

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10636

A MENTSH BA LAYTN

Maksim Gorky

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שול-פי-בל-אטעק

מ. גארקי

א מענטש
באלייטן

ידיש - נויעכ פוריע

מעלוכע-פארלאג
פאר דן נאציאנאלע מינדערהייטן אין איסטד
קיעוו — 1940

I

איך בין א מענטש בא יענעם, איך בין א „ינגל“ אין א מאגאזין פון „ניי-מאָדנע שוכוואַרג“ אפ דער שטאָטישער הויפט-גאס.

מיין באלעבאָס איז א קליינ קיילעכיק מענטשל, ער האָט אַן אָפּגעריבן ברוינ-ברודיק פּאָנעם, גרינע ציינ, קויטיק-וואסערדיקע אויגן. ער ווייזט מיר אויס בלינד; איך וויל זיך איבערצייגן אין דעם, מאכ איך האווייעס.

— קרימ ניט די צורע, — זאָגט ער שטיל, נאָר שטרענג. ס'איז ניט אנגענעם, וואָס אָט די מוטנע אויגן זעען מיך, און סע גלייבט זיך ניט, אז זיי זעען. עפשער, שטויסט ער זיך נאָר אָן, דעו באלעבאָס מיניער, אז איך מאכ האווייעס.

— איך האָב געזאָגט — קרימ ניט די צורע, — זאָגט ער נאָכ שטיילער, קוימ וואָס ער רירט מיט די גראָבע ליפן.

— קראצ ניט די הענט, — קריכט צו מיר זיין טרוקענע שעפטשעריי, — דו דינסט איך אן ערשטקלאסיקן מאגאזין אפ דער הויפט-גאס פון שטאָט. דאָס דארפ מען גע-דענקען. א יינגל דארפ שטיין בא דער טיר, ווי א סטאטוע...

איך ווייס ניט, וואָס דאָס איז אזוינס א סטאטוע, איך קען זיך ניט איינהאלטן פון קראצן די הענט: ביידע זיינען זיי מיר ביז די עלנבויגנס באדעקט מיט רויטע פלעקן אין ווונדן. די קרעצ בייסט, ניט איבערצוטראָגן.

— מיט וואָס אזוינס האָסטו זיך פארנומען אינדערהיים? — פרעגט דער באלעבאָס, באטראכטנדיק מינע הענט.

איך דערצייל, ער שאַקלט מיטן קיילעכיקן קאָפּ, וואָס איז שטייפ באקלעפט מיט גרויע האָר, און רעדט באליידיקנדיק:

— אלטוואַרגעריי איז ערגער פון בעטלעריי, ערגער פון גנייווע.

מיט א געוויסן שטאָלצ מעלדע איך:

— איך האָב זיך שוין פארנומען מיט גנייווע אויך.

אוועקגעלייגט די הענט אפן קאָנטאַר-שאפקעלע, ווי א קאָטער די לאפעס, שטעלט ער אָן דערשראָקן זיינע פוסטע אויגן מיר אין פּאָנעם און צישעט:

— וואָס? מיט גנייווע?

איך גיב צו פארשטיין — וויאזוי און וואָס.

— נו, דאָס, קאָן מען רעכענען, איז א קלייניקייט. נאָר אויב דו וועסט בא מיר גאנווענען א פאָר שיך אָדער געלט, וועל איך דיך פארזאָרגן מיט טורמע גיז דינע עלטערע יאָר...

ער האָט עס געזאָגט גאנצ רויק, איך האָב זיך דערשראָקן און האָב אימ נאָכ מער ניט ליב געקריגן.

אויסער דעם באלעבאָס יזו נאָכ אינ מאגאזין כאַם פארקויפ געשטאנען מיין
שוועסטערקינד, סאַשע יאַקאָווס, און דער עלטערער פריקאַשטיק — א פלינקער,
קלעפיקער און ראַובציקער מענטש. סאַשע האָט גימוואָנג א ברוינגעל סורדוטל, א
מאַנישקע, א שניפס, הויז אַיבער די שטיוולעטן, איז געווען גרויס בא זיכ און
פלעג מיכ ניט באַמערקן.

ווען דער זיידע האָט מיכ געבראַכט צום באלעבאָס און דערביי געפעטן סאַ-
שען, ער זאָל מיכ צולערנען, — האָט זיכ סאַשע אָנגעכמורעט מיט א וויכטיקער מינע,
וואָרענענדיק:

— דערצו איז נייטיק, ער זאָל מיכ פאַלגן!

דער זיידע האָט אַרופגעלייגט די הענט אַפ מיין קאָפ און מיר איינגעברויגט דעם
האַלדז.

— פאַלג אימ, ער איז עלטער פונ דיר סײַ אינ די יאָרן, סײַ אינ דער
שטעלע...

און סאַשע האָט, אויסגלאַנדיק די אויגן, מיט מיר איינגעכאַזערט:

— געדענק-זשע, וואָס דער זיידע האָט געזאָגט!

און ער האָט באַלד פונ ערשטן טאָג אָנגעהויבן שטאַרק אויסנוצן זײַן עלטערקײַט.

— קאַשירינ, גלאַצ ניט די באַלעכעס, — איצעט אימ דער באלעבאָס.

— איכ — וווּ?...? — ענטפערט סאַשע, אָנבייגנדיק דעם קאָפ. נאָר דער באלעבאָס

טרעט אלץ ניט אַפ:

— בייג ניט אזוי דעם האַלדז, די קוינימ וועלן מיינען, דו ביסט א באַק...

דער פריקאַשטיק לאַכט דערעכערעצדיק, דער באלעבאָס צעצײט העסלעכ די
ליפן, סאַשע גיסט זיכ אָן פלאַמ-רויט מיט בלוט, באהאַלט זיכ אונטער דער
סטויקע.

מיר זײַנען די רייד ניט געפּלען געווען, אסאַכ ווערטער האָב איכ ניט פאַרשטאַ-
נען, אַן אנדער מאָל פּלעג דוכטן, אַז די דאָזיקע מענטשן ריידן אַפ א פּרעמדער
שפּראַכ.

אַז א קוינעטע גייט אַרײַן, נעמט דער באלעבאָס אַרויס די האַנט פונ קעשענע,
רירט אָן די וואָנצעס און קלעפט צו אַפ זײַן פּאַנעם א זיסן שמיכל, וואָס בא-
דעקט זײַנע באַקן מיט קנייטשן, נאָר פאַרענדערט ניט די בלינדע אויגן, דער פרי-
קאַשטיק ציט זיכ אויס, די עלנבויגן שטייפ צוגעקוועטשט צו די זײַטן און די
הענט דערעכערעצדיק צעהאַנגען אינדערלופטן. סאַשע פינטלט דערשראָקן, באַמיט זיכ
צו באהאַלטן די אויסגעבאַלעכטע אויגן, איכ שטיי בא דער טיר, קראַצ אומבאַ-
מערקלעכ די הענט און קוק נאָכ דער פאַרקויפ-צערעמאַניע.

שטייענדיק פאַר דער קוינעטע אַפ די קני, מעסט דער פריקאַשטיק צו א שוכ,
ווינדערלעכ צענעמענדיק די פינגער. די הענט זײַנע ציטערן, דעם פיס פונ דער
פּרוי רירט ער אָן אזוי פאַרוויכטיק, פונקט ער וואָלט מוירע האָבן, אַז אָט צע-
ברעכט ער אימ, און דער פוס איז דאַפּקע א גראַבער, ענלעכ צו א פלאַש מיט אויס-
געקײלעכטע פלייצקעלעכ, מיטן העלדזל אַראַפ.

איינמאָל האָט עפּעס א דאַמע, דריגענדיק מיטן פוס און זיכ פאַרקנייטשנדיק,
געזאָגט:

— אכ, וואָס קיצלט איר...

— ס'איז פון העפלעכקייט, — האָט אייליק און הייס דערקלערט דער פריי-
קאשטשיק.

ס'איז געווען א געלעכטער צו קוקן, וויאזוי ער קלעפט זיך אָן אָן דער קוינעטע, און, קעדיי זיך ניט פאנאנדערלאכן, פלעג איך זיך אָפּקערן צו דער טיר-שויב. ס'האָט אָבער גוואלדיק געצויגן אָנקוקן, ווי סע גייט צו דער פארקויפ. די גענג און שטיק פונעם פריקאשטשיק זיינען געווען זייער טשיקאווע, דערביי האָב איך געקלערט, אז איך וועל קיינמאָל ניט קענען אזוי העפלעכ צענעמען די פינגער, אזוי פלינק ארופּזעצן א שוּכ אפּ א פרעמדן פּוס.

אָפּט פלעג זיך מאכן, דער באלעבאָס גייט פון מאגאזין אוועק אינ קליינעם אל-קערל, וואָס הינטער דער סטויקע, און רופט אהינצו אריין סאשען; דער פריקא-שטשיק בלייבט אויג אפּ אויג מיט דער קוינעטע. איינמאָל האָט ער, אָנרינדיק דעם פּוס פון עפעס א רויטהאַריקער פרוי, צונויפגעלייגט די פינגער אינ א פינטל און זיי א קוש געטאָן.

— אכ, — האָט די פרוי אויסגעזיפצט, — איר זיינט אזא שטיפער!

און ער האָט אָנגעבלאָזן די באקן און שווער ארויסגעזאָגט:

— מ-מ-מ!

דאָ האָב איך זיך אזוי צעלאַכט, אז איך האָב זיך געמוזט אָנכאַפּן אָנעם טיר-הענטל, קעדיי ניט צו פאלן פון די פיס. די טיר האָט זיך צעעפנט, און איך האָב געטראָפּן מיטן קאָפּ אינ שויב אריין און האָב זי ארויסגעהאקט. דער פריקאשטשיק האָט אפּ מיר געטרופעט מיט די פיס, דער באלעבאָס האָט געקלאַפּט איבער מיין קאָפּ מיטן שווערן גאָלדענעם רינג, סאשען האָט געפרוּווט מיך רייטן בא די אויערן, און, גייענדיק מיט מיר אינאָוונט אהיים, האָט ער מיך געמוסערט:

— מע וועט דיך ארויסטרייבן פאר אָט די שטיק! וואָס איז דאָ פאראן צו לאכן?

און ער האָט מיר געגעבן צו פארשטיין: אויב דער פריקאשטשיק האָט כיינ בא.

די דאמען, לייזט מען בעסער.

— אן אנדער דאמע דארף גאָר ניט קיינ שייך, און זי וועט קומען קויפן אן.

איבעריקע פאָר, אבי א קוק טון אפּ אן אנגענעמענעם פריקאשטשיק. אסאך פאר-

שטייטו, נאָר בלויז אייסעק זיך מיט דיר.

דאָס האָט מיך פארדראָסן — קיינער האָט זיך מיט מיר ניט אָנגעהויבן אייטעקן,

און ער — אוואדע ניט.

פרימאָרגן וועקט מיך די קעכנ, א פרוי א קראנקע און א בייזע, מיט א שאָ

פריער, ווי אימ. איך פוצ די שייך און דאָס אָנטאָן פאר די באלעבאטימ, פארן פרי-

קאשטשיק, פאר סאשען, שטעל דעם סאמאָוואר, טראָג אָן האָלצ פאר אלע אויוונס,

רייניק דאָס געפעס צו מייטיק. געקומען אינ מאגאזין, קער איך די פאָל, וויש דעם

שטויב, מאכ טיי, צעטראָג די קוינימ די אינגעהאנדלטע סכורע, גיי אהיים נאָך

מייטיק. מיין שטעלע בא דער טיר פילט אויס אינ דער צייט סאשען. ער האלט, אז

ס'איז א פארמינערונג פון זיין ווערדע און ווארפט מיר אויס:

— פויל שטיק פלייש! שטיי און האָרעווע פאר דיר...

ס'איז מיר געווען שווער און אומעטיק. איך בין געוויינט געווען צו ארבעטן.

זעלבשטענדיק, פון אינדערפרי ביז באנאכט אפ די זאמדיקע גאסן פון קונאווינאָ, אפן ברעג פון דער מוטנער אָקא, איז פּעלד און איז וואַלד. ס'האָט מיר געפּעלֶט די באבע, די כאוויירימ. ס'איז ניט געווען מיט וועמען אויסצוריידן א וואָרט, און דאָס לעבן האָט מיך אופּגערעגט, אויסשטעלנדיק מיר די מיֶעסע, דורכגעפּוילטע ליינקע זייט זיינע.

אָפּטמאָל טרעפט, א קוינעטע גייט אוועק און האָט גאָרניט געקויפט, דענסטמאָל פּילן זיך די דריי באַליידיקט. דער באַלעבאָס באהאלט איז קעשענע דעם זיסן שמיכל זיינעם און קאָמאנדעוועט:

— קאשיריני, ראָם צו די סכּוירע!
און זידלט:

— אָט אָנגערעט — ווי א כאזער! ס'איז איר אומעטיק, דער בעהיימע, צו זיבן איז שטוב, שלעפט זי זיך ארום איבער די מאגאזינען. ווען אזא איז מיין ווייב — וואָלט איך זי...

זיין ווייב, א טרוקענע, א שוואַרצ-אויגיקע, מיט א גרויסער נאָז, פלעג טופּען אפּ אים מיט די פּיס און שרייען אפּ אים, ווי אפּ א באַדינער.

אָפּטמאָל האָבן זיי באלד נאָכן ארויסבאגלייטן א באקאנטע קוינעטע מיט העפּ-לעכע פארניגונגען און ליבלעכע ווערטער גערעדט וועגן איר שמוציקע און אומשאר-שעמטע זאכן; בא מיר פלעג עס אפּוועקן א פארלאנג ארויסלויפן איז גאס, דעריאָנג די פרוי און דערציילן, וויאזוי מע רעדט וועגן איר.

איך האָב, פארשטייט זיך, געוואוסט, אז מענטשן ריידן איז אלגעמיין שלעכט איינע וועגן די אנדערע הינטער די אויגן, נאָר די האָבן וועגן אלעמען גערעדט באזונ-דערס מיטעס, פונקט ווי עמעצער וואָלט זיי אנערקענט פאר די סאמע בעסטע מענטשן און זיי באשטימט פאר ריכטער איבער דער וועלט. פול מיט קינע צו אנדערע, האָבן זיי קיינמאָל קיינעם ניט געגלייבט און האָבן וועגן איטלעכע געוואוסט צו דערציילן עפעס ניט שיינס.

איינמאָל איז איז מאגאזין אריין א יונגע דאמע מיט א העל-רויטער פארב איז די באקן, מיט בלינדליקע אויגן, זי איז געווען אָנגעטאָן איז א סאמעטענער ראָ-טאָנדע מיט א קאָלנער פון שוואַרצן פוטער, — איר פאָנעם האָט זיך דערהויבן אי-בערן פוטער, ווי א זעלטן בלימל. אראָפּגעוואָרפן די ראָטאָנדע פון די אקסלען אפּ שאשעס הענט, איז זי געוואָרן נאָך שענער: די שלאַנקע פיגור איז געווען שטייפּ ארומגעצויגן מיט בלוילעך-גרויען זייד, איז די אויערן האָבן געבליצט ברייליאַנטן, — זי האָט מיר דערמאנט די שיינע וואַסיליסע, און איך בין געווען זיכער, אז דאָס איז די גובערנאטאָרשע אלייני. מע האָט זי אפּגענומען מיט באזונדערער אכ-טונג, געבויגן זיך פאר איר, ווי ארום א פייער, פארכלינעט זיך מיט ליבלעכע ווער-טער. אלע דריי האָבן זיך ארומגעטראָגן איבערן מאגאזין, ווי די רוכעס. אפּ די שויבן פון די שאפעס האָבן זיך געגלייטשט זייערע אָפּשפיגלונגען, ס'האָט געדוכט, אז אלע ארום האָט זיך אָנגעצונדן, צעגייט און וועט באַלד אָנעמען אן אנדער אויס-זען, אנדערע פאָרמעס.

און נאָכדעם, אז זי האָט גיך אָפּגעקליבן א פאָר טייערע שיכלעך און אוועק, האָט דער באַלעבאָס, צושטמאָקענדיק, געזאָגט מיט א פּייפּ:

— צי-צויג...

— מיט איינ וואָרט — אַן אַקטריסע, — האָט מיט פאַראַכטונג געזאָגט דער פּרי-
קאַשטשיק.

און זיי האָבן גענומען אויסדערציילן איינע די אנדערע וועגן דער דאַמעס ליב-
האַבער און איריז היליאַנקעס.

נאָך מיטיק האָט זיך דער באַלעבאַס געלייגט שלאָפן אינעם אַלקערל הינטערן
מאַגאַזין, און איך האָב, צעפּענענדיק זײַן גאַלדענעם זייגער, אָנגעקאַפעט אינ מעכא-
ניזם ארייַן עסיק. ס'איז געווען אַן עמעסער פאַרגעניגן צו זען, ווי ער גייט נאָכט
שלאָפן ארויס מיטן זייגער אין די הענט און באַלבעט אַ צעטומלעטער:

— וואָס איז עס פאַר אַן אָנשיקעניש? דער זייגער שוויצט! ס'גאַר קיינמאָל
אזעלעכס ניט געווען — שוויצט! צו גוטן זאָל עס זײַן.

כאַטש ס'איז געווען גענוג טומלעניש אין מאַגאַזין און אַרבעט אין שטוב, איז
בא מיר פּונדעסטוועגן געווען אַ געפיל, אז איך ווער אַנשלאָפן פאַר שווערן לאַנג-
ווייל, און אלץ אָפטער איז מיר געקומען דער געדאַנק: וואָס טוט מען אופּ עפעס
אזוינס, מע זאָל מיך אַרויסטרייבן פּונ מאַגאַזין?

פאַרשנייטע מענטשן שווינדלען שווינגנדיק פאַרבלייבן דער טיר פּונ מאַגאַזין. ס'ווייזט
זיך אויס, אז זיי באַגלייטן עמעצן צו קוואַרע, גייען אפּן צווינטער, נאָר זיי האָבן
פאַרשפּעטיקט צום אַרויסטראָגן און אַיילן זיך אָנצויאָגן דעם קאַטאַפּאַלק. סע טרייס-
לען זיך די פּערד, קוימ וואָס זיי שפּאַנען איבער די שניי-הויפּנס. אפּן גלעקער-
טורעם פּונעם קלויסטער הינטערן מאַגאַזין קלינגט מען אלע טאָג טרויעריק — ס'זיינען
די טעג פּונ גרויסן טאָנעס. די קלעפּ פּונעם גראַק שלאָגן איבערן קאַפּ, ווי מיט אַ
קייש: ס'טוט ניט וויי, נאָר ווערט דערפּונ פאַרדולט און פאַרטייבט.

איינמאָל, ווען איך האָב אין הויפּ, פאַר דער טיר פּונ מאַגאַזין, פּאַנאָדערגעקליבן
אַ קאַסטן מיט אָקאַרשט אָנגעקומענער סכּוירע, איז צו מיר צוגעגאַנגען דער
קלויסטער-וועכטער, אַ קרומ-זייטיקער אַלטיטשקער, אַ ווייכער, ווי פּונ שמאַכטעס
געמאַכט, און אַ צעשוויבערטער, פּונקט ווי הינט וואָלטן אימ געריסן.

— עפּשער וואָלסטו פאַר מיינעטוועגן, גאַטס מענטשל, צוגעצויגן אַ פּאַר קאַלאַ-
שיקלעכ, א? — האָט ער פּאַרגעלייגט.

איך האָב אָפּגעשוויגן. ער האָט זיך צוגעזעצט אפּ אַ פּוסט קעסטל, אַ גענעצ
געטאַגן, איבערגעצילעמט דאָס מויל — און ווידער:

— שלעפּ צו, א?

— גאַנווענען טאָר מען ניט! — גיב איך אימ צו וויסן.

— און דאָך גאַנוועט מען! טו אַ טויווע אַן אַלטן מענטשן!

ער איז געווען אַנגענעם ניט ענלעכ אפּ די מענטשן, צווישן וועלכע איך האָב
געלעבט. איך האָב דערפּילט, אז ער איז דורכויס זיכער אין מיינ גרייטקייט צו
גאַנווענען, און האָב איינגעשטימט אימ צו דערלאַנגען אַ פּאַר קאַלאַשן דורכט פּענצ-
טער-פּאַרטקעלע.

— אָט אזוי פאַרשטיי איך, — האָט ער רויק, אָן פּרייד געזאָגט. — נאַרסט ניט
אָפּ? נו, נו, איך זע דאָך, ביסט ניט פּונ די, וואָס נאַרן.

ער איז געזעסן אַ מינוט שווינגנדיק, צערבייבנדיק דעם קוויטיקן, נאַסן שניי מיטן

זייל פונעם שטייול, נאָכדעם האָט ער פארויכערט זיין ליימענע פּיסקע און פּיליטעם
האָט ער מיכ איבערגעשראָקן :

— און אויב איך וועל דיך אָפּמארן ? וועל נעמען די דאָזיקע קאלאָשן, וועל זיי
אָפּטראָגן צום באלעבאָס און וועל זאָגן, אז דו האָסט זיי מיר פארקויפט פאר
א האַלב קערבל ? א ? זייער פּרייז איז העכער צוויי רובל, און דו האָסט זיי אָפּ-
געגעבן פאר א האַלב קערבל ! אפּ צוקערקעס, א ?

איך האָב אימ שטומ אָנגעקוקט, פונקט ווי ער. וואָלט שוין געטאָן דאָס, וואָס
ער האָט צוגעזאָגט, און ער האָט גערעדט שטילניקערהייט, אונטערפּאָנפענדיק, און
דערביי געקוקט אפּ זיין שטייול און געפּעכקעט מיט בלוילעכע רויכ.

— און טאָמער ווייזט זיך ארויס, אשטייגער, אז דאָס האָט מיך דער באלעבאָס
טאקע אָנגעלערנט: גיי פרוו מיר אויס דעם באַכער — צי איז ער ניט קיין גאנעוו ?
ווי וועט דענסטמאָל זיין ?

— איך גיב דיר ניט קיין קאלאָשן, — האָב איך געזאָגט בייו.

— איצט מוזסטו שוין געבן, וויבאלד דו האָסט צוגעזאָגט !

ער האָט מיך אָנגענומען פאר א האנט, האָט מיך צוגעצויגן צו זיך, און, קלאפּן-
דיק מיט א קאלטן פינגער איבער מיין שטערן, האָט ער פויל ווייטער גערעדט :

— ווי-זשע פויעלסטו עס בא זיך אינמיטנדריינען — נא, נעם !

— האָסט אליין געבעטן.

— מאלע, וואָס איך קאָן בעטן ! אָט וועל איך דיך בעטן א קלויסטער באראבע-
ווען, איז ווי-זשע, וועסטו גיין און ראבעווען ? מע מעג דען פארטרויען א מענטשן ?
אכ, דו נארעלע !..

און, אָפּשטופנדיק מיך, איז ער אפּגעשטאנען.

— קיין קאלאָשן קיין געגאנוועטע דארף איך ניט. איך בין ניט קיין פּאַרעצ,
קיין קאלאָשן טראָג איך ניט. דאָס האָב איך נאָר געמאכט א שפּאס... און פאר דיין
פּראָסט הארציקייט וועל איך דיך, אז פאסקע וועט אונטערקומען, ארופּלאָזן צו די
גלאָקן, וועסטו קלינגען, וועסט די שטאָט אָנקוקן...
— איך קען די שטאָט.

— פון דער הייך איז שענער...
— איינגראָבנדיק די נעזער פון די שטייול אינ שניי, איז ער לאַנגזאם אוועק, פאר-
קערעוועט הינטערן ראָג פונעם קלויסטער, און איך האָב, אימ נאָכקוקנדיק, צע-
קלעמט און דערשראָקן געטראכט: צי האָט ער אינדערעמעסן געמאכט א שפּאס,
דער אלטיטשקער, אָדער דער באלעבאָס האָט אימ אונטערגעשיקט מיך אויספרוון ?
ס'איז געווען א מוירע צו גיין אין מאגאזין.

סאשע איז ארויסגעשפרונגען אין הויפּ מיט א געשריי :

— צו וועלכע שווארצע יאָר פּאַרעסטו זיך דאָ ?

איך האָב זיך פארמאָסטן אפּ אימ מיט די אָפּצווענגעס אינ פּלוצעמדיקן
קאס.

איך האָב געוויסט, אז ער מיטן פּריקאשטיק באגאנווענען דעם באלעבאָס: זיי
פלעגן פארשטעקן א פּאַר שייך אָדער טופּליעס אינ קוימען פונעם אויוון, און נאָכ-
דעם, אוועקגייענדיק פון מאגאזין, זיי באהאלטן אינ ארבל פונעם מאנטל. דאָס

איז מיר ניט געפעלן געווען און ס'האט מיך געשראָקן— איך האָב פארגעדענקט, וויאזוי
דער באלעבאַס האָט מיך געוואָרנט.

— דו גאנוועסט? — האָב איך סאשענ געפרעגט.

— ניט איך, נאָר דער עלטערער פריקאשטישק— האָט ער מיר שטרענג דער-
קלערט. — איך העלפ איך נאָר. ער זאָגט— טו א געפעליקייט! — מוז איך פאָלגן,
אניש קען ער מיר אונטערשטעלן א פיסל. דער באלעבאַס! ער איז דאָך אליינ א
געוועזענער פריקאשטישק, ער פארשטייט אלצדינג. און דו שוויג!

ריינדיק, האָט ער געקוקט אין שפיגל און האָט פאריכט דאָס האלדזטיכל מיט
די זעלבע באוועגונגען פון די אומנאטירלעך-צענומענע פינגער, ווי דאָס פלעג טאָן
דער עלטערער פריקאשטישק. ער האָט נאָכאנאנד ארויסגעוויזן זיין עלטערקייט און
זיין מאכט איבער מיר, האָט געשריגן אפ מיר מיט א באסאָוון קאָל און, עפעס
באפילנדיק מיר, פלעג ער אויסציען די האנט פאָרויס מיט אן אָפּשטויסנדיקן
זשעסט. איך בין געווען העכער פון איך און שטארקער, נאָר בינערדיק און אומ-
געלומפערט, ער, ווידער— א געפאקטינקער, א ווייכער, א פוטערנער: אינעם סור-
דוט און אין די הויזן איבער די שטיוולעטן האָט ער אויסגעזען זייער וויכטיק, סאָ-
ליד. ס'איז אָבער געווען אין איך עפעס ניט-אנגענעמס, קאָמישעס. ער האָט פיינט
געהאט די קעכנ, א מאָדע פרוי— מע האָט ניט געקענט פארשטיין, צי איז זי א
גוטע, צי איז זי א שלעכטע.

— בעסער פון אלץ איך דער וועלט האָב איך ליב געשלעגן, — פלעג זי אָפּט
זאָגן, ברייט צעעפענענדיק די שווארצע הייסע אויגן. — אלצינס, וואָס פאר א געשלעג:
ס'ווען הענער רייסן זיך, ס'ווען הינט אָדער פויערימ— אלצינס!
און טאָמער האָבן זיך אין הויפ געשלאַנגן הענער אָדער טויפן, פלעג זי, פאר-
לאַזנדיק די ארבעט, נאָכשפירן נאָכב געשלעגן ביז צום סאָפ, געקוקט אין פענצ-
טער טויב און שטומ. אָונט-צייט פלעג זי אָפּט זיך אַנרופן צו מיר מיט סאשענ:

— וואָס זיצט איר, יאטיקלעך, ליידיק, צעשלאַגט זיך אביסל!

סאשע ווערט בייו:

— איך בין דיר, בעהיימע, ניט קיין יאטיקל, נאָר דער צווייטער פריקא-
שטישק!

— נו, דאָס זע איך ניט. פאר מיר איז, אזוי לאנג דו האָסט ניט כאטענע גע-
האט, ביטטו א יאטל!

— בעהיימע, נארישער קאָפ! ...

— דער טייוול איז קלוג, — נאָר גאָט האָט איך ניט ליב.

אירע ווערטלעך פלעגן סאשען באזונדערס אופרעגן. ער האָט זי גערייצט, און
זי פלעג, אָנקוקנדיק איך ביטלידיק מיט א קאָסע בליק, איך אריינזאָגן:

— עכ, דו, טאראקאן, גאָסט פעלער!

ניט איינמאָל האָט ער מיך צוגערעדט אָנשמירן איר, ווען זי שלאַפּט, דאָס פאָ-
נעם מיט שוואַקס אָדער סאושע, אָנשטעקן איר אין קישנ שפילקעס אָדער וויניט-
איז אפ אן אנדער אויסן, א שפאט טאָנן איבער איר, נאָר איך האָב מוירע געהאט
פאר דער קעכנ, דערצו איז זי געשלאַפן וואכיק, האָט זיך אָפּט אופגעכאפּט;
כאפּט זיך אופ, צינדט אָן דעם לאַמפ און זיצט אפן בעט, קוקנדיק ערגעץ אין א ווינקל.

אן אנדערש מאָל קומט זי צו מיר הינטערן אויף, וועקט מיך אופ און בעט הייזעריק:

— סע שלאָפּט זיך מיר ניט, לעקסייקע, עפעס האָב איך מוירע, כיווייס אלייני ניט פארוואָס. רייך מיט מיר אביסל.

פון שלאָפּ פלעג איך עפעס דערציילן, און זי פלעג זיצן שווינגנדיק און שאַקלען זיך. מיר האָט געדוכט, אז איר הייסער קערפער שמעקט מיט וואַקס און ווייזע רעכ, און אז זי וועט אינגיכטן שטארבן, אָט באלד טאקע, עפשער, פאלט זי מיטן פאַנעם צו דער ערד און שטארבט. פון שרעק הייב איך אָן רעדן הויכ אפן קאָל, נאָר זי שטעלט מיך אָפּ:

— שש! אַניט וועלן זיך די מענווואָלימ אופכאַפן, וועלן זיי מיינען, דו ביסט מיינ געליבטער...

געזעסן איז זי לעבן מיר שטענדיק אין איינ פּאָזע: צונויפגעבויגן, די הענט פארלייגט צווישן די קני, צונויפגעדריקט זיי מיט די שארפע ביינער פון די פיס. קיינ בריסטן האָט זי אינגאנצן ניט געהאַט, און אפילע דורכן גראָבן לייזונט פונעם העמד זיינען ארויסגעטראָטן די ריפן, ווי רייפן אפ א צעטריקנטער פאַס. זי זיצט לאנג און שווינגט.

און פלוצעם שעפטשעט זי ארויס:

— אוועקשטארבן, צי וואָס, אזא קלעמעניש — אָן א סאַפּ...

אָדער זי טוט אינמיטן א פרעג בא עמעצן:

— אָט האָב איך שוין דערלעבט, איז — נו?

— שלאָפּ! — זאָגט זי, איבערשלאָנגנדיק מיך אינמיטן די רייך, גלייבט זיך אויס און ווערט צעגאנגען אָן רויש אין דער טונקלקייט פון דער קיך.

— מעכאשייפע! — רופט זי סאשע הינטער די אויגן.

איך האָב פאַרגעלייגט:

— זאָג עס איר אין די אויגן!

— מיינסט, איך וועל זיך דערשרעקן?

נאָר באלד האָט ער זיך פארקנייטשט:

— ניינ, אין די אויגן וועל איך ניט זאָגן! טאַמער איז זי טאקע א מעכא-

שייפע...

בא איר ביטליקער און בייזער באציונג צו אלעמען האָב איך אויך פון איר קיינ האַניק ניט געלעקט. פלוצעם זעקס אזיגער אינדערפרי טוט זי מיך א שלעפ פאַר א פוס און צעשרייט זיך:

— גענוג פאַפן! האַלצ גיי טראָג אָן! דעם סאַמאָואר שטעל! קאַרטאַפּל שייף!

סאשע כאַפט זיך אופ און טיינעט:

— וואָס גוואַלדעוועסטו? כיוועל זאָגן דעם באלעבאַס, לאָזסט ניט שלאָפּן...

שנעל טראָנגנדיק איבער דער קיך אירע טרוקענע ביינער, פליעט זי אין זיינ זייט מיט אירע אויגן, וואָס זיינען צעפאליעט פון שלאָפּלאָזיקייט:

— אוי, גאַטס פלעער! א שאַד, וואָס דו ביסט ניט מיינ שטיפונג, איך וואָלט דיך שוין ארומגעפליקט.

— אוא פארשטענע! — זידלט זיך סאשע אויס, און אפן וועג צום מאגאזין
רעדט ער מיר איין: — מע דארף מאכן אזוי, מע זאל זי ארויסטרייבן. מע דארף
שטיצערהייט צושיטן זאלצ אינ אלצדינג, וואָס זי קאָכט. אז אלצדינג וועט זיין איי-
בערגעזאלצן, וועט מען זי ארויסטרייבן. אָדער קעראַסיני! וואָס גענעצסטו?
— און דו?

ער האָט א צאַרנדיקן פאַרשקע געטאָן:
— טרום!

די קעכנ איז געשטאַרבן פאר אונדז אינ די אויגן: זי האָט זיך אָנגעבויגן אופ-
צוהייבן דעם סאמאָוואר, און האָט זיך פלוצלינג אראָפגעזעצט אפן פאַל, פונקט ווי
עמעצער וואָלט זי א שטיס געטאָן אינ ברוסט, — דערנאָך האָט זי זיך שווינגנדיק
איבערגעוואלגערט אפ א זייט, די הענט אויסגעצויגן פאַרויס, און פונעם מויל האָט
גענומען רינען בלוט.

מיר האָבן ביידע גלייך פארשטאנען, אז זי איז געשטאַרבן, נאָך, פארקלעמט
פונעם דערשרעק, האָבן מיר לאנג אפ איר געקוקט, ניט אימשטאנד אויסצוריידן א
וואָרט. ענדלעך האָט סאשע זיך האסטיק א לאָז געטאָן פון דער קיך ארויס, און
איך, ניט וויסנדיק, וואָס צו טאָן, האָב זיך צוגעטויליעט צום פענצטער, אינ דער
ליכטיק. ס'איז געקומען דער באלעבאָס, האָט זיך צוגעזעצט מיט א פארזאָרגטער
מינע אפ די שפיץ פיס, א טאפ געטאָן מיט א פינגער דער קעכנס פאַנעם, געזאָגט:
— טאקע אינדערעמעסן געשטאַרבן... וואָס איז דאָס?

און האָט גענומען זיך ציילעמען צום ווינקל, צום קליינעם בילדל פון ניקאָלע
באלענס, און נאָך דער טפילע א קאָמאנדעווע געטאָן אינ פיריהויז אריין:
— קאשיריני, לויפ, מעלדע אינ פאַליציע!

ס'איז געקומען א פאַליציאנט, האָט זיך א וויילע געטאַפּטשעט, געקריגן טייגלעלט,
איז אוועק; נאָכדעם ווידער געקומען איניינעם מיט א פורמאן; זיי האָבן גענומען די
קעכנ פאר די פיס, פארן קאָפ און האָבן זי ארויסגעטראָגן אפ דער גאס. די בא-
לעבאַסטע האָט אריינגעקוקט פונעם פיריהויז, מיר באפוילן:
— וואש אויס דעם פאַל!

און דער באלעבאָס האָט געזאָגט:

— גוט, וואָס זי איז געשטאַרבן אינאָונט...

איך האָב ניט פארשטאנען, מיט וואָס איז עס אזוי גוט. ווען מיר האָבן זיך
געלייגט שלאָפן, האָט מיר סאשע געזאָגט אומגעוויינלעך מילד:
— לעש ניט דעם לאָמפ.

— האָסט מוירע?

ער האָט פארוויקלט דעם קאָפ מיט דער קאָלדרע און איז א צייט געלעגן
שווינגנדיק. די נאכט איז געווען א שטילע, פונקט ווי זי וואָלט זיך צו עפעס צו-
געהערט, אפ עפעס געווארט, און מיר האָט אלץ געדוכט, אז אָט וועט מען באלד,
אינ דער סעקונדע, א קלינג טאָן אינ גלאַק, און אלע אינ שטאָט וועלן פלוצעם
נעמען אומלויפן, שרייען אינ גרויסער בעהאַלע פון שרעק.
סאשע האָט ארויסגעשטעקט די נאָז פון אונטער דער קאָלדרע און האָט שטי-
לערהייט פאַרגעלייגט:

— קומ, לאָמיר זיך לייגן אפן אויוון, ביידע איניינעם.

— אפן אויוון איז הייס.

נאָך א שווייגן האָט ער געזאָגט:

— ווי פֿלוצעם זי האָט עס געמאכט, א? אָט האָסטו דיר א מעכאשייפע... כ'קאָב

ניט אנשלאָפן ווערן.

— איך אויך ניט.

ער האָט גענומען דערציילן וועגן מייסימ, ווי זיי גייען ארויס פון די קוואַרימ, בלאַנקען אומ ביז האַלבער נאכט איבער דער שטאָט, זוכן, ווו זיי האָבן געווינט, ווו עס געפינען זיך זייערע אייגענע.

— מייסימ געדענקען נאָר די שטאָט, — האָט ער שטיל גערעדט, — די גאס אָבער

און דאָס הויז געדענקען זיי שוין ניט...

ס'איז געוואָרן אלץ שטילער, פינצטערער, סאשע האָט אונטערגעהויבן דעם קאָפּ

און געפרעגט:

— ווילסט, וועלן מיר א קוק טאָן מיין קופערט?

מיר האָט זיך שוין לאנג געגלוסט געווינען ווערן, וואָס באהאלט ער אינעם

קופערט. ער פלעג אימ פארשפארן מיט א הענגן-שלאָס און עפענען שטענדיק מיט

א באזונדער פאָרזיכטיקייט, און אז איך פלעג אמאָל פרווון אריינקוקן אין קופערט,

פלעג ער גראָב פּרעגן:

— וואָס דארפסטו? נו?

אז איך האָב איינגעשטימט, האָט ער זיך געזעצט אפן בעט, ניט אראָפּלאָזנדיק

די פיס אפן פאָל, און שוין מיטן טאָג פון א באפעל האָט ער מיר געהייסן אוועק-

שטעלן דעם קופערט אפן בעט, צו זיינע פיס. דער שליסל איז געהאנגען בא אימ

אפן הייטאן צוזאמען מיטן לייב-זיילעם. גוט ארומגעקוקט די פינצטערע קיך-ווינק-

לען, האָט ער זיך ערנסט אָנגעמורעט, אָפגעשלאָסן דעם שלאָס, א בלאָז געטאָג

איבער דער אויבערדעק פונעם קופערט, פונקט ווי זי וואָלט געווען א הייסע, און

ענדלעך זי אונטערגעהויבן און ארויסגענומען עטלעכע פאָר וועש.

דער קופערט איז געווען ביז העלפט אָנגעפאקט מיט אפטייק-פודעלעך, מיט

פעקלעך פון פארשידנאָליריקן טייפאפיר, מיט בלעכענע פושקעלעך פון שוואַקס

און סארדינען.

— וואָס איז עס?

— אָט וועסטו זען...

ער האָט ארומגענומען דעם קופערט מיט די פיס און האָט זיך אָנגעבויגן אי-

בער אימ, אונטערזינגענדיק שטילינקער הייט:

— מיילעך הימלשער...

איך האָב זיך געריכט צו דערזען שפילעכלעך: כ'האָב קיין שפילעכלעך קיינמאָל

ניט געהאט און האָב זיך באצויגן צו זיי מיט אויסערלעכען ביטל, נאָר ניט אַן קינע

פונדעסטוועגן צו יענעם, וואָס האָט זיי פארמאָגט. ס'איז מיר זייער געפעלן געוואָרן,

וואָס סאשע, אזא סאָלירער, האָט שפילעכלעך; כאָטש ער באהאלט זיי שעמעוודיק,

נאָר מיר איז פארשטענדלעך געווען די דאָזיקע בושע.

צעעפנט דאָס ערשטע פודעלע, האָט ער ארויסגענומען פון דאָרט א בריילן-

דעמל, האָט עס אָנגעטאָן אַפּ דער נאָז, שטרענג מיכ אָנקוקנדיק, האָט ער געזאָגט :
— דאָס איז א קלייניקייט, וואָס דאָ זיינען נישטאָ קיינ גלעזער, אזוינע ברילן
זיינען עס שוין!

— ווייז א קוק טאָן!

— זיי זיינען נישט פאר דייןע אויגן. דאָס איז פאר טונקעלע אויגן, און דייןע
זיינען עפעס אזוינע לייכטיקע, — האָט ער דערקלערט און באַלעבאטיש א הוסטל גע-
טאָן, נאָר טייקעפּ, אן איבערגעשראָקענער, באקוט די גאנצע קיכ.
אינ א פושקעלע פון שוואַקס איז געלעגן א מענגע פארשיידנעריי קנעפלעך.
מיט שטאַלץ האָט ער מיר געגעבן צו דערקלערן:

— דאָס האָב איך אלץ אפּ דער גאס צונויפגעקליבן! אליינ. זיבן און דרייסיק

שוין...

אינעם דריטן פושקעלע, האָט זיך ארויסגעוויזן, לייגן גרויסע קופערנע שפיל-
קעס, אויך צונויפגעקליבן אפּ דער גאס, אויסער דעם — שוסטערשע פידקאָוקעלעך,
אַפגעריבענע, צעבראָכענע און גאנצע, ספראָנזשקעס פון שיך און טופליעס, א מעשן
טיר-הענטל, א צעבראָכענע ביינערנע גאלקע פון א שטעקן, א מיידלש קאַפּ-קעמלעך,
א, כאלוימעס-טרעפער און אַראַקול" און נאָך אסאך זאכן פון דעם זעלבן
ווערט.

אינ דער צייט פון מיינ האָבן צו טאָן מיט קלייבן שמאטעס און ביינער וואָלט
איך גרינג געקענט צונויפקלייבן אזוינע פוסטע זאכענישן פאר איינ כוידעש צען
מאָל אויפיל. סאשעס פודעלעך האָבן בא מיר ארויסגערופן א געפיל פון אנטוישונג,
פארלעגנהייט און מאטערנדיקן ראכמאַנעס צו אי.מ. און ער האָט אַיטלעך זאכע-
נישל אופמערקזאם ארומגעקוקט, מיט ליבשאפט עס געגלעט מיט די פינגער, זיינע
גראָבע לייפן האָבן זיך ערנסט אופגעבלאָזן, די אויסגעבאנקעוועטע אויגן האָבן גע-
קוקט פרום צעשמאַלצן און פארוואַרגט, נאָר די ברילן האָבן צוגעגעבן זיינ קיי-
דערשן פאַנעם א קאַמישן אויסזען.

— צו וואָס דארפסטו עס?

ער האָט געכאפט א קוק אפּ מיר דורכ די ברילן-דעמלעך און מיט א ברעכיקן

דיסקאנט א פרעג געטאָן:

— ווילסט, וועל איך דיר עפעס שענקען?

— ניינ, מע דארפ ניט.

באליידיקט, אפאַנעם, דערפון, וואָס איך האָב זיך אָפגעזאָגט און האָב ארויס-
געוויזן ווייניק אינטערעס צו זיינ פארמעגן, האָט ער געשוויגן א מינוט, דערנאָך
שטיל פאַרגעלייגט:

— נעם א האנטעך, וועלן מיר עס איבערווישן, ס'איז שוין שטארק פאר-

שטויבט...

אז אלצדינג איז געווען איבערגעווישט און צוריק אריינגעלייגט, האָט ער זיך
א וואלגער געטאָן אפּן געלעגער מיטן פאַנעם צו דער וואנט. א רעגן האָט
אָנגעהויבן גיינ, ס'האָט געקאפעט פון דאכ. דער ווינט האָט געטאַרקעט די
פענצטער.

ניט אויסקערעווענדיק זיך צו מיר, האָט סאשע געזאָגט:

— ווארט, אז אינ סאָד וועט ווערן טריקענער, וועל איך דיר ווייזן אזא מינ זאך — וועסט זיך פארן קאָפּ כאַפּן.

איך האָב נישט געענטפערט, גענומען ווייטער גרייטן זיך צום שלאָפּן. ס'זיינען אריבער נאָך עטלעכע סעקונדעס, פלוצעם איז ער אופגעשפרונגען און, דראַפענדיק די וואנט מיט די הענט, האָט ער מיט דערשיטערנדיקער איבערצייגנדיקייט זיך צערעדט:

כ'האָב מוירע... גאָט מיינער, כ'האָב מוירע! גאָטעניו, דערבארעם זיך! וואָס-זשע איז עס אזוינס?

דאָ האָב איך זיך אליין איבערגעשראָקן צום שטום ווערן: ס'האָט זיך מיר אויס-געוויזן, אז באַם פענצטער, וואָס צום הויפּ, שטייט מיטן רוקן צו מיר די קעכּן, אָנגעבויגן דעם קאָפּ, אָנגעשפּאַרט מיטן שטערן אינ שויב, ווי זי פלעג שטיין לע-בעדיקערהייט, קוקנדיק אפּ א הענער-געשלעג.

סאשע האָט געיאָמערט, דראַפענדיק די וואנט, דריגענדיק מיט די פיס. איך בין מיט אַנטערענגונג, ווי איבער הייסע קוילן, נישט אומקוקנדיק זיך, דורכגעגאנגען די קיך און האָב זיך צוגעלייגט לעבן אימ.

אָנגעוויינט זיך ביזן מידקייט, זיינען מיר אנשלאָפּן געוואָרן. אינ עטלעכע טעג ארום נאָך דעם איז געווען עפעס א יאָנטעוו, די קלייט איז געווען אָפּן ביז האַלבן טאָג. געמייטיקט האָט מען אינדערהייט, און אז די באַלע-באטימ האָבן נאָך מיטיק זיך געלייגט שלאָפּן, האָט סאשע סוידעסדיק צו מיר געזאָגט:

— קומ, לאָמיר גיין!

איך האָב זיך שוין אָנגעשטויסן, אז באַלד וועל איך דערזען דאָס דאָזיקע, וואָס איך וועל זיך מוזן דערפון כאַפּן פארן קאָפּ.

מיר זיינען ארויס אין סאָד. אפּ א שמאָלן פאס ערד, צווישן צוויי הייזער, איז געשטאנען אַן אַנדער-האלבן צענדליק אלטע ליפעס, די מעכטיקע שטאמען זיינען געווען באדעקט מיט גרינער וואטע פון ליישיען, שווארצע נאקעטע סוקן האָבן געסטארטשעט, ווי טויטע, קיינ איין קראָענ-נעסט איז נישט געווען צווישן זיי. ביי-מער, ווי דענקמעלער אפּ א צווינטער. אויסער די ליפעס איז אין סאָד גאַרניש נישט געווען, קיינ קוסט, קיינ גראָז; די ערד אפּ די שטעגלעך שטייט איינגעקלאַפט און שווארצ, ווי פון טשוהון. אין די ערטער, וווּ סע זעען זיך ארויס אירע פליכט פון אונטערן פאראיאָריקן פויל-פארגעלטן בלעטער-ווארג, איז זי אויך פארצויגן מיט שימל, ווי שטייענדיקע וואסער מיט ריאסקע.

סאשע איז פארגאנגען הינטערן ראָג, צום פארקאן פון דער גאס, האָט זיך אָפּגעשטעלט אונטער א ליפע און מיט אויסגעבאנקעוועטע אויגן א קוק געטאָן אין די מוטע פענצטער פונעם שכינישן הויז. ער האָט זיך צוגעזעצט אפּ די שפיץ פינגער, צעגראבלט מיט די הענט א קופע בלעטער, — האָט זיך אנטבלויזט א גראָ-בער וואָרצל, און לעבן אימ צוויי ציגל, טיפּ אריינגעקוועטשטע אין דער ערד. ער האָט זיי אונטערגעהויבן — האָט זיך אונטער זיי באוויזן א שטיק דאכ-אייזן, אונטערן אייזן — א קוואדראט ברעטל; ענדלעך, האָט זיך פאר מיר צעעפנט א גרויסע לאַך ארונטערן וואָרצל אראָפּ.

סאשע האָט אָנגעצונדן א שוועבעלע, דערנאָך א שטיקל וועקסענע ליכט, האָט עס אריינגערוקט אין דער לֶאָכ, און האָט צו מיר געזאָגט:
— קוק! האָב גאָר קיין מוירע ניט...

אליין האָט ער, ווייזט אויס, גוט מוירע געהאט: דאָס ליכטל איז זיין האנט האָט געציטערט, ער איז געווען בלייב, האָט ניט-אנגענעם צעלאָזט די ליפּ, זינע אויגן זינען פּייכט געוואָרן, די פּרייע האנט האָט ער פּאמעלעכ פּארנומען הינטערן רוקן. זיין שרעק האָט געווירקט אפּ מיר, איך האָב זייער פּאַרזיכטיק אריינגעקוקט אין דער פּארטיפּונג אונטערן וואָרצל, — דער וואָרצל האָט געדינט דער הייל פּאר א געוועלע, — אינעווייניק דאָרטן האָט סאשע אָנגעצונדן דריי פּייערלעכ, זיי האָבן אָנגעפּילט די הייל מיט בלויער שיין. זי איז געווען גאנצ ברייט, די טיפּ, ווי אַן עמער, גאָר ברייטער, די זיטט דורכויס באַלייגט מיט פּאַרשיידנקאַליריקע שטיקלעכ גלאָז און שערבלעכ פּונ טיי-געפּעס. איך דער מיט, אפּ א העכערונג, וואָס איז באַדעקט געווען מיט קאַרטון, איז געשטאַנען א קליין טרונעלע, באַקלעפט מיט בליי-פּאַפּיר, ביז העלפּט צוגעדעקט מיט א צוויקל פּונ עפּעס ענלעכס אפּ א בראַ-קאַטענער אויבערדעקע, פּונ אונטער דער אויבערדעקע האָבן זיך ארויסגערוקט גרויניקע פּייגלשע לאַפּקעלעכ און א שאַרפּשנעבלדיק קעפּעלע פּונ א שפּערל. הינטערן טרונעלע האָט זיך דערהויבן א בימע, אפּ איר איז געלעגן א קופּערנער ליב-צילעם, און ארום דער בימע האָבן געברענט דריי וועקסענע ליכטלעכ, איינגע-פּעסטיקטע איך ליכטערלעכ, וואָס זינען אַרומגעוויקלט געווען מיט זילבער-און גאָלד-פּאַפּיר פּונ קאַנפּעקטן.

די שפּיצן פּונ די פּלעמלעכ האָבן זיך געבויגן צו דער עפּענונג פּונ דער הייל. אינעווייניק איך איר האָבן געגלאַנצט פּאַרשיידנקאַליריקע פּונקען, פּלעקן. דער רייעכ פּונ וואָס, פּונ וואַרעמער פּוילעניש און ערד האָט מיר געשלאָגן אין פּאַנעם אריין, איך די אויגן האָט זיך געמינעט, איז געשפּרונגען א צעברעקלעכער רעגנבויגן. אלץ איינינעם האָט ארויסגערופּן בא מיר א געפּיל פּונ פּינלעכער פּאַרווונדערונג און האָט פּאַרטויבט מיין שרעק.

— גוט? — האָט סאשע געפּרעגט.

— צו וואָס איז עס?

— א קלויסטערל, — האָט ער פּאַרטייטשט. — ענלעכ?

— כ'ווייס ניט.

— און דאָס שפּערל — א מעס! עפּשער, וועט נאָך פּונ איך זיין א רעליקויע,

ווייל ער איז דאָך אַן אומשולדיק-געליטענער, א קאָדעש...

— האָסט איך געפּונען א טויטן?

ניין, ער איז פּאַרפּלויגן אין שטאַל, און איך האָב איך פּאַרדעקט מיטן היטל

און דערשטיקט.

— צו וואָס?

— אזוי...

ער האָט מיר פּאַרקוקט אין די אויגן און ווידער געפּרעגט:

— גוט?

— ניין!

דענסטמאָל האָט ער זיך אָנגעבויגן צו דער הייל, האָט זי אפגיכ איבערגעדעקט מיט דער ברעט, מיטן אייזן, האָט אריינגעקוועטשט אין דער ערד די ציגל, האָט זיך אופגעשטעלט אפ די פיס, און, אַפרייניקנדיק די בלאָטע פונ די קני, האָט ער שטרענג געפרעגט:

— פארוואָס געפעלט דיר ניט?

— א ראכמאַנעס אפן שפערל.

ער האָט א קוק געטאָן אפ מיר מיט אומבאוועגלעכע אויגן, ווי א פלינדער, און א שטיס געטאָן מיכ אין ברוסט מיט א געשריי:

— טיפעש! פאר קינע זאָגסטו, אז דיר געפעלט ניט! מיינסט אוואדע, אז בא

דיר אין סאָך אפ קאנאטנע גאס האָסטו עס בעסער געמאכט?

— פארשטייט זיך, בעסער!

סאשע האָט אראָפגעוואָרפן אפ דער ערד זיין סורדוטל, פארקאשערט די ארבל, אָנגעשפיגן אפ די דלאַניעס און פאָרגעלייגט:

— אויב אזוי, איז קומ לאַמיר זיך שלאָגן!

שלאָגן זיך האָב איך קיינ כיישעק ניט געהאט, איך בין געווען געדריקט פון

א מינ אַפשוואכנדיקן לאַנגווייל, ס'איז מיר געווען ניט-אנגענעם צו קוקן אפן

שוועסטערקינדס צעבייזטן פאַנעם.

ער איז אָנגעשפרונגען אפ מיר, א זעצ געטאָן מיטן קאָפּ אין ברוסט,

אומגעוואלאָרט מיכ, האָט זיך ארופגעזעצט אפ מיר רייטנדיק און האָט אויס-

געשריגן:

— לעבן אָדער טויט?

נאָר איך בין געווען שטארקער פון אימ און בין זייער אין קאס געוואָרן. אין

א מינוט ארום איז ער געלעגן מיטן פאַנעם אראָפּ, פארוואָרפן די הענט הינטערן

קאָפּ, און האָט געכריפעט. א דערשראָקענער, האָב איך אימ גענומען אופהייבן,

נאָר ער האָט זיך געווערט מיט די הענט און מיט די פיס, אָנטרייבנדיק אפ מיר

אלץ מער שרעק. אז איך בין אָפגעגאנגען אין א זייט, ניט וויסנדיק וואָס צו טאָן,

האָט ער אונטערגעהויבן דעם קאָפּ און געזאָגט:

— וואָס האָסטו זיך דערשלאָגן? אָט וועל איך ליגן אזוי, ביז די באלעבאטימ

וועלן דערזען, און דענסטמאָל וועל איך דיך אַנקלאָגן פאר זיי, וועט מען דיר געבן

דעם וועג!

ער האָט געזידלט, געדראָט. זיינע ווערטער האָבן מיך צערייצט, איך האָב זיך

א לאָז געטאָן צו דער הייל, האָב ארויסגענומען די שטיינער, דאָס טרונעלע

מיטן שפערל האָב איך אריבערגעוואָרפן איבערן פארקאן אפ דער גאס ארויס,

האָב צעגראָבן אלצדינג אינעווייניק אין דער הייל און זי איינגעטאָפּטשעט מיט די פיס.

— אָט האָסטו דיר, 'סט געזען?

סאשע האָט זיך באצויגן צו מיין בויאנעריי מאַדנע: זיצנדיק אפ דער ערד,

האָט ער מיט א קאפּל אן אופגעפנטן מויל און צונויפגערוקטע ברעמען נאָכגעקוקט,

וואָס איך טו, און קיינ וואָרט ניט גערעדט, און אז איך האָב פארענדיקט, איז ער

פאמעלעך אופגעשטאנען, האָט זיך אָפגעטרייסלט, ארופגעצויגן אפ די אקסל דאָס

סורדוטל און האָט רויק און דראָענדיק זיך אָנגערופן:

— איצט וועסטו שוין זען, וואָס ס'וועט זײַן, ווארט נאָר צו! דאָס האָב איך
דאָכ אלץ אומיסטן דיר געמאכט. ס'איז — קישעפ! אהא?..
איך האָב זיך שיר צוגעזעצט פון זײַנע ווערטער, ווי א פארטשמעלעטער, אלץ
איך מיר אינעווייניק איז פארקילט געוואָרן. און ער איז אוועק און זיך ניט אומ-
געקוקט, און מיט זײַן רויקייט נאָך מער מיך צוגעפּלעטשט.
איך האָב באשלאָסן מאָרגן טאקע אנטלויפן פון שטאָט, פון באַלעבאָס, פון סאשען
מיט זײַן קישעפ, פון אַט דעם גאנצן נודנעם, לעפישג לעבן.
אפּ מאָרגן אינדערפרי האָט די נייע קעכנ, אז זי האָט מיך געוועקט, זיך
צעשריגן.

— טאטעלעך! וואָס איז עס געוואָרן מיט דיין צורע?...
„ס'הייבט זיך אָן דער קישעפ“ — האָב איך א טראכט געטאָן מיט א געפאלן געמיט.
נאָר די קעכנ איז זיך פארגאנגען איך אזא פריילעכע געלעכטער, אז איך האָב
זיך ניטוויילנדיק אויך צעשמייכלט און האָב געכאפט א קוק אין איר שפיגל: דאָס
פאָנעם איז מיר געדיכט געווען אויסגעשמירט מיט סאזשע.
— ס'איז סאשע?

— וואָס-זשע, איך? — האָט מיט א געלעכטער אויסגעשריגן די קעכנ.
איך האָב גענומען פוצן דאָס שוכווארג, אריינגערוקט די האנט אין א שטיוור-
לעט, האָט זיך מיר אין פינגער אריינגעשטאָכט א שפילקע.
— אַט איז ער — דער קישעפ!

איך אלע שטיוור, האָט זיך ארויסגעוויזן, זײַנען געווען שפילקעס און נאָדלען,
איינגעאַרדנט אזוי קונציק, אז זיי האָבן זיך מיר אריינגעשטאָכט אין דער דלאָניע
אריין. דעמלט האָב איך גענומען א קרוג קאלטע וואסער און האָב אים מיט גרויס
פארגעניגן אויסגעגאָסן אפּן קאָפּ פונעם קישעפמאכער, וואָס איז נאָך געשלאָפּן, צי
זיך געמאכט שלאָפּנדיק.

פונדעסטוועגן האָב איך זיך געפילט שלעכט: מיר האָט זיך פאָרגעשטעלט דאָס
טרונעלע מיטן שפערל, זײַנע צונויפגעדייטע לאפקעלעך און זײַן וועקסן שנעבעלע,
וואָס האָט אזוי ראכמאַנעס-וועקנדיק געסטארטשעט ארופצו, און ארומ — די אָן אופ-
הער שעמערינדיקע פארשיידנפארביקע פונקען, פונקט סע וויל אופלייכטן א רעגן-
בויגן, נאָר סע קען ניט. די טרונע איז אלץ ברייטער געוואָרן, די נעגל פונעם פיי-
געלע זײַנען אלץ געוואקסן, האָבן זיך געצויגן ארופ און געציטערט אופלעבנדיק.

אנטלויפן האָב איך באשלאָסן דעם זעלבן טאָג אינאָונט, נאָר פאר מיטיק, אָנ-
ווארעמענדיק אפּ דער קעראַסינקע דאָס טעפל מיט באַרשטש, האָב איך, פארטראכ-
טער הייט, געלאָזט עס פארזיך, און בייט איך האָב גענומען לעשן דאָס פייער, האָב
איך דאָס טעפל איבערגעקערט זיך אפּ די הענט, און מע האָט מיך אָפּגעשיקט אין
שפיטאַל.

כ'געדענק דעם שווערן קאַשמאר פונעם שפיטאַל: איך געלער וואקלדיקער פוסט-
קייט האָבן בלינד געווימלט, געאַכצט און געקערעכצט גרויע און וויסע פיגורן אין
טאכריכים, אפּ קוליעס איז ארומגעגאנגען א לאנגער מענטש מיט ברעמען, ווי וואָנ-
צעט, ער האָט געטרייסלט מיט דער שווארצער באָרד און געריטשעט, אונטערפייפּן-
דיק:

— כ'וועל דערציילן דעם אל-ער-הייליקסטן!

די בעטלעך האָבן דערמאנט אין טרונעס, די קראנקע זיינען, ליגנדיק מיט די נעז ארום, ענלעך געווען אפ טויטע שפערן. די געלע ווענט האָבן זיך געהוידעט, די סטעליע האָט זיך אויסגעבויגן, ווי א זעגל. דער פאָל האָט זיך געוויגט, צונויפֿ-רוקנדיק און פאנאנדעררוקנדיק די ריינע מיט די בעטלעך. אלץ איז געווען נישט זיכער, האָט אָנגערטריבן אן איימע, און אונטער די פענצטער האָבן די ביימער-סוקעס גע-סטארטשעט, ווי ריטער, און עמעצער האָט מיט זיי געפאָכעט.

אינ דער טיר האָט אונטערגעטאנצט עפעס א רויטהאַריקער דינינקער מעס, האָט געצופעט מיט קורצע הענטלעך די טאכריכים אפ זיך און געקוויטשעט:

— איך דארף נישט קיין מעשוּגאַימ!

און דער מענטש אפ די קוליעס האָט אים געשריגן אין קאָפּ אריין:

— דעם אל-ער-הייליקסטן...

דער זיידע, די באבע און אלע מענטשן האָבן שטענדיק גערעדט, אז אין שפּי-טאָל פארמאָרעט מען מענטשן, — כ'האָב געהאלטן, אז מיינ לעבן איז פארענדיקט. צו מיר איז צוגעגאנגען א פרוי אין ברייל און, ווי אלע, אויך אין טאכריכים, האָט עפעס אָנגעשריבן אפ א שווארצן טאָול בא מיר צוקאָפּנס, — דאָס קריידל האָט זיך צעבראָכן.

— ווי הייסטו? — האָט זי געפרעגט.

— איך הייס ניט.

— א נאָמען האָסטן דאָך?

— ניין.

— נו, מאכ ניט קיין שטיק, אניט וועט מען דיך שמייסן!

כ'בינ אזוי אויך געווען זיכער, אז מע וועט מיך שמייסן, האָב איך דעריבער נישט געהאלטן פאר נייטיק איר צו ענטפערן. זי האָט א פאָרשקע געטאָן, ווי א קאצ, און איז, ווי א קאצ, שטיל אוועק.

מע האָט אָנגעצונדן צוויי לאָפּפן, זייערע געלע פייערן זיינען געהאנגען אונטער דער סטעליע, ווי עמעצנס פארלוירענע אויגן, — הענגען און פינטלען, בלענדן פאר-דריסלעך, שטרעבנדיק נעענטער זיך צורוקן איינס צום אנדערן.

אינ ווינקל האָט עמעצער געזאָגט:

— שפּילן מיר אין קאָרטן?

— וויאזוי-זשע? איך בין דאָך אָן א האנט.

— אהא, האָט מען דיר טאקע אָפּגעשניטן די האנט!

איך האָב זיך באלד מעשאער געווען: מע האָט אים די האנט אָפּגעשניטן דער-פאר, ווייל ער האָט געשפּילט אין קאָרטן. און וואָס וועט מען טאָן מיט מיר, איידער מע וועט מיך פארמאָרען?

די הענט האָט עס מיר געברענט און געריסן, פונקט ווי עמעצער וואָלט פון זיי די ביינער געצויגן. איך האָב זיך שטיל צעוויינט פאר ווייטעק און שרעק. מע זאָל די טרערן נישט זען, האָב איך פארשטעלט די אויגן, נאָר די טרערן האָבן אונטער-געהויבן די לעדלעך און זיינען גערונגען איבער די שלייפּן, אריינקאפּענדיק אין די אויערן.

ס'איז געקומען די נאכט. אלע מענטשן האָבן זיך אנידערגעוואַלערט אפ זייערע בעטלעך און האָבן זיך באהאלטן אונטער די גרויע קאַלדרעס. מיט יעדער מינוט איז געוואָרן אלץ שטילער, נאָר אינ ווינקל האָט עמעצער געבעבעט:
— ס'וועט זיך אויסלאָזן א בידעם. ער איז א גאַרנישט, און זי איז א נישט...

זאָל איך נעמען אָנשרייבן א בריוו צו דער באבע, זי זאָל קומען און ארויס- גאנווענען מיך פון שפיטאַל, אזוי לאנג איך לעב נאָך? קען איך נישט שרייבן: די הענט דינען נישט, און ס'איז נישטאָ אפ וואָס, סייַדן פרווון מאכט פיס פונדאנען? די נאכט איז געוואָרן אלץ טויטער, פונקט זי וואָלט זיך איינגעפעסטיקט אפ אייביק. שטילינקערהייט האָב איך אראָפגעלאָזט די פיס אפן פאָל, ביני צוגעגאנגען צו דער טיר, איינ העלפט אירע איז געווען אופגעמאכט, — איך קאָרידאָר, אונטערן לאַמפ, האָט אפ א הילצערנער באַנק מיט א ווענטל געסטארטשעט און גערויכערט זיך א גרויער שטעכלדיקער קאַפ, אַנקוקנדיק מיך מיט די טונקלע גריבער פון די אויגן. באהאלטן זיך איז שוין קיין צייט נישט געווען.

— ווער שלעפט זיך עס ארום? קום נאָר אהער!
דאָס קאָל — נישט קיין שרעקלעכס, א שטילס. איך ביני צוגעגאנגען, האָב גוט אָנג- געקוקט דאָס קיילעכדיקע פּאַנעם, וואָס איז באשטעקט געווען מיט קורצע האָר, — אפן קאַפ זיינען זיי געווען לענגער און האָבן געסטארטשעט אינ אלע זייטן, ארום- רינגלענדיק אימ מיט זילבערנע שטראַלעכלעך, און אפן גארטל בא דעם מענטשן איז געהאנגען א בונט שליסלען. ווען זיינ באָרד און זיינע האָר זיינען לענגער, וואָלט ער געווען ענלעך אפן אפאָסטאָל פיאָטער.
— ס'איז די אָפגעברייטע הענט? וואָס-זשע שליאַנדרעוועסטו אום באנאכט? לויט וואָס פאר א געזעצ?

ער האָט ארויסגעבלאָזן מיר אינ ברוסט און אינ פאַנעם אריינ א כמארע רויט, האָט מיך ארוםגענומען מיט א ווארעמער האנט פארן האַרדז און צוגעצויגן צו זיך.

— האָסט מוירע?

— כ'האָב מוירע!

— אלע האָבן דאָ מוירע די ערשטע צייט. און מוירע האָבן איז נישטאָ וואָס. איבערהויפט מיט מיר — איך וועל נישט לאָזן טאָן קיין שלעכטס קיינעם... פארויכערן ווילסטו? נו, רויכער נישט. פאר דיר איז נאָך פרי. ווארט צו א פאָר יאָר... און טאטע- מאמע ווו זיינען? נישטאָ קיין טאטע-מאמע! נו, איז דארפ מען נישט — מיר וועלן אויס- קומען אָן זיי. נאָר ציטער נישט! פארשטייסט?

איך האָב שוין לאנג נישט געזען קיין מענטשן, וואָס זאָל רעדן פראָסט און פריינט- לעך, מיט פארשטענדלעכע ווערטער, ס'איז מיר געווען אָן א שיר גוט צו הערן זיינע רייד.

אז ער האָט מיך אָפגעפירט צום בעטל, האָב איך געבעטן:

— זיצ לעמ מיר!

— מע קאַן.

— אָט דו — ווער ביסטו?

— איכ? א סאָלדאט, אַן עמעסער סאָלדאט, א קאָוקאזער. אפּ דער מילכאַמע געווען. ווי דען? א סאָלדאט לעבט צוליב מילכאַמע. כ'האַב זיכ געשלאָגן מיט די ווענגערס, מיטן טשערקעס, מיטן פּאָליאַק — וויפּל דו ווילסט! די מילכאַמע, ברודער, ס'איז א גרוי־ויסע העפּקירעס!

איכ האָב אפּ א מינוט פּאַרמאַכט די אַריגן, און אז איכ האָב זיי געעפּנט, איז אפּן אָרט פּונ דעם סאָלדאט געזעסן א באבע אינ א טונקעלן קלייד, און ער איז געשטאַנען לעבן איר און האָט גערעדט:

— זיינען אלע, הייסט עס, אויסגעשטאַרבן, א?

אינ דער פּאַלאַטע האָט געשפּילט די זון, — באַגילדט אלצדינג און באהאַלט זיכ, און טוט דערנאָך ווידער העל א בליק אפּ אלעמען, פּונקט סע שטיפּט א קינד.

די באבע האָט זיכ צו מיר אָנגעבויגן, פּרעגנדיק:

— וואָס, מיין טיבעלע, מע האָט דיכ צעקאַליעטשעט? כ'האַב אימ געזאָגט, דעם רויטן שעד...

— אָט באלד וועל איכ אלץ אָפּטאָן לויטן געזעצ, — האָט געזאָגט דער סאָלדאט, אַוועקגייענדיק, און די באבע האָט, אויסווישנדיק די טרערן פּונ פּאַנעם, גערעדט:

— אַן אונדזעריקער סאָלדאט, פּונ באַלאַכנאַ, לאָזט זיכ אויס...

איכ האָב אלץ געמיינט, אז דאָס איז א כאַלעם, און האָב געשוויגן. ס'איז גע- קומען א דאָקטער און האָט מיר איבערגעבונדן די אָפּגעברייטע ערטער, און אָט פּאַך איכ שוין מיט דער באבען אפּ א דראָזשקע איבער די גאַסן פּונ דער שטאָט. זי דערציילט:

— דער זיידע איז שוין אינגאַנצן פּונ זינען אַראָפּ, איז געוואָרן אזוי זשענדע, אז סע שלאָגט צום האַרצן! און דאָ האָט נאָך זיין ניער גוטערפּריינט, דער רויכ- וואַרגער כלייסט, באַ אימ פּונ פּסאַליר א הונדערטער אַרויסגעשלאָעפּט. וואָס סע האָט זיכ געטאַָגן!

די זון שיינט העל, ווי וויסע פּויגלען שווימען וואָלקנס אין הימל, מיר גייען מיט די בריקלעך איבער דער וואָלגע, דאָס אייז הודעט, בלאָזט זיכ אַפּ. וואַסער כלייפּעט אונטער די ברעטער פּונ די בריקלעך, אפּ דעם פּלייש-רויטן קלויסטער פּונעם יאָריד-פּלאַצ גליען די גאַלדענע ציילעמער. א ברייט-צורעדיקע פּרוי מיט א בונט אַטלעסענע ווערבע-צווייגלעך אינ די הענט איז אונדז אָנגעקומען אַנטקעגן — ס'גייט פּריינג, אינגיכט איז פּאַסכע!

דאָס האַרצ האָט זיכ צעזאַפּלט, ווי א זשאַוואָראָנעק.

— כ'האַב דיכ זייער ליב, באבעניו!

דאָס האָט זי ניט פּאַרכידעשט. מיט א רויקער שטימ האָט זי זיכ אָנגע- רופּן:

— ביסט דאָך אַן אייגענער, און מיכ, מעג איכ זאָגן אָן באַרימערין, האָבן פּרעמדע אויב ליב, א דאַנק דער גאָט-געווינערן!

שמיכלענדיק, האָט זי צוגעגעבן:

— אָט וועט זי דערפּרייט ווערן אינגיכט, איר זון וועט ווידער אַפּלעבן! און וואַרוישע, די טאַכטער מינע...

און זי איז אַנשווינגן געוואָרן.

דער זיידע האָט מיך באַגענוט אין הויפּ— ער האָט געטעסעט מיט דער האַק
עפעס א קליין, שטייענדיק אפּ די קני. ער האָט אופּגעהויבן די האַק, פּונקט ווי ער
וואָלט זיך קלייבן א שריידער טאָג זי מיר אין קאָפּ אריין, און אַראָפּנעמענדיק דאָס
היטל, האָט ער שפּאַטיש געזאָגט:

— א גוט-מאָרגן אייך, כאָשעווער פּארשוין, אייער ווילגעבורט! אָפּגעדינט? נו,
איצט איז שוין, ווי איר ווילט אייך, אזוי לעבט אייך, יאָ! עכ, אי— יר...
— מע ווייס, מע ווייס, — האָט די באַבע, אָפּפּאַכנדיק זיך פּונ אים, געשווינד
א זאָג געטאָג, און נאָכן אריינקומען אין צימער האָט זי, שטעלנדיק דעם סאַמאָוואַר,
דערציילט:

— איצט איז שוין דער זיידע געבליבן אינגאנצן בא גאַרניט: וויפל געלט ער
האָט געהאַט, האָט ער אלץ אָפּגעגעבן זיין קוואַטער-זון ניקאָליי אפּ פּראָצענט, און
קיין צעטלעך האָט ער בא אים, ווייזט אויס, ניט גענומען, — כ'קען דיר ניט זאָגן,
וויאזוי ס'איז בא זיי דאָרטן פּאָרגעקומען, נאָר ער איז געבליבן בא גאַרניט, אויס
געלט. און אלץ דערפּאַר, וויל מיר האָבן ניט געגעבן קיין הילף דעם אָרעמען,
קיין ראַכמאַנעס ניט געהאַט אפּן אומגליקלעכע, דעריבער האָט דער אייבערשטער
זיך באַטראַכט: צו וואָס-זשע האָב איך די קאַשירינט מיט גוטס באַשאַנקען? זיך
באַטראַכט און אוועקגענומען אלץ ביז לעצט...
זי האָט זיך אַרוםגעקוקט: און צוגעגעבן:

— איך סטאַרע זיך, — ווי איך קען, אים באַגיטיקן, דעם אייבערשטן, ער זאָל
דעם אלטן פּונדעסטוועגן ניט אזוי שווער צודריקן, — איך גיב פּונ מינע פּאַרדינסטן.
שטילע צדאָקע באַנאַכט. ווילסט, וועלן מיר היינט גיין, — כ'האַב געלט...

דער זיידע איז אריין, פּאַרזשמורעט אַן אויג און געפּרעגט:
— איר פּאַרמעסט זיך פּרעסן, ווי איך זע?
— ניט דינס, — האָט די באַבע געזאָגט. — און אויב דו ווילסט, זעצ זיך מיט
אונדז. ס'וועט פּאַר דיר אויך קלעקן.
ער האָט זיך געזעצט צום טיש און שטיל געזאָגט:
— גיט אָן.

אלץ איז שטוב איז געווען אפּ זיין אָרט, נאָר דער מאַמעס ווינקל האָט טרויער-
ריק געפּוסטעוועט, און אפּ דער וואַנט, איבער דעם זיידנס געלעגער, איז געהאַנגן
געבן א בויגן פּאַפּיר מיט אַן אופּשריפט פּונ גרויסע געדרוקטע אויסעס:
„יעזוס, דו איינציק לעבעדיקער! דיין הייליקער נאָמען זאָל מיר ביישטיין אין
אלע טעג און שאַען, ווי לאַנג איך וועל לעבן.“
— ווער האָט עס געשריבן?

דער זיידע האָט ניט געענטפּערט, די באַבע האָט אָפּגעוואַרט א וויללע און גע-
זאָגט מיט א שמייכל:

— אָט דער פּאַפּיר קאָסט הונדערט רובל.
— ניט דיין אייסעק! — האָט דער זיידע אויסגעשרינגן. — כ'וועל אלצדינג זע-
געבן פּרעמדע מענטשן!

— שױנ ניטאָ וואָס, און אז ס'איז געווען — האָסטו ניט געגעבן — האָט די באַבע רויק געזאָגט.

— שױנג! — האָט דער זיידע אויסגעשרינג מיט א קוויטש.

דאָ איז אלץ אין אָרדענונג, אלץ ווי געווען.

אינ ווינקל אפן קומערט, אינ דעם וועש-קאַרב, האָט זיכ אופגעכאפט קאָליע און האָט געקוקט פון דאָרטן. די בלויע פאסיקלעכ פון די אויגן זעען זיכ קרימ פון אונטער די לעדלעך. ער איז געוואָרן נאָכ גרויער, נאָכ מער שלאַבעריק, צעגייענדיק. ער האָט מיכ ניט דערקענט, זיכ אָפגעקערט און צוגעשלאָסן די אויגן.

אינ גאס האָבן געווארט אפ מיר טרויעריקע ניין: וויאכיר איז געשטאַרבן. אינ דער ערעוו-פאסקע-יואָכ האָט אימ „די ווינטיקע דערשטיקט“. כאבי איז אוועק וווינען אינ שטאָט אריין, בא יאזן זינען געליימט געוואָרן די פיס, ער איז אינ ערגעץ ניט ארויסגעגאנגען. דערציילנדיק מיר די אלע זאכן, האָט דער שווארצ-אויגיקער קאָסטראָמא א צערייצטער געזאָגט:

— עפעס זייער גיכ שטארבן זיי אויס, די יאטלעך!

— געשטאַרבן איז דאָכ נאָר איין וויאכיר?

— אלציינס: ווער ס'איז אוועק פון דער גאס, איז ער שױנ אזוי גוט ווי גע-שטאַרבן. גייסט זיכ נאָר מיט עמעצן צונויפ, ווערט געווינט, איז אָדער מע גיט אימ אָפ, דעם כאווער דינעם, אפ ארבעט, אָדער ער שטארבט. דאָ אפ אייער הויפ, בא טשעסנאָקאָוו, וווינען נייע — די יעוסייענקעס; א יאטל — נישקא, גאנצ נישקאָשע, א געשיקט! צוויי שוועסטער האָט ער, איינע איז נאָכ א קלייניקע, די צווייטע איז א הינקענדיקע, גייט אפ א קוליע, א שיינע.

ער האָט א טראכט געטאָג און דערנאָכ צוגעגעבן:

— איכ מיט טשורקען האָבן זיכ אינ איר, ברודער, פארליבט, מיר האלטן אינ

איין קריגן זיכ.

— מיט איר?

— צו וואָס? צווישן זיכ. מיט איר — זעלטן-ווען!

איכ האָב, פארשטייט זיכ, געוויסט, אז גרויסע באַכערימ און באיאָרטע מאנצב-לען פארליבן זיכ. כ'האָב וויל געוויסט דעם גראָבן באטייט דערפון. ס'איז מיר געוואָרן ניט-אנגענעם פאר קאָסטראָמא, א פארדראָס און עפעס א בושע צו קוקן אפ זיין האמעטנעם קערפער און זיינע שווארצע ביזע אויגן.

דאָס הינקענדיקע מיידל האָב איכ דערזען אינאָוונט דעם זעלבן טאָג. אראָפ-גייענדיק פונעם גאנעק צום הויפ, האָט זי ארויסגעלאָזט פון איר האנט די קוליע און איז געבליבן אומבאהאַלפן שטיין אפ די טרעפ, איינגעקלאַמערט אינ דעם פאָר-רענטש מיט די דורכזיכטיקע הענט, א דינע, א שוואכניקע. איכ האָב געוואָלט אופ-הייבן די קוליע, נאָר די פארבינטעוועטע הענט האָבן שלעכט געדינט, איכ האָב זיכ לאנג געייסקט, ס'איז מיר געווען א פארדראָס, און זי האָט, שטייענדיק העכער פאר מיר, שטיל געלאַכט.

— וואָס איז עס מיט דינע הענט?

— אָפגעברייט.

— און איך אָט הינק, דו ביסט פון דעם הויף? דו ביסט עפעס לאנג געלעגן
אין שפיטאָל? איך בין דאָרט געלעגן לא-אנג!
אָפגעזיפצט, האָט זי צוגעגעבן:
— זייער לאנג.

זי איז אָנגעטאָגן אין א ווייס קלייד מיט בלויע פידקאָוקעלעך, אן אלטינקס, נאָר
א ריינינקס, די גלאט צוגעקעמטע האָר זינען געלעגן אפ דער ברוסט פארפלאַכטן
אין א דיקן קורצן צאָפ. די אויגן — גרויסע, ערנסטע, אין זייער רויקער טיפ האָט
געברענט א בלוי פייערל, באלויכטנדיק דאָס מאָגערע שארפנעזלידיקע פאָנעם. זי
האָט אנגענעם געשמייכלט, נאָר זי איז מיר ניט געפעלן געוואָרן. איר גאנצע קרענק-
לעכע פיגורקע האָט אזויווי גערעדט:
— רירט מיך ניט אָן, איך בעט אייך!

וואָזוי האָבן עס די כאוויירימ געקענט זיך פארליבן אין איר?
— איך קרענק שוין לאנג, — האָט זי דערציילט גערן און אזויווי בארימענדיק
זיך. — א שכינע האָט מיך פארקישעפט, האָט זיך צעקריגט מיט דער מאמען און
מיך פארקישעפט, איר אפ צעפיקעניש... אין שפיטאָל איז שרעקלעך?
— יאָ...

איך האָב זיך געפילט מיט איר ניט פריי, בין איך אוועק אין שטוב אריין.
קעגן האַרבער נאכט האָט מיך די באבע מילד געוועקט:
— מירן גיין, יאָ? וועסט זיך באמקען מענטשן צוליב, וועלן די הענט זיך גי-
כער אויסהיילן...

זי האָט מיך גענומען פאר א האנט און געפירט אין דער פינצטער, ווי א
בלינדן. זי נאכט איז געווען א שווארצע, א פיכטע, א ווינט האָט געבלאָזן אָן
אופהער, פונקט ווי א טייך וואָלט גיך געפלאַסן, דער קאלטער זאמד האָט געכאפט
פאר די פיס. די באבע פלעג פאָרויכטיק צוגיין צו די טונקלע פענצטער פון די
מעשטשאנישע שטיבלעך, דריי מאָל זיך איבערציילעמענדיק, פלעג זי אוועקלייגן אפן
פענצטער-ברעט א פיטאקל און דריי בייגל, ווידער זיך געציילעמט, קוקנדיק אין
דעם אָנשטערנדיקן הימל, און געשעפטשעט:
— דו אלערהייליקסטע קיניגן אין הימל, העלפ אויס די מענטשן! אלע זינען
פאר דיר זינדיק, מוטער!

וואָס ווייטער מיר זינען אָפגעגאנגען פון הויז, אלץ טויבער און טויטער איז
געוואָרן ארום. דער באנאכטיקער הימל, אָפגרונטלעך פארטיפט דורכ דער פינצטער-
ניש, האָט אזויווי אפ אייביק באהאלטן די לעוואָנע און די שטערן. פון ערגעץ האָט
זיך ארויסגעקניקלט א הונט, האָט זיך אָפגעשטעלט קעגן אונדז און זיך צעריטשעט.
אין דער פינצטער ברענען זינען אויגן. איך האָב זיך פאכדאָניש צוגעטויליעט צו
דער באבען.

— ס'איז גאָרניט, — האָט זי געזאָגט, — ס'איז פאָשעט א הונט. פאר א שעד
איז איצט ניט די צייט. שוין שפעט פאר אימ, די הענער האָבן דאָך שוין געקרייט!
זי האָט צוגערופן דעם הונט, אימ א גלעט געטאָג און אייצעט אימ:
— דו, הינטעלעך, שרעק מיר ניט מיין הינדעלע!
דער הונט האָט זיך א ריב געטאָג אין מיינע פיס, און ווייטער זינען מיר שוין

געגאנגען אינדרײַען. צוועלפּ מאָל איז די באבע צוגעגאנגען הינטער די פענצטער, איבערלאָזנדיק „שטילע צדאַקע“. ס'האַט אָנגעהויבן ליכטיק ווערן. פון דער פינצטער האָבן גענומען אויסוואַקסן גרויע היזער, ס'האַט זיכ אופּגעהויבן דער גלאַקן-טורעם פונעם נאפּאָלעם קלויסטער, א וויסער, ווי צוקער. דער ציגלנער צוימ פון דעם צווינטער איז שיטער געוואָרן, ווי א שלעכטע ראָגאַזשע.

— שוין מאט די אלטע, — האָט די באבע געזאָגט, — צײַט אהיים גיין! אינדרפרי וועלן זיכ אופכאפן די פרויען, ערשט — פאר זייערע קינדערס וועגן האָט גאָטס מוטער עפעס אָנגעגרייט! אז אלץ פעלט, איז עפעס אויכ אזא! ... אַכ־כאָ, אַליאַשא, אָרעם לעבט דאָס פּאָלק, און קיינער זאָרגט זיכ גאָר ניט וועגן דעם.

דער ריכער וועגן גאָט איז הימל טראכט גאַרניט, וועגן שרעקלעכן געריכט כאַלעמט זיכ אימ ניט, וואָס איז אימ דער אָרעמאן — ניט קיין ברודער, ניט קיין פריינט, ער ווייסט נאָר איינס — גאָלד זאמלען וואָס מער, — גאָר ווערן וועט פון דעם גאָלד קוילען איז גענעם!

— אָט וויאזוי! לעבן דארפּ מען איינער פאר דעם אנדערן, און גאָט — פאר אלעמען! און איכ בין צופרידן, וואָס דו ביסט ווידער מיט מיר... איכ בין אויכ רויק צופרידן, אומקלאָר פילנדיק, אז איכ האָב זיכ באהעפט צו עפעס, וואָס איכ וועל עס קיינמאָל ניט פארגעסן. לעבן מיר איז געלאָפּן א געלער זונט מיט א פוקסענער מאָרדע און גוטע שוילדיקע אויגן.

— ער וועט פארבלייבן מיט אונדז?

— פארוואָס ניט! זאָל ער בלייבן, אויב ער וויל. אָט וועל איכ אימ געבן א בייגל, איכ האָב נאָכ צוויי, קומ, לאָמיר זיכ צוועצן אפ א באנק. עפעס בין איכ מיד...

מע האָט זיכ צוגעוועצט בא א טויער אפ א באנק. דער הונט האָט זיכ אנדער-געלייגט פאר אונדזערע פיס, צעפליסנדיק דעם טרוקענעם בייגל, און די באבע האָט דערציילט:

— דאָ ווינט איינע א יידישע פרוי, זינען זיי נײַן מאן, איינס קלענער פונעם אנדערן. איכ פּרעג בא איר: וויאזוי-זשע לעבסטו, — מאָסיעוונא? זאָגט זי: איכ לעב מיט ביטאַכן אפ גאָט אפ מײַנעם, מיט וואָס דען זאָל איכ לעבן? איכ האָב זיכ צוגעטוילעט צו דער באבעס ווארעמער זײַט און בין אנשלאָפּן געוואָרן.

דאָס לעבן האָט ווידער גענומען פליסן גיכ און געדיכט, דער ברייטער שטראַם איינדרוקן האָט יעדער טאָג געבראכט דען נעשאַמע עפעס נײַס, וואָס האָט איר ציקט און באומרויקט, באליידיקט און געצוונגען טראכטן. אינגיכט איז געוואָרן אזוי, אז איכ האָב אויכ מיט אלע קויכעס געשטרעבט, וואָס אָפטער צו זען דאָס הינקענדיקע מיידעלע, ריידן מיט איר, אָדער שווייגנדיק זיצן מיט איר באנאנד אפן בענקל באמ טויער, — שווייגן מיט איר איז אויכ געווען א פארגעניגן. געווען איז זי א ריינינקע, פונקט ווי דאָס פייגעלע פענעטשקע, און

הָאָט זײער שײַן דערצײלעט װעגן דעם, װיאזײ סײַ לעבן די קאַזאַקן אפּן דאָן:
דאָרט הָאָט זײַ לאַנג געלעבט באַ אַ פעטער, אַ מאַשיניסט אײַן אַ אײל-װאָוּד, דער-
נאָך אײַן אײַר פּאָטער, אַ שְׁלֶאָסער, אַרײַבערגעפּאָרן קײַן נײַזשװײַ.

— און נאָך אײַן דאָ אַ פעטער, אַ צװײטער, יענער דינט באַם קײסער אַלײַן.
אַװנטצײט, בײַס אַ יאַנטעװ, פּלעג די גאַנצע באַפעלקערונג פּונ דער גאַס
אַרויסגיין אױסער די „טױערן“, באַכערײַם און מײדלעך פּלעגן אױעק אפּן צװײטער
פּראַװען קאַראַהאָרן, די מאַנצבלען פּלעגן זײַ צעגײן אײַבער די טראַקטירן, אײַן גאַס
פּלעגן בלײַבן די פּרױען און קלײנע קינדער. די פּרױען פּלעגן זײַ אױסזעצן באַ
די טױערן גלײַכ אפּן זאַמד אַדער אפּ די בענקלעך און פּלעגן אפּהײַבן אַ הײלדיקן
געפּילדער, קריגן זײַ און באַרײדן די װעלט. קלײנוואַרג פּלעג זײַ נעמען שפּילן
אײַן לאַפּטאַ, אײַן פּיקרעס¹, אײַן „שאַרמאַזלאַ“; די מוטערס פּלעגן נאָכקוקן נאָך די
שפּילן, אונטערמונטערנדיק די פּלינקערע, אױסלאַכנדיק די שװאַכערע שפּילער.
ס'פּלעג זײַן פּאַרטיבנדיק-רױשיק און אומפאַרגעסלעך-פּרײלעך. דאָס בײַזײַן און די
אומפּערקױאַמקײט פּונ די „גרויסע“ פּלעג אונדז, קלײנוואַרג, רעגן, אַרײַנטראַגן אײַן
אַלע שפּילן אַ באַזונדער אופּלעבונג, אַ לײדנשאַפּטלעכן װײלן אײַנס דאָס אַנדערע
אײַבערזושטײַגן. נאָך װײַ שטאַרק מײַר דרײַ— קאַסטראַמאַ, טשורקע און אײַ, — זײַ-
נען נײַט געװען פּאַרכאַפּט מײַט דער שפּיל, פּלעג פּאַרט אַמאָל דער, אַמאָל יענער,
צװײפּן אַ באַרײַם טאָג זײַכ פּאַרן הײַנקענדיקן מײדלעך:

— הָאָסט געזען, לײדמילע, װײַ אײַכ הָאָב אַלע פּינפּ פּיקרעס פּונ דער „שטאַט“
אַרויסגעפּלעמט?

און זײַ פּלעג לײַב שײַכלען, צװײנקען מײַטן קאַפּ עטלעכע מאָל נאָך-
אַנאַנד.

פּרײַער הָאָט אונדזער קאַמפּאַניע געזוכט צו האַלטן זײַכ אײַן אַלע שפּילן צװאַמען,
אײַצט הָאָב אײַכ גענומען באַמערקן, אַז טשורקע און קאַסטראַמאַ שפּילן שטענדיק אײַן
באַזונדערע פּאַרטיעס, קאַנקורירנדיק אײַנער מײַטן אַנדערן אײַן פּלינקײט, אײַן קױעכ,
אַפּט — בײַז טרערן און געשלעג. אײַנמאָל הָאָבן זײַ זײַכ צעשלעגן אױז װײלד, אַז
דערוואַקסענע הָאָבן זײַכ געמוזט אַרײַנמישן, און מע הָאָט די סאַנימ פּאַנאַנדערגע-
גאַסן מײַט װאַסער, װײַ די הײַנט.

לײדמילע הָאָט, זײַצנדיק אפּן בענקל, געטופּעט אײַן דער ערד מײַטן געזונטן פּיסל,
און אַז די שלעגער זײַנען צוגעלאָפּן צו אײַר, הָאָט זײַ זײַ אַפּגעשטױסן מײַט דער
קױיע, אױסשרײַענדיק אײַן שרעק:

— אױעקט! הערט אױפּ!

דאָס פּאַנעם אײַן אײַר געװען בלײַכ, אױש בלױ, די אױגן הָאָבן זײַכ אױסגע-
לאָשן און הָאָבן זײַכ פּאַרקױקלט, װײַ באַ אַן עפּילעפּטשער.

אַ צװײט מאָל, אַז קאַסטראַמאַ הָאָט פּאַרשפּילט טשורקע אַ פּאַרטיע אײַן פּיק-
רעס, הָאָט ער זײַכ באַהאַלטן הײַנטער אַ קאַסטן מײַט הָאָבער באַ דער באַקאַלײ-קראַמ,
הָאָט זײַכ דאָרט אַנידערגעזעצט אפּ דער ערד און זײַכ שװײַגנדיק צעװײנט — דאָס
אײַז געװען קײמאַט אַ שרעק צו זען: ער הָאָט שטאַרק צװײפּגעצײפּעט די צײַן, די
באַקן-בײַנער הָאָבן זײַכ אַרויסגערוקט, דאָס מאַגערע פּאַנעם אײַז פּאַרשטײַנערט

¹ городки

געוואָרן, און פון די שוואַרצע פאַרומערטע אויגן קיַקלען זיך ארויס שווערע, גרויסע
טרערן. אז איך האָב אים גענומען טרייסטן, האָט ער ארויסגעשעפטשעט, וואַרגנדיק
זיך מיט טרערן:

— וואַרט... כ'וועל אים מיט א ציגל איבערן קאָפּ... ער וועט שוין זען.
טשורקע איז געוואָרן גרויס בא זיך, האָט געשפּאַנט איבער דער מיט גאס ווי
סע שפּאַנען כאַסענע-יונגען, דעם קאַרטו פאַרבראַכן אפּ א זיט, די הענט פאַר-
שטופּט אין די קעשענעס, ער האָט זיך אויסגעלערנט וויליונגעריש ארויסשפּיינען פון
צווישן די ציינ און האָט צוגעזאָגט:
— אינגיכט לערן איך זיך אויס רויכערן, שוין צוויי מאָל געפרוּווט, נאָר סע
נודעט.

מיר איז עס ניט געפעלן געווען. כ'האָב געזען, אז איך פאַרליר א כאַווער, און
שולדיק אין דעם, האָט זיך מיר געדוכט, איז ליוּדמילע.
איינמאָל אינאַוונט, ווען איך האָב אין הויפּ פאַנאנדערגעקליבן צונויפגעקליבענע
ביינער, שמאַטעס און אלערליי אַלטוואַרג, איז צו מיר צוגעגאַנגען ליוּדמילע, זיך
אונטערהוידענדיק, פּאַכנדיק מיט דער רעכטער האַנט.
— גוטן אַוונט, — האָט זי געזאָגט און דריי מאָל פאַרנייגט דעם קאָפּ, — קאָסט-
ראַמא איז מיט דיר געגאַנגען?

— יאָ.
— און טשורקע?
— טשורקע איז מיט אונדז אויס כאַווער. דאָס ביסטו אין אַלץ שולדיק. זיי
האַבן זיך אין דיר פאַרליבט, שלאָגן זיי זיך.

זי איז רויט געוואָרן, נאָר געענטפערט האָט זי מיט שפּאַט:
— נא דיר אזוינס! וואָס-זשע בין איך שולדיק?
— און צו וואָס פאַרליבסטו?
— איך האָב זיי ניט געבעטן זיך פאַרליבן! — האָט זי געזאָגט ביזן, און אוועק-
גייענדיק, האָט זי צוגעגעבן: — ס'איז נאַרישקייטן אַלץ! איך בין עלטער פון זיי,
מיר איז פערצן יאָר, איך עלטערע מיידלעך פאַרליבט מען זיך ניט...
— אסאך ווייסטו! — האָב איך איר נאָכגעשריגן מיטן מיינ צו באַליידיקן. —
כליסטס שוועסטער די קרעמערן איז שוין גאָר אַלטע, און דרייט זיך מיט פּאַ-
כערימ — נאָך ווי!

ליוּדמילע האָט זיך אומגעקערט צו מיר, טיפּ אריינזעצנדיק איר קוליע אין זאַמד
פונעם הויפּ.

— דו אליין ווייסט גאָרניט ניט, — האָט זי זיך צערעדט אפּגיך מיט טרערן אין
קאָל, און אירע ליבע אויגן האָבן זיך שיינ צעגליט. — די קרעמערן איז א צעלאָוע-
נע, און איך בין דען אַזא, ווי זי? איך בין נאָך א קליינע, מע טאָר מיך ניט טשע-
פען און ניט קניפּן, און אַלץ... וואָלט פּרזער געדאַרפט איבערלייענען דעם ראָ-
מאַן „קאַמטשאַדאַקאַ“, צווייטער טייל, און נאָכדעם ריידן:
זי איז אוועק כליענדיק, ס'האָט מיר שוין באַנק געטאָן: איז אירע ווערטער
האָט געקלונגען עפעס אַ עמעס, וואָס איז מיר ניט געווען באַקאַנט. צו וואָס
קניפּן זיי זי, די כאַוויירימ מיינע? און זאָגן נאָך: זיי זיינען פאַרליבט...
26

אפן צווייטן טאָג האָב איך, וועלנדיק פארגלעטן די שולד פאר ליודמילענ, איר בעקויפט פאר א זעקסער קאנדל-צוקער, וועלכע זי האָט ליב געהאט, ווי איך האָב געוויסט.

— ווילסט?

זי האָט איבערגוואלד ביז געזאָגט:

— גיי אוועק, איך כאווער זיך ניט מיט דיר!

נאָר זי האָט באלד גענומען די צוקערקעס מיט א באמערקונג:

— וואָלט עס כאָטש אין א פאפירל פארוויקלט — די הענט דינע, זע, וויפל ברוד אפ זיי איז!

— כ'האָב געוואשן, נאָר זיי וואשן זיך שוין ניט אָפּ.

זי האָט גענומען מיין האנט מיט אירער, דער טרוקענער און הייסער, האָט בא-טראכט:

— איבערגעפירט...

— און דינע פינגער — צעשטאַכנ...

— פון דער נאָדל. איך ניי אסאך.

איך עטלעכע מינוט ארום האָט זי מיר פאָרגעלייגט, זיך ארומקוקנדיק:

— הער זיך איינ, קומ לאָמיר זיך ערגעץ באהאלטן און לייענע „קאמטשאדאל-קא“

ווילסט?

מיר האָבן לאנג געזוכט, ווו זיך צו באהאלטן. אומעטום איז געווען ניט בא-קוועם. ענדלעך האָבן מיר באשטימט, אז דאָס גלייכסטע איז פארקלייבן זיך אין פיר-הויז פון דער באַד: דאָרט איז פינצטער, נאָר מע קאָן זיך צוזעצן באמ פענצטער — עס גייט ארויס אין מיטטיקן ווינקל צווישן דער שטאל און דער שכינישער יאטקע, מענטשן קוקן זעלטן ווען אריין אהין.

און אָט זיצט זי, מיט א זייט צום פענצטער, אויסגעצויגן דעם קראנקן פוס אפ דער באַנק, דעם געוונטן אראָפגעלאָזט אפן פאָל, זיצט, און, פארשטעלנדיק דאָס פאָנעם מיטן צעשויערטן ביכל, רעדט זי ארויס שטארק צערודערט א מענגע אומ-פארשטענדלעכע און לאנגווייליקע ווערטער, נאָר איך בין אופגערעגט. זיצנדיק אפן פאָל, זע איך, ווי די ערנסטע אויגן באוועגן זיך מיט צוויי בלויזלעכע פייערלעך אי-בער די זייטלעך פונעם ביכל, אן אנדער מאָל באפייכט זיי א טרער, דאָס קאָל דעם מיידעלעס ציטערט, אייליק אויסריינדנדיק אומבאקאנטע ווערטער אין אומפארשטענד-לעכע פארבינדונגען. פונדעסטוועגן כאפ איך אופ די ווערטער, פרוו זיי איינפאסן אין פערזן, דריי זיי איבער אפ אלערליי אויפאנימ, און דאָס שטערט מיר שוין אי-גאנצן צו פארשטיין עפעס וואָס פון דעם, וואָס דאָס בוכ דערציילט.

אפ די קני בא מיר דרעמל'ט דער הונט, איך רופ אימ — ווינט, וויל ער איז האָריק און לאנג, לויפט געשווינד און וואָרטשעט, ווי דער הארבסטיקער ווינט אין קוימען. — דו הערטט זיך איינ? — פרעגט דאָס מיידעלע.

איך ווינק צו מיטן קאָפּ שווינגנדיקערהייט. דער געדענג פון די ווערטער צע-רודערט מיך אלץ מער, אלץ אומרויקער ווערט מיין פארלאנג אויסצושטעלן זיי אנדערש, אזוי, ווי זיי זיינען אויסגעשטעלט אין א ליד, ווי איטלעך וואָרט לעבט און ברענט, ווי א שטערן אין הימל.

אז ס'איז געוואָרן פינצטער, האָט ל'יודמילע, אראָפּלאָזנדיק די ווייטגעוואָרענע האנט מיטן בוך, געפרעגט:
— גוט, עמעס? אָט זעסטו...

זינט דעם אָונט זיינען מיר אָפט געזעסן אינעם באַד-פירהויז. ל'יודמילע האָט, צו מיינ פרייד, זיך אינגיכט אָפּגעזאָגט ווייטער ל'יענען „קאמטשאדאלקא“. איך האָב איר ניט געקענט ענטפערן, וועגן וואָס ס'ע רעדט זיך אין אָט דעם אומענדלעכע בוך, אומענדלעכע, ווייל נאָכן צווייטן טייל, פון וועלכען מיר האָבן אָנגעהויבן אונד-זער ל'יענען, האָט זיך באוויזן א דריטער, און דאָס מיידעלע האָט מיר געזאָגט, אז ס'איז נאָך דאָ א פערטער.

באוונדערס גוט איז אונדז געווען אין די נאסע טעג, אויב די נעצ איז ניט אויסגעפאלן אום שאבעס, ווען מע האָט געהיצט די באַד. אינדרייטן גיסט א רעגן — קיינער וועט איך הויפן ניט ארויס, וועט ניט אריינגוקן צו אונדז, איך אונדזער טונקעלע ווינקל. ל'יודמילע האָט זייער מוירע געהאט, מע זאָל אונדז ניט „פאקן“.

— ווייסט, וואָס מע וועט דעמלט איבערקלערן? — האָט זי שטיל גע-פרעגט.

איך האָב געוויסט, און האָב אויך מוירע געהאט, מע זאָל אונדז ניט „פאקן“. מיר פלעגן זיצן איינינעם שאָענלאַנג, שמועסנדיק וועגן וואָס ניט איך, אמאָל פלעג איך דערציילן דער באבעס מייסעס, אמאָל ל'יודמילע — וועגן לעבן פון די קאָזאקן אפן טייך מעדוועדיצע.

— אוי, ווי גוט דאָרט איז! — פלעג זי אָפּזיפצן. — דאָ איז וואָס? נאָר פאר בעטלערס צו לעבן...

איך האָב בא זיך אָפּגעמאכט, אז ווען איך וואקס אונטער, גיי איך זיך דורכ אומבאדינגט א קוק טאָג אפ דעם טייך מעדוועדיצע.

אינגיכט האָבן מיר שוין מער ניט געדארפט אָנקומען צום באַד-פירהויז; ל'יודמילעס מוטער האָט געפונען ארבעט בא א רויכווארגער און פלעג פון אינדערפרי אוועקגיין פון דער היים, דאָס שוועסטערל האָט זיך געלערנט אין שול, דער ברודער האָט געארבעט אפ א קאכע-זאוואָד. אין רעגנדיקע טעג פלעג איך קומען צו דעם מיידעלע און העלפן איר קאָכן, אופראָמען איך שטוב און איך קיך, און זי פלעג לאַכן:

— מיר לעבן מיט דיר, ווי מאן און ווייב, נאָר וואָס מיר שלאָפן באוונדער. מיר לעבן נאָך בעסער אפילע — די מענער העלפן ניט די ווייבער...

ווען כ'האָב געהאט געלט, פלעג איך קויפן זיסע זאכן, און מיר פלעגן טרינקען טיי, דערנאָך פלעגן מיר אָפּקלינג דעם סאמאָואר מיט קאלטער וואסער, ל'יודמילעס מאמע די שרייערקע זאָל זיך ניט אָנשטויסן, אז מע האָט אים געווארעמט. אמאָל פלעג צו אונדז אריינגיין די באבע, פלעגן זיצן, שטריקן שפיצן אָדער אויסנייען און דערציילן וונדערלעכע מייסעס, און אז דער זיידע פלעג אוועק איך שטאָט אריין, פלעג זיך ל'יודמילע פארקלייבן צו אונדז, און מיר פלעגן פארברענגען גאָר אָן זאָרג.

די באבע פלעג זאָגן:

— אב, לעבן מיר ווויל! פאר דיין אייגענעם דרייער ביסטו זיך א מענטש א פרייער!

זי האָט געשטיצט אונדזער כאווערשאפט.

— פאר א יינגל מיט א מיידל איז כאווערן זיך א טייערע זאך! נאָר אַן צע-ליאָונקייט...

און זי האָט מיט די פאָשעטסטע ווערטער אונדז דערקלערט, וואָס הייסט „צע-ליאָונקייט“. גערעדט האָט זי שיינ, באגייסטערט, און איך האָב גוט פארשטאנען, אז מע טאָר נישט טשעפען די בלומען, איידער זיי האָבן זיך צעבלייט, און נישט וועט זייט זיינ פון זיי נישט קיינ רייע, נישט קיינ יאגעדעס.

„צעליאָונ זיינ“ האָט מיך נישט געצויגן, נאָר דאָס האָט נישט געשטערט מיר און ליידמיליען צו ריינדן וועגן דעם, וועגן וואָס ס'איז אַנגענומען צו שווינגן. גערעדט האָבן מיר, פארשטייט זיך, פאר גויט, ווייל די באציונגען צווישן די געשעכטער האָבן צו אָפט און פּרעך אינ דער גראַבסטער פּאַרם געשפּאַרט אינ די אויגן, האָבן אונדז צו שטארק באליידיקט.

ליידמילעס פאָטער, א שיינער מאנצבל פון א יאָר פערציק, איז געווען געקרויזט-האַריק, היפש-וואַנצעדיק און האָט זיגערש באוועגט מיט די געזיכטע ברעמען. ער איז געווען מאַדנע שווינגנדיק, — כ'קאָן זיך נישט דערמאנען קיינ איין וואָרט פון אי.מ. גלעטנדיק א קינד, האָט ער געמוקעט, ווי א שטומער, און אפילע דאָס ווייב האָט ער געשלאָגן שווינגנדיק.

אינ די אָוונטן, ביים א יאָנטעוו, טוט ער אַן א בלוי העמד, פליסענע שאראָווארן און שטארק אַנגעגלאנצע שטייב, גייט ארויס צום טויער מיט א גרויסער האר-מאַניקע, פארוואָרפן אפ א רימען איבערן אקסל, און שטעלט זיך דאָרטן אָפ, ווי א סאָלדאט אינ דער פּאָזיציע „אפ קאראל“. באלד הייבט זיך אַן פארביי אונדזער טויער „א שפאציר“: ווי קאטשקעלעך גייען איינע נאָך דער אנדערער מיידלעך, ווייבער, אריבערקונדיק צו יעוטייענקען באהאלטענערהייט, פון אונטער די ווייסע, און אָפּגענערהייט, מיט באגערנדיקע אויגן, און ער שטייט, ארויסגערוקט די אונ-טערשטע לייפ, און קוקט אַן אלעמען מיטן איבערקלייבנדיקן בליק פון זיינע טונקלע אויגן. עפעס נישטאנגענע-הינטישס איז געווען אינ אַט דעם אויגן-געשפרעך אַן ווערטער, אינ דער לאנגזאמער, פארמישפעטער באוועגונג פון די פרויען פארביי דעם מאנצבל, — ס'האָט זיך געדוכט, אז יעדע איינע פון זיי, אויב דער מאנצבל זאָל איר נאָר באפילערש א ווינק טאָן, וועט זי אונטערטעניק זיך אנדערוואַלגערן אינ מיסטיקן זאמד פון דער גאס, ווי א דעהארגעטע.

— האָט זיך אויסגעשטעלט, דער צאפ, דער אומפארשעמטער פארצעפ! — וואָרטשעט ליידמילעס מוטער. א דינע און א הויכע, מיט א לאנגן, נישט ריינעם פאַנעם, מיט קורצ-אַפּגעשוירענע האָר נאָכן טיפּוס איז זי געווען ענלעך אפ אן אויסגערעפּענעם בעזעם.

לעבן איר זיצט ליידמילע, און אומזיסט באמיט זי זיך אַפּצוצליען איר אופ-מערקזאמקייט פון דער גאס, מיט אקשאַנעס אויספרענגנדיק זי וועגן עפעס. — לאָז צור, קליפע, פארזעניש דו אומגליקלעכע! — וואָרטשעט די מוטער, אומרויק פינטלענדיק. אירע שמאָלע מאַנגאלישע אויגן זיינען מאַדנע העל און

אומבאוועגלעך, האָבן זיך פארטשעפעט אין עפעס און זיך אָפגעשטעלט אפ שטענדיק.
— צו וואָס זאָלסטו זיך אופרעגן, מאמינקע, ס'דאָך שוין א פארפאלענע זאך, —
זאָגט ליודמילע. — דו קוק נאָר אָן די ראָגאָזשניצע, ווי זי האָט זיך עס אויסגע-
פּרופּט!

— איך וואָלט זיך אביסל שענער אָנגעטאָן, ווען איך וואָלט אייך דריינען ניט
געהאט, אופגעפרעסן האָט איר מיך, איינגעשלונגען, — רעדט די מוטער אָנראַך-
מאָנעסדיק און ווי דורך טרערן, די אויגן איינגעקלאַמערט אין דער גרויסער,
ברייטער אלמאָנע פונעם ראָגאָזשע-מאכער.

זי איז ענלעך אפ א קליינ הויז, די ברוסט אירע איז אויסגעשטעלט, ווי א
גאנעק. דאָס רויטע פאַנעם, וואָס איז איבערגעדעקט און פארשניטן מיט א גרינ
טיכל, דערמאנט א בוידעמ-פענצטערל אין דער שאַ, ווען אין זינע שויבן שפּיגלט
זיך די זון.

יעוסייענקאָ פארלייגט די האַרמאָניקע איבער דער ברוסט און שפּילט. אפ דער
האַרמאָניקע איז דאָ אסאך טאָנ-רייען. אירע קלאַנגען ציען ערגעץ, אז ס'איז ניט
בייזשטיינ, פון דער גאנצער גאס קליקלען זיך קינדער, פאלן צו די פיס פונעם
האַרמאָניסט און פארבלייבן אין זאמד אנטציקטע, אָפגעשטאָרבן מיט אלע גלידער.
— ווארט, מע וועט דיר אָפדרייען דעם קאָפּ, — זאָגט צו די יעוסייענקאָווע
דעם מאן אירן.

ער קוקט זי אָן מיט א קאָסע בליק, שווייגנדיק.
און דעם ראָגאָזשע-מאכערס אלמאָנע זיצט, ווי א שטיינ, ניט ווייט, אפ א
באנק לעם כליסטס קראָם, און, פארבויגן דעם קאָפּ אפן אקסל, הערט זי און
פלאַמט.

איך פּעלד, הינטערן צווינטער, רויטל זיך די אָוונט-שיינ, איבער דער גאס, ווי
איבער א טייך, שווימען פארביק אָנגעקליידטע שטיקער ליב, ווי א וויכער דרייען
זיך אום קינדער, די ווארעמע לופט איז מילד און פארשיקערט. מיט עפעס שאַרפס
אָטעמט דער פון באַטאָ אָנגעווארעמטער זאמד, באַזונדערס לאָזט זיך פילן דער
פעטער זיסלעכער רייע פון די יאטקעס — דער רייע פון בלוט, און פון די הויפן,
ווי די רויכווארגער ווינען, שמעקט געזאלצן און בייסיק מיט מעזדרע. דאָס וויי-
בערשע גערייד, דאָס שיקערע רעווען פון די מאַנצבלען, די קלינגענדיקע געשרייען
פון די קינדער, דער געזאנג פון דער באַסאָווע אונטערברומענדיקער האַרמאָניקע —
אלץ גיסט זיך צונויף אין א געדיכטן געהילכ, דאָס זיפצט מעכטיק די ערד, וואָס
ווערט ניט מיד צו שאפן. אלץ איז גראָב, נאקעט און פלאַנצט איינ א גרויסן
שטארקן געפיל פון צוטרוי צו אַט דעם שווארצן לעבן, וואָס איז אזוי כלייש-אומ-
פארשעמט. איבערנעמענדיק זיך מיט די אייגענע קויכעס, זוכט עס מיט בענקשאפט
און אָנגעשטרענגט, ווהיין זיי אויסצוגיסן.

און דורכן ראש דערגייען צום הארצן, אפ שטענדיק פארבלייבנדיק אין זיקאַרן,
אזוינע שוידערלעכע ווערטער:

— אלע פאראמאָל זאָלן שלאָגן איינעם, איז קיינ יוישער ניט — מע דארף איינ-
ציקווייז, איך א ריי...

— ווער וועט אונדז שאַנעווען, אז מיר שאַנעווען זיך אליינ ניט...

— ניט אנדערש, גאָט האָט די ווייבער אפ א שפאס געבוירן? ..
די נאכט איז נאָענט. פרישער ווערט די לופט, שטילער — דער געהילכ. די
הילצערנע הייזער וואקסן, ווערן געשוואָלן, טוען זיך אָן אינעם שאַטנס. די קינדער
האָט מען צענומען אין די הויפן אריין — שלאָפן. אנדערע זינען אינגעשלאָפן דאָ
גלייך אונטער די פלויטן, בא די פיס און אפ די קני פון די מוטערס. די מער
דערוואקסענע קינדער ווערן קעגן נאכט געהאַרכיקער, ווייכער. יעוסייענקאָ איז
אומבאמערקט פארשוונדן, ווי צעגאנגען. די ראָגאָזשיצע זעט מען אויך ניט. די
באסאָווע אונטערברומענדיקע האַרמאָניקע שפילט ערגעץ ווייט, הינטערן צווייטער.
די מוטער ליודמילעס זיצט אפ דער באַנק צונויפגעדרייט, אויסגעבויגן דעם רוקן,
ווי א קאץ. מיין באבע איז אוועק טלינקען טיי צו א שכינע, א הויב-אמ און א
זינדמעקלערן, א גרויסע אָדערדיקע פרוי מיט א קאטשענער נאָז און מיט א
גאָלדענעם מעדאל, „פאר ראטעווען אומקומענדיקע“ אפ דער פלאטשיקער מאַנצ-
ב'שער ברוסט. די גאנצע גאס האָט פאר איר מוירע, האלט זי פאר א קישעפמאכערן,
וועגן איר דערציילט מען, אז זי האָט ביים א טריפע ארויסגעטראַגן פון פֿיער דריי
קינדער איינעם א פאָלקאָוויקס און זיין קראַנק ווייב.
די באבע איז מיט איר גוטע־פריינט. באַם געזעגענען זיך אין גאס שמייכלעך
זיי איינע צו דער אנדערער נאָך פונדערווייטנס באזונדערס וויל.
קאָסטראָמא, ליודמילע איז איך זיצן פארן טויער אפ א באַנק. טשורקע האָט
ארויסגערופן ליודמילעס ברודער אפ א געראנגל, — ארומגענומען, שטויסן זיי זיך
אין זאמד און מאכט א שטויב.

— הערט אופ! — בעט ליודמילע, ציטערנדיק
קאָסע אָנגעשטעלט אפ איר די שווארצע אויגן, דערציילט קאָסטראָמא וועגן דעם
יעגער קאלינין, א גרייזן אלטיטשקן מיט כוטרע אייגלעך, א מענטש, וואָס האָט גע-
האט א שלעכטן נאָמען און איז געווען באקאנט דער גאנצער סלאָבאָדע. ער איז
ניט לאנג צוריק געשטאַרבן, אָבער מע האָט אימ ניט פארגראָבן אין דער צווייטער-
ערד, נאָר אוועקגעשטעלט די טרויע אויבן אפ דער ערד, אינעם זינט פון די איבע-
ריקע קוואַרימ. די טרויע איז א שווארצע, אפ הויכע פיסלעך, דער צודעק איז בא-
מאָלט מיט ווייטער פארב — אָנגעמאָלט איז דערופ א ציילעם, א שפיוז, א שטעקן
און צוויי ביינער.

אלע נאכט, ווי נאָר סע ווערט פינצטער, שטייט דער אלטער אופ פון טרויע
און גייט איבערן צווייטער, זוכט עפעס נאָכאנאנד, אזוי ביז צו די ערשטע
הענער.

— רעד ניט וועגן שרעקלעכע זאכן! — בעט ליודמילע.
— לאָז אָפ! — שרייט טשורקע, באפרייענדיק זיך פון איר ברודערס אָרעמס,
און רופט זיך אָן מיט שפאָט צו קאָסטראָמאן: — וואָס האקסטו לינגס? איך האָב
אלייג געזען, ווי מע האָט פארגראָבן די טרויע, און אויבן שטייט א לידיקע פאר
א דענקמאָל... און אז א מעס גייט אומ, דאָס האָבן די שיקערע קאָוואליעס אויס-
געטראכט...

קאָסטראָמא האָט, ניט קוקנדיק אפ אימ, בייז פאָרגעלייגט:
— גיי, כאפ א דרעמל אפן צווייטער, אויב אזוי!

זיי האָבן זיך גענומען שפארן, און לײדמילע האָט, אומעטיק שאַקלענדיק מיטן קאַפּ, געפרעגט:

— מאמעלע, מייסימ שטייען אַזש באנאכט?

— שטייען אָפּ, — האָט די מוטער אָפּגעענטפערט, פונקט ווי. אַן עכאַ וואָלט זיך פּונווייטן אָנגערופּן.

ס'איז צוגעגאנגען דער קרעמערנס זון, וואַליאַק, א דיקער, ראָזער באַכערעצ פּונ א יאָר צוואנציק, ער האָט זיך אַינגעהערט אביסל אינ אונדזער קריג און האָט געזאָגט:

— ווער פון אַיך דרייען וועט ביז טאָג איבערלייגן אפּ דער טרונע — גיב איך א צוואנציקער און א צענדליק פּאפּיראַטן, און ווער ס'וועט זיך דערשרעקן — דעם וועל איך פאר די אויערן אָנדריייען, וויפּל איכל וועלן. נו?

אַלע זיינען צעטומלט אַנשווינג געוואָרן, און לײדמילעס מוטער האָט געזאָגט:

— וואָס פּארא נארישקייטן! ווי מעג מען עס קינדער אונטערהעצן אפּ אזא מינ זאַכ...

— גיט א קאַרב, גיי איך! — האָט טשורקע בייז פּאַרגעלייגט.

— און פּארא א צוואנציקער — האָסטו מוירע? — האָט קאַסטראָמא געזאָגט און האָט וואַליאַקן געייצעט: — גיב אימ א קערבל, ער וועט ס'יווי ניט גיין, ער מאכט נאָר דעם אָנשטעל...

— נו, נעם א קאַרב!

טשורקע איז אָפּגעשטאנען פון דער ערד, און איז שווינגנדיק, ניט געזילט אוועק, האַלטנדיק זיך נאָענט צום פּלוט. קאַסטראָמא האָט אַריינגעלייגט די פינגער אין מויל, ארויסבאגלייט אימ מיט א שניידיקן פּייפּ, און לײדמילע האָט א צערודערטע זיך צערעדט:

— אַך, גאָט מײנער! ס'איז א וויסטער בארימער... וואָס־זשע איז דאָס אווינס!
— ווי קומט איר, פּאכדאַנימ! — האָט וואַליאַקן כּויעק געמאַכט. — און רעכענען זיך נאָך די ערשטע שלעגער אינ דער גאַט, קעצלעכ...

ס'איז געווען א פּאַרדראָס צו הערן זיינע כּויעק־ויד. אָט דער זאַטער באַכער איז אונדז ניט געווען צום הארצן. ער פּלעג שטענדיק אָנריידן די כּעוורע אפּ אלערליי שטיק, פּלעג זיי דערציילן מײעסע רעכילעסן וועגן מיידלעך און ווייבער, פּלעג לערנען זיך רייצן מיט זיי; כּעוורע פּלעגן אימ פּאָלגן, און נאָכרעם אָפּט טייער באצאָלן דערפּאַר. ער האָט, כּווייס ניט פּאַרוואָס, פּיינט געהאַט מײן הונט, האָט ער געוואָרפּן אינ אימ שטיינער, און איינמאַל געגעבן אימ א נאָדל אינ ברויט.

נאָר פּאַרדריסלעכער נאָך איז געווען צו זען, ווי טשורקע גייט אוועק א צונויפֿ־געוויקערטער, א פּאַרשעמטער.

איך האָב געזאָגט צו וואַליאַקן:

— גיב דעם קאַרב, גיי איך...

ער האָט, שפּעטנדיק און אָנטרייבנדיק שרעק אפּ מיר, איבערגעגעבן דעם רובל דער יעוסייענקאַווע, נאָר די פּרוי האָט שטרענג געזאָגט:

— איך וויל ניט, איך נעם ניט!

און איז אינ קאַס אוועק. לײדמילע האָט זיך אויך ניט אַינגעשטעלט צו נעמען

דאָס פאפירל, דאָס האָט נאָך מער פארשטארקט וואַליאַקס שפּעטערעיענע. איך האָב שוין געוואָלט גיין, ניט פּאָדערנדיק אפּילע קיין געלט דערפאר. דאָ איז צוגעקומען די באבע און, געווירע געוואָרן, אומ וואָס דאָ רעדט זיך, האָט זי גענומען דעם רובל, און מיר האָט זי רויק געזאָגט:

— טו אָן דעם מאנטל און נעם א קאָלדערע, צו אינדערפרי ווערט קאלט... אירע ווערטער האָבן מיר אריינגעגעבן האָפענונג, אז ס'וועט מיט מיר ניט גע- שען קיין שום ביזו.

וואַליאַק האָט געשטעלט א באדינג, אז איך מוז ביז ליכטיק ליגן אָדער זיצן אפּ דער טרונע, ניט אראָפּגייענדיק, וואָס סע זאָל ניט פּאַרקומען, אפּילע אז די טרונע וועט זיך נעמען שאַקלען, און דער אַלטער קאַלינין וועט נעמען ארויסקריכן פון קייווער. ווי איך שפּרינג אראָפּ אפּ דער ערד, אזוי פארשפּיל איך.

— זע-זשע, — האָט וואַליאַק געוואָרנט, — איך וועל אפּ דיר אכטונג געבן די גאַנצע נאַכט.

באמ אוועקגיין אפּן צווינטער האָט די באבע מיך איבערגעצייילעמט און געצייצט:

— אז ס'וועט זיך דיר עפעס נעמען דוכטן, ריר זיך ניט, הייב נאָר אָן באַלד זאָגן: „גאָט-געווינערן, בסולע, פריי זיך“...

איך בין געגאנגען גיך, כ'האָב געוואָלט שוין גיכער אָנהייבן און פארענדיקן די זאך. באגלייט האָט מיך וואַליאַק, קאָסטראָמא און נאָך אייניקע יאטן. אריבערקריכן-דיק איבערן ציגלענעם צוים, האָב איך זיך פארפלאַנטערט אין דער קאָלדערע, בין געפאלן און באַלד אופגעשפּונגען אפּ די פיס, ווי דער זאמד וואָלט מיך א וואָרפּ אונטער געטאָן. אפּ יענער זייט צוים האָט מען געכאַכעט. עפעס האָט א טיאָכקע געטאָן אין הארצן, איבער דער הויט אפּן רוקן איז דורכגעלאָפּן א ניט-אנגענעם קעלטל.

אָפּט געשטרויכלט ווערנדיק, בין איך צוגעגאנגען צו דער שווארצער טרונע. פון איינ זייט איז זי געווען פארטרעגן מיט זאמד, פון דער אנדערער זייט האָבן זיך אירע קורצינקע, גראָבע פיסלעך אנטבלויזט, פונקט ווי עמעצער וואָלט געפרוּווט זי אונטערהייבן און האָט זי נאָר איבערגעבויגן אפּ א זייט. איך האָב זיך אנידערגע-זעצט אפּן ראנד פון טרונע, גא איר צופוסנס, האָב זיך אומגעקוקט: דער געבערגלעטער צווינטער איז ענג פארשטעלט מיט גרויע ציילעמער, צעפאַכטע שאַטנס האָבן זיך גע-לייגט אפּ די קוואַרימ, האָבן ארומגענומען זייערע אופגעדראָלטע הויכענישן. ערטער-ווייז, פארמישט צווישן די ציילעמער, סטארטשען דינע, דארע בערעזקעס, צונויפבינדנדיק מיט די צווייגן די אָפּגעזונדערטע קוואַרימ. דורכן האפט פון זייערע שאַטנס סטארטשען גרעזלעך — פון זייער גרויער בארשט ווייעט א גרויל! ווי א שניי-טרעם הייבט זיך אין הימל אריין דער קלויסטער. צווישן אומבאוועגלעכע וואַלקנס שיינט א קליינינקע, אָפּגעצערטע לעוואָנע.

יאזעס פּאָטער — „א נישטיקער נעפעש“ — שלאָגט פּויל אין וואכ-גלאַק. יעדעס מאָל, ווען ער טוט א צי די שטריק, טוט זי קלאָנגנדיק א סקריפּ, פארטשעפענדיק אינעם דאכ-בלעך, דערנאָך דעהערט מען דעם טרוקענעם קלאפּ פונעם קליינעם גלאַק, — ער קלינגט קורצ, אומעטיק.

— זאָל גאָט היטן פון ניט שלאָפן, — דערמאָנט זיך מיר דעם וועכטערס א ווערטל.

סומנע. און סע שטיקט, כ'ווייט ניט פארוואָס. איך באגיס זיך מיט שווייס, כאָטש די נאכט איז פריש. צי וועל איך באווייזן דערלויפן ביזן וועכטער-ביידל, טאָמער הייבט אָן דער אלטער קאליניג ארויסקריכן פונעם קייזער ? דער צווינטער איז מיר גוט באקאנט, צענדליקער מאָל האָב איך זיך געשפילט צווישן די קוואַרימ מיט יאזן און מיט אנדערע כאוויירימ. אָן דאָרט, לעמ קלויס-טער, ליגט באהאלטן די מוטער...

נאָך ניט אלץ איז אינגעשלאָפן, פון דער סלאָבאָדע דערטראָגן זיך אופברויזן פון געלעכטער, שטיקלעך לידער. אפ די בערגלעך, אינ דעם אייזנבאן-קאריער, וווּ מע נעמט זאמד, אָדער ערגעץ אינעם דאָרט קאטיזאָווקע רימפלט, פארכלינעט זיך א הארמאָניקע, אונטערן צוימ גייט דער שטענדיק שיקערער קאָוואל מיאטשאָו און זינגט — איך דערקען זיין ליד :

די זינד בא אונדזער מאמינקע
זינען פיצירטאָניקע,
זי איז א פרומיקע, א גאָלד —
בלויז דעם טאטן האָט זי האָלט.

ס'איז אנגענעם צו הערן די לעצטע זיפצן פונעם לעבן, נאָר נאָך יעדן קלאפ פונעם גלאָק ווערט אלץ שטילער, די שטילקייט צעגיסט זיך, ווי א טיכ איבער א לאָנקע, פארטרינקט אלץ, פארדעקט. די נעשאַמע שווימט אינ א פוסטקייט אָן א גרענעץ, אָן א גרונט און לעשט זיך, ווי א שוועבעלע אינ דער פינצטער, צעגייענ-דיק אָן א שפור אינעם אָקעאן פון אָט דער פוסטקייט, וווּ נאָר די אומדערגרייכ-בארע שטערן לעבן בליצנדיק, אפ דער ערד אָבער איז אלץ אָפגעמעקט, איבעריק און טויט.

פארוויקלט אינ דער קאָלדער בין איך געזעסן, אונטערגעקליבן די פיס אפ דער טרונע, מיטן פאָנעם צום קלויסטער, און בא דעם מינדסטן ריר מינעם האָט די טרונע געסקריפעט, דער זאמד אונטער איר האָט געקנאקט.

עפעס האָט א קלאפ געטאָן הינטער מיר איינ מאָל און צוויי מאָל, נאָענט איז געפאלן א שטיק ציגל, — דאָס איז געווען שרעקלעך, נאָר כ'האָב גלייך פארשטאנען, אז דאָס שלידערן פון הינטערן צוימ וואליאָק מיט זיין קאָמפאניע, ווילן מיך איבער-שרעקן. נאָר פון דעם, וואָס דאָ נאָענט זינען פאראן מענטשן, איז מיר געוואָרן גרינגער.

אומגערן האָט זיך געטראכט וועגן דער מוטער... איינמאָל, ווען איך האָב גע-פרוּווט רויכערן, האָט זי מיך גענומען שלאָגן, און איך האָב געזאָגט :

— טשעפע ניט, ס'איז מיר אָן דעם גענוג שלעכט, סע נודעט זייער...

דערנאָך בין איך א באשטראָפטער געזעסן הינטערן אויוון, און זי האָט גערעדט צו דער באבען :

— א קינד אָן א הארץ, האָט קיינעם ניט ליב...

ס'איז מיר געווען א ווייטעק צו הערן אזוינס. ווען די מוטער האָט מיך

געשלאָגן, איז מיר געווען א ראכמאָנעס אפ איר און א בושע פאר איר: זעלטנוועג
זי האָט מיך געשטראַפּט טאקע פאר עפעס א פארברעכ.
אינ אַלגעמיין, איז אינ לעבן דאָ אסאך באַידיקנדיקס. מע זאָל נעמען, אשטיי-
גער, אָט די מענטשן הינטערן צוימ — זיי ווייסן וויל, און ס'איז מיר ניט היימלעך.
אפן צווינטער, און ווילן מיך אָנשרעקן נאָך מער. צו וואָס?
ס'האָט זיך געוואָלט אויסשרייען צו זיי:

— גייט צום טיילו!

נאָר דאָס איז געווען געפערלעך. ווער ווייסט, וואָס דער טיילו וועט זאָגן דער-
צו? ער איז, אווארע, ערגעץ נאָענט.

אינ זאמד איז דאָ אסאך שטיקלעך גלימער, זיי האָבן שוואך געגלאַנצט קעגן
דער לעוואָנע-שיין, און דאָס האָט מיר דערמאנט, ווי איך האָב איינמאָל, ליגנדיק
אפ א פליט אפ דער אָקא, געקוקט אינ וואסער אראָפּ, — פלוצעמ איז קימאט ביז צו
מיין פאָנעם צוגעשווומען א ליאשטשיק, האָט זיך איבערגעקערט אפ א זייט און איז
דערמיט געוואָרן ענלעך אפ א מענטשנס א באק, דערנאָך האָט ער א קוק געטאָן
אפ מיר מיט א קיילעכדיק פויגלש אויג, האָט זיך אונטערגעטוקט און איז אראָפּ אינ
דער טיפ, וויגנדיק זיך, ווי א פאלנדיקער בלאט פון א קליאָן.

דער זיקאָרן האָט געארבעט אלץ מער אָנגעשטרענגט, אופגעוועקט פארשיי-
דענע לעבנס-פאלן, ווי ער וואָלט זיך דערמיט פארטיידיקן קעגן דער פאנטאזיע, וואָס
האָט אקשאַנעסדיק געשאפן שרעקלעכס.

אָט קיילעט זיך א שטעכלער, קלאפנדיק איבערן זאמד מיט די הארטע לאפקעס:
ער דערמאָנט א שטוב-שעדל — איז פונקט אזוי קליין און צעפאלט.
איך דערמאן זיך, ווי די באבע פלעג, זיצנדיק פארן אונטער-אויגן, שפרעכט:
— ליבער באלעבאָס, ראָט אויס די טאראקאנעס...

ווייט איבער דער אומזיכטיקער שטאַט איז געוואָרן צוביסלעך ליכטיקער, א פאר-
טאָגדיק קעלטל האָט צונויפגעצויגן די באקן. די אויגן האָבן זיך געקלעפט. איך
האָב זיך צונויפגעדרייט, ווי א בייגל, פארוויקלט דעם קאָפּ אינ דער קאָלדערע: זאָל
זיין, וואָס ס'וועט זיין!

אופגעוועקט האָט מיך די באבע, זי שטייט לעבן מיר, און, אראָפּשלעפנדיק די
קאָלדערע, רעדט זי:

— שטיי אופ! ס'איז דיר ניט געווען קאלט? נו, וואָס, שרעקלעך?

— שרעקלעך. נאָר דערצייל ניט קיינעם, פאר די כעוורע דערצייל ניט!

— און צו וואָס דען שווינגן? — האָט זי זיך פארבידעשט. — ווען ס'וואָלט ניט

זיין שרעקלעך, איז מיט וואָס איז דאָ זיך איבערצונעמען?

מיר זינען אוועק אהיים. אינ וועג האָט זי מילד גערעדט:

— אלץ דארפ מען אליין אויספרוויגן, נעשאַמע מינע ליכטיקע, אלץ דארפ מען
אליין וויסן... וועסט זיך אליין ניט אויסלערנען, וועט דיך קיינער ניט אויסלער-
נען...

צו אָונט בין איך שוין געווען דער „העלד“ פון דער גאס, אלע האָבן מיך גע-
פרעגט:

— ניט שוין-זשע איז עס ניט שרעקלעך?

און ווען איך פלעג ענטפערן :

— שרעקלעך!

פלעג מען, שאַקלענדיק מיט די קעפּ, אויסרושן :

— אהא! זעסט שוין ?

די קרעמערן, ווידער, האָט הייליך און מיט איבערצייגונג געמאַלדן :

— האָט מען, הייסט עס, דערצייילט לייגנס, אז קאַלינין שטייט אופּ. ווען ער

טוט א שטיי אופּ, וואָלט דאָס יאטל דען צייט געהאט זיך צו דערשרעקן? עס וואָלט באַ אימ פארפּלינג פונעם צווינטער ווער ווייסט ווהינן.

ליודמילע האָט געקוקט אפּ מיר מיט מילדער פארווונדערונג, אפּילע דער זיידע

איז געווען צופרידן מיט מיר, האָט אלץ אונטערגעשמייכלט. טשורקע נאָר האָט אומפּריינטלעך געזאָגט :

— אימ איז גרינג, ער האָט אַ באַבע אַ מעכאשיפע!

III

אומבאמערקלעך, ווי א קלייניקער שטערן איז דער מאָרגן-שניין, האָט זיך אויסגעלאָשן דער ברודער קאַליע. ער און איך זיינען מיר געשלאָפּן אינאָם קליינעם שטאלעך, אפּן האָלץ, איבערגעבעט מיט פארשיידענע שמאַכטעס; אינאָם שטיינעם מיט אונדז, הינטער א ווענטל פון פלאַכעס, דורכויס אינאָם שפּאַרונעס, איז געווען דעם באַלעבאַס הינערשטאַל. פון אַוונט האָבן מיר געוויינלעך געהערט, ווי די זאטע היינער טרייסלעך זיך אופּ און קוואַקטשען, איינשלאָפּנדיק. פארטאָג האָט אונדז געוועקט דער גאַלדפּעדעדיקער, גאַרגדיקער האָבן.

— אַב, צערייסן זאָל עס דיך! — וואָרטשעט די באַבע, זיך אופּכאַפּנדיק.

איך שלאָפּ שוין ניט, קוק ווי צווישן די שפּאַרונעס אינעם האָלץ-געבנייט שלאָגן זיך דורך צו מיר אפּן געלעגער די שטראַלן פון דער זון, אינאָם זיי טאַנצט אומ אַ מינ זילבערנער שטויב. די שטויבעלעך ווייזן אויס, ווי ווערטער אינאָם מינע-לע. אינאָם האָלץ שורשען מיין, סע לויפּן אומ רויטינקע זשוקעלעך מיט שוואַרצע פינטעלעך אפּ די פליגלעך.

אועקגייענדיק פון די דושנע אויסדעמפּונגען פונעם הינערשן מיסט, פלעג איך אַן אַנדער מאָל ארויסקריכן פונעם שטאלעך, זיך פארקלייבן אפּן דאַך זיינעם, און נעמען נאָכקוקן, ווי אינאָם הייז כאַפּן זיך אופּ אַנזיגיקע מענטשן, גרויסע אופּגעשוואַ-לענע פון שלאָפּ.

אַט האָט זיך פונעם פענצטער ארויסגערוקט דער האָריקער קאַפּ פונעם שיפּ-מאַן פערמאַנאָו, א וויסטן שיקער; ער קוקט אפּ דער זון מיט די קליינע שפעלטע-לעך פון די פארשווומענע אויגן און כריקעט, ווי א קנור. דער זיידע איז ארויס-געלאָפּן אפּן הויפּ, מיט ביידע הענט צוגלעטנדיק די רויטינקע הערלעך. ער איינלעט אינאָם באַד אריין זיך אַפּגיטן מיט קאַלטער וואַסער. דעם הויז-ווירטס קעכט, א פלאַפּ-לערן מיט א שאַרפּ נעזל, געדיכט באַשפּריצט מיט קלייען, איז ענלעך אפּ א קו-קאווקע, דער באַלעבאַס אליין — אפּ אַן אלטער פעט-געוואָרענער טויב, און אלע מענטשן דערמאַנען דאָ פויגלעך און כלייעס.

דער פרימאָרגן איז אזוי מילד, לויטער, נאָר מיר איז אַ קאָפּעלע טרויעריק, און סע גלוסט זיך אוועק אינעם פעלד, וווּ קיינער איז נישטאָ, — איך ווייס שוין, אז די מענטשן וועלן, ווי שטענדיק, פארפאטשקען דעם ליכטיקן טאָג. איינמאָל, ווען איך בין געלעגן אפן דאך, האָט מיך די באַבע אַ רופ געטאָן און ניט הויך געזאָגט מיט אַ ווונק פונעם קאָפּ צו איר געלעגער:

— געשטאָרבן קאָלירע...

דאָס ייִנגל איז אַראָפּגעפּאָרן פונעם ציצענעם קישן און איז געלעגן אפן פעלצ, אַ בלוילעכער, אַ הוילינקער, דאָס העמדל איז איינגעלאָפּן צום האַלדז און האָט אָפּגעדעקט דעם אָפּגעפּלאָזענעם בויך און די קרומע פיסלעך אינעם ווונדן, די הענט זיינען געווען מאָדנע פארלייגט אונטערן קרויזש, פונקט ווי ער וואָלט זיך געוואָלט אונטערהייבן. דער קאָפּ האָט זיך אַ האַרעלע פארבויגן אינעם זייט.

— אַ דאנק גאָט, אוועק פון אונדז, — האָט די באַבע געזאָגט, צעקעמענדיק זיך די האַר, — וואָס וואָלט שוין פאר אַ ווערט געהאט זיינען לעבן, נעבעכ?

אונטערטופענדיק, ווי אינעם טאנצ, איז אָנגעקומען דער זידע, האָט פּאָרויך טיך אָנגערירט מיט אַ פינגער דעם קינדס פארמאכטע אויגן. די באַבע האָט געזאָגט ביז:

— טשעפע ניט מיט אומגעוואשענע הענט!

ער האָט זיך צעשטאַמלט:

— אָט — געבוירן... געלעבט, געגעסן... ניט דאָס, ניט יענצ...

— כאָפּ זיך אָפּ! — האָט אים די באַבע אָפּגעשטעלט.

ער האָט אפּ איר בלינד אַ קוק געטאָן און איז ארויס אין הויפּ, ריידנדיק:

— איך האָב ניט קיינע געלט אפּ דער לעווייע, ווי דו ווילסט זיך...

— טפּו, דו שטיק אומגליק!

איך בין אוועק און האָב זיך ביז אָוונט ניט אומגעקערט אהיים.

באהאַלטן האָט מען קאָלירע אינדערפרי דעם צווייטן טאָג. איך בין אין קלויס-

טער ניט געווען און בין די גאנצע מיטאָג-טפילע אָפּגעזעסן באַ דער מאמעס צע-

גראָבענעם קייווער איינינעם מיטן הונט און מיט יאזעס פּאָטער. ער האָט דעם קיי-

ווער אויסגעגראָבן פאר קליינגעלט און האָט זיך נאָכאנאנד באַרימט פאר מיר

דערמיט:

— דאָס האָב איך מאכמעס באַקאנטשאפט, אַניט, — קאָסט עס אַ קאַרב...

אריינקוקנדיק אינעם דער געלער גרוב, פון וועלכער ס'איז געגאנגען אַ שווערער

רייע, האָב איך געזען אינעם דער זייט באַ איר שוואַרצע, פּיכטע ברעטער. באַ מיינ

מינדסטער באוועגונג האָבן זיך די הייפּעלעך זאַמד אַרומ דעם קייווער אָפּגעשאַטן,

דינע שטרעמעלעך זיינען אַראָפּגעלאָפּן צום דנאָ, איבערלאָזנדיק רינוועלעך אפּ די

זייטן. איך האָב זיך אומיסטן באוועגט, קעדדי דער זאַמד זאָל פארדעקן אָט די

ברעטער.

— קאָמאנדעווע ניט, — האָט יאזעס פּאָטער געזאָגט, רויך רויכערנדיק.

די באַבע האָט געבראַכט צו טראָגן אפּ די הענט אַ ווייס טרונעלע. דער „ניש-

טיקער נעפעש" איז אריינגעשפרונגען אין גרוב, האָט צוגענומען די טרונעלע, אַנידער-

געשטעלט זי לעבן די שוואַרצע ברעטער און באַלד, ווי ער איז ארויסגעשפרונגען

פון קייווער, האָט ער גענומען אהין שטופן זאמד מיט די פיס און מיט דער
לאַפּעטע. זיינ פּיפּקע האָט זיך גערויכערט, ווי אַ „קאדילע“. דער זיידע און די
באבע האָבן אים שוויגנדיק צוגעהאַלפּן. ס'זיינען ניט געווען ניט קיין גאַלאַכּים,
זיט קיין בעטלער, נאָר מיר אינפּירן אין דער געדיכטער מענגע ציילעמער.

איבערגעבנדיק דעם וועכטער דאָס געלט, האָט די באבע אים פּירגעהאַלטן:

— האָסט פּונדעסטוועגן באומרויקט וואריעס טרונע...?

— וויזשע אנדערש? אי דאָס איז מיר אויסגעקומען צו פּאַרכאַפּן אַ שטיקל

פּרעמדע ערד. ס'א קלייניקייט!

די באבע האָט זיך פּאַרניגט פּאַרן קייווער ביז צו דער ערד, האָט אַ כליפּע גע-
טאָן, אַ יאָמער געטאָן און איז אוועק, און נאָך איר — דער זיידע, באהאַלטנדיק די
אויגן אונטערן דאַשעק פּונעם היטל, ארומציענדיק דעם אויסגעריבענעם סורדוט.

— געוואָרפּן זוימען איז ניט געאַקערטער ערד, — האָט ער פּלוצעם געזאָגט,
אוועקלויפּנדיק פּאַרויס, ווי אַ ראָב איבער אַ בייט.

איך האָב אַ פּרעג געטאָן באַ דער באבע:

— וואָס מיינט ער?

— גאָט איז מיט אים! ער האָט זיך זיינע געדאַנקען — האָט זי געענטפּערט.

ס'איז געווען הייס. די באבע איז געגאַנגען שווער. די פיס אירע זיינען גע-
זונקען אין ווארעמען זאמד, זי האָט זיך אָפּט אָפּגעשטעלט, ווישנדיק דאָס פּאַר-
שוויצטע פּאַנעם מיט אַ טיכל.

איך האָב זיך אָנגעטאָן קויעכ און אַ פּרעג געטאָן:

— אָט דאָס שווארצע, וואָס ס'האָט זיך אָנגעזען אין קייווער, ס'איז דער מאַ-

מעס טרונע?

— יאָ, — האָט זי בייז געזאָגט, — אזא נאַרישער הונט... נאָך קיין יאָר ניט
אוועק, און שוין צעפּוילט וואריע! אלץ דערפּאַר, ווייל ס'איז אין זאמד — סע
לאָזט דורך וואסער, איז ליימ וואָלט זיך עס געהאַלטן לענגער...?

— אלע פּוילן?

— אלע. נאָר הייליקע מיינט עס...

— דו וועסט ניט פּאַרפּוילט ווערן!

זי האָט זיך אָפּגעשטעלט, פּאַריכט דעם קאַרטוז אפּ מיינ קאַפּ און ערנסט

געזיצט:

— טראכט ניט וועגן דעם, מע דאַרף ניט, דו הערסט?

נאָר איך האָב געקלערט:

— ס'אַראַ באַליידיקונג און ס'אַראַ עקל דאָס איז — טויט. אָט אַ מיעסקייט!

ס'איז מיר געווען זייער שלעכט.

ווען מיר זיינען געקומען אהיים, האָט שוין דער זיידע געשטעלט דעם סאַמאָ-

וואר און געגרייט צום טיש.

— לאָמיר טרינקען טיי, ס'איז הייס, — האָט ער געזאָגט. — איך וועל שוין מיי-

נעם פּאַרקאָכן. פּאַר אלעמען.

ער איז צוגעגאַנגען צו דער באבע, האָט זי אַ פּאַטש געטאָן איבער דער

פלייצע.

— וואָס, מוטער, א ?

די באבע האָט א מאכ געטאָגן מיט דער האנט.

— וואָס איז דאָ צו רייַדן!

— האָט דאָס איז עס דאָך! מיר האָבן דערצערנט דעם אייבערשטן, רייסט ער פון אונדז אָפּ א שטיק נאָך א שטיק... ווען א מישפּאַכע לעבט אָבער פעסט אייני-נעם, ווי פינגער איז א האנט...

ער האָט שוין לאנג ניט גערעדט אזוי פרידלעך און ווייך. איך האָב אים גע-הערט און געווארט, אז דער אלטער וועט פארלעשן מיין ווייטעק, וועט מיר העלפן פארגעסן די געלע גרוב און די שווארצע פייכטע ברעטער איז איר זייט.

נאָר די באבע האָט אים שטרענג אָפּגעשטעלט:

— הער אופ, פאָטער! א גאנצ לעבן רעדסטו די ווערטער און וועמען ווערט

פון זיי גרינגער ? א גאנצ לעבן עסטו אלעמען, ווי זשאווער עסט אייזן...

דער זיידע האָט אָפּגעוויסט, א בליק געטאָגן אפ איר און איז אנשווינג געוואָרן.

אינאָוונט, באַם טויער, האָב איך מיט צאר דערציילט פאר ליידימילען וועגן

דעם, וואָס איך האָב אינדערפרי געזען, נאָר דאָס האָט ניט געמאכט אפ איר קיין קענטיקן אינדרוק.

— א יאָסעם זיין איז בעסער. ווען באַ מיר שטארבן דער טאטע מיט דער מא-

מען, לאָז איך איבער די שוועסטער אפן ברודער, און אליין— איך מאָנאסטיר אפן

גאנצן לעבן. ווהינג דען נאָך ? אפ כאסענע האָבן טויג איך ניט— א הינקענדיקע

קאָגן ניט ארבעטן. דערצו קאָנסטו נאָך קינדער אויך אָנהאָבן הינקענדיקע...

זי האָט גערעדט מיט פארשטאנד, ווי אלע ווייבער פון אונדזער גאס, און

ווייזט אויס, אז פון דעם אָוונט אָן האָב איך פארלוירן דעם אינטערעס צו איר; און

דאָס לעבן איז אויך אוועק אזוי, אז איך האָב אלץ זעלטענער באגעגנט די כא-

ווערטע מיניע.

עטלעכע טעג נאָכן ברודערס טויט האָט דער זיידע צו מיר געזאָגט:

— לייג זיך היינט פריער, מיטן שארענע וועל איך דיך אופוועקן, מירן גייען

איך וואלד נאָך האָלצ.

— און איך וועל גראָזן אָנקלייבן, — האָט די באבע געמאָלדן.

דער וואלד, פון טאנען און בערעזעס, איז געשטאנען אפ א בלאָטע, א ווערסט

דריי פון דער סלאָבאָדע. רייך מיט דאָרבוים און מיט האָלצברוכ, האָט ער זיך צע-

לייגט אפ איין זייט ביז צו דער אָקא, אפ דער צווייטער איז ער געגאנגען ביז צום

שאַסיי-וועג אפ מאָסקווע און ווייטער, נאָכן וועג. איבער זיינ ווייכער בארשט האָט

ווי א שווארצער געצעלט זיך הויך דערהויבן די סאָסנאָווע געדיכטעניש „סאוועלאָ"

ווא גריווא."

אָט דער גאנצער פארמעגן האָט געהערט צום גראַפ שוואַלאָוו און איז שוואַכ

באוואכט געוואָרן. די קונאווינער איינזוינער האָבן דערופ געקוקט, ווי אפ אייגנס,

האָבן צונויפגענומען דעם האָלצברוכ, געהאקט דעם דאָרבוים און קיין וועזן ניט

געמאכט, טאָמער פלעג אויסקומען אָנרירן אויך א לעבעדיקן בוים. האַרבסט-צייט,

ווען מע פארגרייט האָלצ אפ ווינטער, פלעג זיך איך וואלד ארויסלאָזן צענדליקער

מענטשן מיט העק און מיט שטריק הינטערן גארטל.

אַט גייען אויך מיר דרייען פארטאָגלעך איבערן גרינ-זילבערנעם טויקן פעלד.
לינקס פון אונדז, הינטער דער אָקא, איבער די ברוינגעלע זייטן פון די דיאטלאָ-
ווער בערג, איבערן ווייסן ניושנינגאָוגאָראָד, אין די הויפּנס פון די גרינע סעדער,
אין די גאַלדענע שפיצן פון די קלויסטערס, שטייט אופּ פאמעלעך די רוסישע
פּוילצבעכע זון. א שטילער ווינט ווייעט שלעפּעריק פון דער שטילער מוטנער אָקא,
ס'וויגן זיך די גאַלדענע ראנונקלעך, באַלאָדענע מיט טוי, זיילאָווע גלעקלעך האָבן
זיך שטומ פארנייגט צו דער ערד, פארשיידנפארביקע אימאָרטעלן סטארטשען טרוקן
אפּן ווייניק-פרוכטבארן גראָז-פלאַצ, ס'צעעפנט אירע העל-רויטע שטערן „די נאכט-
שיינהייט“ — דאָס נעגעלע ..

ווי א טונקל כּייעל, באוועגט זיך דער וואַלד אונדז אנטקעגן. געפליגלטע טא-
נען, ווי גרויסע פּוילגענע, בערעזעס, ווי מיידלעך. א זויערער זומפּרייעכ פליסט אי-
בערן פעלד. לעבן מיר גייט דער הונט מיט אן ארויסגערוקטער ראָוער צונג,
שטעלט זיך אָפּ, שמעקט אָן און שאַקלט צעטומלט מיטן פּוקסענעם קאָפּ.

דער זיידע, אין דער באבעס קאצאווייקע און אין אן אלטן קארטוו, אָן א דא-
שעק, זשמורעט די אויגן, שמייכלט צו עפעס, שפאנט מיט די רינע פיס פאָרויכטיק,
פונקט ווי ער וואַלט זיך גאנווענען. די באבע, אין א בלוייער קאָפּטע, אין א שווארצ
קלייד, אין א ווייס טיכל אפּן קאָפּ, קניקלט זיך איבער דער ערד בערייעש, אז
ס'איז שווער איר נאָכצוהאלטן.

וואָס נעענטער ס'ווערט דער וואַלד, אלץ אופגעלעבטער ווערט דער זיידע.
אריינציענדיק די רופט מיט דער נאָז, אונטערקאכיקענדיק, רעדט ער פון אָנהייב אָפּ-
געריסן, אומדייטלעך, דערנאָך, ווי פארשיקערט, אלץ פריילעכער און שענער :

— די וועלדער — דאָס זיינען גאָטס גערטנער. קיינער האָט זיי ניט געזייט,
בלויז גאָטס ווינט, דער הייליקער אָטעם פון זיין מויל... אין דער יוגנט, פלעג זיך
מאכטן, אין די זשיגולען, אז איך בין פאר א בורלאַק געגאנגען... עך, לעקסיי, ס'וועט
דיר שוין ניט אויסקומען צו זען און איבערלעבן, וואָס איך האָב איבערגעלעבט!
וועלדער אפּ דער אָקא — פון קאסימאָוו ביז מוראָמ, אָדער — אפּ יענער זייט וואָלגע א
וואַלד, ביזן אוראל, יאָ! אָן א גרענעצ. ווינדערלעך...

די באבע קוקט אפּ אימ קאָסע און ווינקט מיר אונטער, און ער, פארטשעפענדיק
זיך אָפּט אין גאנג, שיט דריבנע, טרוקעניקע ווערטער, פארוייענדיק מיט זיי מיין
זיקאָרן :

— מיר האָבן געפירט פון סאראטאָוו א זייווע מיט פוטער צו מאקאָריען אפּן
יארד, געווען איז איבער אונדז פריקאשטשיק קריליאָ פון פורעך, און וואסער-
אָפּגייטער — א טאָטער א קאסימאָווער, אסאפּ, צי ווי... מיר זיינען פונקט דער-
גאנגען ביזן זשיגול, האָט א נעם געטאָן אן אייבערשטער ווינט, גלייכ אין די
אויגן אריין. מיר זיינען אָן קויכעס געבליבן, שטיי — און ניט פון אָרט. זיינען מיר
אראָפּ אפּן ברעג קאשע קאָכט. און אפּ דער ערד איז מיר, די וואָלגע לינט, ווי א
יאמ, און די כּוואליעס איבער איר גייען טשערעדעסווייז, ווי די שוואנען, אין די
טויזנטער, שווימען צום קאספּי. די בערג, די זשיגולען, גרינע, פריינגדיקע, פליען
אין הימל אדופּ, און אין הימל פאשען זיך ווייסע וואָלקנס, די זון שמעלצט צו דער
ערד איר גאַלד. מיר רוען זיך אָפּ. מיר קוויקן זיך קוקנדיק, מיר זיינען אזוי גוט

געוואָרן איינער צום אנדערן; אפן טייך איז ווינטיק קאלט, און אפן ברעג איז ווארעם און סע שמעקט. צו אַוונט האָט קירילאָ אונדזערער — א שטרענגער מאנצבל געווען, שוין אין די יאָרן — זיך געשטעלט אפ די פיס, דאָס היטל אראָפגענומען, און ער זאָגט: „נו, כעוורע, איך בין אייך מער ניט קיין עלטסטער, ניט קיין דינער, גייט אייך אליין, און איך וועל אוועק אין די וועלדער!“ זינען מיר אלע אופגעוודערט געוואָרן — ווי און וואָס? מיר קענען דאָך ניט בלייבן אָן א פאראנטוואָרטלעכע פארן באלעבאָס — אָן א קאָפּ גייען קיין מענטשן ניט! ס'איז טאקע די וואָלגע, נאָר אויך פונעם גלייכע וועג קען מען זיך אראָפּשלאָגן. דאָס פאָלק איז דאָך, ווי א ווילד-דע כײַע, שאגעוועט דען עפעס? מיר זינען געווען דערשראָקן. און ער — זינס: „איך וויל מער אזוי ניט לעבן — ווי א פאסטעך איינערער, כ'וועל אוועק אין די וועלדער!“ אנדערע פון אונדז האָבן שוין אין זינען געהאט זיך א נעם טון אימ שלאָגן, בינדן; אנדערע, ווידער, וואָס האָבן מער זיין צאר אָפגעווינגן, שרייען: „שטייט, מע דארף ניט!“ און דער וואסער-אָפּגיסער דער טאָטער שרייט שוין: „איך גיי אויך אוועק!“ א צאָרע, ביטער ביז גאָר. אימ, דעם טאָטער, קומט פון באלע-באָס פאר צוויי שווימען פון פריער, און האלב וועג האָט ער שוין פון דעם דריטן געמאכט — גרויס געלט וועדליק יענע צייט! מיר האָבן געשרינגן, געשרינגן ביז טיף אין דער נאכט, און באנאכט זינען פון אונדז זיבן אוועק, געבליבן זינען מיר, כ'געדענק ניט, — זעכצן צי פערצן. אָט האָסטו דיר א וואלד!

— זיי זינען אוועק ווערן גאזלאָנימ?

— עפשער גאזלאָנימ, און עפשער נעזירימ¹ — אין יענער צייט האָט מען זיך שטארק ניט פאנאנדערגעקליבן אין די דאָזיקע זאכן. די באבע ציילעמט זיך.

— הייליקע גאָטס מוטער! אז דו פארטראכטט זיך וועגן די מענטשן, ווערט דיר אזא ראכמאָנעס אפ זיי.

— אלעמען איז געגעבן איין פארשטאנד — סע ציט, ווהיגן דער רועכ שטופט...

מיר גייען אריין אין וואלד מיט א נאסן שטעג צווישן בלאָטע-בערגלעך און מאָגערע טאנענ-ביימלעך. סע טראכט זיך מיר, אז ס'איז גוט אזוי — אפ שטענדיק אוועקגיין אין וואלד, ווי אָט דער קירילאָ פון פורעך איז אוועקגעגאנגען. אין וואלד איז ניטאָ קיין פלוידערעק, קיין געשלעגן, קיין שיקרעס, דאָרטן קענסטו פארגעסן וועגן דעם זינדנס עקלדיקער זשענדעקייט, וועגן דער מאמעס זאמדיקן קיינער, וועגן אלץ, וואָס באליידיקט און דריקט דאָס הארץ מיט א שווערן אומעט.

אפ א טרוקענעם אָרט זאָגט די באבע:

— מע דארף צובייסן, לאָמיר זיך זעצן!

אין קיינער האָט זי קאָרענעם ברויט, גרינע ציבעלע, אוגערקעס, זאלץ און קעז איז שמאטקעלעך. דער זיידע קוקט אפ דעם אלעמען שעמעוודיק און פינטלט מיט די אויגן:

— און איך האָב גאָר קיין עסן ניט מיטגענומען, עכ, מאמע ערלעכע...

¹ נעזירימ — אָפגעשיידטע פון דער וועלט.

— ס'וועט קלעקן פאר אלעמען...

מיר זיצן צוגעשפארט צום קופערנעם שטאם פון א זעגל־סאָסנע. די לופט איז אָנגעזעטיקט מיט סמאָל־רייעך, פון פעלד ווייעט א שטילער ווינט, סע שאַקלט זיך דער שאכטל־שטרוי, מיט א טונקלער האנט רייסט די באבע גראָזן און דערציילט מיר וועגן די הייל־אייגנשאפטן פונעם זווער־אָבוי, פון דער בוקוויצע, דעם וועג־בלאט, וועגן דער געהיימער קראפט פון דעם פאפּאַרט, פונעם קלעפיקן איוואנטיי, דעם שטויביקן גראָז־פלאוונ.

דער זיידע האקט אָן האַלצברוכ, איך דארף צונויפטראַגן דאָס אָנגעהאקטע אינ אַיינ אָרט, נאָר איך גיי אומבאמערקלעך אוועק אין דער געדיכטעניש אריין פוס־טריט נאָך דער באבע, — שטיילנדיקערהייט שווימט זי צווישן די מעכטיקע שטאמען און, ווי אונטערטונקנדיק זיכ, בייגט זי זיך אָפּט צו דער ערד, וואָס איז באשאַטן מיט נאָדלען. גייט און רעדט אַיינ מיט זיך:

— ווידער צו פרי ארויס — וועט זיין ווייניק שוואַמען! קארגלעך, גאַטעניו, זאָרגסטו זיך וועגן די אָרעמעלייט. פארן אָרעמאן איז א שוואַם אויך א נאשעריי! איך גיי איר נאָך שווינגנדיק, פאַרזיכטיק, זי זאָל מיך ניט באמערקן: איך וויל ניט שטערן איר געשפרעך מיט גאַט, מיט די גראָזן, מיט די פרעשלעך... נאָר זי זעט מיך.

— אנטלאָפּן פונעם זיידן, א?

און פארניגנדיק זיך צו דער שווארצער ערד, וואָס איז רייך אָנגעקליידט אין דער געהעפטער דעקע פון גראָזן, רעדט זי וועגן דעם, ווי גאַט האָט אַיינמאָל אינ זיין קאס אפ די מענטשן פארגאַסן די ערד מיט וואסער און האָט פארטרונקען אלע דאָס לעבעדיקע.

— און די אַבארעמהאַרציקסטע מוטער זינע האָט שוין פארפּרעך צונויפגע־קליבן אלע זימען אין א קוישל אריין און האָט זיי באהאַלטן, און דערנאָך בעט זי די זון: טריקן אָפּ די ערד פון עק צו עק, וועלן די מענטשן דיר א לויב זינ־גען! די זון האָט די ערד אויסגעטריקנט, און די הייליקע מוטער האָט זי מיט די באהאַלטענע קערנער פארזיט. קוקט גאַט און זעט: ווידער ווערט די ערד באוואקסן מיט לעבן — אי מיט בעהיימעס, אי מיט מענטשן!.. ווער האָט עס, זאָגט ער, אָפּגעטאַן אזוינס קעגן מיין ווילן? דאָ האָט זי זיך פאר אימ מוידע געווען, און דעם אייבערשטן אַיינ האָט שוין אויך באַנק געטאַן, וואָס די ערד איז וויסט, זאָגט ער צו איר: דאָס האָסטו גוט געטאַן!

די מייסע געפעלט מיר, נאָר איך בין פארכידעשט און זייער ערנסט זאָג איך:

— וויאזוי האָט עס געקאָנט זיין? גאַטס מוטער איז דאָך געבוירן געוואָרן א צייט שפעטער נאָכן מאבל.

איצט איז די באבע פארכידעשט.

— ווער האָט עס דיר געזאָגט?

— איך דער שול. איך די ביכלעך שטייט עס געשריבן...

דאָס באַרוקט זי, זי אייצעט מיר:

— ווארפ עס אוועק, פארגעס די ביכלעך, זיי דערציילן ליגנס, די ביכלעך

דיינע!

און לאכט זיך שטיל, פריילעך:

— האָבן אויסגעקלערט, כאכאַמימ! גאָט איז געווען, נאָך קיין מאמען האָט ער
ניט געהאט, אזא זאך! פון וועמענ־זושע איז ער געבוירן געוואָרן?
— איך ווייס ניט.

אַט דאָס איז שיינ! זיך דערלערנט ביי „איך ווייס ניט“!

— דער גאלעך האָט געזאָגט, און גאָטס מוטער איז געבוירן געוואָרן פון יאָא־
קימען און אנען!

די באבע ווערט שוין אין קאס, — שטעלט זיך אָפּ קעגן מיר און קוקט מיר
שטרענג אין די אויגן אריין:

— הייסט עס, מאריא יאָאקוימאָווא? אויב דו וועסט מיר אזוי טראכטן, וועל
איך דיר אריינצילן, אז דו וועסט האָבן צו געדענקען!

נאָך איז א מינוט ארום דערקלערט זי מיר:

— די גאָט־געווינערן איז געווען שטענדיק, פריער פאר אלעמען! פון איר איז
געבוירן געוואָרן גאָט, און דערנאָך...

— און כריסטוס — ווי זשע?

די באבע שווייגט צעמישט, מיט פארמאכטע אויגן.

— כריסטוס... יא, יא, יא?

איך זע, אז איך האָב געזיגט, האָב זי פארפלאַנטערט אין די סידעס פון דער
געטלעכקייט, און דאָס איז מיר ניט אנגענעם.

מיר פארגייען אלץ טיפער אין וואַלד, אין בלויזעכע טונקל, וואָס איז דורכגע-
שניטן מיט גאָלדענע זונ־שטראַלן. אין דער וואַרעמקייט און היימלעכקייט פונעם
וואַלד אַטעמט שטיל א מינ באזונדערער רויש, א טרוימערישער און אַנרעגנדיקער
צו טרוים. קרייצשנאָבלען סקריפען, סיקלינגען בלויזעכע, סילאכט א קוקאווקע,
אן אייוועלע פייפט, סווערט ניט אנשווינג די אייפערזיכטיקע ליד פונעם פינקל,
פארטראכט זינגט דער מאָדנער פויגל — שטשער. סמאראדענע פרעשלעך שפרינגען
אונטער די פיס. צווישן די וואַרצלען ליגט דער נאָטער, אופגעהויבן זיין גאָלדן
קעפל, און טשאטעוועט אפ זיי. סע קנאקט א וועווערקע, צווישן די לאפעס פון די
סאָסנעס שווינדלט דורכ איר פוכיקער עק. זעסט גוואלדיק פיל, סע גלוסט זיך זען
אלץ מער, גיין אלץ ווייטער.

צווישן די סאָסנע־שטאמען ווייזן זיך דורכזיכטיקע, לופטיקע פיגורן פון ריזיקע
מענטשן — און פארשווינדן אין דער גרינער געדיכטעניש. דורב איר לויכט זיך
דער בלויזער, מיט זילבער באשלאָגענער הימל. אונטער די פיס ליגט דער ריכער
טעפליך פונעם מאַך, אויסגענייט מיט ברוסניצעס און מיט טרוקענע פעדעם פון
זשוראווינעס, קאָסטיאניקא פינקלט אין גראַז, ווי טראָפנס בלוט, שוואַמען רייצן מיט
זייער שטארקן רייעך.

— אלערהייליקסטע גאָט־געווינערן, קלאַרע שיינ פון דער ערד, — טוט די באבע
זיפצנדיק טפילע.

זי איז אין וואַלד ווי א באַלעבאַסטע און א לייבלעכ־אייגענע מיט אלצדינג
ארום — גייט ארום ווי א בעריכע, זעט אלץ, לויבט אלץ און דאנקט. פון איר
גייט א וואַרעמקייט איבערן וואַלד, און ווען דער מאַך, וואָס איר פוס האָט

צוגעקנייטשט, גלייכט זיך אויס און שטייט אופ, איז מיר באזונדערס אנגענעם דאָס צו זען.

גייסט און קלערסט: ס'איז גוט צו זיין א גאזענ, ראבעווען די רייכע, די גלייזיקע, אָפגעבן דאָס אָנגעראבעוועטע די אָרעמעלייט — זאָלן אלע זיין זאט, פריי־לעך, ניט מעקאנע זיין, ניט בילן איינע אפ די אנדערע, ווי די בייזע הינט. גוט וואָלט אויך געווען דערגיין ביז צו דער באפעס גאָט, ביז איר גאָט־געווינער און זאָגן זיי דעם גאנצן עמעס וועגן דעם, ווי שלעכט די מענטשן לעבן, ווי ניט גוט, באליידיקנדיק זיי באגראָבן איינער דעם אנדערן אינ פאסקודנעם זאמד. און וויפל ס'איז אין אלגעמיין דאָ באליידיקנדיקס אפ דער ערד, וואָס מע וואָלט זיך אָן דעם געקענט וויל באגיין! אויב די גאָט־געווינערן וועט מיר פארגלייבן, טאָ זאָל זי מיר געבן אזא סיכל, אז איך זאָל קענען אלץ אינאָרדענע אנדערש, אפ א בעסערן שטייגער. זאָלן נאָר די מענטשן מיך פאָלגן און האָבן צוטרוי — וואָלט איך שוין אויסגעזוכט, וויאזוי צו לעבן בעסער! דאָס איז גאָרניט, וואָס איך בין א קלייננקער — כריסטוס איז געווען סאכאקל מיט איין יאָר עלטער פון מיר, און גרויסע כאכאָמימ האָבן זיך שוין אין יענער צייט צו זיין וואָרט צוגעהערט... איינמאָל בין איך, אזוי א פערבלענדעטער פון טראכטענישן, אריינגעפאלן אין א טיפער גרוב, צעריסן זיך מיט א צווייגל א שטיק זיט און צעדראפעט די הייט אפן נאקן. בין איך געזעסן אפן דעק, איך א קאלטער בלאָטע, וואָס איז געווען קלעפיק, ווי סמאָלע, און האָבן צו מיין גרויסער כארפע געפילט, אז אליין וועל איך ניט ארויסקריכן, און שרעקן די באפע מיט געשרייען האָבן איך זיך געשעמט. פונדעסטוועגן האָבן איך זי א רופ געטאָן.

זי האָט מיך גיך ארויסגעשלעפט און, ציילעמענדיק זיך, האָט זי גערעדט: — א לויב דיר, גרויסער גאָט! נו, גוט, וואָס די בערלאָגע איז פוסט, נאָר ווי וואָלט געווען, ווען דו טרעפטסט דאָרטן דעם באַלעבאָס?

און זי האָט זיך צעוויינט דורכ געלעכטער, דערנאָך האָט זי מיך אוועקגעפירט צום טיכל, האָט מיך אויסגעוואשן, ארומגעבונדן די ווינדן מיט איר העמד, צו־געלייגט עפעס בלעטער אזוינע, וואָס שטילן דעם ווייטעק, און האָט מיך אָפגעפירט אין אן אייזנבאנ־ביידל, — אהיימ האָבן איך ניט געקענט דערגיין, ווייל איך בין זייער אָפגעשוואכט געוואָרן.

איך האָבן איצט שוין קימאט אלע טאָג זיך געבעטן בא דער באפען:

— קאָמיר גיין איך וואָלד אריין!

זי פלעג מיט כיישעק אָנעמען מיין פאָרשלאָג, און אזוי האָבן מיר דורכגעלעבט דעם גאנצן זומער ביזן שפעט אין הארבסט, צונויפקלייבנדיק גראָזן, יאגעדעס, שוואָמען און ניס. דאָס צונויפגעקלייבענע פלעג די באפע פארקויפן, און אזוי האָבן מיר זיך דערנערט.

— דארמאָעדן! — האָט דער זיידע געסקריפעט, כאָטש מיר האָבן קיין ברעקל

ניט גענומען פון זיין ברויט.

דער וואָלד פלעג בא מיר ארויסרופן א געפיל פון גייסטיקער רו און היימ־לעכקייט, איך דעם געפיל פלעגן פארשווינדן אלע מינע פארדראָסן, פלעג אָפגע־מעקט ווערן יעדע אומאנגענעמעלעכקייט, און איך דער זעלבער צייט איז געוואקסן

א באזונדערע וואכיקייט פון די כושימי: דער געהער און דאָס אויג זיינען געוואָרן שאַרפער, דער זיקאַרן — שטארקער, דאָס אופנעמען איינדרוקן — טיפער.

און אלץ מער און מער האָט מיך געכידעשט די באבע. איך בין געוויינט גע-ווען צו רעכענען זי פארן העכסטן וועג צווישן אלע מענטשן, דעם בעסטן און קלייגסטן אפ דער ערד, און זי האָט אָן אופהער פארפעסטיקט אין מיר די דאָזיקע איבערצייגונג. איינמאָל אָונט-צו, מיר האָבן אָנגעקליבן ווייסע שוואַמען און אפן וועג אהיים זיך אָפגעשטעלט עק וואַלד, האָט זיך די באבע צוגעזעצט אָפרוען, און איך בין אריין צווישן די ביימער — עפשער וועל איך געפינען נאָך א שוואַם.

פלוצעם הער איך איר קאָל און זע: זיצנדיק אפן שטעג, שניידט זי רויך ארום די שטעקעלעך פון די שוואַמען, און נאָענט פון איר שטייט מיט אן ארויסגעהאנ-גענער צונג א גרויער הונט מיט איינגעצויגענע זייטן.

— גיי זיך, גיי אוועק! זאָגט די באבע. — טראָג זיך אָפ געזונטערהייט!

מיט א שטיקל צייט פריער האָט וואַליאַק אָפגעסאמט מײַן הונט. ס'האָט זיך מיר זייער געגלוסט צונאדען אָט דעמאָ, א נײעם. כײַבן ארויסגעלאָפן אפן שטעג, דער הונט האָט זיך מאַדנע אויסגעבויגן, ניט באוועגנדיק מיטן האַלדז, האָט א קוק געטאָן אפ מיר מיט דעם גרינעם בליק פון די הונגעריקע אויגן און א שפרונג געטאָן צום וואַלד מיט אן אונטערגעקליבענעם עק. אן אָנבליק האָט ער געהאט ניט קיינ הינטישן, און אז איך האָב א פײַס געטאָן, האָט ער זיך ווילד א וואַרפ געטאָן אין די קושטשעס אריין.

— געזען? — האָט די באבע געפרעגט מיט א שמייכל. — און איך האָב איינ-אָנהייב א טאַעס געהאט, געמיינט — ס'איז א הונט, ערשט, איך טו א קוק — סע האָט וועלפישע רײסציינער. און אויך דער האַלדז — ווי בא א וואַלפ! כ'האָב זיך אזש דערשראָקן: נו, זאָג איך, ביסטו א וואַלפ, טאָ טראָג זיך אָפ!... נאָך גוט, וואָס זומערצייט זיינען די וועלפ ניט אזוי אועסדיק...

זי האָט קיינמאָל ניט געבלאָנדזשעט אין וואַלד, שטענדיק אָן דעם מינדסטן פעלער באשטימט דעם וועג אהיים. נאָכן רייעך פון די גראַזן האָט זי געוויסט, וואָס פארא שוואַמען סע דארפן זײַן אין דעם אָרט, וואָסערע — אינעם אנדערן, און האָט מיך אָפט עקזאמענירט:

— און וואָס פאר א בוימ האָט לײב דער ריזשיק? און ווי וועסטו אונטער-שיידן א גוטן פעפער-שוואַם פון א גיפטיקן? און וואָס פאר א שוואַם האָט לײב דעם פאפאָרט?

לויט אומבאמערקלעכע דראפן אפ דער קאָרע פון א בוימ פלעג זי מיר אָנווייזן, ווו סע געפינען זיך די אויסהוילונגען פון דער וועווערקע. איך פלעג ארופקריכן אפן בוימ און אויסליידיקן דעם כײעלעט נעסט, ארויסנעמענדיק פון דאָרט די גיס, וואָס סע האָט זיך פארגרייט אפן ווינטער. אין אנדערע נעסטן פלעג זיך מאכן א פונט צען.

איינמאָל, בייס איך האָב זיך פארנומען מיט דער ארבעט, האָט עפעס א יעגער מיר אריינגעהאקט אין דער רעכטער זײט קערפער איין און צוואנציק שטיק בע-קאסנ-שרויט. עלף האָט די באבע אויסגעקאלופעט מיט א נאָדל, און די איבעריקע זיינען געזעסן אין מײַן לײב אסאך יאָרן, פאמעלעך אליין ארויספאלנדיק.

דער באבענ איז געפעלן געווען, וואָס איך באצי זיך געדולדיק צום ווייטעק.
 — ביסט א יאט מיט ביינער! — האָט זי מיך גערימט. — ווער סע קענ ליינד
 און שווינג, יענער וועט אמאָל הויך שטייגן.
 יעדער מאָל, אז ס'פלעג זיך צונויפנעמען אביסל געלט פונעם פארקויפן די
 שוואַמען און די ניס, פלעג זי עס אויסלייגן הינטער די פענצטער אפ „שטילער
 צדאָקע“, און אליינ איז זי אפילע אומ יאָנטעוו געגאנגען אָנגעטאָן אינ שמאטעס
 און לאַטעס.
 — גייסט אָנגעטאָן ערגער פאר"א בעטלערן, פארשווארצסט מיר דאָס פאָנעם, —
 האָט דער זיידע געוואָרטשעט.
 — ס'איז גאָרניט, איך בין דאָך ניט דיינ טאָכטער און שטיי ניט אינ שידוכים...
 זייערע מאכלויקעסן זיינען געוואָרן אלץ אָפּטער.
 — איך בין ניט מער זינדיק, ווי אלע, און ליינד א גרעסערע שטראָפּ! — פלעג
 דער זיידע שרייען באַליידיקט.
 די באבע פלעג אימ רייצן:
 — שיידימ ווייסן, ווער וויפל ס'איז ווערט.
 און אויג-אפ-אויג פלעג זי מיר זאָגן:
 — פאר שיידימ האָט ער מוירע, דער אלטער! ווי גיך ער ווערט אלט, ס'איז
 פאר שרעק... עכ, אומגליקלעכער מענטש...
 איך בין קרעפטיק געוואָרן פארן זומער און בין פארווילדעט געוואָרן אינ
 וואַלד, האָב אינגאנצן פארלוירן דעם אינטערעס צום לעבן פון די כאוויירימ, צו
 לייודמילען, — זי האָט מיר אויסגעוויזן אזוי לאַנגווייליק-קלוג...
 איינמאָל איז דער זיידע געקומען פון שטאָט אינגאנצן א דורכגעצטער —
 ס'איז געווען הארבסט, און ס'זיינען געגאנגען רעגנס. ער האָט זיך אָפּגעטרייסלט
 פאר דער שוועל, ווי א שפער, און האָט פליערלעך געזאָגט:
 — נו, הולטי, מאָרגן פארנעם זיך אפ א שטעלע!
 — וווינה איז עס? — האָט די באבע אומצופרידן געפרעגט.
 — צו דער שוועסטער דיינער מאטריאָנען, צו איר זון...
 — אכ, פאָטער, סע געפעלט מיר ניט די אויסטראכטעניש דיינע!
 — שווייג, בעהיימע! מ'עט אימ עפּשער מאכן פאר א צייכנער.
 די באבע האָט שווייגנדיק אראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ.
 אינאָונט האָב איך געזאָגט לייודמילען, אז איך גיי אוועק אינ שטאָט, דאָרטן
 וועל איך ווינען.
 — מיך וועט מען אויך אינגיכטן אוועקפירן אהינ, — האָט זי מיר געמאָלדן פאד-
 קלערט. — דער טאטע וויל, מע זאָל מיר אינגאנצן אָפּשניידן דעם פוס, אָן א פוס
 וועל איך זיין געזונט.
 פארן זומער איז זי אויסגעמאָגערט געוואָרן, די הויט אפ איר פאָנעם איז גע-
 וואָרן בלוילעך, און די אויגן זיינען אויסגעוואקסן.
 — האָסט מוירע? — האָב איך געפרעגט.
 — כ'האָב מוירע, — האָט זי געזאָגט און זיך צעוויינט אָן א קאָל.
 ס'איז ניט געווען מיט וואָס זי צו טרייסטן: כ'האָב אליינ מוירע געהאט פארן

לעבן אין שטאָט. מיר זיינען לאנג געזעסן אין טרויעריקן שווינגן, צוגעדריקט איינס צום אנדערן.

ווען אינדרויסן איז זומער, וואָלט איך די באבע איינגערעדט זיך אוועקלאָזן איבער די הייזער, ווי זי איז געגאנגען, ווען זי איז געווען א קליינינקע. מע וואָלט געקענט אויך ליידמילען מיטנעמען — כ'וואָלט זי געפירט איך א וועגעלע... נאָר געווען איז הארבסט, איבער דער גאס האָט זיך אומגעיאָגט א פליכטער ווינט, דער הימל איז געווען איינגעדעקט מיט וואָלקנס אָן אן עק, די ערד האָט זיך איינגעשרומפן, האָט אויסגעזען קייטיק און אומגליקלעכ...

IV

איך בין ווידער אין שטאָט, אין א צווייגארנדיקן ווייטן הויז. ענלעך אפ א טרונע, אן אלגעמיינער פאר א מענגע מענטשן. דאָס הויז איז ניל, נאָר זעט אויס עפעס זאפט-אַרעם, אופגעדראָלן, ווי א בעטלער, וואָס איז מיטאמאָל רייך געוואָרן און האָט זיך באַלד איבערגעפרעסן און איז פארשווומען מיט פעטס. סע שטייט מיט א זייט צו דער גאס, איך יעדן שטאָק האָט עס צו אכט פענצטער, און דאָרטן, ווי ס'האָט געזאָלט זיינ דער פאסאד פונעם הויז — צו פיר פענצטער. די אונטערשטע קוקן ארויס אין א שמאָלן דורכפאָר, צום הויפ, די אייבערשטע — איבערן פלויט, צום קליינעם שטיבעלע פון דער וועשן און צו א קייטיקן יאר.

קייטן גאס, ווי איך בין זי געוויינט געווען צו פארשטיין, איז ניטאָ. פארן הויז האָט זיך צעלייגט א קייטיקער יאר, איך צוויי ערטער שניידן איך איבער שמאָלע דאמבעס. ליינס גייט דער יאר ארויס צו די ארעסטאנט-ראַטעס, און מע ווארפט אין איך צונויף דאָס מיסט פון די הויפן, און אפן דעק זיינעם שטייט א קאליוושע מיט געדיכטער טונקל-גרינער בלאַטע. רעכטס, באַמ עק יאר, זייערט א שלימקע סא-זשעלקע, און דער צענטער פונעם יאר קומט אויס פונקט קעגן דעם הויז. א העלפט איז פארשאַטן מיט מיסט, פארוואקסן מיט קראַפּעווע, מיט לאַפּוכ, מיט פערדישן שטשא-וועל. איך דער צווייטער העלפט האָט דער גאלעכ דאָרימעדאָנט פאָקראָוסקי פארפלאַנצט א סאָד. איך סאָד איז דאָ א בייַדל פון דינע ברעטלעכ, באַפארבטע מיט גרינער פארב. ווען מע ווארפט איך אָט דעם בייַדל מיט שטיינער, פלאַצן די ברעטער מיט א קנאק.

דאָס אָרט איז אָן א שיר לאַנגווייליק, פרעך איך זיינ קייטיקייט. דער הארבסט האָט אכזאָר-עסדיק צעקאליעטשעט די מיסטיקע ליימיקע ערד, האָט זי פארוואנדלט איך א מינ געלער סמאָלע, וואָס כאַפט און האלט פאר די פיס. איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזען אזויפיל קייט אפ אזא ניט קייט גרויסן שעטעכ, און נאָך מלין געוויינט-שאפט צו דער ריינקייט פון פעלד און וואַלד האָט דער ווינקל שטאָט געוועקט איך מיר אן אומעט.

הינטערן יאר צייגן זיך גרויע אלטע פארקאנעס, און ווייט צווישן זיי זע איך דאָס אָפגעבליקעוועטע הויז, ווי איך האָב געוויינט ווינטער, ווען איך בין געווען א יינגל אין מאַגאזין. די נאָענטקייט פון דעם הויז דריקט מיך צו נאָך מער. פאר-וואָס קומט עס מיר, איך זאָל ווידעראמאָל וווינען אפ דער גאס?

מיין באַלעבאַס קען איך, ער איז אמאָל געווען צוגאסט בא מיין מוטער, צוזא-
מען מיט זיין ברודער, וואָס האָט קאָמיש געפישטשעט :
— אנדריי — פאפא, אנדריי — פאפא.

ביידע זיינען זיי אויב, ווי געווען : דער עלטערער, מיט א געהויקערטער נאָז, מיט
לאַנגע האָר, איז אן אנגענעמענער און, ווייזט אויס, א גוטער. דער יינגערער, וויק-
טאָר, איז געבליבן בא דעם זעלבן פערדישן פאָנעם און בא די זעלבע קליינע. זיי-
ער מוטער, מיין באפעס א שוועסטער, איז זייער א ביזע און א שריינדיקע. דער
עלטערער איז א באווייבטער. זיין ווייב איז א ריכטיגיקע, א ווייסע, ווי א וויצענער
קוילעטש. זי האָט גרויסע אויגן, זייער טונקעלע.

באלד איז די ערשטע טעג האָט זי מיר צוויי מאָל געזאָגט :

— איך האָב דיין מאמען געשענקט א זינדענע טאלמע מיט סטעקליארוס...
מיר האָט זיך עפעס ניט געוואָלט גלייבן, אז זי האָט געשאַנקען, און די מא-
מע האָט צוגענומען דעם געשאנק. אז זי האָט מיר וועגן דער טאלמע דערמאנט
צום דריטן מאָל, האָב איך איר אן אייזע געגעבן :

— האָסט געשאַנקען, טאָ נעם זיך ניט איבער.

זי איז אָפגעשפרונגען א דערשראָקענע.

— וואָס? מיט וועמען רעדסטו עס אזוי ?

דאָס פאָנעם האָט זיך איר באדעקט מיט רויטע פלעקן, די אויגן האָבן זיך ארויס-
געקולעט, זי האָט א רופ געטאָן דעם מאן.

ער איז אריין אין דער קיך מיט א צירקול אין דער האנט, מיט א בלייער הינ-
טערן אויער, האָט אויסגעהערט דאָס ווייב און געזאָגט צו מיר :

— זי און אלעמען דארפ מען אירצן. און קיין אזעספאָנעם דארפ מען ניט

זיין !

דערנאָך האָט ער אומגעדולדיק געזאָגט צום ווייב :

— טשעפע מיך ניט מיט קיין קלייניקייטן !

— וואָס הייסט — קלייניקייטן ? אז זיינע קרויווימ...

— כאפט זיי דער שווארציאָר, די קרויווימ ! — האָט דער באַלעבאַס אויסגעשריגן

און איז אנטלאָפן.

מיר איז אויך געווען ניט צום הארצן, וואָס די דאָזיקע לייט זיינען דער באפעס
קרויווימ ; לויט ווי איך האָב באמערקט, באציען זיך קרויווימ איינע צו די אנדערע
ערגער, ווי פרעמדע : זיי ווייסן איינע וועגן די אנדערע מער שלעכטס און נאריש-
קייטן, קענען זיי בייזער באריידן, קריגן זיי זיך און רייסן זיך אָפטער.

דער באַלעבאַס איז מיר געפעלן געוואָרן. ער פלעג זייער שיינ פארווארפן די
האָר, פארנעמענדיק זיי הינטער די אויערן, האָט מיר מיט עפעס דערמאנט די „גור-
טע זאכ“. ער האָט אָפט מיט פארגעניגן געלאכט. די גרויע אויגן האָבן געקוקט
גוטמוטיק, לעבן דער שפארבער-נאָז האָבן טשיקאווע געשפילט קאָמישע קניי-
טשעלעכ.

— גענוג אייך זידלען זיך, הינטערשע כלייעס ! — פלעג ער זיך ווענדן צום ווייב

און צו דער מוטער, אנטבלייזנדיק מיט זיין ווייכע שמיכל די קליינע שטייפע
ציינ.

די שוויגער און די שנור האָבן געשאַלטן איינע די אנדערע אלע טאָג. מאמעש צו כידעשן זיך, ווי גרינג און גיך זיי פלעגן זיך צעקריגן. באלד פון אינדערפרי פלעגן זיי ביידע, ניט קיין פארקעמטע, צעשפיליעטע, נעמען זיך ארומיאָגן איבער די צימערן, פונקט ווי אין שטוב וואָרט זיך אָנגעהויבן א סרייפע. מע פלעג ארומ-האווען א גאנצן טאָג, אָפרוען נאָר באמ טיש צו מיטיק, צום טיי און אָונט-עסן. געטרונקען און גענעסן האָט מען אסאך ביז צו פארשיקערט ווערן, ביז מידקייט, צו מיטיק האָט מען גערעדט וועגן עסנווארג און פויל זיך דורכגעוואָרפן מיט זידל-ווערטער, גרייטנדיק זיך צו דער גרויסער קריגעריי. וואָס די שוויגער זאָל ניט צו-גרייטן, זאָגט די שנור אומבאדינגט אריין:

— און מיין מאמע מאכט עס ניט אזוי.

— ניט אזוי, הייסט עס — ערגער!

— ניין בעסער!

— נו, איז גיי זיך צו דיין מאמע.

— דאָ בין איך באַלעבאָסטע!

— און ווער בין איך דאָ?

פלעג זיך אריינמישן דער באַלעבאָס:

— גענוג אייך, הינערשע כייס! וואָס זייט איר פון זינען אראָפּ?

אלץ אין שטוב איז געווען מעשוונעדיק און קאָמיש, ניט צו פארשטיין: דער דורכגאנג פון קיך אין עסציימער איז געלעגן דורכן איינציקן אין דער דירע קליי-נינקן, שמאָלן קלאָזעט, דורכ אימ פלעג מען טראָגן אין עסציימער די סאמאָווארן און דאָס עסן, ער איז געווען א געלעגנהייט פאר פריילעכע וויצן און אָפּטמאָל א טיבע פאר קאָמישע פאלן. באַזאָרגט מיט וואסער דעם באק פון קלאָזעט איז געווען מיין פליכט. און געשלאָפן בין איך אין קיך, קעגן זיין טיר און לעבן דער טיר צום פאראד-גאנעק: אין קאָפּ האָט מיר געשלאָגן א היצ פון קיך-אויבן, אין די פיס האָט געבלאָזן פונעם גאנעק, גייענדיק שלאָפן, פלעג איך צונויפנעמען אלע טרעטערס און ארויפלייגן זיי זיך אפּ די פיס.

אין גרויסן זאל, מיט די צוויי שפיגלען אין די צווישנווענטלעך, מיט די בילדער, פרעמיעס פון דער „ניווא“, אין גאָלדענעם באגעט, מיט דער פאָר קאָרטנ-טישלעך און מיטן טוצ ווינער שטולן, איז געווען ליידיק און לאנגווייליק. דער קליינער גאסטציימער איז אָנגעפראָפּט מיט פילקאָליריקן ווייכן מעבל, מיט שאַפּקעלעך, ווו ס'איז געלעגן דער „נאדן“, דאָס זילבער און דאָס טיי-געפעס: דריי לאָמפן האָבן אימ באַפּוצט, איינער גרעסער פונעם אנדערן. אין דעם פינצטערן שלאָפּציימער אָן פענצטער זיינען, אויסער דער ברייטער בעט, געשטאנען קאסטנס, שאפעס. פון זיי איז געגאנגען א רייכע פון בלאַט-טאָבעק, און פערטישן רומיאנעק. די דאָזיקע דריי צימערן זיינען געווען ליידיק, און די באַלעבאָטימ האָבן זיך געשטיקט אינעם קליינעם עסציימער, שטערנדיק איינער דעם אנדערן. באלד נאָכן פרימאָרגנדיקן טיי צערוקט דער באַלעבאָס מיטן ברודער זיינעם דעם טיש, צעלייגט אפּ אימ בלעטער ווייס פא-פיר, צייכנ-מאכשירימ, בלייכערס, טעצעלעך מיט טוש, און זיי נעמען זיך צו דער ארבעט: איינער אפּ איינעם עק טיש, דער צווייטער — אפּן צווייטן. דער טיש האָט זיך געשאַקלט. ער האָט פארנומען דעם גאנצן צימער, און אז די ניאנקע מיט דער

באלעבאָסטע גייען דורכ פונעם קינדערצימער, פארטשעפענ זיי זיכ אינ שפיצ טיש.

— הערט אופ זיכ ארומדרייען! — שרייט וויקטאָר.
די באלעבאָסטע ווענדט זיכ צום מאנ מיט פארדראָס:
— וואסיע, זאָג אימ, ער זאָל אפ מיר ניט שרייען!
— און דו טרייסל ניט דעם טיש, — אייצעט דער באלעבאָס, איינשטילנדיק.
— איכ בין א טראָגעדיקע, ס'איז מיר דאָ ענג...
— נו וועלן מיר גיין ארבעטן אינ זאל אריין.
צעשרייט זיכ די באלעבאָסטע, אופגעבראכט:
— האָסט שוין געזען, מע זאָל ארבעטן אינ א זאל?
פונ דער קלאָזעטיר-רוקט זיכ ארויס דאָס בייזע פאָנעם פונ דער אלטער מאטריאָנע
איוואַנאָוונע, צעגלייט פונעם אויוואַנפֿיער, זי שרייט:
— אָט זעסטו שוין, וואסיע: דו ארבעטסט, און זי קאָן זיכ אינ פיר צימערן ניט
אָפקעבן. א פריצע פונ א וויסטן העק, סייכל ניט קיין לעק.
וויקטאָר שמייכלט גיפטיק, און דער באלעבאָס שרייט:
— גענוג!

נאָר די שנור, נאָכ דעם, ווי זי גיטט אָפ די שוויגער מיט א שטראָם פונ די
גיפטיקסטע שיינע רייד, טוט זי זיכ א וואַלגער אריין אינ א שטול און צעקרעכט
זיכ:

— כ'וועל אוועק פונדאנען! כ'וועל דאָ אויסגיין!
— לאָזט ארבעטן, נעם אייכ אלע דער שוואַרציאָר! — שרייט דער באלעבאָס
בלייכ פאר אָנשטרענגונג. — א מעשוואַך-הויז! — פאר וועמען ברעכ איכ דען דעם
רוקן? פאר אייכ, צו האַדעווען אייכ! אָ, איר כייעס הינערשע...
די ערשטע צייט האָבן מיכ די דאָזיקע קריגערייען געשראָקן. באַזונדערס בין
איכ פארציטערט געוואָרן, ווען די באלעבאָסטע האָט איינמאָל געכאפט דאָס טיש-
מעסער, איז אנטלאָפן אינ קלאָזעט אריין, פארשפארט ביידע טירן און גענומען
וויילד ריטשען דאָרט. אפ א מינוט איז די גאנצע שטוב פארשטילט געוואָרן, דער-
נאָכ האָט דער באלעבאָס זיכ איינגעשפארט מיט די הענט אינ דער טיר, האָט זיכ
צונויפגעבויגן און אויסגעשריגן צו מיר:

— קריכ, צעקלאַפ די שויב, נעם אראָפ דאָס קייטל פונעם האָק!
איכ האָב זיכ טייקעפ ארופגעכאפט צו אימ אפן רוקן, האָב ארויסגעקנאקט די
שויב העכער דער טיר, נאָר אז איכ האָב זיכ איינגעבויגן אראָפצו, האָט די בא-
לעבאָסטע גענומען איבער מיר פלעסיק זעצן מיטן שטיל פונעם מעסער. פונ-
דעסטוועגן האָב איכ באַוויזן אופעפענען די טיר, און דער באלעבאָס האָט, ארויס-
שליעפנדיק דאָס ווייב מיט גוואַלד אינ עסצימער אריין, בא איר אָפגענומען דאָס
מעסער. ויצנדיק אינ קיכ און רייבנדיק זיכ דעם צעביילטן קאָפ, האָב איכ זיכ גיכ
אָנגעשטויסן, אז כ'האָב אומזיסט געלייט: דאָס מעסער איז געווען טעמפ, אפילע
א שטיקל ברויט דערמיט אָפשוניידן איז אָנגעקומען ניט גרינג, און דורכשניידן דער-
מיט די הויט איז שוין גאָר אן אומגעלעכע זאכ; כ'האָב ניט געדארפט קריכ דעם
באלעבאָס אפן רוקן, מע האָט זייער פראָסט געקענט דערלאַנגען צו דער שויב פונ

א בענקל, און, ענדלעך, וואָלט אראָפּגעמען דאָס קייטעלע אסאך באקוועמער געווען פאר א דערוואקסענעם — ער האָט לענגערע הענט. נאָך אָט דער געשיכטע האָבן מיך די קריגערייען אין שטוב מער ניט געשראָקן.
די ברידער האָבן געוונגען אין קלויסטער-כאָר. ס'פלעג זיך מאכן, זיי הייבן אַן שטיל זינגען בא דער ארבעט. דער עלטערער זינגט מיט א באריטאָן:

— און ס'איז מיין מיידלס רינגעלע
אין יאמ אריינגעפאלן...

פאלט דער יינגערער אריין מיט א טענאָר:

— מיט דעם איז אויך מיין גליק אפ דרערד
אפ אייביק שוין פארפאלן.

פונעם קינדערצימער לאָזט זיך הערן דער שטילער אויסגעשריי פון זיין
באלעבאָסטע:

— איר זייט פון זינען אראָפּ? דאָס קינד שלאָפט...
אָדער:

— דו, וואסיע, האָסט א ווייב, מעגסט שוין אופהערן זינגען וועגן מיידלעך,
וואָס פאר א פּאַנעם האָט עס? און באלד וועט מען שוין קלינגען צו גאנצנאכט...
— נו, וועלן מיר אָנהייבן א קלויסטער-נינגן...

נאָר די באלעבאָסטע פלעג געבן צו פארשטיין, אז קלויסטער-זאכן פאסט אין
אלגעמיין ניט צו זינגען אפילו, און דאָ נאָך... און זי ווייזט מיט א קלאָר בא-
טייטנדיקער באוועגונג פון דער האנט אפ דער קליינינקער טיר.

— מע דארף בייטן די קווארטיר, אניט איז עס דער טיול ווייסט וואָס!
זאָגט דער באלעבאָס.

ניט זעלטענער האָב איך אימ געהערט. ריידין, אז מע דארף איבערבייטן דעם
טיש, נאָר ער האָט שוין אזוי גערעדט אין פארלויפ פון דריי יאָר.

הערנדיק די באלעבאָטימט געשפרעכט וועגן מענטשן, פלעג איך זיך שטענדיק
דערמאנען אין דעם שוכ-מאגאזין: דאָרטן האָט מען גערעדט פונקט דאָס אייגענע.
ס'איז מיר געווען קלאָר, אז אויך די באלעבאָטימ, ווי יענע, האלטן זיך פאר די
בעסטע אין שטאָט, זיי ווייסן די ריכטיקסטע קלאָלימ פון אופירונג, און אפן גרונט
פון אָט די, פאר מיר גאנץ אומקלאָרע, קלאָלימ מישפעטן זיי אלע מענטשן אָנראכ-
מאָנעסדיק הארט. דער דאָזיקער מישפעט פלעג בא מיר ארויסרופן א ווילדע קלע-
מעניש און א פארדראָס קעגן די געזעצן פון די באלעבאָטימ. ברעכט אָט די גע-
זעצן — איז געוואָרן פאר מיר א קוואַל פון פארגעניגן.

ארבעט האָב איך געהאט אסאך: איך האָב אויסגעפילט די פליכטן פון א שטוב-
מיידל, האָב אלע מיטוואָך געוואשן דעם פּאָל אין קיך, געשייערט דעם סאמאָוואר,
די קופערנע קיילימ. אלע שאבעס האָב איך געוואשן די פּאָל אין דער גאנצער
קווארטיר און ביידע טרעפּ. איך האָב געהאקט און געטראַגן האַלץ פאר די אויוונס,
געוואשן דאָס געמעס, גערייניקט גאָרטנווארג, געגאנגען מיט דער באלעבאָסטע אפן
מארק, טראָגנדיק נאָך איר דעם קויש מיט די פראָדוקטן, און געלאָפן אין קלייטל,
אין אפטייק.

מיין נאָענטסטע באפוילערן — דער באפעס שוועסטער, א טומלידיקע אלטע, א מוירעדיקע קייסנטע — פלעג אופשטיין פרי, אזויגער זעקס. אפגיכ זיכ אָפגעוואשן, פלעג זי אינ איינ העמד זיכ שטעלן אפ די קני פאר דער איקאָנע און לאנג זיכ באקלאָנג פאר גאָט אפ איר לעבן, אפ די קינדער, אפ דער שנור.

— גאָטעניו! — רופט זי מיט טרערן אין קאָל, די פינגער צונויפגעלייגט אינ א בינטל און צוגעדריקט צום שטערן. — גרויסער גאָט! גאָרניט בעט איכ ניט, קיינ זאכ דארפ איכ ניט — רו גיב מיר נאָר, בארויך מיכ, גאָט, מיט דער קראפט מיט דינער.

אירע יעלאָלעס פלעגן מיכ אפוועקן. אופגעכאפט זיכ, קוק איכ פון אונטער דער קאָלדורע און הער זיכ איינ מיט שרעק אינ דער הייסער טפילע. דער הארבס-טיקער פרימאָרגן קוקט מוטנע אריינ דורכ די שויבן פון די קיכ-פענצטער, וואָס זיינען באוואשן מיט רעגן. אַזן פאָל, אינ קאלטן האַלבטונקל, שאַקלט זיכ א גרויע פיגור, צערודערט פאָכנדיק מיט א האנט. פון איר קלייניקן קאָפּ, פונעם אראָפּגע-רוקטן טיכל האָבן זיכ אראָפּגעשאַטן אפן האַלדז און אפ די אקסלען די שיטערינקע העלע האָר, דאָס טיכל פאלט קעסיידער אראָפּ פון קאָפּ. אימגעדולדיק פאריכטנדיק עס מיט דער לינקער האנט, וואָרטשעט די אלטע:

— א, צערניסן זאָל עס דיכ:

— זי פארמעסט זיכ און שלאָגט זיכ איבערן שטערן, איבערן בויכ, איבער די אקסלען און צישעט:

— און די שנור, גאָטעניו, באשטראָפּ מיר צוליב, פאָרעכנ איר אלע, אלע פארדראָסן מיינע! און עפן די אויגן דעם זון מיינעם — אפ איר עפן זיי און אפ וויקטאָרושקען! גאָטעניו, העלפ וויקטאָרושקען מיין זון, שענק אימ פון דינע גנאָדן...

וויקטאָר שלאָפט טאקע דאָ אינ קיכ, אַז די נארעס. דער מאמעס קרעכצן האָבן אימ אופגעוועקט, און ער שרייט מיט א פארשלאָפענער שטימ:

— מאמע, ווידעראמאָל מאכט איר גיזאלדן פארטאָג, אן אומגליק פאָשעט!
— נו, נו, שלאָפ זיכ, — שעפטשעט די אלטע פארשוילדיקט, א פאָר מינוט שאַקלט זי זיכ שווינגנדיק, און פלוצעם רופט זי ווידער אויס נעקאָמעדיק: — און די ביינער זאָל עס זיי דורכשיסן און סע זאָל פון זיי קיינ געדעכעניש ניט בלייבן, גאָטעניו... אזוינע שרעקלעכע טפילעס האָב איכ אַזילע פונעם זיידן ניט געהערט.
נאָכן דאווענען פלעג זי מיכ וועקן:

— שטיי אופ, גענוג פאָפן, ניט צוליב דעם לעבסטו!.. שטעל דעם סאמאָוואר, טראָג אָן האָלצ, — קינעלעכ האָסטו פארגעסן אָנגרייטן פון אָוונט? או!
איכ פלייס זיכ צו טאָן אלצ גיכ, אבי ניט הערן די צישענדיקע שעפטשעריי פון דער אלטער, נאָר צופרידנשטעלן זי איז אומעגלעכ. זי יאָגט זיכ אומ איבער דער קיכ, ווי א ווינטערדיקע זאווערוכע, און צישעט וויענדיק:

— שטילער, טיילול! וועסט וויקטאָרושקען אפוועקן. איכ וועל דיר געבן!
לויב אינ קלייטל...

אינמיטן דער וואָכ פלעג מען צום פרימאָרגנטיי קויפן צוויי פונט וויצענע בולקע און פאר צוויי קאָפיקעס גראָשנדיקע זעמעלעכ פאר דער יונגער באַלעבאָסטע.

ווען איך פלעג אריינברענגען דאָס ברויט, פלעגן מיך די ווייבער פארדעכטיק בא-
טראכטן און, אָפּוועגנדיק אפּ די הענט, פלעג מען פרעגן:

— און קיינ צוואָג איז נישט געווען? ניין? אנו, טו נאָר אן עפּן אופּ דאָס
מויל! — און טרוםפּירנדיק פלעגן זיי אויסשרייען: — אזוי איז עס, אופּגעפרעסן
דעם צוואָג. אָטאָ — ברעקלעך איז די ציינער!

... געארבעט האָב איך מיט כיישעק. ס'איז מיר געפּעלן געווען אויסראָמען די
בלאָטע פּונ דער שטוב, וואשן די פּאַלן, רייניקן די קופּערנע קיילימ, די ווענטיליר-
טירלעך, די הענטלעך פּונ די טירן. כ'האָב נישט איינמאָל געהערט, ווי איז די
שטייע שאַען פלעגן די פרויען ריידן וועגן מיר צווישן זיך:

— א פלייסיקער.
— האלט זיך ריין.

— נאָר אן אועספּאַנעם.

— נו, טייערע, ווער האָט איך דערצויגן!

און ביידע האָבן זיך באמיט צו דערציען איך מיר אכטונג צו זיי, נאָר איך
האָב געקוקט אפּ זיי, ווי אפּ האלב-דולע, האָב זיי נישט לייב געהאט, נישט
געפּאָלגט און זיך מיט זיי אויסגעטיינעט א צאָן פאר א צאָן. די יונגע באלעבאָסטען
האָט, ווייזט אויס, באמערקט, ווי שלעכט סע ווירקן אפּ מיר געוויסע רייד, פלעג
זי מיר אלץ אָפטער געבן צו פארשטיין:

— דו דארפסט געדענקען, אז מע האָט דיך ארויסגענומען פּונ א בעטלער-
מישפּאַכע! איך האָב דער מאמען זיינער א זיידענע טאלמע געשענקט מיט
סטעקליארוס!

איינמאָל האָב איך איר געזאָגט:

— וואָס-זשע זאָל איך פאר אָט דער טאלמע די פעל פּונ זיך אראָפּציען פאר
איינערטוועגן?

— טאטעלעך, אזאָ קאָן דאָך אונטערצינדן! — האָט די באלעבאָסטע אויסגע-
שרינג אין שרעק.

איך בין געווען שטארק פארכידעשט: וואָס עפעס — אונטערצינדן?

זיי פלעגן זיך אלע וויילע באקלאָנגן אפּ מיר פארן באלעבאָס, און דער באלע-
באָס פלעג שטרענג זאָגן צו מיר:

— געדענק, גוטער-ברודער, וועסט בא מיר אריינכאפּן!

נאָר איינמאָל האָט ער זיך גלייכגילטיק אָנגערופּן צום ווייב און צו דער
מוטער:

— איר זייט אויך פיינע מענטשן, נישטאָ וואָס צו ריידן! איר פּאַרט ארומ אפּן
יאטל, ווי אפּ א פּערד. אן אנדערער וואָלט שוין לאנג אנטלאָפּן, אָדער וואָלט גע-
פייגערט פּונ אזא ארבעט...

דאָס האָט די פרויען דערצערנט ביז טרערן. דאָס ווייב האָט, טופּענדיק מיט די
פיס, געשרינג אויסער זיך:

— פאר איך איז די אויגן רעדן אועלכע ווערטער, לעקיש דו לאנגהאַריקער.
א שיינעם באטרעפּ וועל איך שוין האָבן בא איך נאָך אזוינע רייד! איך בין א
פּרוי א טראָגעדיקע.

די מוטער האָט שיר געוויינט:

— גאָט זאָל דיר מויכל זיין, וואסילי, נאָר געדענק מיין וואָרט — וועסט איך
בערפירן דאָס באַכערל!

אז זיי זיינען צעקאסטע אוועק, האָט דער באַלעבאָס ערנסט געזאָגט:
— ועסט, רוכל דו אזוינס, ס'ארא געפילדער סע טוט זיך וועגן דיר? אָט
וועל איך דיך אָפשיקן צוריק צום זיידן, וועסטו ווידער ווערן א שמאטניק!
איך האָב עס מער ניט געקענט פארליידן און האָב זיך אָנגערופן:
— שמאטעס קלייבן איז שוין בעסער, איידער לעבן דאָ באַ אייך! איר האָט
מיך צוגענומען פאר א לערנינגל, און וואָס לערנט איר מיך? פאָמעניעס ארויס-
טראַגן ..!

דער באַלעבאָס האָט מיך אָנגענומען פאר די האָר. אָן וויי, פאַרזיכטיק, און,
אריינקוקנדיק מיר איך די אויגן, האָט ער געזאָגט א פארכידעשטער:
— ע, ביסטו דאָך טאקע אַן אזעטניק! דאָס, ברודער-לעבן, טויג מיר ניט,
ניי-ייגן...

איך האָב געמיינט, מע וועט מיך ארויסטרייבן, נאָר איך א טאָן ארום איז ער
אריין איך קיך אריין מיט א טרייבל גראָב פאפיר איך די הענט, מיט א בלייער, א
ווינקל-מעסטער און א ווירע.

— וועסט פארענדיקן רייניקן די מעסערס, מאָל אָן אָט דאָס-אַ!
אפן בויגן פאפיר איז געווען אויסגעמאָלט א פאסאד פון א צווייטשטאַקיק הויז
מיט א מענגע פענצטער און געקלעפטע באפוצונגען.
— אָט האָסטו א צירקול! מעסט אויס אלע ליניעס, מערק אָפ אפן פאפיר די
עקן זייערע מיט פונקטן, דערנאָך פיר דורכ מיט א בלייער פון פונקט צו פונקט
לויט דער ווירע. פריער לענגויס — דאָס וועלן זיין די האַריזאָנטאלע, דערנאָך קווער-
די ווערטיקאלע. רייב!

איך האָב זיך שטארק דערפרייט מיט דער ציכטיקער ארבעט און מיטן אָנהייב
פון מיין לערע, נאָר אפן פאפיר מיט די אינטטרומענטן האָב איך געקוקט מיט
ערעפאָרנט — כ'האָב גאָרניט ניט פארשטאנען.

פונדעסטוועגן האָב איך טייקעט אויסגעוואשן די הענט און זיך געזעצט לער-
נען. כ'האָב דורכגעפירט אפן בויגן אלע האַריזאָנטאלע, אויסגעמאָסטן — ס'בוט!
מער ניט — דריי, האָט זיך ארויסגעוויזן, זיינען איבעריקע. דורכגעפירט אלע ווער-
טיקאלע און האָב מיט פארווינדערונג דערזען, אז די צורע פונעם הויז האָט זיך
לעפיש פארקרימט: די פענצטער האָבן זיך אריבערגעקליבן אפן אָרט פון די צווישנ-
ווענטלעך, און איינס איז ארויסגעפאָרן אפ יענער זייט וואָנט און איז געהאנגען
אינדערלופטן איך שכינעס מיטן הויז. דער פאראדנער גאנעק האָט זיך אויך אויף-
געהויבן אינדערלופטן ביז דער הייך פונעם צווייטן שטאַק, דער געזימט האָט זיך
ארופגעכאפט אפן מיטן דאך, דאָס בוידעם-פענצטערל — אפן קוימען.

איך האָב לאנג, שיר ניט מיט טרערן, געקוקט אפ אָט דעם בייזוונדער,
וועלנדיק פארשטיין, וויאזוי ס'איז געשען. און אזויווי כ'האָב ניט פארשטאנען,
האָב איך, קעדיי צו פאריכטן די זאך, גערופן צו הילפ די פאנטאזיע: כ'האָב אָן-
געמאָלט אפן פאסאד פונעם הויז, אפ אלע געזימטן און אפן דאכ-קאמ קראָען,

טויבן, שפערן, און אפ דער ערד פארן פענצטער — קרומ-פיסיקע מענטשן אונטער שירעמלעך, וואָס האָבן ניט אינגאנצן פארדעקט זייער העסלעכקייט. דערנאָך האָב איך דאָס אלץ פארשטרעקט מיט קאָסע פאסיקלעך און האָב אָפגעטראָגן די ארבעט צום לערער.

ער האָט הויך אונטערגעהויבן די ברעמען, האָט זיך אופגעשלאָגן די האָר, און אַ כמורנער האָט ער זיך געוואָלט קלאָר מאַכן:
— וואָס-וועט ער זיך געוואָלט קלאָר מאַכן?

— א רעגנער גייט, — האָב איך דערקלערט. — ביים א רעגן קומען די הייזער אויס קרומלעך, ווילן דער רעגן אליין גייט אלעמאָל אין דער קרומ. די פויגל לען — אַט דאָס אלץ זינען פויגלען — האָבן זיך באהאלטן אפ די געזימטן, ביים א רעגן אין אלעמאָל אזוי. און אַט דאָס-אַ — לויפן מענטשן אהיימ. אַט דאָס אין א פריצע אומגעפאלן, און דאָס אין א טרעגער מיט לימענעס...

— א שיינעם דאנק! — האָט דער באלעבאָס געזאָגט און, איבערגעבויגן צום טיש אזוי, אז די האָר האָבן אראָפגעשארט די פאפירן, האָט ער זיך צעלאַכט, זיך צעשריגן: — אַך, צעטראָגן זאָל עס דיך אפ פיצברעקעלעך, דו פויגלשע כייע דו! די באלעבאָסטע אין אריין, וויגנדיק מיטן בויך, ווי מיט א פאס, האָט א בליק געטאָן אפ מיין ארבעט און געזאָגט צום מאן:
— שמיים איך אָפ!

נאָר דער באלעבאָס אין געווען געשטימט פרידלעך.

— ס'מאכט ניט אויס, איך האָב אליין אָנגעהויבן ניט בעסער...

אָנמערקנדיק מיט א רויטן בלייזער די צעשטערונגען פונעם פאסאד, האָט ער מיר געזעבן נאָך פאפיר.

— דעך א צווייט מאל! וועסט עס אזוי לאנג צייכענען, ביז דו וועסט זיך דער-

שלאָגן צו א טאָלך...

די צווייטע קאָפיע האָט זיך בא מיר באקומען בעסער, סאכאקל איין פענצטער אין ארום אפ דער גאנעק-טיר. נאָר מיר אין ניט געפעלן געוואָרן, וואָס דאָס הויז אין ליידיק, און איך האָב עס באזעצט מיט פארשידענע איינוווינער: אין די פענצטער זינען געווען פריצעס מיט פעכערס אין די הענט, קאוואלירן מיט פאפיראָסן, און איינער פון זיי, ניט קיין רויכערער, האָט זיי אלעמען אויסגעשטעלט א לאנגע נאָז. באמ גאנעק אין געשטאנען א פורמאן, און ס'איז געלעגן א הונט.

— וואָס-וועט האָסטו ווידעראמאָל אָנגעפאטשקעט? — האָט דער באלעבאָס גע-

פרעגט מיט קאס.

איך האָב איך געזעבן צו פארשטיין, אז אָן מענטשן אין לאנגווייליק זייער,

נאָר ער האָט אָנגעהויבן שעלטן.

— וואָסער שווארציגער דארף עס אַט דאָס אלץ! ווילסט זיך לערנען, טאָ לערנ-

זשע זיך! און דאָס-אַ — ס'איז פוילע שטיק...

אז ס'איז מיר סאָפאָלסטאָפ געראַטן צו מאכן א קאָפיע פונעם פאסאד אן ען-

לעכע אפן אַריינאל, אין איך די זאך געפעלן געוואָרן.

— אָ, זעסטו, האָסט עס בייגעקומען! אפ אזא אויפן וועלן מיר מיט דיר אינ-

גיכע דערגיין ביז צום איקער...

און ער האָט מיר פארגעבן אן אופגאבע:

— מאכ א פלאן פון דער קווארטיר: וויאזוי זינען צעלייגט די צימערן, די פענצטער, וווּ וואָס סע שטייט. איך וועל דיר ניט ווייזן גאָרניט. מאכ אליינ. איך בין אוועק אינ קיך אריין און האָב זיך פארטראכט: פון וואָס אָנהייבן? נאָר אפ דעם פונקט האָט זיך מיינ צייכנ-קונסט אָפגעשטעלט. די אלטע באלעבאָסטע איז צוגעגאנגען צו מיר און האָט צישענדיק גע-
פרעגט:

— צייכענען גלוסט זיך דיר?

זי האָט מיך אָנגעכאפט פאר די האָר און מיך א שטופ געטאָן מיטן פאָנעם אינ טיש אזוי, אז איך האָב זיך צעשלאָגן די נאָז און די ליפן, און זי האָט, און-טערשפרינגענדיק, צעפליקט די צייכענונגען, אראָפגעשליידערט פון טיש די אינ-סטרומענטן און, אריינגעשפארט די הענט אין די זייטן, האָט זי זיגעריש אויס-געשריגט:

— נא, צייכנ! ניין, דאָס וועט ניט גיין! א פרעמדער זאָל ארבעטן, און א ברודער אן איינציניקן, אייגן בלוט — אוועקשטופן? ..

ס'איז אָנגעלאָפן דער באלעבאָס, ס'איז געקומען צו שווימען זיין ווייב, און ס'האָט זיך אָנגעהויבן א ווילדער סקאנדאל: אלע דריי זינען אָנגעשפרונגען איינער אפן אנדערן, האָבן געשפיגן, געווייעט, און אויסגעלאָזט האָט זיך עס דערמיט, אז ווען די ווייבער זינען זיך צוגעגאנגען וויינען, האָט דער באלעבאָס צו מיר געזאָגט:

— מוזסט עס דערווייל אוועקווארפן, אָט דאָס לערנען — זעסט אליינ, וואָס דערפון קומט ארויס.

ס'איז מיר געווען א ראכמאָנעס אפ אימ — ער איז געווען אזא צעקוועטשטער, אומבאשיצטער, אפ אייביק א פארטויבטער פון די ווייבערשע געשרייען. איך האָב פרייער אויך פארשטאנען, אז די אלטע וויל ניט, איך זאָל זיך לער-נען. זי שטערט מיר דערין אומיסטן. אלעמאָל, איידער זיך זעצן צום צייכענען, פלעג איך זי פרעגן:

— קיין ארבעט ניטאָ?

זי פלעג כמורנע ענטפערן:

— אז ס'וועט זיין, וועל איך זאָגן, — ליג איבערן טיש, פאטשקע...

און אינ א שטיקל צייט ארום שיקט זי מיך שוין ערגעץ, אָדער זי זאָגט:

— שיינ זינען בא דיר אויסגעקערט די פאראנדע טרעפ! אינ די ווינקלען —

מיסט, שטויב! גיי, קער אויס...

איך גיי, קוקן — קיין שטויב איז ניטאָ.

— דו ווילסט מיר רעדן אנטקעגן? — צעשרייט זי זיך.

איינמאָל האָט זי מיר אָפגעגאָסן די צייכענונגען מיט קוואס, א צווייט מאָל האָט זי איבערגעקערט אפ זיי א לעמפל אייל פון די איקאָנעס — זי האָט געפראוועט שטיקן, ווי א קליינ מיידעלע, מיט קינדערשער כוטרעקייט אינ מיט קינדערשער אומפייקייט צו באהאלטן די כוטרעקייט. ניט פרייער, ניט נאָכדעם איז מיר ניט אויס-געקומען צו באגעגענען א מענטשן, וואָס זאָל זיך אופרעגן אזוי גיך און גרינג, ווי

זי, און וואָ אַזוי היינט אפּטלעך ליב האָבן צו באַקלאַנג זיך אפּ אַלץ און אפּ אַלץ-
מען. אַלץ מענטשן האָבן ליב צו קלאַנג זיך, נאָר זי פלעג עס טאָן מיט א באַזונד-
דער פאַרנעמיגן, ווי זי וואָלט זינגען א ליד.

איר ליבע צומ זון איז געווען ענלעך אפּ א מינ מעשוואַס, האָט ארויסגערוּפּן
געלעכטער און געשראָקן מיט איר קראַפט, וואָס איך קען ניט אָנרופּן אנדערש, ווי
נאָר א מינ ווילדע קראַפט. ס'פלעג טרעפּן, נאָך דער פרימאָרגנדיקער טפילע שטעלט
זי זיך אפּן טרעפּל צום איוון און, ארופגעלייגט די הענט אפּ דער עקסטער ברעט
פון די נארעס, שטייט זי און צישעט הייס:

— צופעליקער דו מינער, גאָט געשענקטער, בלוטס-טראַפּן דו מינ הייסער,
ריינער, דימענטענער, מאַלעכשער פעדער גרינגינקער! שלאַפּסט? — אָפּ, קינד, זאָל
א פריילעכער כאַלעם דיין נעשאַמע. ארומנעמען, זאָל זיך דיר כאַלעמען א קאלע א
גאָלד, די ערשטע פאַרשוין, א באַסמאַלקע, א גווירנטע, א סויכערס א טעכטער!
און די אומפריינט דייןע זאָלן אויספייגערן, איידער זיי ווערן געבוירן, דייןע
גוטע-פריינט אָבער זאָלן לעבן ביז הונדערט יאָר, און מיידלעך זאָלן נאָך דיר —
שטאַטעסווייז, ווי ענטלעך נאָך א קאַטשער!

מיר גלוסט זיך לאַכן, קוימ וואָס איך האַלט זיך אייני: דער גראַבער און פויר-
לער וויקטאָר איז ענלעך אפּ א פיק-האַלץ — פונקט אזוי קאָליריק, גרויסנאָזיק, פונקט
אזוי פאַראַקשנט און טעמפּ.

דער מאַמעס שעפטשערין פלעג אימ אַמאָל אפּוועקן, פלעג ער בעבען
שלעפּעריק.

— גייט אייך צו אַלדע רוכעס, מאַמאַשע, וואָס פריסקעט איר מיר גלייך איב
צורע אריין! .. מ'ז קאָן ניט לעבן פון אייך!
אַמאָל פלעג זי אַראַפּגיין פונעם טרעפּל, צושמיכלענדיק:
— נו, שלאַפּ, שלאַפּ... גרוביאַן.

נאָר ס'פלעג אויך טרעפּן אזוי: די פיס פלעגן זיך איר אונטערבייגן, אומגע-
פאלן אפּן ברעג פונעם איוון, פלעג זי מיט א צעפנט מויל נעמען הייליך אָטע-
מען, ווי זי וואָלט אָפּגעברייט די צונג, און ברענענדיקע ווערטער פלעגן זיך
צעקאָבן:

— אזויווי? איז שיקסטו די מאַמען צו אַלדע רוכעס, זון דו הינטישער? אב
דו כאַרפע מייןע האַלבנאַכטיקע, סטראַמפּ דו פאַרשאַלטענער, דער טייל האָט דיך
מיר אין דער נעשאַמע פאַרשטאַכן, אויספילן וואָלסטו, איידער איך האָב דיך
געבוירן!

זי האָט גערעדט ווערטער קויטיקע, ווערטער פון דער שיקערער גאַס — ס'איז
געווען א פאַכעד צו הערן.
געשלאַפּן איז זי ווייניק, אומרויק, אופשפרינגענדיק פונעם איוון צו עטלעכע
מאָל א נאַכט, פלעג זיך אָנוואַלגערן אפּן די וואַן צו מיר און מיך וועקן.
— וואָס איז אייך?

— שווייג, פלעג זי שעפטשען, ציילעמענדיק זיך און איינקוקנדיק זיך איב
עפעס אין דער פינצטער, גאָט... עליאָהו האַנאָווי... הייליקע וואַרוואַרע... באַהיט
פון אומגעריכטן טויט...

מיט א ציטערנדיקער אנטפלעג זי אָנציענדן א ליכט, איז קיבליק, גרויסנאָזיק פאָנעם פלעגט זיך אָנגעשטרענגט אַנבלאָזן, די אויגן פלעגט זיך צוקוקן, אומ-רויך פינטלענדיק, צו די זאכן, וואָס דער טונקל האָט פארענדערט. די קיך איז א גרויסע, נאָר זי איז פארשטעלט מיט שאפעס, קופערטן. באנאכט ווייזט זי אויס קלייני. ס'רעבט אין איר שטיינערהייט לעוואָנע-שטראַלן, ס'ציטערט דאָס פֿייערר פון דער אומפארלעשנער לאמפאדע פאר די איקאָנעס, אפ דער וואנט בלייבט די מעסערס, ווי איינצאפנס, אפ די פאָלעצעס — סקאָוועדעס, עמעצנס אָנויגיקע צור רעס.

די אלטע קריכט אראָפּ פונעם אויוון פאָרזיכטיק, ווי פון א ברעג טייך איז וואסער אריין, און, פאטשנדיק מיט די באַרוועסע פיס, גייט זי צום ווינקל, ווו איז בערן צעבער הענגט דער אויערדיקער האנטפאס, ענלעכ אפ אן אָפגעהאקטן קאָפּ. דאָרט שטייט אויך דאָס פעסל מיט וואסער.

ווארגנדיק זיך און זיפצנדיק, טרינקט זי וואסער, נאָכדעם קוקט זי אין פענצ-טער דורכן בלויען פראָסט-געמעל אפ די שויבן.

— דערבארעם זיך איבער מיר, גאָט, דערבארעם זיך, — בעט זי שעפטשענדיק, אן אנדער מאָל פארלעשט זי די ליכט, שטעלט זיך אפ די קני און צישעט

באליידיקט:

— ווער האָט מיך ליב, גאָטעניו, ווער דארף מיך?

ארופגעקראַכן אפן אויוון און איבערגעצילעמט דאָס טירעלע אין קוימען, טאפט זי, צי די דעקלעך ליגן פעסט. אויסגעשמירט די הענט מיט סאזשע, צעשעלט זי זיך געפערלעך און שלאָפט באלד איין, פונקט ווי עפעס אן אומזיכטיקע קראפט וואָלט זי דערשלאָגן. אז איך האָב זיך געפילט באאווילט פון איר, פלעג מיר קומען א געדאנק: א שאַד, וואָס דער זיידע האָט ניט כאסענע געהאט מיט איר — אָט וואָלט זי אימ געטאָטשעט! און אויך זי וואָלט אריינגעכאפט די פיינע אויסגאָב. באאווילט האָט זי מיך אָפּט, נאָר ס'פלעגט זיך מאכן טעג, ווען איר געשוואָלן ווא-טאָווע פאָנעם פלעג ווערן טרויעריק, די אויגן פלעגט זינקען אין טרערן, און זי פלעג ריינד זייער איבערצייגנדיק:

— דו מיינסט, ס'איז מיר גרינג? געהאט קינדער, געכאָוועט און אפ די פיס געשטעלט — צו וואָס? אָט בין איך בא זיי א קעכנ. ס'איז, מיינסטו, זיס? ער האָט אריינגעבראכט, דער זון מיינער, א פרעמדע פרוי אין שטוב, און אפ איר אויסגע-פיטן אייגן בלוט — איז עס גוט אזוי? נו?

— ניט גוט, — האָב איך אופריכטיק געענטפערט.

— אהא? אָט דאָס איז דאָס...

און זי פלעג זיך נעמען ריינד וועגן דער שנור אפ אן אומפארשעמטן אויפן.

— כ'בינ געווען מיט איר אין באַד, כ'האָב זי געזען! אפ וואָס ער האָט זיך

דאָ געקוואפּעט? אזעלכע־הייסן עס דען שיינע?

וועגן די באציאונגען פון די מאנצבלעך צו די פרויען האָט זי אלעמאָל גערעדט אויסערגעוויינלעך ברודיק. אינאָנהייב האָבן אירע רייד בא מיר ארויסגערופן אן עקל, נאָר אינגיכט האָב איך זיך איינגעוויינט אויסצוהערן זיי אופמערקזאם, מיט גרויס אינטערעס, פילנדיק אונטער די רייד עפעס א שווערן עמעס.

— די פרוי איז א קראפט. זי האָט גאָט אליין אָפגענארט, אָט ווי! — האָט זי געושוועט, צוקלאַפנדיק מיט דער דלאַניע איבערן טיש. — איבער כאווענ גייען אלע אין גענעם אריין, אָט האָסטו דיר! ...

וועגן דער קראפט פון דער פרוי האָט זי געקענט ריידן אָן א סאָפּ, און מיר האָט זיכ שטענדיק אויסגעוויזן, אז עמעצן וויל זי מיט די שמועסן אָנשרעקן. איכ האָב באַזונדערס פארגעדענקט, אז „כאווע האָט אָפגענארט גאָט“.

אין הויפּ באַ אונדז איז געשטאנען א „פליגל“, די גרייס ווי אונדזער הויז. פון די אכט דירעס אין די ביידע געביידעס זיינען אין פיר געזעסן אָפיצערן, אין דער פינפטער האָט געווינט דער גאלעכ פון פאָלק. דער גאנצער הויפּ איז פול געווען מיט די אָפיצערישע באַדינער און שיקיונגען, צו זיי זיינען געגאנגען וועשנס, שטוב־מיידלעך, קעכנס. אין אלע קיכן פלעגן זיכ שטענדיק אָפּשפילן ראָמאנען און דראַמעס מיט טרערן, זידלערייען, געשלענג. געשלענג האָבן זיכ די סאָלאַטן איי־נער מיטן אנדערן, מיט די גראַבארעס, מיט דעם באַלעבאָס אַרבעטער, מע האָט געשלענגן די פרויען. אין הויפּ האָט קעסיידער געקאָכט דערמיט, וואָס סע רופט זיכ זנוס, צעלאָזנקייט — כיישער, אומגעשטילטער הונגער פון געזונטע יונגען. אָט דאָס לעבן, וואָס איז אָנגעזעטיקט געווען מיט אַכזאָרישעסדיקער טיילוועדיקייט, מיט אומזיניקער פּיניקונג, מיט קויטיקער באַרימערין פון די זיגער, פלעגן אויספירלעך און ציניש אַרומגערעדט ווערן צווישן מיינע באַלעבאָטימ באַמ מיטיק, באַמ טיי און אָונט־טעסן. די אלטע האָט אלעמאָל געוואָסט אלע געשיכטעס אין הויפּ און פלעגן זיי דערציילן הייס און מיט שאַדן־פרייד.

די יונגע פלעגן הערן די דערציילונגען און שווינגן, שמייכלענדיק מיט די פּוּכ־קע ליפּן; וויקטאָר פלעגן זיכ צעגיין פאר געלעכטער, און דער באַלעבאָס פלעגן זיכ פארקנייטשן און זאָגן:

— גענוג שוין, מאמע...

— גאָט מיינער, קיין וואָרט לאָזט מען מיכ שוין נישט אויסריידן! — פלעגן זיכ באַ־קלאָנגן די דערציילערן.

וויקטאָר פלעגן איר אונטערגעבן כיישעק:

— רייבט, מאַמאַשע, וואָס מאַכט איר א וועזן! אייגענע מענטשן...

דער עלטערער זון האָט זיכ באַצויגן צו דער מוטער מיט א ווידערגעפיל און מיטלייד, האָט אויסגעמיטן צו בלייבן מיט איר אויג־אפ־אויג, און טאָמער פלעגן עס טרעפן, פלעגן אים די אלטע פארשיטן מיט אָנקלאָנג אפּ זיין ווילן און האָט אומ־באדינגט געבעטן געלט. ער פלעגן איר אַייליק אַריינשטופן אין דער האַנט א רובל־דריי, עטלעכע זילבערנע מאַטבייעס.

— אומזיסט, מאַמע, נעמט איר באַ מיר געלט, איכ זשאַלעווע נישט, נאָר —

אומזיסט!

— פאר אַרעמעלייט נעמ אים עס דאָך, אפּ ליכט אין קלויסטער...

— נו, וואָסערע אַרעמעלייט! איר וועט אים איבערפירן, וויקטאָרן, מאַכט פון

אים א גאָרניט.

— האָסטו נישט ליב דעם ברודער, נעמסט אפּ זיכ א גרויסע זינד!

ער פלעגן אוועקגיין, זיכ אָפּפאָכנדיק פון איר מיט דער האַנט.

וויקטאָר איז זיך באגאנגען מיט דער מוטער גראָב, אויסלאכעריש. ער איז גע-
ווען א מוירעדיקער פרעסער, איז שטענדיק געווען הונגעריק. זונטיק פלעג די מו-
טער באקן לאטקעס און אלעמאָל פארבאהאלטן עטלעכע אינ טעפל אריין, ארונ-
טערשטעלנדיק אונטערן דיוואן, אפ וועלכן איך בין געשלאָפן. קומענדיק פון קלויס-
טער, פלעג וויקטאָר ארויסבאקומען דאָס טעפל און וואָרטשען:
— מער האָסטו שוין נישט געקענט, צוועכעס איך די לעכער!
— פרעס, פרעס גיכער, מע זאָל נישט דערזען...
— כוועל אומיסטן זאָגן, אז דו גאנוועסט פאר מיר לאטקעס, גאָפלען איך
די נאָפלען!

אינעמאָל האָב איך פון טעפל ארויסגעשלעפט א פאָר לאטקעס און אופגעגעסן—
וויקטאָר האָט מיר דערפאר גוט אָנגעבראָכן די ביינער. ער האָט מיך נישט לייב גע-
האט, פונקט ווי איך אימ, האָט זיך אידעקעוועט איבער מיר, האָט געצווונגען צו
דריי מאָל א טאָג פוצן זיינע שטיוול, און לייגנדיק זיך שלאָפן אפ דער נארע, פלעג
ער צערוקן די ברעטער און שפּיען איך די שפארונעס, צילנדיק מיר איך
קאָפ אריין.

ווייזט אויס, נאָכקרימענדיק דעם ברודער מיט זיינע אויסדרוקן „הינערשע
כיינעס“, האָט וויקטאָר אויך באנוצט ווערטלעך, נאָר אלע זיינען זיי געווען כידושימ-
דיק לעפיש און אומזיניק.

— מאמאשע— רעכטס ארום! — ווו זיינען מינע שקארפעטקעס?
ער האָט מיך פארפאָלגט מיט נארישע פראגעס:

— אליאָשקע, ענטפער: פארוואָס שרייבט זיך— א נייניקע, און סע רעדט זיך
כייניקע? פארוואָס זאָגט מען א פאלטע אפ וואטע, און נישט— א יאָלד איז דיינ
טאטע?

ס'איז מיר נישט געפעלן געווען, ווי זיי אלע ריידן. אופגעוואקסן אפ דער באבעס
און דעם זיידנט שיינער שפראך, האָב איך אינאָנהייבס נישט פארשטאנען אזוינע
פארייניקונגען פון ווערטער, וואָס לאָזן זיך נישט פארייניקן, ווי „מוירעדיק פריילעכע“
„שרעקלעך קאָמיש“. מיר האָט זיך געדוכט, אז דאָס, וואָס איז קאָמיש, קאָן נישט
זיין שרעקלעך, און דאָס, וואָס איז פריילעך, קען נישט זיין מוירעדיק.

— איך פרעג:

— מע קאָן דען אזוי זאָגן?

זידלען זיי מיך:

— א לערער האָט זיך אָפגעזוכט! אָט— די אויערן אָנרייסן...

נאָר אויך די „אויערן אָנרייסן“ האָט זיך מיר אויסגעוויזן איז נישט ריכטיק:
אָנרייסן קען מען גראָז, בלוֹמען, ניס.

זיי האָבן מיר געפרוווט דערווייזן, אז אויערן קען מען וויל רייסן, נאָר דאָס
האָט מיך נישט איבערצייגט, און איך האָב זיגערש געמאָלדן:

— און די אויערן זיינען פאָרט געבליבן נישט אָפגערייסן!

ארום איז געווען אזויפיל אכזאַריעסדיקע ווילדיקייט, ברודיקע אומפארשעמט-
קייט— אָן אַן ערעך מער, ווי אפ די גאסן פון קונאווינאָ, וואָס איז רייך געווען
מיט „שאַנד-הייזער“ און „גאסן-מוידן“. איך קונאווינאָ האָט זיך אונטערן קויט און

שאנד געפילט עפעס אזוינס, וואָס האָט דערקלערט די אומפארמיידלעכקייט פון אָט דעם קויט און שאנד: א שווער האלב-הונגעריק לעבן, שווערע ארבעט. דאָ אָבער האָט מען געלעבט זאט און גרינג, אָנשטאָט ארבעט האָט מען דאָ געזען נאָר אומ-פארשטענדלעכע, איבערריקע האוועניש און געדרענג. און איבער דעם האָט גע-ווערטיקט עפעס אן עסערדיקער, אופרעגנדיקער לאַנגווייל.

ס'האָט זיך מיר געלעבט שלעכט, נאָר נאָך ערגער האָב איך זיך געפילט, ווען די באבע פלעג צו מיר קומען צוגאסט. זי באווייזט זיך דורך דער הינטער-טיר; אריינגייענדיק איך קיך, ציילעמט זי זיך פאר די איקאָנעס, דערנאָך פארנייגט זי זיך ביזן גארטל פאר דער יינגערער שוועסטער, און דאָס פארנייגט זיך פלעג מיך איינ-בייגן, צושטיקן, ווי א פילפודיקער געוויכט.

— א, דאָס ביסטו, אקוליע, — נעמט מיין באלעבאָסטע אופ די באבע נאכלעסיק און קאלט.

איך דערקען ניט די באבע: באשיידן אונטערגעקליבן די ליפן, אומבאקאנט פארענדערט דאָס פאָנעם, ועצט זי זיך שטייליקערהייט אפ דער באַנק בא דער טיר, לעבן דעם צעבער מיט די פאָמעניעס, און שווייגט ווי א שולדיקע, ענטפערט אפ די פראַגן פון דער שוועסטער שטיל און האכנאָעדיק.

דאָס מאטערט מיך, און איך זאָג צו איר אופגערעגט:

— וואָס טוסטו, וויסטו זיך געזעצט?

מיט א מילדן ווונק צו מיר רופט זי זיך שטרענג אָן:

— שווייג, ביסט דאָ ניט קיינ באלעבאָס!

— ער שטופט זיך אלעמאָל, ווהינ מע בעט אימ ניט, כאָטש שלאָג אימ, כאָטש שעלט אימ, — הייבט אָן די באלעבאָסטע זיך באקלאָנג אפ מיר.

אָפטמאָל טוט זי בא דער שוועסטער בייזפריידיק א פרעג:

— וואָס, אקוליע, בעטלערסט?

— א קנאפע צאָרע...

— וואָס איז שוין דאָ צו רעדן וועגן צאָרע, אז מע האָט פארלוירן די בושע!

— מע זאָגט, קריסטוס האָט אויך פון בעטל-ברויט געלעבט...

— נארישע קעפ זאָגן עס, אפיקאָרסימ, און דו, אלטע טיפישע, הערסט זיך איינ.

קריסטוס איז געווען ניט קיינ בעטלער, נאָר גאָטס זון, ער וועט קומען, שטייט גע-שריבן, מיטן גרויסן רומ צו מישפעטן די לעבעדיקע און די טויטע, — און די טוי-

טע, פארגעדענק עס! פון אימ וועסטו זיך ניט אויסבאהאלטן, מאמע מייע, זאָלסט

אפילע אפ אש זיך פארברענען... ער וועט דיר מיט וואסיעלן באצאָלן פאר אייער

גאדלעס קעגן מיר, ווען איך האָב בא אייך, ווען איר זייט רייך געווען, הייל

געבעטן...

— איך האָב דיר דאָך, וויפל כ'האָב געקענט, געהאָלפן, — ענטפערט די באבע

גלייכבילטיק, — און גאָט האָט אונדז שוין באצאָלט, דו ווייסט עס...

— ווייניק נאָך! ווייניק...

די שוועסטער זעגט און שאָבט די באבע מיט איר צונג, וואָס ווערט גאָרניט

מיד, איך הער איר בייזן סקרופ און טראכט איך איינ קלעמעניש: ווי קען עס די

באבע פארטראָגן אזוינס? איך אזוינע מינוטן האָב איך זיך ניט ליב געהאט.

פון די צימערן גייט ארויס די יונגע באלעבאָסטע, ווינקט צו דער באבען מיטן קאָפּ ווילגענויגט:

— גייט אריין אין עסצמער, ס'מאכט ניט אויס, גייט אריין!
די שוועסטער שרייט נאָך דער באבען:
— די פיס וויש אויס, דאָרפ יעלאָווער, אפ בלאָטע געבויטער!
דער באלעבאָס באגעגנט די באבע פריילעך:
— א, די כאכאָמע אקוליע! ווי לעבט זיך? דער אלטיטשקער קאשירין אָטעמט נאָך?

די באבע שמייכלט צו אימ מיט איר שמייכל פון דער נעשאָמע ארויס.
— בייגסט זיך אלץ? ארבעטסט?
— איך ארבעט אלץ! ווי אן ארעסטאנט.
מיט אימ האָט די באבע גערעדט ליב און גוט, נאָר ווי אן עלטערע. אן אנהער דער מאָל דערמאנט ער זיך אין מיין מוטער:
— יאָ, ווארווארע וואסיליעווע... אָט דאָס איז געווען א פרוי. א העלד, א?
דאָס ווייב זינס ווענדעט זיך צו דער באבען, שטעלט אריין א וואָרט:
— איר געדענקט, איך האָב איר א טאלמע געשאַנקען, א שווארצע, א זיידענע, מיט סטעקליארוס?
— ווי דען...
— נאָך גאָר א גוטע טאלמע געווען...
— יאָ, זאָגט דער באלעבאָס, — טאלמע, פאלמע, — און דאָס לעבן איז א שעלמע!

— וואָס מיינסטו דערמיט? — פרעגט דאָס ווייב מיט פארדאכט.
— גאָרניט. אזוי זיך. פריילעכע טעג פארגייען, גוטע מענטשן פארגייען...
— איך פארשטיי ניט, צו וואָס איז עס אלץ, וואָס דו רעדסט? — איז די באַלע-באָסטע אומרויק.
דערנאָך פירט מען די באבע אָנקונ דעם נייגעבוירענעם. איך נעם צונויף פון נעם טיש דאָס שמוציקע טייגעפעס, און דער באלעבאָס זאָגט צו מיר שטיל און פארטראכט:

— א ווילע אלטע, די באבע זיינע...
איך בין אימ טיף דאנקבאר פאר די זויערער, און ווען איך בלייב אויגאפ אויג מיט דער באבען, זאָג איך צו איר מיט ווייטעק:
— צו וואָס גייסטו אהער, צו וואָס? זעסט דאָך וואָס פאר א מענטשן דאָס זיינען...

— עך, אַליאַשא, איך זע אלץ, — ענטפערט זי, קוקנדיק אפ מיר מיט א גוטן שמייכל אפן ווונדערלעכען פאָנעם, און סע פארדריסט מיך שוין אפ זיך: נו, פאָר-שטייט זיך, אז זי זעט אלץ, ווייסט אלץ, ווייסט אפילע, וואָס סע טוט זיך בא מיר אין הארצן אין דער מינוט.
שטיל זיך אומקוקנדיק, צי סע גייט ניט קיינער, נעמט זי מיך ארום און זאָגט הארציק:

— כיוואָלט ניט געקומען אהער, ווען דו ביסט דאָ ניטאָ, צי וואָס דארף איך

זיי? נאָר אָט, דער זיידע איז קראַנק געוואָרן, איך האָב מיט אימ געהאט צו טאָן, נישט געארבעט, קיין געלט איז נישטאָ... און דער זון, מיכילע, האָט סאשען ארויס-געטריבן, דארפ מען אימ געבן עסן, טרינקען. זיי האָבן צוגעזאָגט פאר דיר זעקס רובל א יאָר, איז קלער איך אָט — עפשער וועלן זיי דערווייל געבן א קערבל... האָסט דאָך שוין אָפגעלעבט דאָ א האַלב יאָר... — און זי שעפטשעט מיר אפן אויער: — זיי האָבן געהייסן דיך אויסמוסערן, אויסזילדען, פאָלגסט נישט קיינעם, זאָגן זיי. וואָלסט געדארפט, נעשאַמע מיינע, איבערזיין בא זיי, איבערליידן א צוויי יאָר, ביז דו וועסט קרעפטיקער ווערן! לייך איבער ווי נישט איז, א?

כ'האָב צוגעזאָגט ליידן. ס'איז זייער שווער. סע דריקט מיך אָט דאָס לעבן, אן אַרעמס, אן אומעטיקס, איך איינ זאָרגן וועגן עסן, איך לעב ווי איך א כאַלעם. אמאָל טראכט זיך מיר: מע דארפ אנטלויפן. נאָר אינדרויסן איז ביטערער ווינטער, איך די נעכט וויען זאווערוכעס, אפן בוידעם באַברעט זיך דער ווינט, סע קנאקן די קראָקוועס, צונויפגעקוועטשט פונעם פראָסט, — ווהיין וועסטו איצט לויפן?

שפאצירן גיין האָט מען מיך נישט געלאָזט, און ס'איז קיין צייט נישט געווען צו שפאצירן: דער קורצער ווינטער-טאָג פלעג צעריבן ווערן איך דער טומלעניש פון דער שטוב-ארבעט, איידער דו האָסט זיך אַרומגעזען. נאָר איך קלויסטער האָב איך געמוזט גיין. שאבעס — צו דער גאנצנאכט, איך די יאָנטויוויי — צום שפעטן מי-טיקדאווענען.

ס'איז מיר געפעלן געווען צו זיין איך קלויסטער. שטייענדיק ערגעץ איך א ווינקל, ווו ס'איז גראָמער און טונקלער, האָב איך לייב געהאט צו קוקן פונדער-ווייטנס אפן איקאָנאָסטאס. סע דוכט, אז ער שמעלצט זיך איך די פניערן פון די ליכט, רינט אראָפ איך געדיכט-גאָלדענע שטראָמען אפן גרויען שטיינערנעם פאָל פון דער בימע. שטייל רירן זיך די טונקלע פיגורן פון די איקאָנעס. פריילעכ פלאטערט דער גאָלדענער האפט פון די קייסערלעכע טויערן, די פניערן פון די ליכט הענגען איך דער בלוילעכער לופט, ווי גאָלדענע בינען, און די קעפ פון די פרויען און מיידלעך זינען ענלעך אפ בלומען.

אלץ ארום איז האַרמאָניש צונויפגעגאָסן מיטן געזאנג פונעם כאָר, אלץ לעבט מיט אומגעוויינלעכע לעבן פון א מייסע. דער גאנצער קלויסטער וויגט זיך לאנג-זאם, ווי א וויג — הוידעט זיך איך דער טונקלער און, ווי סמאָלע, געדיכטער ליידיקייט.

אמאָל פלעג מיר דוכטן, אז דער קלויסטער איז פארוונקען טיפ איך דער ווא-סער פון אן אָזערע, האָט זיך באהאלטן פון דער ערד צו לעבן דאָ מיט א באזונ-דער לעבן, וואָס איז אפ קיין זאך נישט ענלעך. מיסטאמע, איז דער געפיל בא מיר ארויסגערופן געוואָרן דורך דער באבעס דערציילונגען וועגן קיטעזש דער שטאָט, און אָפטמאָל, שאַקלענדיק זיך, פארדרעמלט איניינעם מיט אלץ ארום, פארוויגט פונעם כאָר-געזאנג, פון דער דאוונ-שושקעריי, פון די מענטשנס זיפצן, פלעג איך פאר זיך איבערכאזערן די זינגעוודיקע טרויעריקע געשיכטע:

האָבן באַזאָגערט די פאַרשאַלטענע טאַטערן
מיט די כאַיאָלעס זייערע די אומרייגע,
באָזאָגערט קיטעזש די באַרימטע שטאַט
אינ א פּרימאַרג-שאַ אַ ליקטיקער.

אוי, דו גאַט אונדזערער, גרויסער האַר,
דו אַלְהֵי־לִיקֵע גאַט-געווינערן!
אוי, באַויליקט, אז די קנעכט אַייערע
זאָלן דערשטיין די טפּילע די פּרימאַרגיקע,
אויסהערן די שריפט די הייליקע!

אוי, דערפֿאַזט ניט, אז דער טאַטער-פּיינט
זאָל דעם הייליקן קלויסטער מיט די פּיס טרעטן,
פרויען, מיידלעך — באַליידיקן,
פונ קליינע קינדער א שפּילעכע מאַכט,
אלטע לייט — צו שאַרפּ פונ שווערד!

אונ גאַט-סאָוואָפּ האָט דעם געבעט דערהערט,
דערהערט האָט די גאַט-געווינערן
די זיפּצנ-קרעכצן די מענטשלעכע,
די טרערן-געוויינען די קריסטלעכע.
אונ געזאָגט האָט דאָן גאַט-סאָוואָפּ
צו מיכאַעל דעם מאַלעך דעם ליקטיקן:
אנו, גיי זיך דורכ, מיכאַעל,
טרייסל אופ די ערד אונטער קיטעזש-שטאַט,
זאָל אַראָפּ זי אינ אַן אַזערע.
זאָלן מענטשן דאָרטן דאווענען,
ניט אופהערן אונ ניט מיר ווערן,
פונ דער מאָרגנ-טפּילע דער נאכטיקער,
אלע קלויסטער-דינסטן די הייליקע —
ביז אייביק אונ אייביק-אייביקייט!

אינ יענע יאָרן בין איך געווען פֿול מיט דער באַפעס געדיכטן, ווי אַ בינשטאַק
מיט האָניק; דאכט זיך, אז מײַן געדאַנק איז געגאַנגען אינ די פּאַרמען פונ אירע
געדיכטן.

אינ קלויסטער האָב איך ניט געדאוונט — ס'איז מיר געווען ניט אנגענעם פאר
דער באַפעס גאַט איבערצוכאָזערן דעם זיידנס בייזע טפּילעס אונ די קלאָנגנדיקע
פּסאַלמען; איך בין געווען זיכער, אז דער באַפעס גאַט קענען זיי ניט זײַן צום
האַרצן, פונקט ווי זיי זײַנען מיר ניט צום האַרצן; אויסער דעם זײַנען זיי אָפּגע-
דרוקט אינ די ספּאַרימ — הייסט עס, אז גאַט ווייסט זיי אפּ אויסנווייניק, פונקט ווי
אלע גראַמעטנע מענטשן.

דעריבער איז אינ קלויסטער אינ די מינוטן, ווען דאָס האַרצ פלעג פאַרקלעמען
אַ זיסער טרויער וועגן עפעס, אָדער די קלייניקע באַליידיקונגען פונ דעם פאַר-
לאַפּענעם טאַג פלעגן עס נעמען בײַסן אונ דראַפען, פלעג איך זיך פלײַסן צו שאַפּן
מײַנע אייגענע טפּילעס. ס'איז געווען גענוג, איך זאָל זיך פאַרטראַכטן וועגן דעם

ניט פריילעכע גוירל מיינעם, פלעגן ווערטער פון זיך אליין, און אַנשטרענגונג, זיך צונויפלייגן אין א טיינע ;

— גאָט, גאָט, כ׳בינ מיט אומעט פארפולט,
ווען וועל איך ווערן עהטער !
לעבן אזוי איז ניטאָ קיין געדולד,
כאָטש הענג זיך, גיי פונ דער וועלט.
די צערע גייט אָן שום טאָק,
די אלטע מעכאשיפע מאטריאָע
ברילט אפ מיר, ווי א בייזער וואָלם,
איך לעק ניט אין לעבן קיין האַניק.

אסאך אזוינע טפילעס מיינע געדענק איך נאָך ביז היינט — די ארבעט פונעם מאַרש איז די קינדער-יאָרן פארקריצט זיך מיט צו טיפע שראמען, מיינסטנס פאר-וואקסן זיי שוין ניט א גאנצ לעבן.

איז קלויסטער איז געווען גוט, דאָרטן האָב איך אָפגערוט, פונקט ווי איז וואָלד און איז פעלד. דאָס קליינע האַרצ, וואָס האָט שוין פארזוכט אסאך ביטערקייט און איז געווען אויסגעפאטשקעט איז דער גראַבקיט און בייזקייט פון לעבן, פלעג זיך וואשן אין אומקלאָרע הייסע טרוימען.

נאָר געגאנגען בין איך אין קלויסטער בלויז איז די גרויסע פרעסט, אָדער ווען א זאווערוכע האָט זיך דור ארומגעיאָגט איבער דער שטאָט, ווען סע דוכט זיך, אז דער הימל איז פארפרוירן געוואָרן, און דער ווינט האָט אימ צעשטויבט אין כמא-רעס שניי, און אויך די ערד, א פארפרוירענע אונטער די שנייען, וועט שוין מער קיינמאָל ניט אופשטיין צום לעבן.

איז די שטילע נעכט איז מיר בעסער געפעלן געווען ארומצוגיין איבער דער שטאָט, פון גאס צו גאס, פארקלייבנדיק זיך אין די סאמע טויבע ווינקלען. ס'פלעג טרעפן, גייסט — ווי פויגלען זאָלן דיך טראָגן, איינער אליין, ווי די לעוואָנע אין הימל. פאר דיר פויזעט דיין שטאָט, לעשט די פונקען שניי אין שניי, טוצעט זיך קאָמיש אין טומבעס, איז פלויטן. אינמיטן גאס שפאנט דער נאכט-וועכטער מיט א קאלעקאָטקע אין די הענט, איז א שווערן טולעפ, לעבן אימ טרייסלט זיך זיין הונט. אן אומגעלומפערטער זעט ער אויס, דער מענטש, ווי א הינטישע קאָנורע, — זי איז אוועק פונעם הויפ און באוועגט זיך איבער דער גאס, אומבאווסט ווהיין, און דער הונט גייט איר באדויערנדיק נאָך.

אן אנדער מאָל באגעגענען זיך מיר לוסטיקע פרייליכס און קאוואלערן — מיינ איך, אז אויך זיי זיינען אנטלאָפן פון דער גאנצנאכט-טפילע.

אמאָל מאכט זיך, אז דורך לופטשיקלעך פון באלויכטענע פענצטער שטראָמען ארויס באזונדערע מינע רייכעס — פינע, אומבאקאנטע, וואָס טייטן אָן אפ עפעס אן אנדער, אומבאווסט לעבן. שטייסט אונטערן פענצטער, און אַנשמעקנדיק, און איינהערנדיק זיך, ווילסטו זיך פאַרשטעלן, וואָס איז עס פאר א לעבן, וואָס זיינען עס פאר מענטשן אין דעמאָ הויז? ס'איז גאנצנאכט, און זיי רוישן לוסטיק, לאכן, שפילן אפ עפעס באזונדערע סאָרטן גיטארעס, פונעם לופטיק פליסט געדיכט א קופערניסטרונעדיקער קלאנג.

באזונדערס האָט מיכ אינטערעסירט אַן איינשטאַקיק, באדערערדיק הייז אפּן ראָג פּונ צוויי שטילע גאַסן — דער טיכאַנאַווער און דער מארטנינאַווער. איך האָב זיך פאַר דעם אָפּגעשטעלט איינמאַל אינ אַ לעוואַנעדיקער נאַכט, אינ אַן אַדליגע, פאַר מאסלעניצע; דורכן קוואדראטנעם לופטיקל פונעם פענצטער האָט צוזאַמען מיט אַ ווארעמען דאַמפּ ארויסגעשטראַמט אפּ דער גאַס אַן אומגעוויינלעכער קלאנג, פונקט ווי עמעצער אַ שטאַרקער און אַ גוטער וואָלט געזונגען מיט אַ פאַרמאַכט מויל. קיינ ווערטער האָט מען נישט געהערט, נאָר די ליד האָט מיר אויסגעוויזן ווונדערלעך באקאַנט און פאַרשטענדלעך, כאָטש הערן זי האָט געשטערט דער באגלייט פונ עפעס אַ קליינ-געריי, וואָס האָט דערעסנדיק איבערגעשלאָגן דעם גאַנג פונ דער ליד. איך האָב זיך געזעצט אפּ אַ טומבע, זיך אָנשטויסנדיק, אַז דאָס שפילט מען אפּ אַ מינ פידל פונ ווונדערלעכער מעכטיקייט, וואָס ס'איז נישט איבערצוטראָגן — ווייל פונ הערן זי טוט קימאַט וויי. אַמאָל פלעג זי זיך צעזינגען מיט אַזאַ קראפט, אַז ס'האַט זיך געדוכט, דאָס גאַנצע הייז ציטערט, און סע הודען די שויבן אינעם פענצטער. ס'האַט געקאַפּעט פונעם דאַך, פונ די אויגן האָבן מיר אויך גענומען קאַפען טרערן. אומבאַמערקט איז צוגעגאַנגען דער נאַכט-וועכטער און האָט מיך אַפּגעשטויסן פונ דער טומבע, פּרעגנדיק:

— דו, וואָס שטעקסטו דאָ?

— מוזיקע, — האָב איך דערקלערט.

— מאלע וואָס! אוועק...

איך בין אפּגיכ אוועקגעלאָפּן ארום און ארום דעם קווארטאַל, האָב זיך צוריק אומגעקערט אונטער דעם פענצטער, נאָר אינעם הייז האָט מען שוין נישט גע-שפילט, פונעם לופטיקל האָט ארויסגעברויזט אפּ דער גאַס ארויס אַ פּריילעכער גע-רויש. און דאָס איז געווען אזוי נישט ענלעך אפּ דער טרויעריקער מוזיק, ווי איך וואָלט זי געהערט אינ כאַלעם.

אַלע שאבעס קימאַט בין איך געלאָפּן צו יענעם הייז, אָבער נאָר איינמאַל, פריי-לינג-צייט, האָב איך דאָרטן ווידער דערהערט די וואָלעאַנטשעל — זי האָט געשפילט קימאַט אָן אופהער ביז האַלבער נאַכט. אַז איך האָב זיך אומגעקערט אהיים, האָט מען מיר גוט אריינגעלייגט.

די באנאַכטיקע שפאַצירן אונטער די ווינטערדיקע שטערן איבער די ליידיקע גאַסן פונ דער שטאָט האָבן מיך שטאַרק בארייכערט. איך פלעג אומיסטן אויס-קלייבן גאַסן וואָס ווייטער פונ צענטער: אפּ די צענטראלע איז געווען אסאַך לאמ-טערנס, מינע באלעבאַטימס באקענטע האָבן מיך נאָך געקענט באמערקן, דעמלט וואָלטן די באלעבאַטימ געוויירע געוואָרן, וואָזוי איך פאַרברענג די טפילענעכט. געשטערט האָבן די שיקורים, די גאָראַדאָוויצעס, די „לעב-מוידן; און אפּ די וויי-טע גאַסן האָט מען געקענט אריינקוקן אינ די פענצטער פונ די אונטערשטע שטאַקן, ווען זיי זיינען נישט געווען צו שטאַרק פאַרפּוירן און נישט פאַרהאַנגען פונ אינעווייניק. אַ מענגע פאַרשיידענע בילדער האָבן מיר אָט די פענצטער באוויזן: כ'האַב געזען, וואָזוי מענשן דאווענען, קושן זיך, שלאָגן זיך, שפילן אינ קאָרטן, שמועסן צווישן זיך פאַרזאָרגט און אָן קלאנג — פאַר מיר האָט זיך, ווי אינ דער פאַנאָראַמע פאַר אַ קאָפּיקע, געצויגן אַ שטום, פישן לעבן.

כ'האָב געזען אינ א קלער-שטוב, בא א טיש, צוויי פרויען — א יונגע און
אן עלטערע, קעגן זיי איז געזעסן א לאנגהאַריקער גימנאזיסט און, מאכנדיק מיט
דער האנט, האָט ער פאר זיי געלייענט א בוך. די יונגע האָט געהערט, שטרענג
אָנגעכמורעט די ברעמען, אָנגעשפארט אפן רוקן פונעם שטול, און די עלטערע,
א דינינקע מיט א רייכע קאָפּ האָר, האָט פּלוצעם פארשטעלט מיט די דלאַניעס דאָס
פּאַנעם, די אקסלען האָבן איר גענומען ציטערן. דער גימנאזיסט האָט אָפּגעוואָרפן
דעם בוך, און אז די יונגע איז אופגעשפרונגען פונעם אָרט און ארויסגעלאָפן, איז
ער א פאל געטאָן אפּ די קני פאר יענער, וואָס מיטן רייכע קאָפּ האָר, און אָנגע-
הויבן קושן איר די הענט.

אינ א צווייטן פענצטער האָב איך אונטערגעקוקט, ווי א גרויסער בערדיקער
מענטש האָט ארופגעזעצט צו זיך אפּ די קני א פרוי אינ א רויטער קאָפּטע און
גענומען וויגן זי, ווי א קינד, און האָט קענטיק עפעס געזונגען מיט א ברייט
צעפענט מויל און ארויסגעקוליעטע אויגן. זי האָט אינגאנצן געציטערט פאר גע-
לעכטער, האָט זיך אלע מאָל איבערגעוואָרפן אפן רוקן, היידענדיק מיט די פיס,
ער פלעג זי אויסגלייכ און ווידער זיך צעזינגען, און זי איז ווידעראמאָל זיך
פארגאנגען אינ געלעכטער. איך האָב געקוקט אפּ זיי גאנצ לאנג, ביז איך האָב
פארשטאנען, אז זיי האָבן זיך באוואָרנט מיט לויטטיקייט אפּ א גאנצער נאכט.
אסאך אזוינע בילדער זיינען אפּ שטענדיק פארבליבן אינ מיין זיקאָרן, אָפּטמאָל
פלעג עס מיך אזוי פארכאפן, אז איך פלעג פארשפעטיקן אהיימ. דאָס פלעג וועקן
א פארדאכט בא מיינע באלעבאטימ, און זיי פלעגן מיך נעמען אפּ פארהער.

— אינ וואָסער קלויסטער ביסטו געווען? וואָסער גאלעך האָט געדאוונט?
זיי האָבן געקענט אלע גאלאָטימ פונ שטאָט, האָבן געוואוסט, ווען וואָס פאר
א יעוואנגעל מע לייענט, זיי האָבן געוואוסט אלצדינג — זיי איז געווען ניט שווער
צו כאפן מיך בא א לייגן.

ביידע פרויען האָבן זיך געבוקט צו דעם בייזן גאָט פונ מיין זיידן — דעם גאָט,
וואָס האָט פארלאנגט, מע זאָל צו אימ צוטרעטן מיט פאכעד, זיינ נאָמען איז שטענ-
דיק געווען אפּ די לעפצן פונ די פרויען. אפילע זידלענדיק זיך, האָבן זיי איינע
דער אנדערער געדראָט:

— ווארט! גאָט וועט דיך באשטראָפן, ער וועט דיך שוין צונויפדרייען, דו
פאָדלע זאכ!..

זונטיק די ערשטע וואָך טאָנעס האָט דאָ אלטע געבאקן לאטקעס, און זיי זיינען
אלע בא איר ארויס צוגעברענגט. רויט פונ פליער, האָט זי געשרינג א צעקאסטע:
— א, די שיידימ זאָלן אייך נעמען...

פּלוצעם האָט זי א שמעק געטאָן די סקאָוורעדע, און איז אויף טונקל געוואָרן,
האָט א וואָרפן געטאָן די סקאָוורעדע אפּ דער ערד און האָט זיך צעווייעט:

— טאטעלעך, די סקאָוורעדע איז דאָך א פליישיקע, א טרייפע, כ'האָב זי גאָר
פארגעסן אויסברענגען אינ דעם ריינעם מאָנטיק, גאָט מיינער!

זי האָט זיך אנידערגעשטעלט אפּ די קני און גענומען בעטן מיט טרערן:

— טאטע, פאָטער אינ הימל, פארגיב מיר, דער זינדיקער, פאר דינע ליידן
וועגן! באשטראָפ ניט, גאָט, אן אלטן נאר...

די אויסגעבאקענע לאטקעס האָט מען אָפּגעגעבן די הינט, די סקאָורעדע האָט מען אויסגעברענט, און די שונר האָט זינט דענסטמאָל ביים א מאכלויקעס געוויינט-לעב פירגעהאלטן דער שוויגער :

— אפילו טאָנעט-צינט באקט איר דאָך אויך אפּ פלישיקע סקאָורעדעס... גאָט האָבן זיי אריינגעצויגן אין אלע שטוב-זאכן, אין אלע ווינקלעך פון זייער קלייניקן לעבן, — דערפון האָט דאָס נישטיקע לעבן באקומען אן אויסערלעכע בא-דייטנדיקייט און וויכטיקייט, האָט אויסגעזען ווי א טאָגטעגלעך דיגען דער העכערער קראפט. אָט דאָס אריינציען גאָט אין אלע לאנגווייליקע קלייניקייטן האָט מיך זייער געדריקט, און ניטוויילנדיק פלעג איך זיך אָפּט אומקוקן אפּ די ווינקלען, פילנדיק זיך אונטער עמעצנס אומבאמערקלעכער אופזיכט, און באנאכט פלעג מיך א פאכעד ארומוויקלען מיט א קאלטן וואָלקן — ער איז געאנגען פון יענעם ווינקל אין דער קיך, וווּ דאָס שטענדיקע לעמפל האָט געברענט פאר די טונקלע בילדער. לעבן דער פאָליצע איז א גרויס פענצטער, צוויי ראמען, צעטיילט מיט א שאפ-קעלע. א בלויע אָפּגרונטלעכע ליידיקייט קוקט אין פענצטער אריין, סע דוכט זיך, אז דאָס היז, די קיך, איך-אלץ הענגט אפּן ראנד פון אָט דער ליידיקייט, און ווען מע זאָל מאכן א שארפע באוועגונג, ריכטט זיך אלצדינג אראָפּ אין דעם בלויען קאלטן לאַך אריין און פלייט ערגעץ פארבני די שטערן, אין טויט-שטומעניש, אָן רויש, ווי סע זינקט א שטיין, אן אריינגעוואָרפענער אין וואסער. א צייט פלעג איך לינגן אומבאוועגלעך, מוירע געהאט זיך איבערקערן, טאָמער קומט דער שרעק-לעכער סאָפּ פונעם לעבן.

כיגעדענק ניט, וויאזוי כ'האָב זיך אויסגעהיילט פון דעם פאכעד, נאָר אויסגע-היילט האָב איך זיך גאנץ גיך, געהאלפן האָט מיר דערין, פארשטייט זיך, דער גוטער גאָט פון דער באבען, און איך קלער, אז שוין דענסטמאָל האָב איך דער-פילט איינעם א פראָסטן עמעס: איך האָב נאָך קיין שלעכטס ניט געטאָן, שטראָפן מיך אן אומשוילדיקן איז ניט קיין יוישער, און פאר פרעמדע זינד ענטפער איך ניט. איך פלעג דורכלאָזן אויך די באטאָגיקע גאָטס-דינסטן, איבערהויפט פריילינג-צייט, — די אומבאזיגלעכע קרעפטן פון אָט דער צייט האָבן מיך ניט געלאָזן אין קלויסטער אריין. נאָר טאָמער האָט מען מיר געגעבן א דרייער אפּ א ליכטל, בינ איך שוין געווען אינגאנצן א פארפאלענער: כ'פלעג קויפן באבקעס, די גאנצע טפילע-צייט זיך שפילן און אומפארמיידלעך פארשפעטיקן אהיימ. און איינמאָל איז מיר אפילו געראָטן צו פארשפילן גאנצע צען קאָפּיקעס, וואָס מע האָט מיר געגעבן אפּ א האזקאָרע און א פראָספאָרע, אזוי אז כ'האָב שוין געמוזט צושלעפן א פרעם-דע פראָספאָרע פונעם טעלער, וואָס דער דיאָן האָט ארויסגעטראָגן פון אלטאר. שפילן זיך האָט זיך געגלוסט ליידנשאפטלעך, און פארקאכט בין איך געווען אין שפילן ביז מעשוואס. כ'בינ געווען גענוג פלינק, שטארק און האָב גיך פאר-דינט רום, ווי א שפילער אין „באבקעס“, אין „רעשל“ און אין פיקרעס אפּ אלע נעענטערע גאסן.

אין גרויסן טאָנעס האָט מען מיך געצווונגען אָפּריכטן אלץ, ווי סע פאָדערט זיך, און אָט גיי איך זיך מיסוואדע זיין צו אונדזער שאַכט, דעם פאָטער דאָרימער-דאָנט פאָקרוואָוסקי. איך האָב אימ געהאלטן פאר א מענטשן א שטרענג און בין

געווען שטארק זינדיק קעגן אימ פערזענלעך: כ'פֿלעג צעקנאקן מיט שטיינער דאָס
ביידל פֿון זײַן סאָד, כ'בינ געווען אינ פֿינטלעכע באַצױנגען מיט זײַנע קינדער,
און אינ אלגעמײַן וואָלט ער מיר געקענט דערמאנען אסאך פארשיידענע מײַסימ,
ניט קײַן אנגענעמענע פאר אימ. דאָס האָט מיך זײַער באַמרויַקט, און ווען איך בין
געשטאנען אינ דעם אָרעמינקן קלױסטער, ווארטנדיק אפֿ מײַן רײַ זיך מיסוואדע
צו זײַן, האָט מיר דאָס הארץ שטארק געפֿלאַטערט.

נאָר דער פֿאָטער דאָרײַמעדאָנט האָט מיך באַגעגנט מיט אַ גוטמוטיק־וואָרטשענ־
דיקן אױסרוף:

— א, שאַכנ... נו, שטעל זיך אפֿ די קני! מיט וואָס ביסטו זינדיק?
ער האָט מיר אָנגעדעקט דעם קאָפֿ מיט שווערן סאַמעט, ס'האָט מיך געשטיקט דער
רײַעכ פֿון וואַקס און ווײַרעכ, רײַדן איז געווען שווער און ס'האָט זיך ניט געגלױסט.
— פֿאַלגסט עלטערע?

— נײַן.

— זאָג — זינדיק.

אומגעריכט פאר זיך האָב איך אױסגעשאַסן:

— כ'האָב געגאנוועט פֿראַסוויירעס.

— וויאזױזשע? וווּ? — האָט דער גאַלעך געפרעגט באַטראַכט און ניט געכאַפט.

— בא די דרײַ הייליקער, באַ פֿאַקראָוונ, באַ ניקאָלע...

— נו־נו! אינ אלע קלױסטערס! דאָס איז, ברודער, ניט גוט, אַ זינד, —

פארשטייט?

— כ'פארשטיי.

— זאָג — זינדיק. אומגעלױמפערטער. געגאנוועט האָסטו צוליב עסן?

— אַמאָל — צוליב עסן, און אַמאָל, אז ס'פֿלעג אױסקומען, אזױ — כ'פארשפֿיל דאָס
געלט אינ „באַבקעס“, און אַ פֿראַסוויירע אהיימ דארף מען ברענגען, גאנווע איך...

דער פֿאָטער דאָרײַמעדאָנט האָט אָנגעהויבן עפעס שעפטשען אומדײַטלעך און
מיד, דערנאָך האָט ער פֿארגעבן נאָך עטלעכע פֿראַגן, און פֿלוצעם האָט ער שטרענג
אַ פרעג געטאָן:

— עמשער האָסטו געלײַענט ביכער פֿון אַן אונטערערדישער אױסגאַבע?

איך האָב, פארשטייט זיך, ניט פֿארשטאנען די פֿראַגע און האָב איבערגעפרעגט:

— וואָס?

— פֿאַרבאָטענע ביכלעך האָסטו געלײַענט?

— נײַן, קײַנע ניט...

— ס'ווערן דיר געשאַנקען דײַנע זינד... שטיי אופֿ!

איך האָב פֿאַרכידעשט אַ קוק געטאָן אימ אינ פֿאַנעם ארײַן — ס'האָט אױסגעזען
פֿאַרטראַכט און ווייך. מיר איז געווען ניט אנגענעם: אז די באַלעבאַטימ האָבן מיך
געשיקט זיך מיסוואדע זײַן, האָבן זײַ מיר אָנגעפֿלאַלט וועגן דעם שרעקלעכע זאַכן
און אײַנגערעדט ערלעך זיך מוידע צו זײַן אינ אלע מײַנע זינד.

— איך האָב אינ אײַער סאָד־ביידל שטיינער געוואָרפֿן, — האָב איך געמאָלדן.

דער גאַלעך האָט אופֿגעהויבן דעם קאָפֿ און געזאָגט:

— דאָס איז אױב ניט גוט! גײַ...

— און אינעם הונט האָב איך אויך געוואָרפֿן...

— ווער גייט ווייטער? — האָט דער פּאָטער דאָרמיטעדאָנט אַ רופֿ געטאָג, קוקנדיק

פֿאַרביי מיר.

איך בין אוועק, פֿילנדיק זיך אָפּגענאַרט און באַליידיקט: כ׳האַב זיך אזוי אָנגעשטרענגט אינעם פּאַכעד פֿאַר דער ווידע, און דאָ האָט זיך אַלץ באַקומען גאָר ניט שרעקלעך און אפֿילע ניט אינטערעסאַנט! אינטערעסאַנט איז געווען נאָר די פֿראַגע וועגן די אומבאַקאַנטע בייכער. איך האָב זיך דערמאַנט אין דעם גימנאַזיסט, וואָס האָט געלייענט אין דער קעלער-שטובֿ עפעס אַ בוך פֿאַר די פֿרויען, און איך האָב זיך דערמאַנט די „גוטע זאַכ“ — ער האָט אויך געהאַט אַסאַך שוואַרצע בייכער, גראַפֿע, מיט אומפֿאַרשטענדלעכע געמעלן.

אַפּ מאָרגן האָט מען מיר געגעבן אַ גילדן און מע האָט מיך געשיקט צו גאָט-באַהעפטונג. די פּאַסכע איז געווען אַ שפּעטע, דער שניי איז שוין לאַנג צעגאַנגען, די גאַסן האָבן אויסגעטריקנט, איבער די וועגן האָט זיך גערויכערט אַ שטויב; דער טאָג איז געווען אַ זוניקער, אַ פֿריידיקער.

לעמ דעם קלויסטער-פֿאַרקן האָט אַ גרויסע קאָמפּאַניע האַנטווערקער מיט אַזאַרט געשפּילט אין „באַבקעס“; איך האָב באַשלאָסן, אַז איך וועל נאָך צײַט האָבן אָפֿ-ריכטן די באַהעפטונג, און איך האָב אַ בעט געטאָגן די שפּילער:

— נעמט מיך אַריין!

— אַ קאָפּיקע פֿאַר אַריין אין דער שפּיל, — האָט שטאָלץ געמאַלדן אַ געשטור-

פֿלטער געלער מענטש.

נאָר איך האָב ניט ווייניקער שטאָלץ געזאָגט:

— דריי אפּ דער צווייטער פֿאַר פֿונ לײַנקס!

— געלט אפּן קאָגל!

און ס׳האַט זיך אָנגעהויבן אַ שפּיל!

איך האָב צעביטן דעם גילדן, האָב אַרופֿגעלייגט דריי קאָפּיקעס אפּ אַ פֿאַר „באַבקעס“ אין לאַנגן קאָגל; ווער סע שלאָגט אַראָפּ די פֿאַר, קריגט דאָס געלט, פעלט ער — קריג איך פֿונ אים דריי קאָפּיקעס. ס׳האַט מיר אָפּגעגליקט: צווייען האָבן געצילט אין מײַן געלט, און ביי דע האָבן געפעלט, — איך האָב געווינען זעקס קאָפּיקעס פֿונ דערוואַקסענע, פֿונ מאַנצבלען. דאָס האָט שטאַרק אַפּגעהויבן מײַן מוט...

נאָר עמעצער פֿונ די שפּילער האָט געזאָגט:

— גיט אַכטונג אפּ אים, כעוורע, ער וועט נאָך אַנטלויפּן מיטן געווינס...

דאָס האָט מיך באַליידיקט, און איך האָב היציק אויסגערופּן, ווי כ׳וואָלט אַ זעצ

געטאָגן אין אַ פּויק:

— נײַן קאָפּיקעס אפּ דער לײַנקער עקסטער פֿאַר!

נאָר אפּ די שפּילער האָט עס דאַפּקע ניט געמאַכט קיין קענטיקן רוישעם, עפעס

אַ כעוורעמאַן אין מײַנע יאָרן האָט אויסגעשריגן, וואָרענענדיק:

— האָט אין זינען, ער איז אַ מאַזליקער, ס׳איז פֿונ זוועדניקע דער מאַלער,

איך קען אים!

אַ מאַגערער האַנטווערקער, נאָכן רײַעך נאָך אַ רויכוואַרגער, האָט אַ זאָג געטאָגן

גיפּטיק:

דער שמאָן גי? סאָרדאָשאָ...

אַנגעצילט זיך מיטן געוויכטל, טרעפלעך אראָפּגעשלאָגן מיין שטעלונג און,

אַנבייגנדיק זיך צו מיר, אַ פרעג געטאָן :

— מאכסט פּיסקעס ?

איך האָב אָפּגעענטפערט :

— אפּ דער עקסטער רעכטער — דריי !

— און איך דריי, — האָט זיך דער רויכוואַרגער באַרימט, נאָר ער האָט פאַרשפּילט.

מער ווי דריי מאָל נאָכאַנאַנד טאָר מען ניט שטעלן קיין געלט אפּן קאָג — איך

האַב זיך א נעם געטאָן שלאָגן פרעמדע שטעלונגען און האָב אויסגעשפּילט א קאָ-

פּיקעס פּיר און דערצו א קופּע „באַבקעס“. נאָר ווען די ריי איז ווידער דערגאַנגען

צו מיר, האָב איך געשטעלט דריי מאָל און האָב פאַרשפּילט דאָס גאַנצע געלט,

פּונקט צו דער צייט : די מיטיק-ספּילע האָט זיך פאַרענדיקט, די גלאָקן האָבן גע-

קלאַנגען, דער אוילעם איז געגאַנגען פּונ קלויסטער.

— האָסט א ווייב ? — האָט דער רויכוואַרגער געפרעגט, פּרוּוונדיק מיך א נעם

טאָן פאַר די האָר, נאָר איך האָב זיך אויסגעדרייט, בינ אנטלאָפּן, און, אַניאַגנדיק

איינס א יאָנטעוודיק אָנגעטאָנען באַכער, האָב איך העפלעך געפרעגט :

— איר האָט אָפּגעריכט באהעפטונג ?

— און אז יאָ ? — האָט ער געענטפערט, באַטראַכטנדיק מיך מיט פאַרדאַכט.

איך האָב געבעטן, ער זאָל מיר דערציילן, וויאזוי גייט עס צו דאָס באהעפטן

זיך, וואָס זאָגט בייסמיסע דער גאַלעך, און וואָס דאַרף איך דערביי טאָן.

דער באַכער האָט זיך שטרענג אָנגעדראָדלט און האָט מיט א דראָענדיקער שטימ

אויסגערישעט :

— האָסט פאַרהוילעט די באהעפטונג, אפּיקירעס ! נו וועל איך דיר גאָרניט

זאָגן, זאָל דער טאטע דיר די פעל אָפּשינדן !

איך בין אוועקגעלאָפּן אהיים א זיכערער, אז מע וועט מיך באלד נעמען אויס-

פּרעגן און מע וועט אומפאַרמיידלעך זיך דערוויסן, אז איך האָב דורכגעלאָזט.

נאָר, באַגריסנדיק מיך, האָט די אלטע זיך פאַרינטערעסירט בלויז מיט איין זאך :

— דעם דיאָק פאַר דער וואַרעמקייט האָסטו עפעס אסאך געגעבן ?

— א פּיאַטאַקל, — האָב איך א בראַך געטאָן, וויפּל ס'איז מיר אַריינגעפאַלן.

— דריי קאָפּיקעס — הינטער די אויגן גענוג, און זיבן וואָלסטו זיך איבערלאָזן,

גוילעם דו !

... פּרילינג. יעדער טאָג איז אָנגעטאָן אין נייעם. יעדער נייער טאָג איז ליכ-

טיקער און ליבער. סע שמעקט באַרוישנדיק מיט יונגע גראָזן, מיט פּרישן גרינס

פּונ בערעזעס, סע ציט גוואלדיק אין פעלד אַריין הערן דעם זשאַוואָראַנעק, ליגנדיק

אפּ דער וואַרעמער ערד מיטן פּאָנעם אַרופּ. און איך פּוצ די ווינטערדיקע קליידער,

העלף זיי אַריינלייגן אין קופּערט, בראַך בלעטער טאַבעק, קלאַפּ אויס דעם שטויב,

פּונעם מעבל, פּונ אינדערפּרי ביז נאַכט האָב איך צו טאָן מיט ניט-אַנגענעמענע זאַכן,

וואָס זיינען מיר גאָרניט נייטיק.

איך די פּרייע שאַען האָב איך מאַמעש ניט מיט וואָס צו לעבן ; אפּ אונדזער

געמיינער גאַס איז פּוסט, ווייטער איז מיר ניט דערלויבט צו גיין. איך הויפּ — בייזע,

אויסגעמאטערטע גראבארעס, צעפאלטע קעכנס און וועשנס, און אוןט — הינטישע
כאסענעס. מיכ עקלט דערפון, און ס'באלידיקט אזוי, אז ס'וילט זיך בלינד ווערן.
איך גיי אפן בוידעם, כ'האב מיטגענומען א שערל און פארשיידנפארביק
פאפיר, איך שנייד אויס דערפון געשפיצטע געמעלן און באפוז מיט זיי די באגן-
טינעס. פארט עפעס א שפיז פאר מיין בענקעניש. איך בין פול מיט אן אומרויקן
פארלאנג אוועקצוגיין ערגעץ, וווּ מע שלאפט ווייניקער, מע קריגט זיך ווייניקער,
מע דערעסט ניט גאט אזוי פּרעכ מיט אלערליי קלאַגערייען, מע באליידיקט ניט
אזוי אַפּט די מענטשן מיט ביזנעס מיטשפעט.

שאבעס אום פאסכע ברענגט מען אין שטאָט פון דעם אַראַנער מאַנאסטיר די ניסים-
ווייזנדיקע, איקאָנע פון דער וואַדימירער גאַטס-מוטער, זי געפינט זיך צוגאסט אין שטאָט
ביו העלפט יונ און באזוכט אלע הייזער, אלע דירעס פון יעדער קלויסטער-באצירק.
צו מייע באַעבאטימ איז זי אָנגעקומען אין א וואַכענדיקן פרימאָרגן. איך
האָב געשייַערט אין קיכ די קופערנע קיילימ, ווען די יונגע באַלעבאַסטע האָט
א דערשראָקענע אויסגעשרינג פונעם צימער :

— עפּן די פּאראדנע, מע טראָגט די אַראַנער !
איך האָב זיך אַ לאַז געטאָן אראָפּ, א פארשמוצטער מיט הענט אין פעטס און
איך געשטויסענעם ציגל, אופגעפונט די טיר — א יונגער מאַנאכ מיט א לאַמטערן
איך איינ האנט און דער „קאדילע“ איך דער צווייטער האָט שטיל געוואָרטשעט :
— וואָס כאַלעמט איר ? העלפּט...

צוויי-שטאָט-איינווינער האָבן איבער די שמאַלע טרעפּ אריינגעטראָגן דעם
שווערן קיאָט, איך האָב זיי צוגעהאַלפּן, אונטערהאַלטנדיק מיט די פארשמוצטע
הענט און מיט דער פלייצע א ברעג פון דעם קיאָט, פונונטן האָבן געטופעט שווע-
רע מאַנאכ, אַן כיישעק זינגענדיק מיט די געדיכטע שטימען :

— אַהייליקע גאַט-געווינערן, בעט גאָט פאר אונדז...
איך האָב א קלער געטאָן מיט טרויעריקער זיכערקייט :
זי וועט זיך אפ מיר באַליידיקן דערפאר, וואָס איך טראָג זי אזא שמוציקער,
און די הענט וועלן בא מיר אָפּדארן...

די איקאָנע האָט מען אנידערגעשטעלט אין פּאָדערשטן ווינקל אפ צוויי שטולן,
צוגעדעקטע מיט א ריינעם ליילעך, בא זיי זייטן פונעם קיאָט האָבן זיך אוועקגע-
שטעלט, אימ אונטערהאַלטנדיק, צוויי מאַנאכ, יונגע און רויטע, געגליכט צו
מאַלאַכים — לויטער-אויגיקע, פריידיקע, מיט רייכע האָר.
מע האָט אָפּגעריכט א טפילע.

אָ, אלבאוונגענע מוטער, — האָט מיט הויכן קאָל אויסגעצויגן א הויכער גאלעכ
און האָט אלע געטאפּט מיט א טונקל-רויטן פינגער דאָס אָנגעדראַלענע לעפל פונעם
אויער, וואָס איז באהאלטן געווען אין די לאַנגע האָר.

— אַהייליקע גאַט-געווינערן, דערפארעם זיך אפ אַרונדן, — האָבן מיר געוונ-
גען די מאַנאכ.

איך האָב ליב געהאט די גאַט-געווינערן. זיי איז עס, לויט דער באַבעס דער-
ציילונגען, די, וואָס פארווייט אפ דער ערד, ווי א טרייסט פאר די אַרעמע מענטשנס
וועגן, אלע בלומען, אלע פריידן, אלע, וואָס גוט איז און שיינ. און ווען מ'האָט

געדארפט זיך צולייגן צו איר האנט, האָב איך, ניט באַמערקנדיק, וויאזוי די דערוואַקסענע טוען עס, א קוש געטאָגן מיט פּלאַטער די איקאָנע אין פּאַנעם אַרײַן, אין די לײַפּן. עמעצער האָט מיט אַ מעכטיקער האַנט מיך אַ שײַנדער געטאָגן צו דער שוועל, אין ווינקל אַרײַן. כ׳האָב גיט פּאַרגעדענקט, וויאזוי די מאַנאַכ זײַנען אוועק מיט דער איקאָנע, נאָר כ׳געדענק גוט: אַרומ מיר, אַ זיצנדיקן אַפּן פּאַל, זײַנען גע- שטאַנען די באַלעבאַטימ און האָבן מיט גרויסער שרעק און שטאַרק פּאַרזאָרגט באַטראַכט די פּראַגע — וואָס-זשע וועט אַיצטער זײַן מיט מיר?

— מע דאַרף זיך דורכריידן מיט אַ גאַלעך אַ מער געלערנט, — האָט געזאָגט דער באַלעבאַט און האָט מיר אָן קאַס פּירגעהאַלטן:
— גראָבער יונג דו, וויאזוי פּאַרשטייטו עס ניט, אז מע טאָר ניט קושן אין די לײַפּן? און האָט זיך נאָכ... געלערנט אין שול...

עטלעכע טעג האָב איך, ווי אַ פּאַרטומלעטער, געוואַרט — וואָס וועט זײַן? אָב- גענומען זיך פאַרן קיאָט מיט שמוציקע הענט, צוגעלייגט זיך מיט די לײַפּן אומגע- זעצלעך — אזוינס וועט מיר ניט געשענקט ווערן, נײַן, ס׳קען ניט געשענקט ווערן! נאָר ווייזט אויס, אז די גאַט-געווינערן האָט מיר דאָך געשענקט די אומגערנדיקע זינד, וואָס איז געקומען נאָר פּונ אופּריכטיקער לײַבע צו איר, אָדער איר שטראַפּ איז געווען אזוי גרינג, אז איך האָב זי ניט באַמערקט צווישן די אָפּטע שטראַפּן, וואָס מיר איז אויסגעקומען איבערצוטראָגן פּונ די גוטע לײַט.

אנ אנדער מאָל, וועלנדיק אַביסל אַ רײַצ טאָגן די אַלטע באַלעבאַסטע, פּלעג איך זיך אָנרופּן מיט אַ געפּראָכטן האַרץ:
— און די גאַט-געווינערן שטראַפּט מיך ניט, האָט, ווייזט אויס, פּאַרגעסן אין מײַן זינד...

— וואַרט צו, — פּלעג די אַלטע גיפטיק צוזאָגן, — מירן נאָך זענן...
...באַצירנדיק די באַנטינעס אַפּן בוידעם מיט אוזאָרן פּונ ראָזן טײַ-פּאַפּיר, מיט בלעטלעך בלײַ, מיט בלעטער פּונ בײַמער און אלערלײ זאַכענישן, פּלעג איך זינגען אַפּ קלויסטער-מאַטיוון אלץ, וואָס ס׳פּלעג מיר נאָר אײַנפאַלן, ווי דאָס טוען די קאַלמיקן אין וועג:

— אַפּן בוידעם זיך איך מיר,
שער פּאַסיקלעך פּאַפּיר.
ס׳איז מיר אומעטיק און שווער,
זיך איך און שער!
ווען איך וואָלט געווען אַ הינטל,
וואָלט איך געלעבט, ווי אַ ווינטל.
איצט שרײַט ווער עס וויל:
קרייך ניט! שווייג! זיך, ווי אַ שטייג!
אניט ברעך איך דיר אַ בײַג!

די אַלטע באַקוקט מײַן אַרבעט און שמייכלט, שאַקלט מיטן קאַפּ:
— בעסער וואָלסטו אזוי די קיב אויסגעפּוצט...
אײַנמאָל איז אַפּן בוידעם אַרופּגעקראָכט דער באַלעבאַט, האָט באַטראַכט מײַנע אַרשטוען, אָפּגעזיפּצט און געזאָגט:

— ביסט א טשיקאווער, פּעשקאַוו, דער רועק זאָל דיכ נעמענ... א פּאַקוסיניק וועט פון דיר ארויסקומען, צי וואָס? שווער זיכ אָנצושטויסן אפּילע...
 ער האָט מיר געגעבן א גרויסן ניקאַלייעווער פּיאטאק.
 איכ האָב אַינגעפּעסטיקט די מאטבייע מיט לאַפּקעס פון דינעם דראַט און האָב זי אופֿ-
 געהאַנגען, ווי א מעדאַל, אפּן סאַמע אָנגעזענעם אַרט צווישן מײַנע פּאַרביקע ארבעטן.
 נאָר אינ א טאָג ארום איז די מאטבייע פאַרשווונדן געוואָרן איינינעם מיט די
 לאַפּקעס, — איכ בין זיכער, אז די אַלטע האָט זי צוגעשלאַפּט.

V

פּרילינג בין איכ פּונדעסטוועגן אנטלאָפּן: בין אינדערפּרי אוועק אין קלייטל
 נאָכ ברויט צום טיי, און דער קרעמער האָט, פּאַרזעצנדיק פאַר מיר אין די אויגן
 די קריג מיטן ווייב, איר דערלאנגט מיט א געוויכט איבערן קאַפּ. זי איז ארויסגע-
 לאָפּן אין גאַס און איז דאָרטן אומגעפּאלן. באַלד האָבן זיכ צונויפגענומען מענטשן,
 די פּרוי האָט מען אַריינגעזעצט אין א דראַזשקע, אוועקגעפירט זי אין שפּיטאַל. איכ
 בין געלאָפּן נאָכן פּור, און שפּעטער, אומבאַמערקט פאַר זיכ אליינ, בין איכ אָנ-
 געקומען אפּן ברעג וואָלגע מיט די צוואנציק קאַפּיקעס אין דער האנט.

דער פּרילינג-טאָג האָט מילד געשײַנט. די וואָלגע האָט זיכ צעגאַסן ברייט, אפּ
 דער ערד איז געווען רוישיק, גראַם, — און איכ האָב ביו דעם טאָג געלעבט, ווי א מײַזל
 אין א קעלער. האָב איכ באשלאָסן, אז איכ קער זיכ מער ניט אומ צו די באַלעבאַטימ
 און גיי ניט צו דער באבען אין קונאווינאָ, — כ׳האַב ניט געהאַלטן קיין וואָרט, ס׳איז
 מיר געווען א כאַרפּע פאַר איר, און דער זידע וואָלט בייזפּריידיק כּוּזעק געמאַכט.
 א צוויי-דריי טעג האָב איכ זיכ ארומגעשלאַפּט איבער דעם ברעג, דערנערנדיק זיכ
 ארום די גוטמוטיקע טרעגערס, געכטיקנדיק מיט זיי אין די ברעג-סטאַנציעס. דער-
 נאָכ האָט אַינער פון זיי געזאָגט צו מיר:

— דו, יאַטל, דרייסט זיכ דאָ ארום אומזיסט, ווי איכ זע! גיי צו אפּן „דאָברני“,
 דאָרטן דאַרפּ מען א געפּעס-וואשער...

איכ בין אוועק אהינ. א הויכער, בערדיקער בופּעטשיק, אינ א שווארצ זינדן
 היטעלע אָן א דאַשעק, האָט א קוק געטאָן אפּ מיר מיט מוטנע אויגן דורכ די
 בריילן און האָט שטיל געזאָגט:

— צוויי קערבלעכ א כּוּידעש. א פּאַספּאַרט?

קיין פּאַספּאַרט האָב איכ ניט געהאַט, דער בופּעטשיק האָט א קלער געטאָן און געזאָגט:
 — די מוטער ברענג.

איכ בין אוועקגעלאָפּן צו דער באבען. זי האָט זיכ באצויגן צו מײַן אופּטו בא-
 גיטיקנדיק, האָט אַינגערעדט דעם זינדן זיכ דורכגיין אין דער האנטווערקער-פאַר-
 וואלטונג נאָכ א פּאַספּאַרט פאַר מיר, און אליינ איז זי אוועק מיט מיר אפּן דאַמפּער.

— גוט, — האָט דער בופּעטשיק געזאָגט, אָנקוקנדיק אונדז, — קומ.

ער האָט מיכ געבראַכט אפּן הינטערטייל פונעם דאַמפּער, וווּ בא א טישל איז
 געזעסן, טרינקענדיק טיי און רויכערנדיק איינציטיק א גראָבן פּאַפּיראַס, דער קעכער-
 אינ א ווייטער קורטקע, אינ א ווייטן קאַלפּעק. דער בופּעטשיק האָט מיכ א שטויס
 געטאָן צו אימ.

— א געפעס-וואשער.

און איז באלד אוועקגעגאנגען, און דער קעכער האָט א פאַרשקע געטאָן, אָנ-
געדראָדלט די שווארצע וואַנצעס און געזאָגט:

— איר דינגט אָן אלערליי רוכעס, אפי וועלועלעך...

ער האָט ביזו פארוואָרפן דעם גרויסן קאָפּ מיט די שווארצע, קורצ אָפּגעשווי-
דענע האָר, האָט אויסגעראטשעט די טונקעלע אויגן, האָט זיך אָנגעבלאָזן, אָנגע-
שטרענגט און הייליק אויסגעשרינג:

— ווער ביסטו?

מיר איז דער מענטש זייער ניט געפעלן געוואָרן, — אינגאנצן אינ ווייסן, האָט
ער פאַרט אויסגעוויזן ברודיק-שווארצ, אפּ די פינגער איז אימ געוואקסן וואָל, פון די
גרויסע אויערן האָבן געסטארטשעט האָר.

— איך וויל עסן, — האָב איך געזאָגט.

ער האָט א פינטל געטאָן, און פלוצעם האָט זיך זיין קאָעסדיק פּאָנעם פארענדערט
אינ א ברייטן שמיכל, די גראַבע, געברענטע באקן זיינען כוואליעדיק אָפּגעלאָפּן
צו די אויערן, צעפענענדיק גרויסע, פערדעשע צייג, די וואַנצעס האָבן זיך ווייך
אראָפּגעלאָזט: ער איז געוואָרן ענלעך אפּ א דיקער, גוטער פרוי.

ארויסגעפליוסקעט איבערן באָרט דעם טיי פון זיין גלאַז, האָט ער אָנגעגאָסן
פרישן, האָט מיר צוגערוקט א ניט-אָנגעהויבענע פראנצויזישע בולקע, א היפשן שטיק
וורשט.

— פאק אריין! טאטע-מאמע פאראן? גאנווענע קאָנסו? נו, האָב קיין מויער

ניט, דאָ זיינען אלע גאנאווימ — מ'וועט דיך אויסלערנען!

גערעדט האָט ער, ווי ער וואָלט געהאווקעט. זיין גרויס, ביז בלוי אויסגעגלאַט
פּאָנעם איז געווען באדעקט ארום דער נאָז מיט א דורכויסיק נעצל פון רויטע אָדער-
לעך, די פעקע טונקל-רויטע נאָז איז געווען אראָפּגעלאָזט איבער די וואַנצעס, די
אונטערשטע ליפּ איז געהאנגען שווער און ווי זיך מ'עסנדיק מיט פעסע, אינ א ווינקל
מירל האָט זיך, ווי א צוגעקלעפטער, גערויכערט א פאפיראָס. ער איז קענטיק נאָר-
וואָס געקומען פון באַד — ס'האָט געשמעקט פון אימ מיט בערעזענעם בעזעם און געפע-
פערטן בראַנפן, אפּ די שלייפּן און אפּן האלדז האָט געגלאנצט א געדיכטער שווייס.
אז איך האָב אָפּגעטרונקען טיי, האָט ער מיר דערלאנגט א רובלדיק פאפירל.

— גיי, קויפּ צוויי פארטעכער מיט „הערצלעך“, שטיי — כ'וועל אליין קויפּן!

ער האָט פאריכט דעם קאָלפעק און איז אוועק, שווער זיך היידענדיק, אָנטאפּן-
דיק מיט די פיס די שיפּדעק, ווי א בער.

...נאכט. העל שיינט די לעוואָנע, אוועקלייפנדיק פונעם דאמפער אפּ לינקס, אינ
די לאַנקעס אריין. דער אלטינקער ברוינגעלער דאמפער, מיט א ווייסן שטרייפּ אפּן
קוימען, פאטשט מיט די פליצעס איבער דער זילבערנער וואסער ניט געכאפט און ניט
גלייכמעסיק. אימ אנטקעגן שווימען שטיל די טונקעלע ברעגן, אויסלייגנדיק שאַטנס
אפּן וואסער, איבער זיי לויכטן זיך רויט פענצטער פון שטיבלעך, אינ דאָרפּ זינגט
מען מיידלעך פירן א קאראהאָד, און דער צוונג „איי-ליי" קלינגט, ווי האלילייע...
אפּ א לאנגן בוקסיר שלעפט זיך נאָכן דאמפער א בארזשע. זי איז אויך ברוינג-
געל, זי איז אָנגעדעקט לענגוויס דער פאלובע מיט אן אייזערנעם שטייג, אינעם שטייג

זינען ארעסטאנטן, פארמישפעטע אפ ארויסשיקן און אפ קאטאָרגע. אפ דער נאָר פון דער באַרוזשע גלאַנצט, ווי אַ לײַכט, דער באַגעט פונעם וואַכמאַן. די שטערן איז בלויען הימל ברענען אויך, ווי די לײַכט, אפ דער באַרוזשע איז שטיל, זי איז רייך באַגאָסן מיט לעוואָנע-שנין, אונטער דער שוואַרצער נעץ פון די אייזערנע גראַטעס זעען זיך אומקלאָר קיילעכיקע גרויסע פלעקן — דאָס קוקן די ארעסטאנטן אפ דער וואָלגע, ס'כליפעט אופ די וואַסער — וויינט צי לאַכט ציטערן. אלץ ארומ זעט אויס ווי קלויסטערדיק, און סע שמעקט שטארק מיט אייל, אויך אזויווי איז אַ קלויסטער. איך קוק אפ דער באַרוזשע און דערמאן זיך מיין פּרױע קינדהײַט, דעם וועג פון אסטראַכאַן קיין ניוזשני, דער מאַמעס אייזערנ פּאַנעם און די באַבע — דעם מענטשן, וואָס האָט מיך אריינגעפירט אין דעם אינטערעסאַנטן, מעג זײַן, שווערן לעבן — צווישן לײַט. און ווען איך דערמאן זיך אין דער באַבע, גייט אוועק פון מיר, פאַר-ענדערט זיך אַרדאָס שלעכטע און באַליידיקנדיקע, אלץ ווערט אינטערעסאַנטער, אַנ-גענעמענער, די מענטשן — בעסער און ליבער...

מיך צערודערט קימאט ביז טרערן די שיינקייט פון דער נאכט, מיך רודערט אופ אַט די באַרוזשע — זי איז ענלעך אפ א טרונע און איז אזא איבעריקע אפ דער ראַכוועס פון פּרױע-געאַסענעם טײַך, אין דער פאַרקלערטער שטילקייט פון דער וואַרעמער נאכט. די נײַט-גלייכע לײַנע פונעם ברעג, וואָס שטייגט ארופ און נידערט ווידער, רירט אזוי אנגענעם דאָס האַרץ — ס'ווילט זיך מיר זײַן אַ גוטער און אַ נייטיקער פאַר מענטשן.

די מענטשן אפ אונדזער שיף זינען באַזונדערע. אלע זיי — די אלטע און די יונגע, די מאַנצבלעך און די פּרױען — שיינען מיר ווי אלצינע. אונדזער דאַמפער גייט לאַנגזאַם, געשעפט-מענטשן זעצן זיך אפ די פּאַטשטאַווע, און צו אונדז קלייבן זיך צונויף אלץ אזוינע שטילע ליידיקייטער. פון אינדערפרי ביז אינאָונט טרינקען זיי, עסן און פאטשקען א מענגע געפעס, מעסער, לעפל, גאַפל. מיין ארבעט איז וואשן דאָס געפעס, רייניקן די גאַפלעך און די מעסערס, — איך פארנעם זיך דער-מיט פון זעקס אינדערפרי קימאט ביז האַלבער נאכט. באַטאָג, צווישן צוויי און זעקס אזויגער, און אינאָונט, פון צען ביז צוועלף, האָב איך ווייניקער ארבעט — די פאַ-סאזשירן רוען זיך אין די שאַען אָפּ פון עסן, און זיי טרינקען טיי, ביר, בראָנפן. אין די שאַען איז פריי די גאַנצע בופעט-דינערשאפט — מינע שעפן. באַם טיש לעבן אַפלייטער טרינקען טיי דער קעכער סמורי, זײַן געהילף יאַקאָו איוואַניטש, דער גער-פעס-וואשער פון דער קיך מאַקסימ און דער אָפּיצאַנט פאַר די פאַסאזשירן פון דער פּאַלובע סערגיי, א הויקער, מיט א ברייטבייניק פּאַנעם, וואָס איז צעשטופלט פון פּאַקן, מיט פוטערנע אויגן. יאַקאָו איוואַניטש דערציילט פאַרשיידענע מעסע זאַכן, אונטערזיכענדיק מיט א יאַמערנדיק געלעכטערל, ווייזנדיק דערביי די גרינע פוילע צייגן. סערגיי צעציט ביז די אויערן זײַן פּראַש-מויל, דער כּוּרנער מאַקסימ שוויגט, קוקנדיק אפ זיי מיט שטרענגע אויגן פון אן אומבאַשטימטן קאַליר.

— אז — זיאטן! מאָר — רדווא! — רופט ווען-ניט-ווען אויס דער עלטערער קע-כער מיט א הילכיקער שטימ.

די דאָזיקע מענטשן געפעלן מיר נײַט. דער דיקער, פליכעוואטער יאַקאָו איז וואַניטש רעדט נאָר וועגן פּרױען און שטענדיק עקלדיק. אַ פּאַנעם האָט ער אַ

ליידיקס, אינ גרוי-בלויע פלעקן, אפ איינ באק — א בראָדעווקע מיט א קוסטיקל גע-
לע ברוינע האָר, ער פאָררייט זיי אין א נאָדעלע. אז אפּן דאמפער באווייזט זיך א
נאָכגיביקע שמיידיקע פאסאזשירקע, גייט ער ארום איר עפעס ציטעריק און געהיט,
ווי א בעטלער, רעדט מיט איר זיסלעך און וויינענדיק, אפ די לייפּן ווייזט זיך אימ
זייפֿשוים, ער לעקט מיט אלע ווילע אראָפּ מיט א פלינקער באוועגונג פון דער
פאסקודנער צונג. מיר דוכט זיך אלץ, אז אזוינע אָ פעטינקע דארפן זיינ הענקערס.
— א פרוי דארפ מען קענען אָנגליען, — לערנט ער סערגייען און מאקסימען.

זיי הערב זיך צו אופמערקזאם און בלאָזן זיך אָן, ווערן רויט.

— אזיאטן, — באַכעט אויס סמורי מיט עקל, שטייט אופ שווער און קאָמאנדע-
וועט מיר: — פעשקאָוו, מאַרש!

אינ דער קאיוטע באַ זיך שטופט ער מיר ארײַן א ביכל אין א לעדערנעם
איינפונד און לייגט זיך אפ דער קויקע, באַ דער וואנט פון דער איינזשאפע.
— לייען!

איך זעצ זיך אפּן קאסטן מיט מאקראָנעס און נעם זיך געוויסנהאפט צום לייענען:
— „אן אומבראקל, א צעשפרענקלעך מיט שטערן — דאָס באטייט א באקוועמער
פארקער מיטן הימל, וועלכע זיי קרייגן דורכן פריי ווערן פון פראָפאנען און זינד“...
סמורי פאָרשקעט מיט רויך פונעם אָנגעצונדענעם פאפיראָס און וואַרטשעט:
— ווער בליידן! האָבן אָנגעשריבן...

— „די נאקעטקייט פון דער לינקער ברוסט — דאָס באטייט אומשולדיקייט פון-
צעם הארצן“...
— בא וועמען — די נאקעטקייט?

— ס'איז ניט אָנגעשריבן.

— הייסט עס — בא ווייבער... עכ, צעלאָזענע יונגען.

ער פארמאכט די אויגן און ליגט, פארוואָרפן די הענט הינטערן קאָפּ, דער פא-
פיראָס רויכערט זיך קוימ, צוגעקלעפט צו א ווינקל פון די לייפּן, ער פאריכט אימ
זייט דער צונג, פארציט זיך אזוי, אז אינ דער ברוסט באַ אימ הייבט עפעס אָן
פליפּן, און דאָס ריזיקע פאָנעם פארזינקט אינ א וואַלקן רויך. אן אנדער מאָל דוכט
זיך מיר, אז ער איז איינגעשלאָפּן, איך הער אופ לייענען און נעם באטראכטן דאָס
פארשאַלטענע בוך — ס'איז מיר דערעסן ביז כלאָשעס.

נאָר ער כריפעט אויס:

— לייען!

„ווענעראבל ענטפערט: טו א קוק, מיין ליבער פּרער סיוועריאן“...
— סעוועריאן...
— ס'איז געדרוקט — סיוועריאן...
— נו? אָט א פארררייעניש! דאָרטן איז צום סאָפּ אינ גראמען אָנגעשריבן,
שמייס פונדאָרטן.
איך שמייס:

— „פראָפאנען, וואָס מיינען צו וויסן אונדזערע טונגען —

קיינמאָל וועלן אייערע שוואכע אויגן ניט דערזען די דאָזיקע

אויב דאָס וועט פון אייך פארהוילן בלייבן, ווי סע זינגען די ספּערן.“

— שטיי, — זאָגט סמורי, — ס'איז דאָך נישט איין גראמען! ווייז אהער דאָס בוך...
ער בלעטערט ביז די דיקע בלויע זיטלעך און פארשטופט דאָס בוך אונטערן
מאטראץ.

— נעם אן אנדערס...

צו מיין אומגליק, איז בא אימ איין זיין שווארצן אייזגעקאוועטן קופערט גע-
ווען א מענגע ביכער. דאָ זיינען געווען: „אַמירס מוסער-רייד“, „די ארטיילערישע
מעמאָרענ“, „די בריוו פונעם לאָרד סעדענגאלי“, „וועגן דעם חאנצ, דעם שעדלעכע
אינזעקט, און אויך וועגן דער פארניכטונג פון דעם דאָזיקן, מיט א בילאגע פון
אייצעס קעגן די באגלייטער זיינע;“ דאָ זיינען געווען ביכער אָן אן אָנהייב און אָן
א סאָפ. אן אנדער מאָל פלעג דער קעכער מיך צווינגען איבערקלייבן די אלע ביי-
כער, אָנרופן אלע טיטלעך זייערע, — איך לייען, און ער וואָרטשעט איין קאס:
— פארפאסער פארדריפעטע... ווי זיי וואָלטן זעצן איין די צייט, און פארוואָס?
אומעגלעך צו פארשטיין. גערוואסי! און צו וועלכע רוכעס טויג ער מיר, אָט דער
גערוואסי! אומבראקול...

די מעשוועדיקע ווערטער און אומבאקאנטע נעמען פלעגן זיך איינעסן איין זיקאָרן,
האַבן געקיצלט די צונג, ס'האָט זיך געגלוסט אלע רעגע זיי ארויסריידן — עפשער
וועט איין די קלאנגען זיך אופדעקן דער זיין? און הינטערן פענצטער האָט
נאָכאנאנד געזונגען און געפאטשט דאָס וואסער. ס'וואָלט גוט געווען זיך דורכגיין
אפן הינטערטייל פון דער שיפ, — דאָרטן, צווישן די קאסטנס סכוריע, פארזאמלען זיך
די מאטראָסן, די הייצערס, שפילן מיט די פאסאזשירן איין קאָרטן, זינגען לידער,
דערציילן אינטערסאנטע געשיכטעס. ס'איז ווילד צו זיצן מיט זיי און, הערנדיק
עפעס איינפאכס און פארשטענדלעכס, קוקן אפ די ברעגן פון דער קאמע, אפ די
סאָסעס, וואָס זיינען אויסגעצויגן, ווי קופערנע סטרונעס, אפ די לאַנקעס, ווי ס'זיינען
פונעם פריילינג-געוויסער פארבלייבן קלייניקע אָזערעס און לינג, ווי שטיקער פון א
צעבראַכענעם שפּיגל, אָפּשפיגלענדיק דעם בלויען הימל. אונדזער דאמפער איז אָפּגעבונדן
פון דער ערד, אנטלויפט פון איר, און פונעם ברעג, איין דער שטילקייט פונעם
מיד-געוואָרענעם טאָג דערטראָגט זיך א קלונג פון אן אומזיכטיקן גלאַקן-טורעם,
דערמאנענדיק וועגן דערפער, וועגן מענטשן. אפ דער כוואליע וויגט זיך א פישערס
א שיפל, ענלעך אפ אן אָקרייטע ברויט. אָט זעט זיך א דערפל אפן ברעג, א
כאָפטע יינגלעך שווענקט זיך איין טייך, איבער דער געלער סטענגע זאמד גייט א
פויער איין א רויט העמד, פונדלייטנס, פונעם טייך וויזט אויס אלע אנגענעם, אלע
איין, ווי א שפילעכע, טשיקאווע קליין און קאָליריק. ס'וויילט זיך אויסשרייען צום
ברעג וועלכע נישט איז מילדע ווערטער — צום ברעג און צו דער בארזשע.

אָט די ברוינגעלע בארזשע האָט מיך שטארק אינטערעסירט, איך האָב גע-
קענט א שאַ נאָכאנאנד קוקן און נישט אָפּרייסן זיך, ווי זי גראָבט מיט דער טעם-
פער נאָז איין דער מוטנער וואסער. דער דאמפער האָט זי געשלעפט, ווי א כאזער.
דער בוקסיר איז אָפּגעפאלן, געפאטשט איבערן וואסער, דערנאָך ווידער זיך אָנגע-
צויגן, לאַזנדיק מענגעס טראָפנס, און האָט געצופט די בארזשע פאר דער נאָז.
ס'האָט זיך מיר זייער געגלוסט זען די פענעמער פון די מענטשן, וואָס זיינען, ווי
די כייעס, געזעסן דאָרט אינעם אייזערנעם שטייג. איין פערמ, ביים מע האָט זי

ארץ אפגעפירט אפן ברעג, האָב איך זיך געפונען באַם אַראָפּגאַנג פּונ דער באַרושע. פאַרביי מיר זײַנען געגאַנגען צענדליקער גרויע מענטשלעך, הילכיק טופּענדיק מיט די פּיס, בראַזגענדיק מיט די רינגען פּונ די קאַנדאַלן, אײַנגעבויגן אונטער דער לאַסט פּונ די קלומקעס, געגאַנגען זײַנען פּרויען און מאַנצבילען, אלטע און יונגע, שײַנע און העסלעכע. נאָר דורכױס פּונקט אזױנע ווי אלע מענטשן, מער ניט — אַנדערש אָנגעטאַן און פאַרהעסלעכט אָפּגעגאַלט. געױס זײַנען עס גאַזלאַנימ, נאָר די באַבע האָט דערציילט אזױפּיל גוטס װעגן די גאַזלאַנימ.

סמורי, װאָס איז מער װי אַנדערע געװען ענלעך אפּ א װילדן גאַזלען, האָט כּמורנע געקוקט אפּ דער באַרושע און געװאָרטשעט:

— באַהיט גאַט פּונ אזא גוירל!

אײַנמאַל האָב איך באַ אימ אַ פּרעג געטאַן:

פאַרװאָס איז עס אזױ, אן איר אָט פּאַרעט זיך באַ דער קיך, און אַנדערע האַרענען, ראַבעװען?

— איך פּאַרע זיך ניט, איך קאָכ, — װײַבער פּאַרען זיך, — האָט ער געזאַגט מיט אַ שײַכל. נאָך א װײַלע טראַכטן האָט ער צוגעגעבן: דער אונטערשייד צװישן די מענטשן איז אײַן דעם גראַד נאַרישקײַט. אײַנער איז אַ קלוגער, דער צװײטער — װײַניקער, דער דריטער איז אײַנגאַנצן א נאַר. נאָר אפּ קליגער װערן דאַרף מען לײַענען די ריכטיקע ביכער, די שװאַרצע מאַגיע און — װאָס נאָך דאַרטן? אלע ביכער דאַרף מען לײַענען. דענטמאַל װעסטו אָנטרעפּן אפּ די ריכטיקע...

ער פלעג מיט מיר שטענדיק אײַנטיינען:

— דו לײַען! פאַרשטייט ניט עפעס א בוך — לײַען עס זיבן מאַל, װעסטו פּונ

זיבן ניט פאַרשטיין — לײַען צװעלף מאַל...

מיט אלעמען אפּן דאַמפּער, ניט אױסגעשלאָסן דעם בופּעטשיק, האָט סמורי גע- רעדט אָפּגעהאַקט, אַראָפּגעלאָזן די הײַנטערשטע לײַפּ, װי זיך מײַעסנדיק מיט עפעס, די װאַנצעס אָנגעדראָדלט, פּונקט װי ער װאָלט אײַן די מענטשן מיט שטיינער גע- װאָרפּן. צו מיר האָט ער זיך באַצױגן װײַך און אופּמערקזאַם, נאָר אײַן דער אופּ- מערקזאַמקײַט איז געװען עפעס אזױנס, װאָס האָט מיך אַ קאַפּעלע געשראַקן. אן אַנדער מאַל פלעג מיר דער קעכער אױסװײַזן האַלב־דול, װי דער באַבעס שװעסטער.

אַמאַל פלעג ער מיר זאָגן:

— גענוג לײַענען...

און לאַנג לײַגט ער מיט פאַרמאַכטע אױגן, אונטערסאַפּנדיק מיט דער נאָז. סע הױדעט זיך זײַן גרויסער בױך, סע רירן זיך די אָפּגעברענטע האַריקע פּינגער פּונ די הענט, װאָס זײַנען צװױפּעלייגט אפּ דער ברוסט, װי באַ אַ מעס, זײ שטריקן מיט אומזיכטיקע שפּיזלעך אן אומזיכטיקן זאַק.

און מיט אַמאַל צעװאָרטשעט ער זיך:

— יאָ! אָט האָסטו דיר פאַרשטאַנד, גײ און לעב! נאָר פאַרשטאַנד איז געגעבן קנאַפּ און ניט גלייך. װען אלע זאָלן האָבן אן אלצײנע מאָס פאַרשטאַנד, — איז עס דאָך אָפּער ניט אזױ... אײַנער פאַרשטייט, אן אַנדערער פאַרשטייט ניט, און סײַ זײַנען פאַראַן אזױנע, װאָס װילן גאַרניט פאַרשטיין, א!

פאַרהאַקנדיק זיך אָפּט, פלעג ער דערציילן געשיכטעס פּונ זײַן סאַלדאַטישן

לעבן, — דעם זין פון די דאָזיקע געשיכטעס איז מיר שווער געווען צו כאפן, זיי האָבן מיר אויסגעוויזן ניט אינטערעסאנט, און דערציילט האָט ער אָן אַן אַרדענונג, גלאַט וואָס ס'האָט זיך צופעליק דערמאנט.

— רופט אריין צו זיך דער פאָלקאָווי קאָמאנדיר יענעם סאָלדאט און פרעגט: וואָס האָט דיר דער פאָרוטשיק געזאָגט? ענטפערט ער אלץ, ווי ס'איז געווען, א סאָלדאט איז מעכויעוו צו ענטפערן דעם עמעס. און דער פאָרוטשיק האָט א קוק געטאָן אפ אימ, ווי אפ א וואנט, און האָט זיך אָפגעקערט, אראָפגעלאָזן דעם קאָפּ. יאָ... דער קעכער קאעסט זיך, אָטעמט מיט רויך און וואָרטשעט:

— קען איך דען וויסן, וואָס מע מעג ריידין, וואָס מע טאָר ניט? דענסטמאָל האָט מען דעם פאָרוטשיק פארמישפּעט צו פעסטונג, און די מאמע זיינע זאָגט... א, גאָט מיינער! אז איך בין דאָך ניט קיין געלעערנטער, איך ווייס גאָרניט...

הייס. אלץ ארום טרייסלעט זיך שטיל, הודעט, אונטערן אייזערנעם ווענטל פון דער קאיוטע שווענקט זיך דאָס וואסער און סע באַכעט די ראָד פונעם דאמפער, פארביי דעם איילימינאטאָר פליסט אינ א ברייטן פאס דער טייך, ווייט זעט זיך א פאסיקל ברעג-לאָנקע, ביימער הייבן זיך, דער געהער איז צוגעוויינט צו אלע קלאַנ-גען, — סע דוכט זיך, אז ס'איז שטיל ארום, כאָטש אפ דער נאָז פונעם דאמפער פארגייט זיך א מאטראָס מיט אן אומעטיק קאָל:

— זיִיבן, זיִיבן...

סע גלוסט זיך ניט אָנטיילנעמען אין קיין שום זאך, סע גלוסט זיך ניט הערן, ארבעטן, ס'וויילט זיך נאָר זיצן ווויניט-איז אין שאָטן, וווּ מע שפירט ניט דעם פעטן רייכע פון דער קיך, זיצן און קוקן האלב-שלעפעריק, ווי איבערן וואסער גליטשט זיך אָט דאָס שטילע מידע לעבן.

— לייען! — באפירלט דער קעכער קאעסדיק.

פאר אימ האָבן מוירע אפילע די אָפּיציאַנטן פון די קלאַסן, און דער שטילער קארג-באריידעוודיקער בופעטשיק, וואָס איז ענלעך אפ א סאָנדעק, האָט אויך, ווייזט אויס, מוירע פאר סמורין.

— דו, כאזער! — שרייט ער אפ דער בופעט-דינערשאפט. — אהער גיי, גאנעוו!

אזיאַטן... אומבראקול...

די מאטראָסן און די הייצערס באציען זיך צו אימ מיט אכטונג און מיט כניע פּע — ער גיט זיי אויסגעקאָכט בוליאָן-פלייש, פרעגט זיי אויס וועגן דאָרפ, וועגן זייערע הויזגעזינדן. די פארפעטסטע און פארויכערטע הייצערס-ווייטרוסן האָבן זיך גערעכנט אפן דאמפער ווי מענטשן פון נידעריקערן סאָרט. זיי האָט מען אלע גע-רופן מיט איין נאָמען — די יאהוטן, און מע פלעג זיי רייצן:

— יאהו, ביאהו, נא בעריאהו...

אז סמורי האָט דאָס דעהערט, האָט ער, אינגאנצן אן אָנגעדראָלטער, אן אָנ-געוואָסענער מיט בלוט, זיך צעריטשעט אפן הייצער:

— דו, ווי דערלאָזסטו עס, מע זאָל פון דיר כויעק מאכט, שטרויענע צורע?

צעפאטש דעם קאצאפ די מאָרדע!

איינמאָל האָט דער באַצמאן, א שיינער און בייזער יונג, צו אימ געזאָגט:

— א יאהוט און א כאָכאָל — ס'איז איין גלויבן!

דער קעכער האָט אימ אָנגעכאפט פארן קאַלנער, פארן גארטל, האָט אימ אופֿ-
געהויבן אינדערלופטן און גענומען טרייסלען, פרעגנדיק:

— ווילסט, נעריק איך דיך?

מע האָט זיך אפֿן דאמפער אָפֿט געקריגט, סיפֿלעג דערגיין ביז געשלעג, נאָר
סמורין האָט מען ניט געשלאַגן — ער האָט פארמאָגט אן אומגענטשלעכע קראפט,
און אויסער דעם האָט מיט אימ אָפֿט און ליבלעך געשמועסט דעם קאפיטאנט ווייב,
א הויכע קערפערדיקע פרוי מיט א מאנצבלש פּאָנעם און גלאַט, ווי בא א יינגל,
אָפֿגעשוירענע האָר.

בראָפֿן האָט ער געטרונקען אכזאַרעסדיק, נאָר ער איז קיינמאָל ניט געווען
שיקער, ער הייבט אָן טרינקען פֿונ אינדערפֿרי, טרינקט אויס א פֿלעשל אינ פֿיר
מאָל, און ביז סאמע אָונט זשליאַקעט ער ביר. דאָס פּאָנעם ווערט אימ פאמעלעך
ברודיקרויט, די טונקלע אויגן פארברייטערן זיך פארכידעשט.

סע טרעפט, אינאָונט זעצט ער זיך אפֿן אָפֿלייטער, א ריזיקער, א ווייסער, און
זיצט שאַענווייז שוויגנדיק, קוקנדיק כמורנע אין דער פֿליסיקער ווייט. אינ דער שאַ
האַבן אלע באזונדערס פאר אימ מוירע געהאט, און איך — האָב אפֿ אימ געהאט
ראכמאַנעס.

סיגייט ארויס פֿונ קיך יאקאָו איוואניטש, א פארשוויצטער, א צעגליטער,
שטייט, קראצנדיק דעם הוילן שארבן, און, א מאכ טוענדיק מיט דער האנט, בא-
האַלט ער זיך אָדער זאָגט פֿונדערווייטנס:

— די סטערלעך איז איינגעשלאַפֿן.

— נו, איז איך א סאָליאַנקע...

— און טאָמער באשטעלט מען א יויך אָדער א געברייטע?

— איז מאכ. זיי וועלן אופֿרעסן.

אן אנדער מאָל פֿלעג איך זיך איינשטעלן און צוגיין צו אימ, ער פֿירט שווער
איבער די אויגן אפֿ מיר.

— וואָס?

— גאָרניט.

— גוט...

איך האָב אימ פֿונדעסטוועג א פרעג געטאָן איך איינער אזא שאַ:

— צו וואָס שרעקט איר אלעמען, איר זייט דאָך א גוטער?

ער איז דאפֿע ניט איך קאס געוואָרן.

— דאָס בין איך נאָר צו דיר א גוטער.

נאָר באלד האָט ער צוגעגעבן טמימעסדיק און פארטראכט:

— און, עפֿשער, איז טאקע ריכטיק, אז איך בין צו אלעמען גוט, נאָר איך ווייז
עס ניט ארויס, מע טאָר עס פאר די מענטשן ניט ארויסווייזן, אניט קענען זיי פאר-
מאָרדעווען. אפֿ א גוטן קריכן אלע, ווי אפֿ א בערגל איך א בלאַטע... און קאַנען
פארטאָפֿטשען. גיי, ברענג ביר...

אויסגעטרונקען די פֿלאש, א גלאָז נאָך א גלאָז, האָט ער ארומגעסמאָקעט די
וואַנצעס און געזאָגט:

ווען דו, פּויגל, ביסט אביסל גרעסער, וואָלט איך דיך אסאך אויסגעלערנט. איך

האָב וואָס צו זאָגן אַ מענטשן, כ'בינ ניט קיין נאר... דו לייענ ביכער. אינ זיי מוז זיין אלץ, וואָס מע דארפ, דאָס איז ניט קיין קלייניקייט, ביכער! ווילסט ביר ? -- כ'האָב ניט ליב.

— גוט. אונ טרינק טאקע ניט. שיקרעס — איז אַן אומליק, בראַנפּן — א טייוול־שער געשעפט. ווען איך בין רייכ, טרייב איך דיך אוועק לערנען. ניט קיין געלערנטער מענטש איז אַ בייך — כ'אָטש אינ יארעם, כ'אָטש אפּ פלייש, איז סייזוי פאָכט ער מיטן עק...

די קאפיטאנשע האָט אימ געגעבן אַ באַנד גאַנאַל, איך האָב איבערגעלייענט „די שרעקלעכע נעקאַמע“, ס'איז מיר זייער געפעלן געוואָרן, נאָר סמורי האָט אויס־געשריגן אינ קאס :

— נארישקייטן, אַ מייסע! איך ווייס, ס'איז פאראן אנדערע ביכער... ער האָט אָפּגענומען באַ מיר דאָס בוך, געבראכט פונ דער קאפיטאנשע אַן אַן־דערס און האָט מיר באפוילן :

— לייענ טאראס... ווי הייסט ער דאָרטן ? געפינ. זי זאָגט — ס'איז גוט... פאר וועמען — גוט ? פאר איר גוט, און פאר מיר, עפשער, ניט גוט... האָט זיך די האָר אָפּגעשוירן, נא! און וואָס האָט זי זיך די אויערן ניט אָפּגעשוירן ? ווען טאראס האָט אָסטאפּן ארויסגערופּן אפּן געשלעג, האָט זיך דער קעכער גע־דיכט צעלאכט.

— אזויאָ! וואָס דען ? דו האָסט מויעכ, און איך האָב קויעכ! וואָס מע דרוקט ? ווערבלידן...

ער האָט געהערט אופּמערקזאם, נאָר ער האָט אָפּט געוואָרטשעט :
— א, נארישקייטן! ס'איז אומעגלעכ צעהאקן אַ מענטשן פונ דער פלייצע ביזן געזעס, אומעגלעכ! און אפּ אַ פיקע אופּהייבן איז אויך אומעגלעכ — די פיקע וועט זיך איבערברעכן! איך בין דאָך אליין געווען אַ סאָלדאט...
אנדרייס פאראט האָט באַ אימ ארויסגערופּן אַן עקל־געפיל.

— אַ פאָדלער נעמעש, א ? צוליב אַ קליידל ! טפור...
נאָר אז טאראס האָט דערשאָסן דעם זונ, האָט דער קעכער, אַראַפּלאָזנדיק די פיס פונ דער קויעק, זיך איינגעשפארט אינ איר מיט די הענט, זיך איינגעבויען און זיך צעוויינט — לאַנגזאם זיינען איבער די באַקן גערונען טרערן, קאפּענדיק אפּ דער פאלובע : ער האָט געסאָפּעט און געבעבעט :

— גאָט מיינער... גאָט מיינער...
און האָט זיך פּלוצעם צעשריגן אפּ מיר :
— טאָ לייענ־זשע, טייוול־שער ביין!

ער האָט זיך נאָכאמאָל צעוויינט, און נאָכ שטארקער און ביטערער, ווען אָס־טאפּ האָט פאָרן טויט אויסגעשריגן : „צי הערסטו, טאטע ?“
— אַלץ פאראלאן, — האָט סמורי געכליפעט, — אלץ, א ? שוין אַ סאָפּ ? עכ, אזאַ בראַך ! ס'זיינען געווען מענטשן, אָט דער טאראס — א ? יאָ־אָ. דאָס זיינען מענטשן... ער האָט גענומען באַ מיר פונ האַנט דאָס בוך און האָט עס אופּמערקזאם ארוי־געקוקט, באַקאפּענדיק דעם איינבונד מיט טרערן.
— אַ גוטער בוך ! פּאָשעט — אַ יאָנטעוו !

דערנאָכ האָבן מיר געלייענט „איוואַנגאָע“, — סמורין איז שטארק געפעלן גע-
וואָרן ריטשארד פלאַנטאגענעט.

— אַדאָס איז אַן עמעסער מיילעכ! — האָט ער געזאָגט. מיר האָט דאָס בוכ
אויסגעוויזן לאַנגווייליק.

איז אַלגעמיין זינען מיר זיך ניט צונויפגעגאנגען אין די געשמאקן — מיכ האָט
זייער פארקאפט „די געשיכטע וועגן טאָמאס יאָנעס“ — אַן אלטע איבערזעצונג פון
„דער געשיכטע וועגן טאָמ דזשאָנס, דעם געפונענעם“, און סמורי האָט געוואָר-
טשעט:

— נאָרישקייט! וואָס גייט ער מיר אָן, דער טאָמאס? אפ וועלכע צאָרעס דארפ
איך אים? ס'געהערן צו זיין אנדערע ביכער...

איינמאָל האָב איך געזאָגט, אז מיר איז באוויסט — ס'זינען דאָ אנדערע ביי-
כער, אונטערערדישע, פארבאָטענע, לייענען זיי מעג מען נאָר באַנאכט אין א
קעלער.

ער האָט אויסגעראַטשעט די אויגן, האָט זיך אָנגעדורדלט.

— וואָ-אָס? וואָס האַקסטו ליגנס?

— איך זאָג ניט קיינ ליגן. מיכ האָט וועגן זיי דער פאָפּ אַז דער ווידע געפרעגט,
און נאָך פאר דעם האָב איך אליין געזען, ווי מע לייענט זיי און מע וויינט.

— ווער וויינט?

— די פריצע, וואָס האָט געהערט. און די צווייטע איז אפילע אנטלאָפן פאר
שרעק...

— כאפ זיך אופ, רעדסט פון היצ, — האָט סמורי געזאָגט, לאַנגזאַם צומאַכנדיק

די אויגן, און נאָך א שווייגן האָט ער זיך צעבעבעט:

— פאַרשטייט זיך, ערגעץ איז פאַראַן... עפעס באהאַלטנס. סע זאָל ניט זיין
אזוינס — איז אומגעלעכ... שוין ניט די יאָרן, און דער כאַראַקטער מינער אויך
ניט דער... נו, אָבער פונדעסטוועגן...

ער האָט געקענט אוי-אָ ריידן א גאַנצע שאַ...

אומבאַמערקט פאר זיך האָב איך זיך אַרײַנגעצויגן אין לייענען און האָב מיט
פאַרגעניגן גענומען א בוך אין האַנט. דאָס, וואָס די ביכער האָבן דערציילט, האָט
זיך אַנגענעם אונטערגעשיידט פונעם לעבן, וואָס איז געוואָרן אלץ שווערער.
סמורי האָט זיך אויך אַרײַנגעצויגן אין לייענען אלץ מער און האָט מיך אָפט
אָפּערײַסן פון דער אַרבעט.

— פעשקאָו, גיי לייענען.

— סע שטייט בא מיר אסאך ניט געוואשן געפעס.

— מאַקסימ וועט אויסוואשן.

ער האָט געטרײבן דעם עלטערן געפעס-וואשער אפ מיין אַרבעט, יענער האָט
פאַר קאַס געבראַכטן גלעזער, און דער בופעטשיק פלעג אים געדולדיק וואָרענען:

— כ'וועל דיך אַראָפּזעצן פונעם דאַמפער.

איינמאָל האָט מאַקסימ אומיסטן אַרײַנגעלייגט אין א שיסל מיט שמוציקער ווא-
סער און אָפּגעטרונקענעם טיי עטלעכע גלעזער, און איך האָב די וואסער אַרויסגע-
פלוסקעט איבערן באָרט, אין איין וועג זינען אהין אוועקפלוין די גלעזער.

— דאָס איז מײַן שולד! האָט סמורי געזאָגט צום בופעטשיק. — פארשרייב אפּ מיר.

די בופעט־דינערשאפט האָט אָנגעהויבן קוקן אפּ מיר קרומ, מע פלעג זאָגן: — היי, דו, בוכשמעקער! פארוואָס צאָלט מען דיר געלט? און מע האָט זיך געפלייסט צו געבן מיר וואָס מער ארבעט, פאטשקענדיק גע־פעס אָן יעדער נייטיקייט. איך האָב פארשטאנען, אז דאָס וועט זיך שלעכט אויס־לאָזן פאר מיר, — און האָב זיך ניט גענארט.

פארנאכטלעך האָט זיך פונ עפעס א קליינער ברעג־סטאנציע צו אונדז אפּן דאמ־פער געזעצט א רויטפארצעפדיקע פרוי מיט א מיידל אין א געל טיכל און אין א ראָזער נייער קאָפּטע. ביידע זיינען זיי געווען אויסגעטרונקען — די פרוי האָט גע־שמיכלט, זיך גענייגט פאר אלעמען און גערעדט אפּ „אָ“, ווי א דיאק. — אנטשולדיקט מיר, טייערע, כ'האָב אויסגעטרונקען א קאפּעלע! מע האָט מיך געמישפעט, בארעכטיקט, האָב איך פרייד אויסגעטרונקען... די מויד האָט אויך געלאכט, קוקנדיק אפּן אוילעם מיט מוטנע אויגן, און האָט געשטרעקט די פרוי:

— גיי, גיי, דולע דו, גיי — און גאָר... זיי האָבן פארנומען אן אָרט לעבן דער רובקע פונ צווייטן קלאַס, קעגן דער קאיוטע, וווּ ס'זיינען געשלאַפּן יאקאָו איוואניטש און סערגיי. די פרוי האָט זיך ערגעץ ניט געסטימעט, און צו דעם מיידל האָט זיך צוגעזעצט סערגיי, זשעדנע צע־ציענדיק זיין פראָשן מויל.

באנאכט, ווען איך האָב נאָכן פארענדיקן די ארבעט זיך געלייגט שלאַפּן אפּן טיש, איז סערגיי צוגעגאנגען צו מיר און האָט מיך אָנגעכאפט פאר א האנט! — קומ, מירן דיר כאסענע מאכנ...

ער איז געווען שיקער. איך האָב געפרוווט ארויסרייסן די האנט, האָט ער מיר דערלאנגט א גוטן זעצ. — קומ, זאָגט מען דיר.

ס'איז צוגעלאָפּן מאקסימ אויך א שיקערער, און זאלבעצווייט האָבן זיי מיך אוועקגעשלעפט איבער דער פאלובע צו זייער קאיוטע, פארביי די שלאַפּנדיקע פא־סאזשירן. נאָר פאר דער טיר פונ קאיוטע איז געשטאנען סמורי, אינ דער טיר, זיך אָנהאלטנדיק פאר די ביישטידלעך, יאקאָו איוואניטש, און די מויד האָט אימ געקלאפט מיט די פויסטן אין רוקן און האָט מיט שיקערן קאָל געשריגן: — לאָזט ארויס...

סמורי האָט זיך ארויסגעריסן פונ סערגייס און מאקסימס הענט, האָט זיי אָנגע־כאפט פאר די האָר און, צעבוצקענדיק מיט די קעפּ, האָט ער זיי אָפּגעשליי־דערט — זיי זיינען ביידע געפאלן.

— אויאט! — האָט ער געזאָגט צו יאקאָוון, פארהאקנדיק די טיר אימ פאר דער נאָז, און האָט זיך צעהוקעט, שטויסנדיק מיך: — אוועק פונדאנען!

איך בין אוועקגעלאָפּן אפּן שיפ־הינטערטייל. די נאכט איז געווען א וואַלקן־דיקע, דער טייך — שווארצ. אונטער דער שיפ האָבן געזאָטן צוויי גרויע סטעושקע־

לעכ, צעגייענדיק זיך צו די אומזיכטיקע ברעגן. צווישן אָט די סטעזשקעלעך האָט זיך געצויגן די באַרזשע. אמאָל רעכטס, אמאָל לינקס ווייזן זיך רויטע פלעקן פון פֿיערן. גאַרניט ניט באלויכטנדיק, פארשווינדן זיי אונטער די אומגעריכטע אויסבויען פונעם ברעג; נאָך זיי ווערט נאָך מער פינצטער און פארדריסלעכ.

ס'איז געקומען דער קעכער, האָט זיך געזעצט לעבן מיר, האָט שווער אָפגע- זיגט און פארויכערט א פאפיראָס.

— זיי האָבן דיך געשלעפט צו יענער? עכ, מי'עסע נעפאשעס! איך האָב דאָך געהערט, ווי זיי האָבן געפלאַנעוועט...

— איר האָט זי אָפגענומען בא זיי?

— זי? — ער האָט גראָב אויסגעזיידלט די מויד און פאַרגעזעצט מיט א שווע- רער שטימ: — דאָ זיינען אלע פאסקודניאקעס. אָט דאָס דאָזיקע דאמפערל איז ערגער פון א דאָרפ. איך א דאָרפ האָסטו געלעבט?

— ניין.

— דאָס דאָרפ — ס'איז דורכויס אומגליק! איבערהויפט ווינטער...

ארויסגעוואָרפן דאָס פאפיראָס-קערטל איבערן באָרט, האָט ער געשוויגן א ווילע און ווידער זיך צערעדט:

— וועסט פארפאלן ווערן איך דער כאַזערשער טשערעדע, כ'האָב ראכמאַנעס אפ דיר, זויג-הינטעלע דו קליינס. און ס'איז אפ אלעמען א ראכמאַנעס. אן אנדער מאָל וואָלט איך כ'ווייס ניט וואָס געטאָגן... אפילע אפ די קני זיך געשטעלט און געפרעגט: וואָס-זשע טוט איר עט, הינטישע זיג, א? וואָס זיינט איר, בלינדע? ווער-בליידן... דער דאמפער האָט זיך דויערנדיק צעהודעט, דער בוקסיר האָט א פאטש געטאָגן איך וואסער. איך דער געדיכטער פינצטערניש האָט זיך א וויג געטאָגן א פֿיער פון א לאמטערן, ווייזנדיק, ווו די סטאנציע איז, פון דער טונקל האָבן זיך געוויזן נאָך פֿיערן. — פיאני באָר, שיקערער וואלד, — האָט דער קעכער געוואָרטשעט — און א טייך איז דאָ — פיאנאיא, א שיקערער, — געווען א קאפטענארמוס — פיאנקאָוו. און א שריי- בער — זאפיוואָכינ... כ'גיי אפן ברעג.

גרויסקערפערדיקע ווייבער און מיידלעך פון דער קאמא האָבן געטראָגן פון ברעג האָלצ אפ לאַנגע טראָג-בריקלעך. אויסבייגנדיק זיך אונטער די ליאמקעס, שטייפ אונטערטאנצנדיק, זיינען זיי פאָר נאָך פאָר געגאנגען צום טריומ פון דער הייצערני, אראָפגעוואָרפן א האַלבן קלאפטער האָלצ איך דער שווארצער גרוב אריין און אויס- געשריגן מיט א געהילכ:

— טרוששא!

ווען זיי זיינען געגאנגען מיטן האָלצ, האָבן די מאַטראָסן זיי געכאפט פאר די בריסטן, פאר די פיס, די פרויען האָבן געקוויטשעט, געשפיגן אפ די מאַנצבלען, צוריק גייענדיק האָבן זיי פון די קניפן און שטורכעס זיך פארטיידיקט מיט קלעפ פון די טראָג-בריקלעך. איך האָב עס געזען צענדליקער מאָל, — איך יעדן רייס, אפ אלע ברעג-סטאנציעס, ווו מע האָט געלאָדן האָלצ, איז עס צוגעגאנגען אפ דעם זעלבן שטייגער.

ס'האָט מיר געדוכט, אז איך בין אלט, אז איך לעב אפ דעם דאמפער שוין אסאך יאָר, און ווייס, וואָס סע קען אפ איך געשען מאָרגן, איך א וואָך ארום, האַרבסט, איבעראַיאָר.

ס'האָט שוין געטאָגט. אפ דעם זאמדיקן אָפּריס העכער פונ דער ברעג־סטאנציע האָט זיך אָנגעמערקט א מעכטיקער סאָסנאָווער וואַלד. באַרגאָרופ, צומ וואַלד, זיינען געגאנגען די פרויען, האָבן געלאכט און געזונגען. באַוואָפנטע מיט די לאנגע טראָג־בריקלעך, זיינען זיי ענלעך געווען אפ סאָלדאטן.

ס'האָט זיך געוואָלט וויינען. טרערן האָבן געזאָטן אין דער ברוסט. דאָס האַרץ האָט זיך אזויווי געקאָכט אין זיי; דערפון האָט וויי געטאָגט. נאָר וויינען איז אַ כאַרפּע, און איך האָב גענומען העלפּן דעם מאַטראָס בליאַכני וואָשן די פאַלובע.

ער איז געווען אַן אומבאַמערקלעך מענטשל, אָט דער בליאַכני. אינגאנצן עפעס אַן אויסגעקראַכענער, אַן אָפּגעבליאַקעוועטער, האָט ער זיך מיינסטנס געהאַלטן פאַר־שטעקט אין ערגעץ אַ ווינקל, בליצלענדיק פונ דאָרטן מיט די קליינע אייגעלעך. — אינעמעסן איז מיינ פאַמיליע גאָר ניט בליאַכני, נאָר... וויל, פאַרשטייט־סטו, — די מאמע איז באַ מיר געווען אַזעלכע, וואָס האָט געפירט אַ צעלאָזן לעבן. כ'האָב אַ שוועסטער, איז די שוועסטער אויך אַזא, אַזא מאַזל, הייסט עס, איז שוין זיי ביידע אָנגעצייכנט. דאָס מאַזל, ברודערקע, איז פאַר אונדז אַלעמען — אַן אַנקער. דו וואָלסט זיך געלאָזט גיין, ערשט — וואַרט צו...

אויך איצטער, שאַרקענדיק מיט דער באַרשט איבער דער פאַלובע, האָט ער גע־רעדט שטילניקערהייט:

— האָסט געזען, ווי מע באַליידיקט די ווייבער? אָט דאָס איז דאָס! אַ נאַסער שייט האַלץ, מע זאָל אימ לאַנג אונטערגעבן פּייער, וועט ער אויך אָנהייבן ברענען! איך האָב עס ניט ליב, ברודערקע, איך קען עס ניט אָנקומן. ווען איך ווער געבוירן אַ פרוי — דערטרינג איך זיך אינ אַ שוואַרצער וואַסער־גרוב, אָט איז דיר קריסטוס דער הייליקער אַן איידעס!.. אזוי האָט אויך קיינער קיין פּרייקייט ניט, און דאָ גיט מען נאָך אונטער פּייער! די קאַסטראַטן, וועל איך דיר זאָגן, זיינען ניט קיין נאַ־רישע כּעוורע. 'סט געהערט וועגן די קאַסטראַטן? אַ קלוגע כּעוורע, האָבן זיך ריכ־טיק באַטראַכט: אַוועקגעשמיצט די אַלע קליינע זאַכענישן, און דינ צו גאָט, ריינ... פאַרביי אונדז איז איבער די קאַליוזשעס דורכגעגאַנגען די קאַפיטאַנשע, הויך אונטערקלעבנדיק די קליידלעך. זי איז געוויינלעך פרי אַפּגעשטאַנען. אַ הויכע, אַ שלאַנקע, און דאָס פּאַנעם — אזוי פּראָסט און קלאָר... ס'האָט זיך געוואָלט נאָכלויפּן איר און בעטן מיטן גאַנצן האַרצן:

— זאָגט מיר עפעס, זאָגט!..

דער דאַמפּער איז לאַנגזאַם אָפּגעשווימען פונ דער ברעג־סטאַנציע, און בליאַכני האָט געזאָגט, זיך ציילעמענדיק:

— אַוועקגעפּאַרן...

VI

אין סאַראַפּול איז מאַקסימ אַוועק פּונעם דאַמפּער — אַוועק שווייגנדיק, זיך מיט קיינעם ניט געזעגנט, אַן ערנסטער, אַ רויקער. נאָך אימ איז שמיכלענדיק אַראָפּ דאָס פּריילעכע ווייבל, און נאָך איר — די מויד, אַ צעקוועטשטע, מיט פאַרשוואַלענע אויגן. סערגיי אָבער איז לאַנג געשטאַנען אַפּ די קני פאַרן קאַפיטאַנס קאַיוטקע,

הָאָט געקוּשט די טיר-קראַטע, זיך געשלאָגן אינ איר מיטן שטערן און גערופן:
— שענקט מיר דאָס מאָל, איך בין ניט שולדיק! דאָס האָט מאַקסימקע...
די מאַטראָסן, די בופעט-דינערשאפט, אפילע אייניקע פּאַסאַזשירן האָבן גע-
וויסט, אז ער זאָגט ליגן, נאָר פּונדעסטוועגן האָבן זיי, אופּוונטערנדיק,
געצייצט.

— שיט, שיט — ער וועט שענקען!

דער קאַפּיטאַן האָט אים געטריבן פּונ זיך, אפּילע מיטן פּוס אים א שטויס גע-
טאָן, אזוי אז סערגיי האָט זיך איבערגעקוליעט, נאָר ער האָט פּאַרט געשענקט. און
סערגיי האָט זיך טייקעפּ א נעם געטאָן לויפּן איבער דער פּאַלובּע, צעטראַגן טאַצן
מיט טייגפּעס, הינטיש כּניפעדיק פּאַרקנדיק אינ די אויגן.

אַפּ מאַקסימס אָרט האָט מען גענומען פּונעם ברעג א וויאַטקער סאָלאַטל, א
ביינערדיקס, מיט א קליינ קעפּל און ברוינגעלע אויגן. דעם קעכערס געהילפּ האָט
אים טייקעפּ אוועקגעשיקט קוילען הינער. דאָס סאָלאַטל האָט געקוילעט א פּאַר, די
איבעריקע האָט ער געלאָזט לויפּן איבער דער פּאַלובּע. די פּאַסאַזשירן האָבן זיך
גענומען ארומיאָגן כאפּן זיי, — דריי הינער זיינען אוועקגעפּלויגן איבערן באָרט.
דענסטמאָל האָט דאָס סאָלאַטל זיך געזעצט אפּן האַרץ לעבן דער קיך און זיך ביטער
צעוויינט.

— וואָס טוטו עס, לעקיש איינער? — האָט אים סמורי פּאַרכידעשט געפרעגט. —

סאָלאַטן וויינען דען?

— איך בין פּונ א ניסטראַיעוואַיע ראַטע, — האָט שטילערהייט געוואָגט דער

סאָלאַט.

דאָס האָט אים געפּאַטערט. אינ א האַלבער שאַ ארומ האָבן אלע אפּ דער שיפּ
געלאַכט פּונ אים. מע גייט צו הארט צו אים, מע שטעלט אָן די אויגן אים גלייך
אינ פּאַנעם אריין, מע פרעגט:

— אָט דער-אַ?

און מע ווערט פּאַרצאַפּלט אינ קראפּן פּונ אומגעלומפּערטן באַידיקנדיקן גע-
לעכטער.

דער סאָלאַט האָט אינ אָנהייב ניט געזען קיין מענטשן, ניט געהערט דעם גע-
לעכטער. אראַפּנעמענדיק די טרערן פּונ פּאַנעם מיטן ארבל פּונעם ציצענעם אלטינקן
העמד, האָט ער זיי ווי באהאַלטן אינ ארבל. נאָר אינגיכטן האָבן זיך זיינע ברוינע
געלע אויגן צעפּייערט, און ער האָט זיך צערעדט מיט דער וויאַטקער סאָראַקישער
געשווינד-ריידעניש:

— וואָס האָט איר אויסגעלופּעט די באַלעכעס אפּ מיר? אוי, צערייסן זאָל עס

אייך אפּ שטיק-שטיקלעך...

דאָס האָט דעם אוילעם נאָך פּריילעכער געמאַכט, מע האָט אָנגעהויבן טוצען
דעם סאָלאַט מיט די פינגער, צופּן פּאַרן העמד, פּאַרן פּאַרטעך, שפּילנדיק זיך מיט
אים, ווי מיט א צאַפּ, און אזוי האָט מען אים גערייצט ביז מיטיק, און נאָך מיטיק
האָט עמעצער ארופּגעשטעקט אפּ א הענטל פּונ א הילצערנעם לעפּל א שטיק אויס-
געקוועטשטע לימענע און האָט עס צוגעבונדן דעם סאָלאַט אפּן רוקן צו די בענד-
לעך פּונעם פּאַרטעך. דער סאָלאַט גייט, דער לעפּל באַמבלט זיך בא אים פּונהינטן,

אלע כײכענ, און ער שמייעט ארומ, ווי א געפאנגענ מיזל, פארשטייט ניט, וואָס איז דער געלעכטער.

סמורי קוקט אימ נאָך שווינגנדיק, ערנסט, דאָס פּאָנעם באַם קעכער זעט אויס ווייבערש.

מיר איז געווען א ראַכמאַנעס אפּן סאָלדאַט, כײַ האָב געפרעגט באַם קעכער:
— זאָגן אימ וועגן דעם לעפל?

ער האָט שווינגנדיק צוגעשאַקלט מיטן קאַפּ.

ווען איך האָב דעם סאָלדאַט דערקלערט, איבער וואָס מע לאַכט, האָט ער גיך אָנגעטאַפט דעם לעפל, האָט אימ אָפּגעריסן, א וואָרפ געטאָן אפּן פּאַל, צעקוועטשט מיטן פּוס אינ זיך אַינגעטשעפעט מיט ביידע הענט מיר אינ די האָר. צווישן אונדז האָט זיך אָנגעהויבן א געשלעג, צום גרויסן פארגעניגן פונעם אוילעם, וואָס האָט אונדז באַלד ארומגערינגלט.

סמורי האָט געשליידערט די צושייער, האָט אונדז פאנאנדערגענומען, אָנגע-ריסן די אויערן פּריער מיר, דערנאָך האָט ער אָנגענומען פאר אַן אויער דעם סאָלדאַט. אז דער אוילעם האָט דערזען, ווי דאָס קליינע מענטשל טרייסלט מיטן קאַפּ און טענצלט אונטער דעם קעכערס האנט, האָט ער זיך ווידער צעגוואַל-דעוועט, צעפּליפט, צעטופעט מיט די פּיס, זיך אויף געשפּאַלטן פאר געלעכ-טער.

— הורא, גארניזאָן! דערלאנג דעם קעכער מיטן קאַפּ אינ בויך!

אַט די ווילדע פּרייד פון דער מענטשן-טשערעדע האָט באַ מיר געוועקט א פארלאנג זיך ווארפן אפ זיי און זעצן איבער די ברודיקע קעפּ מיט א שייט האָלצ.

סמורי האָט ארויסגעלאָזט דעם סאָלדאַט און, מיט הענט, פארלייגטע אונטערן רוקן, האָט ער א גיי געטאָן אפּן אוילעם, ווי א קאַבאַן, אָנגעדראָדלט, שרעקלעך שטשירענדיק די ציינ.

— אפ די ערטער — מאַרש! אד-זיאַטנ...

דער סאָלדאַט האָט זיך ווידער א וואָרפ געטאָן אפּ מיר, נאָר סמורי האָט אימ מיט איינ האנט א נעם געטאָן צו זיך אונטער דער פאכווע, האָט אימ אָפּגעטראָגן אפּן אָפּלייטער און גענומען פאָמפען וואסער, באַגיסנדיק דעם סאָלדאַטס קאַפּ, באַ-וועגנדיק זיינן קווארן קערפער, ווי א ליאַקע פון שמאַכטעס.

סײַנען אָנגעלאָפּן די מאַטראָסן, דער באַצמאַן, דעם קאַפּיטאַנס געהילפּ, ווידער האָט זיך צונויפגענומען אַן אוילעם. העכער פון אלעמען מיט א קאַפּ איז געשטאַנען דער בופעטשיק, א שטילער, א שטומער, ווי שטענדיק.

דער סאָלדאַט האָט זיך צוגעזעצט אפּן האָלצ לעבן דער קיך, האָט מיט ציטערן-דיקע הענט אראָפּגענומען די שטיוור און אָנגעהויבן אויסקוועטשן די אָנעטשעס, נאָר זיי זיינען געווען טרוקן, און פון זיינע שיערינקע האָר האָט געקאַפעט וואסער. דאָס האָט ווידער פריילעך געמאַכט דעם אוילעם.

— סײַווי, — האָט דער סאָלדאַט געזאָגט מיט א דינ און הויך קאַל, — דעם יאט וועל איך הארגענען.

צוהאַלטנדיק מיך פאר אַן אַקסל, האָט סמורי עפעס גערעדט צום קאַפּיטאַן-

געהילפ, די מאטראָסן האָבן צעטריבן דעם אוילעם, און אז אלע זיינען זיך צעגאנגען,
האָט דער קעכער זיך געקערט צום סאָלדאט:

— וואָס־זשע מאכט מען מיט דיר?

יענער האָט געשוויגן, קוקנדיק אפ מיר מיט ווילדע אויגן און אינגאנצן מאָדנע
אופצוקנדיק.

— שטיי גלייך, מעשוגענער! — האָט סמורי געזאָגט.

דער סאָלדאט האָט געענטפערט:

— פּוּסטע זאכּן, ס'איז דיר ניט אין דער ראָטע!

איך האָב געזען, אז דער קעכער האָט זיך פארשעמט, זיינע אָנגעבלאָזענע באקן
האָבן זיך צעקראָכּן אראָפּגעלאָזט, ער האָט א שפּיץ געטאָן און איז אוועק און מיך
פארנומען מיט זיך. א פארדולטער האָב איך געשפּאַנט נאָך אימ און זיך אלץ אומ־
געקוקט אפּן סאָלדאט, און סמורי האָט געבעבעט א צעטומלטער:

— אָט א צאצע, א? נא דיר אזוינס...

סערגיי האָט אונדז אָנגעיאָגט און שעפטשענדיק געזאָגט:

— ער וויל זיך קוילענ!

— ווו? — האָט אויסגערעוועט סמורי און איז אוועקגעלאָפּן.

דער סאָלדאט איז געשטאנען אין דער טיר פון דער קאיוטע פאר דער דינער־
שאפט מיט א גרויס מעסער אין די הענט — מיט דעם מעסער פלעג מען האקן די
הינער די קעפּ און שפּאַלטן העלצלעך אפּ אונטערהייצן, עס איז געווען טעמפּ און
אויסגעשטשערבעט, ווי א זעג. פאר דער קאיוטע איז געשטאנען אן אוילעם, בא־
טראכטנדיק דאָס קלייניקע קאָמישע מענטשל מיטן נאסן קאָפּ. זיין קורנאָסע פּאַנעם
האָט זיך געטרייסלט, ווי פעטשא, דאָס מויל האָט זיך מיד צעעפנט, די ליפּן האָבן
געטאנצט. ער האָט געבעבעט:

— קאטעס... קקאטעס...

ארוםגעשפרונגען אפּ עפעס, האָב איך געקוקט איבער די קעפּ פון די מענטשן,
אין זייערע פענעמער אריין, — די מענטשן האָבן געשמייכלט, געכיכעט, גערעדט
אייען צו די אנדערע:

— זע נאָר, זע נאָר..

ווען ער האָט מיט זיין טרוקן קינדיש הענטל גענומען פארשארן אין די פלודערן
דאָס ארויסגעקראַכענע העמד, האָט אן אַנשטענדיקער מאנצבלע לעבן מיר זיך אָנגע־
רופּן מיט א זיפּצ:

— האָט זיך געקליבן שטארבן, און פאריכט זיך די פלודערן...

דער אוילעם האָט זיך נאָך שטארקער צעלאכט. ס'איז געוואָרן קלאָר: קיינער
גלייבט ניט, אז דער סאָלדאט קען זיך טאקע קוילען, — איך האָב אויך ניט געגלייבט,
און סמורי האָט, כאפּנדיק א קוק אפּ אימ, גענומען אָפּשטופּן די מענטשן מיט זיין
בויך, אריינזאָגנדיק:

— אוועק פונדאנען, טיפעש!

טיפעש האָט בא אימ געהייסן א מענגע מענטשן אינייעם. ער גייט צו צו א
רעדל און שרייט אפּ זיי:

— צעגייט זיך, טיפעש!

דאָס איז אויך געווען לעכערלעך, פונדעסטוועגן האָט עס געקלונגען ריכטיק:
איך דעם אינדערפרי זיינען אלע מענטשן געווען איינ טיפעש.
צערטריבן דעם אוילעם, איז ער צוגעגאנגען צום סאָלדאט, אויסגעשטרעקט די
האנט.

— גיב אהער דאָס מעסער...
— אלציינס, — האָט דער סאָלדאט געזאָגט, דערלאנגענדיק דאָס מעסער מיטן
קלינגל פאָרויס. דער קעכער האָט דאָס מעסער איבערגעגעבן מיר און אריינגעשטופט
דעם סאָלדאט אין דער קאיוטע אריין.

— לייג זיך און שלאָפ! וואָס טוסטו עס, א?
דער סאָלדאט האָט שווייגנדיק זיך אנידערגעזעצט אפ דער קויקע.
— ער וועט דיר ברענגען עסן און בראָנפן, — טרינקסט בראָנפן?
— כ'טרינק אביסל...

— דו, זע, טשעפע אימ ניט, דאָס האָט ניט ער כויעק געמאכט פון דיר,
הערסט? איך זאָג — ניט ער...

— און פארוואָס האָט מען מיך געמוטשעט? — האָט שטילערהייט געפרעגט דער
סאָלדאט.

סמורי האָט כמורנע און ניט באלד זיך אָנגערופן:

— נו, איך ווייס דען?

גייענדיק מיט מיר צו דער קיך, האָט ער גערעדט:

— ננא... עמעס טאקע, האָבן זיך צוגעבונדן צו אן אומגליקלעכע! האָסט גע-
זען? אזוי איז עס, מענטשן, ברודער־לעבן, קענען פון זינען אראָפּפירן. זיי קענען...
טשעפען זיך צו, ווי די וואנצן, און — טו עפעס! ווי קומען וואנצן צו זיי! ערגער
ווי די וואנצן...

אז איך האָב דעם סאָלדאט געבראכט צו טראָגן ברויט, פלייש און בראָנפן,
איז ער געזעסן אפ דער קויקע, האָט זיך געשאַקלט היינט און צוריק און האָט גע-
וויינט, שטיל כליפענדיק, ווי א פרוי. ארופגעשטעלט דעם טעלער אפן טיש, האָב
איך געזאָגט:

— עס...

— פארמאך די טיר.

— ס'וועט זיין פינצטער.

— פארמאך, אניט וועלן זיי ווייטער קומען צו קריכן...

איך בין אוועק. דער סאָלדאט איז מיר געווען ניט אנגענעם, ער האָט ניט גע-
וועקט קיין מיטלייד בא מיר, דאָס האָט מיך געקרענקט אביסל, — די באבע האָט מיך
פיל מאָל געלערנט:

— צו מענטשן דארף מען האָבן מיטלייד, אלע זיינען אומגליקלעך, אלעמען
איז שווער...

— האָסט אָפּגעטראָגן? — האָט מיך דער קעכער געפרעגט. — נו, וואָס טוט ער
דאָרטן?

— ער וויינט.

— אָט... א זאק! — וואָס איז ער פאר א סאָלדאט?

— איך האָב אפּ אימ קיין ראַכמאַנעס ניט.

— נו, איז וואָס?

— צו מענטשן דארפּ מען האָבן מיטלייד...

סמורי האָט מיך אָנגענומען פאַר אַ האַנט, צוגעצויגן צו זיך און ערנסט געזאָגט:

— איבערגוואַלד קען מען קיין מיטלייד ניט האָבן, און ליגן זאָגן טויג ניט,

פאַרשטאַנען? דו געוויינן זיך ניט צו קיין קוועטשעניש, קען זיך אליין...

און האָט מיך אָפּגעשטויסן, צוגעבנדיק ביין:

— דאָ איז קיין אָרט ניט פאַר דיר! נא, פאַרויכער...

איך בין געווען טיפּ צערודערט, אינגאַנצן צעריבן פון דער אופירונג פון די

פאַסאַזשירן, פילנדיק אָן אַ שיר באַליידיקונג און דריקנדיקס אין דעם, ווי זיי

האַבן זיך גערייצט מיטן סאָלדאַט, ווי פריידיק זיי האָבן געכאַכעט, אז סמורי האָט

אימ געריסן באַם אויער. וויאָזוי האָט זיי געקענט געפעלן אָט דאָס, וואָס איז אזוי

מַעַס און נעבעכדיק, וואָס האָט זיי דאָ געמאַכט אזוי פריילעך לאַכנדיק?

אָט האָבן זיי זיך ווידער צעזעצט, צעלייגט אונטער דעם נידעריקן סענט,

זיי טרינקען, קניען, שפילן אין קאָרטן, פאַרברענגען פרידלעך און סאָליד, קוקן

אַפּן טייך, פונקט ווי ניט זיי האָבן עס געפּיפּט און אונטערגעהעצט מיט אַ שאַר-

ריק. אלע זינען זיי שטילע, פוילע, ווי שטענדיק. פון אינדערפרי ביז אינאַוונט

שטויסן זיי זיך לאַנגזאַם אפּן דאַמפּער, ווי די פליגעלעך אָדער שטויבעלעך אין די

שטראַלן פון דער זון. אָט שטופּט זיך און ציילעמט זיך אַ צענדליק מענטשן באַם

אַראַפּאַנג. זיי שטייגן אַראָפּ פונעם דאַמפּער אפּ דער ברעג-סטאַנציע, און פון דער

סטאַנציע גלייך אפּ זיי אַרופּ קריכן אַנדערע, פונקט אזוינע מענטשן, זינען פונקט

אזוי אָנגעטאָגן, גייען פונקט אזוי צונויפגעברויגן די רוקנס אונטער דער לאַסס פון די

קלומקעס און קעסטלעך.

אָט דער נאָכאַנאַנדיקער בייט פון די מענטשן ענדערט ניט גאַרניט אינעם לעבן

פונעם דאַמפּער — די נייע פאַסאַזשירן וועלן רייזן וועגן דעם זעלבן, וועגן וואָס

סע האָבן גערעדט די אוועקגעאַנגענע: וועגן ערד, וועגן ארבעט, וועגן גאָט, וועגן

ווייבער, — און מיט די זעלבע ווערטער.

— אזוי האָט שוין גאָט אַינגעשטעלט, מע זאָל זיך מאַטערן, איז מאַטער זיך,

מענטש! קענסט גאַרניט מאַכן. אזא איז שוין דאָס מאַזל אונדזערס...

אָט די ווערטער איז לאַנגווייליק צו הערן, און זיי רעגן אפּ: איך קען ניט

פאַרטראָגן קיין שמוץ, איך וויל ניט פאַרטראָגן קיין בייזע, אומגערעכטע, באַליי-

דיקנדיקע באַציונג צו מיר. איך ווייס פעסט, איך פיל, אז איך האָב ניט פאַרדינט

אזא באַציונג. און אויך דער סאָלדאַט האָט ניט פאַרדינט. עפשער וויל ער גאָר

אליין זיין קאָמיש...

מע האָט פאַרטריבן פונעם דאַמפּער מאַקסימען — ער איז געווען אַן ערנסטער,

גוטער יונג, און סערגיינע, אַ מענטשן אַ פּאָדלעמ, האָט מען איבערגעלאָזט. אלץ

איז ניט אזוי, ווי סע דאַרפּ זיין. און פאַרוואָס איז עס אזוי, אז די מענטשן,

וואָס זינען פייניק צו פאַריאַגן אַ מענטשן, ברענגען צו מעשוואַס, פּאָלגן שטענדיק

שווינגנדיק און געהאַרכזאַם די קאַעסדיקע געשריינען פון די מאַטראַסן, נעמען צו

געלאַסן, ווען מע זירט זיי.

— וואָס ט׳איר זיך אָנגעלייגט אפּן באָרטן? — שרײַט דער באַצמאַן, פּאַרוזשמוֹ-
רענדיק די שיינע, נאָר בייזע אויגן. — איר האָט דעם דאַמפּער אָנגעבויגן, צעגייט
זיך, רוכעס בלאַטיקע...

די רוכעס ווארפן זיך איבער אפן צווייטן באָרטן, און פון דאָרטן טרײַבט מען
זיי ווידער, ווי די באראנעס.
— א, פאַרשאַלטענע...

איך די הייסע נעכט איז אונטערן אייזערנעם טענט, וואָס האָט זיך פאַרן טאָג
אָנגעגלייט, דושנע. די פּאַסאזשירן צעפּויען זיך, ווי די טאַראקאַנעס, איבער דער
גאַנצער פּאַלובע, לייגן זיך, וווּ ס׳ע מאכט זיך. פאַר יעדער סטאַנציע וועקן זיי די
מאַטראָסן, צעשטורכענדיק מיט די שטיוול:

— היי, וואָס ט׳איר זיך צעלייגט אפּן וועג? אוועקט, אפּ די ערטער...
זיי שטייען אפּ און באוועגן זיך שלעפּעריק אהינ, ווהינ מען שטופט זיי.
די מאטראָסן זיינען פונקט אווינע, ווי זיי, מער ניט אנדערש אָנגעטאָן און
קאָמאַנדעווען מיט זיי ווי די פּאָליציאַנטן.

פריער פון אלץ לאָזט זיך באמערקן איך די מענטשן שטייליקייט, שרעקדיקייט,
אומעטיקע אונטערטעניקייט, און ס׳איז אזוי מאַדנע און שוידערלעך, ווען דורך דער
קאַרע פון אָט דער אונטערטעניקייט רייסט זיך פּלוצעם דורך אן אַכזאַריעסדיקער
אומזיניקער און קימאַט שטענדיק גאָר ניט פריילעכער כויעק. מיר דוכט, אז די
מענטשן ווייסן ניט, ווהינ מען פירט זיי, ס׳איז זיי אלציינס, ווהינ מען וועט זיי
פונעם דאַמפּער אראָפּנעמען. ווהינ זיי זאָלן ניט אראָפּשטייגן אפּן ברעג, וועלן זיי
נאָך א קורצער צייט זיצן דאָרטן, ווידער קומען אפּ דעם צי אפּ אן אנדער דאַמפּער,
וועלן ווידער ערגעץ פּאַרן. אלע זיינען זיי אזעלכע פאַרבלאַנדזעטע, יאָסעמדיקע,
די גאַנצע ערד איז פאַר זיי א פרעמדע. און אלע זיינען זיי ביז צום מעשווע
ווערן פאַכזאַניש.

איינמאָל, שוין נאָך האַלבער נאַכט, האָט עפּעס געפלאַצט איך דער מאשין און
אויסגעשאָסן דערביי, ווי פון א האַרמאַט. די פּאַלובע איז מיטאַמאָל פאַרצויגן גע-
וואָרן מיט א ווייסן וואָלקן-דאַמפּ. ער איז געדיכט געשטיגן פונעם מאשינ-טריום,
האָט זיך גערויכערט אין אלע שפאלטן. עמעצער, וואָס מען האָט אימ ניט געזען,
האָט געשריגן פאַרטייבנדיק:

— גאוורילאָ, סוריק, וויליאָק...

איך בין געשראָפּן לעבן דעם מאשינ-טריום, אפּ דעם טיש, אפּ וועלכע איך האָב
געוואשן דאָס געפּעס, און אז איך האָב זיך אופגעכאַפט פונעם שאָס און פון דער
אופטרייסלונג, איז אפּ דער פּאַלובע געווען שטיל, איך דער מאשין האָט הייס גע-
זישעט דער דאַמפּ, ס׳האַבן אָפּט געקלאַפּט די העמערלעך. נאָר איך א מינוט ארום
האַבן אלע פּאַלובע-פּאַסאזשירן פאַרשיידנשטימיק זיך צעווייעט, צעוואלדעוועט, און
ס׳איז מיטאַמאָל געוואָרן ניט היימלעך.

איך ווייסן נעפּל — ער איז גיך צעגאַנגען — האָבן זיך ארוםגעיאָגט, אראָפּשלאַגן-
דיק איינע די אנדערע פון די פּיס, ניט פאַרקעמטע ווייבער, צעפאַטלטע מאַנצבלענ,
מיט קיילעכדיקע, פישענע אויגן, אלע האָבן ערגעץ געשלעפּט פּעק, זעק, קאַסטנס,
זיך שטרויכלענדיק און פאַרנדיק, רופנדיק צו גאָט, צו ניקאָלע דעם גאָט-געליבטן.

האַבן איינע די אנדערע געשלאָגן. דאָס איז געווען זייער שרעקלעך און איינציג-
טיק אינטערעסאנט. איך בין ארומגעלאָפן נאָך די מענטשן און אלץ געקוקט — וואָס
טוען זיי ?

דאָס ערשטע מאָל האָב איך געזען א באנאכטיקע בעהאַלע און האָב גלייך פאר-
שטאנען, אז די מענטשן נארן זיך, די בעהאַלע איז אומזיסט: דער דאמפער האָט
זיך באוועגט, ניט פארלאנגזאמט זיין גאנג, הינטערן רעכטן באָרטן, זייער נאָענט
האַבן געברענגט שניטערס פון שניטערס, די נאכט איז געווען א ליכטיקע, אינדער-
היים איז געשטאנען א פולע לעוואָנע.

און די מענטשן האָבן זיך געטראַגן איבער דער פאלובע אלץ גיכער, ס'זיינען
ארויסגעשפרונגען די קלאסן-פאסאזשירן, עמעצער איז אריבער איבערן באָרטן, נאָך
אימ — א צווייטער, און נאָך צוויי פויערימ און נאָך א מאַנאכ האָבן מיט א שניט
האַלץ אָפגעשלאָגן די באַנק, וואָס איז געווען צוגעשרויפט צו דער פאלובע. פונעם
שיפ-הינטערטייל האָט מען אריינגעוואָרפן אין וואסער דעם גרויסן שטייג מיט די
הינער; אינמיטן דער פאלובע, לעבן די טרעפ צום קאפיטאן-בריקל, איז אפ די
קני געשטאנען א פויער און, פארניגנדיק זיך צו די, וואָס זיינען געלאָפן פארביי
אימ, האָט ער געווייעט ווי א וואָלפ:

— פראוואָסלאָווע, איך בין זינדיק...

— א שיפ'ל גיט, טיילוואָנימ! — האָט געשריגן א דיקער פאָרעז אינ איינע
הויזן, אָן א העמד, און האָט זיך געשלאָגן מיטן פויסט אינ ברוסט.
ס'זיינען אומגעלאָפן מאטראַסן, געכאפט מענטשן פאר די קאָלנערס, האָבן גע-
זעצט זיי איבער די קעפ, געשליידערט אפ דער פאלובע. שווער איז אומגעגאנגען
סמורי, אינ א פאלטאָ, אָנגעטאָן אפן נאכט-וועש, און מיט א הילכיקער שטימ אלע-
מען איינגערעדט:

— שעמט זיך! וואָס זיינט איר דול געוואָרן? דער דאמפער שטייט דאָך, האָט
זיך אָפגעשטעלט, נו! אָט איז דער ברעג! די טיפשימ, וואָס זיינען אריינגעשפרונ-
גען אינ וואסער, האָבן די שניטערס ארויסגעשלאָפּט, אָן זיינען זיי — איר זעט צוויי
שיפ'לעך ?

און די מענטשן פון דריטן קלאס האָט ער געשלאָגן מיט די פויסטן איבער די קעפ,
פונויבן אראָפ, און זיי האָבן זיך, ווי זעק, שווינגנדיק געוואלגערט אפ דער פאלובע.
דער הארמידער איז נאָך ניט שטיל געוואָרן, איז אפ סמורין אָנגעפלויען א
דאמע אינ א טאלמע, אַן עס-לעפל אינ דער האנט און, פאָכנדיק מיטן לעפל בא
אימ אונטער דער נאָז, האָט זי זיך צעשריגן:

— וואָס איז עס פאר א פרעכקייט ?

א נאסער הער האָט זי איינגעשטילט, ארומזויגנדיק זיך די וואָנצעס, און האָט
מיט פארדראָס געזאָגט:

— לאָז אימ צורו, דעם באָלוואנ...

סמורי האָט, צעפירנדיק די הענט, פארלוירן געפוינטלט מיט די אויגן און זיך
געווענדעט צו מיר:

— וואָס איז עס — א ? וואָס האָט זי צו מיר ? א גוט מאָרגן! איך זע דאָך זי
צום ערשטן מאָל !

און עפעס א פויערל האָט, שנייצנדיק מיט בלוט, געשריגן:
— נו, מענטשן, נו, ראַצקייט!...

פארן זומער האָב איך צוויי מאָל געזען א פאניק אפן דאמפער, און ביידע
מאָל איז זי געווען ארויסגערופן ניט דורכ קיין דירעקטער געפאר, נאָר דורכ שרעק
פאר דער מעגלעכקייט פון א געפאר. דאָס דריטע מאָל האָבן די פאסאזשירן גע-
כאפט צוויי גאנאָווימ— איינער פון זיי איז געווען אָנגעטאָגן, ווי א גייער. מע האָט
זיי געשלאַנגן קימאט א גאנצע שאַ שטילערהייט פון די מאטראָסן, און ווען די
מאטראָסן האָבן אָפגענומען די גאנאָווימ, האָט דער אוילעם זיי אָנגעהויבן זידלען:
— א גאנער שיצט א גאנער. ס'א באווסטע זאך!

— איר זינט אריין זשוליקעס, זינט איר צוגעלאָזט צו זשוליקעס...
די זשוליקעס האָט מען צענערליקט אזוי, אז ביים מע האָט זיי איבערגעגעבן צו
פאָליציי אפ א ברעג-סטאנציע, האָבן זיי שוין ניט געקענט שטיין אפ די פיס...
און ס'איז געווען אסאך אזוינס, וואָס האָט, הייס אופרודערנדיק, ניט געזעבן
די מעגלעכקייט צו פארשטיין די מענטשן: זינען זיי ביזע צי גוטע? שטילע,
פאָלגעוודיקע אָדער צעלאַכעסניקעס? און פארוואָס, אינ גרונט גענומען, זינען זיי
אזוי אכזאָריעסדיק, גינציק ביזו, אזוי שענדלעך פאָלגעוודיק?
איך פלעג זיך ווענדן מיט די געדאנקען צו דעם קעכער, נאָר ער פלעג, ארומ-
רינגלענדיק דאָס פאָנעם זינס מיט רויך פונעם פאפיראָס, אָפט זאָגן מיט פארדראָס:
— עך, וואָס דיך קיזלט! מענטשן— נו, זינען מענטשן... איינער איז א קלר
גער, דער צווייטער— א נאר. דו דארפסט לייענען ביכלעך, נישט פלאַפלעגן. אינ די
ביכלעך, אויב סע זינען די ריכטיקע, געהער אלץ שטיין געשריבן...
קיין קלויסטער-ביכלעך און לעבנס-באשרייבונגען פון הייליקע האָט ער ניט ליב
געהאט.

— נו, דאָס איז פאר גאלאָכייט, פאר גאלאָכישע זינ...
מיר האָט זיך געלוסט פארשאפן אימ אן אנגעמעלעכקייט— צוטראָגן א בוך.
אינ קאזאן אפ דער ברעג-סטאנציע האָב איך געקויפט פאר א פיאטאקל, די גע-
שיכטע וועגן דעם, ווי א סאָלדאט האָט געראטעוועט פיאָטער דעם גרויסן, נאָר
דער קעכער איז אינ יענער שאַ פונקט געווען שיקער, אינ קאס. איך האָב זיך ניט
איינגעשטעלט איבערצוגעבן אימ דעם געשאנק— און האָב אינ אָנהייב אליין איבער-
געלייענט דאָס ביכל. ס'איז מיר זייער געפעלן געוואָרן— אלץ איז אזוי פראָסט,
פארשטענדלעך, אינטערעסאנט און קורצ. איך בין געווען זיכער, אז דאָס ביכל וועט
פארשאפן פארגעניגן דעם לערער מינעם.

נאָר ווען איך האָב אימ צוגעטראָגן דאָס ביכל, האָט ער עס אינ דער דלאָניע
שווינגנדיק צונויפגעקוועטשט אינ א קנויל און ארויסגעשלידערט איבערן באָרטן.
— אָט ווי מע טוט מיט אזא בוך, פערדאטש!— האָט ער געזאָגט אן
אָנגעכמוועטער. איך לערן דיך ווי א הונט, און דיך ציט אלץ ווילדרויב צו
פרעסן, א?

ער האָט א טופע געטאָן מיטן פוס און זיך צעשריגן:
— וואָס איז עס פאר א בוך? כ'האָב שוין געלייענט די נארישקייטן. וואָס איז
אינ דעם אָנגעשריבן— עמעס? נו, זאָג!

— איך ווייס ניט.

— איז ווייס איך! אז מע האקט א מענטשן אָפּ דעם קאָפּ, פאלט ער אראָפּ פון די טרעפּ אפּ אונטן, און אנדערע וועלן שוין ארום אפּן היי ניט קריכן — סאָלדאטן זינען ניט קיין נאראַנימ. זיי וואָלטן אונטערגעצונדן דאָס היי און — אַן עק! פאר-שטאנען?

— פארשטאנען.

— אָט דאָס אי' דאָס. איך ווייס וועגן דעם קייסער פּיאָטער. אזוינס איז מיט אימ ניט געווען! טראָג זיך אָפּ...

איך האָב פארשטאנען, אז דער קעכער איז גערעכט, נאָר דאָס ביכל איז מיר פאָרט געווען געפעלן. איך האָב עס געקויפט נאָכאמאָל און איבערגעלייגעט צום צווייטן מאָל און האָב זיך מיט פארווינדערונג איבערצייגט, אז סע טויג טאקע ניט. דאָס האָט מיך צעטומלט, און איך האָב זיך אָנגעהויבן באציען צום קעכער נאָכ מיט מער אופמערקזאמקייט און צוטרוי, און ער האָט אלץ אָפטער, מיט אלץ א גרעסערן פארדראָס גערעדט:

— עכ, דארף מען דיך לערנען! דאָ איז קיין אָרט ניט פאר דיר...

איך האָב אויך געפילט — ס'איז קיין אָרט ניט. סערגיי האָט זיך באצויגן צו מיר העסלעך: איך האָב עטלעכע מאָל באמערקט, אז ער שלעפט בא מיר פון טיש טיי-מאכשירימ און גיט זיי די פאסאזירן שטיינקערהייט פונעם בופעטשיק. איך האָב געוויסט, אז דאָס ווערט גערעכנט פאר א גנייווע — סמורי האָט מיך ניט איינמאָל געוואָרנט:

— זע, גיב ניט די אָפיציאַנטן קיין טיי-געפעס פון דיינ טיש!

ס'איז געווען נאָך אסאך אזוינס, אז אָפט האָט זיך מיר געוואָלט אנטלויפן פון נעם דאמפער אפּ דער ערשטער סטאנציע, אוועק אין וואַלד. איינגעהאלטן האָט מיך סמורי: ער האָט זיך צו מיר באצויגן אלץ ווייכער. און ס'האָט מיך זייער פארכאפט די אומפּהערלעכע באוועגונג פון דער שיפּ. ס'איז געווען אנגענעם, ווען זי האָט זיך אָפגעשטעלט בא א ברעג-סטאנציע. און איך האָב אלץ געווארט — אָט געשעט עפעס, און מיר וועלן אוועקשווימען פון דער קאמא אפּ דער בעלאיא, אינ דער וויאטקע, אָדער גאָר — איבער דער וואָלגע, איך וועל דערזען נייע ברעגן, שטעט, נייע מענטשן.

נאָר דאָס איז ניט געשען: מיין לעבן אפּן דאמפער האָט זיך אָפגעריסן אומ-געריכט און שענדלעך פאר מיר. אינאָוונט, ווען מיר זינען געפאָרן פון קאזאן קיין ניוזשי, האָט מיך דער בופעטשיק אריינגערופן צו זיך, איך בין אריין, ער האָט צוגעמאכט נאָכ מיר די טיר און געזאָגט צו סמורי, וואָס איז אַן אָנגעכמורעטער געזעסן אפּ א טעפּיכ-באדעקטן טאבורעטל:

— אָט.

סמורי האָט מיך גראָב א פרעג געטאָן:

— דו גיסט סעריאָזשקען געפעס?

— ער נעמט אליין, ווען איך זע ניט.

דער בופעטשיק האָט שטיל געזאָגט:

— זעט ניט, און ווייסט.

סמורי האָט זיך א זעצ געטאָן איבער דער קני מיטן פויסט, דערנאָך א קראַצ
געטאָן די קני, זאָגנדיק:
— ווארט, איר וועט נאָך צייט האָבן...

און האָט זיך פארטראַכט. איך האָב געקוקט אַזן בופעטשיק, ער — אפ מיר, נאָר
ס'האָט געדוכט, אז הינטער די ברילן בא אימ זיינען ניטאָ קיין אויגן.
ער האָט געלעבט שטיל, איז געגאנגען אָנרוישיק, האָט גערעדט מיט אן אראָפֿ-
געזעצטער שטימ. אן אנדער מאָל רוקן זיך ארויס ערגעץ פון אונטער א ווינקל
זיינ אָפגעבליאקעוועטע באָרד און די פוסטע אויגן און פארשווינדן באַרד. פארן
שלאָפ פלעג ער לאנג שטיין אינ בופעט אפ די קני פארן בילד מיט דער שטענדי-
קער לאַמפאדע, — איך האָב אימ געזען דורכן טיר־אייגל, וואָס איז ענלעך געווען אפ
א טויז רויסט, נאָר ס'איז מיר קיינמאָל ניט געלונגען צו זען, ווי דער בופעטשיק
דאוונט: ער איז פאָשעט געשטאנען און געקוקט אפ דער איקאָנע און דער לאַמ-
פאדע, זיפצנדיק, גלעטנדיק זיך די באָרד.
אָפגעשוויגן, האָט סמורי געפרעגט:

— געלט האָט דיר סעריאָזשקע געגעבן?

— ניין.

— קיינמאָל ניט?

— קיינמאָל ניט.

— ער וועט ניט זאָגן קיין ליגן, — האָט סמורי געזאָגט צום בופעטשיק, און
יענער האָט ניט הויך געענטפערט:
— אלציינס. זייט אזוי גוט.

— קומ, לאַמיר גיין! — האָט צו מיר דער קעכער א געשריי געטאָן, איז צוגע-
גאנגען צו מיין טיש און האָט מיך ליכט א שנאָל געטאָן מיטן פינגער איבערן
שׂיטל. — טיפּעש! און איך אויך — א טיפּעש! געדארפט אפ דיר אכטונג געבן...
איך נישט האָט מיך דער בופעטשיק צערעכנט: איך האָב באקומען בא די
אכט רובל, — דאָס ערשטע גרויסע געלט, וואָס איך האָב פארדינט.
סמורי האָט, געזעגענענדיק זיך מיט מיר, אן אָנגעכמורעטער געזאָגט:

— נ'נו, אָט... איצט זיי פאָרויכטיק — פארשטייסט? מע טאָר ניט זיינ קיין

לעמעשקע...

ער האָט מיר אריינגעשטופט אינ דער האנט א קאָליריקן קיסעט פון קליינינקע
פאטשערקעס.

— נא נעם דיר! א גוטע האנט־ארבעט, ס'האָט מיר די קוואטער־מוטער אויס-
גענייט... זיי געזונט! ליינען ביכער — דאָס איז דאָס בעסטע!

ער האָט מיך אָנגענומען אונטער די פאכוועס, אונטערגעהויבן, א קוש געטאָן
און קרעפטיק א שטעל געטאָן אפ דער פאלובע פון דער ברעג־סטאנציע. ס'האָט
מיר באַנק געטאָן אי פאָר אימ, אי פאָר זיך. איך האָב זיך שיר ניט צערעוועט,
קוקנדיק, ווי ער קערט זיך אום אפן דאמפער, צעשטופנדיק די טרעגער, א גרויסער,
א שווערער, אן איינזאמער...

וויפֿל האָב איך שפעטער באגעגנט ענלעכע אפ אימ גוטע, איינזאמע מענטשן,
אָפגעבראָכענע פונעם לעבן...

VII

דער זיידע מיט דער באבע זינען ווידער אריבערגעפארן אין שטאָט. איך בין געקומען צו זיי געשטימט קאעסדיק און קריגעריש, אפן הארצן איז געווען שווער, — פארוואָס האָט מען מיך פארעכנט פאר א גאנעו? —

די באבע האָט מיך באגעגנט מילד און איז באלד אוועק שטעלן דעם סאמאָ-וואר. דער זיידע האָט מיט שפאָט, ווי שטענדיק, געפרעגט:
— עפעס אסאך גאָלד אָנגעקליבן?

— וויפל ס'איז דאָ, איז אלץ מינס, — האָב איך געענטפערט, זעצנדיק זיך צום פענצטער, פֿייערלעך ארויסגענומען פון קעשענע א פעקל פאפיראָסן און מיט א וויכטיקער מינע פארויכערט.

— אזוי... — האָט געזאָגט דער זיידע, זיך שארף איינקוקנדיק אין מינע מיין-טימ, — אָט וויאזוי, רויכערסט דעם טיילוּשן געוויקס? ניט צו פרי אביסל?
— אָט האָט מען מיר אפילע א קיסעט געשענקט, — האָב איך זיך בארימט.
— א קיסעט! — האָט דער זיידע אויסגעקויטשעט. — דו רייסט זיך מיט מיר,

וואָס?

ער האָט זיך א וואָרפ געטאָן צו מיר, אויסגעשטרעקט די דינע, קרעפטיקע הענט, בליצנדיק מיט די גרינע אויגן. איך בין אופגעשפרונגען, א שטויס געטאָן אימ מיטן קאָפּ אין בויך, — דער אלטער האָט זיך צוגעזעצט אפן פאָל און האָט עטלעכע שווערע סעקונדעס מיך אָנגעקוקט, פארכידעשט געפינטלט מיט די אויגן, זעעפנט דאָס טונקלע מויל, דערנאָך האָט ער רוין געפרעגט:

— דאָס האָסטו א שטויס געטאָן מיך, דעם זיידן דינעם? דיין מאמעס ליב-לעבן טאטן?

— גענוג שוין האָט איר מיך געשלאָגן, — האָב איך אויסגעשטאמלט, פארשטיין-ענדיק, אז איך האָב געהאנדלט מייעס.

א טרוקענער און א גרינגער, איז דער זיידע אופגעשטאנען פונעם פאָל, האָט זיך צוגעזעצט לעבן מיר, האָט פלינק ארויסגעריסן בא מיר דעם פאפיראָס, ארויס-געוואָרפן אימ דורכן פענצטער און געזאָגט מיט א דערשראָקן קאָל:

— ווילדער קאָפּ, ווי פארשטייסטו ניט, אז אזוינס וועט דיר גאָט קיינמאָל ניט מויכל זיין, ווי לאנג דו וועסט לעבן? מיטער, — האָט ער זיך געווענדעט צו דער באבע, — קוק, ער האָט דאָך מיך א קלאפ געטאָן? ער! א קלאפ געטאָן. פרעג בא אימ!

זי האָט גאָרניט געפרעגט, איז פראָסט צוגעגאנגען צו מיר און אָנגעכאפט פאר די האַר, אָנגעהויבן רייסן, ריידנדיק דערביי:

— פאר אזא זאך טוט מען אָט וויאזוי, אָט ווי...

ס'האָט ניט וויי געטאָן, נאָר ס'האָט באליידיקט ניט איבערצוטראָגן, און דערי-קער האָט באליידיקט דעם זיידנס גיפטיקער געלעכטער — דער זיידע האָט אויב-טערגעטאנצט אפן שטויל, האָט זיך געפאטשט מיט די דלאַניעס איבער די קני און געקראקעט דורכ געלעכטער:

— אזוי, אזוי... א — א — א...

איך האָב זיך אַרויסגעריסן, בין אַרויסגעפֿלויגן אין פֿיר־הויז, זיך אנדערעגערע-
זעצט דאָרטן אין אַ ווינקל, אַ געדריקטער, אַן אויסגעליידיקטער, הערנדיק, ווי ס'ע
הודעט דער סאַמאָואַר.

די באַבע איז צוגעגאַנגען, האָט זיך אָנגעבויגן איבער מיר און קוימ צו הערן
זיך צעשעפטשעט:

— אַנטשולדיק מיר, ס'האַט דאָך נישט וויי געטאָן, אַז איך האָב דיך געריסן,
כ'האַב דאָך עס אומיסטן! אַנדערש קען מען נישט, דער זיידע איז דאָך אַן אַל-
טער מאַן, מע דאַרף אים אַכטן, זיינע ביינדלעך זיינען אויך אָנגעבראַכן, ער האָט
אויך אַ זשליאַקע געטאָן פֿינ מיטן פֿולן האַרצן, — באַליידיקן אים דאַרף מען נישט.
ביסט נישט קיינ קלייניקער, דאַרפסט עס פאַרשטיינ... צייט פאַרשטיינ, אַליאַשא! ער
איז אויך אַ קינד, נישט מער...

אירע ווערטער האָבן מיך אַרומגעשווענקט, ווי מיט הייסער וואַסער. פֿון איר
פֿריינטלעכען שעפטשען איז געוואָרן אַי כאַרפעדיק, אַי גרינג: איך האָב זי שטאַרק
אַרומגענומען, מיר האָבן זיך צעקושט.

— גיי צו אים, גיי, ס'גאַרנישט! נאָך רויכער נישט פאַר אים אין די אויגן אזוי
מיטאַמאָל, לֶאָז אים געוויינט ווערן...

איך בין אַריין אין צימער, האָב אַ קוק געטאָן אַפֿן זיידן און האָב זיך קוימ
איינגעהאַלטן פאַר געלעכטער: ער איז טאַקע אינדערעמעסן געווען צופֿרידן, ווי אַ
קינד, האָט אינגאַנצן געשיינט, געאַרבעט מיט די פֿיס און געקלאַפט מיט די לֶאָפֿ-
קעלעך, וואָס אין ברוינגעלער וואָל, איבערן טיש.

— וואָס, צאַפּ? האָסט נאָך כיישעק זיך בוצקען? אַך, דו רעצייעכ! דער טאַטע
אויסן אויג! אזאַ פאַרמאַזאָן, אַריין אין שטוב — זיך נישט איבערגעצייילעמט, טייקעס
שאַבעק רויכערן, אַך, דו, באַנאַפֿאַרט, צו קאַפּיקע אַ שטיק!

איך האָב געשווייגן. ער איז אויך אָפּגעגאַנגען מיט ווערטער און איז אַנשווייגן
געוואָרן מיד, נאָך באַמ טיי האָט ער מיך גענומען לערנען:

— פאַכעד פאַר גאַט איז דעם מענטשן נייטיק, ווי אַ ציימל פאַר אַ פֿערד. מיר
האַבן נישט קיינ אַנדערע פֿריינט, אויסער גאַט! אַ מענטש אַ מענטשן איז אַ בלוטי-
קער טוינע!

אַז מענטשן זיינען זיך סאָנימ, דערין האָב איך געפֿילט עפעס אַן עמעס, נאָר
אַלדאָס איבעריקע האָט מיך ווייניק גערירט.

— איצט גיי ווידער צו דער מומע מאַטריאַנע, און פֿרילינג — אַפּ אַ דאַמפֿער.
דעם ווינטער לעב דורך באַ זיי, נאָר זאָג נישט, אַז דו וועסט פֿרילינג אַוועקגיין...

— נו, צו וואָס אָפּנאַרן מענטשן? האָט געזאָגט די באַבע, וואָס האָט אַליין
נאָרוואָס אָפּגעאַרט דעם זיידן מיטן קלוימערשטן רייסן מיך פאַר די האָר.

— אָן נאַרעריי קען מען נישט לעבן, האָט זיך דער זיידע געהאַלטן באַ
זיינס. — אַנו, זאָג, ווער לעבט אָן נאַרעריי?

אינאַוונט, אַז דער זיידע האָט זיך געזעצט זאָגן פּסאַלטער, בין איך מיט דער
באַבען אַוועק אויסערן טויער אין פֿעלד אַריין, די קליינע צווייפֿענצטערדיקע כּי-
באַרקע, וווּ דער זיידע האָט געוויינט, איז געשטאַנען עק שטאַט, „פֿונהינטן“ אַפּ
דער קאַנאַטנער גאַס, וווּ דער זיידע האָט אַמאָל פאַרמאַגט אַן אייגן הויז.

— אָט ווהינ מיר זײַנען פארפּאָרן! — האָט לאַכנדיק די באַבע געזאָגט. — דער אַלטער קענ זיך ניט געפּינען קײַן אָרט צום האַרצן, פּאָרט אלע מאָל איבער. דאָ איז אים אויך עפעס ניט גוט, און מיר איז גוט.

פאר אונדז האָט זיך געשפּרייט פאר א ווערסט דריי א געמײַן גראָד־פארוואַקסן פעלד, צעשניטן פון יארן, פארגרענעצט מיט א וואלד־קאמ, מיט דער לײַנע בע־רעזעס פונעם קאזאנער טראַקט. פון די יארן האָבן זיך ארויסגערוקט ריטלעך פון קוסטעס, די שטראַלן פונעם קאַלטן זונ־פארגאנג האָבן זיי באַפארבט מיט בלוט. א שטילער אָונטיקער ווינט האָט געוויגט די גרויסע גראָזן. הינטערן נאַענטן יאר — אויך ווי גראָזן־שטענגלעך — האָבן זיך געזען טונקלע פיגורן פון שטאַטישע באַכע־רימ און מײַדלעך. אין דער ווייט, רעכטס, איז געשטאנען א רויטע וואנט פונעם סטאַראָאָבריאדישן בעסוילעם, ער האָט געהייסן „דער בוגראָווער סקײט“; לײַנס, איבערן יאר, האָט זיך פון פעלד אופהויבן א טונקלע קופע ביימער, דאָרטן איז דער ייִדישער בעסוילעם. אלץ ארום איז אָרעם, אלץ האָט זיך שטום געדריקט צו דער צעוונדיקער ערד. די קײַנע שטיבעלעך פון עק שטאַט האָבן ציטעריק גע־קוקט מיט די פענצטער צום שטויפיקן וועג, איבערן וועג בלאַנקע אומ־קײַנע, שלעכט געהאָדעוועטע הינער. ארום דיעוויטשי מאָנאסטיר גײט א טשע־רעדע, עס מוקען קי; פון לאַגער דערטראַגט זיך מיליטערישע מוזיק — עס רעווען און זעצן קופערנע טרובעס.

א שיקרער גײט, אכזאָריעסדיק צענעמענדיק די האַרמאָניקע, פארהאקט זיך און בעבעט:

— כױעל צו דיר צוקומען... אומבאדינגט...

— נארעלע, זאָגט די באַבע, זשמורענדיק די אויגן קעגן דער רויטער זון, — ווהיג וועסטו צוקומען? וועסטו באַלד פאלן, אײַנשלאָפן, און בײַס דו וועסט שלאָפן, וועט מען דיך באַגאנווענען... און די האַרמאָניקע, די טרייסט דײַנע, וועט פאר־פאלן ווערן...

איך דערצײל איר, ווי כױעל געלעבט אפן דאמפער, און קוק ארום און ארום. נאָך דעם, וואָס איך האָב געזען, איז מיר דאָ אומעטיק, איך פיל זיך, ווי א יערש אפ א סקאָוועדע. די באַבע הערט זיך אײַן שווינגנדיק און אומפערקאמ פונקט אזוי, ווי איך האָב לײַב זי צו הערן, און ווען איך האָב איר דערצײלט וועגן סמורין, האָט זי, שטרענג זיך איבערצײלעמדיק, געזאָגט:

— א גוטער מענטש, העלפ אים, די גאָט־געווינערן, א גוטער! זע, פארגעס אים ניט! אלעמאָל זאָלסטו דאָס גוטע פארגעדענקען וואָס שטארקער, דאָס שלעכטע — פראַסט פארגעס און גאָר...

מיר איז זייער שווער געווען צו דערצײלן, פארוואָס מע האָט מיך צערעכנט, נאָר, אָנעמענדיק זיך מיט מוט, האָב איך איר דאָך דערצײלט. דאָס האָט ניט גע־מאכט אפ איר דעם מינדסטן רוישעם, זי האָט נאָר גלײַכגילטיק באַצײכנט:

— ביסט נאָך א קײַנער, ווייסט ניט, וויאָזוי צו לעבן...

— אָט אלע זאָגן: ווייסט ניט, וויאָזוי צו לעבן, מע דארף קענען לעבן, — פויע־רימ, מאַטראַסן, די מומע מאַטריאָנע צום זון יארן, — און וואָס אזוינס דארף מען קענען?

אונטערקלייבנדיק די ליפּן, האָט זי אַ שאַקל געטאָן מיטן קאָפּ:
— דאָס ווייס איך שוין ניט!

— און דו רעדסט!

— פארוואָס זאָל איך ניט רייזן? — האָט די באבע רויך געזאָגט. — דו דארפסט זיך ניט באַליידיקן, דו ביסט נאָך אַ קליינינקער, דו קענסט נאָך ניט קענען. און ווער קען דען? סײַדן זשוליקעס. אָט איז דער זיידע אַי קלוג, אַי גראמעטנע — און האָט עס אויך קיינמאָל ניט געקענט...

— און דו אַליין האָסט געלעבט גוט?

— איך? גוט. און שלעכט אויך — אלערליי...

פאַרביי אונדז, ניט געײלט, זײנען דורכגעגאַנגען מענטשן, שלעפּנדיק נאָך זיך לאַנגע שאַטנס, ווי אַ רויך איז אופגעשטיגן דער שטויב פון אונטער זייערע פיס, באהאלטנדיק די שאַטנס. די אָוונטיקע אומעטיקייט איז געוואָרן שווערער, פון די פענצטער האָט זיך געגאָסן דעם זיידנס וואָרטשענדיקע שטימ:

— גאָט, זאָלסט מיט דײַן שטרענגקײט מיך ניט מישפעטן, און זאָלסט מיך ניט טאָן שטראָפּן מיט דײַן גרימצאָרן...

די באבע האָט געזאָגט, שמייללענדיק:

— ער איז שוין דעם האר גאָט רעכט נימעס געוואָרן, דארפ מען קלערן! אלע אָוונט יאָמערט ער, און וועגן וואָס? ער איז דאָך שוין אַן אלטיטשקער, וויפּל דארפ ער, און ער קלאָגט זיך אלץ, בלאָזט זיך... גאָט, קלער איך, הערט זיך צו צו די אָוונטיקע שטימען און שמייללט זיך: ער פויקט שוין ווידער, דער וואַסירי קאשירין!... קומ, לאָמיר גיין שלאָפּן...

איך האָב באַשלאָסן זיך צו פארנעמען מיט געפאַנג פון זינג-פייגל. מיר האָט זיך אויסגעוויזן, אז דערפון קען מען זיך ניט שלעכט דערנערן. איך וועל פאַנגען, און די באבע וועט פאַרקויפן. כ'האָב אײַנגעהאַנדלט אַ נעץ, אַ קרייז, פאַסטקעס, האָב געמאַכט שטייגלעך, און אָט זיצ איך פאַרטאָג אין אַ יאר, אין די קוסטעס, און די באבע מיט אַ קויש און אַ זעקל גייט איבערן וואַלד, קלייבנדיק די לעצטע שוואַמען, קאַלינע, ניס.

ס'האָט זיך אָקאַרשט אופגעהויבן די מידע סענטיאַבערדיקע זון. אירע ווייסע שטראַלן — אָט לעשן זיי זיך אין די וואַלקנס, אָט פאַלן זיי אין אַ זילבערנעם פּאָל-כער אין אַ יאר צו מיר. אפּן דעק פונעם יאר איז נאָך פינצטערלעך, אַ וויסלעכער געפּל שטייגט פון דאַרטן אופ. די האַלב-מעשוּפּעדיקע ליימיקע זייט פונעם יאר איז טונקל און הויז, און די צווייטע זייט, די מער אָפּגעלייגטע, איז צוגעדעקט מיט פאַרועלקטן גראָז, מיט געדיכטן קוסטאַרניק און געלע, ברוינע און רויטע בלעטער. אַ פרישער ווינט פליקט זיי און יאָגט איבערן יאר.

אפּן גרונט, אין די בודיקעס, שרייען די שטייגליקעס. איך זע אינעם גרויען צעהאַדערטן בוריאַן די רויטע שטייפליקע אפ די שמיידיקע קעפלעך פון די פויגל-לען. ארומ מיר קנאַקן נייגערדיקע בלויערלעך; קאַמיש אָנבלאַזנדיק די ווייסע באַקן, פלידערן זיי און שמייען, ווי די יונגע קונאווינער ווייבלעך אין אַ יאַנטעו. געשווינ-

דע, קלוגיטשקע, בייזע, ווילן זיי אלצדינג וויסן, אלצדינג אָנרירן — און פאלן אריין אינא א פאסטקע איינס נאָכן אנדערן. ס'איז א ראכמאַנעס צו זען, ווי זיי ווארפן זיך, נאָר געשעפט פאָרט זיך ניט מיט ראכמאַנעס, איך זעצ אריבער די פויגלען אינ די רעזערוו-שטייגלעך און באהאלט אינ א זאך — אינ דער פינצטער זיצן זיי שטיל.

אפ א דאָרן-קוסט האָט זיך אראָפגעלאָזט א טשאטע צייזיקעס. דער קוסט איז באגאָסן מיט זון. די צייזיקעס פרייען זיך מיט דער זון און צוויטשען נאָך פרייע-לעכער. מיט די גענג דערמאנען זיי כעוורעלייט — שול-יינגלעך. דער גייזיקער שטובוויצער, דער ווארגער, האָט פארשפעטיקט אוועקצופליען אינ די ווארעמע לענד-דער, זיצט אפ א בייגעוודיק צווינגל פון א ווילדרויז-קוסט, פוצט מיט א שנאָבל די פדערן פון א פליגל, און מיט די שווארצע אויגן קוקט ער שארף אויס נאָך רויב; אָט איז ער אופגעפלויגן, ווי א זשאוואָרענעק, געכאפט אן ערד-ביי, זאָרגעוודיק זי ארופגעזעצט אפ א שטעכלקע און זיצט ווייטער, דרייענדיק מיטן גרויען גניווישן קעפל. אָן רויש איז דורכגעפלויגן דער סוידעסדיקער פויגל שטשור. מיין דאָרשטיי-קער טרוימ איז געווען — אימ כאפן! א שנייערע, וואָס האָט זיך אָפגעשלאָגן פון א טשאטע, זיצט אפ אן אָלכע, רויט, וויכטיק, ווי א גענעראל, און סקריפעט אונ-טער קאעסדיק, שאָקלענדיק מיט דער שווארצער נאָז.

וואָס העכער סע שטייגט די זון, אלץ מער פויגלען ווויזן זיך און אלץ פריילע-כער ווערט זייער צוויטשעריי. דער גאנצער יאר ווערט פול מיט מוזיק. איר גרונט-טאָן איז דאָס אומופהערלעכע שעלעשטשען פון די קוסטעס אונטערן ווינט. די פאר-שטייטע קוילעס פון די פויגלען קענען ניט פארטויבן אָט דעם שטילן זיס-טרויעריקן רויש — איך הער אינ אימ די געזעגנ-ליד פונעם זומער, ער שעפטשעט מיר עפעס ווערטער אזוינע, וואָס לייגן זיך אויס אליינפון זיך אינ א ליד. און אינ דער זעלבער צייט שטעלט דער זיקאָרן אופ קעגן מיין ווילן בילדער פונעם געוועזענעם. ערגעץ פון דער הייך שרייט די באבע:

— ווו ביסטו?

זי זיצט אפן ראנד פונעם יאר, האָט אויסגעשפרייט א פאטשיילע, צעלייגט אפ איר ברויט, אוגערקעס, ריבן, עפל. צווישן אָט דעם גוטס שטייט, בלישטשענדיק אפ דער זון, א קלייניק, זייער א שיינ געשליפן קאראפינדל מיט א קרישטאָלענעם קאָרעק — א נאפאָלעאָנ-קאָפ, אינעם קאראפינ איז דאָ א שקאליק בראָנפן, אָנגעצויגן אפ קרייטער.

— ווי גוט ס'איז, גרויסער גאָט! — זאָגט די באבע מיט דאנקבארקייט.

— און איך האָב א ליד פארפאסט!

— נו?

איך זאָג איר עפעס ענלעכס אפ א פאָר פערזן:

— דער ווינטער גייט און נענטערט זיך צו אונדז.

פארבלייב געזונט, מיין זומערדיקע זון!

נאָר זי הערט מיך ניט אויס און שלאָגט איבער:

— פאראן אזא ליד, נאָר א בעסערע!

און זינגעוודיק זאָגט זי:

— אוי, ס'פארגייט די זומערדיקע זון
הינטער ווייטע וועלדער, אין די טונקלע נעכט!
עכ! פארבליבן בינ איך, מיידעלע,
אַן מיין פריינד-פריינד מיין ליכטיקער, אלייג...

קומט פרימאָרגן, עפן איך די טיר,
מינע מיט-שפאצירן שטעלן זיך מיר פאַר —
אומעט ווייט פון פעלד פון נאקעטן —
מינע יונגע יאָרן האָב איך דאָרט פארשפילט.

אוי, איר כאווערטעס, איר טייערע!
אז ס'וועט אויספאלן דער ערשטער ווינטער שניי,
נעמט ארויס דאָס הארץ מיר פון דער ברוסט!
פארבאהאלט מיין הארץ אינ יענעם קאלטן שניי...

מיין אויטאָרישע אייגנליבע איז קיינ האָרעלע ניט געקענקט. מיר געפעלט זיין-
ער די ליד, און איך פיל דעם מיידל'ס וויי.
און די באבע זאָגט:

— אָט ווי צאָרעס זינגען זיך! דאָס האָט, זעט מען, א מיידל פארפאסט. פריי-
לינג-צייט האָט זי א לעב געטאָן, און צום ווינטער האָט איר הארצנס-געליבטער זי
אוועקגעוואָרפן, עפשער איז ער אוועק צו אן אנדערער, פאר גרויס פארדראָס האָט
זי זיך צעוונגען מיט אזא געוויינט... וואָס מע לעבט אלייניט ניט איבער, צו דעם קאָן
מען ניט געפינען די גוטע ריכטיקע ווערטער. און זי — אָט זעסטו, ווי גוט זי האָט
צונויפגעשטעלט די ליד!

אז ס'האָט זיך איר צום ערשטן מאָל איינגעגעבן צו פארקויפן פויגלען פאר פער-
ציק קאָפיקעס, האָט זי זיך שטארק פארכידעשט:
— זע נאָר! כ'האָב געמיינט, ס'איז גאָרניט, א קינדער-שפיל, און דאָ לייזט
מען גאָר דערפאר געלט!
— האָסט נאָך וואָלוויל פארקויפט...
— נו?

אינ א מאַרק-טאָג פלעג זי פארקויפן פאר א קערבל און מער און האָט זיך
אלייני געכידעשט: ווי קען מען עס פון א נארישקייט אזויפיל פארדינען!
— און א פרוי וואשט גרעט א גאנצן טאָג אָדער וואשט פאָלן צו א פערטעלע
א טאָג, גיי פארשטיי פארוואָס! עפעס איז דאָ ניט גוט! און וואָס איז דאָס פאר
אן ארבעט האלטן פויגלען אינ שטייגן? ווארפ עס אוועק, אָליאַשא!
נאָר מיך האָט דער פויגל-געפאנג שטארק פארכאפט. עס איז מיר געפעלן גע-
ווען און, געבנדיק מיר אומאָפהענגיקייט, האָט עס קיינעם, אויסער די פויגלען, קיינ
שום אומבאקוועמלעכקייטן ניט פארשאפט. איך האָב זיך געקריגן גוט געצייג. גע-
שפרעכט מיט אלטע פויגל-פאנגער האָבן מיך אסאך אויסגעלערנט. איך בינ איינער
אלייני געגאנגען אפ געפאנג א ווערט דרייסיק ווייט, אינ קאָסטאָווער וואלד, אפן
ברעג וואָלגע, — דאָרט, צווישן די זעגל-סאָסנעס, האָבן זיך אופגעהאלטן קרייז-

שנאָבלענ און בלויערלעך-אפּאַלאָנעווקעס — לאַנגעקיקע ווייסע פּייגעלעך, זעלטנ־שיינע.
ליבהאַבער האָבן זיי הויכ געשעצט.

ס'פלעג זיך מאַכן, גייסט ארויס אינאַוונט און א גאַנצע נאַכט טיאָפּקעסטו אי-
בער קאַזאַנער טראַקט, אַמאָל — אונטערן האַרבסטיקן רעגן, אינ טיפּער בלאָטע, הינ-
טערן רוקן א זאַק, א באַנייטער מיט צעראַטע, אינ אימ פאַסטקעס און שטייגלעך
מיט פאַרנאַרנדיקע פּויגלען. אינ דער האַנט — א סאָלידער נוסנ־שטעקן. ס'איז
קאַלטלעך אינ דער האַרבסטיקער כאַשכעס, און פאַר שרעק כאַפּסטו דעם עמעסן
ציטער! באַ די זייטן וועג שטייען אלטע, פון דונער געשלאָגענע בערעוועס, אויס-
שפּרייטנדיק איבער מיין קאַפּ די נאַסע צווייגן; לינקס, אונטערן באַרג, איבער דער
שוואַרצער וואָלגע דאָרטן, שווימען, ווי אינ אַן אַפּאָרונט אַריין, זעלטענע פּייערלעך
אַפּ די זעלענע פון לעצטע דאַמפּערס און באַרושעס, סע באַכען די רעדער איבערן
וואַסער, פּינפּן הערן זיך.

פון דער טשוהונענער ערד שטייען אַז די הייזלעך פון די דערפער באַם וועג,
סע קייקלעך זיך דיר צו די פּיס אַרונטער בייזע הונגעריקע הינט, דער וועכטער
קלאַפּט אינ דער קאַלעקאַטקע און שרייט צעשראַקן:

— ווער גייט? וועמען טראָגן עס די רוכעס, ניט קעגן נאַכט געזאַגט?

איך האָב זייער מוירע געהאַט, מע זאָל באַ מיר ניט אָפּנעמען מינע מאַכשירימ,
און האָב מיטגענומען פּיאַטאַקלעך פאַר די וועכטער. אינעם דאָרפּ פּאַקיאָנאָ האָט זיך
דער וועכטער מיט מיר באַפּריינדעט און האָט אַלץ געאַכעט:

— גייסט שוין ווידער? אַכ, דו אומרויקער נאַכט־אינוווינער, שרעקסט זיך

גאַרניט, א?

געהייסן האָט ער נאַפּאַנט, געווען איז ער א קלייניקער, א גרויניקער, ענדלעך אפּ
א הייליקן; אָפּטמאָל פלעג ער אַרויסשלעפּן פונעם בוזעם א ריבן, אַן עפּל, א הויפּט
אַרבעס און שטופּן מיר אינ די הענט אַריין, זאָגנדיק:

— נאַ, נעם, פּריינט־לעבן, פאַר דיר קיבעד אָפּגעשפּאַרט, האָב האַנאַע.

און ער פלעג מיך אַרויסבאַגלייטן ביז אויסערן דאָרפּ.

— הייזאַ, גיי געזונט!

אינ וואַלד קומ איך אָן צו פאַרטאָג, ברענג אינ אַרדענונג די מאַכשירימ, צע-
הענג די פאַרנאַרער, לייג זיך עק־וואַלד און וואַרט אפּ טאָג. ס'איז שטיל, אַלץ
אַרום איז פאַרגליווערט אינ שטאַרקן האַרבסטיקן שלאַפּ. דורך גרוילעכע טונקל זעען

זיך קוימ אָן די ברייטע לאָנקעס אונטערן באַרג. זיי זיינען צעשניטן פון דער וואָל-
גע, האָבן איבער איר אַריבערגעשפּאַנט און צעשווימען, צעגיינען אינ די נעפּלען.
ווייט, נאָך די וועלדער פון דער לאָנקע־זייט, גייט אַפּ, ניט געכאַפּט, די אַפּ-
געהעלטע זון, אַפּ די שוואַרצע גרוועס פון די וועלדער צינדן זיך פּייערן, און סע

הייבט זיך אָן אַ מאַדנע האַרצ־רינדיקע באַוועגונג: אַלץ שנעלער שטייגט אַפּ דער
נעפּל פון די לאָנקעס און זילבערט זיך אינעם זונענשטראַל, און נאָך אימ שטייגן
אַפּ פון דער ערד קוסטעס, ביימער, סטערטעס היי, לאָנקעס, פונקט זיי וואַלטן

צעגיינ אונטער דער זון און זיך צעפליסן אינ אַלע זייטן, רויטלעך־גאַלדענע. אַט
האַט די זון זיך צוגעריט צום שטילן וואַסער באַם ברעג, דער גאַנצער טייך
האַט זיך, קומט אויס, א רוק איבער געטאַן אהינ, וווּ די זון האָט זיך אונטערגע-

טוקט. שטייגנדיק אלץ העכער, בענטשט זי פול מיט פרייד, ווארעמט די הוילע, דערפרוירענע ערד, און די ערד דעמפט מיט די זיסע הארבסט־רייכעס. די דורכ־זיכטיקע לופט ווייזט די ערד אין ריזיקער גרייס, פארברייטערנדיק זי אומענדלעכ. אלץ שווימט צו דער ווייט און ציט מיט צו דערגייני ביז די בלויע ראנדן פון דער ערד. איך האָב דעם זון־אופגאנג אין דעם אָרט געזען צענדליקער מאָל, און שטענדיק פלעג פאר מיר געבוירן ווערן א נייע וועלט. אפ א נייעם אויפן שיין...

די זון האָב איך גאָר באזונדערס ליב. איר נאָמען אליין געפעלט מיר שוין, די זיסע קלאנגען פון דעם נאָמען, דער טאָן, וואָס איז באהאלטן אין זיי. איך האָב ליב מיט פארמאכטע אויגן אונטערשטעלן דאָס פאָנעם דעם הייסן שטראל, כאפן אים אפ דער דלאָניע, ווען ער גייט דורכ, ווי א שווערד, דורכ א שפארונע אין א פארקאן אָדער צווישן צווייגן. דער זיידע האלט זייער שטארק פון דעם „פירשט מיכאל" דעם טשערניגאווער און דעם באַיארינ פּעאָדאָר, וואָס האָבן זיך ניט גע־וואָלט בוקן צו דער זון — מיר שטעלן זיך פאָר די מענטשן שווארצע, ווי ציגיי־נער, פארומערטע און בייזע, און די אויגן זיינען בא זיי שטענדיק קראנק, ווי בא אן אָרעמער מאָרדווא. אז די זון שטייגט אופ איבער די קאָנקעס, שמיכל איך ניט־ווילנדיק פאר פרייד.

איבער מיר קלינגט דער נאָדל־וואלד, אָפּטרייסלענדיק פון די גרינע לאַפקעס טראָפנס טוי. אין שאָטן, אונטער די ביימער, אפ די געהאָפטענע בלעטער פונעם פאפאָרט פינקלט, ווי זילבערנער בראַקאט, דער פרימאָרגנדיקער פירר, דאָס געל־געוואָרענע גראָז איז צוגעקנאָדערט פון רעגן, די צו דער ערד איינגעבויענע שטענגלעך זיינען אומבאוועגלעך, נאָר ווען סע פאלט אפ זיי א ליכטיקער שטראל, לאָזט זיך באמערקן אין די גראָזן א גרינגער פלאטער, עפשער, דער לעצטער אָנ־שטרענג פון לעבן.

די פויגלען האָבן זיך אופגעכאפט; די גרויע טענענבלויערלעך פאלן, ווי פוכ־קנױעלעך פון צווייגל אפ צווייגל, די פייערדיקע קרייזשנאָבלען ברעקלען מיט די קרומע שנאָבלען שישקעס אפ די שפיצן סאָטנעס. אפ אן עק פון א סאָטנאווער לאפע הוידעט זיך א ווייסע אפאָלאָנעווקע, פאָכנדיק מיט די לאנגע רודער־פעדערן, דאָס שווארצע פאטשערקע־אייגל קרימט זיך אומצוטרוילעך אפ דער נעץ, וואָס איך האָב פארשפרייט. און עפעס מיטאמאָל דעהערסטו, אז דער גאנצער וואלד, וואָס איז צוריק א מינוט געווען ערנסט פארטראכט, איז שוין אָנגעגאָסן מיט הונדערטער פייגלשע קוילעס, איז פול מיט האוועניש פון לעבעדיקע באשעפענישן, די ציכטיק־טע אפ דער ערד, — לויט זייער געשטאלט האָט דער מענטש, דער פאָטער פון דער ערדישער שיינקייט, געשאפן זיך פאר א טרייסט די עלפן, די קרווימ, די סראָ־פּימ און דעם גאנצן מאלאָכישן סינקליט.

ס'טוט מיר אביסל באַנק צו כאפן דאָס קליינווארג, ס'איז מיר ניט צום הארצן דאָס אריינזעצן זיי אין שטייגעלעך, ס'געפעלט מיר מער צו קוקן אפ זיי פונדער־ווייטנס, נאָר די יעגער־ליידנשאפט און דער כיישעק צו פארדינען געלט באזיגן דאָס ראכמאָנעס־געפיל.

די פויגלען רופן בא מיר ארויס געלעכטער מיט זייער כטרעקייט: א בלויערל האָט אופמערקזאם און אויספירלעך באטראכט די פאסטקע, האָט פארשטאנען, מיט

וואָס דאָס שמעקט, איז פארגאנגען פון א זייט און שלעפט זוימען געשיקט, אָן גע-
פאר, דורך די שטעקלעך פון דער פאסטקע. די בלוערלעך זיינען זייער קלוג, נאָר
זיי זיינען צופיל נייגעריק, און דאָס פאטערט זיי. די וויכטיקע שנייערלעך זיינען נא-
רישעוואטע: זיי גייען אין דער נעץ אריין גאנצע טשאטעסווייז, ווי די זאטע מע-
שטשאנעס אין קלויסטער אריין. אז דו גיסט א דעק צו, ווערן זיי שטארק פארכי-
דעשט, קוליען ארויס די אויגן און צופן די פינגער מיט די פיסקעלעך. דער קרייז-
שנאָבל גייט אין דער פאסטקע אריין רויק און סאָליד. דער סיטע, אן אומבאקאנ-
טער, אפ קיינעם ניט ענלעכער פויגל, זיצט לאנג פאר דער נעץ, באוועגנדיק מיט
דער לאנגער נאָז. אָנגעשפארט אפן דיקן עק, לויפט ער אומ איבער די ביימער-
שטאמען, ווי א פיקהאַלצ, באגלייטנדיק די בלוערלעך. אין אַט דעם רויכקאָלירטן
פיצעלע איז דאָ עפעס אומהיימלעכס, סע זעט אויס זייער עלנט, קיינער האָט עס
ניט ליב. ס'האָט ליב צו גאנווענען און באהאלטן קליינע גלאנצנדיקע זאכן, פונקט ווי
די סאָראָקע.

צו האַלבן טאָג פארענדיק איך דאָס געפאנג, גיי אהיים מיטן וואַלד, מיט די
פעלדער. ווען איך זאָל גיין מיטן שליאכ, דורך די דערפער, קענען די יינגלעך און
באָכערימ אוועקנעמען די שטייגלעך, צערייסן און צעברעכן די מאכשירימ — כ'בין
שוין געפרוּווט געוואָרן.

איך קומ צו אָוונט א מידער, א הונגעריקער, נאָר סע דוכט זיך מיר, אז פארן
טאָג בין איך אויסגעוואקסן, געוואָרן קרעפטיקער. אַט די נייע קראפט גיט מיר די
מעגלעכקייט אויסצוהערן דעם זיידנס ביזע שפאָטערלי רויק, אָן צערייצטקייט.
דער זיידע זעט עס, הייבט ער אָן ריידן ערנסט און צו דער זאך:

— ווארפ אוועק אַט די פוסטע מייסעס, ווארפ עס אוועק! דורך פויגלען איז
נאָך קיינער קיין לייט ניט געוואָרן, אזא פאל איז ניט געווען — איך זאָג דיר!
קלייב זיך אויס אן אָרט און כאָווע אפ אימ דיין פארשטאנד. א מענטש לעבט ניט
צוליב נארישקייטן, ער איז גאָטס קערנדל, ער דארף געבן א זאג מיט קערנער פולע!
א מענטש איז געגלייבן צו א קערבל: איז עס אוועק אין גוטן אומזאצ — ווערט פון
דעם דריי! מיינסט אוואדע, אז לעבן איז א גרינגע זאך? ניין, גאָר ניט קיין גרינגע
זאך! די וועלט איז פארן מענטשן א פינצטערע נאכט, יעדערער מוז זיך אליין
לייכטן. איטלעכען איז געגעבן זיין צענדליק פינגער, און ער וויל מיט זיינע הענט
נעמען וואָס מער. מע דארף ארויסווייזן קויעכ, און פעלט אויס קויעכ — איז כייט-
רעקייט. ווער ס'איז קליין און שוואכ, יענער קריגט ניט קיין גאניידן, ניט קיין
גענעם! לעב, קלוימערשט, מיט אלעמען, נאָר געדענקען זאָלסטו, אז דו ביסט אליין.
הער אויס איטלעכען, נאָר גלייבן גלייב ניט קיינעם. ווער סע טרויט דער וועלט,
יענער בלייבט אויסגעשטעלט. רייד ווייניקער — הייזער און שטעט בויט מען ניט
מיט דער צונג, נאָר מיט געלט און מיט זעגראוניהאק. ביסט ניט קיין באשקיר
אָדער א קאלמיק, וואָס זייער גאנצ פארמעגן איז ליין און שאָפ...

ער האָט געקענט ריידן מיט אזוינע ווערטער א גאנצן אָוונט, איך האָב זיי
שוין געוויסט אפ אויסנווייניק. די ווערטער זיינען מיר געפעלן געווען, נאָר צו דעם
זיין זייערן האָב איך זיך באצויגן מיט אומצוטרוי. פון זיינע רייד איז געווען
קלאָר, אז דעם מענטשן שטערן צו לעבן, ווי ער וויל, צוויי קויכעס: גאָט און לייט.

זיצנדיק באמ פענצטער, האָט די באבע געדרייט פאָדעם פאר שפיצנ. דאָס שפינדל האָט געזומעט אינאריע געשיקטע הענט. זי האָט לאנג זיך איינגעהערט שווינגנדיק אינ דעם זיידנס רייד, און פלוצעם געזאָגט:
— אלץ וועט זיין אזוי, לויט ווי די גאָסט־מוטער וועט א שמיכל טאָג.
— וואָס? — האָט זיך דער זיידע צעשרינג. — גאָט! איך האָב אינ גאָט ניט פאר־געסן, איך געדענק וועגן גאָט! טיפּשע דו אלטע, מיינסט, גאָט האָט פארזיט די ערד מיט נארָאָנימ?

... מיר האָט זיך געדוכט, אז בעסער פון אלעמען לעבן אפ דער וועלט די קאָזאקן און די סאָלאַטנ. דאָס לעבן זייערס גייט צו פראָסט און פריילעך. ביים א גוטן וועטער ווייזן זיי זיך גאנצפרי קעגן אונדזער הויז, הינטערן יאר, באזייענדיק דאָס הוילע פעלד, ווי די שוואָמען, און הייבן אָן א קאָמפּליצירטע, אינטערעסאנטע שפּיל: פלינקע, שטארקע, אינ וויסע העמדער, לויפן זיי פריילעך איבערן פעלד מיט ביקסן אינ די הענט, פארשווינדן אינ יאר, און פלוצעם, לויטן רופ פון טרומייט, שיטן זיי זיך ארויס אינ פעלד ווידעראמאָל, לויפן מיט געשרייען „הורא“, אונטער א דראַענדיקער קלאַפּעריי פון פויקן, גלייך אפ אונדזער הויז, די שפיזן זינען אָנגעשטעלט, און סע דאכט זיך, אז אָט וועלן זיי באלד פון דער ערד אראַפּשאַרן, צעשליידערן אונדזער הויז, ווי א סטערטע היי.

איך פלעג אויך שרייען „הורא“ און לויפן אינ פארגעסנהייט מיט זיי, דער ביי־זער געטרילער פון דער פויק פלעג בא מיר ארויסרופן א קאָכעדיקן פארלאנג צע־שמעטערן וואָס ניט איז, — צעברעכן א פּלויט, שלאָגן זיך מיט די יינגלעך.
אָפּ־רציניט פלעגן די סאָלאַטנ מיך מעכאבעד זיין מיט מאכאַרקע, פלעגן ווייזן די שווערע ביקסן, אן אנדער מאָל פלעג דער אָדער יענער אָנשטעלן מיר א באַג־נעט אינ בויך און זיך צעשרייען מיט אן אומיסטנדיקן גרימצאָרן:
שטעך דעם טאראקאן!

דער באגעט גלאנצט. סע דוכט זיך, אז ער לעבט, דרייט זיך, ווי א שלאנג, און וויל א שטאָכ טאָג, — דאָס שרעקט אפיסל, נאָך מער איז עס אנגענעם.
דער פויקער, א מאָרדוויי, האָט מיך געלערנט קלאפן מיט די שטעקלעך איבער דער פעל פון דער פויק; פריער נעמט ער אריין מינע הענט־ענדן און קנעט זיי אויס ביז ווייטעק, דערנאָך שטופט ער מיר די שטעקלעך אינ די אָנגעקוועטשטע פינגער אריין.

— קלאפ — איינס־צוויי, איינס צוויי! טראמ־טא־טא־טאמ! קלאפ — דינקע — שטילער, רעכטע — שטארקער, טראמ־טא־טא! — האָט ער גרויזאם געשרינג, פאר־ברייטערנדיק די פויגלשע אויגן.

איך פלעג לויפן איבערן פעלד מיט די סאָלאַטנ ביז סאמע ענדע פון זייער לערע און פלעג זיי נאָכדעם באגלייטן איבער דער גאנצער שטאָט ביז די קאזאר־מעס, זיך איינהערנדיק אינ די הילכיקע לידער, זיך צוקוקנדיק צו די גוטע פענע־מער, אלע אזוינע ניינקע, ווי ערשט אָפּגעשטעמפלטע פיאטאקלעך.
די שטייפע מאסע פון די אלציינע מענטשן איז פריילעך געפלאָסן איבער דער גאס, צונויפגענומען אינ איינ קראפט, וואָס וועקט א געפיל פון צוגעלאָזטקייט צו זיך,

א באגער זיך אָפּטוקן אין איר, ווי אין אַ טײַך ארײַן, ווי אין אַ וואַלד. אָט די מענטשן האָבן פאַר קײַן זאך קײַן מוירע נײַט, קוקן אפּ אַלץ דרײַסט, קענען אַלץ בײַקומען, קענען דערגרײַכען אַלץ, וואָס סײַ זאָל זיך זײַ נאָר פאַרוועלן, און דעריקער — זײַ זײַנען אזוינע אײַנפאַכע, גוטע.

נאָר אײַנמאָל האָט אַ יונגער „אונטער“ אין דער צײַט פון אָפרו מיר דערלאַנגט אַ גראָבן פאַפּיראַס.

— פאַרויכער! סײַזו באַ מיר פון אזאַ מיין, וואָס איך וואָלט עס קײַנעם נײַט געגעבן, נאָר דו ביסט אַ באַזונדער סאָרט ווילער יאט!

איך האָב פאַרויכערט. ער האָט זיך אָפּגערוקט אפּ אַ טראָט, און פּלוצעם האָט אַ רױטער פּלאַם מיך פאַרבלענדט, אָפּגעסמאָליעט מיר די פּינגער, די נאָז, די ברעמען, אַ געזאַלצענער רײַעך האָט אַרויסגערופּן באַ מיר אַ ניסן מיט אַ הוסטן. אַ בלײַנדער, אַ דערשראָקענער, האָב איך זיך געטאַפּטשעט אפּ אײַן אָרט, און די סאָלדאַטן האָבן, שטײַענדיק אַרום מיר שטײַפּ צונויפּגענומען אין אַ רינג, הילציק און פּרײַ-לעך געלאַכט. איך בין אוועק אהײַם — געפּיפּ און געלעכטער האָבן זיך געקײַקלט נאָך מיר. עפעס האָט געקנאַלט, ווי אַ בײַטש פון אַ פּאַסטעך, סײַהאַט ווייַ געטאַן אין די אָפּגעסאַרפעטע פּינגער, סײַהאַט געריסן דאָס פּאַנעם, פון די אויגן זײַנען גערונען טרערן, נאָר געדריקט האָט מיך נײַט דער ווייטעך, נאָר אַ שווערע, טעמפע פאַרווונדערונג: פאַרוואָס האָט מען מיר עס אזוי אָפּגעטאַן? וואָס פאַר אַ פאַרוויי-לונג געפּינען דערין אָט די גוטע יונגען?

אינדערהײַם האָב איך אַרופּגעקלעטערט אפּן בױדעם און בין לאַנג דאָרט גע-זעסן, דערמאַנענדיק זיך אין די אַלע פּאַלן פון אומפאַרשטענדלעכער אַכזאָריעס, וואָס איך האָב אזוי אָפּט באַגעגנט אפּ מײַן וועג. באַזונדערס לעבעדיק און שאַרפּ האָט זיך מיר פאַרגעדענקט אַ קלײַן סאָלדאַט פון סאַראַפּוֹל — ער שטײַט פאַר מיר, ווי אַ לעבעדיקער, פּרעגט:

— וואָס? פאַרשטאַנען?

אינגלייך איז מיר אויסגעקומען אַיבערצולעבן נאָך עפעס שווערערס און מערק-ווירדיקערס.

איך האָב אָנגעהויבן אָפּט ארײַנלײפּן אין די קאַזאַרמעס פון די קאַזאַקן, — זײַ זײַנען געשטאַנען לעבן דער פעטשערער סלאָבאַדע. די קאַזאַקן האָבן מיר אויסגע-ווּזן אַנדערע, ווי די סאָלדאַטן. נײַט דערפאַר, ווײַל זײַ האָבן פּלײַגן געריטן אפּ די פּערד און זײַנען געווען שענער אָנגעטאַן, — זײַ האָבן אַנדערש גערעדט, האָבן געזונגען אַנדערע לײַדער און האָבן שײַן געטאַנצט. סײַפלעג זיך מאַכן אָונט-צײַט, נאָכן אַרומ-רײַנקן די פּערד, פּלעגן זײַ זיך צונויפּנעמען אין אַ רעדל לעבן די שטאַלן, און אַ קלײַנער רױטלעכער קאַזאַק פּלעג, אופּטרייסלענדדיק די פּאַטלעס, זיך צעזינגען מיט אַ הויך קאַץ, ווי אַ קופּערנער טרומײַט. שטיל, אָנגעשטרענגט זיך אויסצײַנדיק, פּלעג ער זיך פאַרגײַן אין אַ טרױעריקער לײַד וועגן דעם שטילן דאָן, וועגן דעם בלױען דונײַ. די אויגן זײַנען אײַם פאַרמאַכט, ווי סײַפאַרמאַכט זײַ דער פּויגל רױט-קעלכל, — וואָס זינגט אָפּט אזוי, אז סײַ פּאַלט אַראָפּ פּונעם צווייג טױט צו דער ערד, — דער קאַלנער פּונעם קאַזאַקס העמד איז צעשפּיליעט, סײַ זעען זיך די שליסל-בײַנער, ווי קופּערנע קעלעס, און אינגאַנצן איז אָט דער מענטש אַ געגאַסענער,

א קופערנער. שאַקלענדיק זיך אפ די דינע פיס, פונקט ווי די ערד וואָלט זיך אונטער אימ ווינג, צענעמענדיק די הענט, א בלינדער און א קלינגענדיקער, האָט ער אזויווי אופגעהערט צו זיין מענטש, איז געוואָרן א טרומייט פון א האַרניסט, א פיפל פון א פאסטעכ. אמאָל פלעג מיר דוכטן, אז אַט פאלט ער אומ, פאלט מיטן רוקן אפ דער ערד און שטארבט, ווי דאָס רויטקעלכל — ווייל ער האָט אויסגעבראכט אין דער ליד זיין גאנצע נעשאַמע, איר גאנצע קראפט.

באהאלטן די הענט אין די קעשענעס און הינטער די ברייטע רוקנס, שטייעב ארום אימ אין א קראנצ די כאוויירימ, קוקן שטרענג אפ זיין קופערן פאַנעם, פאַלגן נאָך זיין האנט, וואָס שווימט שטייל אין דער לופט, און זינגען וויכטיק, רויך ווי אין קלויסטער אפן קליראַס. אלע — די בערדיקע און אַנבערדיקע — זינגען זיי אין דער מינוט געווען ענלעך אפ איקאַנעס: פונקט אזוינע גרויזאמע און דערווייז טערטע פון מענטשן. די ליד איז לאנג, ווי א שליכט, איז פונקט אזוי גלייך, ברייט און פול מיט קלוגשאפט. אז איך הער זי, פארגעס איך, צי ס'איז טאָג אפ דער ערד אָדער נאכט, צי ביני איך א קלייני יינגל אָדער שויני אן אלטער מאן, כ'פאר געס אלץ! ס'גייען אויס די שטימען פון די זינגער, — מע הערט, ווי די פערד זיפצן, בענקענדיק נאָך דער ראכוועס פון די סטעפעס, ווי פון א פעלד רוקט זיך שטייל און אומפארמיידלעך די הארבסטיקע נאכט; און דאָס הארצ וואקסט און וויל זיך צערניסן פאר פולקייט מיט עפעס אומגעוויינלעכע געפילן און פאר גרויסער שטומער ליבע צו די מענטשן, צו דער ערד.

דער קלייניקער קופערנער קאָזאק האָט מיר אויסגעוויזן, איז ניט פאַשעט א מענטש, נאָר עפעס מער באדייטנדיק — א לעגענדארע באשעפעניש, בעסער און העכער פון אלע מענטשן. איך האָב ניט געקענט ריידן מיט אימ. אז ער פלעג מיך עפעס פרעגן, פלעג איך גליקלעך שמייכלען און שווינגן פארשעמט. איך ביני גרייט געווען צו גיין נאָך אימ שווינגנדיק און אונטערטעניק, ווי א הונט, אבי נאָר אָפֿ־טער זען אימ און הערן, ווי ער זינגט.

איינמאָל האָב איך געזען, ווי ער שטייט אין א ווינקל אין שטאל, אופגעהויבן צום פאַנעם די האנט און באטראכט דעם גלאטן זילבערנעם רינג אפן פינגער. זיין נע שיינע ליפן האָבן זיך גערירט, די קליינע רויטלעכע וואַנצעס האָבן אונטערגע-ציטערט, דאָס פאַנעם איז געווען פארטרויערט, באליידיקט.

נאָר עפעס איינמאָל איז א פינצטערן אָונט ביני איך מיט מינע שטינגלעך אריינגע-קומען אין טראקטיר אפ דעם אלטן היי-פלאצ — דער טראקטירניק איז געווען א ליידישאפטלעכער ליבהאָבער פון זינג-פויגלען און האָט זיי אָפט בא מיר איינגעקויפט. דער קאָזאק איז געזעסן לעבן דער סטויקע אין ווינקל, צווישן איוונ און דער וואנט. מיט אימ איז געזעסן א גרויסקערפערדיקע פרוי, קימאט צוויי מאָל גרעסער פון אימ. איר קיילעכיק פאַנעם האָט געגלאנצט, ווי סאפיאן, זי האָט געקוקט אפ אימ מיט מילדע אויגן פון א מוטער, אביסל אומרויך. ער איז געווען שיקער, האָט געשארפעט מיט די אויסגעצויגענע פיס איבערן פאַל און האָט, ווייזט אויס, ווייז טעקלעך פארטשעפעט דער פרויס פיס, — זי פלעג זיך פארקנייטשן, אופציטערנדיק, און האָט שטייל געבעטן:

— מאכט זיך ניט נאריש...

דער קאָזאק האָט מיט גרויס אָנשטרענגונג געהויבן די ברעמען, נאָר זיי זיינען שלאָבעדיק צוריק געפאלן. ס'איז אימ געווען הייס, ער האָט צעשפיליעט דעם מונדיר און דאָס העמד, אָפגעדעקט דעם האַלדז. די פרוי האָט אראָפגעלאָזט דאָס טיכל פון קאָפּ אפּ די אקסלען, אַנידערגעלייגט אפּן טיש די פעסטע, ווייטע הענט, צונויפגעציפעט די פינגער אַזש ביז רויט. וואָס מער איך האָב געקוקט אפּ זיי, אַלץ מער האָט ער מיר אויסגעוויזן ווי א פארזינדיקטער זונ פון א גוטער מוטער. זי האָט צו אימ עפעס גערעדט ליבלעך און פירהאַלטנדיק, און ער האָט געשוויגן צעמישט, — ניט געהאַט וואָס צו ענטפערן אפּ די פארזינטע פאָרווירפּן.

מיטאַמאָל האָט ער זיך אופגעשטעלט, ווי פון א שטאָב, אומזיכער — נידעריק אפּן שטערן — אָנגעטאָגן דאָס היטל, האָט עס צוגעפאַטשט מיט דער דלאָניע און איז ביט־פאַרשפיליעטערהייט אוועק צו דער טיר. די פרוי האָט זיך אויך אופגעהויבן, זאָגנדיק צום טראַקטירניק:

— מיר קערן זיך באַלד אומ, קוזמיטש...

מענטשן האָבן זיי באַגלייט מיט געלעכטער, מיט שפּאַסן. עמעצער האָט גע־זאָגט געדיכט און שטרענג:

— דער לאַצמאַן וועט זיך אומקערן, וועט ער איר ווייזן!

איך בין ארויס גלייך נאָך זיי. זיי זיינען געגאַנגען פריער פאר מיר א טריט צען, באוועגנדיק זיך אין דער פינצטער, קווער דעם פלאַצ, דורכויס איך בלאָטע צום אָטקאָס, צום הויכע ברעג וואָלגע. איך האָב געזען, ווי די פרוי שאַקלט זיך, אונטערהאַלטנדיק דעם קאָזאק, איך האָב געהערט, ווי די בלאָטע שטמאַקעט אונ־טער זייערע פיס; די פרוי האָט ניט הויך, בעטנדיק געפרעגט:

— ווהינ גייט איר? נו, ווהינ־זשע?

איך בין אוועק נאָך זיי איבער דער בלאָטע, כאַטש ס'איז געווען ניט מיין וועג. ווען זיי זיינען צוגעגאַנגען צום פאַנעל איבערן אָטקאָס, האָט זיך דער קאָזאק אָפֿ־געשטעלט, איז אָפגעגאַנגען פון דער פרוי אפּ א טראַט און האָט איר פּלוצעם א זעצ געטאָגן איך פּאַנעם. זי האָט אויסגעשריגן מיט שרעק און פאַרכידעשט:

— אוי, פאַרוואָס?

איך האָב זיך אויך דערשראָקן, בין צוגעלאָפּן הארט צו זיי, און דער קאָזאק האָט אָנגעכאַפּט די פרוי איבער דער מיט קערפּער, האָט זי איבערגעוואָרפּן איבער דעם פּאַרענטש באַרג־אַראָפּ, א שפרונג געטאָגן נאָך איר, און ביידע האָבן זיי זיך אוועקגעקליקט אין א שוואַרצן קנויל איבערן גראָז פון אָטקאָס אראָפּצו. איך בין פאַרציטערט געוואָרן, בין אָפגעשטאַרבן מיט אלע גלידער, דערהערנדיק, ווי דאָרטן אונטן קנאַקט, רייסט זיך דאָס קלייד, דער קאָזאק ריטשעט, און די נידעריקע שטימ פון דער פרוי רייסט זיך אָפּ און בעבעט:

— כ'וועל שריינען... כ'וועל שריינען...

זי האָט הויך, פּינלעך אַן אַכע געטאָגן, און ס'איז געוואָרן שטיל. איך האָב אָנגעטאַפּט א שטיין און א וואָרפּ געטאָגן אימ אראָפּצו — דאָס גראָז האָט זיך צע־שורשעט. אפּן פלאַצ האָט געקלאַפּט די גלעזערנע טיר פונעם שענק. עמעצער האָט א היכצ געטאָגן, איר, ווייזט אויס, אומגעפאַלן, און ווידער א שטילקייט, וואָס איז גרייט אין יעדער רעגע אָנשרעקן מיט עפעס.

אונטערן בארג האָט זיך באוויזן א גרויסער ווייסער קנויל. כליפענדיק און סאָ-
פענדיק הייבט ער זיך שטיל און אומזיכער ארופצו — ס'ווערט קלאָר, אז ס'איז די
פרוי. זי גייט אפ אלע פיר, ווי א שעפס, איך זע, אז זי איז ביזן גארטל א נאָ-
קעטע, ס'הענגען אירע גרויסע בריסטן, און סע דוכט זיך, אז בא איר זינען דרין
פענעמער. אָט האָט זי זיך דערקליבן ביזן פּאַרענטש, האָט זיך צוגעזעצט אפ אימ,
קימאט באזייט מיט מיר, אָטעמט, ווי א צעפאליעט פּערד, צוגלעטנדיק די צעשויר-
בערטע האָר. אפ דער וויסקייט פון איר לייב זעט מען קלאָר טונקלע פלעקן
בלאָטע. זי וויינט, ווישט די טרערן פון די באקן מיט באוועגונגען פון א קאצ, ווען
זי וואשט זיך, דערזעט מיך און רופט אויס שטיל:

— גאָט מינער — ווער איז עס? אוועק, דו אומפארשעמטער יונג!
איך קען ניט אוועק, בין ווי פארשטיינערט פאר כידעש און פון ביטערן נאָגן-
דיקן געפיל. ס'דערמאנען זיך די ווערטער פון דער באבעס שוועסטער:
— די פרוי איז א קויעכ, כאווע האָט דעם האר גאָט אליין אָפגענארט...
די פרוי איז אפגעשטאנען און, פארדעקנדיק זיך די ברוסט מיט שטיקלעך
פון איר קלייד, אנטבלויזנדיק די פיס, איז זי אפגיכ אוועק, און פון אונטערן בארג
האָט זיך אפגעהויבן דער קאָזאק, האָט א פאָכע געטאָן אינדערלופטן מיט א וויי-
סער שמאַכטע, שטיילנקעהייט א פייפ געטאָן, זיך צוגעהערט און זיך צערעדט מיט
א פריילעך קאָל:

— דאריא! וואָס? א קאָזאק וועט אלעמאָל נעמען, וואָס מע דארפ... האָסט
געמיינט, כ'בין שיקער? נייניג, דאָס האָב איך זיך דיר אויסגעוויזן... דאריא!
ער שטייט פעסט, זיין קאָל קלינגט נישטער און שאַפטיש. אָנגעבויגן זיך, האָט
ער מיט דער שמאַכטע אויסגעווישט די שטיוול און זיך ווידער צערעדט:
— היי, נעם די קאָפּטע... דאשק! מאכ ניט קיין שטיק...

און דער קאָזאק האָט הויכ אויסגערעדט א שענדלעך וואָרט.
איך זיצ אפ א קופע שטיינברוכ, הערנדיק אָט דאָס קאָל, אזא איינזאמס אינ-
דער נאכטיקער שטיילקייט און אזא אונטערדיקנדיק-הערשערישם.
פאר די אויגן טאנצן די פייערן פון די לאַמטערנס אפן פלאצ; רעכטס, אינ דער
שווארצער קופע ביימער, שטייגט אפ דער ווייסער אינסטיטוט פאר די איידלגע-
בוירענע מיידלעך. פויל סילענדיק איינס אפ דאָס אנדערע קויטיקע ווערטער, גייט
דער קאָזאק צום פלאצ, פאָכנדיק מיט דער ווייסער שמאַכטע, און פארשווינדט ענד-
לעך, ווי א בייזער כאָלעם.

אפן וואסער-פלומפ, נידעריקער אונטערן אָטקאָס, פאָכקעט די דאמפ-אָפפירנדיקע
טרויב, איבערן אראָפּפאָר קייקלט זיך א פורמאנישע דראָזשקע, ארום — קיין
נעפעש. א פארסאמטער גיי איך לענגוויס דעם אָטקאָס, פארקוועטשנדיק אינ דער
האנט א קאלטן שטיין, וואָס איך האָב ניט באוויזן א וואָרפ צו טאָן אינ דעם קאָ-
זאק. באמ קלויסטער פון געאָרגי דעם זיגנטרעגער האָט מיך אָפגעשטעלט דער
נאכט-וועכטער, שטרענג פאנאנדערגעפרעגט, ווער איך בין, וואָס טראָג איך אינ זאק
הינטערן רוקן.

איך האָב אימ אויספירלעך דערציילט וועגן דעם קאָזאק, — ער האָט זיך צעלאַכט,
אויסשריינדיק:

בעריעש! די קאָזאָקן, ברודער, ס'איז די ריכטיקע אומע, ניט אונדזער גלייכנ!
 און דאָס ווייבֿל איז א צויג...
 ער האָט זיך דערוואָרנג מיטן געלעכטער, און איך בין אוועק ווייטער, ניט
 פארשטייענדיק — וואָס איז דאָ דאָ צו לאַכנ?
 און איך האָב געטראַכט מיט שוידער: און ווי, אויב אזוינס זאָל זיך געווען טרעפן
 מיט מיין מאמען, מיט דער באבען?

VIII

אז ס'איז אויסגעפאלן א שניי, האָט מיך דער זיידע ווידער אָפגעפירט צו דער
 באבעס שוועסטער.

— דאָס איז ניט שלעכט פאר דיר, ניט שלעכט, — האָט ער מיך אינגערעדט.
 מיר האָט זיך געדוכט, אז איך האָב פארן זומער איבערגעלעבט מוירעדיק פיל,
 בין אלט געוואָרן, בין קלוג געוואָרן. און בא די באלעבאטימ איז פאר דער צייט
 דער לאַנגווייל געוואָרן געדיכטער. נאָך אלץ קרענקען זיי אָפט, מאכנ זיך קאליע
 די מאָגנס פון אסאך עסן, נאָך אלץ אזוי אויספירלעך דערציילן זיי איינער דעם
 אנדערן וועגן דעם גאנג פון דער קראַנקייט, נאָך אלץ אזוי שוידערלעך און בייז
 ריכט אָפ די אלטע אירע טפילעס צו גאָט. די יונגע באלעבאָסטע איז נאָכ קימ-
 פעט מאָגערער געוואָרן, פארנעמט ווייניקער רוימ, נאָך באוועגט זיך נאָך אלץ אזוי
 וויכטיק און לאַנגזאם, ווי א טראָגעדיקע. ווען זי נייט פאר די קינדער וועש, זינגט
 זי שטיילניקערהייט אלעמאָל איינע און די זעלבע ליד:

ספיריא, ספיריא, ספיריא, ספיריא —
 ספיריא, ברודער דו מיין,
 איך וועל זיצן אויבנאָן,
 דו וועסט מיך באדינען פֿיין...

אז עמעצער קומט אריין אין צימער, הערט זי באלד אופ זינגען און ווערט
 אין קאס:

— וואָס דארפסטו?

— איך בין זיכער, אז אויסער דער ליד האָט זי מער קיין איינע ניט געקענט,
 אינאָוונט רופן די באלעבאטימ מיך אריין אין צימער און באפוילן:

— אנו, דערצייל, ווי האָסטו דאָרטן געלעבט, אפן דאמפער?

איך זעצ זיך אפן שטול, וואָס לעבן דער טיר צום קלאָזעט, און נעם דערציילן.
 מיר איז אנגעגעם צו דערמאנען זיך אין אן אנדער לעבן איצט, אז מע האָט מיך
 פארשטופט אין אזוינס, וואָס איז דערווידער מיין ווילן. איך צעהיצ זיך, פארגעס
 אין די צוהערער, נאָך ניט אפ לאנג. די פרויען זיינען קיינמאָל אפ קיין דאמפער ניט
 געפאָרן און פרעגן מיך:

— ס'איז פונדעסטוועגן א מוירע, זאָג דעם עמעס?
 איך פארשטיי ניט — וואָס איז דאָ מוירע צו האָבן?

— און ווי, אויב ער פארקערעוועט פלוצעם אפ א טיפ אָרט און ווערט דער-טרונקענ ?

דער באלעבאַס לאַכט, און איך, כאַטש איך ווייס, אז דאמפערס זינקען ניט אינ טיפע ערטער, נאָר איבערצייגן דעריין די פרויען קען איך ניט. די אַלטע איז זיכער, אז א דאמפער איז ניט ער שווימט אפן וואסער, נאָר ער גייט, אינשפארנדיק זיך מיט די רעדער אינ דנאָ פונעם טייך, ווי א וואָגן אפ דער ערד.
— וויבאלד ער איז אן אייזערנער, וויאזוי-זשע שווימט ער ? א האק, נישקאַשע, שווימט ניט...

— אלעמיי א קרוג ווערט אינ וואסער ניט דערטרונקענ ?

— א מאַשלאַ! א קרוג איז דאָך קליינ און ליידיק...

אז איך רייד וועגן סמורין און זיינע ביכער, קוקן זיי אפ מיר מיט פארדאָכט. די אַלטע זאָגט, אז ביכער פארפאסן שוויטן און גאָט-לייקענער.

— און דער פסאלטער ? און דאָוויר האמיילעך ?

— דער פסאלטער איז א הייליקע שריפט, און דאָך האָט דאָוויר האמיילעך גע-

בעטן מעכילע בא גאָט פאר דעם פסאלטער.

— ווו שטייט עס געשריבן ?

— אפ דער דלאַניע בא מיר, — כ'וועל דיר באלד א קנאק טאָן איבערן קאָפ,

וועסטו געוויירע ווערן — ווו !

אלצדינג ווייסט זי, וועגן אלץ רעדט זי מיט זיכערקייט און שטענדיק — ווילד.

— אינ פעטשאַרקע איז געשטאָרבן א טאָטער, האָט זיך די נעשאַמע בא אימ

ארויסגעגאָסן דורכן האלדז — א שווארצע, ווי דזעגעכצ.

— די נעשאַמע איז גייסט, — זאָג איך, נאָר זי צעשרייט זיך מיט פאראכטונג :

— בא א טאָטער ? שוויטע !

די יונגע באלעבאַסטע האָט אויך מוירע פאר ביכער.

— דאָס איז זייער א שעדלעכע זאך — לייענען ביכלעך, איבערהויפט אינ די

יונגע יאָרן, — זאָגט זי, — בא אונדז אפ גרעבעשאַק האָט איינע א מיידל פון א ריי-

כער מישפאָכע געלייענט און געלייענט, ביז זי האָט זיך פארליבט אינ א דיאקאָנ.

האָט דעם דיאקאָנס ווייב זי געמאכט אויסצודרייען — מאמעש א שרעק ! אפ דער

גאס, פאר מענטשן...

אן אנדער מאָל פלעג איך באנוצן ווערטער פון סמוריס ביכער. אינ איינעם פון

זיי, וואָס האָט ניט געהאט ניט קיינ אָנהייב, ניט קיינ סאָפ, האָב איך אויסגעלייענט :

„אייגנטלעך גערעדט, האָט קיינער קיינ פולווער ניט אויסגעטראכט. ווי שטענדיק,

איז ער געקומען אינ רעזולטאט פון א לאַנגער ריי קליינע באַבאכטונגען און אנט-

דעקונגען.“

איך ווייס ניט פארוואָס, נאָר אָט די פראזע האָט זיך מיר שטארק פארגעדענקט,

באזונדערס איז מיר געפעלן געוואָרן די באהעפטונג פון די צוויי ווערטער : „אייגנט-

לעך גערעדט“, איך האָב אינ זיי געפילט עפעס א קויעל, — זיי האָבן מיר פארשאפט

גענוג צאָרעס, קאָמישע צאָרעס. פאראן אזעלכע.

איינמאָל, אז די באלעבאַטי האָבן מיר פאָרגעלייגט צו דערציילן נאָך עפעס

פונעם דאמפער, האָב איך געענטפערט :

— איך האָב שוין מער ניט וואָס צו דערציילן, אייגנטלעך גערעדט...

דאָס האָט זיי פארווונדערט, זיי האָבן זיך צעקראקעט:

— ווי? ווי האָסטו געזאָגט?

און אלע פיר האָבן זיך א נעמ געטאָג איניינעם לאַכן, אלץ איבערכאווערנדיק:

— אייגנטלעך גערעדט, אָ — טאטעלעך!

אפילע דער באלעבאָס האָט מיר געזאָגט:

— דאָס האָסטו שוין זייער ניט געראַטן צוגעטראַכט, קאָמיקער!

פון דענסטמאָל אָן האָבן זיי מיך אַ לאַנגע צייט גערופן:

— היי, אייגנטלעך גערעדט! אנו, גיי נאָר וויש אונטער דעם פּאָל נאָכן קינד,

אייגנטלעך גערעדט...

אָט דאָס לעפישע כויוזעק מאַכן האָט מיך ניט באַליידיקט, נאָר זייער גע-

ווונדערט.

איך האָב געלעבט. איך א נעפל פון פארטעמפנדיקער קלעמעניש, און וועלנדיק

זי בייקומען, האָב איך זיך געפלייסט צו ארבעטן וואָס מער. קיינ ארבעט האָט ניט

געפעלט, — איך שטוב זינען געווען צוויי קליינע קינדער, די ניאנקעס האָבן ניט גע-

קענט צוטרעפן די באלעבאָטימ, מע האָט זיי שטענדיק געניטן. איך האָב געמוזט

זיך אייסעקן מיט די אויפעלעך, האָב אלע טאָג געוואשן ווינדעלעך און בין אלע

וואָך געגאנגען צו דעם זשאנדארמסקן שטראָם שווענקען גרעט; די וועשנס פלעגן

דאָרטן פון מיר שפעטן:

— האָסט זיך גענומען פאר ווייבערשער ארבעט?

אן אנדער מאָל פלעגן זיי מיך ברענגען דערצו, אז איך פלעג זיי נעמען פאטשן

מיט זשמוטן נאס גרעט, זיי פלעגן מיר אָפּצאָלן פון דער ברייטער האנט, נאָר גע-

ווען איז מיט זיי פריילעך, אינטערעסאנט.

דער זשאנדארמסקער שטראָם איז געלאָפן איבערן גרונט פון א טיפן יאר,

אראָפּלאָזנדיק זיך צו דער אָקא, דער יאר האָט אָפּגעשניטן פון דער שטאָט א פעלד,

וואָס האָט זיך גערופן אפן נאָמען פונעם אוראלטן גאָט — יאָרילאָ. אפ דעם פעלד

פלעגן איך סינאָמיק די שטאָטישע איינוווינער איינאָרדענען א שפאציר. די באבע

האָט מיר געזאָגט, אז איך די יאָרן פון איר יוגנט האָט דאָס פּאָל נאָך געגלייבט

איך דעם יאָרילאָ און פלעג איך ברענגען א קאַרבן: מע פלעג נעמען א ראָד, ארום-

וויקלען זי מיט געסמאָלעוועטער פאקליע, אן אָנגעצונדענע פלעג מען זי אַ לאָו טאָג

בארג אראָפּ און מיט געשרייען און לידער נאָכקוקן, צי די פּייערדיקע ראָד וועט

זיך דערקליקלען ביז צו דער אָקא. אויב זי דערקליקלט זיך, איז א סימען, אז דער

גאָט יאָרילאָ האָט אָנגענומען דעם קאַרבן: דער זומער וועט זיין א זוניקער און א

גליקלעכער.

די וועשנס זינען מיינסטנס געווען פון יאָרילאָ, אלץ ווייבלעך — ברען, מיט

בייזע צינגער. זיי האָבן געוויסט דאָס גאנצע לעבן פון שטאָט, און ס'איז געווען

זייער אינטערעסאנט צו הערן זייערע דערציילונגען וועגן סאָכרימ, טשינאָוויקעס,

אָפּיצערן, פאר וועלכע זיי האָבן געארבעט. שווענקען גרעט אום ווינטער איז אייז-

קער שטראָמוואסער — איז א קאטערושנע ארבעט. בא אלע פרייען פלעגן די הענט

אזוי פריירן, אז די הויט פלעג צעטראסקעט ווערן. איבערגעבויגן איבערן שטראָם,

וואָס איז געווען איינגעשלאָסן אין אַ הילצערנעם קלאַץ, אונטער אַן אַלטינק דעכל
אין שפּאַרונעס, וואָס האָט זייער קנאַפּ געשיצט פּונ שניי און ווינט, פּלעגן די וועשנס
שווענקען דאָס גרעס; זייערע פענעמער זיינען אָנגעגאַסן מיט בלוט, אָנגעקניפּן פּונ
פּראָסט. דער פּראָסט ברענט די נאַסע פינגער, זיי בייגן זיך ניט, פּונ די אויגן ריי-
נען טרערן. און די פּרויען ווערן ניט מיד צו פּלוידערן, גיבן איבער איינע דער אַנ-
דערער פּאַרשיידענע געשיכטעס, באַציענדיק זיך צו אַלעמען און צו אַלצדינג מיט
אַ מינ באַזונדער דרייַסטקייט.

בעטער פּונ אַלעמען פּלעג דערציילן נאַטאַליע קאַזאַווסקאַיא, א פּרוי פּונ הע-
כער דרייַסיק, א פּרישע, פעסטע, מיט שפּאַטישע אויגן, מיט עפעס א באַזונדער מינ
בייגעוודיקער און שאַרפּער צונג. צו איר האָבן זיך אַלע כאַווערטעס באַצויגן מיט
אופּמערקזאַמקייט, האָבן זיך מיט איר געייצעט וועגן פּאַרשיידענע זאַכן און געאַכט
זי פּאַר איר פּלינקשאַפט אין דער אַרבעט, אַקוראַטקייט אין אָנטאַן, פּאַר דעם, וואָס
זי האָט אָפּגעגעבן די טאַכטער לערנען אין דער גימנאַזיע. אז זי פּלעג, צונויפּגעבויגן
אונטער דער לאַסט פּונ אירע צוויי קערב מיט גרעט, זיך אַראָפּלאָזן פּונעם באַרג
איבערן גלייטשיקן שטעג, פּלעג מען זי באַגעגענען פּריילעך, אויספּרענגנדיק באַ-
זאָרגט:

— וואָס מאַכט די טאַכטער ?

— גאָרניט, א דאַנק, לערנט זיך, גאָט צו דאַנקען !

— וואַרט — זי וועט נאָך ווערן א גאַנצע פּריצע !

— צוליב דעם טאַקע לערן איך זי. פּונוואַנען נעמען זיך, מיינט איר, די איידל־

געפעסטעטע לייט ? אַלץ טאַקע פּונ אונדז, פּונ שוואַרצער ערד און זאַמד, פּונוואַ-
נען דען נאָך ? וואָס מער איינער ווייסט און קען, אַלץ לענגער זיינען זיינע הענט,
זשעברעט ער אָן מער, און ווער סע כאַפט אַריין מער, באַ יענעם איז דאָס גע-
שעפט הייליקער... אפּ דער ערד שיקט מען אונדז אַראָפּ ווי נאַרישע קינדער, און
צוריק דאַרפן מיר זיך יאווען ווי אַלטע און געניטע, דאַרפן מען זיך לערנען !

אז זי רעדט, שווינגן אַלע, הערן אופּמערקזאַם אירע זיכערע און סייכלדיקע
רייד. מע האָט זי געלויבט אין די אויגן און אונטער די אויגן, מע האָט זיך געכני-
דעשט אפּ איר אויסגעהאַלטנקייט און פּאַרשטאַנד, נאָר קיינער האָט איר ניט נאָכגע-
טאַן. זי האָט זיך אַרומגענייט די אַרבל פּונ דער קאָפּטע מיט געלן לעדער פּונ אַ
שטיוול־כאַליעווע, — דאָס האָט איר געגעבן די מעגלעכקייט ניט אָפּצודעקן די הענט
ביזן עלנבויגן, ניט פּאַרנעצן די אַרבל. אַלע האָבן גערעדט וועגן דעם, ווי וויל זי
האַט צוגעטראַכט, נאָר קיינער האָט ניט געטאַן ווי זי, און ווען איך האָב עס יאָ
געטאַן, האָט מען מיך אויסגעלאַכט :

— עך, דו, באַ ווייבער לערנסטו זיך סייכל !

וועגן איר טאַכטער האָט מען גערעדט :

— אַ וואַזנע זאַך ! נו, וועט זיך מיט איינ פּריצע מער, איז וואָס ? און, עפּ-

שער, וועט זי נאָך ניט דערציען די לערע ביזן סאָפּ, וועט אוועקשטאַרבן...

— די געלערנטע לעבן אויך ניט אַלעמאָל זיט : אַט האָט באַכיליאָוס טאַכטער
זיך געלערנט און געלערנט, און איז אליין געוואָרן אַ לערערקע, איז וויבאַלד אַ
לערערקע — איז דאָך שוין באַוואָרנט אַן אַלטע מויד...

— פארשטייט זיך! פאר א ווייב וועט מען דיך אָן געלערנטקייט אויך נעמען,
ס'זאל נאָר זיין פארוואָס אָנצונעמען...

— דער וויבערשער סיכל' שטעקט ניט אין קאָפּ...

ס'איז געווען פריקער צו הערן, ווי זיי רעדן אליין וועגן זיך אזוי אומפארשעמט.
איך האָב געוואוסט, ווי סע רייוו וועגן פרויען די מאטראָסן, די סאָלדאטן, די גראַ-
בארעס, איך האָב געזען, ווי די מאנצבלעך בארימען זיך איינער פארן אנדערן מיט
זייער בעריעשקייט אין אָפנארן פרויען, מיט זייער קויעכ אויסצוהאלטן אסאך אין
די באציאונגען מיט זיי. איך האָב געפילט, אז זיי באציען זיך צו די „וויבער“ פּינט-
לעך, נאָר קימאט אלעמאָל האָט אין די דערציילונגען פון די מאנצבלעך וועגן זיי-
ערע ניצכוינעס, איינינעם מיט בארימערין, געקלונגען עפעס אזוינס, וואָס האָט דער-
לויבט צו טראכטן, אז אין די דאָזיקע דערציילונגען איז דאָ מער בארימערין און
אויסטראכטעניש, איידער עמעס.

די וועשנס פלעגן ניט דערציילן איינע דער אנדערער וועגן זייערע ליבע-טרעפער-
נישן, נאָר אין אלץ, וואָס זיי האָבן גערעדט וועגן די מאנצבלעך, האָב איך געהערט
א געפיל פון שפאָט און בייזקייט, און איך האָב מיר געקלערט, אז, עמעס: די פרוי
איז א קויעכ.

— ווי דו זאָלט זיך ניט דרייען, מיט וואָס דו זאָלט זיך ניט פרייען, און
צו א ווייב מוזסטו קומען צו גיין, אָן איר קענסטו זיך ניט באגיין, — האָט איינ-
באָל נאטאליע געזאָגט, און עפעס אן אלטע האָט מיט א פארקילטער שטימ פונווייטנס
אריבערגעשרייגן:

— און ווהיין דען נאָך? פון גאָט אפילע גייט מען אוועק צו אונדז, די מאָנאכן,
אשטייגער, די נעזירימ...

אָט די געשפרעכט אונטער דער וויינענדיקער פליושקערין פון וואסער און דעם
פראטשן מיט די נאסע שמאטעס, אפן דנאָ פונעם יאר, אין דעם בלאָטיקן שפאלט,
וואָס אפילע דער וויינענדיקער שניי האָט ניט געקענט צודעקן מיט זיין זויבערן
צודעק; אָט די אומפארשעמטע בייזע שמועסן וועגן געהיימען, וועגן דעם, פונווא-
נען סע קומען אלע ראסן און פעלקער, האָבן ארויסגערופן בא מיר אן אָנגעשראָ-
קנקייט און אן עקל, אָפגעשטויסן דעם געדאנק און דעם געפיל אין א זייט פון די
„ראָמאנען“, וואָס האָבן מיך אזוי פּרעך ארומגערינגלט; מיטן באגריפ „ראָמאנ“ האָט
זיך בא מיר פעסט צונויפגעבונדן א פאָרשטעלונג וועגן א קויטיקער, צעלאָזענער
געשיכטע.

נאָר דאָך איז אין יאר, צווישן די וועשנס, אין די קיכנ בא די אָפציערישע
באדינער, אין קעלער בא די ארבעטער-גראבארעס געווען אָן אן ערעך אינטערע-
סאנטער, ווי אין שטוב, ווו די פארגליווערטע איינארטיקייט פון די רייד, באגריפן,
געשעענישן פלעגן ארויסרופן בלויז א שווערן ביטערן לאנגווייל. די באלעבאטימ האָבן גע-
לעבט אינעם פארצויערטן קרייז פון עסן, שלאפיקייט, שלאָפ, טומלדיקע צוגרייטענישן
צום עסן, צום שלאָפ, זיי האָבן גערעדט וועגן זינד, וועגן טויט, האָבן זייער מוירע
געהאט פאר אימ, זיי האָבן זיך געשטויסן, ווי די קערנער ארומ א מילשטיין, שטענ-
דיק ריכטנדיק זיך, אז אָט באלד צעקוועטשט ער זיי.

אין פרייע שאַען פלעגן איך אוועקגיין אין שטאל האקן האַרץ, וועלנדיק זיין

אביסל אליינ מיט זיך, נאָר דאָס פלעג מיר זיך זעלטנווען אייגענע — ס'פלעג זיך צונויפקומען די אָפּיצערישע באדינער און נעמען דערציילן וועגן דעם לעבן אין הויז.

אָפּטער פון אלע פלעגן זיך צו מיר אין שטאל ווייזן יערמאָכט און סידאַראָוו. דער ערשטער — א לאנגער, סוטלעוואטער קאלוגער, אינגאנצן א געפלאַכטענער פון גראָבע און שטארקע אָדערן, א קליינקעפיקער, מיט מוטנע אויגן. ער איז געווען פויל, פארדריסלעכ-נאריש, האָט זיך באוועגט לאנגזאם, אומגעשיקט, און או ער פלעג דערוועג א פרוי, פלעג ער נעמען מוקען און זיך בייגן פאָרויס, ווי ער וואָלט זיך קלייבן א פאל טאָג איר צו די פיס. אלע אין הויפּ האָבן זיך געכידעשט, ווי גיך ער האָלט אָפּ זיינע ניצכוינעס איבער קעכנס, איבער דינסטן, אלע האָבן אימ מער קאנע געווען, מוירע געהאט פאר זיינ בערישער קראפט. סידאַראָוו, א מאָגערער, ביינערדיקער טוילער, איז געווען אלעמאָל טרויעריק, האָט גערעדט שטילינקערהייט, געקוקט שטענדיק צו דעם ווינקל, וווּ ס'איז טונקלער.

— וואָס קוקסטו, וואָס?

— טאָמער וועט א מייזעלע ארויסלויפן... כ'האָב ליב מייזעלעך, קליקלעך זיך, אזעלכע שטילינקע.

איך האָב געשריבן פאר די אָפּיצערישע באדינער בריוו אין דאָרפ, צעטעלעך צו די געלייבטע. מיר איז עס געפעלן געווען: נאָר אנגענעמענער ווי פאר עמעצן אנדערש איז געווען שרייבן בריוו פאר סידאַראָוו, — ער פלעג אלע שאבעס שיקן בריוו צו דער שוועסטער קיינ טוילע.

ער פארבעט מיך צו זיך אין קיך, זעצט זיך צום טיש איינינעם מיט מיר, רייבט שטארק מיט די דלאַניעס דעם געשוירענעם קאָפּ און שעפטשעט מיר אפּן אויער: — נו, קנאק! איך אָנהייב — ווי ס'געהער: צו מיינ פיל געלייבטער שוועסטער, זאָל לאנג לעבן און געזונט זיין, — ווי ס'געהער! איצטער שרייב: דאָס קערבל האָב איך באקומען, נאָר ס'איז איבעריק, און איך דאנק. איך דארף ניט גאָרניט, מיר לעבן גוט, — ס'הייסט, מיר לעבן גאָר גיט גוט, נאָר ווי די הינטן; נו, דאָס זאָלסטו ניט שרייבן, שרייב — אז גוט! זי איז א קלייניקע, זי איז אלט אינגאנצן פערצן יאָר — צו וואָס זאָל זי עס וויסן. איצטער שרייב אליינ אזוי, ווי מע האָט דיך געלערנט... ער וואלגערט זיך אָן אפּ מיר פון דער לינקער זייט, אָטעמט הייס און שמעקן-דיק מיר אין אויער און שעפטשעט אקשאַנעסדיק:

— און זי זאָל ניט לאָזן די באַכערימ זי ארומנעמען און טשעפען פאר די בריסטן און וווּ ניט איז! שרייב: טאָמער רעדט עמעצער ליבלעך, גלייב אימ ניט, דאָס וויל ער אייך אָפּפירן...

פון אַנטרענונגן איינצוהאלטן דעם הוסט גיסט זיך זיינ פאָגעם אָן מיט בלוט, ער בלאָזט אָן די באקן, אפּ די אויגן טרעטן ארויס טרערן, ער דרייט זיך אפּן שטול און שטיסט מיך.

— דו שטערסט!

— מאכט ניט אויס, שרייב!.. די הערן און הויכע לייט זאָלסטו באזונדערס ניט גלייבן, זיי נארן אָפּ א מידל איינס און צוויי. ער ווייסט דיר אלע ווערטער און קען דיר אלע שיינ זאָגן, און ווי דו האָסט זיך אימ נאָר פארטרויט, אזוי ווייזט ער

דיר גלייך דעם וועג אינעם שאנדהויז אריין. און טאָמער האָסטו אָפּגעשפּאַרט א רובל.
גיב אימ אָפּ דעם גאלעך, ער וועט באהאלטן, אויב ער איז א גוטער מענטש. נאָר
גלייכער פארגראָב אינעם דער ערד, קיינער זאָל נישט זען, און פארגעדענק — וווּ.

ס'איז געווען זייער טרויעריק צו הערן אָט די שעפטשערין, וואָס פלעג געוויינט
לעב באגלייט ווערן מיטן קוויטש פונעם בלעכענעם דריידל אינעם לופטשטיקל. איך
קוק זיך אומ אפן פארויכערטן שטערן פונעם אויוון, אפ דער שאפע מיט געפעס,
וואָס איז פארפֿינטלט פון פליגן, — די קיך איז מוירעדיק פארשמוצט, אָנגעזעצט מיט
וואנצן, איז ביטער דורכגעדעמפט מיט געפרעגלטן פעסס, מיט גאזע, מיט רויך. אפן
איוון, צווישן די קינעלעך, שורשען טאראקאנעס, א געפאלנקייט גיסט זיך אריין.
אינעם דער נעשאַמע, סע קלעמט ביזן טרערן אפ דעם סאָלדאט, אפ זיין שוועסטער.
נישט שוין איז עס מעגלעך, נישט שוין איז גוט אזא לעבן?

איך שרייב עפעס, שוין נישט הערנדיק סידאַראָווס שעפטשערין, שרייב וועגן דעם,
ווי לאַנגווייליק און באַליידיקנדיק דאָס לעבן איז, און ער זיפצט און רעדט צו
מיר:

— שרייבסט אסאך, א דאנק! איצט וועט זי וויסן פארוואָס מוירע צו האָבן...
— פאר גאַרנישט דארפ מען נישט מוירע האָבן, — זאָג איך ביזן, כאָטש איך אליין
האָב פאר אסאך זאכן מוירע.

דער סאָלדאט לאכט, צוהוסטנדיק:

— נארעלע! וואָס הייסט נישט מוירע האָבן? און די הערן? און גאָט? ווייניק
פאראן!

אז ער באקומט א בריוו פון דער שוועסטער, בעט ער אומרויך:

— ליינען גיכער, איך בעט דיך...

און ער צווינגט מיך איבערלייענען דריי מאָל דאָס פוסטע, פארדריסלעך קורצע
בריוול, וואָס איז אָנגעשריבן מיט קאָטשערעס און לאַפּעטעס.

געווען איז ער א גוטער, א ווייכער, נאָר צו פרויען האָט ער זיך באצויגן ווי
אלע — הינטיש גראָב און פראַסט. ווילנדיק און נישטוילנדיק זיך צוקוקנדיק צו אָט די
באציונגען, וואָס פלעגן אָפט מיט ווונדערלעכער און פאסקודנער גיכקייט זיך צעוויקלען.
פאר מינע אויגן פונעם אָנהייב ביזן צום סאָפּ, האָב איך געזען, ווי סידאַראָוו דער
וועקט בא דער פרוי א געפיל פון גוטסקייט מיט זינע באקלאָגענישן אפן סאָלדאטישן
לעבן, ווי ער פארשיקערט זי מיט מילדער נארעריי, און שפעטער, נאָך אלעמען,
דערצוילנדיק יערמאָכינען וועגן זיין זיג, קניישטט ער זיך מיט א ווידערגעפיל און
שפייט, ווי ער וואָלט אַינגענומען א ביטערע רעפוע. דאָס האָט מיך געפאסעוועט
איבערן הארצן, צאָרנדיק פּרעג איך דעם סאָלדאט — צו וואָס נארן זיי אלע די פרוי,
ליגנערן, און דערנאָכדעם מאכן זיי פון איר טעל, גיבן זי איבער איינער דעם אנדערן
און שלאָגן זי אפילע אָפּטמאָל?

ער שמייכלט נאָר שטיליניקערהייט און זאָגט:

— דו דארפסט זיך נישט אינטערעסירן מיט אזוינע זאכן, דאָס איז אלץ זייער

שלעכט — א זינד! דו ביסט א קלייניקער, דיר איז נאָך פרי...

נאָר איינמאָל האָב איך ארויסבאקומען א מער באשטימטן ענטפער, וועלכן כ'האָב
פארגעדענקט.

— דו מיינסט, זי ווייסט ניט, אז איך נאר זי אָפּ? — האָט ער געזאָגט, אונטער-
ווינקענדיק און מיט א הוסט. — זי ווייסט! זי אליין וויל, מע זאָל זי אָפּמארן. אלע ליגנער
אינ דער זאך, אזא זאך איז עס שוין. ס'איז איטלעכע א כארפע, קיינער האָט גאָר
קיינעם ניט ליב, פּראָסט — צעלָאָזנקייט! ס'איז א שרעקלעכע כארפע, ווארט צו,
וועסט אליין געווירע ווערן! דאָס מוז מען, סע זאָל פּאַרקומען באנאכט, און טאַמער
באטאָג — איז אינ דער פינצטער, אינ א פינצטער ווינקל, יאָ! פאר דער זאך האָט
גאָט פון גאנדיגן ארויסגעטריבן, דערפון זיינען אלע אומגליקלעכע...

ער האָט גערעדט אזוי גוט, אזוי טרויעריק, מיט אזויפיל כאראַטערישע, אז
דאָס האָט מיך אביסל שאלעם געמאכט מיט זיינע ראָמאנען. איך האָב זיך באצויגן
צו אימ פריינטלעכער ווי צו יערמאָכניגען, וועלכע איך האָב פיינט געהאט און זיך
באמיט אפ אלערליי אויפאנימ אויסצולאכען און אופרייצן, — דאָס פלעג מיר געראַטן,
און זייער אָפט פלעג ער זיך לאָזן לויפן נאָך מיר איבערן הויפּ מיטן מיינ זיך צע-
רעכענען מיט מיר, נאָר דאָס פלעג אימ, איבער זיינ אומגעשיקטקייט, זעלסטן-ווען
געראַטן.

— ס'איז פארבאָטן, — זאָגט סידאָראָוו.

אז ס'איז פארבאָטן, דאָס האָב איך געוואוסט, נאָר אז מענטשן זיינען דערפון
אומגליקלעך, האָט זיך מיר ניט געגלייבט. איך האָב געזען, אז מ'איז אומגליקלעך,
און האָב ניט געגלייבט, ווייל כ'האָב אָפט באמערקט אן אומגעוויינלעכע אויסדרוק
אינ די אויגן פון פארליבטע מענטשן, געפילט די באזונדערע גוטסקייט פון די
ליבנדיקע: זען אָט דעם יאָנטעוו פון הארצן איז שטענדיק אנגענעם געווען.

נאָר דאָך האָט דאָס לעבן, געדענק איך, מיר אויסגעוויזן אלע מער לאַנגווייליק,
הארט, אפ שטענדיק אומבאוועגלעך איינגעשטעלט אינ די פאַרמען און פארהעלטע-
נישן, ווי איך האָב עס געזען פון טאָג צו טאָג. ס'האָט זיך ניט געטראכט וועגן
דער מעגלעכקייט פון עפעס בעסערס ווי דאָס, וואָס עס איז, וואָס ווייזט זיך פאר
די אויגן אלע טאָג, ניט צו באזייטיקן.

נאָר איינמאָל האָבן די סאָלאַטן מיר דערציילט א געשיכטע, וואָס האָט מיך
שטארק צערודערט: אינ איינער פון די דירעס האָט געווינט א צושניידער, וואָס האָט
געארבעט בא דעם בעסטן שניידער אינ שטאָט, א שטילער, באשיידענער מענטש,
ניט קיין רוסישער. ער האָט געהאט א ווייב און קינדער, א קלייניקע, האָט זי טאָג
און נאכט געלייענט ביכער. אינ רוישיקן הויפּ, אינ די צוויי הייזער, וואָס זיינען
ענג אָנגעפראָפט מיט שיקערע מענטשן, האָבן די צוויי געלעבט אומגעזעען און אָן
א הויך קאָל, קיין געסט האָבן זיי ניט אופגענומען, אליין אינ ערגעץ ניט געגאנ-
גען, סיידיגן יאָנטעוו אמאָל אינ טעאטער.

דער מאַן איז פון אינדערפרי ביז שפעט אינאָוונט געווען אפ דער ארבעט, די
פרוי, אן ענלעכע אפ א מינדעריאָריק מיידעלע, פלעג א פאַר מאָל אינ וואָך ארויסגיין אינ
דער ביבליאָטעק. איך האָב אָפט געזען, ווי זי גייט מיט קליינע טריטעלעך, שאַקלענדיק
זיך, ווי אונטערהינקענדיק, איבער דער דאמבע, מיט ביכער אינ רימענס, ווי א גימנאז-
זיסטקע, א פּראָסטינקע, אן אנגענעמענע, א נייע, א זויבערע, און הענטשקעס אפ
די קליינע הענט. א פּאָנעם האָט זי א פויגלש, מיט געשווינדע אייגלעך, אינגאנצן איז
זי א שייניקע, ווי א פאַרצעלייענע ליאלקעלע אפ א שפיגל-טיש. די סאָלאַטן האָבן

געשמועסט, אז איר פעלט א ריפ אין דער רעכטער זייט, דעריבער שאקלט זי זיך אזוי מאָדנע, ווען זי גייט, נאָר מיר האָט עס אויסגעוויזן אנגענעם, דאָס האָט זי באַלד אויסגעטיילט פון די איבעריקע דאמען אין הויפּ — די אָפיצערישע ווייבער. אָט די דאָזיקע ווייבער — כאָטש זיי האָבן פארמאָגט הייליכע שטימען, זיינען גע- ווען אָנגעטאָן אין קאָליריקע קליידער און הויכע טורנירן, האָבן זיי דאָך אויסגעזען אָפגעניצעוועט, פונקט ווי זיי וואָלטן לאנג געלעגן פארגעסן אין א פינצערן אַל- קער, צווישן אלערליי אומנייטיקע זאכענישן.

די קליינע צושניידערן האָט זיך גערעכנט אין הויפּ פאר א האלב-צעמישטער. מע האָט גערעדט, אז זי האָט אפּ די ביכער געפאטערט דעם פארשטאנד, איז דער- גאנגען דערצו, אז זי קען זיך ניט פארנעמען מיט דער ווירטשאפט, דער מאן גייט אליין אפן מארק נאָך פראָוויזיע, באשטעלט אליין מיטיק און אָוונט-ברויט דער קעכען, זייער א גרויסער, ניט קיין רוסישער פרוי, א פארומערטער, מיט איין רויט אויג, וואָס איז שטענדיק נאס, און מיט א שמאָלן ראָזעוון שפאלט אָנשטאָט דעם צווייטן. די באלעבאָסטע אליין, האָט מען גערעדט, קען ניט אונטערשיידן צווישן כאזער-פלייש און קאלב-פלייש, און איינמאָל האָט זי, א כארפע צו דערציילן, אַנ- שטאָט פערטערשקע איינגעהאנדלט כריין!

מאָלט זיך נאָר אויס, אזא מין ווילדקייט!

אלע דריי זיינען זיי געווען פרעמדע אין הויז, פונקט ווי זיי וואָלטן צופעליק אריינגעפאלן אין איינס פון די שטייגלעך פון אָט דעם גרויסן הינער-שלאַק, ווי סע טרעפט, אשטייגער, מיט די בלויערלעך, וואָס, ראטעווענדיק זיך פון פראָסט, פלוצען זיי אריין דורך א לופטשיקל אין א דושנער און קויטיקער מענטשן-וווינונג. און פלוצעם האָבן מיר די באדינער דערציילט, אז די הערן אָפיצערן האָבן פארטראכט מיט דער קליינער צושניידערן א באַליידיקנדיקע און ביזע שפיל: אלע טאָג גיבן זיי איר איבער, אמאָל דער, אמאָל יענער, צעטעלעך, אין וועלכע זיי שרייבן איר וועגן זייער ליבע, זייערע ליידן, איר שיינקייט. זי ענטפערט זיי, בעט, זיי זאָלן זי לאָזן צורו, באדויערט, וואָס זי פארשאפט זיי לייד, בעט גאָט, ער זאָל זיי העלפן באפרייען זיך פון זייער ליבע צו איר. באקומענדיק אזא צעטעלע, ליינענען עס די אָפיצערן אלע צוזאמען, לאכט פון דער פרוי און שטעלן צוזאמען צונויף א בריוו צו איר פון עמעצנס נאָמען.

דערציילנדיק מיר די דאָזיקע געשיכטע, האָבן די אָפיצערישע באדינער געלאכט, געזידלט די צושניידערן.

— בעהיימע אומגליקלעכע, פארקרימעניש, — האָט יערמאָכט גערעדט אפן באס,

און סידאַראָוו האָט אים שטיילינקערהייט אונטערגעהאלטן:

— יעדע פרוי וויל, מע זאָל זי אָפנארן. זי ווייסט אלצדינג...

איך האָב ניט געגלייבט, די צושניידערן זאָל וויסן, אז מע לאכט פון איר, און האָב גלייך באשלאָסן דערציילן איר וועגן דעם. אויסגעשפירט א צייט, ווען די קעכען איז אוועק אין קעלער, ביזן איך מיט די הינטער-טרעפּ אריינגעלאָפן אין דער ווינונג פון דער קלייניקער פרוי, האָב זיך א רוק געטאָן אין דער קיך, איז דאָרטן געווען פוסט, ביזן איך אריין אין די צימערן — די צושניידערן איז געזעסן באמ טיש, אין איין האנט אירער — א שווערע באגילדטע שאָל, אין דער

צווייטער — אן אָפּן בוך. זי האָט זיך דערשראָקן, האָט צוגעדריקט דאָס בוך צו דער ברוסט און אָנגעהויבן רופּן מיט ניט קיין הויך קאָל :

— ווער איז דאָס ? אווגוסטא ! דאָס ביסטו ?

איך האָב אָנגעהויבן גיך און צעטומלטערהייט ריידן, אלץ ריכטנדיק זיך, אז אָט דערלאַנגט זי א וואָרפּ אין מיר מיטן בוך אָדער מיט דער שאַל. זי איז געזעסן אין א גרויסן מאלניעפארביקן פּאָטעל, אָנגעטאָן אין א בלויען קאפּאָט מיט פראַנדזן אונטן, מיט שפיצן אפּן קאָלנער און אפּ די אַרבל, איבער אירע אקסלען זיינען געווען צעשאַטן די טונקל-בלאָנדע כוואליעדיקע האָר. זי איז געווען ענלעך אפּ א מאַלעך פון די קייסערלעכע טירן אראָפּ. צוגעדריקט צום ווענטל פון שטול, האָט זי געקוקט אפּ מיר מיט קיילעכדיקע אויגן, פון אָנהייב קאעסדיק, דערנאָך פאר-וונדערט, מיט א שמייכל.

אז איך האָב געזאָגט אלץ, וואָס איך האָב געוואָלט, און האָב, פארלירנדיק דעם מוט, זיך ארויסגעדרייט צו דער טיר, האָט זי אויסגערופּן צו מיר :

— שטיי !

האָט א שטעל געטאָן די שאַל אפּ דער טאצ, א וואָרפּ געטאָן דאָס בוך אפּן טיש און, צונויפגעלייגט די דלאַניעס, האָט זי געזאָגט מיט א געדיכטן באס פון א דערוואקסענע מענטשן :

— ביסט אזא מאַדנע ינגל... גיי צו נעענטער !

איך האָב זיך צוגערוקט זייער פאַרויכטיק, זי האָט אָנגענומען מיין האנט און, גלעטנדיק זי מיט אירע קליינע קאלטע פינגער, האָט זי געפרעגט :

— קיינער האָט דיך ניט אָנגעלערנט, זאָלסט עס מיר דערציילן, ניין ? נו, גוט,

איך זע, איך גלייב, ס'איז דיין אייגענער געדאנק...

זי האָט ארויסגעלאָזט מיין האנט, פארמאכט די אויגן און שטיל, צעצויגן

געזאָגט :

— אזוי ריידן וועגן דעם ברודיקע סאָלאַטן !

— איר וואָלט געדארפט ארויספאַרן פון דער קווארטיר, — האָב איך סאָליד

געייצט.

— צו וואָס ?

— זיי וועלן אייך בייקומען.

זי האָט זיך אנגענעם צעלאכט, דערנאָך האָט זי געפרעגט :

— דו לערנסט זיך ? ביכלעך לייענען האָסטו ליב ?

— ניטאָ ווען צו לייענען.

— ווען דו זאָלסט ליב האָבן, וואָלסטו זיך געפינען צייט. נו — א דאנק !

זי האָט מיר דערלאַנגט אירע פינגער, צונויפגעלייגט אין א פינטל, און איך

זיי — א זילבערנע מאטבייע, — ס'איז געווען א בושע צו נעמען אָט די קאלטע זאך,

נאָר איך האָב זיך ניט דערוועגט אָפּצוזאָגן און, אוועקגייענדיק, האָב איך זי אַני-

דערגעלייגט אפּ א סטופיקל פונעם פאַרענטש בא די טרעפּ.

איך בין אוועק פון אָט דער פרוי מיט א טיפּן איינדרוק, א נייעם פאר מיר ;

ס'איז מיר געווען, ווי א זון וואָלט פאר מיר אופגעגאנגען, און עטלעכע טעג האָב

איך געלעבט אין פרייד, דערמאנענדיק זיך אינעם גראַמען צימער און דער צושניי-

דערן אין אימ, — אָנגעטאָגן אין בלויען, און ענלעכע אפ א מאלעכ. ארום איז אלץ געווען אומבאקאנט שיינ, א פרעכטיקער, גאָלדיקער טעפּיכ איז געלעגן אונטער אירע פיס, דורכ די זילבערנע פענצטער-שויבן האָט אריינגעקוקט, ווארעמענדיק זיכ לעבן איר, דער ווינטערדיקער טאָג.

מיר האָט זיכ געוואָלט א קוק טאָג אפ איר נאָכאמאָל, — וואָס וועט זיינ, אויב איכ וועל אריינגייין בעטן בא איר א ביכל? ?

איכ האָב עס געטאָגן — און האָב זי ווידער געווען אפ דעם זעלבן אָרט, מיט א בוכ אין דער האנט, נאָר א באַק איז איר געווען אונטערגעבונדן מיט עפעס איינבונד, האָט די צושניידערן אומדייטלעכ אויסגעמעקעט עפעס. איכ בין ארויס פון איר א טרויעריקער, אוועקטראָגנדיק דאָס בוכ, פון וועלכן ס'האָט געשמעקט מיט קרעאַזאַט און מיט אַניסעווע טראָפּנס. דאָס בוכ האָב איכ באהאלטן אפן בוידעם, נאָך דעם ווי איכ האָב עס פארוויקלט אין א ריינ העמד און אין פאפיר, מוירע האָבנדיק, די באלעבאטימ זאָלן עס ניט אָפּנעמען, ניט פאטערן.

באקומענדיק די „ניווא“ צוליב די געניי-מוסטערן און די פרעמיעס, האָבן זיי זי ניט געלייענט, נאָר פלעגן נאָכן דורכקוקן די בילדלעך צונויפלייגן אפ דער שאַ-פע אין שלאָפּציימער, און סאָפּ יאָר איינבינדן און באהאלטן אונטערן בעט, וווּ ס'זיינען שוין געלעגן דריי בענדער „זשיוואָפּיסנאָיע אָבאַזרעניע“. ביים איכ פלעג וואשן דעם פּאָל אין שלאָפּציימער, פלעג אונטער די ביכער פארינען קויטיקע ווא-סער. דער באַלעבאָס האָט נאָך אויסגעשריבן די צייטונג „רוסקי קוריער“ און אין די אָוונטן, ליינענדיק זי, פלעג ער זיכ זידלען:

— דער טייוול ווייסט זיי, צו וואָס זיי שרייבן אָט די אלע מייסעס! ס'איז דאָך נודאָטע...

שאבעס, צעהענגענדיק אפן בוידעם דאָס גרעט, האָב איכ זיכ דערמאנט אינעם בוכ, האָב עס ארויסבאקומען, צעעפנט און איבערגעלייענט די אָנהייב-שורע: „הייזער זיינען, ווי מענטשן: איטלעכס האָט זיכ זיינ פינאָנאָמיע“. דאָס האָט מיכ פארווונדערט מיט דער עמעסדיקייט, — איכ האָב גענומען ליינענען ווייטער, שטיי-ענדיק באמ בוידעם-פענצטער, און האָב געלייענט, ביז איכ בין פארקאָליעט גע-וואָרן, און אינאָוונט, ווען די באלעבאטימ זיינען אוועק צו גאנצנאכט, האָב איכ אוועקגעטראָגן דאָס בוכ אין קיכ אריין און בין דאָרט פארוונקען אין די געלבלעכ-אָפּגעניצעוועטע זייטלעך, וואָס זיינען ענלעך געווען אפ הארבסטיקע בלעטער; זיי האָבן מיכ לייכט אוועקגעפירט אין אן אנדער לעבן, צו נייע נעמען און פאר-העלטענישן, וויזנדיק מיר גוטע העלדן, פינצטערע פארברעכער, גאָר ניט קיינ ענלעכע אפ די מענטשן, וואָס זיינען געוויינלעך געווען פאר מיינע אויגן. דאָס איז געווען א ראָמאן פון קסאוויע דע-מאָנטעפּען, לאנג ווי אלע זיינע ראָמאנען, רייכ מיט מענטשן און געשעענישן, וואָס האָט געשילדערט אן אומבאקאנט האסטיק לעבן. אלץ אין דעם ראָמאן איז געווען ווונדערלעך פראָסט און קלאָר, פונקט ווי עפעס א שיינ, וואָס איז באהאלטן צווישן די שורעס, האָט באלויכטן דאָס גוטע און דאָס שלעכטע, העלפנדיק ליב האָבן און פיינט האָבן, צווינגענדיק אָנגעשטרענגט נאָך-צופאָלגן נאָכן גוירל פון די מענטשן, וואָס זיינען פארפלאָנטערט געווען אין אן

ענגן געזעמל. באלד אפן אָרט איז געקומען דער פארלאנג צו העלפן דעם, צו שטערן יענעם, פארגעסנדיק, אז דאָס דאָזיקע אומגעריכט צעעפנטע לעבן איז אפ דורכ און דורכ א פאפירנס. ארצ איז פארגעסן געוואָרן אין די וואקלונגען פונעם קאמפ, איז פארשונגען געוואָרן פון א פרייד-געפיל אפ איינ זייטל, א געפיל פון פארדראָס אפן צווייטן.

איך האָב זיך אזוי פארלייענט, אז ווען איך האָב דערהערט א קלונג פונעם גלעקל אפן פאראדנעם גאנעק, האָב איך ניט באלד פארשטאנען, ווער סע קלינגט און צו וואָס.

די ליכט האָט קימאט אויסגעברענט, דער לייכטער, וואָס איך האָב ערשט אינ-דערפרי אויסגערייניקט, איז געווען פארגאָסן מיט כלייעווען. דער קנויט פון דער לאמפאדע, אפ וועלכער איך האָב געדארפט אכטונג געבן, האָט זיך ארויסגעגליטשט פונעם האלטערל און איז פארלאָשן געוואָרן. איך האָב זיך גענומען דרייען איבער דער קיך, באמיט זיך צו פארווישן די שפורן פון מיינע פארברעכנס, דאָס בוכ האָב איך פארשטופט אונטערן אויוון און גענומען צורעכט מאכן די לאמפאדע. פון די צימערן איז ארויסגעשפרונגען די ניאנקע:

— ביסט טויב געוואָרן? מע קלינגט!

איך האָב זיך א וואָרפ געטאָן עפענען די טיר.

— ביסט געפאָפן? — האָט דער באלעבאָס שטרענג א פרעג געטאָן. דאָס ווייב זיינס האָט זיך שווער געהויבן אפ די טרעפ און זיך באקלאָנגט, אז איך האָב זי פארקילט, די אלטע האָט געשאַלטן. איך קיך האָט זי באלד דערזען די אָנגעצונ-דענע ליכט און האָט מיך אָנגעהויבן אויספרעגן, וואָס האָב איך געטאָן.

איך האָב געשוויגן, ווי אראָפגעפאלן פון ערגעץ א הייך, אינגאנצן א צעקלאפ-טער, איך פאכער, טאָמער געפינט זי דאָס בוכ, און זי האָט געשריגן, אז איך וועל נאָך פארברענען דאָס הויז. דער באלעבאָס מיטן ווייב זיינען געקומען צום אָוונט-עסן, האָט די אלטע פאר זיי געמאסערט:

— אָט, זעט, ער האָט די גאנצע ליכט אויסגעברענט, ער וועט נאָך די שטוב אויך פארברענען...

באמ עסן זיינען זיי מיר אלע פיר דערגאנגען די יאָרן מיט זייערע צינגער, דערמאנענדיק אלע זינד, וואָס איך בין באגאנגען גערן און אומגערן, דראָענדיק מיר מיט אומקומעניש, נאָך איך האָב שוין געוויסט, אז דאָס ריידן זיי אזוי ניט פאר בייזקייט און אויך ניט פון גוטע געפילן, נאָך בלויז פאר לאנגווייל. און ס'איז געווען מאָדנע צו זען, ס'ארא פויסטע און לעכערלעכע זיי זיינען אין פארגלייך מיט די מענטשן פונעם בוכ.

אָט האָבן זיי פארענדיקט מיטן עסן, זיינען שווער געוואָרן, זיינען מיר זיך צע-לאנגען שלאָפן. די אלטע האָט נאָך דעם, אז זי האָט אופגעטראָעט דעם האר גאָט מיט אירע בייזע טיינעס, זיך פארקלייבן אפן אויוון און איז שטיל געוואָרן. דעמלט בין איך אופגעשטאנען, האָב ארויסגעקריגן, דאָס בוכ פון אונטערן אויוון, בין צו-געגאנגען צום פענצטער, נאָך דאָס אויג האָט ניט גענומען דעם דריבענעם שריפט, און לייענען האָט זיך געגלוסט ביז פיינ. איך האָב באקומען פון דער פאָליצע א קופערנע פאן און האָב מיט איר אָפגעשלאָגן די לעוואָנע-שיין צו זיך אפן בוכ, —

איז געוואָרן נאָך ערגער, פינצטערער. דאן האָב איך זיך פארקליבן אפ דער באַנק, איך ווינקל, צו די איקאָנעס, האָב גענומען לייענען, שטייענדיק בא דער שיין פון דער לאַמפאדע, ביז א פארמאטערטער איינגעשלאָפן, אראָפגעזעצט אפ דער באַנק, און האָב זיך אופגעכאפט פון דער אַלטערס געשרייען און שטורכעס. האַלטנדיק דאָס בוך איך דער האַנט, האָט זי מיט דעם געקנאקט איבער מיין פלייצעס, א רויטע פון קאס, צאָרניק געוואָרפן מיטן בריוועם קאָפּ, א באַרוועסע, איך איינ העמד. פון די נארעס האָט וויקטאָר געווייעט:

— מאַמאַשע, רעוועט ניט אזוי! ניט צו לעבן פון אייך...

„פאַרפאלן דאָס בוך, זי וועט עס צערייסן“, — האָב איך געטראכט. צום פרימאָרגנדיקן טיי האָט מען מיך געמישפּעט. דער באַלעבאָס האָט שטרענג געפרעגט:

— וווּ האַסטו גענומען דאָס בוך?

די פרויען האָבן געשריגן, איבערשלאָגנדיק איינע די אנדערע, וויקטאָר האָט מיט פאַרדאכט געשמעקט די זיטלעך און געזאָגט:

— סע שמעקט מיט פאַרפומען, אפ מיין וואָרט...

דערהערט, אז דאָס בוך איז דעם גאלעכס, האָבן זיי דאָס אלע נאָכאמאָל ארומגעקוקט, ווונדערנדיק זיך און ארויסזאָגנדיק זייער אופגעבראכטקייט וועגן דעם, וואָס דער גאלעכ גלייכע ראָמאַנען, נאָר דאָך האָט עס זיי אביסל באַרויקט. כאַטש דער באַלעבאָס האָט מיך נאָך לאַנג איינגערעדט, אז לייענען איז געפערלעך און שעדלעך

— אַט האָבן זיי, די לייענער, אן אייזנבאַן אופגעריסן, געוואָלט האַרגענען...

די באַלעבאָסטע האָט ביז און איבערגעשראָקן אויסגעשרינג צום מאַן:

— ביסטו פון זינען אראָפּ! וואָס רעדסטו מיט איך וועגן אזוינע זאַכן?

איך האָב מאַנטעפענען אראָפגעטראָגן צום סאָלדאַט, האָב איך דערציילט, איך וואָס דאָס גייט, סידאָראָוו האָט גענומען דאָס בוך, האָט שוויגנדיק אופגעפנט א קליינ קופערטל, ארויסגענומען א ריינעם האַנטעך, פאַרוויקלט איך מיט דעם ראָמאַן און באַהאַלטן איך קופערט, זאָגנדיק צו מיר:

— פאָלג זיי ניט, קומ צו מיר לייענען, איך וועל קיינעם ניט זאָגן! און טאָר מער קומסטו, און איך בין ניטאָ, הענגט דער שליסל הינטערן בילד, עפּן דעם קופערט און לייענען...

די באַציִונג פון די באַלעבאטימ צו דעם בוך האָט עס מיטאמאָל דערהויבן איך מייןע אויגן אפ דער הייך פון א וויכטיקן און מוירעדיקן סאָד: דאָס, וואָס עפעס „לייענער“ האָבן ערגעץ אופגעריסן אן אייזנבאַן, וועלנדיק עמעצן האַרגענען, האָט מיך ניט פאַרינטערערט, נאָר איך האָב זיך דערמאַנט דעם גאלעכס פראַגע אפ דער ווידע, דעם גימנאַזיסט פאָרלייענען איך קעלער, סמוריס ווערטער וועגן „די ריכטיקע ביכער“ און כ׳האָב זיך דערמאַנט דעם זיידנס דערציילונגען וועגן די שוואַרצביכעריקעס — די פאַרמאַזאָנען:

— פאַר דעם געבענטשטן קייסער אלעקסאַנדער פאוולאָוויטש האָבן עפעס איידל־לייט, פאַרמישטע איך שוואַרצביכעריי און פאַרמאַזאָנישע מיסעס, פאַרטראכט איבער־צוגעבן דאָס גאַנצע רוסישע פאָלק דעם רוימישן פויפסט, — אזוינע יעזוויטן! האָט

אראקטישעו דער גענעראל זיי געפאקט בא דער האנט און אומגעאכט אפ נעמען, מיטולן דארטן, — אלעמען אינ סיביר אפ קאטאָרגע! דארטן זיינען זיי צעריבן גע- וואָרן, ווי די מילבן...

ס'האָט זיך מיר דערמאנט: „אומבראקל, וואָס איז מיט שטערן צעשפרענקלט“, גערוואסי“ און די פֿייערלעכע, שפּאַטישע ווערטער:

— „פּראָפּאנען, וואָס זיינען נייגעריק צו וויסן אונדזערע טוונגען! קיינמאָל וועלן אייערע שוואכע אויגן זיי ניט באגרייפן!“

איך האָב זיך געפילט בא דער שוועל פון עפעס גרויסע סוידעס און האָב גע- לעבט ווי א צעמישטער. ס'האָט זיך געוואָלט דערלייענען דאָס בוך. ס'האָט גע- שראָקן דער געדאנק, אז עס קען באמ סאָלדאט פארפאלן ווערן, אָדער ער וועט עס ווי ניט איז פאטערן, — וואָס וועל איך דעמלט זאָגן דער צושניידערן? און די אלטע האָט שארף אכטונג געגעבן, איך זאָל ניט לויפן צום סאָלדאט, און מיך נאָכאנאנד געיאדעט:

— בוכ-קוועטשער! די ביכער דינע לערנען נאָר אויס צעלאָזן זיינן. אָן האָסט זי, די ביכערלעזערן, צו וואָס איז זי דערגאנגען — קען אליין אפן מארק ניט גיין, נאָר זי פלאָנטערט זיך מיט אָפּיצערן, נעמט זיי אופ באטאָג, — איך ווייסיס!

מיר האָט זיך געוואָלט א געשריי טון:

— ניט ריכטיק! זי פלאָנטערט זיך ניט...

נאָר איך האָב מוירע געהאט צו פארטיידיקן די צושניידערן — ווי, אז די אלטע

וועט זיך פלוצעם אָנשטויסן, אז דאָס איז איר בוך?

עטלעכע טעג האָט זיך מיר געלעבט זייער ביטער. א צעטראָגנקייט האָט מיך באהערשט, אן אומרויקע בענקשאפט, איך האָב ניט געקענט שלאָפן פאר פאכעד פארן גוירל פון מאָנטעפענען, און אָט האָט מיך איינמאָל דער צושניידערןס קעכן אָפּגעשטעלט אינ הויפ און געזאָגט:

— ברענג צו טראָגן דאָס בוך!

איך האָב אויסגעקליבן א צייט נאָך מיטיק, ווען די באלעבאטימ האָבן זיך איינ- געלייגט אָפרוען, און האָב זיך געמאָלדן צו דער צושניידערן א פארשעמטער, א דערשלאָגענער.

זי האָט מיך באגענגט אזא, ווי איך האָב זי געטראָפן צום ערשטן מאָל, נאָר אנדערש אָנגעטאָגן: אינ א גרויען קלייד, א שווארצער סאמעטענער קאָפּטע, מיט א בלויען ציילעם אפן אנטבלויזטן האלדז, — זי איז געווען ענלעך אפ דער זי פון א שנייערל.

ווען איך האָב איר געזאָגט, אז איך האָב ניט באוויזן צו דערלייענען דאָס בוך און אז מע פאררוערט מיר צו לייענען, האָבן מיינע אויגן, פון פארדראָס און פון פרייד צו זען אָט די פרוי, זיך אָנגעגאָסן מיט טרערן.

— פֿופּו! ס'ארא נארישע מענטשן! — האָט זי געזאָגט, צונויפרוקנדיק די דינע ברעמען. — און ווער האָט זיך געקענט ריכטן אפ דיין באלעבאָס, ער האָט אזא אינטערעסאנט פאָנעם. האָב צייט, עס זיך ניט אָפּ דאָס הארצ, איך וועל עס פא- טראכטן. כ'וועל אימ אָנשרייבן!

דאָס האָט מיך איבערגעשראָקן, איך האָב איר געמאָלדן, אז איך האָב די

באלעבאטימ געזאָגט א ליגנ, געזאָגט, אז דאָס בוכ איז גענומען ניט בא איר, נאָר באַמ גאלעכ.

— מע דארפ ניט, שרײַבט ניט, — האָב איך זי געבעטן, — זיי וועלן לאַכן פון אייך, שעלטן. קיינער האָט אייך ניט לײַב אין הויפּ, אלע מאַכן כוּיזעק, ריינדן, אז איר זײַט א נארעלע, אונ סע פעלט אייך א ריפּ...

אויסגעשײַסן דאָס אלץ, האָב איך זיך באלד געכאַפט, אז איך האָב געזאָגט אי-בעריקס אונ באלײדיקנדיקס פאַר איר, — זי האָט פאַרביסן די אייבערשטע לײַפ אונ זיך א פאַטש געטאָן איבערן היפּט, ווי זי וואָלט געזעסן רײַטנדיק אפּ א פערד. איך האָב אין פאַרלעגנהײַט אראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ, ווינטשנדיק זיך איינגעזונקען ווערן דאָ אפּן שטעלע, נאָר די צושניידערן האָט זיך אנידערגעוואַלגערט אפּן שטול אונ פריילעך זיך צעלאַכט, איבערכאַזערנדיק:

— אוי, ווי נאַריש... ווי נאַריש! נאָר וואָס-זשע קאָן מען טאָן? — האָט זי זיך אליין געפּרעגט, אַנקוקנדיק מיך, אונ דערנאָך מיט א זיפּצ געזאָגט: — דו ביסט זייער א מאַדנע יינגל, זייער...

געכאַפט א קוק אין שפּיגל, וואָס איז געשטאַנען לעבן איר, האָב איך דערזען א ברייטבאַקיק פּאָנעם מיט א ברייטער נאָז, מיט א גרויסן בלויען צייכן אפּן שטערן, די לאַנג ניט געשוירענע האָר האָבן געסטאַרטשעט מיט שפּיצן אין אלע זײַטן — איז אַט אַדאָס טאַקע רופּט זיך א „מאַדנע יינגל“? ... א מאַדנע יינגל איז גאָר ניט ענלעך אפּ א פּאַרצעלײַען, איידל פיגורקעלע...

— האָסט ניט גענומען דעמלעט דאָס געלטל, וואָס איך האָב דיר געגעבן. פאַר-וואָס?

— איך דארפ ניט.

זי האָט א זיפּצ געטאָן.

— נו, וואָס-זשע קען מען טאָן! אויב מע וועט דיר דערלײַבן לײַענען, קומ צו גיין, וועל איך דיר געבן ביכער...

אפּן שפּיגל-טיש זײַנען געלעגן דריי ביכער. דאָס, וואָס איך האָב געבראַכט, איז געווען דאָס גרעבסטע. איך האָב אפּ דעם געקוקט מיט בענקעניש. די צושניידערן האָט מיר אויסגעשטרעקט א קליינע ראָזעווע האנט.

— נו, א גוטן!

איך האָב פּאַרזיכטיק זיך צוגערירט צו איר האנט אונ בינ גיך אוועק.

אפּאָנעם, אז ס'איז טאַקע ריכטיק דאָס, וואָס מע רעדט וועגן איר, אז זי ווייסט בײַט גאַרניט, — אַט האָט זי א צוואנציק-קאַפּעקענעם אַנגערופּן — געלטל, ווי א קינד.

נאָר ס'איז מיר געווען געפּעלן...

IX

ס'איז אי טרויעריק, אי לעכערלעך צו דערמאַנען זיך, וויפּל שווערע דערנידע-רונגען, באלײדיקונגען אונ אומרוקײַטן ס'האָט מיר געבראַכט מײַן האסטיק אופּגע-פּלאַקערטע לײַדנשאפט צום לײַענען!

דער צושניידערנס ביכער, האָט מיר אויסגעוויזן, זײַנען שרעקלעכ טײַערע, און פאר מיר, אז די אלטע באלעבאָסטע וועט זיי פארברענען אין אויוון, האָב איך זיך באַמײַט אוועקוואַרפֿן דעם געדאַנק וועגן די דאָזיקע ביכער און האָב אָנגעהויבן נעמען די קײַניגיקע פאַרשיידנפאַרביקע ביכלעך אין דער קײַט, וווּ איך האָב אַלע פרימאָרגן געקויפט ברויט צום טײַ.

דער קרעמער איז געווען זייער ניט קײַן אנגענעמענער יונג — א גראַבליפֿנדיקער, א שוויסיקער, מיט א ווייס צעקראַכן פּאַנעם אין געלויכטיקע שראַמען און פֿלעקן, ניט ווייסע אויגן און קונציקע אומגעשיקטע פינגער אפֿ די פֿעקע הענט. זײַן קײַט איז געווען אַן אָוונטיק זאַמל־אַרט פאַר אונטערוואַקסנדיקע כעוורעלײַט און לײַכטזיניקע מײַדלעך פֿון דער גאַס. מײַן באלעבאָס ברודער איז אויך קימאַט אַלע אָוונט געגאַנגען צו אים טרינקען ביר און שפּײַלן אין קאַרטן. מע האָט מיך אָפֿט געשיקט רופֿן אים צום אָוונט־עסן, און איך האָב ניט איינמאַל געזען אינעם קײַט־נעם, ענגן אלקערל הינטער דער קײַט דעם קרעמערס לעקישעוואַטע ראָוועווע פֿרוי, ווי זי זיצט אפֿ די קני באַ וויקטאַרושקען אָדער באַ אַן אנדער באַכער. דאָס האָט דעם קרעמער, ווייזט אויס, ניט געאַרט. ס׳האַט אים אויך ניט געאַרט, ווען די שוועסטער זײַנע, וואָס האָט אים געהאַלפֿן אין קײַט, פֿלעג זיך לאָזן אַרומנעמען פֿון זינגערלעך, סאָלדאַטן און פֿון אַלעמען, וועמען ס׳איז נאָר געפֿעלן געווען. סכּוירע איז אין דער קײַט געווען קנאַפֿלעך, ער האָט עס דערקלערט דערמיט, וואָס דאָס געשעפט זײַנס איז אַ נײַס — ער האָט נאָך ניט באַוויזן עס אײַנאַרדענען, כאָטש די קײַט האָט זיך געעפֿנט נאָך אין האַרבֿסט. ער פֿלעג ווייזן די געטט און קוינימ געוויסע קויטיקע בײַדלעך, האָט געגעבן די, וואָס האָבן זיך אינטערעסירט, איבערצושרייבן אומפאַרשעמטע פֿערן.

איך האָב געלייענט די פֿוסטע ביכלעך פֿון מישע יעווסטיגניעו, צאָלנדיק צו קאַפּיקע פֿאַר איבערלייענען אײַן ביכל. דאָס איז געווען טײַער, און די ביכלעך האָבן מיר ניט פאַרשאַפט קײַן שום פאַרגעניגן. „הואַק, אָדער די אומבאַזיגבאַרע טרײַ־שאַפט“, „פֿראַנצײל ווענעציאַנ“, „דער געשלעג פֿון די רוסישע מיט די קאַבאַרדינער אָדער די שײַנע מאַהאַמעטאַנערן, וואָס שטאַרבֿט אפֿן קײַווער פֿון איר מאַן“ און די גאַנצע לײַטעראַטור פֿון דעם סאַרט האָט מיך אויך ניט צופֿרידגעשטעלט, דער־וועקנדיק אָפֿטמאַל אַ ביטערן פֿאַרדראָס: מיר פֿלעג זיך דוכטן, אז דאָס ביכל מאַכט כּוֹזעק פֿון מיר, ווי פֿון אַ נאַר, דערצײלנדיק מיט שווערע ווערטער אומגלויבליע־כע זאַכן.

„די שיסער“, „יור מײַלֶסלאַווסקי“, „דער געהײַמניספֿולער מאָנאַכ“, „יאַפֿאַנ־טשאַ, דער טאָטערשער רײַטער“ און ענלעכע ביכער זײַנען מיר מער געפֿעלן געווען — פֿון זיי פֿלעג עפֿעס פֿאַרבלײַבן. אָבער נאָך מער פֿלעגן מיך פֿאַרכאַפֿן די לעבנס־באַשרײַבונגען פֿון די הייליקע — דאָ איז געווען עפֿעס ערנסטס, וואָס האָט זיך גע־לאָזט גלײַבן און פֿלעג צײַטנווייז טיפֿ צערודערן. אַלע גרויסמאַרטירער האָבן מיר, כּוֹיִיס אַלײַן ניט פֿאַרוואָס, דערמאַנט אין דער „גוטער זאַכ“, די גרויסמאַרטירערנס — איז דער באַבען, און די פֿרעפּאָאָבנע — דעם זײַדן אין זײַנע גוטע שאַען.

געלייענט האָב איך אין שטאַל, ווען כ׳פֿלעג אהײַן גײַן האַקן האַלצ, אָדער אפֿן בוידעם. ס׳איז געווען אַרצײַנס אומבאַקוועם, קאַלט. אַן אנדער מאָל, אז דאָס ביכל

פלעג מיכ שטארק אינטערעסירן, אָדער מע האָט עס געדארפט איבערלייענען גיכער, פלעג איך אופשטיין באנאכט און אָנצינדן א ליכט, נאָר די אַלטע באַלעבאַסטע, באַלד ווי זי האָט באַמערקט, אז די ליכט ווערן באנאכט קלענער, האָט זי גענומען זיי אויסמעסטן מיט א קינעלע און ערגעץ באהאלטן די מאַסלעך. אויב ס'האָט אינ-דערפרי איך דער ליכט געפּעלט א ווערשאַק, אָדער מיר פלעג זיך ניט איינגעבן געפינען דאָס קינעלע און אָפּברעכן דערפון אזא שטיקל, וויפֿל ס'האָט אויסגעברענט איך דער ליכט, פלעג איך קיך זיך אָנהייבן א ווילדער געשריי, און איינמאָל האָט וויקטאָרושקע אן אופגעבראכטער געמאָלדן פון די נארעס:

— אַן עק זאָל עס נעמען מיט אייערע גוואַלדן. מאַמאַשע! ניט איבערצוטראָגן פון אייך! קלאָר, אז ער ברענט ליכט, ווייל ער לייענט ביכלעך, ער נעמט זיי באַם קרעמער, איך ווייס! טוט נאָר א קוק באַ אימ אפּן בוידעם... די אַלטע איז אוועקגעלאָפּן אפּן בוידעם, האָט דאָרטן געפונען עפעס אַ ביכל און האָט עס צעריסן אפּ פּיצלעך.

דאָס האָט מיך, פאַרשטייט זיך, געערגערט, נאָר דער כיישעק צום לייענען האָט זיך נאָך מער געשטאַרקט. איך האָב פאַרשטאַנען, אז ווען אהער איך הויז זאָל קו-מען א הייליקער, וועלן די באַלעבאַטימ אימ אָנהייבן לערנען, איבערשטעלן אפּ זייער שטייגער, זיי וועלן עס טאָן פאַר לאַנגווייל. אויב זיי וועלן אופהערן מיט-פעטן די מענטשן, שרייען, א טעל מאַכן פון זיי, — וועלן זיי זיך אָפּגעוויינען פון ריינד, וועלן שוואַרצן, וועלן זיך אליין ניט זען. קעדיי דער מענטש זאָל פילן זיך אליין, איז נייטיק, ער זאָל זיך אפּ א באַשטימטן אויפן באַציען צו מענטשן. מייע באַלעבאַטימ האָבן זיך ניט געקאָנט באַציען צו מענטשן אנדערש, נאָר ווי לערערש, מיט פאַרורטיילונג, און ווען מע זאָל אפּילע אָנהייבן לעבן אזוי, ווי זיי, — פּונקט אזוי טראַכטן, פילן, — וואָלטן זיי סייזוי פאַרורטיילט, טאַקע דערפאַר. אזוינע מענטשן זיינען עס שוין געווען.

איך האָב זיך אפּ אַלערליי אויפאַנימ געקליגט צו לייענען, די אַלטע האָבן עט-לעכע מאָל פאַרניכטעט מייע ביכער, און פּלוצעם האָט זיך ארויסגעוויזן, אז איך בין שוואַך דעם קרעמער א ריזיקע סומע פון זיבן און פּערציק קאָפּיקעס! ער האָט געפּאָדערט געלט און געדראָט, אז ער וועט באַ מיר פאַרן כויוו אראָפּנעמען פון די באַלעבאַטימס געלט, ווען איך וועל קומען איך קלייט עפעס קויפּן. — וואָס וועט דעמלט זיין? — האָט ער מיך מיט כויעק געפּרעגט.

ער איז געווען דערווידער ניט איבערצוטראָגן, און פילנדיק עס, ווייזט אויס, האָט ער מיך געפּיניקט מיט פאַרשיידענע דראָונגען מיט א באַזונדער פאַרגעניגן. אז איך פלעג אריינקומען איך קלייט, פלעג זיין פלעקיק פאָנעם זיך צעשווימען, און ער פלעג פרעגן ליבלעך:

— דעם כויוו געבראכט?

— גיין.

דאָס פלעג אימ שרעקן. ער פלעג זיך אָנכמורען.

— ווי-זשע? זאָל איך אָנגעבן אפּ דיר דעם מיראָווי, א? מע זאָל דיך אָפּ-שרייבן און — איך א קאָלאָניע אריין?

קריגן געלט האָבן איך ניט געהאַט פּונוואַנען — מיין געהאַלט פלעג מען אויס-

צאָלן דעם זיידן, איך בין געווען פארלוירן, ניט געוויסט וואָס צו טאָן. און דער קרעמער האָט אפ מײַן באַקאַשע צווארטן מיטן כיוון — מיר דערלאנגט זײַן פאַר- פעסטע און, ווי אַ לאַטקע, פעקע האנט און האָט געזאָגט:

— טו אַ קוש, וועל איך צווארטן!

נאָר ווען איך האָב אַ כאַפּ געטאָן פון דער סטויקע אַ געוויכטל און זיך פאַר- מאַסטן אפּ אימ, האָט ער, זיך צוועצנדיק, אויסגעשריג:

— וואָס, וואָס טוסטו, וואָס — איך שפּאַס!

פאַרשטייענדיק, און ער שפּאַסט גאַרניט, האָב איך באַשלאָסן גאַנווענען געלט און זיך צערעכענען מיט אימ. אינדערפרי, ווען איך פלעג בערשטלעך דעם באַלע- באַס אָנטאָן, פלעגן אין די קעשענעס פון די הויזן אָפט קלינגען מאַטבייעס, און אנדער מאָל פלעגן זיי ארויסשפרינגען פון דער קעשענע און זיך צעקליקלעך איבערן פּאַל. איינמאָל האָט איינע זיך דורכגעוואלגערט אין אַ שפּאַלט אונטער די טרעפּ, אין דעם האַלצ-לאַגער. איך האָב פאַרגעסן זאָגן וועגן דעם און האָב זיך דערמאנט ערשט אין עטלעכע טעג אַרום. און איך האָב די צוואנציק-קאָפּיקענע מאַטבייע גע- פונען אין האַלצ און האָב זי אָפּגעגעבן דעם באַלעבאַס, האָט דאָס ווײַב צו אימ געזאָגט:

— אָט זעסטו? מע דארף אלע מאָל איבערציילן, וויפּל געלט מע לאָזט איבער אין דער קעשענע.

נאָר דער באַלעבאַס האָט געזאָגט מיט אַ שמיכל צו מיר:

— ער וועט ניט גאַנווענען, איך ווייס.

איצט, און איך האָב באַשלאָסן צו גאַנווענען, האָב איך זיך דערמאנט זײַנע ווערטער, זײַן צוטרויעכען שמיכל און האָב דערפילט, ווי שווער סע וועט מיר זײַן צו גאַנווענען. עטלעכע מאָל האָב איך ארויסגענומען פון דער קעשענע זילבער- געלט, געציילט און ניט געקענט פויעלן באַ זיך צו נעמען. דריי טעג האָב איך זיך געפּיניקט דערמיט, און מיטאמאָל איז עס פאַרענטפערט געוואָרן זייער גיך און פּראָסט. דער באַלעבאַס האָט מיך אומגעריכט אַ פּרעג געטאָן:

— וואָס ביסטו, פעשקאָוו, עפעס אזא אומעטיקער, פילסט זיך ניט מיט אלעמען,

צײַ וואָס?

איך האָב אימ אָפּנהארציק דערציילט אלע מײַנע קלעמענישן, ער האָט זיך אָן-

געכמורעט:

— אָט זעסטו, צו וואָס זיי ברענגען, די ביכלעך! אזוי צײַ אזוי — האָט מען

פון זיי צאַרעס...

געגעבן מיר אַ האַלב קערבל און האָט מיר שטרענג געייצעט:

— זע-זושע, רעד זיך ניט אויס פאַרן ווײַב אָדער פאַר דער מוטער — ס'וועט

ווערן אַ געפילדער!

דערנאָך האָט ער מיט אַ גוטמוטיקן שמיכל געזאָגט:

— ביסט אַן אינגעשפאַרטער, דער רועך זאָל זיך נעמען! מאַכט ניט אויס,

ס'איז גוט. נאָר די ביכלעך — וואַרפּ אוועק! אפּן נײַעם יאָר וועל איך אויסשרײַבן

אַ גוטע צײַטונג, וועסטו לײַענען...

און אָט לײַענען איך אין די אָונטן, פון טײַ בין דער וועטשערע, פאַר די

באלעבאטימ אפן קאָל דעם „מאָסקאווסקי ליסטאָק“ — די ראָמאנען פון וואַשקאָוו, ראָק-שאַני, רודניקאווסקי און נאָכ ליטעראַטור פון דעם סאָרט צוליבן גוטן פארדייען פון מענטשן, וואָס זינען פון לאַנגווייל דערהארגעט צום טויט.

ס'געפערט מיר ניט צו זייענען אפן קאָל, דאָס שטערט מיר צו פארשטיין, וואָס איך זייען, נאָר מיינע באלעבאטימ הערן זיך איין אופמערקזאם, מיט א מינערעפארכטיקער זשענדעקייט, אָכצן, כידעשן זיך אפ די פארברעכנס פון די העלדן און רייזן מיט שטאַלץ איינער צום אנדערן:

— און מיר לעבן זיך שטייל, פרומ, ווייסן גאָר פון קיין זאך ניט, א דאנק דיר, גאָט!

זיי פלאַנטערן די געשעענישן, די מיסימ פונעם בארימטן גאזלען פון טשור-קינ שרייבן זיי צו דעם קוטשער פאָמא קרוטישנא, פלאַנטערן די נעמען, איך פאר-ריכט די טאָעסן פון די צוהערער, — דאָס ווונדערט זיי זייער.

— נו, א זיקאָרן בא אימ!

אָפּטמאָל באגעגענען זיך אינ „מאָסקאווסקי ליסטאָק“ געדיכטן פון לעאָניד גרא-ווע, מיר געפעלן זיי שטארק, איך שרייב איבער אייניקע פון זיי אינ א העפט, נאָר די באלעבאטימ רייזן וועגן דעם פאָעט:

— אן אלטער מענטש, און פארפאסט געדיכטן.

— א שיקער, א צעדרייטער, וואָס איז אימ דער כילעק!

ס'זינען מיר געפעלן די פערזן פון סטרוזשקין, פון גראַפ מעמענטאָ-מאָרי, נאָר די פרויען, די אלטע און די יונגע, האלטן, אז פערזן איז באלאגאנערין.

— נאָר פעטרושקעס און אקטיאָרן רייזן מיט פערזן.

שווער זינען מיר געווען אָט די ווינטער-אָונטן פאר די אויגן פון די באלע-באטימ, אינ קליינעם, ענגן צימער. טויטע נאכט הינטער די פענצטער! זעלטן-ווען קנאקט אונטער דער פראָסט, די מענטשן זיצן און שווינגן, ווי די געפרוירענע פיש. אָדער — א זאווערוכע שקראבעט איבער די שויבן און איבער דער וואנט, הודעט אינ די קוימענס, קלאפט מיט די ווישקעס, אינ קינדער-צימער וויינען די אויפער-לעך — ס'ציט אריינזעצן זיך אינ א פינצטערן ווינקל, איינקוילן זיך אינ ווייען, ווי א וואָלפ.

בא איינ עק טיש זיצן די פרויען, נייען אָדער שטריקן זאָקן, באם צווייטן זיצט וויקטאָרושקע, אויסגעבויעט דעם רוקן, קאָפירט אָן כיישעק עפעס צייכענונגען און שרייט פון צייט צו צייט:

— טרייסלעט ניט דעם טיש! לעבן קען מען ניט פון איינ, צוועקעס אינ די לע-כער, הינט אפ די מיין...

אינ א זייט זיצט פאר א גרויסער האפט-ראם דער באלעבאָס, ניט אויס מיט ציילעמלעך אפ לייזונג א טישטעכ. פון אונטער זינען פינגער ווייזן זיך רויטע קרעפסן, בלויע פיש, געלע באבעלעך און ברוינע הארבסטיקע בלעטער. ער האָט אליין צונויפגעשטעלט דעם געמעל פארן אויסגעניי און זיצט איבער דער ארבעט דעם דריטן ווינטער, — זי איז אימ שוין שטארק נימעס, און אָפּטמאָל, באַטאָג, ווען איך בין פריי, זאָגט ער צו מיר:

— אנו, פעשקאָוו, זעצ זיך צום טישטעכ, ארבעט!

איך זעצ זיך און נעמ ארבעטן מיט דער גראַבער נאָדל, — ס'איז מיר אַ ראַכ-מאַנעס אפּן באַלעבאַס און סע ווילט זיך אימ שטענדיק ווי ווייט מעגלעך אין אלץ מיטהעלפּן. מיר דוכט זיך אלץ, אז ער וועט אמאָל אוועקוואַרפּן דאָס צייכענען, מיטן אויסנייען, מיטן קאָרטן-שפּילן און וועט אָנהייבן טאָן עפעס אנדערש, אינטערעסאַנטס, וואָס וועגן דעם טאקע פארטראכט ער זיך שטענדיק, ווען ער לייגט אוועק פּלוצעם די אַרבעט און קוקט אפּ איר מיט אומבאוועגלעך-פאַרווונדערטע אויגן, ווי אפּ עפעס, וואָס איז אימ אומבאקאַנט. די האָר לאָזן זיך אימ אַראָפּ אפּן שטערן און אפּ די באַקן, ער ווערט ענלעך אפּ אַ מאַנאַכ אין מאַנאַסטיר.

— וועגן וואָס האָסטו זיך פאַרקלערט? — פּרעגט אימ דאָס ווייב.

— אזוי, — ענטפּערט ער, נעמענדיק זיך צו דער אַרבעט.

איך ווונדער זיך שווינגנדיק: ווי קען מען עס פּרעגן, וועגן וואָס אַ מענטש קלערט? און ס'איז גאָר ניט מעגלעך צו ענטפּערן אפּ דער פּראַגע — מע קלערט געוויינלעך פאַראמאָל וועגן אסאך זאַכן: וועגן דעם, וואָס סע שטייט פאַר די אויגן, וואָס זיי האָבן געזען נעכטן און אַ יאָר צוריק. דאָס אלץ איז אויסגעמישט, אומגע-לעך עס צו כאַפּן, אלץ פּאָוועגט זיך, ענדערט זיך.

די פעליעטאַנע פּון „מאָסקאווסקי ליסטאַק“ זיינען געווען קאַרג אפּ אַן אָוונט, איך האָב פּאָרגעלייגט ליינענע די זשורנאַלן, וואָס זיינען געלענען אין שלאַפּצימער אונטערן בעט, די יונגע באַלעבאַסטע האָט אומצוטוילעך געזאָגט:

— וואָס זשע איז דאָרטן דאָ צו ליינענע? איינע בילדלעך...

נאָך אונטערן בעט האָט זיך אויסער דער „זשיוואָפּיסנאַיע אַבאָרעניע“ געפונען נאָך דער „אַגאַניאַק“, — און אָט ליינענע מיר סאַליאַסעס „גראַפּ טיאַטינ-באַליטיסקי“. דעם באַלעבאַס געפעלט דער לעקישעוואטער העלד פּון דער געשיכטע, ער לאַכט אָנראַכ-מאַנעסדיק און ביז טרערן איבער די טרויעריקע טרעפּענישן פונעם פּריצישן יונגן-מאַן און שרייט:

— ניין, דאָס איז אַ טשיקאַווע מיסע!..

— אַן אויסטראַכטעניש; געוויס, — זאָגט די באַלעבאַסטע, קעדיי אַרויסצוווייזן

די זעלבשטענדיקייט פּון איר פאַרשטאַנד.

די ליטעראַטור פּון אונטערן בעט האָט מיר גאָר צוגעדינט: איך האָב זיך פאַר-וואָרבן די רעכט נעמען די זשורנאַלן צו זיך אין קיך און האָב געקריגן די מעג-לעכקייט צו ליינענען באַנאַכט.

צו מיין גליק, איז די אלטע אריבער שלאַפּן אין קינדערצימער — די ניאַנקע האָט אָנגעהויבן ביטער שיקערן. וויקטאָרושקע האָט מיר ניט געשטערט. ווען אלע אין הויז פלעגן איינשלאַפּן, פלעג ער שטילניקערהייט זיך אָנטאָן און ערגעץ פאַר-שווינדן ביז אינדערפרי. קיין פּייער פלעג מען מיר ניט געבן, די ליכט פלעג מען צונעמען אין די צימערן אריין, קיין געלט אפּ קויפּן ליכט האָב איך ניט געהאַט; דעמלט האָב איך אָנגעהויבן שטילערהייט צונויפקלייבן דעם כילעוון פּון די ליכט-טער, צונויפלייגן אין אַ פּושקעלע פּון סאַרדינען, אַהינצו פלעג איך צוגיסן לאַמ-פּאַדע-איל, פלעג צונויפדרייען פּון פעדעם אַ קנויט, און באַנאַכט פלעג איך אָן-צינדן אפּן איוון אַ רויכיק פּייער.

אז איך פלעג אינעם גרויסן בוך איבערמישן אַ זייטל, פלעג דאָס צינגל פונעם

ברענענדיקן קנויט זיך ציטעריק צעוואקלענ, דראָענדיק זיך אויסלעשן. דער קנויט איז אלע רעגע געזונקען אין דער צעשמאָלצענער שמעקעדיקער פליסיקייט, דער רויך האָט געגעסן די אויגן, נאָר די אלע אומבאקוועמלעכקייטן פלעגן צערוגען ווערן אינעם פארגעניגן, מיט וועלכן כ'האָב באטראכט די איליוסטראציעס און געלייענט די דערקלערונגען צו זיי.

אָט די איליוסטראציעס האָבן פאר מיר צערוקט די ערד אלץ ברייטער און ברייטער, באפוזט זי מיט לעגענדארע שטעט, געוויזן הויכע בערג, שיינע ברעגן פון יאמען, דאָס לעבן איז זיך ווונדערלעך צעוואקסן, די ערד איז געוואָרן אַנדערדיקער, רייכער מיט מענטשן, פולער מיט שטעט און אלערליי פארשיידנארטיקער. איצט, אז איך האָב געקוקט אפ די הינטערוואָלגישע ווייטן, האָב איך שוין געוויסט, אז דאָרט איז ניט קיין פוסטקע, און פריער פלעג טרעפן, קוקסט אפ דער וואָלגע, און סע ווערט דיר עפעס באזונדערס אומעטיק: פלאטשיק לינג די לאָנקעס איז טונקלע לאטעס פון קוסטארניק, אפן ראנד פון די לאָנקעס — די געציינדלע שווארצע וואנט פונעם וואלד, איבער די לאָנקעס — א מוטנע, קאלטע בלויקייט. ס'איז פוסט אפ דער ערד, איינזאם. און דאָס הארץ ווערט אויך פוסט, א שטילער טרויער שקראבעט עס, אלע באגערן פארשווינדן, טראכטן איז ניטאָ וואָס, ס'גלוסט זיך פארמאכן די אויגן. גאָרניט זאָגט ניט צו די אומעטיקע פוסטקייט, זייגט נאָר ארויס פונעם הארצן אלץ, וואָס דאָרטן איז דאָ.

די דערקלערונגען צו די איליוסטראציעס האָבן דערציילט פארשטענדלעך וועגן אנדערע לענדער, אנדערע מענטשן, גערעדט וועגן פארשידענע געשעענישן אין דער פארגאנגענהייט, אין דער קעגנווארט. אסאך זאכן קען איך ניט פארשטיין, און דאָס מאטערט מיך. אן אנדער מאָל פארשטעכן זיך אין מאַרש עפעס אזוינע מאָדענע ווערטער: „מעטאפיזיקע“, „כיליאָזם“, „טשאַרטיסט“, — זיי באמרוקן מיך אומדערטרעגלעך, וואקסן אויס מעשוועדיק, פארשטעלן אלצדינג, און סע דאכט זיך מיר, אז איך וועל קיינמאָל גאָרניט פארשטיין, אויב ס'וועט זיך מיר ניט איינגעבן צו אנטדעקן דעם זיך פון אָט די ווערטער, — זיי טאקע שטייען עס, ווי וועכטער, אפן שוועל פון אלע סוידעס. אָפטמאָל לעבן גאנצע פראזעס לאנג אין זיקאָרן, פארשטאָכן, ווי א שפאָן אין א פינגער, שטערנדיק מיר צו טראכטן וועגן עפעס אנדערס.

כיגעדענק, כ'האָב איבערגעלייענט עפעס מאָדענע שורעס:

איך דער פוסטקייט, שטאָל-געפאנצערט,
שטום און פינצטער, ווי א קייווער,
רייט דער קייסער פון די הונען.

נאָך אימ גייען קריגס-לייט, ווי א שווארצע כמארע, און זיי שרייען:

— ווי איז רויט, ווי איז רויט דער אלפארימטער?

רויט איז א שטאָט, דאָס האָב איך שוין געוויסט, נאָר ווער זיינען די הונען?
דאָס מוז מען וויסן.
אויסגעקליבן א גוטע מינוט, פרעג איך באמ באלעבאָס.

— הונענ? — כאזערט ער איבער פארווונדערט, — דער טייוול ווייסט עס, וואָס דאָס איז! א שטוסערני, געוויס...

און ער שאַקלט אומבאגייטיקנדיק מיטן קאָפּ.

— פוסטע מייסעס קאָכנ זיכ בא דיר דאָרטן אינ קאָפּ, דאָס טויג ניט, פּעשאַקווי!

ס'טויג יאָ צי ס'טויג ניט, — נאָר איכ וויל וויסן.

מיר ווייזט אויס, אז דעם פּאָלקאווי גאלעכ סאָלאָוויאָו דארפ זיכער זיינ באוויסט, וואָס איז דאָס אזוינס הונענ, און אז איכ פאק אימ אינ הויפּ, פרעג איכ בא אימ. א בלייכער, א קראנקער, שטענדיק א צעקאעסטער, מיט רויטע אויגן, אָנ ברע-מען, מיט א געל בערדל, זאָגט ער צו מיר, טובצענדיק אינ דער ערד מיטן שווארצ שטאָק:

— און וואָס גייט עס דיר אָן, א?

דער פּאָרטשיק נעסטערואו האָט אפ מיינ פראגע צאָרנדיק געענטפערט: — וואָס?

דעמלט האָב איכ באשלאָסן, אז וועגן די הונענ קען מען פרעגן אינ אפטייק באמ פראָוויזאָר. ער קוקט אפ מיר שטענדיק פריינטלעכ, ער האָט א קלוג פּאָנעם, גאָלדענע בריילן אפ דער גרויסער נאָז.

— די הונענ, — האָט מיר געזאָגט דער פראָוויזאָר פאוועל גאָלדבערג, — זיינען געווען א וואנדער-פּאָלק, ווי די קירגוזן, אשטייגער. אָט דאָס פּאָלק לעבט שוין ניט, זיינען אלע אויסגעשטאָרבן.

ס'איז מיר געוואָרן אומעטיק און א פארדראָס — ניט אפ דעם, וואָס די הונענ זיינען אויסגעשטאָרבן, נאָר אפ דעם, וואָס דער באטייט פון דעם וואָרט, וואָס האָט מיכ אזוי לאנג געמאטערט, האָט זיכ ארויסגעוויזן אזוי פראָסט און האָט מיר גאָר-ניט געגעבן.

נאָר איכ בין זייער דאנקבאר די הונענ — נאָכן צוזאמענשטויס מיט זיי האָבן ווערטער מיכ שוין ניט אזוי באמרניקט, און אדאנק אטיילן, דעם קייסער פון די הונענ, האָב איכ זיכ באקענט מיטן פראָוויזאָר גאָלדבערג.

דער דאָזיקער מענטש האָט געוויסט דעם איינפאכן זין פון אלע קלוגע ווער-טער, ער האָט פארמאָגט שליסלען צו אלע געהיימנישן. פאריכט די בריילן מיט צוויי פינגער, האָט ער דורכ די דיקע גלעזער מיר שארפ געקוקט אינ די אויגן און האָט גערעדט, פונקט ווי ער וואָלט מיר דריבנע צוועכעס אינ שטערן אריינשלאָגן. — ווערטער, פריינט-לעבן, זיינען — ווי בלעטער אפ א בוימ. אפ צו פארשטיין, פארוואָס איז דער בלאט אזא און ניט קיינ אנדערער, דארפ מען וויסן, וואָזוי סע וואקסט דער בוימ, — דארפ מען זיכ לערנען, — א בוכ, פריינט-לעבן, איז, ווי א גר-טער סאָד, ווו ס'איז אלע דאָ: אי אנגענעמס, אי נוצלעכס...

איכ בין אָפט געלאָפן צו אימ אינ אפטייק נאָכ סאָדע און מאנגעזיע פאר די דערוואקסענע, וואָס האָבן קעסיידער געליטן פון „ברענונג“, נאָכ באַבעלעכ-זאלב און אָפּפיר-מיטלען פאר די קינדער. די קורצע אָנווייזונגען פון דעם פראָוויזאָר האָבן אינ מיר איינגעפלאנצט אלע א מער ערנסטע באציונג צו ביכער, און אומ-באמערקט זיינען זיי מיר געוואָרן אזוי נייטיק, ווי פאר א שיקער בראָנפן.

זיי האָבן מיר געוויזן אַן אנדער לעבן — אַ לעבן פון גרויסע געפילן און פאר-
לאנגען, וואָס האָבן געפירט די מענטשן צו העלדישקייט און צו פארברעכן. איך
האָב געזען, אז די מענטשן, וואָס האָבן מיך אַרומגערינגלט, זיינען ניט פייניק ניט
אַ העלדישקייט, ניט אַפּ פארברעכן, זיי לעבן ערגעץ אינא א זינט פון אלץ, וואָס
די ביכער שרייבן וועגן דעם, און ס'איז שווער צו פארשטיין — וואָס אינטערע-
סאַנטס איז דאָ אין זייער לעבן? איך וויל ניט אזא לעבן... דאָס איז מיר קלאָר, —
איך וויל ניט...

פון די דערקלערונגען צו די געמעלען האָבן איך געוויסט, אז אין פראַג, אין
לאַנדאָן, אין פאריזש זיינען אינמיטן שטאָט ניטאָ קיין יארן און קויטיקע דאַמבעס
פון מיסט, דאָרטן זיינען דאָ גלייכע, ברייטע גאַסן, גאָר אנדערע הייזער און קלויס-
טערס, דאָרטן איז ניטאָ קיין זעקסאדאַשימדיקער ווינטער, וואָס פאַרשפאַרט די
מענטשן אין די הייזער, ניטאָ קיין גרויסער טאָנעס, ווען מע מעג עסן נאָר גע-
זייערטע קרויט, געזאַלצענע שוואַמען און קאַרטאָפֿל מיט עקלדיקן ליינ-איייל. אין
גרויסן טאָנעס טאָר מען ניט ליינענען קיין ביכער — מע האָט באַ מיר אָפּגענומען די
„זשיוואָפּיסנאָיע אַבאָזרעניע“, און אָט דאָס ליידיקע טאָנעסדיקע לעבן איז ווידער
צוגעגאַנגען שטייף צו מיר. איצט, אז איך האָב עס געקענט פאַרגלייכן מיט דעם,
וואָס איך האָב געוויסט פון די ביכער, האָט עס מיר אויסגעוויזן נאָך מער בעטלע-
ריש און העסלעך. ווען איך האָב געלייענט, האָבן איך זיך געפילט געזינטער,
שטאַרקער, כ'האָב געאַרבעט גוט און פלינק, איך האָב געהאַט א צייל: וואָס גיכער
כ'וועל ענדיקן, אַלץ מער צייט וועט מיר בלייבן אפּ ליינענען. אָן ביכער בין איך
געוואָרן אָפּגעלאָזן, פויל, ס'איז אפּ מיר אָנגעפאלן א פאַרגעסלעכקייט, וואָס איז
מיר פריער ניט געווען באַקאַנט.

ס'געדענקט זיך מיר, אז פונקט אין די-אָ ליידיקע טעג איז געשען עפּעס א
געהיימעס: איינמאָל אינאָוונט, ווען אלע זיינען געגאַנגען שלאָפן, האָט פּלוצעם
אָפּגעהילכט דער הודענדיקער קלאַפּ פונעם קלויסטער-גלאַק, ער האָט מיטאַמאָל
אלעמען אָפּגעטרייסלט אין הויז, האַלב-אַנגעטאַנענע מענטשן האָבן זיך א וואָרפ
געטאַן צו די פענצטער, פּרעגנדיק איינע באַ די אנדערע:
— א סרייפע? א ליארעם?

מע האָט געהערט פון אנדערע דירעס, אז דאָרטן לויפט מען אויך אומ, מע
קלאַפט מיט די טירן. עמעצער איז געלאָפּן איבערן הויפּ מיט א פּערד אפּן ציימל.
די אלטע באַלעפּאַסטע האָט געשריגן, אז מע האָט באַראַבעוועט דעם קלויסטער.
דער באַלעפּאַס האָט מיט איר איינגעטיינעט:

— וואָס רעדט איר, מוטער, מע הערט דאָך, אז ס'איז ניט קיין ליארעם.

— נו, איז דער ארכיעריי געשטאַרבן...

וויקטאַרושקע איז אַראָפּ פון די נאַרעס, האָט זיך אָנגעטאַן און געבעפעט:

— און איך ווייס, וואָס ס'איז געשען, איך ווייס!

דער באַלעפּאַס האָט מיך געשיקט אפּן בוידעם א קוק טאָן, צי מע זעט ניט
קיין פּייער, איך בין אַרופּגעלאָפּן, בין אַרויסגעקראַכן דורכן הערפּענצטער אפּן
דאַך, — קיין פּייער האָט מען ניט געזען. איך דער שטילער פּראַסטיקער לופט האָט
אָן איילעניש געבאַכעט דער גלאַק. די שטאָט איז שלעפּעריק צוגעפאלן צו דער

ערד, אינ דער פינצטער זיינען, סקריפענדיק אינ שניי, געלאָפּן אומזיכטיקע מענטשן,
ס'האַבן געקוויטשעט פּאָלאָזעס פּונ שליטנס, און אלץ דראָענדיקער האָט געבאַכעט
דער גלאָק. כ'האַב זיכ אומגעקערט אינ די צימערן:

— קיינ פּייער זעט מען ניט.

— פּו, דו גרויסער גאַט! — האָט געזאָגט דער באלעבאַס, אָנגעטאַן אינ מאנטל
אונ אינ היטל, האָט אופּגעהויבן דעם קאַלנער און גענומען אומאנטשלאָסן שטופּן
די פּיס אינ די קאלאָשן. די באלעבאַסטע האָט אימ אַינגערעדט:

— גיי ניט! נו, וואָס וועסטו גיין...

— נארישקייטן!

וויקטאָרושקע, אויכ אן אָנגעטאַנענער, האָט אלעמען גערייצט:

— און איכ ווייס...

אז די ברידער זיינען ארויס אינ דרויסן, האָבן די פרויען מיר באפוילן שטעלן
דעם סאמאָואר, און אליינ זיכ א וואָרפ געטאַן צו די פענצטער, נאָר גאָר גיכ האָט
דער באלעבאַס אָנגעקלאָנגען פּונ דער גאס, איז שווינגנדיק ארופּגעלאָפּן אפּ די
טרעפּ און, עפּענענדיק די טיר אינ פירהויז, האָט ער געדיכט געזאָגט:

— מע האָט דעם קייסער דערהארגעט!

— טאקע דערהארגעט! — האָט די אלטע אויסגעשרינגן.

— דערהארגעט, אן אָפּיצער האָט מיר געזאָגט... וואָס־זשע זעט איצטער זיין?
וויקטאָרושקע האָט אָנגעקלאָנגען, און, אויסטוענדיק זיכ אָן כיישעק, האָט ער

אומצופּרידן געזאָגט:

— און איכ האָב געמיינט — א מילכאַמע!

דערנאָך האָבן זיכ אלע געזעצט טרינקען טיי, מע האָט געשמועסט רויק, נאָר
שטילערהייט און פּאָרויכטיק. אינדרויסן איז אויכ געוואָרן שטיל, דער גלאָק האָט
שוין ניט געהודעט. צוויי טעג האָבן זיי זיכ געשושקעט געהיימניספּול, זיינען
ערגעצ געאנגען, צו זיי זיינען געקומען געסט און האָבן עפעס אויספירלעך דער-
ציילט. איכ האָב זיכ שטארק באמיט צו פארשטיין, — וואָס איז געשען? נאָר די
באלעבאַטי האָבן פּונ מיר באהאלטן די צייטונג, און אז איכ האָב געפרעגט בא
סידאָראָוו — פארוואָס האָט מען עס דערהארגעט דעם קייסער, האָט ער געענטפּערט
שטיל:

— וועגן דעם איז פארווערט צו ריידן...

און אלץ אינינעם איז עס גיכ אָפּגעווישט געוואָרן, האָט זיכ פארהייטלט מיט
די אלטעגלעכע קלייניקייטן, און איכ האָב אינגיכטן איבערגעלעבט זייער אן אומאן-
גענעמענע געשיכטע.

אינ איינעם פּונ די זונטיקס, ווען די באלעבאַטי זיינען אוועק צו דער פּרי-
מאָרגן־שפּילע, און איכ בין נאָכן שטעלן דעם סאמאָואר אוועק אופּראָמען די
צימערן, האָט דאָס עלטערע קינד זיכ פארקליבן אינ קיכ, ארויסגעשלעפט פונעם
סאמאָואר דעם קראנ און זיכ אנדערגעזעצט אונטערן טיש שפּילן מיטן קראנ. קוילן
איז אינ סאמאָואר געווען גענוג, און אז די וואסער איז פּונ אימ אויסגערונען, האָט
ער זיכ צעלייט. כ'האַב נאָך אינ די צימערן דערהערט, אז דער סאמאָואר הודעט
עפעס אומנאטירלעך גרימצאָרנדיק, און אז איכ בין אריין אינ קיכ, האָב איכ מיט

שרעק דערזען, אז ער איז אינגאנצן בלוי געוואָרן און טרייסלט זיך, פונקט ווי ער זאָל וועלן אונטערשפּרינגען פונעם פּאָל. דער אָפּגעלייטער צאפּן האָט זיך א פּאַר-כאַלעשטער אראָפּגעלאָזן, דאָס אויבערדעקל איז אראָפּגעפּאַרן אפּ א זייט, פון אונ-טער די הענטלעך האָבן געקאַפּעט טראָפּנס בלוי, דער לייַטאָווע-בלוייער סאַמאָואַר האָט אויסגעוויזן טויט-שיקער, איך האָב אימ אָפּגעגאַסן מיט וואסער, ער האָט זיך צעשיפּעט און זיך טרויעריק צעוואַלגערט אפּן פּאָל.

מע האָט אָנגעקלונגען אפּן פּאַראדנעם גאַנעק, איך האָב געעפּנט די טיר, און אפּ דער אלטערס פּראגע, צי ס'איז שוין פּאַרטיק דער סאַמאָואַר, האָב איך קורצ געענטפּערט:

— פּאַרטיק!

אַט דאָס דאָזיקע וואָרט, וואָס האָט זיך בא מיר ארויסגעכאַפּט, געוויס מאכמעס פּאַרלעגנהייט און שרעק, איז אָנגענומען געוואָרן ווי א שפּאַס און האָט פּאַרשטאַרקט מיין שטראַפּ. מע האָט מיך געשלאָגן. די אלטע האָט געאַרבעט מיט א בינטל סאָס-נאָווע קינעלעך. דאָס האָט ניט זייער וויי געטאַן, אָבער ס'האַט איבערגעלאָזט אונ-טער דער הויט אפּן רוקן א מענגע טיפּ פּאַרשטאַכענע שפּענדלעך. צו אָוונט איז דער רוקן בא מיר געשוואָלן געוואָרן, ווי א קישן, און אפּן צווייטן טאָג מיטיק-צייט האָט דער באַלעבאַס מיך געמוזט אָפּפירן אינ שפּיטאַל.

אז דער דאָקטער, א לאַנגער און א דאַרער צום לאַכן, האָט מיך באַטראַכט, האָט ער רויק, מיט א טויבן באַס געזאָגט:

— דאָ דאַרפּ מען צונויפּשטעלן א פּראָטאַקאָל וועגן נעריקן א מענטשן.

דער באַלעבאַס איז רויט געוואָרן, האָט גענומען שאַרפען מיט די פּיס און עפּעס שטיל ריינדן צום דאָקטער, נאָר יענער האָט, קוקנדיק העכער זיין קאַפּ, קורצ געענטפּערט:

— כ'קאַן ניט. מע טאָר ניט.

דערנאָך האָט ער מיך געפּרעגט:

— וויילסט זיך קלאָנגן?

ס'האַט מיר וויי געטאַן, נאָר איך האָב געענטפּערט:

— כ'וויל ניט. היילט גיכער...

מ'האַט מיך אָפּגעפירט אינ אן אנדער צימער, מ'האַט מיך ארויפגעלייגט אפּ א טיש, דער דאָקטער האָט מיט אנגענעם-קאַלטע צווענגלעך ארויסגעצויגן די שפּענדל-לעך און האָט זיך געוויצלט:

— מ'האַט דיר גוט אויסגעאַרבעט די הויט, גוטער-ברודער, וועסט שוין ניט דורכלאָזן קיין נעצ...

אז ער האָט פּאַרענדיקט מיט דער אַרבעט, וואָס האָט מיך אומדערטרעגלעך גע-קיצלט, האָט ער געזאָגט:

— צוויי און פּערציק שפּענדלעך ארויסגעצויגן, פּאַרגעדענק עס, גוטער-ברודער, וועסט זיך קענען איבערנעמען! מאָרגן איז דער שאָ קום צו גיין, וועל איך דיר איבערבינדן. מע שלאָגט דיך אָפּט?

איך האָב א טראַכט געטאַן און געענטפּערט:

פּריער האָט מען געשלאָגן אָפּטער...

דער דאָקטער האָט זיך צעלאַכט אפּן באַס:
 — אַלצײַנג גײט צו בעסערן, גוטער-ברודער, אַלצײַנג!
 אז ער האָט מיך ארויסגעפירט צום באַלעבאַס, האָט ער אים געזאָגט:
 — באַקומט דעם נעפעש — פאַריכט! מאָרגן שיקט אים, וועט מען אים איבער-
 בינדן. צו אַזער גליק, איז ער באַ אַייך אַ קאַמיקער...
 יצנדיק אפּן פּורל, האָט דער באַלעבאַס צו מיר געזאָגט:
 — מיך האָט מען אויך געשלאָגן, פעשקאָוו, — וואָס זאָל מען טון? מ'האַט געשלאָגן,
 ברודער! צו דיר האָב איך כאַטש מיטלייד, און צו מיר האָט קיינער קיין מיטלייד
 ניט געהאַט, קיינער ניט! מענטשן פּוֹל אוממעטום — א דערשטיקעניש, און קומט צו
 מיטלייד, איז קיין לעבעדיקער הונט ניטאָ! עכ, כײַעס הינערשע...
 ער האָט זיך דעם גאַנצן וועג געשאַלטן, ס'איז מיר געווען אַ ראַכמאַנעס אפּ
 אים, און איך בין אים געווען זייער דאַנקבאַר, וואָס ער רעדט מיט מיר אזוי
 מענטשלעך.

בא אַלעמען אין שטוב איז מיין אַראַפּקומען געווען זייער אָנגעלייגט, די פּרויען
 האָבן מיך געצווונגען דערצײלן אויספירלעך, וויאָזוי דער דאָקטער האָט מיך גע-
 היילט, וואָס ער האָט גערעדט, — מ'האַט געהערט און געאַכעט, זיס צושטאַקענדיק,
 זיך קנייטשנדיק. ווּנדערלעך, ווי אָנגעשטרענגט זיי האָבן זיך אינטערעסירט מיט
 קרענק, מיט ווייטעק, מיט אַלץ, וואָס אומאַנגענעם!

כ'האַב געזען, ווי צופרידן זיי זײַנען מיט מיר, וואָס איך האָב זיך אָפּגעזאָגט
 צו באַקלאָגן זיך אפּ זיי, איך האָב עס אויסגענוצט און געבעטן באַ זיי א דער-
 לויבעניש אפּ נעמען ביכער באַ דער צושניידערן. זיי האָבן מיר ניט אָפּגעזאָגט,
 נאָר די אַלטע האָט מיט כידעש געזאָגט:

— אַיי, איז עס אַ שעד!

אינ אַ טאָג ארום בין איך געשטאַנען פאַר דער צושניידערן, און זי האָט מיר
 גערעדט צו מיר:

— און מיר האָט מען געזאָגט, אז דו ביסט קראַנק, מ'האַט דיך אוועקגעפירט
 אין שפיטאַל, — זעסטו שוין, ווי ניט ריכטיק ס'זײַנען אַלערײַ רייד?
 איך האָב געשוויגן. ס'איז מיר געווען אַ כאַרפע צו זאָגן איר דעם עמעס — צו
 וואָס דאַרפּ זי וויסן דאָס, וואָס ס'איז גראַב און טרויעריק? ס'איז אזוי גוט, וואָס
 זי איז ניט אזאַ, ווי אַלע.

ווידער לײַען איך דיקע ביכער פון דיִומא-דעִמפּאַטער, פּאַנסאָן-דעִטערניל,
 מאַנטעפען, זאַקאַנע, גאַבאַריאַ, עמאַר, בואַגאַבע, — איך שלינג אָט די ביכער גיך
 אײַנס נאָכן אנדערן, און מיר איז פּריילעך, איך פיל זיך אַנטײלנעמער פון אַ לעבן
 און אויסגעוויינלעכס, סע רעגט מיך זיס, וועקט מונטערקײט. ווידער רויכערט מיין
 אײַגן-אויסגעאַרבעטער לײַכט-געצײג, איך לײַען גאַנצע נעכט ביז אינדערפרי, די
 אויגן טוען מיר שוין צוביסלעך וויי, און די אַלטע באַלעבאַסטע טײַנעט מיט מיר
 אײַן ליבלעך:

— וואַרט, ביכער-פּרעסער, די קוקערס וועלן דיר נאָך פּלאַצן, וועסט בלינד ווערן!
 אינגיכט אָבער האָב איך פאַרשטאַנען, אז אין אָט די אַלע אינטערעסאַנט פאַר-
 פּלאַנטערטע ביכער, אומגעאַכט אפּ דער פאַרשיידנאַרטיקײט פון די געשעענישן און

אפ דער פארשיידנארטיקייט פון די לענדער און שטעט, גייט די רייד וועגן איין און דער זעלבער זאך: גוטע מענטשן זיינען אומגליקלעך און ווערן געפלאגט פון שלעכטע, די שלעכטע זיינען אלעמאל מאלדיקער און קליגער פון די גוטע, אָבער סאָפּאָלסאָפּ מאכט זיך אזוי, אז עפעס אזוינס, וואָס מע קען עס ניט אָנכאַפּן, ברעכט אונטער די שלעכטע מענטשן, און די גוטע טרוימפירן אומבאדינגט. ס'איז נימעס געוואָרן די „ליבע“, וואָס אלע מאנצבלעך און פרויען רעדן וועגן איר מיט איינע און די זעלבע ווערטער. אָט די איינארטיקייט האָט, אויסער דעם, וואָס זי האָט גענומען ווערן לאנגווייליק, אָנגעהויבן וועקן אַן אומקלאָרן פארדאכט.

ס'פלעג זיך מאכן, אז שוין פון די ערשטע זייטלעך שטויסטו זיך אָן, ווער ס'וועט זיגן, ווער ס'וועט באזיגט ווערן, און ווי נאָך סע קלאָרט זיך אויס דער קנופּ פון די געשעענישן, באמיסטו זיך אימ פאנאנדערבינדן מיטן קויעכ פון דיין פאנטאזיע. הערסט אופ ליינענע דאָס בוך און טראכטט וועגן דעם, ווי וועגן אַן אופגאבע פון אַן אריפמעטיש לערנביכל, און אלץ אָפטער געלינגט ריכטיק צו באשטימען, ווער פון די העלדן ס'וועט אריין אינ גאנדידן פון אלערליי ווילטעקן, און ווער ס'וועט אריינגעוואָרפן ווערן אין געפענקעניש.

נאָר הינטער דעם אלעמען זע איך אָפּגלאַנצן פון אַ לעבעדיקן עמעס, וואָס איז פאַר מיר ביז גאָר וויכטיק, שטריכן פון אַן אנדער לעבן, פון אנדערע באציאונגען. ס'איז מיר קלאָר, אז אינ פאריזש זיינען די פורלייט, די ארבעטער, די סאָלדאטן און דאָס גאנצע „שווארצע פאָלק“ ניט אזא, ווי אינ ניוזשני, אינ קאזאן, אינ פערמ, — סע רעדט מוטיקער מיט די הערשאפטן, האלט זיך מיט זיי מער פראָסט און אומאָפּ הענגיק. אָט איז אַ סאָלדאט, נאָר ער איז ניט ענלעך אפ קיינעם פון די, וואָס איך קען זיי — ניט אפ סידאָראָוו, ניט אפן וויאטקער פונעם דאמפער, און שוין אוואדע ניט אפ יערמאָכענע. ער איז מער מענטש, ווי זיי אלע. ער האָט אינ זיך עפעס אלגעמיינס מיט סמורין, נאָר איז ניט אזוי כליינ-ארטיק און גראָב. אָט איז אַ קרעמער, איז ער אויך בעסער פון אלע קרעמערס, וואָס זיינען מיר באקאנט. אויך די גאלאָכים אינ די ביכער זיינען ניט אזוינע, ווי די, וואָס איך קען, — זיי זיינען הארציקער, באציען זיך מיט מער ווארעמקייט צו מענטשן, אינ אלגעמיין איז דאָס גאנצע לעבן אינ אויסלאנד, לויט ווי די ביכער דערציילן וועגן דעם, אינטער-רעסאנטער, גרינגער, בעסער פון דעם לעבן, וואָס איך ווייס: אינ אויסלאנד שלאָגט מען זיך ניט אזוי אָפּט און ווילד, מע כויעקט ניט פון אַ מענטשן אזוי פּינלעך, ווי מע האָט עס געטאָן, אשטייגער, מיטן וויאטקער סאָלדאט, מע דאוונט ניט צו גאָט אזוי ווילד-פּייערנדיק, ווי סע דאוונט די אלטע באַלעבאַסטע.

באזונדערס מערקווירדיק איז, וואָס, דערציילנדיק וועגן פארברעכערס, וועגן מענטשן זשענדע און פאָלדע, ווייזן די ביכער ניט אינ זיי יענע אומפארשטענדלעכע אכזאָרעסקייט, יענע שטרעבונג צו טרעטן אַ מענטשן מיט די פיס, וואָס איז מיר אזוי באקאנט, איז אזוי אָפּט פאָרגעקומען פאַר מיינע אייגן. דער ביכערישער פאַר-ברעכער איז אכזאָרעסדיק צו דער זאך. קימאט אלעמאל קען מען פארשטיין, פארוואָס ער איז אכזאָרעסדיק, און איך זע אכזאָריעס אָן אַ ציל, אָן אַ זין, דער מענטש פארווילט זיך מיט איר בלוז, ניט ריכטנדיק זיך דערפון אפ קיין שום נוצ.

מיט יעדן נימעם בוך טרעט ארויס פאר מיר די ניט-ענדלעכקייט פונעם רוסישן לעבן אפן לעבן פון אנדערע לענדער אלץ קלאַרער, אוּפּוועקנדיק א טונקעלן פארדראָס, פארשטארקנדיק דעם פארדאכט צו דער עמעסדיקייט פון די געלע פארלייענטע זיטלעך מיט די קויטיקע ווינקלען.

און פלוצעם איז מיר אריינגעפאלן אין דער האנט דער ראָמאַן „די ברידער זעמ-גאַנץ“ פון די גאַנקורס. איך האָב אים איבערגעלייענט פאראמאָל אין איינ נאכט, און, פארכידעשט פון עפעס, וואָס איך האָב נאָך ביז דער צייט ניט געפילט, האָב איך ווידער גענומען לייענען די דאָזיקע פּאַשעטע, טרויעריקע געשיכטע. אין איר איז ניט געווען קיין שום פּלאַנטער, קיין שום אויסערלעכע אינטערעסאַנטקייט. פון די ערשטע זיטלעך האָט זי אויסגעוויזן ערנסט און טרוקן, ווי די לעבנס-באַשריי-בונגען פון די הייליקע. איר שפראך, אזא פינקטלעכע, אָן פליטערלעך, האָט מיך פון אָנהייב אומאַנגענעם פארווונדערט, נאָר די קאַרגע ווערטער, די שטייפּ געפויטע פראזעס האָבן זיך אזוי גוט געלייגט אפן הארצן, אזוי איבערצייגנדיק דערציילט וועגן דער דראמע פון די ברידער-אַקראָפּאַטן, אז די הענט האָבן בא מיר געציי-טערט פון פארגעניגן צו לייענען אַט דאָס בוך. איך האָב געוויינט אָן אָפּהאַלט, לייענענדיק, וויאזוי דער אומגליקלעכער ארטיסט מיט די צעבראָכענע פיס פּוּיזעט ארום אפן בוידעם, ווו דער ברודער זינער פארנעמט זיך געהיימ מיט דער בא-לייטער קונסט.

אַפּגעבנדיק אַט דאָס ווילע בוך דער צושניידערן, האָב איך זי געבעטן געבן מיר נאָך איינס אזוינס.

— וואָס הייסט עס — אזוינס? — האָט זי געפרעגט מיט א שמיכל.

אַט דער שמיכל האָט מיך פארשעמט, איך האָב ניט געקענט דערקלערן, וואָס איך מיינ, און זי האָט געזאָגט:

— דאָס איז א לאַנגווייליק בוך, אַט ווארט, איך וועל דיר ברענגען אן אַ-דערט א מער אינטערעסאַנטס...

איך עטלעכע טעג ארום האָט זי מיר געגעבן גרינוודס „אַנ עמעסע געשיכטע מיט א קלייניקן בעטלער-יינגל“. דאָס קעפל פון בוך האָט מיך א שטאַך געטאַן, נאָר שוין דאָס ערשטע זיטל האָט ארויסגערופן אין הארצן א שמיכל פון היס-פּילעס, מיט דעם שמיכל האָב איך שוין געלייענט דאָס גאַנצע בוך ביזן סאָפּ, איבערלייענענדיק אנדערע זיטלעך צו צוויי אָדער צו דריי מאָל.

איז אַט ווי שווער און פּינלעך סע לעבן אנדערע יינגלעך אפילע אין אויס-לאַנד! נו, מיר איז ווייט ניט אזוי שלעכט, — איז נאָך, הייסט עס, ניטאָ וואָס צו זיין אראָפּגעפאלן בא זיך!

אַסאַך מונטערקייט האָט מיר גרינווד געשענקט, און אינגליכן נאָך דעם האָב איך שוין געקריגן טאַקע דעם „ריכטיקן“ בוך — „יעווגעניע גראנדע“.

דער אַלטער גראנדע האָט מיר שארפּ דערמאַנט אין דעם זידן, ס'איז געווען א פארדראָס, וואָס דאָס בוך איז אזוי קליין, און א כידעש, וויפּל עמעס ס'איז אין דעם פאראן. אַט דעם עמעס, וואָס איז מיר אזוי באקענט און נימעס געווען אין לעבן, האָט דאָס בוך באוויזן אין א פאָלויכטונג אינגאַנצן א נייער — אָן בייזקייט, רויק, אלע פּרִיער-איבערגעלייענטע ביכער, אויסער די גאַנקורס, האָבן געמישפעט די מענטשן פונקט

אזוי שטרענג און שרייענדיק, ווי מיינע באלעבאטימ. זייער אָפּט האָבן זיי ארויסגערופּט א סימפּאטיע צום פּאַרברעכער און א פּאַרדראָס אפּ די ערלעכע לייט. ס'האָט אלעמאָל באַנק געטאָן, וואָס בא אַזא גרויסער אָנשטרענגונג פון פּאַרשטאַנד און ווילן קען דער מענטש פּונדעסטוועגן ניט דערגרייכן, וואָס ער פּאַרלאַנגט, — די ערלעכע לייט שטייען פאַר אימ פּונעם ערשטן ביזן לעצטן זייטל אומגעוואקלט, ווי די שטיינער-גע טויפּעס. כאָטש אינ אָט די סטויפּעס ווערן אומפּאַרמיידלעך צעקלאַפט אלע בייזע פּלענער פון דער זינד, נאָר די שטיינער רופן ניט ארויס קיין מיטגעפּיל. ווי שיינ און שטאַרק סע זאָל ניט זיינ א וואַנט, איז ווען דו ווילסט אָבער אַרפּ-רייסן אַן עפּל פּונ א בוימ הינטער דער וואַנט, קענסטו פּונ איר קיין האַנאָע ניט האָבן. און מיר האָט שוין געדוכט, אַז אלץ, וואָס האָט א ווערט און א לעבן אינ זיך, איז באַהאַלטן ערגעץ הינטערן גוטן און פּרומען געבאָט...

בא די גאַנקורס, בא גרינוווד, בא באַלזאַקן זיינען ניט געווען קיין פּאַרברעכער, קיין באַוונדערס גוטע מענטשן. ס'זיינען געווען פּאַשעט מענטשן, ווונדערלעך לעבעדיקע, זיי האָבן ניט געוועקט קיין שום סאַפּעק דעריין, אַז אלץ, וואָס סע ווערט געוואָגט און געטאָן פּונ זיי, איז געוואָגט און געטאָן געוואָרן טאַקע אזוי און ניט געקאָנט געטאָן ווערן אַנדערש.

אזויארום בין איך געוויירע געוואָרן, וואָס פאַר א גרויסער יאָנטעוו ס'איז אַ גוטער, א ריכטיקער בוך. נאָר וויאזוי געפינט מען אימ? די צושניידערן האָט מיר ניט געקענט העלפּן.

— אָט איז א גוטער בוך, — פּלעג זי זאָגן, פּאַרלייגנדיק מיר „הענט, וואָס זיינען פּול מיט רויזן, גאָלד און בלוט“ פּונ ארסען גוסע, ראָמאַנען פּונ בעלאָ, פּאַל-דע-קאָק, פּאַל סעוואַל, — נאָר איך האָב זיי שוין געלייענט מיט מאַטערניש.

איר זיינען געפּעלן געווען די ראָמאַנען פּונ מאַריעטן, ווערנערן. מיר זיינען זיי געווען לאַנגווייליק. ס'האָט מיך אויך ניט געפּרייט שפּילהאַגען, נאָר ס'זיינען זייער געפּעלן געוואָרן אַווער באַכט דערציילונגען. סיו און הוגאָ האָבן מיך אויך ווייניק פּאַר-כאַפט, וואַלטער-סקאָט איז מיר געווען מער צום האַרצן. איך האָב געוואָלט נאָך ביכער אזוינע, וואָס זאָלן מיך רעגן און פּרייען אזוי, ווי דער ווונדערלעכער באַלזאַק. די פּאַרצעלייענע פּרוי איז מיר אויך וואָס אַמאָל ווייניקער געפּעלן געווען.

גייענדיק צו איר, פּלעג איך אָנטאָן א ריינ העמד, פּלעג זיך צוקעמען, האָב זיך באַמיט אָנעמען א מער לייטישן אויסזען, ס'האָט זיך מיר מיסטאַמע שוואַכ אַינגעגעבן, נאָר איך האָב אלץ געוואַרט, אַז זי וועט באַמערקן מיינ לייטישקייט און וועט זיך צעריידן מיט מיר פּראָסטער און פּריינטלעכער, אָן אָט דעם פּישענעם שמייכל אפּן רייניקן, אלעמאָל יאָנטעוודיקן פּאַנעם. נאָר זי פּלעג שמייכלענדיק פּרעגן מיט א מיר, זיסלעך קאָל:

— איבערגעלייענט? געפּעלט דיר?

— גיין.

עטוואָס אונטערגעהויבן די דינע ברעמען, קוקט זי מיך אָן און, אָפּזיפּצנדיק, רעדט זי שוין אפּן באַקאַנטן אויפּן אונטער דער נאָז:

— נאָר פּאַרוואָס?

— כ'האָב שוין וועגן דעם געלייענט.

— וועגן וואָס — וועגן דעם ?

— וועגן ליבע...

צוועזשמורעט די אויגן, לאַכט זי מיט א צוקער-געלעכטערל :

— אַך, נאָר אינ אַלע ביכער שרייבט מען דאָך וועגן ליבע!

זיצנדיק אינ א גרויסן פּאָטעל, גענעצט, קוטעט זיך אינעם בלויען כלאַטל און קלאַפט מיט טערנע פּאנטעפּעלעך, גענעצט, קוטעט זיך אינעם בלויען כלאַטל און קלאַפט מיט די ראָזעווע פינגער איבערן איינבונד פונעם בוך, וואָס זי האַלט. מיר גלױסט זיך א פרעג טאָג:

— וואָס-זשע פּאָרט איר ניט ארויס פונ דער דירע? די אָפּיצערן הערן דאָך ניט

אופ צו שרייבן אייך צעטעלעך, האַלטן אינ איינ לאַכט פונ אייך...

נאָר סע פעלט מיר אויס דרייסקייט צו זאָגן עס איר, און איך גיי ארויס, אוועקטראַגנדיק א דיקן בוך וועגן „ליבע“ און א טרויערדיקע אנטוישונג אינעם האַרצן.

אינ הויפּ רעדט מען וועגן דער פרוי אַלץ ערגער, שפּאַטישער און בייזער. ס'באליידיקט מיך זייער, ווען מיר קומט אויס צו הערן די אַלע ריידעלעך: קייטל-קע און אוואדע פאַלשע. הינטער די אויגן האָב איך ראַכמאַנעס אפּ דער פרוי, שרעקט מיר פאר איר דאָס האַרצן. נאָר אז איך קום אריין צו איר, זע אירע שוואַר-צע אייגלעך, די קעזישע בייגעוודיקייט פונעם קלייניקן קערפּער און אַט דאָס שטענדיק יאָנטעוודיקע פּאַנעם, — צערינען מיינ ראַכמאַנעס און מיינ שרעק, ווי א רויכ.

פּרילינג איז זי ערגעץ אוועקגעפּאַרן, און שפּעטער מיט עטלעכע טעג האָט אויב דער מאַן אירער איבערגעביטן די קווארטיר.

ווען די צימערן זיינען געשטאַנען ליידיק, ווארטנדיק אפּ נייע באוויינער, בינ איך אריין א קוק געבן אפּ די הויילע ווענט, מיט די קווארטראטע פלעקן אפּ די ערטער, ווו ס'זיינען געהאַנגען בילדער, מיט אויסגעבויגענע צוועכעס און ווונדן פונ צוועכעס. איבערן געפאַרבטן פּאַל זיינען געווען צעוואָרפן פאַרשיידנפאַרביקע שמאַ-טעס, שטיקער פאַפיר, צעבראָכענע אפטייק-פודעלעך, פלאַקאַנדלעך פונ פאַרפומען, און ס'האָט געגלאַנצט א גרויסע קופּערנע שפּילקע.

מיר איז געוואָרן אומעטיק. ס'האָט זיך מיר געגלױסט נאָכאַמאָל זען די קליינע צושניידערן, — זאָגן, ווי דאַנקבאַר איך בין איר...

X

נאָך איידער די צושניידערן איז אוועקגעפּאַרן, האָט זיך אונטער דער ווייניג פונ מיינע באלעבאַטימ באזעצט א שוואַרצ-אויגיקע יונגע דאַמע מיט א מיידעלע און מיט א מוטער, א גרוינקער אַלטיטשקער, וואָס האָט נאָכאַנאַנד גערוי-כערט פאַפיראַסן פונ א בורשטינענעם ציגאַרנשפיץ. די דאַמע איז געווען זייער א שיניע: א הערשערישע, א שטאַלצע, האָט זי גערעדט מיט א געדיכטער אנגע-נעמענער שטימ, האָט אפּ אַלעמען געקוקט, אפּוואַרפנדיק דעם קאַפּ, א האַרעלע

צוגעזשמורעט די אויגן, פונקט ווי די מענטשן זיינען זייער ווייט אָפּגערוקט פון איר, און זי זעט זיי שוואַך. קימאט אלע טאָג פלעג דער שוואַרצער סאָלדאט טיפּיאיעוו צופירן צום גאנעק פון איר. ווייניג א דינ־פיסיק רויט פערד, די דאמע פלעג ארויס אפן גאנעק אין א לאנגן שטאַקאָלירענעם, סאמעטענעם קלייד, אין ווייסע הענעטשקעס מיט „גלעקער“, אין געלע שטיוור. האלטנדיק אין איינ האנט דעם שלייפ און דאָס בייטשער מיט א לילאָוו שטיינ אינעם שטיל, האָט זי מיט דער פרייער קליינער האנט מילד געגלעט דעם פערז אַויסגעשטשירעטע מאָרדע — עס האָט אפ איר געקאָסעט מיט א פייערדיק אויג, האָט אינגאנצן געציטערט און שטיל געקלאַפּט מיט א טלאָ אין דער איינגעטראַטענער ערד.

— ראָבער, ראָאָבער, — האָט זי ניט הויכ גערעדט און פעסט געפאטשט דאָס פערד איבער דעם שיינ־איינגעבויענעם האַלדז.

דערנאָך פלעג די דאמע, אַרופשטעלנדיק א פוס אפ טיפּיאיעווס א קני, פלינק אַרופשפרינגען אפן זאָטל, און דאָס פערד פלעג, שטאַלצ אונטערטאנצנדיק, זיך לאָזן גיין איבער דער דאמבע. זי איז געזעסן אפן זאָטל אזוי לייכט, ווי זי וואָלט צוגע־וואקסן צו אימ.

שיינ איז זי געווען מיט יענער זעלטענער שיינקייט, וואָס ווייזט שטענדיק אויס גיין, אומגעזעען און פילט שטענדיק אָן דאָס הארץ מיט פאַרשיקערנדיקער פרייד. קוקנדיק אפ איר, האָב איך געטראכט, אז אָט אזוינע זיינען געווען דינאַ פּואטיע, די קעניגן מאַרגאָ, פּרינצלן לאַוואַליער און די אנדערע שיינהייטן, די העלדנס פון די היסטאָרישע ראָמאַנען.

ס'האָבן זי שטענדיק אַרומגערינגלט די אָפּיצערן פון דער דייוויזיע, וואָס איז געשטאנען אין שטאָט. אין די אָונטן האָבן זיי בא איר געשפילט אפ דער פינאַנע, אפ א פידל, אפ גיטאַרעס, האָבן געטאַנצט און געזונגען. אָפטער ווי אנדערע האָט זיך אַרומ איר געדרייט אפ די קורצינקע פיסלעך דער מאַיאָר אָלעסאָוו, א דיקער, א רויט־פאַרצעפדיקער, א גרויער און א פאַרפעסטער, ווי א מאַשיניסט פון א דאַמ־פער. ער האָט גוט געשפילט אפ א גיטאַרע און האָט זיך געפירט, ווי אַ אונטער־טעניקער איבערגעגעבענער דינער פון דער דאמע.

פונקט אזוי גליקלעך שיינ, ווי די מוטער, איז געווען דאָס פינפֿיאַריקע מיידעלע, א קוטשעראווע, א פּויליניקס. אירע גרויסע בלוילעכע אויגן האָבן געקוקט ערנסט, מיט א רויק אַויסווארטנדיקן בליק, און עפעס איז געווען אינעם מיידעלע א גיט־קינדערשע איינגעטראכטיקייט.

די באבע איז פון אינדערפרי ביז אינאָונט געווען פאַרנומען מיט דער באַלע־באַטישקייט איינינעם מיטן פאַרומערט־שטומען טיפּיאיעוו און מיט דער דיקער קרומ־אויגיקער שטוב־דינערן. קיין ניאניע האָט דאָס קינד ניט געהאַט. דאָס מיי־דעלע האָט געלעבט קימאט אָן אופזיכט, גאַנצע טעג זיך געשפילט אפן גאַנעק אָדער אפ דער קופע קלעצער קעגן אימ. איך האָב אָפּט אָונט־צייט געשפילט מיט איר און האָב זייער לייב געקריגן דאָס מיידעלע, און זי האָט זיך גיבן צוגעוויינט צו מיר און פלעג איינשלאָפן בא מיר אפ די הענט, ווען איך פלעג איר דערציילן א מיי־סע. זי שלאָפּט איינ, און איך טראָג זי אָפּ אפן געלעגער. אייניכטן איז עס דער־נאַנגען אזוי ווייט, און, לייגנדיק זיך שלאָפן, פלעג זי פאָדערן ניט אנדערש, נאָר

איך זאל קומען זיך געזעגענען מיט איר. איך פלעג קומען, זי פלעג מיט וויכטיקייט דערלאנגען מיר דאָס פּוּכקע הענטל.

— זיי געזונט ביז מאָרגן! באַבע, ווי דארפּ מען זאָגן?

— באַהיט דיך גאָט, — ענטפּערט די באַבע, אַרויסלאָזנדיק פּונעם מויל און פּונ-

דער שאַרפּער נאָז בלוויגרויע שטרעמעלעך רויך.

— באַהיט דיך גאָט ביז מאָרגן, און איך וועל שוין שלאָפּן, — כאַזערט אַיבער

דאָס מיידעלע, זיך קוטענדיק אין דער שפיצן-באַנייטער קאָלדערע.

די באַבע לערנט זי:

— נישט ביז מאָרגן, נאָר — שטענדיק.

— און מאָרגן קומט דען פאָר נישט שטענדיק?

— זי האָט ליב געהאַט דאָס וואָרט „מאָרגן“, און אלץ, וואָס איז איר געווען

געפעלן, פלעג זי אַריבערטראָגן אין דער צוקונפּט. זי שטעקט אָן אין דער ערד

אַפּגעריסענע בלומען, אַפּגעבראַכענע צווייגלעך און זאָט:

— מאָרגן וועט עס זיין א סאָד...

— מאָרגן וועגן-ניט-איר וועל איך זיך אויך קויפּן א פּערד און פּאַרן רייטנדיק,

ווי די מאַמע.

זי איז געווען א קלוגינקע, נאָר נישט זייער קיין פּריילעכע — אָפּט אינמיטן א

לעבשאַפטיקער שפּיל פּאַרטראַכט זי זיך פּלוצעם און פּרעגט אומגעריכט:

— פּאַרוואָס איז באַ די גאַנציקי האָר, ווי באַ די ווייבער?

זי האָט זיך אַפּגעברייט מיט קראַפּעווע, און דראָענדיק איר מיטן פינגער, האָט

זי געזאָגט:

— וועסט זען, כּווע' בעטן גאָט, וועט ער מאַכן, ס'זאָ' דיר זיין זייער ש'עכט,

גאָט קאָן א'עמען טאָגן ש'עכטס — אפּי'ע דער מאַמענ...

אן אנדער מאָל פלעג אפּ איר אָנפאלן א שטילער ערנסטער טרויער. צוגעדריקט

צו מיר, אַרופּקונדיק צום הימל מיט בלויע, וואַרטנדיקע אויגן, רעדט זי:

— די באַבע ווערט אָפּט אין קאַס, אָבער די מאַמע — ניין. נאָר זי יאכט, א'יע

האַבן זי יב, וויי' זי האָט קיינמאָ' קיין צייט נישט, נאָכאַנאנד ס'ע קומען געטט, די

געסט קוקן אפּ איר, וויי' זי איז א שיינע, זי איז א יבע, די מאַמע. אַי'עסאָו

זאָט אויך אזוי: יבע מאַמע!

מיר איז זייער געפעלן געווען הערן דעם מיידעלעס רייד — זי האָט דערציילט

וועגן א וועלט, וואָס איז מיר געווען אומבאַקאַנט. וועגן דער מוטער אירער האָט

זי שטענדיק גערעדט גערן און אסאך — פאַר מיר האָט זיך פאַמעלעך צעעפנט א ניי

לעבן, ווידער האָב איך זיך דערמאַנט אין דער קעניגן מאַרגאָ, דאָס האָט נאָך

מער פאַרטיפּט מיין צוטרוי צו ביכער און אויך דעם אינטערעס צום לעבן.

איינמאָל אַוונט-צייט, ווען איך בין געזעסן אפּן גאַנעק, וואַרטנדיק אפּ ד

באַלעבאַטימ, וואָס זיינען אוועק שפּאַצירן אפּ „אַטקאָס“, און דאָס מיידעלע האָן

געדערמלט באַ מיר אפּ די הענט, איז רייטנדיק צוגעפּאַרן איר מוטער, איז לייכט

אַראָפּגעשפּרונגען אפּ דער ערד און, אופּוואַרפנדיק דעם קאָפּ, האָט זי געפּרעגט

— וואָס איז עס — זי שלאָפּט?

— יאָ.

— אזוי גאָר...

ס'איז ארויסגעשפרונגען דער סאָלדאט טיפֿפֿאיעוו, האָט צוגענומען דאָס פּערד.
די דאמע האָט פארשטעקט דאָס בייטשל הינטערן קוּשאַק און געזאָגט, אויסשטרעקן-
דיק די האנט:

— גיב זי מיר אהער!

— כ'וועל אליינ אָפּטראָגן.

— נאָ! — האָט די דאמע אפּ מיר א געשריי געטאָן, ווי אפּ א פּערד, און א
טופּע געטאָן מיטן פּוס אינעם טרעפּל פּונעם גאנעק.

דאָס מיידעלע האָט זיך אופּגעכאַפּט, האָט מיט פינטלענדיקע אויגן אָנגעקוקט די
מוטער און אויך אויסגעשטרעקט צו איר די הענט. זיי זיינען אוועק.

איך בין געווען געוויינט, מע זאָל שריינען אפּ מיר, נאָר ס'איז נישט געווען אַן-
גענעם, וואָס אויך אָט די דאמע שרייט — איטלעכער וואָלט געפּאָלגט איר שטילסטן
באַפּעל.

אינ עטלעכע מינוט ארום האָט מיך די קרומ־אויגיקע שטוב־דינערן אריינגע-
רופּן — דאָס מיידעלע קאַפּריזעט, וויל נישט גיין שלאָפּן, ביז זי וועט זיך נישט געזע-
גענען מיט מיר.

איך בין אריין אין גאַסטציימער מיט א געוויסן שטאַלצ, — דאָס מיידעלע איז
געזעסן בא דער מוטער אפּ די קני, די דאמע האָט מיט פלינקע הענט זי אויסגעטאָן.
— נו, אָט, — האָט זי געזאָגט, — אָט איז ער געקומען, די מעשוונעדיקע בא-
שעפּעניש.

— נישט קיין באשעפּעניש, נאָר מיין יינגעלע!...

— אזוי? זייער וויל. לאַמיר אימ עפּעס שענקען, דיין יינגעלע. ווילסט?

— יאָ, איך וויל.

— אויסגעצייכנט, איך וועל עס טאָן. און דו גיי שלאָפּן.

— זיי געזונט ביז מאָרגן, — האָט געזאָגט דאָס מיידעלע, דערלאנגענדיק מיר א

האנט, — באהיט דיך גאָט ביז מאָרגן...

די דאמע האָט פּאַרכידעשט אויסגערופּן:

— ווער האָט דיך עס אויסגעלערנט — די באבע?

— יאָ-אָ-אָ...

אז זי איז אוועק, האָט די דאמע מיך צוגערופּן מיט א פינגער.

— וואָס־זשע זאָל איך דיר שענקען?

איך האָב געזאָגט, אז איך דארף נישט קיין שום געשאַנק, נאָר עפּשער וועט

זי מיר געבן א ביכל? זי האָט אונטערגעהויבן מיין קינ מיט אירע הייסע, שמעקן-
דיקע פינגער, פּרעגנדיק מיט אַן אנגענעמענעם שמייכל:

— אזוי גאָר, האָסט לייב צו לייענען, יאָ? וואָס־זשע פּאַראַ ביכער האָסטו גע-
לייענט?

שמיכלענדיק, איז זי געוואָרן נאָך שענער. איך האָב אין פּאַרלענגהייט אָנגע-
רופּן עטלעכע ראַמאַנען.

— וואָס־זשע געפּעלט דיר אין זיי? — האָט זי געפּרעגט, אנדערלייגנדיק די

הענט אפּן טיש און שטיף באוועגנדיק מיט די פינגער.

פון איר איז געגאנגען א זיסער, שטארקער רייעכ פון בלומען, מיט אימ האָט זיך מאַדנע צונויפגעגאַסן דער רייעכ פון פּערדישן שווייס. זי האָט געקוקט אפּ מיר דורך די לאַנגע וויעס פארטראכט-ערנסט, — ביז דער מינוט האָט נאָך קיינער אפּ מיר אזוי ניט געקוקט.

פון דער מענגע ווייך און שיינ מעבל איז אין צימער געווען ענג, ווי אין א פויגל-נעסט. די פענצטער זיינען געווען פארדעקט מיט גרינס פון בלומען, אין האַלב-טונקל האָבן געבלישטשעט די שניי-ווויסע קאכל פונעם אויוון, באזייט לעבן אימ האָט געגלאנצט א שווארצער ראַיאַל, און פון די ווענט האָבן אין געלאָשענעם גאַלד פון די ראמען געקוקט עפעס טונקעלע גראמעטעס, קרומ באזייטע מיט גרויסע אוי-סיעס פון סלאווישן דרוק, און אונטער יעדער קסאוו איז געהאנגען אפּ א שנור א טונקעלער גרויסער שטעמפל. אלע זאכן האָבן געקוקט אפּ דער פרוי פונקט אזוי אונטערטעניק און שרעקיק, ווי איך.

איך האָב איר דערקלערט, ווי איך האָב געקענט, אז לעבן איז זייער שווער און לאַנגווייליק, און, לייענענדיק ביכער, פארגעסטו איך דעם. — יאָ, אזוי גאָר? — האָט זי געזאָגט, אופשטעלנדיק זיך. — דאָס איז ניט שלעכט, אפילו ריכטיק... נו, איז ווי-ווע? כיוועל דיר געבן ביכער, נאָר איצט גראַד האָב איך ניט... סיינן אָט דאָס-אַ נעם...

זי האָט גענומען פונעם דיוואן אן אויסגעריבן ביכל אין א געלער הילע. — וועסט איבערלייענען, וועסטו קריגן דעם צווייטן טייל, ס'פאראנען

פיר...

— איך בין ארויס, אוועקטראַגנדיק מיט זיך „די געהיימישן פון פעטערבורג“ פונעם פירשט מעשטשערסקי און האָב אַנגעהויבן לייענען דאָס בוך מיט גרויס אופ-מערקזאמקייט, נאָר באלד פון די ערשטע זייטלעך איז מיר קלאַר געוואָרן, אז די פעטערבורגער „געהיימישן“ זיינען אסאך לאַנגווייליקער פון די מאדרידער, לאַנג-דאָנער און פאריזשער. טשיקאווע איז מיר געווען נאָר דער מאָשל וועגן דער פריי-הייט און דעם שטעקן.

„איך בין העכער פון דיר, — האָט געזאָגט די פריי-הייט, — ווייל איך בין קליגער.“

נאָר דער שטעקן האָט געענטפערט:

„ניין, איך בין העכער פון דיר, ווייל איך בין שטארקער.“

זיי האָבן זיך געשפּאַרט, געשפּאַרט און האָבן זיך צעשלאָגן; דער שטעקן האָט צענערקט די פריי-הייט, און די פריי-הייט איז, וויפּל איך געדענק, געשטאַרבן אין שפיטאַל פון די קלעפּ.

איך בוך האָט זיך גערעדט וועגן א ניהיליסט. כ'געדענק, לויטן פירשט מעשטשער-סקי — איז דער ניהיליסט אזא ווייט גיפטיקער מענטש, אז פון זיינ בליק פייגערן הינער. דאָס וואָרט ניהיליסט איז מיר אויסגעקומען באליידיקנדיק און אומאַנשטענ-דיק. נאָר מער האָב איך דאָרט גאָרניט ניט פארשטאנען און בין אריינגעפאלן אין מאַרעשכוריע: אפּאַנעם, אז איך פארשטיי זיך ניט אפּ גוטע ביכער! און אז דאָס בוך איז גוט, דערין בין איך געווען איבערצייגט: ס'קאָן דאָך ניט זיינ, אז אזא וויכטיקע און שיינע דאמע זאָל לייענען שלעכטע!

— נו, ווי, ס'איז דיר געפעלן געוואָרן? — האָט זי געפרעגט, ווען איך האָב איר אומגעקערט מעשטשערסקיט געלן ראָמאן.

ס'איז מיר שווער געווען צו ענטפערן „ניין“, כ'האָב געמיינט, זי וועט אין קאס ווערן. נאָר זי האָט זיך נאָר צעלאכט, אוועקגעגאנגען הינטער דער פּאַרטיערע, ווי איר שלאָפּציער איז געווען, און זי האָט פון דאָרטן ארויסגעטראָגן א קליינען בענדל אין אן איינבונד פון בלויען סאפּיאן.

— דאָס וועט דיר געפעלן ווערן. זע נאָר, פּאַרפּאַטשקע גיט!

דאָס זיינען געווען פּרשקיןס פּאַעמעס. איך האָב זיי איבערגעלייענט אלע פּאַר-אמאָל, פּאַרכאַפּט פּונעם דאָרשטיקן געפיל, וואָס סע קומט אָן, אז מע פּאַלט אריין אין אן אומגעוויינלעך שיינ אָרט — ס'צייט אויסלויפן עס אין אלע ריכטונגען פּאַר-אמאָל. אזוי טרעפט נאָך דעם, אז דו גייסט לאנג ארום איבער די מאַכיקע ערד-קנולע פון א בלאָטיקן וואַלד, און אומגעריכט צעשפּרייט זיך פּאַר דיר א טרוקענע לאָנקע אינגאַנצן אין בלויען און זון. א מינוט קוקסטו אפּ דעם א באַצויבערטער, און דערנאָך לאָזסטו זיך א גליקלעכער אויסלויפן עס דורך און דורך, און איטלעכע באַרירונג פּונעם פּוס צו די ווייכע גראָזן פון דער פּרוכטבאַרער ערד פּאַרשאפט שטילע פּרייד.

פּרשקין האָט מיך אזוי פּאַרווונדערט מיט דער פּראָסטקייט און מיט דער מוויק פון זיינ פּערז, אז א לאנגע צייט האָט מיר פּראָזע אויסגעוויזן אומנאַטירלעך, און לייענען זי איז מיר געווען ניט צום האַרצן. דער פּראָזאָג צו „רוסלאַן“ האָט מיר דערמאנט די באַבעס בעסטע מייסעס, ווונדערלעך צונויפגעפרעסטע אלע אין איינער, און אייניקע פּערזן האָבן מיך פּאַרכידעשט מיט זייער געשליפענעם עמעס.

Там, на неведомых дорожках,
Следы невиданных зверей¹.

— האָב איך געדאַנקלעך געכאַוערט די ווונדערלעכע שוועס און האָב זיי געזען, אָט די זייער באַקאַנטע, קוימ באַמערקלעכע שטעגן, געזען די סידעסדיקע שפּורן, פון וועלכע ס'זיינען צעקנייטשט די גראָזן, וואָס האָבן נאָך ניט אָפּגעטרייסלט די שווערע טוי-טראָפּנס, שווערע, ווי קוועקזילבער. די פּולקלאַנגיקע שוועס פון די פּערזן האָבן זיך פּאַרגעדענקט זעלטן ליכט, באַצירט יאָנטעוודיק אלץ, וועגן וואָס זיי האָבן גערעדט. דאָס האָט מיך געמאַכט גליקלעך, דאָס לעבן מיינס — גרינג און אנגענעם, די פּערזן האָבן געקלונגען, ווי א גוטער אָנזאָג פון א ניי לעבן. ס'ארא גליק ס'איז קאַנען לייענען!

די אויסגעצייכנטע מייסעס פּרשקיןס זיינען מיר געווען געענטער און פּאַרשטענד-לעכער פון אלצדינג. אז איך האָב זיי איבערגעלייענט עטלעכע מאָל, האָב איך זיי שוין געקענט אפּ אויסווייניק. כ'לייג זיך שלאָפּן און שעפּטשע די פּערזן מיט פּאַר-מאַכטע אויגן, ביז איך שלאָפּ איין. אָפּטמאָל פּלעג איך די מייסעס איבערדערציילן פּאַר די אָפיציערישע באַדינער, זיי לאַכן הערנדיק, זידלען זיך ליבלעך. ס'דאָראָו גלעט מיך איבערן קאַפּ און רעדט שטיל:

1 דאָרט, אפּ אומבאוועסטע טעזשקעס — שפּורן פון אומבאַקאַנטע כייסעס.

— אָט וויל, א? אכ, גאָטעניו...
די אוּפּרעגונג, וואָס האָט מיך אַרומגעכאַפּט, איז ניט פאַרבליבן אומבאַמערקט
פאַר די באַלעבאַטימ. די אַלטע האָט מיר פּירגעהאַלטן:
— האָט זיך פאַרליינענט, דער לאָבוס, און דער סאַמאַוואַר איז דעם פּערטן טאָג
ניט געשייערט! אָט וועל איך נעמען דעם וואַלגער האַלץ...
וואָס — וואַלגער האַלץ? איך האָב זיך געווערט קעגן איר מיט די פּערזן:

— Душою черной зло любя,
Колдунья старая...¹

די דאַמע איז נאָך העכער אויסגעוואַקסן אין מיינע אויגן, — אָט וואָס פאַראַ בי-
כער זי לייענט! דאָס איז דיר ניט די פּאַרצעליינענע צושניידערנ...
אז איך האָב איר אָפּגעבראַכט דאָס בוך און האָב מיט באַדויער אָפּגעגעבן, האָט
זי געזאָגט מיט זיכערקייט:

— דאָס איז דיר געפּעלן געוואָרן! האָסט געהערט וועגן פּושקינען?
איך האָב שוין עפעס געלייענט וועגן דעם פּאָעט אין איינעם פון די זשורנאַלן,
נאָר מיר האָט זיך געוואַלט, זי זאָל אליין דערציילן וועגן אים, און כ'האַב געזאָגט,
אז איך האָב ניט געהערט.

נאָך דעם, אז זי האָט מיר קורצ דערציילט וועגן פּושקינס לעבן און טויט, האָט
זי א פּרעג געטאָן, שמיכלענדיק, ווי דער פּרילינגדיקער טאָג:

— זעסט, ווי געפּערלעך ס'איז צו ליבן פּרויען?
פון אלע ביכער, וואָס איך האָב איבערגעלייענט, האָב איך געוויסט, אז דאָס איז
טאַקע געפּערלעך, אָבער אויך גוט. כ'האַב געזאָגט:
— געפּערלעך, און אלע ליבן! און די פּרויען — זיי פאַרשאפט עס דאָך אויך
יעסורימ...

זי האָט א קוק געטאָן אפּ מיר, ווי זי קוקט אפּ אלץ, דורכ די וועס, און האָט
ערנסט געזאָגט:

— אזוי גאָר? דו פאַרשטייסט עס? דאַן ווינטשט איך דיר — פאַרגעס עס ניט!
און זי האָט גענומען אויספּרעגן, וועלכע לידער זיינען מיר געפּעלן גע-
וואָרן.

איך האָב אָנגעהויבן ריידן, מאַכנדיק מיט די הענט, ליינענדיק פון זיקאַרן.
זי האָט מיך געהערט שווינגנדיק און ערנסט, דערנאָך איז זי אופּגעשטאַנען, זיך
דורכגעגאַנגען איבערן ציימער, ריינדיק פאַרקלערט:

— דו, ליבע כּייע, דאַרפסט זיך לערנען! כ'וועל א טראַכט טאָן וועגן דעם...
דיינע באַלעבאַטימ זיינען דיר קרויוים?

און אז איך האָב געענטפּערט, אז יאָ, האָט זי אויסגערופּן: „א!“ — ווי פאַרוו-
טיילנדיק מיך.

זי האָט מיר געגעבן „בעראַנושעס לידער“, אן אויסגעצייכנטע אויסגאַבע, מיט
גראַווירן מיט גאָלדענעם שניט און אין א רויטן לעדערנעם אַייבונד. די דאָזיקע לידער

¹ מיט שוואַרצער זעל צו ביזן געבונדן, די אלטע מעכאַשייפע...

הָאָבֵן מִיכ שׁוֹיֵן גָּאָר פֿון זײַנען גערירט מיט דער מאָדנע ענגער פֿאַרײַנקונג פֿון
בײַסיקער פֿײַן מיט ברויזנדיקער פֿרײַלעכקײַט.
מיט אַ קעלט אײַן האַרצן הָאָב אײַך געלײענט די ווערטער פֿון דעם „אַלטן בעט-
לער“.

— איך, א וואָרעם — איך פֿאַרשאַפֿ אײַך אומרוי ?
נעמט, צעטרעט די מײַעסקײַט מיטן פֿוס !
וואָס דאָ שאַנעווען ? צעקוועטשט אפֿגײַך !
עכ, פֿאַרוואָס הָאָט אײַך מײַך נײַט געלערנט,
פֿאַר מײַן קראַפֿט קײַן אױסוועג נײַט געוויזן ?
פֿון וואָרעם וואָרט אַ מורעשקע אַרויס !
שטאַרבנדיק כּוואָלט נאָענטע געהאַלדוט,
אַיצטער, אַז אײַך שטאַרב אַן אַלטער שלעפֿער —
רוף אײַך ראַכע אפֿ די מענטשנס קעפֿ !

און באַרד נאָך דעם הָאָב אײַך בײַז טרערן געלאַכט, לײַענענדיק דעם „וויינענ-
דיקן מאַן“, און באַזונדערס הָאָבן מײַך זײַך פֿאַרגעדענקט בעראַנושעס ווערטער :

— דער פֿאַשעטער מענטש באַנעמט גײַך —
פֿון פֿרײַלעכע לעבן די לערע !

בעראַנושע הָאָט אײַן מײַך אופֿגעוועקט אַן אומגעצױמטע לױסטײַקײַט, אַ כּײַשעק
צו זײַן פֿאַרשײַט, רײַדן אלע מענטשן אַזעסדיקע, שאַרפע ווערטער, און אײַך הָאָב
אײַן אַ קורצן טערמין געמאַכט דערײַן אַ היפּשן פֿאַרשרײַט, אױך זײַנע לײַדער הָאָב אײַך
אױסגעלערנט אפֿ אױסנווײַניק און הָאָב זײַ מיט גרויסן ברען געלײענט פֿאַר די אָפֿ-
צערײַשע באַדינער, אַרײַנגלױפֿנדיק צו זײַ אפֿ די קײַבן אפֿ עטלעכע מײַנוט.
נאָר אײַנגײַכטן הָאָב אײַך זײַך געמוזט דערפֿון אָפּזאָגן, ווײַל די שורעס :

— און אַ מײַרל פֿון זײַבעצן יאָר —
אױסער היטל וועט נײַט קלײַדן !

הָאָבן אַרויסגערופֿן אַן עקלדיקן שמועס וועגן מײַדלעך, — דאָס הָאָט מײַך באַלײַדיקט
בײַז מעשונאַס, און אײַך הָאָב דערלאַנגט דעם סאָלדאַט יערמאַכײַן מיט אַ פֿאַן אײַבערן
קאַפֿ. סײַדאָדאָו און אַנדערע הָאָבן מײַך אַרויסגערײַסן פֿון זײַנע אומגעשיקטע הענט,
נאָר זײַנט דעמלט הָאָב אײַך זײַך שׁוֹיֵן נײַט אײַנגעשטעלט צו לױפֿן אײַבער די אָפֿ-
צערײַשע קײַבן.

שפּאַצירן אײַן גאַס הָאָט מען מײַך נײַט געלאָזט, און ס'איז קײַן צײַט נײַט געווען
אפֿ שפּאַצירן — די אַרבעט איז אלץ געוואַקסן. אײַצט אײַן, אױסער דער געוויינ-
לעכער אַרבעט פֿאַר אַ שטובֿ-מײַדל, אַ הױפּער און אַ שײַק-ײַנגל, הָאָב אײַך געמוזט
אלע טאָג צוקלאַפֿן מיט צוועכעס אפֿ ברייטע ברעטער דעם קאַלענקאַר, אָנקלעפֿן אפֿ
אײַם די צײַכענונגען, אײַבערשרײַבן פֿאַרן באַלעבאָס כּעזשבוײַגעס פֿון די בױ-אַרבעטן,
דורכקאַנטראָלירן די רעכענונגען פֿון די פֿאַדריאַטשיקעס, — דער באַלעבאָס הָאָט גע-
אַרבעט פֿון אײַנדערפֿרי בײַז באַנאַכט, ווי אַ מאַשײַן.

אײַן יענע יאָרן זײַנען די קאַזיאָנע געבײַדעס פֿונעם יאָרמאַרק אײַבערגעגאַנגן אײַן
פֿרײַוואַט-אַײַגנטום פֿון די הענדלער; די האַנדלס-רײַען הָאָבן זײַך אַלײַך אײַבערגע-

בוים; מיין באלעבאָס האָט אָנגענומען פּאָדריאדן אפּ רעמאָנטירן קלייטן און אפּ בויען נייע. ער האָט צונויפגעשטעלט צייכענונגען „אפּ איבערמאכט די ווענטלעך, דורכשלאָגן אין דאָך א הער־פענצטער“ א.ד.ג. איך פלעג אָפּטראָגן די צייכענונגען צום אַלטינקן ארכיטעקטאָר אינינעם מיטן קאָנווערט, וווּ ס'איז געלעגן פארשטעקט א פינפונצוואַנציק־רובלדיק פּאפּיר — דער ארכיטעקטאָר פלעג נעמען דאָס געלט און אונטערשרייבן: „די צייכענונג שטימט מיט דער נאטור, די אפּזיכט איבער די ארבעטן האָט גענומען אפּ זיך דער און דער“. פארשטייט זיך, אז די נאטור האָט ער אין די אויגן ניט געזען, און די אפּזיכט איבער דער ארבעט האָט ער ניט גע־קענט נעמען אפּ זיך, ווייל ער איז מאכמעס שלאפּקייט גאָר פון שטוב ניט ארויס. כ'האָב אויך געטראָגן כאבאר צום אפּזעער פונעם יאָרמארק און צו נאָך אנדערע גייטיקע מענטשן, באקומענדיק פון זיי „דערלויבנדיקע פּאפּירלעך אפּ אלערליי אומ־געזעצלעכקייטן“, ווי דער באלעבאָס פלעג אָנרופן די דאָזיקע דאָקומענטן. פאר דעם אלעמען האָב איך געקריגן די רעכט אָפּווארטן די באלעבאטימ באַ דער טיר אפּן גאנעק, ווען זיי פלעגן אָונט־צייט אוועקגיין ערגעץ צוגאסט. דאָס פלעג טרעפּן ניט אָפּט, נאָר זיי פלעגן זיך אומקערן אהיים נאָך האלבער נאכט, און עטלעכע שאָ פלעג איך זיצן אפּן גאנעק, אָדער אפּ דער קופּע קלעצער קעגן אימ, קוקנדיק אין פענצטער פון מיין דאמעס וווינונג, דאָרשטיק זיך איינהערנדיק אין די פּריילעכע רייד און מוזיק.

די פענצטער זיינען אָפּן. דורך די פּאָרהאנגען און די בלומען־געפּלעכטן האָב איך געזען, ווי איבער די צימערן באוועגן זיך די שלאַנקע פיגורן פון די אָפיצערן, ס'קליקלט זיך דער קליילעכיקער מאיאָר, זי שווימט, אָנגעטאָן ווונדערלעך פּראָסט און שיינ.

איך האָב זי אָנגערופן פאר זיך — די קעניגן מאַרגאָ.

„אָט איז עס — דאָס פּריילעכע לעבן, וואָס ווערט באשריבן אין די פּראנצויזישע ביכער“, — האָב איך געטראכט, קוקנדיק אין די פענצטער. און שטענדיק איז מיר געווען אביסל טרויעריק: פאר דער קינדערשער אייפּערוזכט מיינער איז געווען פּינ־לעך צו זען ארומ דער קעניגן מאַרגאָ די מאנצבלעך, זיי האָבן זיך געדרייט ארומ איר, ווי די ערד־בינען ארומ א בלימל.

זעלטענער פון אנדערע פלעג צו איר אריינקומען א הויכער, ניט־פּריילעכער אָפיצער מיט א צעהאקטן שטערן און טיפ־פארשטעקטע אויגן. ער פלעג שטענדיק ברענגען מיט זיך א פּידל און האָט ווונדערלעך געשפּילט — אזוי געשפּילט, אז הינטער די פענצטער פלעגן זיך אָפּשטעלן פארבייגייער, אפּ די קלעצער פלעג זיך צונויפנעמען אן אוילעם פון דער גאנצער גאס, אפּילע מיינע באלעבאטימ — אויב זיי זיינען נאָר געווען אינדערהיים — פלעגן עפענען די פענצטער, האָבן געהערט און געלויבט דעם מוזיקאנט. כ'געדענק ניט, אז זיי זאָלן האָבן געלויבט נאָך עמעצן, אויסער דעם פּראָטאָדיאקאָן פון סאָבאָר, און איך ווייס, אז א קוכט מיט פּיש־פּלאָס־טערן איז זיי פונדעסטוועגן געווען געפּעלן מער, ווי די מוזיק.

אמאָל פלעג דער אָפיצער זינגען און ליינען לידער מיט א טיפּלעכער שטימ, מיט א מאַדנע פּארכאפּטן אָטעם, צודריקנדיק די דלאַניע צום שטערן. איינמאָל, ווען איך האָב זיך געשפּילט הינטערן פענצטער מיטן מיידעלעך, און די קעניגן מאַרגאָ

האָט אימ געבעטן זינגען, האָט ער לאנג זיך אָפגעזאָגט, דערנאָך האָט ער דײַטלעך זיך אָנגערופן :

— נאָר די ליד באדארפֿן נײַטיק די שײַנקײַט,
שײַנקײַט קאָן אָן א ליד זיך באַגײַן...

די דאָזיקע פֿערזן זײַנען מיר זײער געפֿעלן געוואָרן, און ס'האָט מיר עפֿעס באַנק געטאָן פֿאַרן אָפֿיצער.

ס'איז מיר געווען אנגענעמענער צו קוקן אפּ מײַן דאמע, ווען זי איז געווען באַמ ראַיאַל, שפּײַלנדיק אליין אין צימער. די מוזיק האָט מיך פֿאַרשיקערט. כ'האָב גאָרניט נישט געזען אויסער דעם פֿענצטער, און הינטער אימ, אין געלנִי לײַכט פֿונעם לאַמפּ, די שלאַנקע פיגור פֿון דער פֿרוי, דעם שטאַלצן פֿראַפּיל פֿון איר געזיכט און די ווייסע הענט, וואָס זײַנען, ווי פּײַנגלעך, געפֿלוגן איבער דער קלאַ-וויאַטור.

כ'פֿלעג קוקן אפּ איר, הערן די טרויעריקע מוזיק און פֿאַנטאַזירן: אָט געפֿיין איך ערגעץ אַן אויזער און גיב איר אימ אוועק אינגאַנצן — זאָל זי זײַן רײַך! ווען איך בין סקאָפֿעליעוו, וואָלט איך באַגלייט דערקלערט א מילכקאַמע די טערקן, וואָלט גענומען אויסקויפֿגעלעט, אויסגעבויט אפּ „אַטקאַס“ — דעם בעסטן אָרט אין שטאָט — א הויז און וואָלט עס איר געשענקט, — זאָל זי אוועקפֿאַרן פֿון דער גאַס, פֿון אָט דעם הויז, וווּ אלע רײַדן פֿון איר באַלײַדיקנדיק און העסלעך.

סײַ די שכײַנימ, סײַ די גאַנצע דינערשאַפֿט פֿון אונדזער הויפּ — און מײַנע באַלעבאַטימ באַזונדערס — אלע האָבן גערעדט וועגן דער קעניגן מאַרגאָ פֿונקט אזוי שרעקט און בײַז, ווי וועגן דער צושניידערן. נאָר גערעדט האָט מען פֿאַרויכטיקער, מיט א גענידערטער שטימ און זיך ארומקוקנדיק.

מירע געהאַט פֿאַר איר האָט מען, קען זײַן, דערפֿאַר, ווייל זי איז געווען אַן אַלמאַנע פֿון זײער אַן אָנגעזעענע מענטשן, — די גראַמעטעס אפּ די ווענט האָבן איר מאַנס זיידעס באַקומען געשענקט פֿון די אלטע רוסישע קײַסאַרימ — גאַדונאַוו, אלעקסיי און פּיאָטער דעם גרויסן, — דאָס האָט מיר געזאָגט דער סאָלדאַט טיפּיאיעוו, א מענטש א גראַמעטנער, וואָס האָט שטענדיק געלייענט די יעוואַנגעל. עפּשער האָט מען מירע געהאַט, זי זאָל נישט צעפֿאַסעווען מיטן בײַטשל, וואָס האָט א לײַאָוו שטיין אינעם הענטל — מע האָט געשמעסט, אז זי האָט שוין אײַנמאַל דערמיט צעמאַזיקט עפֿעס א וויכטיקן באַאַמטן.

נאָר די שטייע רײַדעלעך זײַנען געווען נישט בעסער פֿון די הויכ־גערעדטע ווער־טער. מײַן דאמע האָט געלעבט אין א וואָלקן פֿון פּײַנטשאַפֿט צו איר, א פּײַנטשאַפֿט, וואָס איז מיר געווען אומפֿאַרשטענדלעך, וואָס האָט מיך געמאַטערט. וויקטאָרושקע האָט דערציילט, אז, אומקערנדיק זיך אהײַם נאָך האַלבער נאַכט, האָט ער אונטער־געקוקט דורכן פֿענצטער פֿון דער קעניגן מאַרגאַס שלאַפֿצימער און געזען, ווי זי זיצט אין אײַן העמד אפּ דער קושעטקע, און דער מאַיאָר שטייט אפּ די קני, שערט איר די נעגל אפּ די פּײַס און ווישט זי אויס מיט א שוואַמ.

די אלטע האָט שעלטנדיק געשפּײַגן, די יונגע באַלעבאַסטע האָט געקוויטשעט פֿאַרויטלט :

— וויקטאָר, פּו! האָסט גאָר קיין בושע ניט! אכ, ס'ארא מ'עסע זאכנ זיי דער-
לויבנ זיכ, די פּריצימ!

דער באלעבאָס האָט געשווינג, געשמייכלט, — איכ בין אימ זייער דאנקבאר גע-
ווענ דערפאר, וואָס ער שווינגט, נאָר כ'האָב מיט שרעק געווארט, אז ער וועט זיכ
אויכ פארייניקן צו אלעמענס געפילדער און געוווי. קוויטשענדיק, אָכצנדיק, האָבנ
די פרויען אויספירלעכ אויסגעפרעגט וויקטאָרושקענ, וויאזוי פינקטלעכ די דאמע איז
געזעסנ, ווי איז געשטאנענ אפ די קני דער מאיאָר, — וויקטאָר האָט צוגעגעבנ אלצ
נייע איינצל'הייטנ.

— זיינ צורע — רויט, די צונג — ארויסגערוקט...

איכ האָב ניט איינגעזענ קיין שעדלעכס אינ דעם, וואָס דער מאיאָר שערט די
נעגל דער דאמע, נאָר כ'האָב ניט געגלייבט, אז ער האָט ארויסגערוקט די צונג, דאָס,
האָט מיר אויסגעוויזנ, איז שוין א ביזער ליגנ, און איכ האָב געזאָגט וויקטאָ-
רושקענ:

— אויב דאָס איז ניט שיינ, צו וואָס-זשע האָט איר אינ פענצטער אריינגעקוקט?
איר זיינט ניט קיינ קליינינקער...

מע האָט מיכ, פארשטייט זיכ, פיינ אָפגעזידלט, נאָר די זידלעריי האָט מיכ ניט
געארט. מיר האָט זיכ נאָר געגלוסט אראָפלויפן אונט, שטעלנ זיכ אפ די קני פאר
דער דאמע, ווי דער מאיאָר איז געשטאנענ, און בעטנ זי:

— פאָרט ארויס פונ דעם הויז!

איצט, אז איכ האָב געוויסט, אז ס'איז דאָ אן אנדער לעבנ, אנדערע מענטשנ,
געפילנ, געדאנקענ, האָט דאָס הויז מיט אלע זיינע איינווינער געוועקט אינ מיר אלצ
א שווערערנ עקל. אינגאנצן איז עס געווענ ארומגעפלעכט מיט א ברודיקער נעצ
פונ שענדלעכע רעכילעסנ, ס'איז אינ דעם ניט געווענ קיין איינ מענטש, וועגנ
וועלכנ מע זאָל ניט ריינדן קיין בייז. דער גאלעכ פונ פאָלק, א קראנקער, א צאָרע-
דיקער, איז געווענ באערט, ווי א שיקער און א נויפע. די אָפציערנ און זייערע
ווייבער האָבנ, לויט מיינע באלעבאטימ האָבנ דערציילט, געלעבט אינ העפקערישער
אויסמישעניש. ס'זיינענ מיר דערווידער געוואָרנ די איינארטיקע געשפרעכנ פונ די
סאָלדאטנ וועגנ פרויענ, און מער פאר אלעמענ זיינענ מיר דערווידער געווענ מיינע
באלעבאטימ — כ'האָב גוט געוויסט דעם ריכטיקן ווערט פונ זייערע באלעבטע אָנראכ-
מאָנעסדיקע אורטיילנ וועגנ מענטשנ. נאָכקוקנ נאָכ די מענטשנס מ'עסע שוואכקייטנ —
איז די איינציקע פארוויילונג, וואָס מע קענ זיכ פארגינענ אומזיסט. מיינע באלעבא-
טימ האָבנ זיכ פארוויילט נאָר, ווענ זיי האָבנ געפייניקט מיט רייד נאָענטע, און האָבנ
ווי זיכ גענויקעמט אינ אלעמענ פאר דעם, וואָס זיי אליינ לעבנ אזוי פרומ, שווער
און אומעטיק.

ווענ מע האָט מ'עס גערעדט וועגנ דער קעניגנ מארגאָ, האָב איכ איבערגעלעבט
קראמפיקע אָנפאלנ פונ געפילנ ניט קיין קינדערשע, מיינ הארצ פלעג אָנגעשוואָלנ
ווערנ מיט סינע צו די באריידער, ס'פלעג מיכ באהערשן א ווילדער פארלאנג רייצנ
זיכ מיט אלעמענ, טאָנ צעלאָכעס, און אמאָל פלעגנ מיר צוקומענ פיינלעכע צופלוסנ
פונ ראכמאָנעס צו זיכ און צו אלע מענטשנ. — אָט דער שטומער ראכמאָנעס-געפיל
איז געווענ נאָכ שווערער פונ דער סינע.

איך האָב געוואוסט וועגן דער קעניגן מער, ווי זיי האָבן געוואוסט, און איך האָב מוירע געהאט, אז ס'זאָל צו זיי גיט דערגיין דאָס, וואָס איך האָב געוואוסט. איך די יאָגטויווימ, ווען די באלעבאטימ פלעגן אוועקגיין אין קלויסטער צו דער שפעטער מיטיקטפילע, פלעג איך צו איר אינדערפרי אריינקומען; זי רופט מיך אריין צו זיך אין שלאָפציער, איך זעצ זיך אפ א קלייניקן, מיט גאָלדיקן זינד באשלאָג גענעם שטול, דאָס מיידעלע קריכט ארום צו מיר אפ די קני. איך דערצייל דער מוטער וועגן די איבערגעלייגענע ביכער, זי ליגט אפן ברייטן בעט, אונטערלייגן דיק אונטער דער באק די קליינע דלאָניעס, צונויפגעלייגט זיי אייניגעם, איר קערפער איז באהאלטן אונטער א דעקע, וואָס איז פונקט אזוי גאָלדפארביק, ווי אלץ אינעם שלאָפציער. די טונקעלע האָר, פארפלאַכטן אין א צאָפ, איבערגעוואָרפן איבערן טונקעלן אקסל, ליגן פאר איר, אמאָל הענגען זיי אראָפ פון בעט אפן פאָל. איינהערנדיק זיך אין מיינע רייד, קוקט זי מיר אין פאָנעם מיט ווייכע אויגן און, שמייכלענדיק קוימ באמערקלעך, זאָגט זי:

— אזוי גאָר?

אפילע איר צוגעלאָזטער שמייכל איז געווען אין מיינע אויגן גיט מער, ווי א גנעדיקער שמייכל פון א קעניגן. זי האָט גערעדט מיט א געדיכטער, גלעטנדיקער שטימ, און מיר האָט געדוכט, אז זי רעדט אלעמאָל איינס:

— איך ווייס, אז איך בין אָן אן ערעך בעסער, ריינער פון אלע מענטשן, און קיינעם פון זיי דארף איך ניט.

אמאָל פלעג איך זי טרעפן פארן שפיגל, זי פלעג זיצן אפ א נידעריקן שטול, פארקעמערנדיק די האָר; זייערע עקן ליגן אפ די קני בא איר, אפ די הענטלעך פון נעם שטול, לאָזן זיך אראָפ איבער זיין רוקן קימאט ביז צום פאָל. די האָר אירע זיינען געווען לאנג און געדיכט, ווי בא דער באבען. איך האָב געזען אין שפיגל אירע טונקלהויטיקע שטייפע בריסטן, זי האָט אָנגעטאָן פאר מיר אין די אויגן דעם ליפ, די זאָקן, נאָר איר ציכטיקער נאקעט האָט ניט געוועקט בא מיר קיין כארפע געפילן, נאָר א פריידיקן שטאָלץ פאר איר. שטענדיק איז פון איר געגאנגען א רייד עך פון בלומען, וואָס האָט זי געשיצט פון אלע שלעכטע געדאנקען וועגן איר.

איך בין געווען געזונט, שטארק, האָב גוט געוואוסט די סוידעס פון די באציאָנן גען צווישן מאנצבל און פרוי, נאָר די מענטשן האָבן גערעדט פאר מיר וועגן די סוידעס מיט אזא אָנהארציקער שאַדנפרייד, מיט אזא אכזאָריעס, אזוי קויטיק, אז אָט די פרוי האָב איך זיך ניט געקענט פאָרשטעלן אין די אָרעם פון א מאנצבל. מיר איז שווער געווען צו טראכטן, אז עמעצער האָט די רעכט זיך צורירן צו איר אוועסדיק און אומפארשעמט מיט דער האנט פון א באלעבאָס איבער איר ליפ. איך בין געווען זיכער, אז די ליבע פון די קיכנ און די פינצטערע אלקערס איז אומבא קאנט דער קעניגן מארגאָ, זי ווייסט עפעס אנדערע, העכערע פריידן, אן אנדער ליבע.

נאָר איינמאָל קעגן אָוונט, אז איך בין אריין אין גאסט-זאל, האָב איך דערהערט אונטער דער פאָרטיער פונעם שלאָפציער דעם קליינענדיקן געלעכטער פון מיינ הארצנס-דאמע און א מאנצבל'ס קאָל, וואָס האָט געבעטן:

— ווארט-זשע... גאָט! איך גלייב ניט.

כ'וואָרט געדארפט אוועקגיין, איך האָב דאָס פארשטאנען, נאָר כ'האָב ניט גע-
קענט אוועקגיין...

— ווער איז דאָרט? — האָט זי געפרעגט — דו? קום אריין...

איך שלאָפציער איז געווען דושנע פון בלומענ-רייכעס, טונקל, די פענצטער
זינען געווען פארהאנגען. די קעניגן מארגאָ איז געלעגן אין בעט, ביזן קינ צוגע-
דעקט מיט א קאָלדערע, און לעבן איר, בא דער וואנט, איז אין איין העמד, מיט א
צעפענטער ברוסט, געזעסן דער אָפיצער, דער פידלער, — אפ דער ברוסט בא אימ
איז אויך געווען א שראם, וואָס איז געגאנגען אין א רויטן פאס פונעם רעכטן
אקסל צום נאָפּל און איז געווען אזוי העל, אז אפילע אין דער טונקל האָב איך
איך דיטלעכ געזען. די האָר באמ אָפיצער זינען געווען לעכערלעך אופגעשויערעט,
און צום ערשטן מאָל האָב איך געזען א שמייכל אפ זיין טרויעריקן, צעשניטענעם
פאָנעם, — געשמייכלט האָט ער מאָדנע. און זינע גרויסע, פרויענלעכע אויגן האָבן
געקוקט אפ דער קעניגן אזוי, ווי ער וואָלט ערשט איצט צום ערשטן מאָל דערזען
איר שיינקייט.

— דאָס איז מיין פריינט, — האָט געזאָגט די קעניגן מארגאָ, כ'ווייס ניט — מיר צי אימ.

— וואָס-זשע האָסטו זיך דערשראָקן? — האָב איך דערהערט, ווי פונדערווייטנס,

איר שטימ, — קום אהער...

ווען איך בין צוגעגאנגען, האָט זי מיך ארומגענומען באמ האַלדן מיט א נא-

קעטער הייסער האנט און געזאָגט:

— וועסט אויסוואקסן, וועסטו אויך זיין גליקלעך... גיי!

כ'האָב אנידערגעלייגט מיין בוך אפ דער פאָליצע, האָב גענומען אן אנדערס

און בין אוועק.

עפעס האָט זיך אָנגעבראָכן אין הארצן בא מיר. ס'איז מיר, פארשטייט זיך,
אפ קיין איין מינוט ניט אינגעפאלן, אז מיין קעניגן ליבט גלייך, ווי אלע פרויען,
און אויך דער אָפיצער האָט ניט געגעבן קיין גרונט פאר אזא געדאנק. איך האָב
געזען פאר זיך זיין שמייכל, — ער האָט געשמייכלט פריידיק, ווי סע שמייכלט א
קינד, וואָס מע האָט עס אוימגעריכט פארבידעשט, זיין טרויעריק פאָנעם האָט זיך
ווינדערלעך באנייט. ער האָט זי געמוזט ליב האָבן — ס'איז דען מעגלעך זי ניט
ליב צו האָבן? זי האָט אימ אויך געקענט ברייט באשענקען מיט איר ליבע — ער
האָט אזוי ווינדערלעך געשפילט, אזוי הארציק געקענט לייענען ליידער...

נאָר שוין דערפאר, וואָס איך האָב געדארפט אויסזוכן די דאָזיקע טרייסטן, איז
פאר מיר קלאָר געווען, אז ניט אלץ איז גוט, ניט אלץ איז ריכטיק אין מיין בא-
ציונג צו דעם, וואָס איך האָב געזען, און צו דער קעניגן מארגאָ אייני, איך האָב
זיך געפילט, ווי איינער, וואָס האָט עפעס פארלוירן, און האָב אָפגעלעבט עטלעכע
טעג אין טיפן טרויער.

...אייןמאָל האָב איך ווילד און בלינד א בויאנעווע געטאָן, און אז איך בין

געקומען צו דער דאמע נאָך א ביכל, האָט זי מיר געזאָגט זייער שטרענג:

— דו ביסט דאָך א געפערלעכער שטיפער, ווי איך האָב געהערט! כ'האָב זיך

ניט פאָרגעשטעלט אזוינס...

איך האָב מער ניש געקענט שוויגן און האָב אָנגעהויבן דערצייִלן, ווי ניש גוט ס'איז מיר צו לעבן, ווי שווער צו הערן, ווען מע רעדט וועגן איר שלעכטס. שטייענדיק אקעגן מיר און ארופגעלייגט א האנט מיר אפ דער פלייצע, האָט זי פונ אָנהייב מיכ געהערט אופמערקזאם, נאָר גיכ האָט זי זיך צעלאכט און מיכ אָפגע־ שטויסן שטילינקערהייט.

— גענוג, כ'ווייס אלץ, פארשטייסט? כ'ווייס!

דערנאָך האָט זי מיכ אָנגענומען פאר ביידע הענט און האָט געזאָגט זייער מילד:

— וואָס ווייניקער דו וועסט נעמען אינ אכט אָט די עקלדיקע זאכן, וועט אלץ זיין בעסער פאר דיר... און די הענט וואשסטו שלעכטס...

נו, דאָס וואָלט זי שוין געמעגט ניש זאָגן. ווען זי זאָל שנייערן קופערוארג, ווישן פאָלן און וואשן ווינדעלעך, וואָלט די הענט בא איר ניש געווען בעסער, ווי בא מיר, קלער איכ.

— ווייסט א מענטש, ווי צו לעבן — איז מען אפ אימ אופגערייצט, איז מען אימ מעקאנע; ווייסט ער ניש — פאראכט מען אימ, — האָט זי געזאָגט פארטראכט, מיכ אופגעהויבן, צוציענדיק צו זיך, און מיט א שמיכל פארקוקט אינ מינע אויגן. דו האָסט מיכ ליב?

— יאָ.

— זייער?

— יאָ.

— וויאזוי?

— איך ווייס ניש.

— א דאנק. ביסט א ווילער! איך האָב ליב, אז מע האָט מיכ ליב...

זי האָט א שמיכל געטאָן, געוואָלט עפעס זאָגן, נאָר אָפגעזיפצט און לאנג געשוויגן, ניש ארויסלאָזנדיק מיכ פונ אירע הענט.

— דו קומ אָפטער אריין צו מיר. ווען ס'איז נאָר מעגלעך, קומ אריין...

איך האָב זיך דערמיט באנוצט און האָב פונ איר פיל גוטס באקומען.

נאָך מיטיק פלעגן זיך מינע באַעבאטימ לייגן שלאָפן, און איך פלעג אראָפ־ לויפן אונטן, און טאָמער איז זי געווען אינדערהיים, פלעג איך בא איר זיצן א שאַ און מער.

— לייצענע דארפ מען רוסישע ביכער, דארפסט קענען דיין אייגן, רוסיש לעבן, — האָט זי מיכ געלערנט, אריינשטעקנדיק מיט די פלינקע ראָזעווע פינגער שפילקעס אינ די שמעקנדיקע האָר.

און זי פלעג מיר אויסרעכענען נעמען פונ רוסישע שרייבער און פרעגן:

— וועסט פארגעדענקען?

זי האָט ניש איינמאָל פארטראכטערהייט און מיט א ליכטן פארדראָס גערעדט:

— דו דארפסט זיך לערנען, לערנען, און איך פארגעס אלץ וועגן דעם! אכ,

גאָט מינער...

אָפגעזעסן בא איר א צייט, בין איך געלאָפן ארופ מיט א נייעם בוך אינ די הענט און אזוי ווי אן אויסגעוואשענער פוניגעווייניק.

איך האָב שױן איבערגעלייענט אַקסאַקאָוס „פאַמיליענ־כראָניק“, די ווילע ריר
סישע פּאָעמע „אַינ די וועלדער“, די ווונדערלעכע „שריפטן פון א יעגער“, עטלעכע
בענדלעך פון גרעביאַנקאַ און סאַלאָגוב, די געדיכטן פון ווענעוויטינאַוו, אַדאַיעווסקי,
טיוטשעוו. די דאָזיקע ביכער האָבן מיר אויסגעוואשן די נעשאַמע, אַפּגערייניקט
פון איר די שאַלעכצ פון די אַינדרוקן פון דער אַרעמער און ביטערער ווירקלעכ־
קייט. איך האָב דערפילט, וואָס דאָס איז אזוינס א גוטער בוך, און האָב פאַרשטאַ-
נען זײַן נײטיקייט פאַר מיר. פון די דאָזיקע ביכער האָט זיך באַ מיר אויסגעבילד־
דעט אַ פעסטע זיכערקייט: איך בין ניט אַיינער אפּ דער ערד — כוועל ניט פאַר־
פאלן ווערן!

די באבע פלעג קומען, פלעג איך מיט אנטזיקונג דערציילן וועגן דער קע־
נינג מארגאָ — די באבע פלעג, געשמאַק אריינציענדיק א שמעק טאבעק, זיך אַרופֿן
פאַרגלויבט:

— נו, נו, דאָס איז וויל! גוטע מענטשן זײנען דאָך פאַראַן אפּ דער וועלט
אַסאַך, גיב נאָר א זוכ — וועסטו געפינען!

און אַיינמאָל האָט זי פאַרגעלייגט:

— עפשער אַריינגייט צו איר, זאָג אַ דאַנק פאַר דיר?

— נײַן, מע דאַרף ניט...

— נו, איז דאַרף מען ניט... גאַטעניו, גאַט, ווי גוט ס'איז אלץ! לעבן בין
איך גערן — אַייביקע יאָר!

דער קענינג מארגאָ האָט זיך ניט אַינגעגעבן באַזאָרגן, אז איך זאָל זיך לערנען.
צו „טראַציע“ האָט זיך צעשפילט אַ מיזעס געשיכטע, וואָס האָט מיך שיר ניט אומ־
געבראַכט.

קורצ פאַר די יאָנטויוויט זײנען באַ מיר שרעקלעך געשוואָלן געוואָרן די אויגן־
לעלעך, די אויגן האָבן זיך אַינגאַנצן צוגעמאַכט. די באַלעבאַטימ האָבן זיך דער־
שראַקן, אז איך וועל בלינד ווערן, און איך אליינ האָב זיך אויך דערשראַקן. מע
האַט מיך אָפּגעפירט צו אַ באַקאַנטן דאַקטער־אַקושאַר הענריכ ראָדויעוויטש, ער
האַט מיר אופגעשניטן די לעלעך פּוּנעווייניק. עטלעכע טעג בין איך געלעגן מיט
אַ בינט אפּ די אויגן אַינ פּינלעכען שוואַרצן אומעט. ערעוו „טראַציע“ האָט מען
דעם בינט אַראָפּגענומען, און איך האָב זיך ווידער געשטעלט אפּ די פיס, ווי איך
וואָלט זיך אופגעהויבן פון קייווער, ווהינ מע האָט מיך אַריינגעלייגט לעבעדיקער־
הײַט. ס'קאָגן גאָר ניט זײַן קײן שרעקלעכערע זאַך, ווי פאַרלירן די ריע; דאָס איז
אַן אומבאַשרײַבלעכע באַליידיקונג, זי נעמט אָפּ באַמ מענטשן נײַן צענטל פון דער
וועלט.

אַינ דעם פּריילעכען טראַציע־טאָג בין איך, ווי אַ קראַנקער, פון האַלבן טאָג באַ־
פּרייט געוואָרן פון אלע מײנע פליכטן און בין געגאַנגען איבער די קיכען מיט באַ־
זוכן צו די אָפּיצערישע באַדינער. אלע, אויסער דעם שטרענגן טיפּיאיעוו, זײנען
געווען שיקער. פאַרנאַכט האָט יערמאַכין א זעצ געטאָן סידאַראָוו מיט אַ שײט
האַלץ אַיבערן קאַפּ. סידאַראָוו איז אַ פאַרטשמעליעטער אַינדערגעפאַלן אַינ פּירהויז,
דער אַיבערגעשראַקענער יערמאַכין איז אַנטלאָפּן אַינ יאַר.

אַיבערן הויפּ איז זיך פאַנאַנדערגעלאָפּן אַן אומרויקער גערייד, אז סידאַראָוו איז

דערהארגעט. לעבן גאנעק האָט זיך פאַרזאמלט אן אוילענ, מע האָט געקוקט אפן סאָלדאט, וואָס האָט זיך אומבאוועגלעך אויסגעצויגן איבער דער שוועל פון קיך צום פירהויז מיטן קאַפּ; מע האָט זיך געשעפטשעט, און מע דארף רופן פּאַליציע, נאָר קיינער האָט ניט גערופן און קיינער האָט זיך ניט אינגעשטעלט צורירן זיך צום סאָלדאט.

ס'האָט זיך באוויזן די וועשן נאטאליע קאָללאָוסקאיא אינ א נייעם בעזשקאָליע-נעם קלייד מיט א ווייסן טיכל אפ די פלייצעס, האָט קאעסדיק צעשטורכעט די מענטשן, איז אריין אינ פירהויז, האָט זיך צוגעזעצט מיט איינגעבויענע קני און האָט געזאָגט אפן קאַפּ:

— נאַראַנימ — ער לעבט! וואסער גיט...

מע האָט זי גענומען איינריידן:

— וואָס דארפסטו זיך שטופן אינ פרעמדע געשעפטן!

— וואסער, זאָ איך! — האָט זי אויסגעשריגן ווי אפ א טרייפע.

זאכלעך פארהייבנדיק איר ניי קלייד איבער די קני, האָט זי אראָפּגעצויגן דאָס אונטער-קלייד און אנידערגעלייגט דעם סאָלדאטס פאַרבלוטיקטן קאַפּ צו זיך אפ די קני.

דער אוילעם איז אומצופרידן און דערשראָקן זיך צעגאנגען, אינעם האלב-טונקל פונעם פירהויז האָב איך געזען, ווי אפ דער וועשנס קיילעכיקן ווייסן פּאַנעם בליצן צאָרנדיק אירע אויגן, אָנגעגאַסענע מיט טרערן. איך האָב געבראכט אן עמער ווא-סער, זי האָט געהייסן גיסן די וואסער אפ סידאָראָוס קאַפּ, אפ זיינ ברוסט, און זי האָט געוואָרנט:

— מיך, זע גיס ניט אָפּ, — איך דארף נאָך גיין צוגאסט.

דער סאָלדאט האָט זיך אופגעכאפט, געעפנט א פּאַר טעמפע אויגן, זיך צע-קרעכצט.

— הייב אופ, — האָט נאטאליע געזאָגט, — נעמענדיק אימ אונטער די פאכוועס און האלטנדיק אפ די אויסגעצויגענע הענט אונטערגעהויבן, ניט איינצושמירן זיך דאָס קלייד. מיר האָבן אריינגעטראַגן דעם סאָלדאט אינ קיך, אנידערגעלייגט אפן בעט, זי האָט אימ אויסגעווישט דאָס פּאַנעם מיט א נאסער שמאטע, און איז אליין אוועק, אָנוואָגנדיק:

— נעצ די שמאטע אינ וואסער און האלט אפן קאַפּ, און איך וועל גיין אָפּזוכן יענעם נאַר. טיילוואָנימ, וועלן זיך נאָך דערשיקערן ביז קאטאַרגע.

זי איז אוועק, אראָפּגעלאָזט פאר דעם פון די פיס אפן פּאַל דאָס אויסגעפאטש-קעטע אונטער-קלייד, א שליידער געטאַג עס אינ א ווינקל אריין און זאָרגעוודיק צורעכטגעמאכט דאָס רוישנדיקע צעקנייטשטע אויבער-קלייד.

סידאָראָוו האָט, אופטשווענדיק זיך, געשלוקערצט, געאָכצעט, פון זיינ קאַפּ זיינען אפ מיינע באַרוועסע פיס-פינגער געפאלן שווערע, ווארעמע טראַפנס בלוט, — דאָס איז געווען ניט אנגענעם. נאָר פאר שרעק האָב איך ניט געקענט פויעלן בא זיך אָפּרוקן דעם פוס פון אונטער די דאָזיקע טראַפנס.

ס'איז געווען ביטער; אינדרויסן שיינט דער יאָנטעוודיקער טאַג, דער הויז-גאנעק, די טויערן זיינען באצירט מיט יונגע בערעקעס, צו יעדער טומבע זיינען

צוגעבונדן פריש אָפּגעהאקטע צווייגן פון קליאַן, פון ריאבינע. די גאנצע גאס איז פריילעך באגרינט, אלץ איז אזוי יונג, ניין. פון אינדערפרי האָט מיר אויסגעוויזן, אז דער פריילינגדיקער יאָנטעוואָ איז געקומען אפּ לאַנג, און פון דעם טאָג אָן וועט דאָס לעבן אוועק ריינער, ליכטיקער, פריילעכער.

דעם סאָלדאט איז ניט גוט געוואָרן, דושנער רייכע פון וואַרעמען בראָנפּן און גרינער ציבעלע האָט אָנגעפילט די קיך. צו די פענצטער, צו די שויבן פאלן צו אלע ווילע עפעס מוטנע, ברייטע צורעס מיט צעפּלעטשטע נעזער, די דלאַניעס, וואָס זיינען צוגעלייגט צו די באַקן, זעען אויס, ווי העסלעכע אויערן.

דער סאָלדאט האָט געפרעפּלט, זיך דערמאָנדיק:

— איז ווייזשע איז עס געווען? כ'בינ געפאלן? יערמאָכינ? א ש-שיינער

כאווער...

דערנאָך האָט ער גענומען הוסטן, האָט זיך צעוויינט מיט שיקערע טרערן און זיך צעפלאַנכעט:

— שוועסטערל מינס... שוועסטערל...

האָט זיך געשטעלט אפּ די פיס, א גליטשיקער, א נאסער און אן איפעשדיקער, זיך א וואַקל געטאָן, אנידערגעפאלן אפּן געלעגער און געזאָגט, שרעקלעך דרייען-דיק מיט די אויגן:

— מ'האָט מיך גאָר דערהאָרגעט...

ס'האָט מיך געשפּארט צום לאַכנ.

— וואָסער שעד לאַכט דאָרט? — האָט דער סאָלדאט געפרעגט, מיך אָנקונדיק טעמפּ. — וואָס איז אפּ דיר דער געלעכטער? מ'האָט מיך דערהאָרגעט אפּ שטענדיק...

ער האָט מיך גענומען אָפּשטופּן מיט ביידע הענט און האָט דערביי געזאָגט:

— דער ערשטער — עלאַהו האַנאָווי, דער צווייטער — יעגאָרי אפּן פּערד, דער דריטער — גיי אינ דער ערד — אוועק פון מיר, דו וואָלפּישער ביינ.

איך האָב געזאָגט:

— מאַך ניט קיין שטיק!

אן אומגעלומפּערט-צעקאָעסטער, האָט ער זיך צעשרינג, זיך צעשארפעט מיט די פיס.

— מיך האָט מען דערהאָרגעט, און דו...

און שווער, מיט א פוילער, שמוציקער האַנט האָט ער מיך א זעצ געטאָן איבער די אויגן — איך האָב ארויסגעלאָזט א יאָמער-געשריי און, א פארבלענדעטער, ווי ניט איז ארויסגעשפרונגען אין דרויסן אנטקעגן נאטאליען. זי האָט געפירט פאר א האַנט יערמאָכינען און געשרינג אפּ אימ:

— גיי, פּערד! וואָס איז מיט דיר? — האָט זי, פאָקנדיק מיך, געפרעגט.

— ער שלאָגט זיך...

— שלאָגט זיך? — האָט נאטאליע מיט כידעש אויסגעצויגן און, א צופ

טוענדיק יערמאָכינען, האָט זי צו אימ געזאָגט:

— נו, וואָלד-רויכ, מעגסטו, הייסט עס, דאָנקען דיין גאָט!

איך האָב דורכגעוואשן די אויגן מיט וואסער און, אריינקונדיק פון פידהויז אינ דער טיר, האָב איך געזען, ווי די סאָלדאטן מאַכן צווישן זיך שאַלעם, ארומ-

נעמענדיק זיך און וויינענדיק, דערנאָך האָבן זיי אָנגעהויבן אַרומנעמען נאַטאַליען, און זי האָט זיי געשלאָגן איבער די הענט, אויסשרייענדיק: — אוועק מיט די לאַפּעס, הינט! וואָס בין איך איינע — פון אייערע גאַסן-מוידן? וואָלערט זיך אנדער פּאָפּן, ביז אייערע פּריצימ זיינען אינדערהיים נישטאָ — נו, רירעוודיק! אַניט וועט איר אַרײַנכאַפּן דעם עמעסן כײַלעק. זי האָט זיי אַינגעלייגט, ווי די קליינע קינדער, איינעם — אפּן פּאַל, דעם צווייטן אפּן געלעגער, און, ווען זיי האָבן זיך צעכראָפּעט, איז זי אַרויס אין פּירהויז.

— אויסגעשמירט זיך אינגאַנצן, און אָנגעטאַן בין איך אפּ צוגאַסט! ער האָט דיך אַ ועצ געטאַן? .. אַט, אַ נאַרישער קאַפּ! דאָס מאכט דער ביטערער טראָפּן. טרינק ניט, יאַט, קיינמאַל וואָסטו ניט טרינקען... דערנאָך בין איך געווען מיט איר באַם טויער אפּ דער באַנק און האָב גע-פרעגט, וויאָזוי האָט זי עס קיינ מוירע ניט פאַר שיקערע. — כ'האַב פאַר נישטערע אויך קיינ מוירע ניט, איך האָב זיי — אַט וווּ! — זי האָט באַזויגן אַ שטייפּ צונויפגעדיקטן רויטן פּויסט. — מיינ מאַנדעלע, דער פאַר-שטאַרבּענער, האָט אויך געשיקערט ביז דולעניש, פּלעג איך אים אַ שיקערן בינדן די הענט, די פּיס, און אז ער פּלעג זיך דורכשלאָפּן — פּלעג איך אַראָפּשלאָפּן די פּלודערן פון אים און מיט געזונטע ריטער אַרײַנשמײסן: טרינק ניט, שיקער ניט, האָסטו כאַסענע געהאַט, האָב האַנאַע פּונעם ווייב, ניט פון בראַנפּן! יאָ, אזוי לאַנג שמיסטן, ביז כ'פּלעג שוין קיינ קויעך ניט האָבן, — דערנאָך פּלעג ער באַמיר זײַן ווייך, ווי אַ וואַקס...

— איר זײַט אַ שטאַרקע, — האָב איך געזאָגט, דערמאַנענדיק זיך אין דער פּרוי כאַווע, וואָס האָט אפּילע גאָט אָפּגענאַרט. נאַטאַליע האָט געזאָגט מיט אַ זיפּצ:

— אַ פּרוי דאַרפּ מער קויעך, ווי אַ מאַנצל, זי וואָלט באַדאַרפּט האָבן קויעך פאַר צווייען, נאָר גאָט האָט זי פאַרטיילט! אַ מאַנצל — איז אַן אומרויקער מענטש.

זי האָט גערעדט רויך, אָן בייזקייט, איז געווען צונויפגעלייגט די הענט אפּ דער גרויסער ברוסט, אָנגעשפּאַרט מיטן רוקן אָן פּלויט, טרויעריק אָנגעשטעלט די אויגן אפּ דער מיסטיקער, מיט שטיינברוכ פאַרשאַטענער דאַמבע. איך האָב געהערט די קלוגע רייד, גאָר פאַרגעסן וועגן צײַט, — און האָב פּלוצעם דערזען עק דאַמבע די באַלעבאַסטע אונטערן אָרעם מיטן באַלעבאַס. זיי זיינען געגאַנגען לאַנגזאַם, וויכטיק, ווי אַן אינדיק מיט אַ הונ, און האָבן אופּמערקזאַם געקוקט אפּ אונדז, עפעס ריידנדיק איינס צום אנדערן.

איך בין אוועקגעלאָפּן עפענען די טיר פּונעם פאַראַדנעם אַרײַנגאַנג, האָב געעפּנט. אופּשטייננדיק אפּ די טרעפּ, האָט די באַלעבאַסטע צו מיר גיפּטיק געזאָגט:

— פאַרברענגסט מיט וועשנס? האָסט זיך אויסגעלערנט מאַנירג באַ דער און-טערשטער פּריצע?

דאָס איז געווען אזוי נאַריש, אַז ס'האַט מיך אפּילע ניט פאַרטשעפּעט. אַסאַך

מער האָט מיכ באַליידיקט, וואָס דער באַלעבאַט האָט מיט אַ שמייכלעך אַרײַנגע-
וואָרפֿן אַ וואָרט :

— וואָס־זשע — שוין צײַט ..!

אפֿן צווייטן טאָג אינדערפֿרי, אַז איך בין אַראָפֿ אינ שטאַל נאָך האָלצ, האָב
איך געפֿונען לעבן קוואַדראַטן אויסשניט פֿאַר די קעצ, אינ דער שטאַל־טיר, אַ לײַ-
דיק בײַטעלע. כ׳האָב עס צענדליקער מאָל געזען באַ סידאַראָוונ אינ די הענט אונ
האָב עס אים גלײַכ אָפֿגעטראַגן.

— ווּזשע איז דאָס געלט ? — האָט ער געפֿרעגט, אויספֿאַרשנדיק מיט אַ פֿינ-
גער די אינגעווייד פֿונעם בײַטעלע. — אַ רופֿל מיט דרײַסיק. גיב אהער !
דער קאָפֿ איז באַ אים געווען אינ אַ שטאַלמע פֿונ אַ האַנטעכ. אַ געלעך, אַן
אויסגעמאַגערטער, האָט ער בײַז געפֿינטלט מיט די פֿאַרשוואַלענע אויגן אונ ניט
געגלײַבט, אַז איך האָב דאָס בײַטעלע געפֿונען אַ לײַדיקס.

ס׳איז אַרײַן יערמאַכני אונ האָט אים אָנגעהויבן אַינרײַדן, ווינקענדיק אפֿ
מיר :

— דאָס האָט ער געגאָנוועט, ער, פֿיר אים צו די באַלעבאַטימ ! אַ סאָלדאַט באַ
אַ סאָלדאַט וועט ניט גאָנווענען !

פֿון די ווערטער איז מיר געווען קלאָר, אַז געגאָנוועט האָט ער, אונ ער טאַקע
האָט אונטערגעוואָרפֿן דאָס בײַטעלע אינ שטאַל צו מיר, — איך האָב אים באַלד אינ
די אויגן אויסגעשריגן :

לײַגסט, דו האָסט געגאָנוועט !

אונ האָב זיך ענדגילטיק איבערצײַגט, אַז איך בין גערעכט אינ מײַן פֿאַרדאַכט —
זײַן דעמבן פֿאַנעם האָט זיך פֿאַרקרימט פֿאַר שרעק אונ קאַס, ער האָט זיך גענומען
דרייען אונ זיך צעווייעט דינ :

— דערווייז !

וויאָזוי דערווייזט מען ? יערמאַכני האָט מיך אַרויסגעשטעפֿט אפֿן הויפֿ מיט
אַ געשרײַ, סידאַראָו איז געגאָנגען נאָך אונדז אונ האָט אויך עפֿעס געשריגן, פֿון
די פענצטער האָבן זיך אַרויסגערוקט קעפֿ פֿון פֿאַרשיידענע מענטשן. רויך רויך
כערנדיק, האָט אַרויסגעקוקט די מוטער פֿון דער קעניגן מאַרגאַ. איך האָב פֿאַר-
שטאַנען, אַז אינ די אויגן פֿון מײַן דאַמע בין איך אַ פֿאַרפֿאַלענער — אונ בין אינ-
גאַנצן צעמישט געוואָרן.

איך געדענק — די סאָלדאַטן האָבן מיך געהאַלטן פֿאַר די הענט, אונ די באַלע-
באַטימ שטייען קעגן זײַ, באַמקען צו מיטפֿילנדיק אײַנער דעם אַנדערן, הערן די
טײַנעס, אונ די באַלעבאַסטע רעדט מיט זיכערקײַט :

— געוויס, איז עס זײַן אַרבעט ! ניט אומזיסט האָט ער נעכטן מיט דער וועשן
באַם טויער זיך געכײַנדלט — הייסט עס, ס׳איז געווען געלט, פֿון איר וועסטו אָן
געלט גאַרניט קריגן...

— טאַק טאַטשנאָ ! — האָט געשריגן יערמאַכני.

אונטער מיר האָט זיך דער פֿאָל גענומען וויגן. אַ ווילדער פֿאַרדראָס האָט מיך
אַ ברי געטאָגן, איך האָב זיך צעשריגן אפֿ דער באַלעבאַסטע אונ אַרײַנגעכאַפֿט די
רעכטע קלעפֿ.

נאָר ס'האָבן מיך ניט אזוי געפֿיניקט די קלעפּ, ווי דער געדאנק וועגן דעם, וואָס טראַכט איצט וועגן מיר די קעניגן מאַרגאָ. וויאזוי וועל איך זיך פאַרענטפערן פאַר איר? ס'איז מיר געווען גוט געזאָלצן אין אָט די ביטערע שאַען.

צו מײַן גליק, האָבן די סאָלדאטן גיך צעטראַגן די געשיכטע איבערן גאַנצן הויפּ, איבער דער גאַנצער גאַס. און אינאַוונט, ליגנדיק אפּן בוידעם, האָב איך דערהערט פּוננטן נאַטאַליע קאָזאַווסקעס געשריי:

— נײַ, צו וואָס זאָל איך שווייגן! נײַ, טײבעלע, קומ! קומ, זאָג איך! אַניט וועל איך גײן צו דײַן הער, וועט ער דײַך שוין צווינגען...

איך האָב טײקעפּ דערפילט, אז אָט דער ראש קער זיך אָן מיט מיר. גע- שרינג האָט זי לעבן אונדזער גאַנעק, איר קאָל האָט געקלונגען אלץ הילכיקער און גיצאַכנדיקער:

הויפּל געלט האָסטו מיר נעכטן באַוויזן? פּונוואַנען קומט עס צו דיר? דערצייל.

מיט א פאַרכאַפּטן אָטעם פאַר פרייד האָב איך געהערט, ווי סידאַראָוו זאָגט מאַרעשכּוירעדיק:

— אײַ, אײַ, יערמאַכּינ...

— און דאָס יינגל האָט איר באַרעדט, צענעריקט, א?

מיר האָט זיך געוואָלט אַראָפּלויפּן אין הויפּ, טאַנצן פאַר פרייד, קושן פאַר דאַנקבאַרקײט די וועשן, נאָר אין דער צײַט האָט, פּונ פּענצטער, ווייזט אויס, זיך צעשרינג מײַן באַלעבאַסטע:

— דאָס יינגל האָט מען געשלאַגן דערפאַר, ווייל ער זידלט זיך, נאָר אז ער איז א גאַנעוו— דאָס האָט קײנער ניט געקלערט, אויסער דיר, כאַלדאַ.

— איר, פּריצע, זײַנט אַלײַן א כאַלדאַ, בעהיימע איר אזוינע, דערלויבט אײַך צו זאָגן.

איך האָב געהערט די זידלעריינען, ווי מע הערט מוזיק, דאָס האַרצ האָבן וויי- טעקלעך געברײט הייסע טרערן פּונ באַלײדיקונג און פּונ דאַנקבאַרקײט צו נאַטאַליען, איך האָב זיך געוואָרגן פאַר מי זיי אײַנצונעמען.

דערנאָך האָט זיך אפּן בוידעם לאַנגזאַם אופּגעהויבן דער באַלעבאַסט, זיך צוגע- זעצט לעבן מיר אפּן אופּבונד פּונ די קראַקוועס און האָט געזאָגט, צוגלעטנדיק די האָר:

— וואָס, ברודער פּעשקאַוו, סע גײט דיר ניט?

איך האָב זיך שווייגנדיק אָפּגעקערט פּונ אימ.

— נאָר זידלען זידלסטו זיך דאָך העסלעך, האָט ער ווייטער גערעדט, און איך האָב אימ שטיל געמאַלדן:

— אז איך וועל אופּשטיינ, וועל איך אוועק פּונ אײַך...

ער איז געזעסן אַביסל, געשווינגן, רויכערנדיק א פאַפּיראַס, האָט אופּמערקזאַם באַטראַכט זײַן שפיץ און ניט הויך געזאָגט:

— מײלע, דײַן זאַך! ביסט שוין ניט קײן קלײַנינקער, זע אַלײַן, ווי ס'וועט זײַן גלײכער פאַר דיר...

און איז אוועק. ווי שטענדיק, איז געווען א ראַכמאַנעס אפּ אימ.

אפן פערטן מעסלעס נאָכ דעם, בין איך אוועק. כ'האַב שטארק געוואָלט זיך
געזעגענען מיט דער קעניגן מארגאָ, נאָר ט'האַט מיר אויסגעפעלט מוט אריינגיין
צו איר, כ'מוז אָפן זאָגן, איך האָב זיך געריכט, אז זי אליין וועט מיך רופן.
געזעגענענדיק זיך מיטן מיידעלע, האָב איך געבעטן:
— זאָג דער מאמע, אז איך דאנק איר זייער, זייער! וועסט זאָגן?
— כ'וועל זאָגן, — האָט זי צוגעזאָגט מיט א ליבלעכע און צארטן שמייכל. — זיי
געזונט ביז מאָרגן, יאָ?
איך האָב זי באגעגנט אין א יאָר צוואנציק ארום. זי איז געווען א ווייב פון
אן אָפּיצער א זשאנדארמ...

XI

איך בין ווידער א געפעס-יונג אפ דאמפער „פערמ“, א ווייסן, ווי א שוואן, א
גראַמען און א שנעלן. איצט בין איך א „שווארצער“ געפעס-יונג, אָדער „א קיכ-
מוזשיק“, איך באקום זיבן רובל א כוידעש, מיין פליכט איז העלפן די קעכערס.
דער בופעטשיק, א קיילעכיקער און אן אָנגעבלאָזענער מיט גייווע, איז פליכט-
וואטע, ווי א באַל. פארלייגט די הענט אפן רוקן, גייט ער שווער אומ גאנצע טעג
איבער דער פאלובע, זוכט א שאַטנדיק ווינקל, ווי א קנור אין א הייסן טאָג. אין
בופעט שיינט זיין ווייב, א דאמע העכער פערציק, א שיינע, נאָר א צעקנייטשטע,
אָנגעפודרעט אין אזא מאָס, אז פון אירע באקן שיט זיך אפן העלן קלייד ווייסער
קלעפיקער שטויב.

אין קיך הערשעוועט א טייערער קעכער איוואן איוואנאָוויטש, מיט א צונעמע-
ניש מעדוועזשאַנאָק, א קלייניקער, א פולניקער, מיט א שאַרבער-נאָז און אָפּ-
שפעטערישע אויגן. ער איז א פראנט, טראַגט געקראַכמאלעטע קראגנס, גאָלט זיך
אלע טאָג, די בעקלעך זיינען אימ בלוי, די טונקלע וואַנצעס פאדרייט אפ ארום.
אין פרייע מינוטן באמרויקט ער די וואַנצעס זיינע אָן אופהער, פאריכט זיי מיט די
פארבאקענע רויטע פינגער און קוקט אלץ אפ זיך אין א קיילעכיק האנט-שפיגעלע.
דער אינטערעסאנטסטער מענטש אפן דאמפער איז דער הייצער יאקאָו שומאָו,
א ברייטברוסטיקער, קוואדראטער מאנצבל. זיין קורנאָסע פאָנעם איז פלאטשיק,
ווי א לאַפעטע, די בערישע אייגלעך פארשטעקט אונטער געדיכטע ברעמען, די
באקן — אין קליינע רינגעלעך האָר, ענלעכע אפ זומפ-מאָכ, אפן קאָפּ האָבן זיך די
האָר צונויפגעקלאפט אין א געדיכט היטל, מיט שוועריקייט רוקט ער דורכ זיי דורכ
די קרומע פינגער.

ער איז געווען א פלינקער שפילער אין קאָרטן אפ געלט, און אריינעסן האָט
ער געקענט אפ כידושימ. ווי א הונגעריקער הונט, אזוי האָט ער זיך שטענדיק גע-
ריבן ארום קיך, אויסבעטנדיק שטיקלעך פלייש, בייער, און אין די אָונטן האָט
ער געטרונקען טיי מיט מעדוועזשאַנאָק און דערציילט וועגן זיך ווונדערלעכע גע-
שיכטעס.

אין די יונגע יאָרן איז ער געווען א באהעלפער באמ שטאַטישן פאסטעכ אין

ריאזאן. דערנאָכ האָט אימ א דורכגייענדיקער מאָנאכ פארנארט אין א מאָנאסטיר.
דאָרט האָט ער פיר יאָר אָפגעריכט נעזירעס.

— און כ'וואָלט שוין פארבליבן א מאָנאכ, א שווארצער גאָטס-שטערן, — האָט ער שפאָטריידעריש געמאָלט, — נאָר ס'איז געקומען אין אונדזער ווינונג א דאוונערן פון פענזע, א טשיקאווע אזא, און זי האָט מיך צעמישט: ס'ארא פיינער דו ביסט, ס'ארא שטארקער, און איך, זאָגט זי, בינן אן ערלעכע אלמאָנע, אן איינזאמע, פאר-וואָס זאָלסטו ניט גיין צו מיר פאר א הויפער? איך האָב מיר, זאָגט זי, אן אייגן שטיבל, און האנדלען האנדל איך מיט פויגלשן פוכ און פעדער...

— פיינ. זי מיך פאר א הויפער, און איך צו איר — פאר א געליבטן, און כ'האָב מיר אָפגעלעבט ארום איר ווארעם ברויט א יאָר דריי צייט...

— לייגסט פייערדיק, — שלאָגט אימ איבער מדוועזשאָנאָ און באטראכט זאָר-געוודיק די געשווירלעכע אפ זיינ נאָז. — ווען מע זאָל פאר לייגנס צאָלן געלט, וואָלסטו געגאנגען אין גאָלד!

יאקאָוו קייט, איבער זיינ בלינדן פאָנעם באוועגן זיך גרייזע רינגעלעך האָר, ס'ריינ זיך פעלציקע אויערן. אויסגעהערט דעם קעכערס באמערקונג, ועצט ער פאָר פונקט אזוי געמאָסטן און שנעל:

— געווען איז זי עלטער פון מיר, איז מיר געוואָרן אומעטיק מיט איר, איז מיר געוואָרן נודנע, האָב איך זיך פארבונדן מיט דער פלימעניצע אירער, און זי איז דערפון געווירע געוואָרן, און מיך — אינ האלדז-און-נאקן פונעם הויפ ארויס.

געקריגן באצאלטס און מער ניט געוואָלט, — רעדט דער קעכער פונקט אזוי לייכט און גלאט, ווי יאקאָוו.

דער הייצער ועצט פאָר, פארוקט הינטער דער באק א שטיקל צוקער:

— זיך אומגעשליאָנדעוועט מיטן ווינט א שטיקל צייט און זיך צוגעשארט צו אן אלטיטשקן, א וואָלאָדימירער קאָראָביניק. מיט אימ זיינען מיר דורכגעגאנגן גען א האלבע ערד: אפ די באלקאנ-בערג געגאנגען, צו זיי אליין — צו די טערקן, צו די רומענער דאָסגלייכן, צו די גריכן, צו די עסטרייכער דאָרט פארשיידענע — איבער אלע פעלקער ארומגעגאנגען, בא דעם — געקויפט, יענעם — פארקויפט...

— און געגאנוועט האָט איר? — פרעגט ערנסט דער קעכער.

— דער אלטיטשקער — איינמאָל ניין! און האָט אויך מיר אָנגעזאָגט: אינ א פרעמדן לאנד גיי ארום זיך ערלעך, דאָ איז, פארשטייסטו מיך, אזא אָרדענונג, אז פאר א נארישקייט קען מען דעם קאָפּ אָפרייסן. גאנווענען האָב איך, דעם עמעס גערעדט, געפרוּווט, נאָר ס'האָט זיך באקומען ניט פויגלדיק. כ'האָב פאר-טראכט בא איינעם א סויכער א פערד אוועקפירן פונעם הויפ, נו, כ'האָב עס גע-מאכט לעפיש, מע האָט געפאקט — האָט מען, א קלאָרע זאך, גענומען נעריקן, גע-ריקט און אינ פאָליציי פארשלעפט. און געווען זיינען מיר צווייען. איינער אן עמעסער, א געזעלעכער פערד-גאנער, און איך אזוי זיך, מער פאר נייגער. און בא דעם סויכער דעם דאָזיקן האָב איך געארבעט, אן אויוון אינ דער נייער באַד געלייגט, און דער סויכער האָט אָנגעהויבן קרענקען, און איך בינ אימ צו כאָלעם געקומען עפעס אפ ניט קיינ גוטן אויפן, האָט ער זיך דערשראָקן און גענומען בעטן די נאטשאל-

סטווע: לָאָזט אימ אָפּ, — מיכ, הייסט עס, — לָאָזט אימ אָפּ, ער כּאָלעמט זיך מיר — וועסטו אימ ניט מויכל זײַן, זאָגט ער, וועסטו ניט געזונט ווערן, ער איז א קישעפֿ-מאכער, וויזט אויס, — דאָס בין איך, הייסט עס, א קישעפּמאכער! נ-נו, א סויכער איז ער געווען א כּאָשעווער, האָט מען מיך אָפּגעלָאָזן...

— ניט אָפּלָאָזן, נאָר אינ וואסער אראָפּלָאָזן אפ א טאָג דריי וואָלט מען דיך באדארפט, דײַן צעדרייטקײַט זאָל זיך פון דיר אויסוויקן, — האָט דער קעכער אריינגעשטעלט.

יאקאָו האָט באַלד אונטערגעכאפט זײַנע ווערטער :

— ריכטיק, צעדרייטקײַט איז אינ מיר דאָ אסאך, מע קען זאָגן — אפ א גאנצן דאָרפ צעדרייטקײַט איז אינ מיר דאָ...

פארשטופט א פינגער הינטערן שטייפן קראגן, ציט אימ דער קעכער אָפּ מיט קאס, ווארפט מיטן קאָפּ און באקלָאָגט זיך מיט פארדראָס :

— אומגעלומפערט! לעבט אפ דער ערד אָט אזא ארעסטאנט, פרעסט, טרינקט, שלעפט זיך ארום, און צו וואָס? נו, צו וואָס לעבסטו?

קײַענדיק, ענטפערט דער הייצער :

— דאָס איז מיר ניט באוואוסט. איך לעב און לעב. איינער — ליגט, א צוויי-טער — גייט, דער טשינאָוויניק זיצט קעסיידער, נאָר עסן — מוז יעדערער.

דער קעכער ווערט נאָך מער אינ קאס.

— ביסט עפעס אזא שטיק כאזער, אז ס'איז ניט צו באגרייפן! מאמעש — א כאזערשער מײַכל...

— וואָס שעלטסטו זיך? — ווונדערט זיך יאקאָו, — מיר זײַנען אלע ניסלעך פון איינ צווייג. דו שעלט זיך ניט, כ'וועל דאָך דערפון בעסער ניט ווערן...

אָט דער מענטש האָט מיך פאראמאָל און פעסט צוגעבונדן צו זיך. איך האָב געקוקט אפ אימ און ניט אופגעהערט צו כידעשן זיך, געהערט מיט א צעעפנט מויל. ער האָט פארמאָגט, ווי איך קלער, זײַן אייגן פעסט וויסן וועגן לעבן. ער האָט אלעמען געזאָגט „דו“, אפ אלעמען געקוקט פון אונטער די האַריקע ברעמען גלייך, אומאָפּהענגיק, און אלעמען — דעם קאפיטאן, דעם בופעטיק, די וויכטיקע פא-סאזשירן פון ערשטן קלאס — ווי אויסגעגלייכט אינ איינ ריי מיט זיך אליין, מיט די מאטראָסן, מיט דער בופעט-דינערשאפט און די פאלובע-פאסאזשירן.

ס'פלעג זיך מאכן, ער שטייט פארן קאפיטאן אָדער פארן מאשיניסט, פאָר-לייגט אפן רוקן זײַנע לאנגע מאלפישע הענט און הערט שוויגנדיק, ווי מע שעלט אימ פאר זײַן פוילקײַט, אָדער דערפאר, וואָס ער האָט אָן שום הארצווייטעק ארומגעפליקט א מענטשן אינ קאָרטן. ער שטייט — און מע זעט, אז קיין זידלע-רייען ווירקן אפ אימ ניט, די סטראשונקעס אראָפּצוועצן פונעם דאמפער אפ דער ערשטער ברעג-סטאנציע שרעקן אימ ניט.

אינ אימ איז געווען עפעס אזוינס, וואָס איז אלעמען פרעמד — ווי ס'איז גע-ווען אינ דער „גוטער זאך“. ער איז, אפּאָנעם, אליין געווען זיכער אינ זײַן בא-זונדערקײַט, אינ דעם, אז מענטשן קאָנען אימ ניט פארשטיין.

איך האָב דעם מענטשן קיינמאָל ניט געזען א באליידיקטן, א פארקלערטן, איך געדענק ניט, ער זאָל האָבן לאנג געשוויגן, — פון זײַן האַריקן מויל זײַנען

שטענדיק און אפילע אזויווי קעגן זיין ווילן אינאן אומוכערלעכע שטראם געפלאָסן ווערטער. אז מע שעלט אימ, אָדער ער הערט עמעצנס אינטערעסאנטע דערצייע- לונג, שאַקלען זיך זיינע ליפן, פונקט, ווי ער וואָלט פאר זיך איבערכאזערן דאָס, וואָס ער הערט, אָדער ער רעדט זיך שטילינקערהייט ווייטער זיינס. אלע טאָג נאָכן פאר- ענדיקן די וואכטע פלעג ער ארויסקריכן פונד ליוק פונד דער הייצ-קאמער, א באַר- וועסער, א שוויסיקער, אויסגעשמירט מיט נאפט, אינאן נאסן העמד אָן א גארטל, ניט א צעכראסטעטער ברוסט אינאן געדיכטער געקרייזטער וואָל. אונד באַרד פלעג איבער דער פאלובע זיך צעפליסן זיין גלייך, איינטאָניק, הייזעריקלעך קאָל, די ווערטער האָבן זיך געזיפט, ווי טראַפנס רעגן:

— א גוט מאַרגן, מוטער! ווהינ פאַרסטו? אינאן טשיסטאָפּאָל? כ'ווייס, כ'בינ דאָרט געווען, בא א ריכט טאָטער פאר א באטראק געדינט. געהייסן האָט דער טאָטער אוסאן גובינדולינ, אן אלטער מיט דריי ווייבער, א יאָדערדיקער אזא, די מאַרדע א רויטע. אונד איינע א יוגנט, א טשיקא-אווע טאָטערקע געווען, כ'האָב מיט איר געהאט א זינד...

ער איז אומעטום געווען, מיט אלע פרויען אפ זיין וועג געהאט א זינד. ער דערציילט וועגן אלע אָן בייזקייט, רויק, פונקט ער זאָל אינאן זיין לעבן קיינ- מאָל ניט געווען איבערטראָגן ניט קיינ באליידיקונג, ניט קיינ אוולע. אינאן מינוט ארום האָט זיין רעדע געקלונגען ערגעץ אפן שיפ-הינטערטייל:

— פיינע לייט, קאָרטנשפילער! אינאן סטוקאָלקע, אינאן דריי בלעטלעך, אינאן ריי מענדל, היי! א ווילע טרייסט — א קאָרט. זיצנדיק קען מען נעמען געלט, א סאָכ- ריש געשעפט...

איך האָב באמערקט, אז ער זאָגט זעלטנווען: גוט, שלעכט, ביטער, נאָר קיי- מאט שטענדיק: טשיקאווע, נייגערק, א טרייסט. א שיינע פרוי איז פאר אימ א טשיקאווע ווייבעלע, א גוטער, א זוניקער טאָג — א טרייסטנדיק טעגעלע. נאָר אָפ- טער פונד אלע האָט ער געזאָגט:

— שפיי זיך אויס!

אלע האָבן אימ געהאלטן פאר א פויליאק, אונד מיר האָט זיך געדוכט, אז ער טוט זיין שווערע ארבעט באמ הייצ-איוון, אינאן דער גענעמשער, שטיקנדיקער היצ, פונקט אזוי ערלעך, ווי אלע. נאָר איך געדענק ניט, אז ער זאָל זיך האָבן באקלאָגט, אז ער איז מיד, ווי ס'האָבן זיך געקלאָגט די איבעריקע היי- צערס.

אינאן מאָל האָט בא איינער אן אלטיטשקער פאסאזשירקע עמעצער צוגעשלעפט א טייסטער מיט געלט. געווען איז עס אינאן א לויטערן שטילן אָוונט, אלע מענטשן האָבן זיך געלעבט גוטמוטיק אונד פרידלעך. דער קאפיטאן האָט געגעבן דער אל- טער פינט רובל, די פאסאזשירן האָבן אויך צונויפגעקליבן צווישן זיך א געוויסע סומע. אז מע האָט דאָס געלט אָפגעגעבן דער אלטער, האָט זי, ציילעמענדיק זיך פאר די מענטשן ביזן גארטל, געזאָגט:

— לייב מענטשן, דאָ איז אפ דריי קארבן מיט א צוואנציקער פאראן איבע- ריקע קעגן מיניע!..

עמעצער האָט פריילעך אויסגעשריגן:

— נעם, באבעלע, אינגאנצן. וואָס קלינגסטו אומזיסט אינ די גלעקער? א דרייערל איז קיינמאָל ניט איבעריק...
 עמעצער האָט ווערטלדיק געזאָגט:
 — געלט איז ניט קיין מענטשן — געלט איז קיינמאָל ניט איבעריק...
 און יאָקאָוו איז צוגעגאנגען צו דער אלטער און האָט פּאָרגעלייגט ערנסט:
 — גיב מיר דאָס איבעריקע, וועל איך א שפּיל טאָן דערמיט אינ קאָרטן!
 דער אוילעם האָט זיך צעלאכט און געמיינט, אז דער הייצער שפּאַסט, נאָר ער האָט גענומען איינריידן די צעטומלטע אלטיטשקע:
 — גיב אהער, באַבינקע! צו וועלכע שוואַרציאָר דארפסטו געלט? דו קוקסט דאָך שוין אינ פעלד...
 מע האָט אימ אוועקגעטריבן מיט זידלערייַען. ער האָט, שאַקלענדיק מיטן קאָפּ, גערעדט צו מיר מיט פּאַרוונדערונג:
 — מאַדנע מענטשן! וואָס פּלאַנטען זיי זיך אינ פרעמדע געשעפטן? זי האָט דאָך אליין געמאָלדן — דאָס געלט איז איר איבעריק! און פאַר מיר וואָלט דאָס דרייערל געווען א שטיקלעל טרייסט.
 געלט האָט אימ, אפּאַנעם, שטאַרק פּאַרנומען מיטן אויסזען, ריינדיק האָט ער ליב געהאַט רייניקן א זיבער — צי א קופּער-מינצל אָן די הויז, און אויסשנייערנדיק א מאַטבייע ביזן גלאַנץ, פּלעג ער, רירנדיק מיט די ברעמען, זי באַטראַכטן, האַלטן-דיק אינ די קרומע פינגער קעגן קורנאַסן פּאַנעם. נאָר גינציק נאָך געלט איז ער ביט געווען.
 איינמאָל האָט ער מיר פּאָרגעלייגט שפּילן מיט אימ אינ סטוקאַלעקע, איך האָב ביט געקענט.
 — קענסט ניט? — האָט ער זיך פּאַרכידעשט. — ווי הייסט? און רעכנסט זיך נאָך א גראַמעטנער! מע דאַרף דיך אויסלערנען. ווייז, לאָמיר שפּילן אפּ צופּליסן, אפּ צוקער...
 ער האָט באַ מיר אויסגעשפּילט א האַלב פּונט געזעגטן צוקער און האָט די שטיקלעך אלע מאָל פּאַרלייגט הינטער דער האָריקער באַק, דערנאָך, געפּינענדיק, אז איך קען שוין שפּילן, האָט ער פּאָרגעלייגט:
 — איצט קומ, לאָמיר שפּילן ערנסט! האָסט געלט?
 — פינף רובל.
 — און איך — צוויי מיט א שמיצל.
 ער האָט באַ מיר, פּאַרשטייט זיך, גיך אויסגעשפּילט. וועלנדיק צוריק אָפּגע-ווינען, האָב איך געשטעלט אינ קאָן מיין פּאָדיאָוקע פאַר פינף קערבלעך און האָב פּאַרשפּילט, געשטעלט די נייַע שטייור פאַר א דרייערל — און ווידער פּאַרשפּילט. דענסטמאָל האָט יאָקאָוו געזאָגט צו מיר אומצופּרידן, קימאַט בייַן:
 — נייַן, דו קענסט ניט שפּילן, ביסט צו הייס — באַלד די פּאָדיאָוקע אַראָפּ-געוואָרפּן, די שטייור! דאָס דאַרף איך ניט. נא, נעם צוריק דיין מאַלבעש, און דאָס געלט נעם, פיר קערבלעך, א קערבל — מיר פאַר דער לערע... ריכטיק?
 איך בין אימ געווען זייער דאַנקבאַר.
 — שפּיל זיך אויס, — האָט ער אָפּגעענטפּערט אפּ מינע דאַנקען. — א שפּיל איז א שפּיל, א פּאַרווילונג, הייסט עס, און דו קריכסט, ווי אינ א געשעעג. היצן

זיך טויג ניט אפילע אינא א געשלעג — שלאָג מיט כעזשפּנ! וואָס איז דאָ זיך צו היצנ? ביסט יונג, דארפסטו זיך האלטן שטארק. איינ מאָל דורכגעפאלן, פינפּ מאָל דורכגעפאלן, זיבן מאָל — שפּיל אויס! טרעט אָפּ. זיך אָפּגעקילט — רייב ווייטער! ס'א שפּיל!

מיר איז ער אלץ מער געווען געפעלן, אן אנדער מאָל פלעגן זיינע דערציי- לונגען דערמאנען די באבע. ס'איז אינא אימ געווען אסאך אזוינס, וואָס האָט מיך צוגעצויגן. נאָר שטארק אָפּגעשטויסן האָט מיך זיינ געדיכטער, אפּאָנעם, אפּ א גאנצ לעבן שוין איינגעפעסטיקטער גלייכגילט צו מענטשן.

איינמאָל ביים זונ-פארגאנג איז א שיקערער פאסאזשיר פון צווייטן קלאס, א גרויסקערפערדיקער סויכער א פערמיאק, אריבערגעפאלן איבערן באָרטן, און ווארפן- דיק זיך, איז ער אוועקגעשווימען איבערן רויטגאָלדיקן וואסער-וועג. די מאשין האָט מען גיך פארסטאמפעוועט, דער דאמפער האָט זיך אָפּגעשטעלט, ארויסלאָזנדיק פון אונטער די רעדער א וואָלקן מיט שוים, די רויטע שטראלן פון פארגאנג האָבן אימ באפארבט מיט בלוט; אינ אָט דעם קאָכנדיקן בלוט, שוין ווייט פון דער שיפ, האָט זיך געבאָרעט א טונקעלער קערפער, איבערן טייך האָט זיך געטראַגן א ווילדער געשריי, וואָס האָט אופגעטרייסלט דאָס הארץ. די פאסאזשירן האָבן אויך געשריגן, שטופנדיק זיך, אָנוואלאַגערנדיק זיך אפּן באָרטן, צונויפשוטיסנדיק זיך אפּן הינדערשטן טייל פון דער שיפ. א פריינט פון דעם, וואָס האָט זיך געטרונקען, אויך א שיקערער, א געלער און א פליכעוואטער, האָט אלעמען געשלאָגן מיט די פויסטן, דורכרייסנדיק זיך צום באָרטן, און האָט געריטשעט:

— אוועקט, אָט וועל איך אימ באלד פאקן...

צוויי מאטראָסן האָבן זיך שוין אריינגעוואָרפן אין וואסער און גענומען לייגן קלאפטער צו דעם, וואָס האָט זיך געטרונקען, פון דער שיפ האָט מען אראָפּגע- לאָזן א שליופקע, און צווישן די געשרייען פון דער קאָמאנדע, קוויטשערליען פון די פרויען איז אינא א גלייך רויק שטרעמעלע זיך צעפלאָסן יאקאָוס הייזעריק- לעכ קאָל:

— ער וועט דערטרונקען ווערן, סייזוי דערטרונקען ווערן — ער האָט אפּ זיך די פאָדראָוקע! אינא א לאנגן מאלבעש מוז מען דערטרונקען ווערן. אשטייגער, ווייבער, איבער וואָס גייען זיי צום גרונט גיכער, ווי א מאנצבל? איבער די קלייד- לעכ. א פרוי, אז זי איז אריינגעפאלן אין וואסער, איז באלד צום גרונט, ווי א פודיקער געוויכט... קוקט, זעט, אָט איז ער שוין איינגעזונקען, איך וועל אינא דער וועלט אריין ניט פלאַלען...

דער סויכער איז ווירקלעך דערטרונקען געוואָרן, מע האָט אימ געזוכט א שאַ צוויי — און ניט געפונען. דער פריינט זיינער איז, אן אויסגעניכטערטער, געזעסן אפּן הינטערטייל פון דער שיפ און, אָפּסאָפּענדיק, האָט ער קלאָגעדיק געבעבעט: — נו, אָט דערפאַרן! וואָס-זשע טוט מען איצטער, א? וואָס וועל איך זאָגן זיינע אייגענע, א? ער האָט אייגענע...

יאקאָו האָט זיך געשטעלט פאר אימ, די הענט פארלייגט הינטערן רוקן און גענומען טרייסטן:

— ס'גאָרניט, סויכער, קיינער ווייס ניט, ווו אימ איז באשערט צו שטארבן.

אנ אנדער מענטש עסט אופ אביסל שוואַמען, און אהא — ער איז געשטאַרבן!
טויזנטער מענטשן עסן שוואַמען, און ס'איז זיי צו געזונט, און איינעם איז עס צום
טויט! און וואָס איז דאָ צו שמועסן וועגן שוואַמען?

א ברייטער, א פעסטער, איז ער, ווי א מילשטיין, געשטאַנען פארן סויכער און
געשאַטן אפ אימ ווערטער, ווי קלייען. דער סויכער האָט פון אַנהייב שווינגנדיק
געוויינט, ווישנדיק די טרערן פון דער באַרד מיט די ברייטע דלאַניעס, נאָר, אויס-
געהערט, האָט ער זיך צעגוואַלדעוועט:

— טיילו! וואָס ציסטו פון מיר די נעשאַמע? פראוואַסלאַווע, נעמט אימ צו,
אניט וועט א פארברעכן געשען!

יאקאָו האָט, רויק אוועקגייענדיק, געזאָגט:

— מאַדנע מענטשן. דו צו זיי — מיט גוטן, און זיי צו דיר — מיט א שטעקן...
אמאָל פלעג מיר אויסווייזן, אז ער איז א נארישעוואטער, דער הייצער, נאָר
אַפּטער האָב איך געטראכט, אז ער פארשטעלט זיך אומיסטן פאר א נאר. מיר האָט
זיך שטארק געגלוסט אויספרעגן אימ וועגן דעם, ווי ער איז געגאנגען איבער דער
ערד, וואָס געזען, נאָר דאָס פלעג ארויסקומען ווייניק געראַטן. פארוואָרפן דעם
קאָפּ ארופ, עטוואָס אופגעפונט די בערישע טונקעלע אויגן, גלעט ער מיט דער
האנט זיין מאַכיק פאַנעם און ציט, דערמאָנענדיק זיך:

— מענטשעלעך, ברודערל, אומעטום — ווי די מורעשקעס! דאָ מענטשן, דאָרטן
מענטשן — א האוועניש, מוז איך דיר זאָגן! מער ווי אלץ, פארשטייט זיך, פויע-
רימ — מאמעש די ערד איז פארשאַטן מיט פויערימ, ווי מיט הארבסטיקן בלאט,
לאַמיר זאָגן. באַלאַגאָרן? כ'האָב געזען באַלאַגאָרן. און גריכנ אויך און סערבן, רומינ-
זעס דאָסגלייכן, און אלערליי צייגניערס — א מענגע זייערע פארשידענע! וואָס
פאר א סאָרט פאָלק? נו, וואָס קען דען זיין? אינ די שטעט — שטאַטישע, אינ
די דערפער — דאָרפישע, אזויווי בא אונדז, אסאך ענלעכקייט. אנדערע ריידן אפּילע
אפ אונדזער שפראך, נאָר שלעכט, ווי, אשטייגער, טאָטער, אָדער די מאַרדווא.
די גריכן קאָנען ניט ריידן, ווי מיר, זיי פלאַפלען ווי סע מאכט זיך, ריידן קלוי-
מערשט ווערטער, נאָר וואָס ווהינ — קען מען ניט פארשטיין. מיט זיי מוז מען
ריידן אפ די פינגער. און דער אלטיטשקער מינער — ער האָט געמאכט אזא אַנ-
שטעל, אז ער פארשטייט קלוימערשט אויך גריכיש, שטאַמלט — קאראמארא און
קאלימארא. א כּיטערער אלטיטשקער געווען, האָט זיי פּיין ארומגעארבעט!.. ווי
דעראמאָל פרעגסטו — אוועלכע? אָט א מאַדנער נעפעש, אוועלכע קענען זיי דען
זיין, די מענטשן? נו, פארשטייט זיך, שוואַרצע זינען זיי, און די רומינער זינען
אויך שוואַרצע, דאָס האָסטו איין גלויבן. די באַלאַגאָרן זינען אויך שוואַרצע, נו,
זיי גלייבן, ווי מיר. און די גריכן — דאָס איז שוין אזא מינ, ווי די טערקן...

מיר האָט אויסגעוויזן, אז ער זאָגט ניט אלץ, וואָס ער ווייסט. ער פארמאָגט
נאָך עפעס, וואָס ער וויל ניט דערציילן.

פון די בילדער אינ זשורנאלן האָב איך געוואסט, אז די הויפטשטאַט פון גריכן-
לאַנד איז אטען — א שטארק אלטע און זייער שיינע שטאַט, נאָר יאקאָו האָט
צווייפלענדיק געשאַקלט מיטן קאָפּ און געלייקנט אינ אטען.

— דאָס האָט מען דיר, ברודערל, אַנגעלייגט, קיין אטען איז ניטאָ, נאָר ס'איז

דאָ אפּאַן, אָבער ניט קיין שטאַט, נאָר א באַרג, און אפּ אימ א מאָנאסטיר. מער גאַרנישט. ס'הייסט דער הייליקער באַרג אפּאַן. אזוינע בילדלעך זיינען פאראן, מיין אלטער האָט מיט זיי געהאנדלט. פאראן א שטאַט בעלגראד, שטייט אפּ דונן דעם טייך, ווי, אשטייגער, יאראָסלאָול, אָדער-זשע ניושני. די שטעט בא זיי זיינען ניט קיין טשאַקנדיקע, נאָר אָט, די דערפער — ס'איז עפעס אנדערש! די ווייבער דאָס-גלייכ, נו, די ווייבער זיינען דאָרטן פּאָשעט טשיקאווע צום טויט. איבער איינער פון זיי בין איך שיר ניט פארבלייבן דאָרטן. ווארט, ווי האָט זי געהייסן?

ער רייבט שטארק מיט די דלאַניעס דאָס בלינדע פּאַנעם, די הארטע האָר קנאַקן שטילערהייט, אין האַלדז באַ אימ, טיפּ ערגעץ, קלינגט געלעכטער, דער-מאנענדיק די קלאַנגען פון א צעבראַכן צימבל-גלעקל.

— א מענטש פארעסט! און מיר פלעגן דאָך מיט איר אזוי... אז זי האָט זיך געזענגט, האָט זי געוויינט, און איך אפילע האָב געוויינט, אפּ מיין וואָרט. ער האָט מיט רויקער אומפארשעמטקייט מיך אָנגעהויבן לערנען, ווי מע דארף זיך באַגיין מיט פרויען.

מיר זיצן אפּן הינטערטייל פון שיפּ, א וואַרעמע לעוואָנעדיקע נאכט שווימט אונדז אנטקעגן, דער לאַנקעדיקער ברעג איז קוימ וואָס מע זעט אימ נאָכן זילבערנעם וואַ-סער, פונעם באַרגיקן — פינטלען געלע פּייערן, אזוינע שטערן, געפאנגענע בא דער ערד. אלץ ארום באוועגט זיך, פלאטערט שלאָפלאָזיק, לעבט מיט א שטיל, נאָר איינגעשפארט לעבן. אין דער ליבער טרויעריקער שטילקייט פאלן הייזעריקע ווערטער:

— ס'פּלעג טרעפן, זי צעווארפט די הענט, צעלייגט זיך...

יאקאָוט אויפן דערציילן איז אומפארשעמט, נאָר ניט עקלדיק. ס'איז אין אימ ניטאָ קיין באַרימערין, ניטאָ קיין אכזאַריעס, נאָר ס'קלינגט א מיין האַרציקייט און א קאפעלע טרויער. די לעוואָנע איז הימל איז אויך אומפארשעמט הויל, און אויך זי רעגט, צווינגט וועגן עפעס צו טרויערן. ס'דערמאנט זיך נאָר דאָס, וואָס גוט, דאָס בעסטע — די קעניגן מאַרגאָ און די פּערזן, וואָס זיינען אומפארגעסלעך מיט זייער עמעסדיקייט:

נאָר די פיר באַדארפּ נייטיק די שיינקייט,
שיינקייט קאָן אַן א פיר זיך באַגיין...

אַפּטרייסלענדיק פון זיך אָט די טרויערישע שטימונג, ווי א גרינג דרעמל, נעם איך ווידער אויספּרעגן דעם הייצער וועגן זיין לעבן, וועגן דעם, וואָס ער האָט געזען.

— ביסט א מאָדנער, — זאָגט ער, — וואָס-זשע דערציילט מעג דיר? איך האָב אלץ געזען. פרעג: מאָנאסטירן געזען? געזען. און טראַקטירן? איך געזען. געזען פריציש לעבן און פּויעריש לעבן. געלעבט זאט, געלעבט אויך הונגעריק... לאַנגזאַם, ווי אַריבערגייענדיק א טיפּ טייכל איבער א וואַקלדיקן, געפערלעכען בריק, דערמאנט ער זיך:

— נו, אָט, אשטייגער, איך זיצ אין צירקל פאר פּערד-גאנווענען — כ'וועל דערפאר האָבן סיביר, קלער איך! און דער קווארטאלנער — שעלט, די אויוונט

רויכערנ בא אימ אינ נייעמ הויז. איכ זאָג: דאָס קאָן איכ, אייער איידלקייט, פאריכטנ. ער אפ מיר — שווינג! דאָ, זאָגט ער, האָט דער סאמע בעסטער מיסטער גאָרניט געקענט מאכנ... אונ איכ צו אימ: ס'טרעפט, אז א פאסטעכ איז אמאָל קליגער פאר א גענעראל, — איכ האָב דענסטמאָל דרייסקייט באקומענ צו אלצדינג, סיווי ווארט אפ מיר סיביר. ער זאָגט: רייב, נאָר, זאָגט ער, טאָמער וועט נאָכ ערגער ווערן, וועל איכ דיר די ביינער אפ פיצלעכ צעדרייבלענ! אינ צוויי מעסלעס האָב איכ די זאכ צורעכטגעמאכט. כידעשט זיכ דער קווארטאלנער, שרייט: אכ, דו נאר, באַלוואנ! ביסט דאָכ א מיסטער — אונ גאנוועסט פערד, ווי קומט עס? איכ זאָג אימ: ס'איז פראַסט נארישקייט, אייער איידלגעבורט. ריכטיק, זאָגט ער, נארישקייט, א ראכמאָנעס, זאָגט ער, אפ דיר! יאָ, א ראכמאָנעס, פארשטיסטו מיכ. געזענ? א פאָליציישער מענטש, לויט זיינ שטעלע אונ אָנראכמאָנעסדיקער, אונ האָט ראכמאָנעס געהאט...

— נו, איז וואָס-זשע ווייטער? — פרעג איכ.

— גאָרניט. האָט ראכמאָנעס געהאט. אונ וואָס נאָכ?

— אפ דיר ראכמאָנעס האָבנ. ביסט אזא שטיין!

יאקאָו לאַכט גוטמוטיק:

— א מאָדנער נעפעש דו ביסט! א שטיין, זאָגט ער, א? אונ דו האָב ראכמאָנעס געטראָפן אפ א שטיין, אפ זיינ אָרט דינט אויכ א שטיין. מיט שטיין ברוקירט מען די גאסן. יעדער מאטעריאל דארפ מען שאנעווען. אומזיסט לייגט ניט קיין זאכ. וואָס איז זאמד? אונ אויכ אפ אימ וואקסן גרעזלעכ...

אז דער הייצער רעדט אזוי, איז מיר באזונדערס קלאָר, אז ער ווייסט עפעס אזוינס, וואָס פאר מיר איז ניט צו באגרייפן.

— וואָס טראכסטו עפעס וועגן דעם קעכער? פרעג איכ.

— וועגן מעדועזשאַנאָקן? — זאָגט יאקאָו גלייכגילטיק, — וואָס איז דאָ וועגן אימ צו טראכטן. טראכטן איז דאָ ניטאָ וואָס.

דאָס איז ריכטיק. איוואנ איוואנאָוויטש איז אזא שטרענג ריכטיקער, גלאטער, אז דער געדאנק האָט ניט בא אימ אינ וואָס זיכ צו פארטשעפענ. אינ אימ איז נאָר איינס אינטערעסאנט: ער האָט ניט לייב דעם הייצער, שעלט אימ שטענדיק אונ פארבעט אימ שטענדיק טרינקען טיי...

איינמאָל האָט ער אימ געזאָגט:

— ווען ס'איז לייבגיגנטומ, אונ איכ בין דיין פאָרעצ, וואָלט איכ דיכ, אזא פוסטעפאסניק, אלע וואָכ צו זיבן מאָל געשמיסן!

יאקאָו האָט ערנסט באמערקט:

— זיבן מאָל — אסאכ!

זידלענדיק דעם הייצער, האָדעוועט אימ דער קעכער צוליב עפעס מיט אלערליי זאכענישן, שטופט אימ גראָב עפעס אריין אונ זאָגט:

— פרעס!

יאקאָו קייט ניט געכאפט אונ רעדט:

— כ'וועל א מאסע קויעכ אָנזאמלען איבער דיר, איוואנ איוואניטש!

— אונ צוליב וואָס דארפסטו, פויליאק, קויעכ?

— וואָס הייסט צו וואָס? כ'וועל לעבן לאנג...
 — און צו וואָס דארפסטו לעבן, וואלד-שעד?
 — א וואלד-שעד לעבט אויך. אָדער וועסט, עפשער, זאָגן, אז ס'איז ניט טשי-
 קאווע צו לעבן? לעבן, איוואן איוואניטש, איז א גרויסער פארגעניגן...
 — א, ביסט א יעדאָט!
 — וואָס אזוינס?
 — יעדאָט.

— אָט א וואָרט, — כידעשט זיך יאקאָוו, און מעדוועזשאַנאָק זאָגט צו מיר:
 — באטראכט: מיר צאפן פון זיך דאָס בלוט, טריקענען די ביינער אין דער
 גענעמשער היץ בא דער פליטע, און ער, קוק אימ אָן, קייט זיך, ווי א קאפאָן!
 — איטלעכע זיינ גירל, — זאָגט דער הייצער, קיינענדיק דאָס עסן.
 איך ווייס וויל, אז באמ הייצ-איוון איז שווערער און הייסער צו ארבעטן, ווי
 בא דער פליטע. איך האָב עטלעכע מאָל געפרוווט באנאכט „שורעווען“ אינינעם
 מיט יאקאָוו, און מיר קומט אויס מאָדנע, וואָס ער וויל צוליב עפעס ניט אָנווייזן
 אפ דער שווערקייט פון זיי ארבעט. ניין, דער דאָזיקער מענטש ווייסט עפעס בא-
 זונדערס.

אלע האָבן אימ געשאַלטן — דער קאפיטאן, דער מאשיניסט, דער באַצמאן —
 אלע, ווער ס'האָט זיך ניט געפילט, — און ס'איז געווען מאָדנע — פארוואָס —
 זשע צערעכנט מען אימ ניט? די הייצערס האָבן זיך באצויגן צו אימ באמערקלעך
 בעסער, ווי אנדערע מענטשן, כאָטש זיי האָבן אימ אויסגעלאכט פאר זיי פלאפ-
 לעריי, פאר זיי שפילן אין קאָרטן. איך פרעג זיי אמאָל:
 — יאקאָוו איז עפעס א ווילער?

— יאקאָוו? אזוי זיך. ער איז אן אומשעדלעכער. קאָנסט מיט אימ טאָן, וואָס
 דו ווילסט, אפילע גלענדיקע קוילן אינ בוועם אימ לייגן...
 בא דער שווערער ארבעט ארום די קעסלען און בא זיי פערדישן אפעטיט,
 איז דער הייצער געשלאָפן זייער ווייניק. בייט זיך אומ פון דער וואכטע, און, אָפט-
 מאָל ניט איבערגעטאָן, א שווייסיקער, א שמוציקער, זיצט ער א גאנצע נאכט אפן
 הינטערטייל פון דער שיפ, שמועסנדיק מיט די פאסאזשירן, אָדער שפילנדיק אין
 קאָרטן. ער איז געשטאנען פאר מיר, ווי א פארשלאָסענער קופערט, איז וועלכן
 ס'איז, ווי איך האָב געפילט, באהאלטן אזוינס, וואָס איז מיר נייטיק, און איך האָב
 פאראקשנט געזוכט דעם שליסל, וואָס זאָל אימ עפענען.

— וואָס, ברודער, מאָנסטו בא מיר, קאָן איך ניט פארשטיין? — האָט ער זיך
 נאָכגעפרעגט, באטראכטנדיק מיך מיט אומזיכטיקע אויגן פון אונטער די ברעמען.
 נו, די ערד, נו, עמעס טאקע, איך בין זי דורכגעגאנגען היפש, און וואָס נאָך? א
 מאָדנער נעפעש! איך וועל דיר, אָט הער זיך בעסער איין, דערציילן, וואָס ס'איז
 מיט מיר איינמאָל פארלאָפן.

און ער דערציילט: איך אן אַייעזדנער שטאָט האָט געלעבט א יונגער ריכטער,
 א טובערקוליָזער, און א ווייב האָט ער געהאט א דייטשקע, א געוונטע, אן
 אקאָרע. און די דייטשקע האָט זיך פארליבט אין א סויכער א שניטקרעמער. דער
 סויכער איז א באווייבטער, א ווייב — א שיינע, דריי קינדער. דער סויכער האָט

באמערקט, אז די דײַטשקע איז אינ אימ פארליבט, און ס'איז אימ אײַנגע-
פאלן א כױזעק טאָן פון איר: ער האָט זי אײַנגעלאָדן צו זיך אינ סאָך באַנאכט,
און אײַנ האָט ער פארבעטן צוויי זײַנע פריינט און זיי באהאלטן אינ סאָך, אינ
די קוסטעס.

— אויסגעצײכנט! נו, די דײַטשקע איז געקומען, דאָס און יענצ, אָט בין איך,
הײסט עס, אינגאנצן דאָ! און ער זאָגט צו איר: איך, הארנטע, קאָן דיר ניט ענט-
פערן. איך האָב א ווייב, נאָר אָט האָב איך פאר דיר צוגעגרייט צוויי גוטע-פריינט,
זײַנען זײ אײנער אן אלמען, דער צווייטער — א באַכער. די דײַטשקע — אכ! און דער-
לאנגט אימ א פלעם איבערן פארצעפ. ער האָט זיך איבערגעקליעט איבער דער באַנק,
און זי אימ אינ דער מאָרדע מיטן שוך און מיטן אָפּצאס! און איך האָב זי באגלייט —
כ׳בין באַמ ריכטער א הויפער געווען, איך קוק דורכ א שפארונע אינ פארקן און
זע — ס'זידט דאָס געקעכצ. דאָ זײַנען די גוטע פריינט ארויסגעשפרונגען און א נעם
זי פאר די צעפ, בין איך אריבער דעם פארקן, האָב זיי צעשטורכעט — אזוי, זאָג
איך, טויג ניט, הערן סאָכרימ! די פריצע קומט צו אימ מיטן גאנצן הארצן, און
ער מיט אזא שענדלעכער אויסטראכטעניש. איך האָב זי אוועקגעפירט, און זי האָבן
מיר מיט א ציגל דעם קאָפּ צעביללט... איז זי אריינגעפאלן אינ אן אומעט, גייט
אומ איבערן הויפ ניט מיט אלעמען. כױזעל אוועקפאָרן, זאָגט זי, יאקאָוו, צו די
דײַטשן, ווי נאָר דער מאַן וועט שטארבן, וועל איך אוועקפאָרן! איך זאָג: אוואדע,
דארפ מען אוועקפאָרן! דער ריכטער איז געשטאָרבן, און זי איז אוועקגעפאָרן. זי
איז געווען א מילדע אזא, א פארשטאנדיקע. און אויך דער ריכטער איז געווען א

מילדער מענטש, באַרויק אימ גאָט...

צעמישט, ניט פארשטייענדיק דעם זינ פון דער געשיכטע, שווייג איך. איך פיל
אינ דעם עפעס באַקאנטס, אָנראכמאָנעסדיקס, אומגעלומפערטס, נאָר וואָס זאָגט מען
דערצו?

— א גוטע געשיכטע? — פרעגט יאקאָוו.

איך זאָג עפעס, שעלט זיך פאר אופגעבראכטקייט, נאָר ער דערקלערט רוין.
— מענטשן זאטע, מיט אלץ צופרידענע. נו, גלוסט זיך אן אנדער מאָל א שפאס
טאָן, נאָר דער שפאס באַקומט זיך בא זיי ניט, עפעס קאָנען זיי ניט. מענטשן
ערנסטע, סאָכרישע, פארשטייט זיך. מיסכער פאָדערט ניט ווייניק סייכל; לעבן מיט
סייכל איז, אפאָנעם, אומעטיק, איז אָט ווילט זיך א שפיל טאָן.

הינטער דער שיפ יאָגט דער טייך, אינגאנצן אינ שוימ, מע הערט דאָס זידן
פונעם לויפנדיקן וואסער, דער שווארצער ברעג באגלייט עס. אפ דער פאלובע
כראַפּען די פאסאזשירן; צווישן די בענק, צווישן די שלאָפנדיקע קערפערס, בא-
ווענט זיך שטיל, דערנענטערנדיק זיך צו אונדז, א הויכע דארע פרוי אינ א
שווארצן קלייד, מיט אן אָפּנעם גרייזן קאָפּ — דער הייצער טוט מיך א שטויס
מיטן אַקסל און זאָגט שטיל:

— זע — זי בענקט...

און סע דוכט מיר, אז די פרעמדע בענקשאפט פארנעמט אימ.
דערציילט האָט ער אסאך, געהערט האָב איך שטענדיק מיט דאָרשט, כױזענדיק
גוט זײַנע דערציילונגען, נאָר כױזענדיק ניט קיינ אײַנע א פריילעכע. ער האָט

גערעדט רוקער, ווי די ביכער — אינ די ביכער האָב איך אָפּט געהערט דעם שרייב-
בערס געפיל, זיינ צאָרן, פרייד, זיינ טרויער, זיינ שפּאַס. דער הייצער האָט ניט
געלאַכט, ניט פּאַררטיילט, קיינ זאך האָט אימ ניט באַליידיקט און ניט געפרייט בא-
מערקלעך. ער האָט גערעדט, ווי אַ גלייכגילטיקער איידעם פאַר אַ ריכטער, ווי אַ
מענטש, וואָס אימ זיינען גלייך פּרעמד די באשולדיקטע, די באשולדיקער, די ריכ-
טער... האָט דער גלייכגילט פלעג באַ מיר ארויסרופּן אלץ אַ מער ביטערע בענק-
שאפט, האָט געוועקט אַ געפיל פון בייזער אומפריינטלעכקייט צו יאקאָוונ.

דאָס לעבן האָט געברענגט פאַר אימ, ווי דאָס פּייער אינ הייצ-אויונ אונטער די
קעסלען. ער איז געשטאַנען פאַרן אויוונ מיטן הילצערנעם העמערל אינ דער הא-
מעטנער בערישער לאַפע און האָט שטיל געקלאַפּט איבערן צאַפּן פון דער פּאַרסונקע,
צוגעבנדיק אָדער אָפּשוואַכנדיק די הייצונג.

— מע האָט דיך אָפּט באַליידיקט ?

— ווער וועט מיך באַליידיקן ? איך בין דאָך אַ שטאַרקער, אַז איך וועל אַ זעצ

טאָנ...

— איך רייך ניט וועגן קלעפּ. נאָר די נעשאַמע — האָט מען דיר באַליי-
דיקט ?

— די נעשאַמע קאָן מען ניט באַליידיקן, די נעשאַמע נעמט ניט אָן קיינ בא-
ליידיקונג, — זאָגט ער. — דעם מענטשנס נעשאַמע וועסטו בעשומיפּן ניט דערלאַנ-
גען, מיט קיינ זאך ניט...

די פּאַרלעב-פּאַסאזשירן, די מאַטראָסן, אלע מענטשן האָבן גערעדט וועגן דער
נעשאַמע פּונקט אזוי פיל און אזוי אָפּט, ווי וועגן ערד, אַרבעט, ברויט און פּרויען.
נעשאַמע איז דאָס צענטע וואָרט אינ די רייך פון פּראָסטע מענטשן, אַ וואָרט אַ
גאַנגבאַרט, ווי אַ פּיאַטאַק. מיר געפּעלט ניט, וואָס דאָס דאָזיקע וואָרט האָט זיך
אזוי אינגעלעבט אפּ די גלייטשיקע צינגער פון די מענטשן, און ווען מאַנצבאַלען
נעמען זיך שעלטן אינ דער מאַמען, ביטער און ליבלעך דערבין באַשמוצנדיק די
נעשאַמע, שלאָגט עס מיר איבערן האַרצן.

איך געדענק זייער גוט, ווי פּאַרזיכטיק די באַבע האָט גערעדט וועגן דער נע-
שאַמע, דעם סוידעסדיקן וויינ-אַרט פון ליבע, שיינקייט, פרייד. איך האָב געגלייבט,
אַז נאָכן טויט פון אַ גוטן מענטשן טראָגן ווייסע מעלאַכמי אַוועק זיינ נעשאַמע צום
בלויען הימל, צום גוטן גאָט פון מיינ באַבען, און ער באַגעגנט זי מילד :

— וואָס, מיינ ליבע, וואָס, מיינ זויבערע, — האָסט זיך אָנגעלייט, אָנגעוואָגלט ?
און ער גיט דער נעשאַמע פליגלען פון סראַפּים — זעקס ווייסע פליגלען.
יאקאָו שומאָו רעדט וועגן דער נעשאַמע פּונקט אזוי פּאַרזיכטיק, קאַרג און
אומגערן, ווי די באַבע האָט וועגן איר גערעדט. שעלטנדיק עמעצן, האָט ער די
נעשאַמע ניט פאַרטשעפּעט, און ווען אַנדערע האָבן וועגן איר זיך ארויסגעזאָגט,
האָט ער געשוויגן, אָנבלייגנדיק דעם רויטן אָקסישן האַלדז. אַז איך פּרעג אימ, וואָס
איז עס אזוינס די נעשאַמע — ענטפּערט ער :

— אַ גייסט, דער אָטעם גאָטס...

מיר איז עס ווייניק. איך פּרעג אימ נאָך וועגן עפעס, דענסטמאָל רופּט זיך אָן
דער הייצער מיט אַן אָנגעבויענעם קאַפּ :

— וועגן דער נעשצמע, ברודערל, פארשטייען אפילו די גאלאכטיק ווייניק. ס'איז א פארהוילענער איניענע...

ער האלט מיכ אין שטענדיקע געדאנקען וועגן אימ, אין איינגעשפארטער אָנ- שטרענגונג אימ צו פארשטיין, נאָר אָט די אָנשטרענגונג האָט ניט קיין דערפאַלג. אויסער דעם זע איך ניט גאַרניט, ער פארשטעלט פון מיר אלץ מיט זיין ברייטער פיגור.

פארדעכטיק ליבלעך באציט זיך צו מיר די בופעטשיצע, — אינדערפרי מוז איך איר דערלאנגען וואשן זיך, כאָטש דאָס גייט אריין אין די פליכטן פון דער צווייט- קלאַסיקער צימער-דינערן לושע — א זויבער און פריילעך מיידל. אז איך שטיי אין דער ענגער קאיוטע, לעבן דער בופעטשיצע, וואָס איז ביזן גארטל נאקעט, און איך זע איר געל לייב, וואָס איז שווער, ווי איבערגעיוירן טייג, דערמאנט זיך מיר דער געגאַסענער, טונקעלער קערפער פון דער קעניג מארגא, און ס'עקלט מיך. און די בופעטשיצע רעדט אלץ וועגן עפעס, אמאָל קלאַגעוודיק און וואַרטשענדיק, אמאָל ביזן און אָפּשפּעטעריש.

דער זין פון אירע רייד דערגייט ניט צו מיר, כאָטש איך שטויס זיך אָן וועגן אימ פּונווייטנס — ס'איז א נעבעכדיקער, בעטלערישער, כארפעדיקער זין. נאָר מיך רעגט עס ניט — איך לעב ווייט פון דער בופעטשיצע און פון אלץ, וואָס עס טוט זיך אפן דאמפער, איך בין הינטער א גרויסן, מאַכיקן שטיין, ער פאר- שטעלט פון מיר אָט די גאנצע וועלט, וואָס טאָג און נאכט שווימט זי ערגעצווה. — זי האָט זיך גאָר פארליבט אין דיר, אונדזער גאווירלאָוונע, — הער איך, ווי דורך א כאַלעם, לושעס אָפּשפּעטערישע ווערטער. — צעעפן דאָס מויל, כאפ אריין דאָס גליק...

ניט זי אליין לאכט פון מיר. די גאנצע בופעט-דינערשאפט ווייסט וועגן דער באלעבאסטעס שוואכקייט, און דער קעכער זאָגט, קנייטשנדיק זיך:

— זי האָט שוין אלצדינג פארוכט, האָט זיך איר פארגלוסט א פיראָזשנע, בע- זע! א פאַלק... גיב אכטונג, פעשקאָוו, מיט ביידע אויגן, און זע מיט דריי... און אויך יאקאָוו לערנט מיך פאַטערלעך, זאכלעך:

— פארשטייט זיך, ווען דו ביסט אפ צוויי יאָר עלטער, וואָלט איך דיר געזאָגט אנדערש, וואָס דו האָסט צו טאָן, נאָר איצט, בא דינע יאָרן, איז עפּשער טאקע גלייכער, זאָלסט זיך ניט אונטערגעבן. נאָר כאָטש פון דער אנדערער זייט, איז, ווי דו ווילסט...

— הער אופ, — זאָג איך, — ס'איז קייט... געוויס...

נאָר טייקעס, פרווונדיק צעפאטלעך מיט די פינגער די צונויפגעפלאַנטעטע האָר אפן קאָפּ, זייט ער זינע קלעכדיקע ווערטער:

— נו, אויך איר לאגע דארפ מען פארשטיין, ס'איז א לאגע אן אָרעמע, א לאגע א ווינטערדיקע... אפילו א הונט האָט לייב, מע זאָל אימ גלעטן, נאָך מער א מענטש! א פרוי לעבט פון צארטקייט, ווי א שוואַם פון נאסקייט. איר אליין איז, געוויס, א כארפע, נאָר וואָס קען מען טאָן? דאָס לייב באגערט, מע זאָל עס פעסטענע... איך פרעג, אריינקונדיק אימ מיט אָנשטרענגונג אין די פארהוילענע אויגן:

— ס'איז דיר א ראכמאָנעס אפ איר ?
 — מיר ? וואָס איז זי מיר, א מוטער צי וואָס ? מע האָט אפ קיין מוטער קיין
 ראכמאָנעס ניט, און דו... ביסט א מאַדנער נעפעש!
 ער לאַכט ניט הויכ, ווי א צעבראָכן גרעקל.
 אן אנדער מאָל, אז איך קוק אפ אימ, פאל איך אזויווי אריין אין א שטר-
 מער פוסטקייט, אין אן אָפּגרונטלעכער גרוב און פינצטערניש.
 — אָט האָבן אלע כאסענע, און דו, יאקאָוו, פארוואָס זאָלסטו ניט כאסענע
 האָבן ?

— און צו וואָס ? א ווייב וועל איך זיך אזוי אויך אמאָל קרייגן, דאָס איז, גאָט
 צו דאנקען, פראַסט... א באווייבטער מוז וויינען אפ אן אָרט, האָבן צו טאָגן מיט
 ערד, און בא מיר איז די ערד א געמיינע און כ'האָב זי ווייניק, און אויך די האָט
 א פעטער צוגענומען. א ברודער האָט זיך אומגעקערט פונ סאָלדאטן, אָנגעהויבן
 מיטן פעטער רייסן זיך, לאַדן זיך, און— מיט א שטעקן אימ איבערן קאָפּ. בלוט
 פארגאָסן. דערפאר האָט ער באקומען טורמע אָנדערהאלבן יאָר; און פונ טורמע
 איז איין וועג פאראן— ווידעראמאָל אין טורמע אריין. און זיין ווייב, א ווארעמע
 יאטעכע געווען... נאָר וואָס איז דאָ צו ריידן: האָסט כאסענע געהאט— זיך בא
 זיין קאָנורע, ווי א באלעבאָס, א סאָלדאט איז אָבער ניט קיין באלעבאָס איבער
 זיין רעבן...

— טפילע צו גאָט טוסטו ?
 — א מאַדנער נעפעש, פארשטייט זיך, ווי דען...
 און ווי ?
 פארשיידן,
 — וועלכע טפילעס טוסטו אמיינסטן ?
 — קיין טפילעס קען איך ניט. איך, ברודערקע, מאכ עס פראַסט: האר יעזוס,
 אפ די רעבעדיקע דערבארעם זיך, די טויטע בארויק, באהיט, האר, פונ שלאַפקייטן.
 בו, נאָך עפעס אזוינס...
 — וואָס ?

— אזוי! אימ— וואָס דו זאָלסט ניט זאָגן, וועט אלץ דערגיין!
 ער באציט זיך צו מיר ליבלעך, מיט נייגער, ווי צו א ניט נאריש הינטל,
 וואָס קאָן ווייזן טשיקאווע שטיק. ס'פלעגט זיך מאכן, דו זיצסט מיט אימ באנאכט,
 פונ אימ שמעקט מיט נאפט, מיט טשאד, מיט ציבעלע, — ער האָט ליב געהאט צי-
 בעלע און האָט געהיזעט רויע ציבעלעס, ווי עפל; פלוצעם פרעגט ער:
 — אנו, אָליאָכא, יעראַכא-וואָכא, זאָג עפעס א געדיכט!
 איך ווייס אסאך געדיכטן אפ אויסווייניק, דערצו האָב איך א דיקע העפט, ווי
 ס'איז פארשריבן דאָס, וואָס כ'האָב ליב. איך ליינען אימ "רוסלאן", ער הערט אומ-
 באוועגלעך, א בלינדער און א שטומער, איינהאלטנדיק דעם הייזעריקן אָטעם, דער-
 נאָך זאָגט ער ניט הויכ:

— א דערווארעמענדיק, געשיקט מינסעלע! האָסט עס אריין צוגעטראכט ?
 פושקינ ? פאראן אזא פאָרעז מוכינ-פושקינ. כ'האָב אימ געזען...
 — ס'איז ניט דער, יענעם האָט מען שוין לאנג דערהארגעט!

איך דערצייל מיט קורצע ווערטער, ווי ס'האָט מיר דערציילט די קעניג
מארגאָ.

יאקאָו הערט, דערנאָך זאָגט ער רויק:

— איבער ווייבער ווערן גאנצ גענוג מענטשן געפאטערט...

אַפּטמאָל גיב איך אימ איבער פארשיידענע געשיכטעס, אויסגעלייענטע פון די
ביכער. אלע האָבן זיי זיך צונויפגעפלאַנטעט, זיך צונויפגעזאָטן אין איינ זייער
לאנגער געשיכטע פון אן אומרויק, שיינ לעבן, אָנגעזעטיקט מיט פּיערדיקע ליידן-
שאפטן, פול מיט אויסערגעוויינלעכע אופטוען, מיט פּורפורנעם איידלמוט, לעגענ-
דארע גליקן, דועלן און טויטן, גרויסמוטיקע ווערטער און נידערטרעכטיקע טאטן.
ראַקאמבאָל האָט בא מיר אָנגענומען די ריטערישע שטריכן פון לאַ-מאָל, אניבאל,
קאַלאָנ; לידוויג XI — די שטריכן פון דעם פּאָטער גראנדע. דער קאַרנעט אַטלע-
טייער גיסט זיך צונויפ מיט הענריכ IV. אָט די דאָזיקע געשיכטע, אינ וועלכער
איך האָב, ווי ס'איז מיר איינגעפאלן, געענדערט די כאַראַקטערס פון די מענטשן,
איבערגעשטעלט די געשעענישן, איז געווען פאר מיר א וועלט, ווו איך בין געווען
פריי, ווי דעם זיידנס גאָט, — ער שפילט אויך מיט אַצ, ווי אימ גלוסט זיך... ניט
שטערנדיק מיר צו זען די ווירקלעכקייט אזא, ווי זי איז געווען, ניט אַפּקילנדיק מיין
פארלאנג צו פארשטיין די לעבעדיקע מענטשן, האָט אָט דער ביכערדיקער כאַאָס
מיך באשיצט מיט א דורכזיכטיקן, נאָר ניט דורכדרינגלעכן וואָלקן פון א מענגע
אַנשטעקנדיקן שמוץ, פון דעם לעבנס פארגיפטנדיקע סאמען.

די ביכער האָבן מיך געמאכט אומבאשעדיקט פאר אסאך זאכן: וויסנדיק, וויאזוי
מע לעבט און ליידט, קאָן מען ניט גיין אין א שאַנדהויז. דער קאַפּיקענער זונס
האָט בא מיר געוועקט אן עקל צו אימ און א ראַכמאַנעס-געפיל צו די מענטשן,
וואָס זיי איז ער זיס. ראַקאמבאָל האָט מיך געלערנט זיין פעסט, ניט אונטערגעבן
זיך דער קראפט פון די אומשטענדן, דיומאס העלדן האָבן אין מיר געוועקט א
פארלאנג אַפּצוגעבן זיך פאר עפעס א וויכטיקן, גרויסן אופטו. מיין באליבטער העלד
איז געווען דער פריילעכער קעניג הענריכ IV, מיר האָט זיך געדוכט, אז וועגן
אימ רעדט עס בעראנזשעס פיינע ליד:

ער האָט דעם פויער רעכט געשענקט,
איז אפן טרונק געווען ניט פויל;
און אז דעם פאַזק זיך לעבט ניט ענג,
מעג נעמען אויך דער האר אינ מויל.

די ראַמאנען האָבן געשילדערט הענריכ IV ווי א גוטן מענטשן, וואָס איז
נאָענט צו זיין פאַלק. א לויטערער, ווי די זון, האָט ער בא מיר געשאפן אן איר-
בערציגונג, אז פראַנקרייך איז דאָס שענסטע לאַנד אפ דער גאַנצער ערד, א לאַנד
פון ריטערס, וואָס זינען גלייך איידלמוטיק סיי אין דער מאַנטיע פונעם קעניג, סיי
אין די קליידער פון א פויער: אנוש פּיטו איז פונקט אזא ריטער, ווי ד'ארטאניאן.
אז מע האָט הענריכן דעהארגעט, האָב איך זיך ביטער צעוויינט און געסקריפעט
מיט די ציינ פאר סינע צו ראַוואליאָן. אָט דער קעניג איז קימאט שטענדיק

געווען דער העלד פון מיינע דערציילונגען פארן הייצער, און מיר האָט זיך געדוכט,
אז יאקאָוו האָט אויך לייב געקריגט פראנקרייך און „כענריקן“.

— א ווילער מענטש געווען אָט דער קעניג כענריק, מיט אזוינעם איז גוט אי
פיש כאפן, אי וואָס דו ווילסט, — האָט ער גערעדט.

ער פלעג ניט אריינפאלן אין היספּיילעס, פלעג ניט איבערשלאָגן מיינע דער-
ציילונגען מיט קיין פראגעס, ער האָט געהערט שווינגנדיק, אראָפּגעלאָזט די ברעמען
מיט אן אומבאוועגלעכ פּאָנעם — אן אלטער שטיין, צוגעדעקט מיט שימל. נאָר אז
איך פלעג איבער עפעס איבערזייסן די רייד, פלעג ער באלד זיך נאָכפרעגן:

— געענדיקט?

— נאָך ניט.

— טאָ שטערל זיך ניט אָפּ.

וועגן די פראנצויזן פלעג ער ריידן מיט א זיפּ:

— לעבן זיך קילבלעכ... —

— וואָס הייסט?

— אָט מיר מיט דיר לעבן אין היצ, אין מי, און זיי — אין קילקייט און האָבן

ניט קיין געשעפטן, נאָר זיי טרינקען און הוילען — א כּיעסדיק לעבן:

— זיי ארבעטן אויך.

— מע זעט עס ניט פון די געשיכטעס פון זיינע, — האָט דער הייצער ריכטיק

באמערקט, און מיר איז פלוצעם געוואָרן קלאָר, אז די גרעסטע מערהייט ביכער,

וואָס איך האָב איבערגעלייענט, דערציילט קימאט גאַרניט, וויאזוי ארבעטן, פון

וואָס פאר אן ארבעטן לעבן די איידלמוטיקע העלדן.

— אנו, כּוועל א ביסל כאפן א דרעמל, — זאָגט יאקאָוו, אומווארפנדיק זיך אפן

רוקן דאָרט, ווו ער איז געזעסן, און אין א מינוט ארום האָט ער שוין געפּיפט

מיט דער נאָז.

הארבסט, ווען די ברעגן פון דער קאמא זיינען געל געוואָרן, די ביימער האָבן

זיך באגלידט און די קאָסע שטראלן פון דער זון האָבן גענומען ווייס ווערן, איז

יאקאָוו אומגעריכט אוועק פונעם דאמפער. נאָך א טאָג פאר דעם האָט ער מיר גע-
זאָגט:

— איבערמאָרגן קומען מיר אָן מיט דיר, יעראַכאָוואַכא, קיין פערם, מירן זיך

דורכגיין אין באָד, מירן זיך גוט אויספארען, און פון דאָרטן וועלן מיר זיך אוועק-

לאָזן אין א טראקטיר מיט מוזיקע — א פארגעניגן! כּהאָב לייב צו קוקן, ווי די מא-

שין שפּילט.

נאָר אין סאראפּול האָט זיך געזעצט אפן דאמפער א דיקער מאנצבל מיט א

שיטער ווייבערש פּאָנעם אָן באָרד און וואָנצעס. א ווארעמע לאנגע טשויקע און א

קארטון מיט אויערן פון פוקסן-פוטער האָט נאָך מער פארשטארקט זיין ענדלעכקייט

אפ א פרוי. ער האָט באלד פארנומען א טישל בא דער קיך, ווו ס'איז געווען

ווארעמער, האָט געבעטן טיי-געפעס און גענומען טרינקען די געלע זודיקע וואסער,

ניט צעשפּיליעט די טשויקע, ניט אראָפּגענומען דעם קארטון, געדיכט שוויצנדיק.

די הארבסטטיקע וואָלקנס האָבן נאָכאנאנד געזיט א דריבענע רעגן, און ס'האָט

זיך געדוכט, אז ווען אָט דער מענטש ווישט אויס מיט דער געקעסטלטער

פאטשיילע דעם שווייס פונעם פאָנעם, גייט דער רעגן שטיילער, און אינ דער מאָס, ווי דער מענטש שוויצט ווייטער, ווערט אויך דער רעגן שטארקער.

אינגליכן האָט זיך לעבן אימ באוויזן יאקאָוו, און זיי האָבן גענומען באטראכטן די מאפע אינעם קאלענדאר — דער פאסאזשיר האָט געפירט איבער איר מיט א פינגער, און דער הייצער האָט רויק גערעדט:

— איז וואָס? ס'איז גאָרניט. דאָס איז בא מיר ווערט א שפּיי...

— איז גוט, — האָט מיט א דינ קעלעכל געזאָגט דער פאסאזשיר, פארשטופנדיק דעם קאלענדאר אינעם געעפנטן לעדערנעם זאק, וואָס בא זיינע פיס. שטייל שמועסנדיק, האָבן זיי אָנגעהויבן טרינקען טיי.

איידער יאקאָוו איז אוועק אפ דער וואכטע, האָבן איך אימ געפרעגט, וואָס איז דאָס פאר א מענטש. ער האָט געענטפערט מיט א שמייכל:

— קענטיק, דער פויגל איז א סאָריס¹, הייסט עס. פונ סיביר, ווייט! א טשי-קאווער, לעבט מיט א פלאנט...

ער איז אוועק פונ מיר, טרעטנדיק איבער דער פאלובע מיט שווארצע פיאטקעס, הארטע ווי טלאָען, נאָר ער האָט זיך ווידער אָפגעשטעלט, קראצנדיק זיך די זייט.

— כ'האָבן זיך אימ פארדונגען פאר אן ארבעטער. ווי מיר קומען קיינ פערם, קרייך איך אראָפּ פונעם דאמפער, און זיי געזונט, יעראַכא-וואָכא! מיט דער אייזן-באן צו פאָרן, דערנאָך — איבער א טייך, און נאָך מיט דער אקס — דארפ מען, אזויווי, א פינף וואָכן פאָרן, — אָט ווהינ א מענטש האָט זיך פארשלאָנגן...

— דו קענסט אימ? — האָבן איך געפרעגט פארבידעשט פון יאקאָווס אומגעריכטן באשלוס.

— פונוואנען? אפילע קיינמאָל ניט געזען, כ'האָבן דאָך אינ זיינע ערטער ניט געווינט...

אינדערפרי האָט יאקאָוו, אן אָנגעטאָנענער אינ א קורצ פארשמאָלצעוועט פעלציל, אינ שטיקלעך שטיוול אפ די הוילע פיס, און מעדוועזשאָנאָקס א צעבראָכענע נעם שטרויענעם הוט אָן ראנדן, געדריקט מיין האנט מיט טשוהונענע פינגער און גערעדט:

— לאָז זיך אוועק מיט מיר, א? ער וועט דיך נעמען, דער פויגל, מע זאָל אימ נאָר זאָגן. ווילסט — וועל איך זאָגן? מע וועט דיר אָפּשניידן וואָס איבעריק, מע וועט דיר געלט געבן. פאר זיי איז א יאָנטעו — א מענטשן קאליעטשען, זיי וועלן דערפאר באצאלן...

דער סאָריס איז געשטאנען באמ באָרטן מיט א ווייס קלומעקל אונטער דער פאכווע, האָט איינגעשפארט געקוקט אפ יאקאָוו מיט טויטע אויגן, א שווערער, אן אָנגעדראָלענער, ווי א דערטרונקענער. איך האָבן אימ שטייל אויסגעזידלט. דער הייצער האָט נאָכאמאָל א דריק געטאָן מיין האנט.

— וואָס גייט ער דיר אָן, שפּיי זיך אויס! איטלעכער בוקט זיך צו זיין גאָט, וואָס ארט עס אונדז? נר, זיי געזונט! לעב גליקלעך?

1 סאָריס — скопец

און ער איז אוועק, יאקאָו שומאָו, איבערוואַלגענדיק זיך פון פוס אפ פוס, ווי א בער, און האָט איבערגעלאָזט אין מיין הארצן ניט קיין לייכטן קאָמפליצירטן געפיל — ס'איז מיר געווען א ראַכמאַנעס אפן הייצער, און ס'האָט מיר פארדראָסן אפ אימ, כ'בינ אימ מעקאנע געווען, געדענק איך, אביסל, און געטראכט מיט אומרו: צו וואָס איז דער מענטש אוועק אומבאוואוסט ווהינ? און וואָסזשע איז ער פאָרט פאר א מענטש, יאקאָו שומאָו?

XII

שפעט אין הארבסט, אז די רייסן פונעם דאמפער האָבן זיך פארענדיקט, בין איך אָנגעקומען פאר א שילדער אין א ווארשטאט פון איקאָנעמאָלעריי, נאָר אין א טאָג ארום האָט מיין באַלעבאָסטע, א ווייכע און א שיקערינקע אַלטיטשקע, מיר גע-מאָלדן מיט איר וואַדמיירער אויסשפראַכ:

— די טעג זיינען איצטער קורצינקע, די אָונטן לאַנגע, וועסטו פון אינדערפרי גיין אין קלייט פאר א יינגל, און אין די אָונטן — לערן זיך!

און זי האָט מיך אָפגעגעבן אונטער דער הערשאפט פון א קלייניקן פלינק-פטיקן פריקאשטיק, א יונגן באַכער מיט א שייניקן, פריקע פאָנעם. אין די פריי-מאָרגנס, אין קאלטן האלבטונקל פון שאַרען, גיי איך מיט אימ דורך דער גאנצער שטאָט איבער דער שרעפערדיקער סאָכרישער גאס אייניקע צום אונטערשטן מאַרק; דאָרטן, אפן צווייטן שטאָק פונעם ראָטהויז, געפינט זיך די קלייט. איבערגעמאכט פון א לאַגער, א טונקעלע מיט אן אייזערנער טיר און איינ קלייניקן פענצטער צו א טעראסע, א געדעקטער מיט אייז, איז די קלייט געווען ענג אָנגעפראַפט מיט איקאָנעס פון פארשיידענע מאָסן, מיט קיאָטן, גלאַטע און מיט „ווינטרויבנ“, מיט ביכער פון קלויסטער-סלאווישן דרוק, אין איינבונדן פון געלן לעדער. באַזייט מיט אונדזער קלייט האָט זיך געפונען א צווייטע, דאָרט האָט אויך געהאנדלט מיט איקאָ-נעס און ביכער א שווארצערדיקער סויכער, א קאָרעו פון א סטאראַווערישן פיר-זאָגער, א באַוואוסטן הינטער דער וואָלגע, אין די קערזשענער געגנטן. באַם סויכער איז געווען א דארינקער און שמיידיקער זון אין מיין עלטער, מיט א קלייט פע-געמל פון א זאָקן, מיט אומרויקע אויגן פון א מייזעלע.

געפענט די קלייט, האָב איך באַדארפט לויפן נאָך אַקרעפּ אין טראַקטיר; נאָך דער טיי — אופראָמען די קלייט, אָפווישן דעם שטויב פון דער סכּוירע, און דערנאָך — שטיין אפ דער טעראסע, שאַרפ אכטונג געבן, די קוינימ זאָלן ניט אריינגיין אין דעם שאַכנס קלייט.

— דער קוינע איז א נאר, — האָט דער פריקאשטיק מיט זיכערקייט צו מיר גערעדט, — אימ איז אַלציינס, ווו צו קויפן, אבי וואָלוו, אפ א שטיקל סכּוירע פאר-שטייט ער זיך ניט!

גיך שנעלדיק מיט די ברעטלעך פון די איקאָנעס, איבערנעמענדיק זיך מיט זיינ פיינעם וויסן די זאך, האָט ער מיך געלערנט:

— די ווערקשטאט-ארבעטן זיינען א וואָלוועלע סכּוירע, דריי ווערשאַק אפ פיר קאָסט זיך אַלליינס... זעקס ווערשאַק אפ זיבן קאָסט זיך אַלליינס... די הייליקע ווייסטו?

פארגעדענק: באַניפאטי — פון? שיקרעס; ווארווארא די גרויסמארטירערן — פון ציינ-
ווייטעק, פון אומגעריכטנ טויט; וואסילי דער ווילגעבענטשטער — פון קאדאַכעס,
פון הארצקרענק. די גאַט-געווינערנס וויסטו? קוק: די צאער-מוטער, די דריי-הענטיקע,
דער צייכנ אינ אבאלאצקע, ניט-קלאָג-אפ-מיר-מוטער, שטיל-מינ-פּינ, די קאזאנער,
די פּאַקראָווער, די זיבנפּינדיקע...

איך האָב גיך פארגעדענקט. די פרייזן פון די איקאָנעס לויט די מאָסן און דער
ארבעט, האָב פארגעדענקט די אונטערשיידן אין די איקאָנעס פון די גאַט-געווי-
נערנס, נאָר פארגעדענקען דעם באַטייט פון די הייליקע איז געווען ניט גרינג.
כ'פארקלער זיך, טרעפט אמאָל, וועגן עפעס, שטייענדיק בא דער טיר פון דער
קלייט, און דער פריקאשטיק הייבט אָן פּלוצעם דורכקאָנטראָלירן מינע קענטע-
נישן:

— דער אויסלייזער בא א שווערן האָבן — ווער איז?
אויב איך פאָל דורכ, פּרעגט ער מיט פאראכטונג:
— צו וואָס טויג אזא קאָפּ?

נאָך שווערער איז געווען אריינציען די קוינימ. די העסלעך-אַנגעמאָלטע איקאָנעס
זיינען מיר ניט געפּלעגן געווען, פאראקויפּט זיי איז געווען ניט אנגענעם. פון דער
באבעס דערציילונגען האָב איך זיך פּאַרגעשטעלט די גאַט-געווינערן יונג, שיינ, גוט,
אזא איז זי אויך געווען אפ די בילדער אין די זשורנאלן. און אפ די איקאָנעס איז
זי געווען אן אלטע, א שטרענגע, מיט א לאנגער קרומער נאָז און הילצערנע הענ-
טלעך.

איך די מארקטעג — מיטוואָך און פרייטיק — איז דער האנדל געגאנגען לעבעדיק,
אפ דער טעראסע פּלעגן זיך אָפט ווייזן פויערימ און אלטע פרויען, אן אנדער מאָל
גאנצע מישפּאָכעס, אלץ — סטאראָאָבריאדצעס פון יענווייט וואָלגע, אן אומצוטרוילעכער
און פארווערטער וואָלד-אוילעם. זעסט, מאכט זיך, ווי איבער דער גאלעריי טרעט
לאנגזאם, פונקט ער זאָל מוירע האָבן דורכברעכן דעם פּאָל, א שווערער מענטש, א
פארקוטער אינ שעפּסנפּעלצ און גראָבן היימיש-געארבעטן געוואנט, ווערט דיר
ניט מיט אלעמען פאר אימ, עפעס א בושע. איבערגוואלד שטעלסטו זיך אימ אינ וועג,
דרייסט זיך פאר זיינע פיס, וואָס אינ די פוּדיקע שטיוול, און זינגסט, ווי א קאָ-
מער:

— וואָס דארפט איר, גערטער? פּסאלטערן געוויינלעכע און מיט טייטשן,
יערעם סירינס ביכער, קירילעס, סטאטוטן, דאוונביכער — זייט אזוי גוט, טוט א
קוק! איקאָנעס אלערליי, וועלכע איר ווילט, צו פארשיידענע פרייזן, בעסטע ארבעט,
אינ טונקלע פארבן! מיר מאָלן אפ באשטעלונג, וועמען איר פארלאנגט, — אלע
הייליקע און גאַט-געווינערנס! אן איינגנאָמענדיקע, עפשער, ווילט איר באשטעלן, א
מישפּאָכעדיקע? דער בעסטער ווערקשטאט אינ רוסלאנד! דאָס ערשטע געשעפט אינ
שטאָט!

דער קוינע, אן אומפארשטענדלעכער, ניט דורכצודרינגען אימ, שווינגט לאנג,
קוקנדיק אפ מיר, ווי אפ א הונט, און פּלוצעם טוט ער מיך א שטופ אָפּ אינ א
זייט מיט א הילצערנער האנט און גייט אינ דעם שאַכנס קלייט אריין, און דער
פריקאשטיק מינער וואָרטשעט ביז, רייבנדיק זיך די גרויסע אויערן:

— האָסט ארויסגעלאָזט, ס'טויכער...

אינ דעם שאַכנס קלייט הודעט א ווייכע, זיסע שטימ, פליסט א פארפירערישע רעדע:

— מיר, הארציקער, האנדלענ ניט מיט קיינ שאַפנ-פעל, ניט מיט שטיוול, נאָר מיט גאָטס גענאָד, וואָס איז העכער פון זילבער און גאָלד און האָט גאָר קיינ פרייז ניט...

— ש'שעד! — שעפטשעט מיינ פריקאשטשיק מיט קינע און אנטציקונג. — אָט פאר- גיסט ער אימ די אויגן, דעם פויערעצ, בעריעש. לערנ זיכ, לערנ זיכ! איכ האָב זיכ געלערנט געוויסנהאפט. יעדער זאכ דארפ מען טאָן גוט, וויבאלד דו האָסט זיכ פאר איר גענומען. נאָר איכ האָב געמאכט ווייניק דערפאָלג אינעם ארײַנציען די קוינימ און אינעם האַנדל; אָט די פארומערטע פויערימ, קארגע אפ א וואָרט, אלטע פרויען, ענלעכע אפ שטשורעס, שטענדיק פון עפעס דערשראָקענע, אראָפגעפאלענע, האָבן בא מיר ארויסגערופן מיטלייד צו זיכ, ס'האָט זיכ געוואָלט שטילינקעהייט זאָגן דעם קוינע די עמעסע פרייז פון דער איקאָנע, ניט פארלאַנג גענדיק קיינ איבעריקע צוואנציק קאָפיקעס. אלע האָבן זיי מיר אויסגעוויזן אָרעם, הונגעריק, און ס'איז געווען מאָדנע צו זען, וויאזוי אָט די מענטשן צאָלן דריי מיט א האַלב קערבל פאר א פסאלטער — א בוכ, וואָס זיי פלעגן קויפן אָפטער ווי אנ- דערע.

זיי פלעגן מיכ פארכיידעשן מיט זייער וויסן אינ די ביכער, אינ די אייגנשאפטן פון דער מאָלעריי אפ די איקאָנעס, און איינמאָל האָט א גרייזער אלטישטשקער, וועלכנ איכ האָב זיכ באמיט צו פארטרייבן אינ קלייט אריין, מילד געזאָגט צו מיר: — ס'ניט עמעס, קליינער, אז אייער ווערקשטאט איז דער סאמע בעסטער אינ רוסלאַנד, דער סאמע בעסטער איז — ראָגאָזשינס, אינ מאָסקווע!

א פארשעמטער בין איכ אָפגעטראַטן אינ א זייט, און ער איז שטיל אועק וויי- טער, ניט פארגאנגען אויכ אינ דעם שאַכנס קלייט.

— 'סט אראָפגעשלונגען? — האָט מיכ דער פריקאשטשיק געפרעגט גיפטיק. — איר האָט גאָרניט געזאָגט וועגן ראָגאָזשינס ווערקשטאט... ער האָט אָנגעהויבן שעלטן.

— שלעפן זיכ ארומ, אזוינעאָ שטילינקע, און אלע ווייסן זיי, די כאָליערעס, אלע פארשטייען זיי, די אלטע הינט...

א שייניקער, א זאטער, מיט א שטארקער אייגנליבע, האָט ער פיינט געהאט די פויערימ, און אינ גוטע מינוטן פלעג ער זיכ פאר מיר באקלאָנגן: — איכ בין א קלוגער, איכ האָב ליב ריינקייט, גוטע רייכעס — ווינרעכ, אָדער קאָלאָן, און בא אזוינע מיינע אייגנשאפטן מוז איכ פאר דעם איפעשדיקן מוזיק ביוז גארטל זיכ בייגן, ער זאָל דער באַלעבאָסטע געבן א פיאטאקל פארדינסט! טויג עס פאר מיר? וואָס איז א פויער? זויערע וואָל, א לויז פון דער ערד, און דערביי...

א געערגערטער פלעג ער אנשווינג ווערן. מיר זיינען די פויערימ דאפקע געפעלן געווען, אינ איטלעכ פון זיי האָב איכ געפילט עפעס פארהוילנס, ווי אינ יאקאָוונ.

ס'פלעג זיך מאכט, ס'קריכט אריין אין קלייט א שווערע פיגור אין א טשא-
פאן, אָנגעטאָן איבערן טולעפל, נעמט אראָפּ דאָס האַרדיקע היטל, ציילעמט זיך איבער
מיט צוויי פינגער, קוקנדיק צום ווינקל, וווּ סע פינטלט די לאַמפּאדע, און, באַמיענ-
דיק זיך ניט צו באַרירן מיט די אויגן די גיטגעהייליקטע איקאָנעס, טוט ער דער-
נאָך שווינגנדיק א טאפּ מיטן בליק ארום זיך און זאָגט:

— ווייזט מיר אהער א פּסאלטער מיט טייטשן!

פאַרקאטשעט די אַרבל פּונעם טשאפּאן, זייענט ער לאַנג דעם שאַרבלאַט, שאַק-
לענדיק מיט די ערדיקע, ביז בלוט צעטראַסקעטע ליפּן.

— עלטערע איז באַ אייך דאָ?

— גאָר אַלטע קאָסטן טויזנט קערבלעך, ווי איר ווייסט...

— מיר ווייסן.

אָנגעסלינעט א פינגער, מישט דער פּויער איבער א זיטל, — דאָרט, וווּ ער האָט
עס באַרירט, בלייבט א טונקעלער אָפּדרוק פּונעם פינגער. דער פּריקאטשיק זאָגט,
קוקנדיק מיט בייזן בליק דעם קוינע אין קאָפּ-שייטל אריין:

— די הייליקע שריפט איז דורכויס פּונ אַינע עלטער, דער האַר גאָט האָט זיין
וואָרט ניט געענדערט...

— מיר ווייסן, מירן געהערט! — דער האַר גאָט האָט ניט געענדערט, אָבער ני-
קאָן האָט געענדערט.

און דער קוינע פאַרמאכט דעם בוך און גייט שווינגנדיק אוועק.

אן אנדער מאָל פּלעגט אָט די וואַלד-מענטשן זיך שפּאַרן מיטן פּריקאטשיק,
און מיר איז געווען קלאָר, אז זיי ווייסן די שריפט בעסער פאַר אים.

— געצנדינער בלאַטיקע, — האָט געוואָרטשעט דער פּריקאטשיק.

איך האָב געזען, אז כאָטש אַ נײַער בוך איז דעם פּויער ניט צום האַרצן, קוקט
ער אפּ דעם מיט אַכטונג, רירט אים אָן פאַרזיכטיק, פּונקט דער בוך קען, ווי אַ
פּוויגל, אַרויספּלעגן פּונ זיינע הענט. דאָס איז זייער אַנגענעם געווען צו זען, ווייל אויך
פאַר מיר איז אַ בוך — אַ נעס. איך אימ איז פאַרבאַהאַלטן די נעשאַמע פּונ דעם, וואָס
האַט אים אָנגעשריבן. עפּענענדיק דעם בוך, באַפּרײַ איך די נעשאַמע, און זי פּירט
מיט מיר אַ סוידעסדיקן געשפּרעך.

גאַנצ אָפּט פּלעגן זקיינימ און זקיינעס ברענגען צו פאַרקויפּן אַלט-געדרוקטע
ביכער פּונ די פאַרניקאַנישע צייטן אָדער צעטלען פּונ אַזוינע ביכער, שיינ-אויסגע-
אַרבעטע פּונ די סקיט-אַיננווינערנס אפּן אירגיו אָדער קערזשענע; צעטלען פּונ
מינייעס, ניט געפּראַוועטע פּונ דמיטרי ראָסטאַווסקי; איקאָנעס פּונ אַלטער מאָלערײַ,
ציילעמלעך און קופּערנע ראַמען מיט פיניפט פּונ פּאַמאַרער גוס, זיבּערנע קרוגן,
מאַטאַנעס פּונ די מאָסקווער פּירשטן צו שענק-באַלעבאַטימ. דאָס אַלץ פּלעג מען פּאַר-
לייגן געהיימ, אַרומקוקנדיק זיך, פּונ אונטער דער פּאַלע.

סיי מײַן פּריקאטשיק, סיי אונדזער שאַכּן האָבן שאַרפּ אַרויסגעקוקט אפּ אַזוינע
פאַרקויפּער, געזוכט אויסצוכאַפּן זיי אַינער באַם אנדערן. אַיניקויפּנדיק אַלטערטימ-
לעכקייטן פאַר קערבלעך און צענער קערבלעך, האָבן זיי די זאַכּן נאַכדעם פאַרקויפּט
אַפּן יאַרד צו רייכע סטאַראָאַבּריאַדצעס פאַר הונדערטער.

דער פּריקאטשיק האָט מיך געלערנט:

— קוק גוט נאָכ אָט די וואַלד־שיידים, אָט די מעכאשייפּעס, מיט אלע אויגן
קוק: זיי ברענגען מיט זיך גליק.

אז ס'פלעג זיך ווייזן אזא פארקויפער, פלעג דער פריקאשטשיק מיך שיקן נאָכן
פירזאָגער פּאָטער וואַסיליעוויטש, א קענער פון אלט־געדרוקטע ביכער, איקאָנעס
און אלערליי אלטערטימלעכקייטן.

דאָס איז געווען א הויכער זאָקן, מיט א לאַנגער באַרד פון וואַסילי בלאַזשעני,
מיט קלוגע אויגן אפן אנגענעמע פאַנעם, איינע א פּוסטריט איז באַ אימ געווען.
אַפּגעהאקט, ער איז געגאנגען אונטערהינקענדיק, מיט א לאַנגן שטעקן אין דער
האנט, זומער און ווינטער איז א גרינגער דינער פּאַדיאָוקע, אַן ענלעכער אפּ א
ריאסע, איז א סאַמעטענעם קארטון פון א מאַדנער פאַרם, ענלעכ אפּ א פּאַנ. א
מונטערער, א גלייכער, פלעג ער, אריינגיינענדיק אין קלייט, אַרפּלאָזן די אַקסלען,
אויסבייגן דעם רוקן, אַכצן שטיק, אָפּט זיך ציילעמען מיט צוויי פינגער, און האָט
א גאַנצע צייט געפּרעפּלט טפּילעס, פּסאַלמען. אָט די פרומקייט און זקיינישע שוואַכ־
קייט פלעגן גלייך אפּוועקן באַם פּאַרקויפּער א צוטרוי צום פּירזאָגער.

— איז וואָס זיינען די געשעפטן באַ אייך געפּאַטשקעט? — פלעג דער אלטער
פרעגן.

— אָט פּאַרקויפּט זיך אַן איקאָנע, א מענטש האָט געבראַכט, ער זאָגט —
א סטראָגאַנאָווער.

— וואָס?

— א סטראָגאַנאָווער.

— אהא, איך הער שלעכט. גאָט האָט פּאַרצאַמט מיין אויער פון די קויטיקע
ווערטער די ניקאַניאַנישע...

אַרפּגענומען דעם קארטון, האַלט ער די איקאָנע האַריזאָנטאַל, קוקט לענגויס
דער שריפט, פון א זייט, גלייך, קוקט אפּ דער שפּאַנקע אין דער ברעט, זשמורענ־
דיק די אויגן און מורמלענדיק:

— די גאָטלייקענער די ניקאַניאַנער, אונדזער ליבע צו דער אלטאַמאָליקער
פרומקייט באַמערקנדיק און פון טייוול גיפטיק אַנגעלערנט צו אלערליי פּאַל־
שקייטן, — מאַכן היינט נאָכ אויך די הייליקע בילדער געשיקט, אוי, געשיקט! לויטן
אויסזען איז דאָס בילד אזויווי אינדערעמעסן פון סטראָגאַנאָווער אָדער אויסטיוגער
שריפט, אָדער אפּילע — סוודאַלער, נו, אָבער קוק זיך איינ מיט אַן אינעווייניקסט
אויג — פּאַלשקייט!

אז ער זאָגט „פּאַלשקייט“, הייסט עס, די איקאָנע איז א טייערע און א זעל־
טענע. א ריי באַדינגלעכע אויסדרוקן ווייזן דעם פּריקאַשטשיק, וויפּל מע קען געבן
פאַר דער איקאָנע, פאַרן בוך. איך ווייס, אז די ווערטער „אומעט און צאַר“
באַטייטן — צען קערבלעך, „ניקאַן — דער טיגער“ — פינף און צוואַנציק. ס'איז מיר
א כאַרפע צו זען, ווי מע נארט אָפּ דעם קוינע, נאָר די פלינקע שפּיל דעם פיר־
זאָגערס פּאַרכאַפּט מיך.

— די ניקאַניאַנער, די שוואַרצע קינדער פון ניקאַן דעם טיגער, קאָנען אלץ
מאַכן, דער ניט־גוטער פירט אָן מיט זיי, — אָט איז דער לעווקאַס קלוימערשט אַן
עכטער, און דאָס ביזגעזיכט פון איינ האַנט געשריבן, אָבער דאָס געזיכט, קוק —

ניט דער פענדל, ניט דער! די אלטע מייסטער, ווי סימאן אושאקאוו, כאָטש ער איז געווען א יערעטיקער, האָט אליינ דאָס גאנצע בילד געשריבן, סיי דאָס ביזגע- זיכט, סיי דאָס געזיכט, האָט אליינ די ברעט געהובלעוועט און דעם לעווקאס אָנגעצויגן, — די גאָט-פארמיסטע מענטשעלעך אָבער אינאונדזערע טעג קענען עס ניט! פריער איז די איקאָנעמאכעריי געווען א הייליקער איניען, אָבער היינט — הילע קונסט. אזוי איז עס, גאָטס לייט!

ענדלעך, לייגט ער פאָרויכטיק די איקאָנע אפ דער סטויקע און, אָנטוענדיק דעם קארטון, זאָגט ער:
— זינד.

דאָס הייסט — קויפ!

דערטרונקענע אינ א טייכ פון זיסע ווערטער, דערשטיינט פון דעם אלטנס קענ- טענישן, פרעגט דער פארקויפער מיט אכטונג:

— וואָס-זשע, גערטער, איז די איקאָנע?

— די איקאָנע איז פון א ניקאָניאנישער האנט.

— סע קען ניט זיין! זיידעס, עלטער-זיידעס האָבן אפ איר ספילע געטאָגן...

— ניקאָן האָט געלעבט אביסל פריער, ווי דער עלטערזיידע דינער.

דער אלטער טראָגט צו די איקאָנע צום פארקויפערס פאָנעם און לערנט אים שטרענג:

— קוק זיך איינ, ס'ארא פריילעכע זי איז. אזוי איז דען אן איקאָנע? ס'איז

א בילד, בלינדע קונסט, ניקאָניאנישע שפילעריי, — אינ דער זאך איז קיינ גייסט ניטאָ! וועל איך דען ריידן ניט ריכטיק? איך בין אן אלטער מענטש, א גערוידעפ- טער פארן עמעס, איך דארף אינגיכט צו גאָט גיין, פאר מיר פאלשעווען לוינט שוין ניט.

ער גייט ארויס פון דער קלייט אפ דער טעראסע, שטארבנדיק פאר זקיינישער שוואכקייט, באליידיקט פונעם אומצוטרוי צו זיין אָפשאצונג. דער פריקאשטיק צאָלט אָפ פאר דער איקאָנע עטלעכע רובל, דער פארקויפער גייט אוועק, נידעריק זיך פארניגנדיק פאר פיאָטער וואסיליעוויטשן. מיך שיקט מען אינ טראקטיר נאָך טיי. אז איך קער זיך אום, טרעפ איך דעם פירזאָגער א מונטערן, א פריילעכע. מיט ליבשאפט באטראכטנדיק די קניע, לערנט ער דעם פריקאשטיק:

— קוק: א שטרענגע איקאָנע, געמאָלט פיני, גאָטס-פאָרכטיק, דאָס מענטשעלעכע

איז באזייטיקט אינ איר...

— און וועמענס שריפט? — פרעגט דער פריקאשטיק, שיינענדיק און אונטער- שפרינגענדיק.

— דאָס איז דיר נאָך צו פרי צו וויסן.

— און וויפל קען פאר איר געבן א ווייסער?

— דאָס ווייס איך ניט. ווארט, איך וועל עמעצן ווייזן...

— אָכ, פיאָטער וואסיליעוויטש...

— און אז איך וועל פארקויפן, איז דיר א האלבע מיע, אָבער וואָס מער —

איז מיינס!

— אָכ...

— אָכצע ניט... —

זיי טרינקען טיי, דינגען זיך אומפארשעמט, קוקן איינער אפן אנדערן מיט די אויגן פון זשוליקעס. דער פריקאשטיק איז אינגאנצן אין די הענט פונעם אלטן, דאָס איז קלאָר, און ווען דער אלטער וועט אוועק, וועט ער מיר זאָגן:

— געדענק, רייד זיך ניט אויס פארן באלעבאָס וועגן דער קנזע.

צונויפגערעדט זיך וועגן פארקויפן פון דער איקאָנע, פּרעגט דער פריקאשטיק:

— און וואָס הערט זיך עפעס נײַס אין שטאָט, פּיאָטער וואסיליעוויטש?

צענעמענדיק די באָרד מיט דער געלער האנט, אָפּדעקנדיק די פּוטרנע ליפּן, דערציילט דער אלטער וועגן דעם לעבן פון די רייכע סאָכרימ, וועגן הענדלערישע

גליקן, וועגן הוליאַנקעס, שלאַפּקייטן, כאַסענעס, פּאראטן פון פרויען און מענער.

ער באַקט אָט די פעטע געשיכטעס גיך און פלינק, ווי א גוטע קעכנ מילינצעס, און באַגיסט זיי מיט צישענדיקן געלעכטער. דאָס קליינע פּאַנעם פונעם פריקא-

שטיק ווערט ברויט פאר קינע און אנטציקונג, די אויגן זינען אימ פּאַרצויגן מיט

א טרוימעריש רויכעלע. זיפּצנדיק, רעדט ער, באַקלאָגנדיק זיך:

— מענטשן לעבן! און איך אָט...

— איטלעכער מיט זײַן מאַזל, — הודעט דעם פּירזאָרגערס באַסל, — איינעם

קאָווען דאָס מאַזל מאַלאַכים מיט זילבערנע העמערלעך, און דעם צווייטן — א ניט-

גוטער מיטן שלאָגער פון א האַק...

אָט דער פעסטער, אָדערדיקער אלטער ווייסט אלץ — דאָס גאַנצע לעבן פון דער

שטאָט, אלע סוידעס פון די סאָכרימ, טשינאָוויקעס, גאַלאַכים, מעשטשאַנעס. ער

איז שאַרפּזיכטיק, ווי א רויב-פּויגל, איך אימ איז אויסגעמישט עפעס פון

א וואָלף און פון א פּוקס, מיר גלוסט זיך שטענדיק אימ אופרייצן, נאָר ער

קוקט אפּ מיר פּונווייטן און ווי דורכ א נעפל. ער ווייזט מיר אויס ווי אַרומגע-

רינגלט מיט אַן אָפּגרונטלעכער ליידיקייט: ווען מע זאָל צו אימ צוגיין נעענטער,

קאָן מען ערגעץ אריינפאלן. און איך פיל איך עפעס קרווישעס מיטן הייצער

שומאָוו.

כאָטש דער פריקאשטיק איז סײַ אין די אויגן, סײַ הינטער די אויגן אויסער

זיך פון זײַן סייכל, נאָר סײַמאכט זיך מינוטן, ווען אימ, פּונקט ווי מיר, גלוסט זיך

אופרייצן, באַליידיקן דעם אלטן.

— און זײַן ביסטו דאָך א שווינדלער קעגן מענטשן, — זאָגט ער פּלוצעם,

קוקנדיק מיט אזעס דעם אלטן אין פּאַנעם אריין.

פּויל שמייכלענדיק, רופט זיך דער אלטער אָן:

— בלוז גאָט אליין איז אַן שווינדל, און מיר לעבן צווישן נאַראָנים; א נאַר,

אויב ניט אָפּנאַרן אימ, טאָ וואָס פאַר א נוצ וועט פון אימ די וועלט האָבן?

דער פריקאשטיק היצט זיך:

— ניט אלע פּויערימ זינען נאַראָנים, פּונוואַנען שטאַמען דען די סאָכרימ, ניט

פּויערימ?

— מיר שמועסן ניט וועגן סאָכרימ. א נאַר איז קיינמאָל ניט קיין זשוליק, א נאַר

איז א הייליקע שאַפּ, דער מאַרש זינער שלאַפּט...

דער אלטער רעדט אלץ פּוילער, און דאָס רעגט זייער אופ. מיר דוכט, אז ער

שטייט אפ א בערגל, ארום אימ איז א זומפ. אריינברענגענ אימ אינ קאס איז אומעגלעכ, ער איז ניט צוטריטלעכ פאר קאס, צי עפשער קענ ער אימ טיפ באהאלטן.

נאָר אָפּטמאָל פֿלעג זיך מאַכן, אז ער פֿלעג אליינ אָנהייבן מיך פֿארטשעפּענ, גייט צו האַרט, און, שמייכלענדיק אינ דער באַרד אַריינ, פֿרעגט ער: — ווי הייסט ער, דיין פֿראַנצויזישער פֿארפּאָסער — פּאָנאָס? מיך רייצט אופ שרעקלעכ אָט די מיעסע מאַניר איבערדרייענ א נאָמען, נאָר איך האַלט זיך איינ ביז א צייט און ענטפּער:

— פּאָנסאָן-דע-טערייל.

— וואָס איז דער אַייל?

— מאַכט ניט קיינ שטיק, איר זיינט ניט קיינ קליינינקער.

— טאַקע ניט קיינ קליינינקער. וואָס לייענסטו?

— יעפּרעם סירינען.

— און ווער שרייבט בעסער: דייע וועלטלעכע, צי אָט דער-אַ?

איך שווייג.

— די וועלטלעכע — וועגן וואָס אמערסטן שרייבן זיי? — טשעפּעט ער זיך

ניט אָפּ.

— וועגן אַלץ, וואָס אינ לעבן טרעפט זיך.

— וועגן אַלץ, וואָס באהעפט זיך? הייסט עס, וועגן הינט, וועגן פּערד — זיי

באהעפטן זיך דאָך.

דער פּריקאַשטיק לאַכט. איך בין בייז. נאָר טאָמער פּרוו איך אוועקגיין פּונ

זיי, שטעלט מיך דער פּריקאַשטיק אָפּ:

— ווהינ?

און דער אַלטער דערגייט מיר די יאָר:

— און, געלערנטער, צעבלייס אן אופגאבע. סע שטייען פאר דיר טויזנט הוילע

מענטשן, פינף הונדערט ווייבער, פינף הונדערט מאַנצבלען, און צווישן זיי אָדעם

און כאווע — וויאזוי וועסטו געפיענען אָדעם און כאווען?

ער האָט מיך לאַנג געמאַטערט מיט דער פּראַגע, און צום סאָפּ מיט ניצאָכן

דערקלערט:

— נארעלע, זיי זיינען דאָך ניט געבוירן, נאָר באשאפן געוואָרן, האָבן זיי,

הייסט עס, ניט קיינ נאָפּלען!

דער אַלטער ווייסט א מענגע אזוינע „אופגאבעס“, ער קען פאַרמאַטערן מיט זיי.

די ערשטע צייט האָב איך בעשאַס די דעזשורסטוועס אינ קלייט דערציילט דעם

פּריקאַשטיק דעם אינהאַלט פּונ עטלעכע ביכער, וואָס איך האָב איבערגעלייענט,

איצט האָבן זיך די דאָזיקע דערציילונגען פּארוואַנדלט אינ האַרצווייטעק פּאַר מיר:

דער פּריקאַשטיק האָט זיי איבערדערציילט פּיאָטער וואסילעוויטשן, און דערבײַ

אומיסטן זיי פּאַרדרייט, אפּ א שמוציקן אויפן זיי פּאַרקריפּלט. דער אַלטער האָט

אימ פּלינק צוגעהאַלפּן דערינ מיט אומפּאַרשעמטע אויספּרעגענישן, זייערע קלעפּיקע

צינגער פּלעגן פּארוואַרפּן מיט מיסט פּונ שענדלעכע ווערטער יעוועניע גראַנדע,

ליודמילען, הענריכ IV.

איך האָב פארשטאנען, אז זיי טוען עס ניט פאר שלעכטקייט, נאָר פאר לאנגווייל, נאָר מיר איז דערפון געווען ניט גרינגער. אָנגעמאכט א בלאָטע, האָבן זיי זיך געגראָבן אין איר, ווי די כאזירימ, און געכריקעט פונעם פארגעניגן צו פאטשקען און באליאפען דאָס, וואָס איז שיינ, פאר זיי אָבער פרעמד, אומפאָר-שטענדלעך און לעכערלעך.

דער גאנצער ראָטהויז, זיין גאנצע באפעלקערונג, די הענדלער און די פרי-קאשטשיקעס, האָבן געלעבט מיט א מאָדנעם לעבן, פול מיט קינדער-שלעפישעוואטע, נאָר אלעמאָל בייזע קאטאָועסן. אויב אן אָנגעפאָרענער פויער האָט געפרעגט, וויאזוי נעענטער דורכגיין צו דעם אָדער יענעם אָרט פון דער שטאָט, האָט מען אים שטענדיק אָנגעוויזן א פאלשע ריכטונג — דאָס איז אזוי ווייט געוואָרן אן אלגעמיינע געוויינשאפט, אז ס'האָט שוין די אָפנארער אפילע ניט פארשאפט קיין פארגעניגן. געכאפט א פאָר שטשורעס, פלעג מען זיי צונויפבינדן מיט די עקן און זיך קוויקן דערמיט, ווי זיי רייסן זיך אין פארשיידענע זיטן, בייסן איינע די אנדערע. אמאָל פלעג מען באגיסן א שטשור מיט גאזע און אים אונטערצינדן. מע פלעג צובינדן א הונט אפן עק א צעבראָכענעם אייזערנעם עמער. דער הונט פלעג מיט קוויטש און געקלאפעריי ערגעץ יאָגן אין ווילדן דערשרעק, די מענטשן פלעגן קוקן און קאטשען זיך פאר געלעכטער.

ס'איז געווען אסאך אזוינע פארוויילונגען. ס'האָט געדוכט, אז אלע מענטשן, די דאָרפישע באזונדערס — עקזיסטירן אויסשליסלעך צוליבן צייטפארטרייב פונעם ראָטהויז. אין דער באציונג צו א מענטשן האָט זיך געפילט א שטענדיקער פאָר-לאנג זיך אויסלאכן פון אים, פארשאפן אים ווייטעק, פארדראָס, און ס'איז געווען מאָדנע, וואָס די ביכער, וועלכע איך האָב איבערגעלייענט, שווייגן וועגן אָט דער שטענדיקער אָנגעשטרענגטער שטרעבונג פון די מענטשן כויעק מאכן איינער פונעם אנדערן.

איינע אזא פארוויילונג פונעם ראָטהויז האָט מיר אויסגעוויזן באזונדערס באליי-דיקנדיק און מעס.

אונטן, אונטער אונדזער קלייט, באמ הענדלער מיט וואָל און פוישטן, איז גע-ווען א פריקאשטשיק, וואָס פלעג פארכידעשן דעם גאנצן אונטערשטן מארק מיט זיין פרעסעריי. זיין באלעבאָס פלעג זיך בארימען מיט אָט דער פיייקייט פונעם ארבעטער, ווי מע בארימט זיך מיט דער בייזקייט פון א הונט אָדער מיטן קויעכ פון א פערד. ניט זעלטן פלעג ער ארויסרופן די שכינימ פון די געשעפטן אפ א געוועט:

— ווער גייט אפ צען קערבלעך? איך שטעל דערופ, אז מישקע וועט איך צוויי שוץ אופעסן צען פונט שינקע!

אלע האָבן געוויסט, אז מישקע קען עס מאכן, און מע פלעג ענטפערן:

— אפ קיין געוועט גייען מיר ניט, אָבער שינקע קען מען קויפן, וואָל ער פרעסן, און מירן זען.

— נאָר ריין פלייש זאָל מען אים געבן, אָן ביינער!

מע שפארט זיך אביסל פויל, און אָט קריכט פונעם טונקעלן סכורע-לאגער ארויס א דארער, אָנבערדיקער, ברייטבאקיקער יונג איך א לאנגן דראפענעם פאלטאָ,

אונטערגעבונדן מיט א רויטן קושאק, אינגאנצן א באקלעפטער מיט שטיקער וואָל. ער
נעמט מיט אכטונג אראָפּ דעם קארטון פונעם קליינעם קאַפּ, קוקט שוויגנדיק מיטן
מוטנעם בליק פון די טיפֿאַינגעפאלענע אויגן אינעם באַלעבאַס קיילעכיק פּאַנעם,
וואָס איז אָנגעגאַסן מיט צונטערנעם בלוט, באוואקסן מיט גראָבע הארטע
האַר.

- באַטמאַן, דו נעמסט זיך אופעסן א כאַזער-שענקל?
- איך וויפּל צייט? — פּרעגט מישקע זאַלעכ, מיט א דינער שטימ.
- איך צוויי שאָ.
- שווער.
- וואָס הייסט — שווער?
- דערליבט דערצו א פּאַרל ביר!
- ס'גייט, — זאָגט דער באַלעבאַס און באַרימט זיך: — מיינט ניט, אז ס'איז באַ
אימ אפּן נישטערן האַרצן, ניין — אינדערפרי האָט ער אַרײַנגעקוועטשט א צוויי פונט
קוילעטש, און צו האַלפּן טאַג האָט ער געמיטיקט, ווי עס דארף צו זײַן...
מע ברענגט די שינקע, ס'קומען זיך צונויפּ די צושייער, אַלץ פעסטע סאַכרימ,
שטייפּ אײַנגעקוטעט איך שווערע פוטערס, ענדלעכע אפּ ריזיקע געוויכטן; מענטשן
מיט גרויסע בליכער, און די אויגן באַ אַלעמען קלייניקע, איך פעסט-געשוילעכצן,
און פאַרצויגן מיט א שלעפּעריק רויכל פון אומענדלעכע לאַנגווייל.
- איך אן ענגן קרייז, די הענט פאַרוקט איך די אַרבל, רינגלען זיי אַרומ דעם עסער,
וואָס איז באוואָפּנט מיט א מעסער און א גרויסן פּיידעק קאַרענעם ברויט. ער ציי-
לעמט זיך שטרענג, זעצט זיך אפּ א קנויל וואָל, לייגט די שינקע אפּן קעסטל לעבן
זיך, מעסט זי אויס מיט פוטער אויגן.
- אָפּגעשניטן א דיך ריפּטל ברויט און א דיךן ריפּט פלייש, לייגט זיי דער עסער
צונויפּ צוזאַמען, טראָגט צו מיט פיידע הענט צום מויל — די ליפּן זיינע ציטערן,
ער באַלעקט זיי מיט דער לאַנגער הינטישער צונג. סע זעען זיך די קליינע שאַרפע
צייגן, און מיט הינטישער מאַניר בייגט ער אָן די מאַרדע איבערן פלייש.
- אָנגעהויבן!
- קוקט אפּן זייגער.
- אַלעמעןס אויגן זיינען געשעפּטלעך געווענדעט צום עסערס פּאַנעם, אפּ זײַן און-
טערשטער קינבאַק, אפּ די קיילעכיקע קנוילן אונטער די אויערן. מע קוקט, וויאזוי
דיך שאַרפּער קינ פאַלט און הייבט זיך גלייכמעסיק, מע טיילט זיך פּוילבלעך מיט
געדאַנקען:
- קוועטשט, ווי א בער!
- און דו האָסט אַמאָל געזען א בער עסנדיק?
- איך לעב דען איך וואָלד? אזוי רעדט זיך — פּרעסט, ווי א בער.
- מע זאָגט — ווי א כאַזער.
- א כאַזער וועט א כאַזער ניט עסן...
- מײַן לאַכט אָן כיישעק, און איינער א ווייסער פאַריכט באלד:
- א כאַזער עסט אַלץ — כאַזירימלעך אויך, אפּילע זײַן ברודער...
- דעם עסערס פּאַנעם ווערט ביסלעכווייז ברויט, די אויערן גרוילעכ-בלוי, די אײַן-

געפאלענע אויגן קריכן ארויס פון די ביינערדיקע גריבער, ער אָטעמט שווער, נאָר
דער קיין זינער באוועגט זיך אלץ אזוי גלייכמעסיק.

— לייג זיך אָן, מיכלאַָ, די צייט גייט! — גיט מען אימ אונטער היץ. ער מעסט
אומרוק מיט די אויגן די רעשטן פלייש, טרינקט ביר און קניט ווייטער. דער
אויילעם ווערט לעבעדיקער, אלץ אָפטער כאַפנדיק אַ קוק אפן זייגער, וואָס אינ די
הענט באַ מישקעט באַלעבאַס. מענטשן וואָרענען איינע די אנדערע:

— ער זאָל ניט אמאָל איבערפירן דעם זייגער אפ צוריק — נעמט באַ אימ צו!

— אפ מישקען גיב אַכטונג: ער קען נאָך אַראָפלאָזן שטיקלעך אינ די אַרבל

אַריין!

— ער וועט ניט אופעסן צו דער שאָ!

מישקעט באַלעבאַס שרייט מיט ברענ:

— איך שטעל אַ פינפונצואַנציקער! מישקע, ווייז, וואָס דו קענסט!

דער אוילעם רייצט אונטער דעם באַלעבאַס, נאָר קיינער נעמט ניט אָן דעם גע-

וועט.

און מישקע קניט אלץ און קניט, זיין פאַנעם איז שוין ענדלעך אפ דער שינקע,
די שאַרפע ווייכביינעריקע נאָז פליפט נאָגנדיק אונטער. ס'איז אַ שרעק צו קוקן אפ
אימ. מיר דוכט, אז ער וועט זיך באַלד צעשרייען, צעוויינען:

— דערבארעמט זיך...

אָדער — ער וועט זיך פאַרכלינען מיט פלייש ביזן האַלדז, וועט זיך אַ שלייִדער

טון מיטן קאַפּ די צושויער צו די פיס און וועט שטאַרבן.

ענדלעך, האָט ער אלץ אופגעגעסן, האָט אויסגעשטעלט אַ פאַר שיקערע אויגן

און כריפעט מיד:

— אַ טרונק...

און דער באַלעבאַס קוקט אפן זייגער און וואָרטשעט:

— האָט פאַרשפעטיקט, דער פאָדליעצ, אפ פיר מינוט...

דער אוילעם רייצט זיך מיט אימ:

— אַ שאָד, וואָס מיר זיינען ניט געגאַנגען מיט דיר אינ געוועט, וואָלסט פאַר-

שפילט!

— און פונדעסטוועגן איז עס אַ כייע אַ יונג!

— יאָ, אינ אַ צירק וואָלט מען אימ באַדאַרפט...

— ווי גאָט קען עס פאַרקריפלען אַ מענטשן, אַ?

— גייען מיר טיי טרינקען, צי וואָס?

און מע שווימט אוועק, ווי באַרוזשעס, אינ טראַקטיר אַריין.

איך וויל פאַרשטיין, וואָס האָט צונויפגענומען אָט די שווערע טשוהונענע מענטשן

אַרום דעם אומגליקלעכען באַכער, פאַרוואָס פאַרווילט זיי זיין קרענקלעכע פּרעסע-

רישקייט?

ס'איז כווישעכדיק און אומעטיק אינ דער שמאַלער גאַלעריי, וואָס איז ענג פאַר-

וואַלגערט מיט וואָס, שאַפנפעל, האַנפ, שטריק, רימער-סכוירעס. פונעם פאַנעל טיילן

זי אָפ זיילן פון ציגל, אומגעלומפערט גראַבע זיינען זיי, אַרומגעהיריזעט פון צייט,

פאַרשפריצט מיט בלאַטע פון דער גאַס. אַלע ציגל און שפאַלטן צווישן זיי זיינען

שוין איבערגעציילט געדאנקלעך אוואדע טויזנטער מאָל און האָבן זיך אפ שטענדיק אָפגעזעצט אינ זיקאָרן מיט דער שווערער נעץ פון זייערע העסלעכע געמעלן. איבערן פאנעל, ניט געפילט, גייען די פוסגייער. איבער דער גאס, ניט געכאפט, ציען זיך פורלעך, שליטנס מיט סכורע. הינטער דער גאס, אינ רויטן ציי- גלענעם קוואדראט פון די צווייטשטאָקע קלייטן, איז א פלאץ, פארוואלגערט מיט קאסטנס, מיט שטרוי, מיט געקנייטשטן פאק-פאפיר, באדעקט מיט קויטיקן צעטראָ- טענעם שניי.

אָט דאָס אלץ, איינינעם מיט די מענטשן, מיט די פערד, כאַטש עס בא- וועגט זיך, ווייזט עס אויס אומבאוועגלעך, דרייט זיך פויל אפ איינ אָרט, צוגע- פעסטקט צו אימ מיט אומזיכטיקע קייטן. מיטאמאָל דערפילסטו, אז דאָס דאָזיקע לעבן איז קימאט קלאנגלאָז, ביז שטומקייט אָרעם מיט קלאנגען. סע סקריפען פאָ- לאָזעס פון שליטנס, ס'קלאפן טירן פון מאגאזינען, סע שרייען הענדלער מיט קוכנס, מיט לעקעך, נאָר די קוילעס פון די מענטשן קלינגען ניט פריילעך, אָן כיישעק, זיי זיינען איינארטיק, ווערט צו זיי גיך צוגעווינט און הערט זיי אופ צו באמערקן. לעווייעדיק הודען די גלעקער פון די קלויסטערס, אָט דער אומעטיקער גע- קלאנג איז שטענדיק דאָ אינ זיקאָרן פונעם אויער. סע דוכט זיך, אז ער שווימט אינדערלופטן איבערן מארק אָן אופהער, פון אינדערפרי ביז באנאכט. ער דרינגט דורכ אלע געדאנקען, געפילן, לייגט זיך, ווי א דריקנדיקער קופערנער אָפזאץ, אי- בער אלע איינדרוקן.

לאנגווייל, קאלטער און נודנער, אָטעמט פון אומעטום: פון דער ערד, וואָס איז צוגעדעקט מיטן ברודיקן שניי, פון די גרויע שניי-הורבעס אפ די דעכער, פון דעם פליישענעם ציגל אינ די געבייען; לאנגווייל שטייגט אופ פון די קוימענעס מיטן גרויען רויך און קריכט ארום צום גרוינקן, נידעריקן, ליידיקן הימל; מיט לאנגווייל רויכערן זיך די פערד, אָטעמען די מענטשן. ער האָט זיך רייכט — א שווערן און טעמפן רייכט פון שווייס, פעטס, קאָנאָפליע-איי, קוכנס און רויכ. אָט דער רייכט קוועטשט דעם קאָפ, ווי א ווארעם ענג היטל, און, אריינדריינגענדיק אינ דער ברוסט, רופט ער ארויס א מאָדנע פארשיקערונג, א טונקעלן פארלאנג צו פארמאכט די אויגן, ווילד זיך צעשרייען און אנטלויפן ווי-ניט-איז און צעזעצן זיך אינ געלויפ מיטן קאָפ אינ דער ערשטער וואנט.

איך קוק זיך איינ אינ די פענעמער פון די סאָכרימ — אויסגעפאשטע פענעמער, שטייפ אָנגענאָסענע מיט געדיכטן, פעטן בלוט, אָנגעקנייפטע פון פראָסט און אומ- באוועגלעכע, ווי אינ שלאָפ. די מענטשן גענעצן אָפט, צעפענענדיק די מיללער, ווי פיש, ארויסגעוואָרפענע אפן טרוקענעם זאמד.

ווינטער איז דער האנדל שוואכ, און אינ די אויגן בא די הענדלער איז ניטאָ אָט דער וואכנדיקער רויבערישער גלאנץ, וואָס באשיינט און באלעבט זיי אביסל זומער-צייט. די שווערע פוטערס, וואָס בינדן די באוועגונגען, בייגן צו די מענטשן צו דער ערד. רעדן ריינד די סאָכרימ פויל, און טאָמער זיינען זיי אינקאס — קריגן זיי זיך. איך מיינ, זיי טוען עס אומיסטן, צו ווייזן איינער דעם אנדערן — מיר לעבן!

מיר איז גאנץ קלאָר, אז דער לאנגווייל דריקט זיי, דערהארגעט, און נאָר מיט

דעם אומדערפאָלגלעכע געראנגל קעגן זײַן אלצפארשלינגענדיקער קראפט קאָן איך זיך דערקלערן די אכזאָריעסדיקע און נײַט-קלוגע קאטאָוועס-פארווייזונגען פון אָט די מענטשן.

אן אנדער מאָל שמועס איך וועגן דעם מיט פּיאָטער וואסלייעוויטשן. כאָטש איך אלעמײַן באציט ער זיך: צו מיר מיט שפּאַט און כוױזעק, נאָר איך געפּעלסט מײַן לײדנשאפט צו ביכער, און צײַטנווייז דערלויבט ער זיך רײדן מיט מיר בא-לערנדיק, ערנסט.

— סע געפּעלט מיר נײַט, ווי סאָכרימ לעבן, — זאָג איך.

אָנוויקלענדיק א זשמוט באָרד אפּן לאנגן פינגער, פרעגט ער:

— פּונוואנען ווייסטו, ווי זײַ לעבן? גײסט צו זײַ אָפט ארײַן צוגאסט? דאָ, באַכער, איז א גאס, און אפּ דער גאס לעבן נײַט די מענטשן, אפּ דער גאס האנדלען זײַ, אָדער מע גײט דורך אפּגיכ, — און ווידער אהײַם! אפּ דער גאס גײען מענטשן ארויס אָנגעטאָג, און אונטערן אָנטאָג, קען מען נײַט וויסן, אוועלעך זײַ זײַנען. אָפּן לעבט דער מענטש בא זיך אינדערהײַם, איך זײַנע פיר ווענט, און וויאזוי לעבט ער דאָרטן — דאָס ווייסטו נײַט!

— אָבער די געדאנקען זײערע זײַנען דאָך אלצײַנע סײַ דאָ, סײַ אינדערהײַם? — און ווער קאָן וויסן, וואָס פארא געדאנקען דער שאַכנ האָט? — רעדט דער אלטער מיט א וואָגיק באסל, שטרענג פארקײלעכנדיק די אויגן. — געדאנקען זײַנען ווי לײַז, זײַ קאָן מען נײַט איבערצײַלן — זאָגן אלטע לײַט. עפשער, אז א מענטש קומט אהײַם, פאלט ער אפּ די קני און צעוויינט זיך, בעטנדיק גאָט: פארגיב מיר, האר, איך האָב געווינדיקט איך דײַן הײליקן טאָג? עפשער, איך זײַן הײַם פאר איך א מאָנאסטיר, און ער לעבט דאָרטן מיט גאָט אלײַן? אזוי איז עס. איטלעך שפּײַנלעך בױז וויסן זײַן ווינקלעך; פלעכט דיר דײַן געוועבס, נאָר קאָן פארשײַן דײַן וואָג, סע זאָל דיך אויסהאלטן...

אז ער רעדט ערנסט, קלינגט זײַן קאָל נידעריקער, באסאָווער, ווי פארטרויענדיק וויכטיקע סוידעס.

— דו אָט קלערסט איבער אסאך, נאָר איבערקלערן איך פאר דיר צו פרי, איך זײַנע יאָרן לעבט מען נײַט מיטן סײַכל, נאָר מיט די אויגן! הײסט עס, קוק, פארא געדענק און שווינג. פאר געשעפט-זאכן נוצט סײַכל, פאר דער נעשאַמע אָבער — גלױבן! דאָס, וואָס דו לײענסט ביכער, דאָס איז גוט, נאָר איך אלצ דארפּ מען וויסן א מאָס: אנדערע דערלײענען זיך בױז מעשוואס און בױז גאָט-לײקענען...

ס'האָט מיר אויסגעוויזן, ער איז אומשטערבלעך, — ס'איז שווער געווען זיך פאָר-צושטעלן, ער זאָל זיך עלטערן, זיך ענדערן. ער האָט לײב געהאט דערצײלן מײַסעס וועגן סאָכרימ, גאזלאָנימ, פאלשגעלט-מאכערס, וואָס זײַנען געוואָרן בארימטע לײַט. איך האָב זיך שוין גענוג אָנגעהערט אזײַנע מײַסעס פונעם זידן, און דער זידע פלעג דערצײלן בעסער, ווי דער פירזאָגער, נאָר דער זיך פונ די געשיכטעס איז געווען דער זעלבער: פארמעגן פארשאפט מען זיך שטענדיק דורך פארברעכען קעגן מענטשן און גאָט. פּיאָטער וואסלייעוויטש האָט צו מענטשן קײַן מיטלײַד נײַט געהאט, נאָר וועגן גאָט האָט ער גערעדט מיט א ווארעם געפיל, זיפצנדיק און באהאלטנדיק די אריגן.

— אזוי אָט נארט מען עס גאָט, און ער, פּאָטערל יעזוס, זעט אלץ אונ וויינט :
מענטשן מײַנע, מענטשן, וויי צו אייך, מענטשן, גענעם איז פאר אייך אָנגעגרייט!
איינמאָל האָב איך זיך דערוועגט אימ דערמאנען :

— איר נארט דאָך די פויערימ...
דאָס האָט אימ ניט באַלידיקט.

— ווי גרויס זײַנען מײַנע געשעפטן? — האָט ער געזאָגט. — כײַעק אראָפּ א
דרייערל, א פינפערל, אָט איז מײַן גאנצע מאכערײַ.

טרעפנדיק מיך באמ לײענען, נעמט ער דאָס בוך פון מײַנע הענט, פרעגט אויט
קאפּדאָניש וועגן דעם איבערגעלײענטן, און, כידעשנדיק זיך אומצוטרוילעך, זאָגט
ער צום פריקאשטיק:

— זע נאָר, פארשטייט איך די ביכער, דער שעלמעץ!
און ער לערנט מיך מיט א סיידער, צום פאראגעדענקען:

— הער מײַנע ווערטער, ס׳וועט דיר צונוצ קומען! קירילעס זײַנען געווען צוויי,
ביידע יעפּיסקאָפּן: איינער אן אלעקסאנדרינישער, דער צווייטער — א יערושאלאָמער.
דער ערשטער האָט זיך געראנגלט קעגן דעם פארשאַלטענעם יערעטיקער נעסטאָרי,
וואָס האָט געלערנט שענדלעך, אז וויבאלד די גאָט-געווינערן, הייטט עס, איז דאָך
געווען א מענטש, האָט זי דעריבער ניט געקענט געבוירן קיין גאָט, זי האָט גע-
בוירן ווידער טאקע א מענטשן, מיטג נאָמען און מיט די מײַסימ קריסטוס, דאָס
הייסט, אן אויסלייזער פאר דער וועלט: דארפּ מען זי אָנרופּן ניט גאָט-געווינערן,
נאָר קריסטוס-געווינערן. פארשטייט? דאָס איז אָנגערופּן — יערעז, אפּיקאָרעס.
דער יערושאלאָמער קיריל אָבער האָט געפירט א קאמפּ קעגן דעם יערעטיקער ארי...
בא מיר פלעג שטארק אויסנעמען זײַן קענען די קלױסטער-געשיכטע, און ער
פלעג, צופנדיק די באַרד מיט דער געפעסטעטער גאלעכשער האנט, זיך באַרימען:

— איך בין איך די זאכּ א גענעראַל. איך בין קיין מאָסקווע, צו טראָצע, גע-
פאָרן אפּ א וויקוע. מיט די גיפטיקע געלערנטע די ניקאָניאנער, גאלאָכימ און
וועלטלעכע. איך, קליינער, האָב אפּילע מיט פראָפעסאָרן געשפרעכט געפירט, יאָ!
איינ גאלעך האָב איך אזוי פארטריבן מיט מײַן ווערטער-בײַטש, אז ס׳איז אימ
אוועק בלוט פון דער נאָז — אָט ווי!

די באקן פלעגן זיך אימ באדעקן מיט א רויטלעכקייט, די אויגן פלעגן זיך צע-
בלען. אָט דאָס בלוט פון דעם קעגנערס נאָז האָט ער, ווייזט אויס, געהאלטן פארן
העכסטן פונקט פון זײַן דערפאָלג, פאר דעם העלסטן רובין איך דער גאָלדענער
קרוין פון זײַן רום, און ער פלעג דערציילן וועגן דעם מיט ברעג פון טײַווע:

— א שײַנער גאלעכעץ, א געוונטער! שטייט פארן אנאָלי, און פון דער
נאָז — קאפּ, קאפּ! און זעט ניט די שאנד זײַנע. א בייזער גאלעך געווען, ווי א
לײב פון דער מידיבער, א שטימ — ווי א גלאָק! און איך נעם אימ שטילינקערהייט,
און אלץ איך דער נעשאַמע ארייַן, אונטער דער זיבעטער ריפּ, מיט די ווערטער
מײַנע, ווי מיט אָלן... און ער איז מאמעש, ווי אן אויוון א הייסער, אזוי גליט
ער זיך אָן מיט יערעטישער בייזקייט... עך, ס׳האָבן זיך געטאָן אמאָל מײַסימ!

אָפּטמאָל פלעגן ארייַנקומען נאָך אנדערע פירזאָגערס: פאכאָמי, א מענטש מיט
א גרויסן בויך, איך א פארשמאָלצטע וועטער פאָדיאָווקע, א בלינדער אפּ איינ אויג,

א צעויררענער און א כרויקענדיקער; לוקיאנ, א קלייניטשקער אלטינקער, א גלאטער, ווי א מויז, א ליבלעכער און א שמידדיקער, און מיט אימ א גרויסער כמורנער מענטש, ענלעכ אפ א קוטשער, א שווארצבערדיקער, מיט א טויט פאָנעם, ניט קיינ אגענעמענס, נאָר א שיינס, מיט אומבאוועגלעכע אויגן. קימאט אלעמאָל פלעגן זיי ברענגען פארקויפן אלטע ביכער, איקאָנעס, דעמפּקייילימ, עפעס בעכערס. אמאָל פלעגן זיי ברענגען מיט זיכ צו פירן די פארקויפערס — א זקיינע צי א זאָקן פון הינטער דער וואָלגע. פארענדיקט מיט די געשעפטן, זעצט מען זיכ צו דער טטויקע, ווי די קראָען אפ א מעזשע, מע טרינקט טיי מיט קוילעטש און פיסנעם צוקער און מע דערציילט איינע די אנדערע וועגן די רעדיפעס מיצאד דעם ניקאָנאָנישן קלויסטער: דאָרט האָט מען געמאכט א זוכונג, אָפגענומען גאָט־דינסטלעכע ביכער, דאָ האָט פאָליציע פארמאכט א געבעט־הויז און צוגעצויגן די באלעבאטימ צום גע־ריכט לויט דעם 103־טן ארטיקל. אָט דער 103־טער ארטיקל איז אָפטער ווי אלע געווען די טעמע פון זייערע שמועסן, נאָר גערעדט האָבן זיי וועגן אימ רויק, ווי וועגן עפעס, וואָס איז אומפארמיידלעך, אשטייגער, ווינטער א פראָסט.

די ווערטער — פאָליציע, זוכונג, טורמע, געריכט, סיביר — ווערטער, וואָס האָבן שטענדיק געקלונגען אין זייערע געשפרעכע וועגן די רעדיפעס פארן גלויבן, זיינען מיר געפאלן אפ דער נעשאַמע, ווי הייסע קוילן, צעגליענדיק א סימפאטיע און מיטגעפיל צו אָט די אלטע לייט. די איבערגעלייענטע ביכער האָבן מיכ אָנגעלערנט אכטן מענטשן, איינגעשפארטע אינעם דערגרייכן זייערע צילן, שעצן גייסטיקע פעסטקייט. איכ פלעג פארגעסן אלדאָס שלעכטס, וואָס איכ האָב געזען אין אָט די לערערס פון לעבן, איכ האָב געפילט נאָר זייער רויקע איינגעשפארטקייט, הינטער וועלכער ס'איז, ווי מיר האָט אויסגעוויזן, פארבאהאלטן דער אומגעוואקלטער גלויבן פון לערערס אין זייער עמעס, די גרייטקייט צו נעמען אפ זיכ פארן עמעס אלע יעסורים. שפעטער, אז מיר איז געלונגען צו זען אסאך אזוינע און ענלעכע אָפהיטער פונעם אלטן גלויבן, סיי אין פאָלק, סיי צווישן דער אינטעליגענצ, האָב איכ פארשטאנען, אז די דאָזיקע איינגעשפארטקייט איז — פאסיווקייט פון מענטשן, וואָס האָבן ניט ווהינן צו גיין פון דעם אָרט, ווו זיי שטייען, און ווילן אינ ערגעץ ניט גיין, ווילן, פעסט געבונדן מיט די פענטעס פון אלטע ווערטער, אויסגעלעבטע באגריפן, זיינען זיי פארגליווערט געוואָרן אין אָט די ווערטער און באגריפן. זייער ווילן איז אומבא־וועגלעך, ניט פייק צו אנטוויקלען זיכ אין דער ריכטונג צו דער צוקונפט, און ווען עפעס א קלאפ פון דרויסן ווארפט זיי אראָפּ פונעם געווינטן אָרט, קויקלען זיי זיכ מעכאניש ארונטער, ווי א שטיין פון א בארג. זיי האלטן זיכ אפ זייערע פאָסטנס באמ צווינטער פון די אָפגעלעבטע עמעסן, מיט דער טויטער קראפט פון זיכרוינעס וועגן דער פארגאנגענהייט און מיט זייער קרענקלעכער ליבע צו לייַדן, אונטער־דריקט זיי, נאָר ווען מע זאָג בא זיי אָפנעמען די מעגלעכקייט צו לייַדן, וואָלטן זיי, אויסגעליידיקטע, פארשוונדן, ווי די וואָלקנס אין א פרישן ווינטיקן טאָג.

דער גלויבן, וואָס פאר אימ זיינען זיי מיט פארגעניגן און מיט גרויסער זעלבס־צופרידנקייט גרייט געווען צו לייַדן, איז אַן סאָפעק א שטארקער גלויבן, נאָר ער דערמאנט אן אָפגענוצעוועטן מאלבעש, — א דורכגעשמאָלצעוועטער מיט אלערליי ברוד, איז ער טאקע דעריבער ווייניק צוטריטלעך פאר דער צעשטערנדיקער ארבעט

פון דער צייט. דער געדאנק און דער געפיל האָבן זיך צוגעווינט צו דעם ענג
שווערן אויבערהייט פון פּאַרורטיילן און דאָגמאַטן, און כאַטש זיי זינען שוין
אומבאַפּליגלט און צעהויקערט, דאָך לעבן זיי היימלעך, באַקוועם.

אָט דער גלויבן מאַכעט געווינשאַפט איז איינע פון די טרויעריקסטע און
שעלעכסטע דערשיינונגען אין אונדזער לעבן. אינעם געביט פון אָט דעם גלויבן,
ווי אין שאַטן פון א געמויערטער וואנט, וואַקסט יעדער נייע לאַנגזאַם, פאַרקריפּט,
וואַקסט אויס זאַפּט-אַרעם. אין אָט דעם פינצטערן גלויבן איז פאַראַן צו ווייניק
שטראַלן פון ליבע, צופיל באַליידיקונג, פאַרביטערטקייט און קינע, וואָס איז שטענ-
דיק איינס מיט פינצטשאַפט. דער פייער פון אָט דעם גלויבן — דאָס איז דער פּאַס-
פּאַרנער גלאַנצ פון פּוילעניש.

נאָר ביז איך האָב זיך אין דעם איבערצייגט, האָב איך געמוזט איבערקומען
אַסאך שווערע יאָרן, אסאך צעברעכן אין דער נעשאַמע באַ זיך, ארויסוואַרפן פון
זיקאַרן. אין יעדער צייט אָבער, ווען איך האָב צום ערשטן מאָל באַגעגנט די לערער
פון לעבן צווישן דער לאַנגווייליקער און נידערטרעכטיקער ווירקלעכקייט, האָבן זיי
מיר געשיינט ווי מענטשן פון גרויסער גייסטיקער קראַפט, ווי די בעסטע מענטשן
פון דער ערד. קימאַט יעדער איינער פון זיי איז געווען אונטערן געריכט, איז גע-
זעסן אין טורמע, איז געווען ארויסגעשיקט פון פאַרשיידענע שטעט, האָט געוואָגלט
איבער די עטאַפּן מיט אַרעסטאַנטן; אלע האָבן זיי געלעבט פּאַרויזטיק, אלע האָבן
זיי זיך אויסבאַהאַלטן.

פונדעסטוועגן האָב איך געזען, און באַקלאַגנדיק זיך אפּ דער „גייסט-אונטער-
דיקונג“ פון די ניקאַנאַנער, דריקן אונטער די זקיינעם אליינ זייער גערן און אפּ-
לע מיט פאַרגעניגן איינער דעם אנדערן.

דער איינזיקער פאַכאַמי האָט, אויסטרינקענדיק, ליב געהאַט זיך באַרימען מיט
זיין ווירקלעכן כידושימדיקן זיקאַרן, — אייניקע ביכער האָט ער געוואָסט „אַפּן
פינגער“ — ווי א ייִד א קלויזניק ווייס דעם טאַלמוד; שטעקט אַריין א פינגער אין
א וועלכן ס'איז זיטל, און פון יענעם וואָרט, אפּ וועלכן דער פינגער שטעלט זיך
אַפּ, הייבט פאַכאַמי אָן לייענען ווייטער אפּ אויסווייניק, מיט א ווייניק, געפאַנפּעט
קעלכל. ער קוקט שטענדיק צום פּאַל אַראָפּ, און זיין איינציק אויג לויפט אומ איבערן
פּאַל אזוי אומרויק, פונקט סע זוכט עפעס פאַרלוירנס, זייער קאָסטבאַרס. אָפּטער ווי
אַלץ פלעג ער באַווייזן דעם פּאַקוס אפּן בוך פונעם פירשט מישעצקי „דער רוסישער
ווינצווייג“, — ער האָט באַזונדערס גוט געוואָסט „די פילגעדולדיקע און פּוּלמוטי-
קע ליידן פון די ווינדערלעכע און אלהעלדישע קדושימי“, און פּיאַטער וואַסיליעוו
פלעג אַלץ זוכן אימ צו כאַפּן באַ א גרייז.

— לייגסט, ס'איז געשען ניט מיט קופּריאַנען דעם הייליקן טאַם, נאָר מיט דעניס
דעם אומשוואַדיקן.

— וואָס פאַר א דעניס? דיאַניסי, זאָגט מען...

— טשעפע זיך ניט צו א וואָרט!

— און דו לערן מיך ניט!

אין א מינוט אַרום זינען זיי שוין ביידע אופּגערדאָלט פאַר קאַס, קוקן איינער
דעם אנדערן אין די אויגן און ריינד:

— אומפארשעמטער פארצעפ דו, גיסט נאָך דער קישקע, אָט וואָס פאר א פעם-
פיק דו האָסט אָנגעפרעסן...

פאכאָמי ענטפערט, ווי ער זאָל ציילן אפ רעכנביינדלעך:

— און דו ביסט א נויפ, א צאפ, א ווייבערשער נאָכלויפער.

דער פריקאשטשיק שמייכלט גיפטיק, די הענט באהאלטן אינ די ארבל, און
רייצט אונטער די אָפהיטער פונ דער פארציטיקער פרומקייט, ווי די יינגלעך.

— אזוי, דערלאנג! אנו, נאָך!

איינמאָל האָבן זיך די זקיינימ צעשלאָגן. פיאָטער וואסייליעוו האָט מיט אומגע-
ריכטער פלינקשאפט אָנגעפאטשט דעם כאווער די באקן און אימ געצווונגען מאכן פיס,
און, ווישנדיק זיך מיד דעם שווייס פונ פאָנעם, האָט ער נאָכגעשרינג דעם אנטלויפן-
דיקן:

— געדענק — אפ דיין קאָפ די זינד! דאָס האָסטו, פארשאַלטענער, מיין האנט
אינ זינד אריינגעבראכט, טפו זאָלסטו ווערן!

ער האָט באזונדערס ליב געהאט פירהאלטן אלע זיינע כאוויירימ, אז זיי זיינען
ניט גענוג פעסט אינעם גלויבן און פאלן אריין אין ניט-זאָגערין.

— ס'איז אלץ אלעקסאשקע פירט אייך אראָפ פונ וועג, — וואָס זאָסטו, ס'ארא
האָן ס'האָט זיך עס צעקרייט!

די ניט-זאָגערין האָט אימ אופגעגעט און, קענטיק, געשראָקן, נאָך אפ דער
פראגע, וואָס איז דער טאָכ פונ דער לערע, פלעג ער ענטפערן ניט זייער פאר-
שטענדלעך:

— די ניט-זאָגערין איז די סאמע ביטערסטע יערעטישקייט. אינ איר איז בלויז
הוילער פארשטאנד, און קיין גאָט איז ניטאָ! אָט צווישן די קאָזאקן, זע, פונ קיין
איינ זאכ האלטן זיי ניט, אויסער דער ביבל, און די ביבל איז פונ די דייטשן
די סאראטאָווער, פונ ליוטערן, וועגן וועלכן ס'איז געזאָגט: „א נאָמען האָט
ער זיך א פאסיקן אָנגענומען: עמעס טאקע ליוטער, ליוטע רופט ער זיך אָן, און
ליוטע (א בייזער, אכזאָרישער) איז ער!“ זיי הייסן, די ניט-זאָגערס, שאַלאָפוטן
און אויך שטונדע, און אלץ גייט עס פונ מירעוו, פונ די דאָרטיקע יערעטיקער.

צוטופענדיק מיטן צעקאליעטשעטן פוס, האָט ער גערעדט קאלט און וואָגיק:

— אָט וועמען דער ניריטואלער קלויסטער וואָלט באדארפט יאָגן, אָט וועמען
רוינירן און צינדן! און ניט אונדז, מיר זיינען רוס פונ פארציטינס אָן, אונדזער
גלויבן איז דער עמעס, דער וואָרצלדיקער רוסישער גלויבן, און דאָס אלץ איז מיי-
רעוו, פארקריפלטע פריידענקערין! פונ די דייטשן, פונ די פראנצויזן — וואָס פאר א
גוטס קאָן שוין ארויסקומען! אָט האָבן זיי אינ צוועלפטן יאָר...

צעפלאַקערנדיק זיך, פלעג ער פארגעסן, אז פאר אימ איז א יינגל; מיט א
שטארקער האנט פלעג ער מיך אָנעמען פארן קושאק, און, דאָס צוציענדיק צו זיך,
דאָס אָפשוטינסדיק, האָט ער גערעדט שיינ, צערודערט, הייס און יונג.

— עס בלאַנדזעט דער מענטשלעכער פארשטאנד אינ די וועלדער פונ זיינע
אויסטראכטענישן, געגלייבן צו א וואָלף א בייזן, בלאַנדזעט ער, צום טייוול אונטער-
טעניק, פייניקט די נעשאַמע די מענטשלעכע, גאָסט געשאנק! וואָס האָבן זיי אויסגע-
קלערט, דעם ניט-גוטנט דינער? די באַגאַמילן, וואָס דורכ זיי האָט זיך די גאנצע

ניט-זאָגעריִ פֿארשפּרייט, האָבן געלערנט: דער סאָטן זאָל זײַן גאָטס א זון, דער עלטערער ברודער פון יעזוס קריסטוס, — אָט ווױהינ זיי זײַנען דערגאנגען! זיי האָבן אויך געלערנט: ניט געהאָרכן קײן הערשאפטן, ארבעטן דארפֿ מען ניט, ווייב און קינדער — אוועקוואַרפֿן, גאָרניט דארפֿ ער ניט, דער מענטש, קײן שום אָרדענונג ניט, נאָר זאָל דער מענטש לעבן, ווי ער וויל, ווי דער ניט-גוטער וועט אימ אָנווייזן. אָט האָט ער זיך ווידער באוויזן דער אלעקסאשקע, אָ, ווערעמ...

ס'פלעג זיך מאַכן, אז אינ דער צײַט פלעג דער פריקאשטיק מיך צווינגען עפעס טאָן, איך גיי אָפֿ פֿונעם אלטן, ער בלייבט אליינ אפֿ דער גאלעריי, און רעדט ווייטער אינ דער פֿוסטקײט אַרומ זיך:

— אָ, אומבאפֿליגלטע נעשאַמעס, אָ, קעצלעך בלינדגעבוירענע, — ווױהינ אנט־לויפט מען פֿון אײַך?

— און דערנאָך, אָפֿגעוואָרפֿן דעם קאָפֿ, אײַנגעשפּארט די הענט אינ די קניי, שווינגט ער לאַנג, שטאַר און אומבאוועגלעך קוקנדיק אינ ווינטערדיקן, גרויען הימל.

ער האָט זיך אָנגעהויבן באַצײען צו מיר אופֿמערקזאָמער און ליבלעכער; טרעפֿן־דיק מיך בא א בוך, פלעג ער מיך גלעטן איבער דער פֿלייצע און רייזן:

— לײען, קלײנער, לײען, סױועט צונוצ־קומען! סײכל־פֿאַרמאָגסטו, ווײַזט אויס, א קאַפֿל. א שאַד — האָסט קײן דערעכערעצ ניט פֿאַר עלטערע, מיט אלעמען א צאָן פֿאַר א צאָן, ווי קלערסטו — ווױהינ קען דיך פֿאַרפֿירן אזא פֿאַרשײטקײט? זי וועט דיך, קלײנער, פֿאַרפֿירן ניט ערגעצ אנדערש, נאָר אינ די ארעסטאַנטישע ראַטעס. ביכער לײען, נאָר געדענק — א בוך איז זיך א בוך, און מיטן אײַגענעם מויעך זוכ! אָט איז בא די כליסטן געווען א לערער דאַנילאָ, איז ער דערגאנגען צום גע־זאַנק, אז, הײסט עס, ניט די אלטע, ניט די נײַע ביכער זײַנען ניט נײַטיק, האָט זיי צונויפֿגענומען אינ אײַנ פֿאַק און — אינ וואסער אײַנ! יאָ... דאָס איז, פֿאַרשײט זיך אויך א נאַרשיקײט! אָט אלעקסאשקע, דער הינטישער קאָפֿ, ער דולט אויך...

ער האָט אלץ אָפֿטער דערמאַנט דעם דאָזיקן אלעקסאשקען, און אײַנמאַל, אַראָפֿקומענדיק אינ קלײט אײַנ א פֿאַרזאָרגטער, א שטרענגער, האָט ער געמאַלדן דעם פריקאשטיק:

— אלעקסאַנדער וואסיליעוו איז דאָ אינ שטאָט, נעכטן אָנגעקומען! כ'האַב אימ געזוכט — ניט געפֿונען. ער באהאַלט זיך! איך וועל דאָ זיצן אביסל, ער וועט אוואַדע אײַנקומען אהער...

דער פריקאשטיק האָט זיך אָנגערופֿן אומפֿריינטלעך:

— איך ווײס ניט גאָרניט, קײנעם ניט!

מיט א פֿאַרנייג פֿונעם קאָפֿ האָט דער אַלטער געזאָגט:

— אזוי דאַרפֿ זײַן: פֿאַר דיר זײַנען אלע מענטשן נאָר קויפֿער און פֿאַרקויפֿער,

און קײן אנדערע זײַנען ניטאָ! זײ מעכאַבעד מיט טײ...

אז איך האָב געבראַכט א גרויסן קופֿערנעם טשײַניק מיט אָקרעפֿ, האָב איך אינ דער קלײט געטראָפֿן געסט: דעם אלטיטשקן לוקיאַן, א פֿריילעך שמײכלענדיקן, און הינטער דער טיר, אינ א טונקעלן ווינקל, איז געזעסן א נײַער מענטש, אָנגעטאַן אינ א וואַרעמער פֿאַרטאָ און הויכע פעלצ־שטיוול, אונטערגעגאַרטלט מיט א גרינעם

קישאק, אינא א היטל, אומגעשיקט אראָפּגערוקט אפּ די ברעמען. דאָס פּאָנעם באַ אימ
איז געווען אַן אומבאוועגלעכס, ער האָט אויסגעזען שטיל, באַשיידן, איז געווען
ענלעך אפּ א פּריקאטשיק, וואָס האָט נאָרוואָס פּארלאָרן די שטעלע און איז שטארק
דערשלאָגן דערפּונ.

פּיאָטער וואַסיליעוואָ האָט, ניט קוקנדיק אינ זײַן זײַט, עפעס גערעדט שטרענג
אין וואָגיק, און יענער האָט מיט א קראַמפּיקער באַוועגונג פּונ דער רעכטער האַנט
אלץ איבערגערוקט דאָס היטל: הייבט אופּ די האַנט, ווי ער וואָלט זיך קלײַבן
איבערצײלעמען, און טוט א שטויס דאָס היטל ארופּ, אזוי נאָך און נאָך, און
האַבנדיק עס אַרופּגערוקט קימאט ביזן שפיץ שײַטל, ציט ער עס ווידער אָן שטייפּ
און אומגעשיקט ביז די ברעמען. אָט דער קראַמפּיקער זשעסט האָט מיך געצווונגען
צו דערמאנען זיך אינעם נארעלע אינאָשע — „דער טויט איז דער קעשענע“.

— סע שווימען אומ אינ אונדזער מוטנעם טיכל פּאַרשיידענע העכט און קאַלאַ-
בוטען די וואַסער, — האָט פּיאָטער וואַסיליעוואָ גערעדט.

דער מענטש, וואָס איז ענלעך אפּ א פּריקאטשיק, האָט שטיל און רוּיק געפרעגט:

— דאָס מיינסטו מיך?

— כאַטשבי טאַקע דיכ... —

דענסטמאָל האָט דער מענש ווייטער געפרעגט, ניט הויכ, נאָר זייער האַרציק:

— נו, און וועגן זיך וואָס וועסטו זאָגן, מענטש?

— וועגן זיך וועל איך נאָר פּאַר גאַט אַליין זאָגן — דאָס איז מײַן זאַכ... —

— ניין, מענטש, און מײַנע אויך, — האָט דער נײַער געזאָגט פּייערלעך און

שטארק, — קער ניט אָפּ דײַן פּאָנעם פּונעם עמעס, פּאַרבלענד זיך ניט מיט צופּיל
שטעלן אפּ זיך, דאָס איז א גרויסע זינד פּאַר גאַט און לײַט!

מיר איז געפּעלן געווען, וואָס ער רופּט אָן פּיאָטער וואַסיליעוואָ מענטש, און

מיך האָט צערודערט זײַן שטימ. ער האָט גערעדט אזוי, ווי גוטע גאַלאַכּימ לײַענען
„גאַט, דו הערשער פּונעם לעבן מײַנעם“, און האָט זיך אלץ געבויגן פּאַרויס,

אַראָפּפּאַרנדיק פּונעם בענקל און פּאַכנדיק מיט דער האַנט פּאַרן פּאָנעם... —

— פּאַררודטייל מיך ניט, איך בין ניט שמוציקער פּונ דיר אינ זינד... —

— דער סאַמאָוואַר האָט פּאַרזאָטן, זיך צעפּאַרשקעט, — האָט מיט פּאַראכטונג

אויסגערעדט דער אַלטער פּירזאָגער, און יענער האָט פּאַרגעזעצט, ניט אָפּשטעלנדיק

זיך אפּ זײַנע ווערטער:

— נאָר איין גאַט ווייסט, ווער סע פּאַרקאַלאַמוטעט מער די קוואַלן פּונ דעם

גײַסט דעם הייליקן. עפּשער, איז עס גאָר איינער זינד? ביכערדיקע, פּאַפּירענע
מענטשן, און איך בין ניט קיין ביכערדיקער, ניט קיין פּאַפּירענער, איך בין אַ

פּראָסטער, לעבעדיקער מענטש... —

— כּווייס די פּראָסטקײט דײַנע, געהערט גענוג!

— דאָס טוט איר פּאַרפּלאָנטערן מענטשן. דאָס ברעכט איר גלײַכע געדאַנקען,

איר, ביכערניקעס אינ פּאַריסיער... איך — וואָס זאָג איך, דערצײל?

— יערעז! האָט געזאָגט פּיאָטער וואַסיליעוואָ, און דער מענטש האָט, באַוועגן-

דיק מיט דער דלָאָניע זיך פּאַרן פּאָנעם, ווי ער וואָלט לײַענען עפעס, וואָס איז אָן-

געשריבן אפּ איר, הייס גערעדט:

— איר מיינט, אז, אריבערטרייבנדיק די מענטשן פון איין שטאל אין א צוויי-
טער, וועט איר זיי מאכן בעסער? און איך זאג — ניין! איך זאג — באפריי זיך,
מענטש! צו וואָס טויג דיר דיין הויז, דיין פרוי און אלץ דינס פארן האר גאָט?
באפריי זיך, מענטש, פון אלץ, פארוואָס מענטשן הארגענען און קוילען איינער
דעם אנדערן, פון גאָלד, זילבער און יעדן פארמעגן, וואָס איז אינדערעמעסן מיט-
קייט און פוילעניש! ניט אפ די פעלדער די ערדישע ליגט דער געשאַמעס רעטונג,
גאָר אין די טאָגן די גאנדינשע! רייסט זיך אָפּ פון אלץ, זאָג איך, צערייסט אלע
בינדונגען, שטריק, צעשטערט די נעצן פון דער וועלט — ס'איז א געפּלעכט אן
אנטיכריסטישער... איך גיי מיטן גלייכנ וועג, איך דריי ניט מיט דער נעשאַ-
מע אהינ און אהער, די פינצטערע וועלט נעמ איך ניט אָן...

— און ברויט, וואסער, קלייד — נעמסטו אָן! דאָס איז דאָך אָבער פון דער
וועלט! — האָט גיפטיק געזאָגט דער אלטער.

גאָר אויך די דאָזיקע ווערטער האָבן אלעקסאנדערן ניט בארירט, ער האָט פאָר-
געזעצט זינס אלץ הארציקער, און כאַטש די שטימ זינע האָט געקלונגען ניט
הויך, האָט געדוכט, אז ער טרובעט אין א מעשענעם טרומייט.

— וואָס איז דיר טייער, מענטש? איין גאָט אליין איז טייער. טאָ שטעל-זשע
זיך פאר אימ ריין פון אלצדינג, רייס אראָפּ די ערדישע פענטעס פון דער נעשאַמע
דינער, און גאָט וועט זען: דו ביסט אליין, ער איז אליין! אזוי וועסטו זיך דער-
נע: טערן צו גאָט, דאָס איז דער איינציקער וועג צו אימ! אָט איז וואָס די רע-
טונג איז אָנגעוויזן — טאטע-מאמע ווארפ אוועק, איז אָנגעוויזן, אלץ ווארפ אוועק,
און אפילע דאָס אויג, וואָס פארפירט דיך — רייס אויס! פון גאָטס וועגן פארניכט
זיך איך די כפייציימ און היט זיך אופ אין גייסט, און דאן וועט אופלאקערן די
נעשאַמע דינע אפ אייביק-אייביקייט...

— אנו, גיי דיר צו אלדע אפּעשדיקע הינט, — האָט געזאָגט פּיאָטער וואסיליעוו,
אופשטייענדיק, — איך האָב געטראכט, דו ביסט פון פאראיאָרן קליגער געוואָרן, און
דו ביסט נאָך ערגער...

דער אלטער איז, וואקלענדיק זיך, ארויס פון קלייט אפ דער טעראסע; דאָס
האָט אלעקסאנדערן אופגערודערט. ער האָט פארכידעשט און אַזליק א פרעג
געטאָן:

— דו גייסט אוועק? און... ווי-זשע?

גאָר דער אלטער לוקיאַן האָט מיט א באַרויקנדיקן ווונק געזאָגט:

— ס'גאָרניט, ס'גאָרניט...

דענסטמאָל איז אלעקסאנדער אפ אימ אָנגעפאלן:

— אָט דו אויך, טומלער אפּדערעדיקער, דו זיפסט אויך עפעס שמאַכטעדיקע
ווערטער. און וואָס קומט ארויס? נו, א דריימאָליקע האלעליאָ, נו, א צוויי-
מאָליקע...

לוקיאַן האָט א שמיכל געטאָן צו אימ און איז אויך אוועק אפ דער טעראסע,
און ער האָט, זיך ווענדנדיק צום פריקאשטשיק, געזאָגט מיט א זיכערקייט:

— זיי קאָנען ניט איבערטראָגן דעם אָטעם מיינעם, קאָנען ניט! פארשווינדן,

ווי רויך פאר פּייער...

דער פריקאשטשיק האָט אפ אימ א קוק געטאָן פון הינטערן שטערן און טרוקן באמערקט:

— אינ די זאכן טו איך זיך ניט אריין.

דער מענטש איז אזויווי צעמישט געוואָרן, האָט אָנגעטאָן דאָס היטל, אויס-געשטאַמלט:

— וויזשע קען מען עס ניט אריינטאָן זיך? דאָס זיינען אזוינע זאכען... זיי פאָדערן, מע זאָל זיך אינ זיי אריינטאָן...

ער איז געזעסן א מינוט שוויגנדיק, אראָפגעלאָזט דעם קאָפּ, דערנאָך האָבן אימ די אלטע א רופ געטאָן, און אלע דריי זיינען זיי אוועק ניט געזעגנטערהייט. אָט דער מענטש האָט אופגעפלאַמט פאר מיר, ווי א שניטער אינ דער נאכט, האָט העל אויסגעברענט און זיך אויסגעלאָשן, צווינגענדיק מיך צו דערפילן עפעס אן עמעס אינ זיין אַפלייקענען דאָס לעבן.

אינאָוונט האָבן איך אויסגעקליבן א צייט און מיט היצ דערציילט וועגן אימ דעם עלטערן מייסטער פונעם איקאָנע-ווערקשטאט, דעם שטיילן און ליבן איוואן פֿאַראַנאָוויטשן. ער האָט מיך אויסגעהערט און דערקלערט:

— א לויפער, ווייזט אויס. פאראן אזוינע סעקטאנטן — האלטן ניט פון קיין זאך.

— וויאזויזשע לעבן זיי?

— לויפן ארום, וואנדערן קעסיידער איבער דער ערד, דעריבער הייסן זיי — לויפער. די ערד און אלץ, וואָס געהער צו איר, איז אונדז פרעמד, — זאָגן זיי, און פאָליציע רעכנט זיי פאר שעדלעכע, כאפט זיי...

כאָטש מיר האָט זיך געלעבט ביטער, דאָך האָבן איך ניט פארשטאנען: וויאזוי קען מען עס פון אלץ אנטלויפן? אינ דעם לעבן, וואָס האָט מיך צו יענער צייט ארומגערינגלט, איז געווען אסאך אינטערעסאנטס, טייערס פאר מיר, און אינגיכט איז דער אָנדענק פון אלעקסאנדער וואסיליעוון אָפגעפליאקעוועט געוואָרן אינ מיינ זיקאָרן.

נאָר צייטנווייז, אינ שווערע שאַען, פלעג ער זיך מיר ווייזן: ער גייט דורכ א פעלד, איבער א גרויען וועג, צו א וואַלד, שטופט דעם שטעקן מיט א קראמפיקער באוועגונג פון דער ווייסער האנט פון א ניט-ארבעטנדיקן מענטשן און פרעפלט: — איך גיי מיטן ריכטיקן וועג, נעם קיין זאך ניט אָן! אלע פארבינדונגען — צערייסן...

איניינעם מיט אימ פלעג זיך מיר דערמאנען דער פאָטער, ווי די באפע האָט אימ געזען אינ כאָלעם: מיט א נוסנ-שטעקעלע אינ דער האנט, און פוסטריט נאָך אימ לויפט א קאָלירטער הונט, טרייסלט מיט דער צונג...

XIII

דער ווערקשטאט פאר איקאָנעמאַלעריי האָט זיך געפונען אינ צוויי ציימערן פון א גרויסן האַלבגעווייערטן הויז. איינ ציימער מיט דריי פענצטער — צום הויפּ, און צוויי — אינ סאָד, דאָס צווייטע — א פענצטער צום הויפּ, א פענצטער צו דער

נאם. פענצטער קליינינקע, קוואדראטע, שויבן אין זיי — רעגנבויגנדיקע פאר אלטקייט, לאָזן אומגערן דורכ אין ווערקשטאט די אָרעמע, צעזייטע שינן פון די ווינטערדיקע טעג.

ביידע צימערן זיינען ענג פארשטעלט מיט טישן, פאר יעדן טיש זיצט איינער געבויגן אן איקאנעמאָלער, פאר אנדערע — צו צוויי. פון דער סטעליע לאָזן זיך אראָפּ אפּ שנירלעך גלעזערנע קיילעכער; אָנגעגאָסענע מיט וואסער, זאמלען זיי צונויף די לאַמפּן-שיין, אראָפּווארפּדיק זי אפּ דער קוואדראטער ברעט פון דער איקאנע אין א וויסן קאלטן שטראל.

אין ווערקשטאט איז הייס און דושנע. ס'ארבעטן דאָרט א צוואנציק מענטשן „נאָטשמירער“ פון פאַלעך, כאַלאַי, מסטערע, אלע זיצן אין ציצענע העמדער מיט צעשפיליעטע קאָלנערס, אין טיקאווע גאטקעס, באָרוועס אָדער אין שקראבעס. איבער די קעפּ פון די מייסטערס איז אויסגעשפרייט א בלוויגרויע דעק פון מאכאַר-קערויכ, סע שטייט א געדיכטער רייעכ פון אָליפע, לאק, פוילע אייער. לאַנגזאם, ווי סמאָלע, פליסט די טרויעריקע וולאדימירער ליד:

— ס'ארא מיין פארשיטע וועלט ס'איז הינט געוואָרן —
אָפּן האָט א יונג א מידעלע פארפירט...

מע זינגט אויך אנדערע לידער, אויך ניט קיין פריילעכע, נאָר די — אָפטער ווי אנדערע. איר נאָגנדיקער מאַטיוו שטערט ניט צו טראכטן, שטערט ניט צו פירן מיטן דינעם פענדזעלע פון הערמעלינ-האַר איבערן געמעל פון דער איקאנע, אויס-פארבנדיק די פאַרנעם „ביזגעזיכט“, ארופלייגנדיק אפּ די ביינ-פענעמער פון די הייליקע דינינקע קנייטשעלעך פון לייך. אונטער די פענצטער קלאפט מיטן הע-מערל דער שטעמפלער גאַנגאָלעו — א שיקאַרניק אן אלטער, מיט א גרויסער בלויער נאָז. אינעם פוילן פליסן פון דער ליד רייסט זיך קעסיידער אריין די טור-קענע קלאפערין פון העמערל — ווי א וואָרעם וואָלט טאָטשען געהילצ.

די ארבעט אפּ דער איקאנעמאָלערין פאַרכאפט ניט קיינעם. עמעצער א בייזער קאָפּ-מענטש האָט צעדריבלט די ארבעט אפּ א לאַנגער ריי אקטן, וואָס זיינען בארויבט פון יעדער שיינקייט, קאָנען ניט אופוועקן קיין ליבשאפט צו דער זאך, קיין אינטערעס צו איר. דער קאָסאַקער סטאַליער פאַנפיל, א בייזער און גיפטי-קער, ברענגט צו טראָגן קיפּאריס-און ליפע-ברעטער פון פאַרשידענע מאָסן, וואָס ער האָט אויסגעהובליעוועט און צונויפגעקלעפט; דער טובערקוליאָזער באַכער דא-ווידאָוו גרונטעוועט זיי; זיין כאווער סאַראָקין לייגט דעם „לעווקאס“; מיליאשיג פירט מיט א בלייער אריבער פונעם אָריגינאַל דעם געמעל; דער אלטער גאַנגאָלעו באגילדעט און שטעמפלט אפּן גאָלד דעם מוסטער; די ביזגעזיכטלעך מאַלן דעם פיזאזש און די קליידונג פון דער איקאנע, דערנאָכ שטייט זי אָן פאַנעם און הענט לעב בא דער וואנט, ווארטנדיק אפּ דער ארבעט פון די געזיכטלעך.

ס'איז זייער ניט אנגענעם צו זען די גרויסע איקאנעס פאר איקאנאסטאסן און אלטאר-טירן, ווי זיי שטייען בא דער וואנט אָן א פאַנעם, אָן הענט און פיס — נאָר הוילע איינפאַסונג אָדער פאַנצערס און קורצינקע העמדלעך פון די ארצימאָלאַכים. פון אָט די קאָליריק-באַמאָלטע ברעטער ווייט מיט טויט; דאָס, וואָס סע דארף זי

ערשט באלעבן, פעלט, נאָר סע דוכט זיך, אז דאָס איז שוין געווען און איז ווײַן-
דערלעך פארשוונדן, איבערלאָזנדיק נאָר די שווערע איינפאסונג.

ווען דאָס „קערפערל“ איז דורכן געזיכטלעך אָנגעשריבן, גיט מען די איקאָנע
אַפּ דעם מײַסטער, וואָס לײַגט ארום איבערן מוסטער פונ דער שטעמפלונג דעם
„פּינפּט“ (עמאַל). די אופשריפטן מאכט ווידער א באזונדער מײַסטער, און מיט לאַק
פארדעקט אליין דער פארוואלטער מיטן ווערקשטאט, איוואן לאַראַנאָוויטש, א שטי-
לער מענטש.

דאָס פּאַנעם זײַנס איז גרוי, דאָס בערדל אויך גרוי, פונ דינע, זײַדענע האָר,
די גרויע אויגן זײַנען באזונדערס טיפּ און טרויעריק. ער שמייכלט ווײַל, נאָר צו
אימ וועסטו ניט א שמייכל טאָן, קאָנסט עס בא זיך ניט פויעלן. ער איז ענלעך
אַפּ דער איקאָנע פונ סימעאָן סטאַלפּניק — איז פונקט אזוי טרוקן, דאַר, און זײַנע
אומבאוועגלעכע אויגן קוקן פונקט אזוי סטאַם אינ דער ווײַט ארײַן, דורכ מענטשן
און ווענט.

אינ עטלעכע טעג נאָך דעם, ווי איך בין אָנגעקומען אין ווערקשטאט, איז דער
מײַסטער פונ די קלויסטער-פּאַנען, דער דאָנער קאָזאַק קאַפענדיוכינ, א שײַנער
יונג און א גוואר, געקומען א שיקערער און, פארציפענדיק שטאַרק מיט די צײַן,
צוגעזשמורעט די זיסע, ווײַבערשע אויגן, האָט ער אָנגעהויבן שוײַנגנדיקערהײַט צו
נעריקן אלעמען מיט זײַנע אײַזערנע פויסטן. גיט קײן הויכער און א שלאַנקער,
האָט ער זיך ארומגעיאָגט איבערן ווערקשטאט, ווי א קאָטער אין א קעלער צווישן
שטשורעס. די צעטומלטע מענטשן האָבן זיך באהאלטן פונ אימ אין די ווינקלעך
און האָבן פונ דאָרטן געשריגן אײַנער צום אנדערן:

— שראָג!

דעם געזיכטלעך יעווגעני סיטאַנאָו האָט זיך אײַנגעגעבן צו פלעטן דעם צע-
בושעוועטן סקאַנדאַליסט מיט א קנאַק פונ א טאַבורעט איבערן קאַפּ. דער קאָזאַק
האָט זיך צוגעזעצט אפּן פּאַל, מ'האָט אימ באלד אומגעוואָרפּן און געבונדן מיט
האַנטעלעך, ער האָט זיך גענומען בײַסן און רײַסן מיט די צײַן פונ א כײַע. דענסט-
מאָל איז יעווגעני, אן אופגעזאַטענער, אַרופגעשפרונגען אפּן טיש. צוגעדריקט די
עלנבויגנס צו די זײַטן, האָט ער זיך צוגעגרייט א שפרונג טאָן אפּן קאָזאַק. א הוי-
כער, אן אַדערדיקער, וואָלט ער אומפאַרמינדלעך מיט זײַן שפרונג צעקוועטשט דעם
ברוסטקאַסטן קאַפענדיוכינען, נאָר אינ דער מינוט האָט זיך לעבן אימ באוויזן לא-
רײַנטיש אין פּאַלטאָ און היטל, האָט א דראָ געטאָן סיטאַנאָו מיט א פינגער און
געזאָגט צו די מײַסטערס שטיל און זאַכלעך:

— טראָגט אימ ארויס אין פירהויז, זאָל ער זיך אויסניכטערן...

דעם קאָזאַק האָט מען ארויסגעטראָגן פונ ווערקשטאט, מ'האָט צעשטעלט די
טישן, די שטולן און זיך ווידער געזעצט צו דער ארבעט, זיך איבערווארפנדיק מיט
קורצע באמערקונגען, פאָרויסזאָגנדיק, אז מע וועט אימ ווענ-ניט-איז דערהאַרגענען
אין א געשלעג.

— דערהאַרגענען אימ איז שווער, — האָט סיטאַנאָו געזאָגט זייער רויק, ווי מע
רעדט וועגן א זאַך, וואָס איז גוט באקאַנט.

איך האָב געקוקט אפּ לאַראַנאָוויטש, איבערקלערנדיק און גיט פארשטייענדיק:

פארוואָס איז עס אזוי, אז אָט די שטארקע קאָכיקע מענטשן גיבן זיך אימ אזוי גרינג אונטער?

ער האָט אלעמען געוויזן, ווי אזוי מע דארף ארבעטן, אפילו די בעסטע מיט-טערס האָבן גערן געפאָלגט זינען איינעס. קאפענדיוכינען האָט ער געלערנט מער און באריידעוודיקער, ווי עמעצן אנדערש.

— דו, קאפענדיוכינען, רופסט זיך זשיוואָפּיסעצ, דאָס באטייט, אז דו דארפסט מאַלן לעבעדיק, מיט דער איטאליענישער מאניר. אייל-מאָלעריי פאָדערט איינהייט-לעכקייט פון פארבן, ווארעמע, און דו האָסט צופיל אריינגעפירט ווייס, זינען ארויס-געקומען די אייגעלעך בא דער גאָט-געווינערן קאלט, ווינטערדיק. די בעקעלעך זיי-נען אָנגעמאָלט רויט, ווי די עפל, און די אייגעלעך — זינען פרעמדע צו זיי, און ניט ריכטיק זינען זיי אוועקגעשטעלט — איינס קוקט אינעם נאָר-צווישן, דאָס צווייטע איז פארוקט צום שלייפ, — האָט זיך דאָס געזיכט באקומען ניט הייליק-לויטער, נאָר כיטרע-ערדיש. טראכסט ניט איבער דער ארבעט, קאפענדיוכינען.

דער קאָזאק קרימט דאָס פאָנעם הערנדיק, דערנאָך צעשמייכלט ער זיך אומ-פארשעמט מיט די ווייבערשע אויגן און רעדט מיט אן אנגענעמענער שטימ, אביסל הייזעריק פון שיקרעס:

— עכ, איוואן לאַרְאַָניטש, פאָטער, ס'איז ניט קיינ ארבעט. איך בין א מוזי-קאנט געבוירן, און מיך האָט מען אָפגעגעבן פאר א מאַנאכ.

— מיט פלייסיקייט קען מען יעדע ארבעט בייקומען.

— ניין, ווי קומ איך? אָט ווען איך בין א קוטשער, מיט א דריי שפאן פלינקע פערד, עכ... — און, אויסגעבויגן דעם גוידער, צעזינגט ער זיך פייערדיק:

ע-עכ, כ'שפאן מיר איינ א דריילינג
פלינקע טונקל-ברוינע פערד,
אָך, און פלי אוועק דירך נאכט-פראָסט
גלייך — און, גלייך צו דער געליבטער מיין!

איוואן לאַרְאַָניטש פאריכט מיט א נאָכגיביקן שמיכל די ברייל אַז דער גרויער, טרויעריקער נאָז און גייט אוועק, און א צענדליק שטימען כאפן אונטער איינמוטיק די ליד, גיסן זיך צונויף אינ א מעכטיקן שטראָם, און, ווי זיי וואָלטן אופגעהויבן אינדערלופטן דעם גאנצן ווערקשטאט, וויגן זיי אימ מיט געמאָסטענע שטויסן.

זיי ווייסן שוין אליין, די פערד,
ווי מיין הארצנסליבסטע וויינט...

דער שילער פאשקע אָדינצאָוו הערט אופ אָפּגיסן די אייער-געלעכלעך, אינ ביידע הענט זינען בא אימ צו שאָלעכצן, און ער האלט אונטער מיט אן אויסגע-צייכנטן דיסקאנט.

פארשיקערט פון די קלאנגען, האָבן זיך אלע פארגעסן, אלע אָטעמען מיט איין ברוסט, לעבן מיט איין געפיר, זיטיק נאָכקוקנדיק נאָכן קאָזאק. ווען ער זינגט, אנערקענט אימ דער ווערקשטאט פאר זיין הערשער, אלע ציען זיך צו אימ, נאָכ-

שפירנדיק נאָך די ברייטע פאָכנ פון זײנע הענט. ער פלעג צעפירן די הענט, ווי ער וואָלט זיך קלײבן פלענען. איך בין זיכער, אז ווען ער רײסט פלוצעם איבער די ליד און שרײט אויס: „שלאָג! ברעך אלצדינג!“ — וואָלטן אלע, אפילו די סאמע סאָלידע מיסטערס, אין עטלעכע מינוט צעטראַגן דעם ווערקשטאט אפ שפענדלעכ. געזונגען האָט ער זעלבן-ווען, נאָך די מאכט פון זײנע שטורעמדיקע לידער איז שטענדיק געווען גלייך ניצאָכנדיק, ניט ווידערצושטיינ. ווי שווער די מענטשן זײנען ניט געווען געשטימט, פלעג ער זיי אופהייבן און אָנצינדן, אלע פלעגן זיך אָנשטרענגען, ווערן אינעם הייסן צונויפגוס פון די קרעפטן איין מעכטיקער אָרגאן.

בא מיר פלעגן אָט די לידער ארויסרופן א הייסן געפיל פון קינע צו דעם זינ- גער, צו זײנ שיינער הערשאפט איבער מענטשן. עפעס סומנע אופרודערנדיקס פלעג זיך אריינגיסן אין הארצן, פארברייטערן עס ביז וויי, ס'האָט זיך געגלוסט וויי- נען און שרײען צו די זינגענדיקע מענטשן:

— איך האָב אייך לייב!

דער טובערקוליאָזער, געלער דאווידאָו, אינגאנצן אין שטיקער האָר, פלעג אויך עפענען דאָס מויל, מאָדנע גלייך אפ א ראַב-אויפעלע, וואָס האָט זיך אָקאָרשט אויסגעפיקט פונעם איי.

פריילעכע, ברויזנדיקע לידער האָט מען געזונגען בלויז דענסטמאָל, ווען דער קאָזאק פלעג זיי אָנהייבן; אָפטער האָט מען געזונגען אומעטיקע און נאָגנדיקע וועגן דער „פארשטיטער וועלט“, „אוי, אונטערן וואַלד, אונטערן וועדל“ און וועגן דעם טויט פון אלעקסאנדער I: „אז געפאָרן איז אונדזער לעקסאנדרא די ארמיי זײנע באקובן“.

אן אנדער מאָל פלעג מען, לויטן פאָרשלאָג פונעם בעסטן געזיכטלער אין אונד- זער ווערקשטאט זשיכאריאָו, פרווון זינגען א קלויסטער-נינג, נאָך דאָס פלעג זיך זעלבן-ווען איינגעבן. זשיכאריאָו פלעג זיך וועלן דערשלאָגן עפעס א באזונדערס שטרענגע, אימ נאָך אליין פארשטענדלעכע, הארמאָניע, און האָט אלעמען גע- שטערט זינגען.

דאָס איז געווען א מענטש פון א יאָר פינף און פערציק, א טרוקענער, א פליי- כעוואטער, אין א האלב-קראנצ פון שווארצע קוטשעראווע ציגלינערשע האָר, מיט שווארצע ברעמען, גרויס ווי די וואַנצעס. א שארף געדיכט בערדל האָט זייער בא- צירט זײנ פיינ און טונקל ניט-רוסיש פאָנעם, נאָך אונטער דער געהויקערטער נאָז האָבן געסטארטשעט הארטע וואַנצעס, איבעריקע בא זײנע ברעמען. זײנע בלויע אויגן זײנען געווען פארשיידענע: דאָס לינקע — באמערקלעך קלענער פונעם רעכטן.

— פאשקא! — שרײט ער מיטן טענאָר צו דעם כאווער מינעם א שילער. — נו, הייב אָן: „לויבט!“ אוילעם, הערט זיך צו!

אויסווישנדיק די הענט אין פארטעך, הייבט פאשקע אָן:

— לויבט...

— גאָטס נאָמען, — כאפן אונטער עטלעכע שטימען, און זשיכאריאָו שרײט אומעטיק:

— יעווגעני, נידעריקער! לָאָז אראָפּ די שטימ אין די סאמע טיפענישן פון דער נעשאַמע...

טויב, ווי ער וואָלט געזעצט אין א פאס, ברומט סיטאנאַן:

— איר קנעכט פון גאָט...

— ניט דאָ — אָס! דאָס דארפּ מען אזוי א נעם טאָן, אז די ערד זאָל פארצי-
טערט ווערן, און ס'זאָל זיך צעעפענען פון זיך אליין טירן, פענצטער!

זשיכאריאָו האָט זיך אינגאנצן געוואָרפן אין אומפארשטענדלעכער אופרעגונג,
זיינע ווונדערלעכע ברעמען גייען איבערן שטערן ארום און אראָפּ, דאָס קאָל זיינס
רייטט זיך, און די פינגער שפילן אפ אומזיכטיקע גוסליעס.

— קנעכט פון גאָט — פארשטייסט? — רעדט ער באדייטונגפול. — דאָס דארפּ
מען דערפילן ביז צום יאָדער, דורכן גאנצן שאַלעכצ. קנעכט, לויבט גאָט! ווי-זשע
קומט עס, אז איר, לעבעדיקע מענטשן, פארשטייט עס ניט?

— דאָס קומט בא אונדו קיינמאָל ניט ארויס, ווי אייך איז באוויסט, — זאָגט
העפּלעך סיטאנאַן.

— נו, לָאָז מיר עס צורו!

א באליידיקטער, נעמט זיך זשיכאריאָו צו דער ארבעט. ער איז דער בעסטער
מייסטער, קאָן מאַלן די געזיכטער ביזאנטיניש, פריגיש און מאַלעריש, אפ דער
איטאליענישער מאניר. אָנעמענדיק באשטעלונגען אפ איקאָנאָסטאסן, אייצעט זיך
לאַראַניש מיט אימ, — ער איז א פּינער קענער פון די איקאָנעמאָלערישע אַרי-
גינאלן, אלע טייערע קאָפּיעס פון די ווונדערשאפנדיקע איקאָנעס — דער פיאַדאָראַ-
ווער, דער סמאָלענסקער, דער קאזאנער און אנדערע — גייען דורך זיינע הענט.

נאָר גראַבנדיק זיך אין זיי, וואָרטשעט ער אפן קאָל:

זיי האָבן אונדו געבונדן אָט די אַריגינאלעכע... מע דארפּ עס זאָגן אָפּן:
געבונדן!

כאָטש ער פארנעמט אין ווערקשטאט א וויכטיקע לאַגע, איז ער ווייניקער
גרויסהאלטעריש, ווי אנדערע, באציט זיך מילד צו די שילער — צו מיר און פאור-
לען, וויל אונדו אויסלערנען די מייסטערשאפט, — קיינער פארנעמט זיך ניט דער-
מיט אויסער אימ.

ס'איז שווער אימ צו פארשטיין. אינ אַלגעמיין — ניט קיין פריילעכער מענטש,
אמאָל ארבעט ער א גאנצע וואָך שווינגנדיק, ווי א שטומער, קוקט אפ אלעמען
פארווונדערט און פרעמד, ווי ער וואָלט די באקאנטע מענטשן זען צום ערשטן
מאָל. און כאָטש ער האָט ליב געזאנג, נאָר אינ אזוינע טעג זינגט ער ניט און הערט
אפילע אזוינע ניט, ווען מע זינגט. אלע קוקן אימ נאָך, אונטערווינקענדיק אפ אימ
איינער דעם אנדערן. ער איז איינגעפויגן איבער דער קאָסע-געשטעלטער איקאָנע,
די ברעט אירע שטייט בא אימ אפ די קני, די מיט איינגעשפארט אינ ברעג טיש,
זיינ דינער פענדלז מאַלט זאָרעוודיק אויס א טונקל, אָפּגעפרעמדט פאָנעם, אליין
איז ער אויך טונקל און אָפּגעפרעמדט.

פּלוצעם זאָגט ער ארויס דייטלעך און באליידיקט:

— פרעדטיעטשא — וואָס איז עס? טיעטש — הייסט אפ פארציטיש — גיין, פרע-

טיעטשא מיינט — פאָרגייער, און ניט עפעס אנדערש...

אינ ווערקשטאט ווערט שטיל, אלע פארקאָסענ אנ אויג אינ זשיכאריאָווס זייט,
אונטערשמיכלענדיק, אונ אינ דער שטיל קלינגענ מאָדנע ווערטער:

— אימ דארפ מענ ניט אינ א שאַפּנ־פעל מאָלנ, נאָר מיט פליגלענ...

— דו, מיט וועמענ רעדסטו? — פרעגט מענ אימ.

ער שוויגט, הערט ניט די פראגע, אָדער וויל ניט ענטפערנ, דערנאָך פאלנ ווי-

דער אינ דער ווארטנדיקער שטילקייט זיינע ווערטער:

— די לעבנס־באשרייבונגענ פונ די הייליקע דארפ מענ וויסנ, אונ ווער ווייסט

זיי — די לעבנס־באשרייבונגענ? וואָס ווייסנ מיר? מיר לעבנ אומבאפליגלט... ווו

אינ די נעשאַמע? די נעשאַמע ווו איז? אָריגינאלעכלעכ... יאָ! — פאראנ. אָבער

הארצ — פעלט...

אָט די געדאנקענ אפּן קאָל רופן ארויס בא אלעמענ, אויסער סיטאנאָוו, כויעק-

שמיכלעכ, קימאט שטענדיק שעפטשעט עמעצער מיט שאַדנ־פרייד:

— שאבעס וועט ער זיכ שוינ אָנטרינקענ...

דער לאנגער, אָדערדיקער סיטאנאָוו, א יונג פונ צוויי אונ צוואנציק יאָר, מיט א

קילעכיקנ פאַנעם אָנ וואַנצעס אונ ברעמענ, קוקט טרויעריק אונ ערנסט אינ ווינקל

ארינ.

איכ געדענק, אז זשיכאריאָוו האָט פארענדיקט א קאָפּיע פונ דער פּיאָדאָראָווער

גאָטס־מוטער, דאכט זיכ, קיינ קונגור, האָט ער אוועקגעלייגט די איקאָנע אפּן טיש

אונ געזאָגט הויכ, צערודערט:

— פארטיק, מוטערל — ווי א בעכער ביסטו — א בעכער אָנ א דנאָ, אינ וועלכנ

ס'וועלנ איצט נעמענ פליסנ די ביטערע, הארציקע טרערנ פונ דער וועלט דער

מענטשלעכער...

אונ, אָנגעוואָרפּן אפּ די פלייצעס עמעצנס א מאנטל, איז ער אוועק — אינ שענק.

יונגווארג האָט זיכ צעלאכט, זיכ צעפליפט, מענטשנ עלטערע האָבנ אימ נאָכגעזיפצט

מיט קינע, אונ סיטאנאָוו איז צוגעגאנגענ צו דער ארבעט, האָט אופּמערקזאמ א

קוק געטאָנ אפּ איר אונ דערקלערט:

— געוויס וועט ער זיכ אָנטרינקענ, ווייל ס'איז א ווייטעק אָפּצוגעבנ אנ אר-

בעט. אָט דער ווייטעק איז ניט אלעמענ צוגענגלעכ...

זשיכאריאָווס שיקערטרינקענ פלעג זיכ אָנהייבנ שטענדיק אומ שאבעס. דאָס

איז, אייגנטלעכ, ניט געווענ די געוויינלעכע שלאפּקייט פונ א באלמעלאַכע אנ אל-

קאָהאָליקער. אָנהייבנ פלעג עס זיכ אזוי: אינדערפרי פלעג ער שרייבנ א צעטעלע

אונ אוועקשיקנ דערמיט פאווענ ערגעצ, אונ פאר מיטיק פלעג ער זאָגנ לאַריאָ-

ביטשנ.

— היינט גיי איכ אינ באָד!

— אפּ לאנג?

— נו, גרויסער גאָט...

— איז בעט איכ, ניט שפעטער, ווי ביז דינסטיק!

זשיכאריאָוו ווינקט צושטימענדיק מיטנ הוילנ שארבנ, די ברעמענ ציטערנ בא

אימ.

אומגעקערט זיכ פונ דער באָד, פלעג ער זיכ אָנטאָנ ווי א פראנט — א מאנישקע,

א טיכל אפן האלדו, פלעג ארויסלאָזן איבערן אטלעסנעם זשילעט א לאנגע זיל-
בערנע קייט און פלעג שווינגנדיק אוועקפאַרן, אַנזאָגנדיק מיר און פאוולען:
— צו אָוונט ראָמט צו דעם ווערקשטאט וואָס ריינער. דעם גרויסן טיש — אויס-
וואשן, אויסשאַבן!

בא אלעמען ווייזט זיך א יאָנטעוודיקע שטימונג, אלע ציען זיך אונטער, פוצן
זיך, לויפן אינ באַד, עסן אָפּ אפּגיכ אָוונטברויט. און נאָכן אָוונט-עסן ווייזט זיך
זשיכאריאָו מיט שקארמיצלעך צובייסעכצ, מיט ביר, וויינ און נאָך אימ — א פרוי,
אן איבערגעטריבן גרויסע אינ אלע מאָסן קימאט ביז העסלעכקייט. א וויקס האָט
זי פארמאָגט מיט א ווערשקעס צוועלפּ איבער די צוויי ארשינ. אלע אונדזערע שטולן
און טאבורעטן פלעגן קריגן לעבן איר אן אויסזען פון שפילעכלעך, אפילע דער
לאנגער סיטאנאָו קומט אויס ווי א מינדעריעריקער באזינט מיט איר. זי איז גאנצ
שלאַנק, נאָר דער בוזעם אירער איז ווי א בארג, אופגעטראָגן צום קינ, די באווע-
גונגען זיינען לאַנגזאם, אומגעלומפערט. איר איז העכער פערציק, נאָר דאָס קיילע-
כיקע אומבאוועגלעכע פאָנעם אירס מיט די גרויסע אויגן פון א פערד איז פריש,
גלאַט, דאָס קליינע מויל ווייזט אויס, ווי אַנגעמאַלט, ווי בא א וואָלוועלער ליאלקע.
די פרוי פלעג שמיכלען, שטופן אלעמען איר ברייטע ווארעמע דלאָניע און ריידן
אומנייטיקע ווערטער.

— גוטן אָוונט. היינט איז א פראָסט. ווי געדיכט סע שמעקט בא אייך. דאָס
שמעקט מיט פארב. גוטן אָוונט.

קוקן אפ איר, ווי זי איז רויק און שטארק, געגליכט צו א גרויסן פולוואסערדיקן
טייך, איז אנגענעם, נאָר אינ די רייד אירע איז געווען עפעס איינשעלעפערנדיקס,
אלע זיינען זיי געווען איבעריק און פלעגן מאכטן מיד. איידער זי פלעג זאָגן א וואָרט,
פלעג זי זיך אַנבלאָזן, נאָך מער אויסקיילעכנדיק די טונקל-רויטע באַקן.
יונגווארג שעפטשעט צושמיכלענדיק:

— אָט א מאשינע!
— א גלאַק-טורעם!

צונויפגעלייגט די ליפן אינ א שליפּל און די הענט אונטער די בריסטן, זעצט
זי זיך צום געדעקטן טיש, צום סאמאָוואר און קוקט אפ אלעמען נאָך דער ריי
מיטן גוטן בליק פון אירע פערדישע אויגן.

אלע באציען זיך צו איר מיט אכטונג, יונגווארג האָבן אפילע א האָרעלע מוירע
כאר איר. קוקט א יונג אפ אָט דעם גרויסן קערפער מיט זשענדע אויגן, נאָר ווען
זיינ בליק באגעגנט זיך מיט איר ענג-ארוםעמענדיקן בליק, לאָזט דער יונג אראָפּ
אינ פארלענגנהייט זיינע אויגן. זשיכאריאָו האלט זיך אויך דערעכערצעדיק מיט זיינ
גאסט, אירצט זי, רופט זי מומע, עפעס אונטערטראָגנדיק, פארנייגט ער זיך נר-
דעריק.

— באומרוקט זיך ניט, — רעדט זי זיס. — איר זייט אזא אומרויקער, כילעבן!
אליין לעבט זי ניט געכאפט, די הענט אירע באוועגן זיך נאָר פון די
עלנבויגנס ביז די פינגער, און די עלנבויגנס זיינען שטייפ צוגעקוועטשט צו
די זייטן, פון איר גייט א ספירט-רייכע פון הייסן ברויט.
דער אלטער גאַנאָליעו לויבט די שיינקייט פון אָט דער פרוי, ווי א דיאטשאַק

ליינענט אקאפיסט, פארהיקעט זיכ פאר היספיליעס. זי הערט מיט ווילדגענויגטן שמייכל, און ווען ער פארפלאַנטערט זיכ אינ די ווערטער, זאָגט זי וועגן זיכ :
— און מיידלױז זינען מיר דאפקע געווען ניט קיין שיינע, — דאָס אלץ איז שוין אונדז פון ווינבערשן לעבן צוגעקומען. צו דרייסיק יאָר זינען מיר געוואָרן אזוי מערקווירדיק, אז אפילע פריצים האָבן זיכ אינטערעסירט, איינער אן אויעזדנער אדלפירער האָט א דראָזשקע מיט א פאָר פערד צוגעזאָגט...
קאפענדיוכיני, א שרעקלעכער, א צעפאטלער, קוקט אפ איר מיט א פיינטלעכע בליק און פרעגט גראָב :

— פארוואָס-זשע האָט ער עס צוגעזאָגט ?
— פאר אונדזער ליבע, פארשטייט זיכ, — דערקלערט דער גאסט.
— ליבע, — וואָרטשעט קאפענדיוכיני צעמישט, — וואָס קאָגן שוין דאָרטן זיין פאר א ליבע ?
— איר, אזא שיינער יונג, ווייסט זייער וויל וועגן ליבע, — זאָגט די פרוי פראַסט.

דער ווערקשטאט טרייסלט זיכ פאר געלעכטער, און סיטאנאָוו וואָרטשעט צו קאפענדיוכינען :
— א בעהיימע, אויב ניט ערגער ! אזאָ קען מען ליב האָבן נאָר פון גרויס אומעט, ווי אלעמען איז באקאנט...

ער ווערט בלייב פונעם ווייני, אפ די שלייפן טרעט אימ ארויס א פערלדיקער שווייס, די קלוגע אויגן ברענען אומרויק. און דער אלטער גאַנאָליעוו ווישט טרערן פון די אויגן, צושאָקלענדיק מיט דער העסלעכער נאָז, און פרעגט :
— קינדער האָסטו וויפל געהאט ?
— קינדער האָבן מיר געהאט איינס...

איבערן טיש הענגט א לאַמפּ, הינטערן אויוון-ראנד — א צווייטער, זיי גיבן ווייניק שיינ, אינ די ווינקלעך פונעם ווערקשטאט זינען זיכ צונויפגעגאנגען גע- דיכטע שאַטנס, פון דאָרטן קוקן ניט דערמאָלטע, געקעפטע פיגורן. אינ די פלא- טשיקע גרויע פלעקן אפן אָרט פון די הענט און די קעפ שטעלט זיכ פאָר עפעס אומ- היימלעכס ; מער ווי אלעמאָל ווייזט אויס, אז די קערפערס פון די הייליקע זינען סוידעסדיק פארשווונדן פון די געפארבטע קליידער, פון אָט דעם קעלער. די גלע- זערנע קיילעכער זינען אופגעהויבן צו דער סטעליע, הענגען דאָרטן אפ האַקנס, אינ א וואָלקן רויכ, און בלינדלעך בלויזלעכ.

זשיכאריאָוו דרייט זיכ אומרויק ארום טיש און איז מעכאבעד אלעמען. זיין פליכעוואטער שארבן בייגט זיכ אמאָל צו דעם, אמאָל צו יענעם, די זינע פינגער שפילן נאָכאנאנד. ער איז אויסגעמאָגערט געוואָרן, זיין רויבערישע נאָז איז גע- וואָרן שארפער. ווען ער שטייט מיט א זייט צום פּייער, לייגט זיכ אפ זיין באק א שווארצער שאַטן פון דער נאָז.

— טרינקט, עסט, פריינט, — רעדט ער מיט א קלינגענדיקן טענאָר.
און די פרוי זינגט באלעבאטיש :

— וואָס, ליבער שאַכני, באומרויקט איר זיכ ? איטלעכער האָט זיכ זיין האנט, זיין אפעטיט. מער, ווי סע גלוסט זיכ, קאָגן קיינער ניט עסן !

— רוט זיך אָפּ, כעווער! — שרייט זשיכאריאָו אופגערגעט. — פריינט מיניע,
אלע זיינען מיר גאָטס קנעכט, לאָמיר אויסזינגען „לויבט דעם נאָמען“.
דער געזאנג גיט זיך ניט איין. אלע זיינען שוין צעוירן, פארשיקערט פונ עסן
און בראַנפן. אין די הענט בא קאפענדייכניגען איז א צוויירייקע הארמאָניקע. דער
יונגער וויקטאָר סאלאוטיני, א שווארצער און אן ערנסטער, ווי א ראָב, האָט גע-
נומען א פּייקל, פירט איבערן שטייפן לעדער מיטן פינגער, דער לעדער הודעט
טויב, די גלעקלעך גראגערן אונטער צעלאַכעסדיק.

— א רוסישע — קאָמאנדעוועט זשיכאריאָו. — שכינע, איך בעט!
— אכ, — זיפצט די פרוי, אופשטייענדיק, — ווי איר באומרויקט זיך!
זי גייט ארויס אפ א פריי אָרט און שטייט אפ דעם פעסט, ווי א קלויסטער. זי
טראַגט א ברייט ברויך קליידל, א געלע באטיסטענע קאָפּטע און א העל-רויט טיכל
אפן קאָפּ.

האָפערדיק יינלעט די הארמאָניקע, סע קלינגען אירע גלעקלעך, דאָס פּייקל
קלאפט צו, דער לעדער פונעם פּייקל גיט ארויס א שווערן קלאנג, א טויב-
זיפצנדיקן. דאָס איז ניט אנגענעם צו הערן: גלייך ווי א מענטש וואָלט פונ
זינען אראָפּ, און אַכצנדיק, יאָמערנדיק, שלאָגט ער זיך מיטן שטערן אין וואנט.
זשיכאריאָו קען ניט טאנצן, ער שארט פאָשעט מיט די פיס, צוטופענדיק מיט
די אָפּזאסן פונ די גלאנציק-אָפּגעפוצטע שטיוול, שפרינגט, ווי א צאָפּ, און אלץ
גיט צום טאקט דער צענעמענדיקער מוזיק. די פיס זיינען בא אימ ווי פרעמדע,
דער קערפער דרייט זיך ניט שיינ, שלאָגט זיך, ווי א בינ אינ שפינוועבס, אָדער
א פיש אין א נעץ, — דאָס איז ניט פריילעך. נאָר אלע, אפילע די שיקערע, קוקן
צו זיינע קראמפן אופמערקזאם, אלע קוקן נאָך שווייגנדיק נאָך זיין פאָנעם און
זיינע הענט. זשיכאריאָווס פאָנעם שפילט ווונדערלעך, ווערט אמאָל מילד און פאר-
שעמט, אמאָל פלוצעם שטאַלץ און כמורעט זיך שטרענג. אָט איז ער פונ עפעס
פארכידעשט געוואָרן, האָט אן אַכע געטאָן, פארמאכט אפ א רעגע די אויגן, און
אז ער האָט זיי געעפנט — האָט ער אויסגעזען טרויעריק. צונויפגעדיקט די פויסטן,
גאנוועט ער זיך צו דער פרוי — און פלוצעם טוט ער א טופע מיט א פוס און
פאלט אפ די קני פאר איר, ברייט צעוואָרפן די הענט, אופגעהויבן די ברעמען,
הארציק שמייכלענדיק. זי קוקט אפ אימ פונויבן אראָפּ מיט א ווילגענויגטן שמייכל
און וואָרנט אימ רויק:

— איר וועט זיך פארמאטערן, שאַכנ ליבער!
זי פרוווט פאר אנטציקונג צומאכנ די אויגן, נאָר אָט די אויגן מיטן פארנעם
פונ א דריקאָפיקענער מאטבייע פארמאכנ זיך ניט, און איר פאָנעם באקומט, פאר-
קנייטשנדיק זיך, א ניט-אנגענעמענעם אויסדרוק.
זי קאָן אויך ניט טאנצן, הוידעט נאָר לאנגזאם איר גרויסן קערפער און רוקט
אימ איבער אָן רויש פונ איין אָרט אפן אנדערן. אין דער לינקער האנט בא איר
איז א טיכל, זי פאָכטעט מיט דעם פויל, די רעכטע האנט איז איר איינגעשפארט אין
דער זייט, דאָס מאכט זי ענלעך אפ א ריזיקן קרוג.
און זשיכאריאָו גייט ארום אָט דער שטיינערנער ווייבספארשוין, ווידערשפרעכיק
ענדערנדיק דאָס פאָנעם, — סע דאכט זיך, אז סע טאנצט ניט איינער, נאָר צען

מענטשן, אלץ פארשיידענע: איינער א שטילער, אן אונטערטעניקער, דער צוויי-
טער — א צעקאסטער, א דראָענדיקער, דער דריטער האָט אליין פאר עפעס מוירע
און, שטיל אָכצנדיק, וויל ער אומבאמערקט אוועקגיין פון אָט דער גרויסער
ניט-אנגענעמענער פרוי. אָט האָט זיך באוויזן נאָך איינער — האָט אויסגעשטשירעט די
צייג און בייגט זיך קראמפיק, ווי א פארווונדעטער הונט. אָט דער לאַנגווייליקער,
ניט שיינער טאנצ רופט בא מיר ארויס א שווערן אומעט-געפיל, וועקט ניט קיין
גוטע זיכרונעס וועגן די סאָלדאטן, וועשנס און קעכנס, וועגן הינטישע כאסענעס.
אינ זיקאַרן שטעקן סידאַראָווס שטילע ווערטער:

— אינ דעם דאָזיקן איניענ לייגן אלע, אזא איניענ איז עס שוין — איטלעכנ
איז א כארפע, קיינער האָט קיינעם ניט ליב, נאָר הוילע העפקייטעס...

מיר ווילט זיך ניט גלייבן, אז „אלע לייגן אינ דעם איניענ“ — ווי-זשע, אויב
אזוי איז די קעניגן מארגאָ? אויך זשיכאריאָוו לייגט ניט, פארשטייט זיך. איך ווייס,
אז סיסאנאָוו האָט ליב געקריגן א „רעב“-מויד, און זי האָט אימ אָנגעשטעקט מיט א
מיסער קרענק, נאָר ער שלאָגט זי ניט דערפאר, ווי די כאוויירימ אייזענ עס אימ,
נאָר ער האָט איר געדונגען א צימער, היילט די מויד און רעדט וועגן איר שטענ-
דיק באזונדערס מילד, שעמעווידיק.

די גרויסע פרוי היידעט זיך אלץ, שמיכלט טויט, פאָכעט מיטן טיכעלע, זשי-
כאריאָוו שפרינגט קראמפיק ארום איר. איך קוק און טראכט: ניט שוין-זשע איז
כאווע, וואָס האָט אָפגענארט גאָט, געווען ענלעך אפ אָט דער שקאפע? סע וואקסט
אײַג מיר אָן א געפיל פון סינע צו איר.

איקאנעס אָן געזיכטער קוקן פון די טונקעלע ווענט, צו די פענצטער-שוויבן
האָט זיך צוגעדריקט א פינצטערע נאכט. די לאַמפן ברענען שוואך אינ דער שטיקע-
ניש פונעם ווערקשטאט, הערסט זיך צו, און — צווישן דער שווערער טופערן, אי-
נעם גערויש פון די קוילעס, טיילט זיך אויס אן אייליק פאלן פון וואסער-טראָפנס
פונעם קופערנעם האנטפאס אינ דעם צעבער מיט די פאָמעניעס אריין.

ווי ניט ענלעך אָט דאָס אלץ איז אפן לעבן, וואָס איך האָב וועגן דעם געלייענט
אינ די ביכער! שוידערלעך ניט ענלעך. אָט איז סאָפאָלסאָפ שוין אלעמען גע-
וואָרן לאַנגווייליק. קאפענדיוכיני שטופט די האַרמאָניקע סאלאוטינען אינ די הענט
און שרייט:

— ארבעט! א רויך זאָל גיין!

ער טאנצט, ווי וואנקע צייגלינער — ווי ער זאָל פליען אינדערלופטן. דערנאָך
טאנצן פלינק און טשאקנדיק פאוועל אָדינצאָוו, סאָראָקין; דער טובערקוליאָזער
דאווידאָוו רוקט אויך איבערן פאָל מיט די פיס און הוסט פון שטויב, רויך, שטארק
רייעך פון ברָאָנפן און גערויכערטן ווירשט, וואָס שמעקט שטענדיק מיט געגארבטן
דעדר.

מע טאנצט, מע זינגט, מע שרייט, נאָר יעדער איינער געדענקט, אז ער פרייט
זיך, און אלע איז, ווי זיי וואָלטן אן עקזאמען אָפגעבן איינער דעם אנדערן — אן
עקזאמען אפ פלינקשאפט און אומדערמידלעכקייט.

דער באזויפענער סיסאנאָוו פרעגט אמאָל דעם, אמאָל יענעם.

— ניט שוין-זשע קען מען ליב האָבן אזא פרוי?

עס דוכט זיך, אז גאָט באַלד צעוויינט ער זיך.
לאַרְיָאַנישט הייבט אָפּ די שאַרפּע ביינער פֿון די פֿלייצעס און ענטפּערט
אימ:

— א פֿרוי, ווי א פֿרוי — וואָס דאַרפֿסטו נאָך?
די, וועג וועמען מע רעדט עס, זיינען אומבאַמערקט ניט געוואָרן. זשיכאַריאָוו
וועט זיך ווייזן אין ווערקשטאַט אין צוויי־דריי טעג אַרומ, וועט זיך דורכגיין אין
באָד, און א וואָכן צוויי וועט ער שוין אַרבעטן אין זײַן ווינקל א שוויגנדיקער,
א וויכטיקער, צו אַלעמען פּרעמד.

— זיינען אוועק? — פּרעגט סיטאַנאָוו זיך אַליין, באַטראַכטנדיק דעם ווערק-
שטאַט מיט טרויעריקע בלויע־גרויע אויגן. דאָס פּאַנעם זײַנס איז ניט קיין שײַנס,
אזוויי זקייניש, נאָר די אויגן — קלאַרע און גוטע.

סיטאַנאָוו באַציט זיך צו מיר פּריינטלעך — איך האָב דערפֿאַר צו דאַנקען מיין
דיקער העפּט, וווּ סע זיינען פֿאַרשריבן געדיכטן. ער גלייבט ניט אין גאָט און
ס'איז זייער שווער צו פֿאַרשטיין, ווער אין ווערקשטאַט, אויסער לאַרְיָאַנישטן, האָט
ליב גאָט און גלייבט אין אימ: אַלע ריידן וועגן אימ לייכטזיניק, אַפּשפּעטעריש,
פּונקט אזוי, ווי מע האָט ליב צו ריידן וועגן א באַלעבאַסטע. פּונדעס־טוועגן, איז
ווען מע זעצט זיך מיטיקן און אָוונטברויט עסן, ציילעמען זיך אַלע, לייגנדיק זיך
שלאָפֿן, טוט מען טפּילע, אין א יאָנטעווי גייט מען אין קלויסטער.

סיטאַנאָוו טוט עס ניט, רעכנט מען אימ פֿאַר א גאָט־לייקענער.

— קיין גאָט איז ניטאָ, — זאָגט ער.

— פּונדאָנע־זשע נעמט זיך אַלץ?

— כ'ווייס ניט...

אז איך האָב אימ געפּרעגט: וואָס הייסט קיין גאָט איז ניטאָ? האָט ער
דערקלערט:

— פֿאַרשטייסט: גאָט — ס'איז די הייך!

און ער האָט אָפּגעהויבן א לאַנגע האַנט איבער זײַן קאָפּ, דערנאָך האָט ער זי
אַראָפּגעלאָזט ביז אַן אַרשין פּונעם פּאַל און געזאָגט:

— דער מענטש — ס'איז די נידעריקייט! ריכטיק? און געשריבן שטייט: „דער
מענטש איז באַשאַפֿן לויט גאָטס געשטאַלט און ענלעכקייט“, ווי דיר איז באַוויסט!
און אפּ וועמען איז ענלעך גאַנצליעו?

דאָס וואַלגערט מיך אומ. דער קויטיקער און שיקערער אַלטער גאַנצליעו זײַן-
דיקט, אומגעאַכט אפּ זיינע יאָר, מיט דער זינד פֿון אָנאַנען. איך דערמאַן זיך דאָס
״וויאַטקער סאָלאַטל״, יערמאַכענען, דער באַבעס שוועסטער — וואָס איז זײַ דאָ
פֿון גאָט־ענלעכען?

— מענטשן זיינען כאַזירימ, ווי ס'איז באַוויסט, — זאָגט סיטאַנאָוו, און באַלד
הייבט ער מיך אָן צו טרייסטן:

— ס'גאָרניט, מאַקסימיש, פֿאַראַן ווילע אויך, פֿאַראַן!

מיט אימ איז געווען גרינג, פֿראַסט. אז ער האָט עפּעס ניט געוויסט, האָט ער
אַפּן געזאָגט:

— איך ווייס ניט, כ'האָב ניט געטראַכט וועגן דעם!

דאָס איז אויך אומגעוויינלעך: ביז דער באגעגעניש מיט אימ האָב איך געזען נאָר מענטשן, וואָס האָבן אלץ געוויסט, וועגן אלץ גערעדט. מיר איז געווען פריקדע צו זען אינ זיין העפטל איניינעם מיט גוטע געדיכטן, וואָס האָבן גענומען באַם האַרצן, א מענגע שמוציקע זאכן, וואָס ס'איז געווען אַ כאַרפּע צו לייַענען. אז איך האָב אימ געזאָגט וועגן פּוּשקיןען, האָט ער אָנגעוויזן אַפּ דער „גאוּריליאַדע“, וואָס איז געווען איבערגעשריבן באַ אימ אינ העפט... — פּוּשקין — וואָס איז ער? פּראָסט א קאַטאַוועס־טרייבער. אָט בענעדיקטאָוו, אָט דאָס, מאַקסימיטש, איז עפעס ווערט!

אונ, פאַרמאַכנדיק די אויגן, לייַענט ער שטיִלערהייַט:

— קוק, אָט איז פּוּן א פּרוי א שייַגער
די צויבערלעכע ברוסט...

און צוליב עפעס פלעג ער באַזונדערס אויסטיילן דרייַ שורעס, לייַענענדיק זיי מיט שטאַלצער פּרייד:

ס'איז אויך דעם אָדלערס אויג אָנמעכטיק
דורכ אָט די גליַענדיקע צוימען
אדורכ — און אינ דעם האַרצ א בליק טאָג...

— פאַרשטייט?

מיר איז געווען זייער ניט אנגענעם זיך מוידע זייַן, אז איך פאַרשטיי ניט, וואָס רופט דאָ באַ אימ ארויס א פּרייד.

XIV

מיַנע פליכטן אינ ווערקשטאַט זייַנען געווען ניט קאָמפּליצירט: אינדערפרי, ווען אלע שלאָפן נאָך, האָב איך געדאַרפט צוגרייַטן פאַר די מיַסטערס דעם סאַמאַ-וואַר, און אינ דער צייַט, ווען זיי האָבן געטרונקען טיי אפּ דער קיך, פלעגן מיר מיט פּאוּלען אופּראַמען דעם ווערקשטאַט, טלעגן אָפּטיילן פאַר די פאַרבן די ווייס-לעך פּוּן די געלעכלעך, דערנאָך פלעג איך אוועק אינ קלייט אריַן. אינאָונט פלעג מען מיך צווינגען רייַבן די פאַרבן און זיך צוקוקן צו דער מעל־אַכע. אינ אָנהייב האָב איך זיך „צוגעקוקט“ מיט גרויסן אינטערעס, נאָר אינגיכטן האָב איך פאַרשטאַנען, אז קימאַט אלע, וואָס זייַנען פאַרנומען מיט אָט דער אפּ שטיקלעך צעדרייבלטער מיַסטערשאַפט, האָבן זיי ניט ליב און מאַטערן זיך פּוּן ביטערן לאַנגווייל.

די אָוונטן מיַנע זייַנען געווען פּרייַ. איך פלעג דערציילן פאַר די מענטשן וועגן דעם לעבן אפּן דאַמפּער, פלעג דערציילן פאַרשיידענע געשיכטעס פּוּן ביכער, און אומבאַמערקט פאַר זיך האָב איך פאַרנומען אינ ווערקשטאַט א מינ ספּעציעל אָרט פּוּן א דערציילער און פאַרלייַענער.

איך האָב גיך פאַרשטאַנען, אז אָט די אלטע מענטשן האָבן געזען און ווייסן ווייניקער פאַר מיר. קימאַט יעדער איינער פּוּן זיי איז פּוּן די קינדער־יאַרן אָן געווען

פארזעצט אינ דער ענגער שטייג פון דער מייסטערשאפט, און זינט דעמילט זיצט ער אין איר. פונעם גאנצן ווערקשטאט איז נאָר איינ זשיכאריאָוו געווען אינ מאַסקווע, וועגן וועלכער ער האָט גערעדט טיפּ ערנסט און כמורנע:
— מאַסקווע וועסטו מיט טרערן ניט נעמען, דאָרטן מוז מען קוקן מיט ביידע אריגן!

אלע איבעריקע זיינען געווען נאָר אינ שויע, אינ וולאדימיר. טאָמער האָט מען גערעדט וועגן קאזאן, האָט מען געפרעגט בא מיר:
— און רוסישע איז דאָרטן דאָ אסאך? און קלויסטערס זיינען פאראן?
פערמ איז פאר זיי געווען אינ סיביר, זיי האָבן ניט געגלייבט, אז סיביר איז הינטערן אוראל.

— דעם אוראלער סודאק און שטערפיש ברענגט מען צו פירן פון דאָרטן, פון נעם קאספישן יאם? הייסט עס, אוראל איז אפן יאם!
אמאָל פלעג מיר דוכטן, אז זיי לאכן פון מיר, באהויפטנדיק, אז ענגלאנד איז אפ יענער זייט יאמ־אָקעאן, און באָנאפארט איז א געבוירענער פון די קאלוגער אדל־לייט. אז איך פלעג זיי דערציילן וועגן דעם, וואָס איך האָב אליינ געזען, האָבן זיי מיר שוואכ געגלייבט, נאָר אלע האָבן זיי ליב געהאט שרעקלעכע באַבעמייסעס, פארפלאַנטערטע געשיכטעס, — אפילע באיאָרטע מענטשן האָבן גע־הערט גערנער און אויסטראכטעניש, איידער אן עמעס. איך האָב וויל געזען, אז וואָס מער אומגלויבליכע ס'זיינען די געשעענישן, וואָס מער איז דער געשיכטע איז דאָ פאנטאזיע, אלץ אופמערקזאמער הערן מיך די מענטשן. אינ אלגעמיין די ווירק־לעכקייט האָט זיי ניט אינטערעסירט, און אלע האָבן זיי טרויעריש פארקוקט אינ דער צוקונפט אריין, ניט וועלנדיק זען די אָרעמקייט און העסלעכקייט פון דער קעגנווארט.

דאָס האָט מיך נאָכ מער געווינדערט דערפאר, וואָס איך האָב שוין גאנצ שארפ געפילט די ווידערשפרוכן צווישן לעבן און בוך. אָט זיינען פאָר מיר לעבעדיקע מענטשן, און אינ די ביכער איז ניטאָ אזוינע: ניטאָ סמורי, דער הייצער יאקאָוו, דער לויפער אלעקסאנדער וואסיליעוו, זשיכאריאָוו, די וועשן נאטאליא...
אינ דאווידאָוס קעסטל האָבן זיך אָפגעזוכט צעשויערטע דערציילונגען פון גאָליציניסקין, בולגארינס, איוואן וויזשיגין, א בענדל פון באראָן בראמבעוס; איך האָב דאָס אלץ איבערגעלייענט אינדערהויכ, אלעמען איז געפעלן געוואָרן, לאראָן־ניטש האָט געזאָגט:

— די לעזונגען ווישן אָפ קריגערייען און טומל, — דאָס איז גוט!
איך האָב זיך א נעם געטאָן מיט פלייס זוכן ביכער, פלעג זיי קריגן און האָב קימאט אלע אָונט פאָרגעלייענט. דאָס זיינען געווען ווילע אָונטן. אינ ווערק־שטאט איז שטיף, ווי באנאכט. איבער די טישן הענגען די גלעזערנע קללעכער — ווייסע, קאלטע שטערן, זייערע שטראלן באַלויכטן פאטלאטע און פליכעוואטע קעפ, פארניגטע צו די טישן; איך זע וויקע פארקלערטע פענעמער, אמאָל הערט זיך אן אויסרוף פון לויב דעם אווטאָר פונעם בוך אָדער דעם העלד. די מענטשן זיינען אופמערקזאם און ווייך, ניט עללעכ אפ זיך. איך האָב זיי זייער ליב אינ די שאָען, און זיי באַזען זיך צו מיר אויך גוט. איך האָב זיך געפילט אפן אָרט.

— מיט די ביכער איז בא אונדז געוואָרן, ווי פּרילינג, ווען מע שטעלט ארויס די ווינטערדיקע יאמען און מע עפנט צום ערשטן מאָל די פענצטער אפ דער פּריי, — האָט איינמאָל געזאָגט סיטאנאָוו.

ס'איז שווער געווען צו קריגן ביכער, פארשרייבן זיך אינא א ביבלאָטעק איז קיינעם ניט איינגעפאלן. נאָר איך האָב זיך פונדעסטוועגן געקליגט און געקריגן ביכער, אויסבעטנדיק זיי אומעטום, ווי א נעדאָווע. איינמאָל האָט דער בראנדמיסער טער פון די פּייערלעשער מיר געגעבן א באנד לערמאַנטאָוו. און אָט האָב איך דערפילט די קראפט פון פּאָעזיע, איר מעכטיקע ווירקונג אפ מענטשן.

איך געדענק, שוין בא די ערשטע שורעס פון „דעמאַנט“ האָט סיטאנאָוו געכאפט א קוק אינא בוך, דערנאָך מיר אינא פּאָנעם, האָט אוועקגעלייגט דעם פענדול אפן טיש און, פארשטופנדיק די לאנגע הענט צווישן די קני, האָט ער זיך צעשטאַקלט שמיכלענדיק. דער שטול האָט זיך אונטער אימ צעסקריפעט.

— שטילער, ברידערלעך, — האָט לאַרזאַניטש געזאָגט, אויך געוואָרפן די ארבעט און איז צוגעגאנגען צו סיטאנאָוו'ס טיש, בא וועלכן איך האָב געלייענט. די פּאָעמע האָט מיך גערעגט פּינלעך און זי, דאָס קאָל האָט זיך מיר געריסן, איך האָב שלעכט געזען די שורעס פון די פּערזן, טרערן האָבן זיך מיר געשטעלט אינא די אויגן. אָבער נאָך מער האָט גערירט די טויבע פּאָרזיכטיקע באוועגונג אינעם ווערק שטאט, ער האָט זיך אינגאנצן שווער געקערעוועט, און די מענטשן האָט עס גע- צויגן צו מיר, ווי מיט א מאגניט. אז איך האָב פארענדיקט דעם ערשטן טייל, זיינען קימאט אלע געשטאנען ארום טיש, ענג צוגעטוליעט איינער צום אנדערן, ארומגע- נומען, כמורענדיק זיך און שמיכלענדיק.

— לייען, לייען, — האָט געזאָגט זשיכאריאָוו, אָנבייגנדיק מיין קאָפּ איבערן בוך.

איך האָב פארענדיקט לייענען, ער האָט גענומען דעם בוך, א קוק געטאָן זיין טיטל און, פארקנדיק אימ זיך אונטער דער פאכווע, האָט ער געמאָלדן: — דאָס דארפ מען נאָכאמאָל איבערלייענען! וועסט עס מאָרגן איבערלייענען נאָכאמאָל. דעם בוך באהאלט איך.

ער איז אָפּ, האָט פארשלאָסן לערמאַנטאָוו אינא זיין טישקעסטל און זיך גע- נומען צו דער ארבעט. אינא ווערקשטאט איז געווען שטיל, די מענטשן זיינען זיך פּאָרזיכטיק צעגאנגען צו זייערע טישן. סיטאנאָוו איז צוגעגאנגען צום פענצטער, האָט זיך צוגעטוליעט מיטן שטערן צום שוויב און איז פארגליווערט געבליבן, און זשיכאריאָוו האָט, ווידער אוועקלייגנדיק דעם פענדול, געזאָגט מיט א שטרענגער שטימ:

— אָט דאָס איז א לעבנס-באשרייבונג, קנעכט גאָטישע... יא!

ער האָט אונטערגעהויבן די אקסלען, באהאלטן דעם קאָפּ און פּאָרגעוועזט:

— דעם דעמאַנט קאָפּ איך אפילע אָנמאָלן: דאָס לייב שווארצ און האַריק, די פליג- לען פּייערדיק-רויט — מיט סוריק, און דאָס פענעמל, די הענטלעך, די פיסלעך — ביז בלוי ווייס, אשטייגער, ווי שניי אינא א לעוואָנעדיקער נאכט.

ער האָט ביז צום סאמע אָונט-עסן אומרויק, און, גאָר גיט ווי זיין שטייגער, זיך גע- דרייט אפן טאבורעטל, געשפילט מיט די פינגער און אומפארשטענדלעך גערעדט

וועגן דעמאָן, וועגן פרויען און כאווען, וועגן גאנדידן און וועגן דעם, ווי הייליקע
האַבן געזינדיקט.

— דאָס איז דורכויס עמעס! — האָט ער באשטעטיקט. — ווייל אויב הייליקע זינן,
דיקן מיט זינדיקע פרויען, קאָן, פארשטייט זיך, דעם דעמאָן געפּעלן צו זינדיקן
מיט אַ ריינער נעשאַמע...
מע האָט אים געהערט שוויגנדיק. ווייזט אויס, אז אלעמען, פונקט ווי מיר,

האַט זיך ניט געגלוסט רייזן. געארבעט האָט מען אָן כיישעק, אָפט געכאפט אַ בליק
אפן זייגער, און אז ס'האַט געשראַגן ניין, האָט מען די ארבעט געוואָרפן זייער
איינמוטיק.

סיטאנאָן און זשיכאריאָן זיינען ארויס אפן הויפּ, איך בין אוועק מיט זיי.
דאָרטן האָט, קוקנדיק אפּ די שטערן, סיטאנאָן געזאָגט:

— Кочующие караваны
В пространстве брошенных светил.¹

— אזוינס וועסטו ניט אויסטראכטן!

— איך געדענק ניט קיין שום ווערטער, — האָט זשיכאריאָן באַמערקט, אופציי-
טערנדיק פאר שאַרפער קעלט, — כ'געדענק ניט גאָרניט, נאָר איך זע איך! ווין-
דערלעך — אַ מענטש האָט געצווונגען ראַכמאַנעס האָבן אפּ אַ שעד! ס'איז דאָך אַ
ראַכמאַנעס אפּ איך, א?

— אַ ראַכמאַנעס, — האָט סיטאנאָן איינגעשטימט.

— אָט וואָס אַ מענטש הייסט! — האָט פארגעדענקלעך אויסגערופן זשיכאריאָן.
איך פירהויז האָט ער מיך געוואָרנט.

— דו, מאַקסימיטש, זאָג ניט קיינעם איך קלייט וועגן אָט דעם בוך: ער איז,
געוויס, אַ פאַרבאַטענער!

איך האָב זיך דערפרייט. איז אָט וועגן וואָס פאראַ ביכער ס'האַט זיך באַ מיר
נאָכגעפרעגט דער גאלעך אפּ דער ווידע!

אָונטברויט האָט מען געגעסן פּוילבלעך, אָן דעם געוויינלעכען רויש און גערײד,
פונקט ווי מיט אלעמען וואָלט געטראָפּן עפעס וויכטיקס, וואָס מע דארף זיך איך
דעם שטאַרק ארײַנטראַכטן, און נאָכן אָונטברויט, אז אלע האָבן זיך איינגעלייגט
שראַפּן, האָט זשיכאריאָן געזאָגט צו מיר, ארויסנעמענדיק דעם בוך:

— אנו, זייען עס איבער נאָכאַמאָל! זעלטענער, כאַפּ ניט...

עטלעכע מענטשן זיינען שוויגנדיק אופגעשטאנען פון די געלעגערס, צוגעגאנגן
גען צום טיש און האָבן זיך באזעצט ארום טיש, אויסגעטאַנענע, אונטערגעצויגן די
פּיס.

און ווידער האָט זשיכאריאָן, ווען איך האָב געענדיקט זייענען, געזאָגט, קלאַפּן-
דיק מיט די פינגער איבערן טיש:

— אָט דאָס איז אַ לעבנס-באַשרײַבונג! אַך, דעמאָן, דעמאָן... אָט ווי, ברודער, א?

1 וואנדערדיקע קאראוואנען פון פלאנעטן, פארוואָרפענע אין רוימ...

סיטאנאָוו האָט זיך אַ וואַקל געטאַן איבער מיין אַקסל, האָט עפעס איבערגע-
לייענט און זיך צעלאַכט זאָגנדיק:

— כּוועל איבערשרייבן צו זיך אינעם העפט אריין...

זשיכאָריאָוו איז אופגעשטאנען און האָט אוועקגעטראָגן דעם בוך צו זיין טיש,
נאָר ער האָט זיך אָפגעשטעלט און פּלוצעם גענומען ריינדן באַליידיקט, מיט אַן אופ-
ציטערנדיקער שטימ:

— מיר לעבן, ווי בלינדע הינטלעך, וואָס-ווהיין — ווייסן מיר ניט, ניט גאָט, ניט
דער דעמאָן דארפן אונדז ניט... וואָס זיינען מיר פארא קנעכט גאָטס? אָט איז
איעו א קנעכט, און גאָט אליין האָט מיט אימ גערעדט! מיט מוישען אויך! מויה-
שען האָט ער אפילע א נאָמען געגעבן: מויסי, ס'הייסט ¹ — גאָטס מענטש. און מיר
וועמעס זיינען?...

ער האָט פארמאכט דעם בוך און גענומען זיך אַנטאָגן, דערביי א פּרעג געטאַן
סיטאנאָוו:

— גייסט אינעם טראַקטיר?

— איך וועל גיין צו מייער, האָט סיטאנאָוו שטיל געענטפערט.

ווען אלע זיינען אוועק, האָב איך זיך געלייגט באַ דער טיר אפן פּאָל, לעבן.
פאוועל אַדינצאָוו. ער האָט לאנג זיך גערודערט, געסאָפּעט, און פּלוצעם זיך שטיל-
צעוויינט.

— וואָס איז דיר?

— ס'טוט מיר אזוי וויי פאר אלעמען, צום טויט, האָט ער געזאָגט, — איך
לעב דאָך מיט זיי, דאָס פּערטע יאָר, איך קען זיי אלע...

מיר האָט אויך וויי געטאַן פאר די דאָזיקע מענטשן. מיר זיינען לאנג ניט גע-
שלאָפן, שטילערהייט געשמועסט וועגן זיי, געפיינענדיק אינעם אַיטלעכען גוטע, ווילע
שטרייבן, און אינעם אלעמען עפעס, וואָס האָט נאָך מער פארשטארקט אונדזער קינד-
דערשן וויי פאר זיי.

איך האָב זייער פריינטלעך געלעבט מיט פאוועל אַדינצאָוו. שפעטער האָט זיך
פון אימ אויסגעארבעט א גוטער מייסטער, נאָר ער האָט זיך לאנג ניט געהאלטן, —
צו דרייסיק יאָר האָט ער אָנגעהויבן ווילד שיקערן, דערנאָך האָב איך אימ באַ-
געגנט אפּ כּיטראָווער מאַרק אינעם מאַסקווע אלס באַסיאק, און ניט לאנג האָב איך
געהערט, אז ער איז געשטאַרבן פון טיפּ. ס'א שרעק צו דערמאנען זיך, וויפּיל
טייערע מענטשן ס'זיינען אומגעלומפערט א טעל געוואָרן פאר מיין לעבן!
אלע מענטשן ניצעווען זיך אויס און קומען אומ, דאָס איז נאטירלעך, נאָר אינעם
ערגעץ ניצעווען זיי זיך ניט אויס אזוי שוידערלעך גיך, אזוי אומזיניק, ווי באַ אונדז
אינעם ראסיי...

דענסטמאָל איז ער געווען א קליינע-קעפּיק ינגל, אפּ א יאָר צוויי עלטער
פאר מיר. א שמיידיקער, א קלוגיקער און אן ערלעכער, איז ער געווען באגאבט,
האָט גוט געמאָלט פּוילענע, קעצ און הינט און האָט ווונדערלעך פלינק געמאכט קא-
ריקאטורן אפּ די מייסטערס, שטענדיק אויסמאָלנדיק זיי אינעם געשטאַלטן פונעם גע-
פּליגל: סיטאנאָוו — ווי א טרויעריקן וואסער-לויפער אפּ איינע פּוס, זשיכאָריאָוו —

1 אפּ רוסיש — Мой сей — אָט דער איז מייער.

ווי א האָן מיט אן אָפּגעריסענעם קאָמ, אָן פּעדערנ אפּן שײַטל, דעם קראַנקן דאווי-
דאָונ — ווי א קיביץ א פּאָרזעניש. נאָר אמבעסטן פּלעג זיך אימ אינגענעם דער אַל-
טער שטעמפּלער גאַנגאַליעוו אינעם אויסזען פּונ א פּלעדערמויז מיט גרויסע אויערן,
מיט אן איראַנישער נאָז און קלייניקע פּיסלעך מיט זעקס נעגל אפּ איטלעכס פּונ
זיי. פּונעם קלייניקע טונקלע פּאָנעם האָבן געקוקט ווייטע רעדעלעך פּונ אויגן, די
שוואַרצאַפּל זיינען געווען ענדלעך אפּ לינדונג־קערנער און זיינען געשטאַנען קווער די
אויגן — דאָס האָט צוגעגעבן דעם פּאָנעם א לעבעדיקן און זייער געמיינעם אויסדרוק.
די מייסטערס פּלעגן זיך ניט באַליידיקן, און פּאָוועל פּלעג זיי ווייזן די קאַריקאַ-
טורן, נאָר די קאַריקאַטור אפּ גאַנגאַליעוו האָט באַ אלעמען ארויסגערופּן א ניט-
אנגענעמע געפּיל, און מע האָט דעם קינסטלער שטרענג געראַטן:
— גלייכער צערייס עס, — אז דער אַלטער וועט דערזען, וועט ער דיך שע-
דיקן!

א שמוציקער און א פּוילער, אן אייביק שיקערער, איז דער אַלטער געווען דער-
עסנדיק פּרום, שטענדיק ביז און האָט קעסיידער געמאַסערט אפּן גאַנצן ווערקשטאַט
פּאַרן פּריקאַשטיק, וועלכן די באַלעבאַסטע האָט זיך געקליבן כאַסענע מאַכן פּאַר
איר פּלימעניצע, און ער האָט דעריבער זיך שוין געפּילט ווי א באַלעבאַסט פּונעם
גאַנצן הויז און פּונ די מענטשן. דער ווערקשטאַט האָט אימ פּינט געהאַט, נאָר מויר-
רע געהאַט פּאַר אימ, און דעריבער מוירע געהאַט אויך פּאַר גאַנגאַליעוו.
פּאָוועל פּלעג מיט גרויס היץ און אפּ אלערליי אויפּאַנימ דערגיין דעם שטעמפּ-
לער די יאָרן, פּונקט ער וואָלט זיך געשטעלט פּאַר א ציל ניט לאָזן גאַנגאַליעוו צו-
רו אפּ א מינוט, איך האָב אימ אויך דעריין אונטערגעהאַלפּן לויט מיינע מעגלעך-
קייטן. דער ווערקשטאַט פּלעג זיך פּאַרוויילן מיט אונדזערע שפּיצלעך, וואָס זיינען
קימאַט שטענדיק געווען אַנראַכמאַנעסדיק גראַב, נאָר מע האָט אונדז געוואָרנט:
— איר וועט אריינכאַפּן, יאטלעך, קוזאַ-זשוטשאַק וועט אייך ארויסשמיסן!

קוזאַ-זשוטשאַק — ס'איז א צונעמעניש, וואָס דער ווערקשטאַט האָט געגעבן דעם
פּריקאַשטיק. די וואָרענונגען האָבן אונדז ניט געשראַקן, מיר פּלעגן דעם אינגע-
שלאָפענעם שטעמפּלער אויספאַרבן דאָס פּאָנעם. איינמאָל, ווען ער איז געשלאָפּן א
שיקערער, האָבן מיר אימ באַגלידעט די נאָז, ער האָט דריי מעסלעס ניט געקענט
אויסראַטן דאָס גאַלד פּונ די גריבלעך פּונ דער שוואַמיקער נאָז. ניט מער, יעדער
מאָל, ווען אונדז פּלעג געלינגען אופּרייצן דעם אלטן, פּלעגן מיר קומען אינ גע-
דאַנק דער דאַמפּער, דאָס קליינע וויאַטקער סאַלדאַטל, און אפּ דער נעשאַמע פּלעג
מיר ווערן קאַלעמוטנע. אומגעאַכט אפּ זיינ עלטער, איז גאַנגאַליעוו פּונדעסטוועג
געווען אזוי שטאַרק, אז ער פּלעג אונדז אַפּט דערלאנגען קלעפּ, אַנפּאַלנדיק אומגעריכט,
פּלעג אַנקלאָפּן און דערנאָך פּאַרמאַסערן פּאַר דער באַלעבאַסטע.
זי — אויך א שיקערניקע אלע טאָג, און דעריבער שטענדיק א גוטע, א פּריילעכע
האַט זיך געפּליסט אונדז אַנצושרעקן, האָט געקלאַפּט מיט די פּאַרשוואַלענע פּינגער
איבערן טיש און געשרינג:

— ווידעראמאָל, רוכעס איר אזוינע, קאַמאַנדעוועט איר? ער איז אן אלטינקער,
אימ דאַרף מען אַכטן! ווער האָט עס אימ אינ קעלישעק אַנשטאַט וויינ — פּאַטאַגען
אריינגעאַסן!

— דאָס האָבן מיר...

די באַלעבאַסטע פֿלעג זיך ווּנדערן:

— א, טאטעלעך, זיי זינען זיך נאָך מוידע! א, פארשאָלטענע... פאר אלטע

לייט דארפ מען דערעכערעצן האָבן!

זי פֿלעג אונדז ארויסטרייבן, און אינאַוונט פֿלעג זי זיך באַקלאָנגן פארן פריי-

קאשטשיק, און יענער פֿלעג צו מיר זאָגן ביז:

— סטייטש, ווי-זשע, לייענסט ביכלעך, די הייליקע שריפט אפילע — און ביסט

אזוי פארשייט, א? היט זיך, ברודער!

די באַלעבאַסטע איז געווען איינזאם און רירנדיק אין איר נעבעכדיקייט. ס'פֿלעג

זיך מאַכן, זי טרינקט זיך אָן מיט זיסע היימישע ליקערס, זעצט זיך צום פענצטער

און זינגט:

ווער וועט אפ מיר א טרער פארגיסן,

ווער וועט מיין ביטער הארץ פארשטייבן,

ניין, קיינער וויל מיין וויי ניט וויסן,

מיין וויי ווייס איך, נאָר איך אליין.

און כליפענדיק ציט זי מיט א זקיינישער שטימ:

— וויי-ע-ע-ע...

איינמאָל האָבן איך געזען, ווי זי איז מיט א טעפל געברייטע מילך אין די הענט

צוגעגאנגען צו די טרעפּ, נאָר פֿלוצעם האָבן זיך איר אונטערגעבויעט די פיס, זי

האָט זיך געזעצט און גענומען אראָפּפאַרן, שווער באַקקענדיק זיך פֿון טרעפל

אפ טרעפל און ניט ארויסלאָזנדיק דאָס טעפל פֿון די הענט. די מילך האָט זיך ארויס-

געפֿליסן אפ איר קלייד, און זי האָט, אויסציענדיק די הענט, קאעסדיק געשרינג

צום טעפל:

— וואָס טוסטו, שעד, ווהיגן יאָגסטו?

ניט קיינ דיקע, נאָר א ווייכע ביזן שיטערקייט, איז זי ענלעך געווען אפ אן

אלטער קאץ, וואָס קאָגן שוויגן ניט כאפן קיינ מיין און א שווערע פֿון זעט, מורמלט

זי בלויז פֿאר זיסע דערינערונגען וועגן אמאָליקע ניצבויעס און פארגעניגנס.

— אָט, — האָט סיטאנאָו גערעדט, — א גרויס געשעפט, א גוטער ווערקשטאט.

ס'האָט זיך געמיט איבער דעם געשעפט א קלוגער מענטש, און איצט גייט אלץ

צום טיילו, אלץ איז אריין אין קווקעס לאפעס! געארבעט, געארבעט — און אלץ

אפ א פרעמדן פעטער! טוסט א קלער וועגן דעם, און פֿלוצעם פֿלאצט דיר עפעט

א פרוושינקע אין קאָפּ — קיינ זאך גלוטט זיך ניט, נאָר אָנשפּיינען אפ דער גאנ-

צער ארבעט און לייגן זיך אפן דאך און אָפּלינגן א גאנצן זומער, קוקן אין

הימל...

פאוועל אַדינצאָו האָט אויך איבערגענומען אָט די געדאנקען סיטאנאָוס, און,

רויכערנדיק א פאפיראָס מיט אלע מאנירן פֿון א דערוואקסענעם, האָט ער פֿילאַזאָ-

פירט וועגן גאָט, וועגן שיקרעס, וועגן פרויען און וועגן דעם, אז יעדער ארבעט

ווערט צונישט, איינע טוען עפעס, און די אנדערע צעשטערן דאָס אופגעטאָנענע,

שאצן עס ניט און פארשטייען עס ניט.

אינ אױנע מינוטן האָט זײַן שארפֿ, לײב פּאַנעם זיך געעלטערט, ער פלעג זיך זעצן אפּן געלעגער, װאָס אפּן פּאַל, ארומגענומען די קני, און פלעג לאנג קוקן אינ די בלויע קוואדראטן פון די פענצטער, אפּן דאך פון דער שטאָל, װאָס איז געשטאנען צוגעקוועטשט פון הרובעס שניי, אפּ די שטערן פונעם װינטערדיקן הימל. די מײסטערס כריפען, מוקען אינ שלאַפּ, עמעצער בעבעט, פארכלינעט זיך מיט װערטער, אפּ די אייבערשטע נארעס הוסט אויס די רעשטלעך פון זײַן לעבן דאוידאָוו. אינ װינקל װאלגערן זיך א קערפער צו א קערפער, געקאוועט פון שלאַפּ און פארשיקערטקײט, „גאַטס קנעכט“ — קאפענדיוכני, סאַראַקיני, פערשיני, פון די װענט קוקן איקאַנעס אָן געזיכטער, אָן הענט און פיס. סע שטיקט דער געדיכטער רייעך פון אַליפע, פוילע אייער, בלאָטע, איבערגעזייערט אינ די שפאָרונעס פונעם פּאַל.

— ס'איז מיר אזוי א ראכמאַנעס אפּ אלעמען! — שעפטשעט פאוועל. — גרוי־סער גאַט!

אַט דער ראכמאַנעס־געפיל צו די מענטשן באמרוקט מיך אויך אלץ מער. אונדז ביינ, ווי איך האָב שוינ געזאָגט, האָבן די מײסטערס אויסגעװיזן, ווי װוילע מענטשן, און דאָס לעבן איז געװען שלעכט ניט לויט זייער װערט, לאנגװיליק ניט איבערצוטראַגן. אינ טעג פון װינטערדיקע זאווערוכעס, װען אלץ אפּ דער ערד — די הייזער, די ביימער — האָט זיך געטרייסלט, געװויעט, געװוינט, און ס'האָבן גרויסטאַנעסדיק געקלונגען די פארומערטע גלעקער, פלעג דער לאנגװיליג זיך אריינגיסן אינ װערקשטאט, ווי א בליי־שווערע כוואליע, האָט געשטיקט די מענטשן, אָפּטױטנדיק אינ זיי אלדאָס לעבעדיקע, שלעפּנדיק זיי אינ שענק אריינ, צו פרויען, װאָס האָבן געדינט פאר א מיטל צו פארגעסן זיך, פונקט אזוי, ווי בראַנפּן.

אינ אזוינע אָונטן פלעגן ביכער ניט העלפּן, און דענסטמאָל פלעגן מיר מיט פאוועלען זיך פלײסן צו פארווילן די מענטשן מיט אייגענע מיטלען: פלעגן זיך אויסשמירן די צורעס מיט סאזשע, מיט פארבן, זיך באפוצן מיט קלאָטשע און, שפילנדיק פארשיידענע קאָמעדיעס, װאָס מיר האָבן פארפאסט, האָבן מיר העלדיש געשטריטן מיטן לאנגװיליג, צװינגענדיק די מענטשן צו לאכנ. דערמאנט זיך די געשיכטע װעגן דעם, „װיאזוי א סאָלדאט האָט געראטעװעט פּיאָטער דעם גרויסן“, האָבן איך דאָס ביכל איבערגעגעבן אינ דער פּאַרם פון א געשפרעך. מיר זיינען ארױפגעקראַכן אפּ די נארעס צו דאוידאָװן און האָבן דאָרט פּאַרגעשטעלט, פריילעך האקנדיק די קעפּ די קלוימערשטע שװעדן. דער אוילעם האָט געלאכט.

דעם אוילעם איז באזונדערס געפעלן געװען די לעגענדע װעגן דעם כינעזישן רועל צינגי־יִרטאַנג. פאשקע האָט פּאַרגעשטעלט דעם אומגליקלעכן רועל, װעלכן ס'איז איינגעפאלן אפּצוטאַן א גוטע זאך, און איך — אלדאָס איבעריקע: מענטשן פון ביידע געשלעכטן, קעגנשטאַנדן, דעם גוטן גאסט, און אפילע דעם שטיינ, אפּ װעלכן דער כינעזישער רועל פלעג אָפרוען אינ גרויסער דערשלאַנגקײט יעדער מאָל נאָך זיינע דורכגעפאלענע פרווון אפּצוטאַן עפעס גוטס.

דער אוילעם פלעג לאכנ, און איך פלעג זיך כידעשן, ווי גרינג מע קען אימ מאכנ לאכנדיק. אַט די גרינגקײט פלעג מיך ארן, איז מיר געװען ניט אנגענעם.

— אכ, פאיאצן! — פלעג מען אונדז שרייען. — אכ, ליינדאקעס!
נאָר וואָס ווייטער, האָט אלץ מער מיכ געטאָטשעט דער געדאנק, אז דער
נעשאַמע פונ אָט די מענטשן איז נעענטער טרויער, איידער פרייד.
קיינמאָל לעבט בא אונדז ניט און ווערט ניט געשאצט בא אונדז פריילעכקייט
אליינ פאר זיך, נאָר מע וועקט זי אופ אומיסטן פונ אונטערן דרוק, ווי א מיטל
צו מעסיקן דעם שלעפערדיקן רוסישן אומעט. ס'איז פארדעכטיק די אינערלעכע
קראפט פונ אזא פריילעכקייט, וואָס לעבט ניט אליינ פאר זיך, ניט דערפאר, ווייל
זי באגערט צו לעבן, נאָר זי ווייזט זיך בלויז אפן רופ פונ טרויעריקע טעג.

און צו אָפט גייט די רוסישע פריילעכקייט אריבער אומגעריכט און אומבא-
מערקט אינ אן אכזאָריעסדיקער דראמע. א מענטש טאנצט, ווי ער וואָלט רייסן
פענטעס, וואָס בינדן אימ, און פלוצעם, באפרייענדיק אינ זיך די אכזאָריעסדיקסטע
כייע, ווארפט ער זיך אינ כיישער בענקשאפט אפ אלעמען און אלצדינג, רייסט,
בייסט, ברעכט...

אזא אָנגעשטרענגטע פריילעכקייט, אופגעוועקט דורכ שטויסן פונדרויסן, פלעג
מיכ אופרענגן, און אן אופגערודערטער ביז זעלבספארגעסנקייט, פלעג איך אָנהייבן
דערציילן און פאָרשטעלן פלוצעם געשאפענע פאנטאזיעס, — זייער שטארק איז שוין
געווען מיינ שטרעבן ארויסצורופן אן עמעסע פרייע און לייכטע פרייד בא די
מענטשן! עפעס פלעג איך דערגרייכן, מע פלעג מיך לויבן, מע פלעג מיך באוונג-
דערן, נאָר דער אומעט, וואָס מיר פלעג זיך אזויווי אינגעבן א וואקל צו טאָן,
פלעג ווידער פאמעלעך ווערן געדיכטער און פעסטער, צודריקנדיק די מענטשן.

דער גרויער לאַרנאָנישט זאָגט מילד:

— נו, ביסטו א לעצ, געוונט זאָלסטו זיין!

— א טרייסט, — האלט אימ אונטער זשיכאריאָוו. — דו, מאקסימיטש, פארמעסט
זיך אפ אָנקומען אינ צירק, צי אינ טעאטער, פונ דיר דארף ארויס א וויילער פאיאצ?
פונעם גאנצן ווערקשטאט פלעגן אינ טעאטער גיין אפ סוויאטקעס און מאס-
לעניצע בלויז צווייען — קאפענדיוכינ און סיטאנאָוו. די עלטערע מייסטערס פלעגן
זיי ערנסט אייצען אָפּוואשן אָט די זינד דורכ באָדן זיך אינ דעם טויפֿברונעם
אפן יארדן. סיטאנאָוו פלעגט באזונדערס אָפט מיך איינריידן:

— ווארפ אוועק אלץ מיטאנאנדער, לערן זיך פאר אן אקטיאָר!

און שטארק אופגערודערט פלעג ער דערציילן דאָס טרויעריקע „לעבן פונעם
אקטיאָר יאקאָויליעוו“.

— אָט וואָס סע קען זיין!

ער האָט ליב געהאט דערציילן וועגן דער קעניגן מאַריאַ סטיווארט, פלעג זי
אָנרופן „שעלמע“, און באזונדערס האָט ער געכאפט היספּילעס פונעם „שפאנישן
אדלמאן“.

— דאָן סעזאר דע-באזאן — דאָס, מאקסימיטש, איז דער העכסט פייער מענטש!

א וונדערלעכער!

אינ אימ אליינ איז געווען עפעס פונעם „שפאנישן אדלמאן“: אייגמאָל האָבן
אפן פלאצ פארן אויסקוק-טורעם דריי פייערלעשער אינ א געלעכטער געשלאָנג
א פויער, און א מענטשן פערציק האָבן געקוקט, ווי מע שלאָגט, און געלויבט די

סאלדאטן. סיטאנאָו האָט זיך געוואָרפן אינ געשלעג, האָט מיט פלעמענדיקע קלעפ פון די לאנגע הענט צעשמיצט די פליערלעשער, אופגעהויבן דעם פויער און א שטופ געטאָן אימ צום אוילעם מיט אן אויסגעשריי :

— פירט אימ אוועק !

און איז אליין געבליבן איינער קעגן דריי. דער פליער-הויפ איז געווען סאכאקל א צענדליק טריט ווייט, די סאלדאטן האָבן געקענט א רופ טאָן צו זיך הילף, און סיטאנאָו וואַלט געכאפט קלעפ, נאָר, צו זיין גליק, זיינען די פליערלעשער דער-שראָקענע אנטלאָפן צום הויפ.

— הינט! — האָט ער זיי נאָכגעשריגן.

אינ די זונטיקן איז יונגווארג געגאנגען אפ די פויסט-געשלעגן צו די געהילצ-הויפן הינטערן פעטראָפאוולאָווער צווינטער, ווהינ מע פלעג זיך פארזאמלען צו שלאָגן זיך מיט די ארבעטער פון 'דער אסעניאציע און די פויערימ פון די ארו-מיקע דערפער. די אסעניאציע פלעג ארויסשטעלן קעגן דער שטאָט א בארימטן שלעגער — א מאָרדווין, א ריז, מיט א קלייניקן קאָפ און קראנקע אויגן, שטענדיק פארטרערטע. אויסווישנדיק די טרערן מיט די ברודיקע ארבל פונעם קורצן קאפטאן, פלעג ער שטיין אין דער שפיצ פון די זייניקע, ברייט צעשטעלנדיק די פיס, און גוטמוטיק ארויסרופן :

— גייט ארויס, צי וואָס, ס'איז קאלטלעך !

קעגן אימ פלעג פון אונדזער זייט ארויסטרעטן קאפענדיוכינ, און שטענדיק פלעג דער מאָרדווין אימ צענעריקן. נאָר דער צעבלוטטיקער קאָזאק פלעג, וואר-גנדיק זיך מיטן אָטעם, זאָגן :

— בירי נייט בלייבן לעבן, נאָר די מאָרדווא מוז איך בייקומען !

דאָס איז, ענדלעך, געוואָרן דער ציל פון זיין לעבן, ער האָט זיך אפילע אָפ-געזאָגט פון טרינקען בראָנפן, פארן שלאָפ פלעג ער זיך אויסרלייבן דאָס ליב מיט שניי, אלע אַוולט פלעג ער זיך פילמאָליק ציילעמען מיט א צווייפודיקן געוויכט, נאָר אויך דאָס פלעג אימ נייט העלפן. דענסטמאָל האָט ער זיך איינגענייט אין די ארבל שטיקלעך בליי און האָט זיך בארימט פאר סיטאנאָו :

— איצט איז שוין אן עק מיט דער מאָרדווא !

סיטאנאָו האָט אימ שטרענג געוואָרנט :

— ווארפ אוועק, אניט וועל איך דיך אויסגעבן פארן געשלעג !

קאפענדיוכינ האָט אימ נייט געגלייבט, נאָר אז מ'איז זיך צונויפגעקומען צום געשלעג, האָט סיטאנאָו זיך פלוצעם אָנגערופן צום מאָרדווין :

— טרעט אָפ, וואסילי אוואניטש, פריער וועל איך זיך מיט קאפענדיוכינען א פרווי טאָג !

דער קאָזאק איז רויט געוואָרן און האָט זיך צעשריגן :

— איך וויל נייט מיט דיר, אוועק !

— וועסט וועלן, — האָט געזאָגט סיטאנאָו און איז אוועק אפ אימ, קוקנדיק דעם קאָזאק אין פאָנעם מיט א צובייגנדיקן בליק. קאפענדיוכינ האָט זיך גענומען טאָפשען אפ איין אָרט, האָט אראָפגעריסן די ארבל פון די הענט, פארוקט זיי זיך אינ בוועם און איז באלד אוועק פון געשלעג.

סיי אונדזערע, סיי דער פיינטלעכער צאד זיינען געווען אומאנגענעם פאר-
כירעשט. עפעס אן אַנשטענדיקער מענטש האָט געזאָגט צו סיטאנאָוון אין קאס:
— דאָס איז, ברודערל מיינס, גאָר ניט קיין געזעצ, מע זאָל היימישע געשעפט:
אַפמאכטן אין אן עפנטלעכע געשלעג!

אפ סיטאנאָוון איז מען אָנגעקראָכט פון אלע זייטן מיט זידלער־רײען, ער האָט
געשווינגן לאַנג, נאָר טאָפּאָלסאָפּ געזאָגט צום אָנשטענדיקן מענטשן:
— און טאָמער האָב איך אָפּגעהאלטן פון א רעציע?

דער אָנשטענדיקער מענטש האָט זיך מיטאמאָל אָנגעשטויסן און אפילע דעם
קארטוּז אראָפּגענומען, זאָגנדיק:

— דענסטמאָל קומט דיר פון אונדזער צאד א דאנק!

— נאָר דו, פעטער, צעקלינג דאָס ניט!

— צו וואָס? קאפּענדיוכיני איז א זעלטענער שלעגער, און דורכפאלן מאכט א
מענטשן בייז, מיר פארשטייען עס! נאָר די ארבעלעך זיינע וועלן מיר שוין פון
היינט אָן באטראכטן פארן גיין שלאָגן זיך.

— אייער זאך!

אז דער אָנשטענדיקער מענטש איז אָפּגעגאנגען, האָט אונדזער צאד גענומען
זידלען סיטאנאָוון:

— ס'האָט זיך אָנגעטראָגן, האַלאַבליע! אזוי וואָלט איך דער קאָזאק צעשלאָגן,
איצט וועלן מיר ארומגיין צעשלאָגענע...

מ'האָט געזידלט לאַנג, מיט פארגעניגן, ניט אָפּגעשטעפעט זיך.

סיטאנאָוּ האָט אָפּגעזיפצט און געזאָגט:

— עך, איר, שאַנטראפּא!

און אומגעריכט פאר אלעמען האָט ער ארויסגערופן דעם מאָרדוויג אפ א גע-
ראַנגל איינס אפ איינס. יענער האָט זיך געשטעלט אין דער פּאָזיציע, פריילעך, פּאָכט-
דיק מיט די פויסטן און זיך וויצלענדיק:

— מירן זיך א שלאָג טאָג, וועלן מיר זיך אָנווארעמען...

עטלעכע מענטשן האָבן זיך אָנגעכאַפּט פאר די הענט און זיך איבערגעוואָרפן
מיט די רוקנס אפ די הינטן שטייענדיקע — ס'האָט זיך אויסגעבילדעט א ברייטער,
גראַמער קרייז.

די שלעגער האָבן זיך שאַרפּ צוגעקוקט איינער צום אנדערן, איבערגעשטעלט די
פּיס, די רעכטע האַנט פּאָרויס, די לינקע — בא דער ברוסט. געניטע מענטשן האָבן
גלייך באַמערקט, אז בא סיטאנאָוון זיינען די הענט לענגער, ווי בא דעם מאָרדוויג.
ס'איז געוואָרן שטיל, דער שניי האָט ליכט געקנאַקט אונטער די פּיס פון די שלע-
גער. עמעצער האָט ניט אויסגעהאלטן די אָנשטרענגונג, אויסגערעדט באַקלאָנגדיק
זיך און זשעדינע:

— וואָס הייבט מען ניט אָן?..

סיטאנאָוּ האָט זיך פארמאָסטן מיט דער רעכטער האַנט, דער מאָרדוויג האָט אפ-
געהויבן די לינקע צו פארטיידיקן זיך און געכאַפּט אונטערן לעפעלע א דירעקטן
זעץ פון סיטאנאָוּס לינקער האַנט, האָט א קרעקע געטאָגן, איז אָפּגעטראָטן און מיט
פארגעניגן געזאָגט:

— א יונגער, און ניט קיין נאר!

זיי האָבן אָנגעהויבן שפּרינגען איינער אפּן אנדערן, ווארפּנדיק צעפּאַכעטערהייט
שווערע פּויסטן איינער דעם אנדערן אין הארץ אריין. אין עטלעכע מינוט ארום
האָבן אייגענע און פרעמדע צערייצטערהייט געשריגן:

— לעבעדיקער, גאָטשמירער! באמאָל אימ, שטעמפּל!

דער מאָרדווין איז געווען אסאך שטארקער פאר סיטאנאָוו, נאָר באדייטנדיק
שווערער פאר אימ, ער האָט ניט געקענט שלאָגן אזוי גיך און האָט געקריגן צו
צוויי און דריי קלעפּ פאר איינעם. נאָר דעם מאָרדוויןס קערפּער האָט פון די קלעפּ,
אפּאַנעם, ווייניק געליטן, ער האָט אלץ געמאכט „אוכ!“, אונטערגעלאכט — און פּלֹר-
צעם האָט ער מיט א שווערן קלאפּ ארום אונטער דער פאכווע ארויסגעזעצט די
רעכטע האנט סיטאנאָווס פונעם אקסל-געלענק.

— צענעם, קיינעםס ניט! — האָבן עטלעכע שטימען מיטאמאָל אויסגערופּן, צע-
בראַכן דעם רונג און צענומען די שלעגער.

דער מאָרדווין האָט גוטמוטיק געזאָגט:

— ער איז ניט אזוי גוואלדיק שטארק, דער גאָטשמירער, דערפאר אָבער פלינק!
וועט זיין א גוטער שלעגער. דאָס זאָג איך פארן גאנצן פּאָלק.

די מינדעריעריקע האָבן אָנגעהויבן אן אלגעמיינעם געשלעג, און איך האָב אוועק-
געפירט סיטאנאָוו צו א פּעלדשער. זיין טאט האָט אימ נאָך מער אופּגעהויבן אין
מינע אויגן, פארגרעסערט די סימפּאטיע און די אכטונג צו אימ.

ער איז אין אלגעמיין געווען זייער אן עמעסער, אן ערלעכער און האָט עס
באטראכט ווי זיינעם א פּאָסטן, קאָן מען זאָגן, נאָר דער ברייטהאנטיקער קאפּענ-
דיוכני פלעג פון אימ פּיין אָפּכויועקן.

— עכ, זשעניע, לעבסט פאר א שילד וועגן! האָסט אויסגעשייערט די נעשאַמע,
ווי א סאמאָוואר פאר א יאָנטעוון, און נעמסט זיך איבער — אָט גלאנצט עס ליכטיק!
און די נעשאַמע איז בא דיר א קופּערנע, און ס'איז זייער לאַנגווייליק מיט דיר...
סיטאנאָוו האָט רוין געשוויגן, פלייסיק געארבעט, אָדער איבערגעשריבן אין
העפט אריין לערמאָנטאָווס לידער. אפּ אָט דעם איבערשריבן האָט ער אָפּגעגעבן זיין
גאנצע פּרייע צייט, און ווען איך האָב אימ פּאַרגעלייגט:

— איר האָט דאָך געלט, פארוואָס זאָלט איר זיך ניט קויפּן דעם בוך?

האָט ער געענטפערט:

— ניין, בעסער איבערשריבן מיט דער אייגענער האנט!

אָנגעשריבן א זיטל מיט שיינעם דריבנעם קסאוו, מיט פיגורנדיקע געצוקטע
דריידלעך, האָט ער, ווארטנדיק, ביז דער טינט וועט אויסטריקענען, שטיל געלייענט:

— אָן מינדסטן מיטלייד, אָן באדויער

וועט פאלן אפּ דער ערד דיין בליק,

ווי שיינקט אזוי קורצ געדויערט,

ווי ס'איז ניטאָ קיין וואָרער גליק...

און געזאָגט, פארושמורענדיק די אויגן:

— אָט דאָס איז עמעס! ער האָט געזונט געוויסט דעם עמעס!

מיכ האָבנ זייער געכידעשט סיטאנאָוס באציִונגען מיט קאפענדיוכינען — האָט ער נאָר אויסגעטרונקען, איז דער קאָזאק שטענדיק געקראָכנ זיכ שלאָגנ מיטנ כאווער, סיטאנאָוו פלעג אימ לאנג איינריידן :

— לאָ אָפּ! קרייכ ניט...

אונ דערנאָך פלעג ער נעמען אכזאַרעסדיק שלאָגנ דעם שיקערן, אזוי אכזאַרעס-דיק, אז די מייסטערס, וואָס האָבנ זיכ באציִונג צו די צווישנאנאנדיקע געשלעגנ, ווי צו א שוישפיל, פלעגנ זיכ אריינלייגן אינעם געשלעג אונ צענעמען די גוטע-פריינט. — ווען מע שטעלט יעווגעני באציִיטנס ניט אָפּ, דערהארגעט ער אימ צו טויט אונ מאכט פון זיכ א טעל, — פלעגנ זיי ריידן.

ניכטערערהייט פלעג קאפענדיוכינ ווידער ניט מיד ווערן צו כויעקן פון סיטאנאָוו, אויסלאַכנדיק זיינ ליינשאפט צו געדיכטן אונ זיינ אומגליקלעכע ראָמאן, גערייצט זיינ אייפערזוכט אפ א שמוציקן אויפן, נאָר אָן דערפאָלג. סיטאנאָוו פלעג הערן דעם קאָזאקס כויעק-רייד שווינגנדיק, זיכ ניט באליידיקן, אונ אמאָל פלעג ער אליינ לאַכנ אינינעם מיט קאפענדיוכינען. געשלאָפּן זיינען זיי זייט-בא-זייט אונ אינ די נעכט לאנג שטילערהייט געשמועסט וועגן עפעס.

אָט די שמועסן האָבנ מיכ ניט געלאָזט צורו — ס'האָט זיכ געוואָלט וויסן: וועגן וואָס קענען עס פריינטלעכ שמועסן מענטשן, וואָס זיינען אזוי ניט ענלעך איינער אפן אנדערן? נאָר אז איכ פלעג צוגיינ צו זיי, פלעג דער קאָזאק וואָרטשען :

— וואָס דארפסטו ?

אונ סיטאנאָוו פלעג מיכ אזויווי ניט זען.

נאָר איינמאָל האָבנ זיי מיכ צוגערופן, אונ דער קאָזאק האָט געפרעגט :

— מאקסימיטש, ווען דו ביסט רייכ, וואָס וואָלסטו געטאָן ?

— כ'וואָלט געקויפט ביכער.

— אונ נאָך ?

— כ'ווייס ניט.

— עכ, — האָט מיט פארדראָס זיכ אָפגעקערט פון מיר קאפענדיוכינ, אונ סיטא-נאָוו האָט רויק געזאָגט :

— זעסט שוין — קיינער ווייסט ניט, ניט אלט, ניט יונג! איכ זאָג דיר: רייכ-קייט אליינ פאר זיכ איז נאָך אויכ גאָרניט! אלצ פאָדערט עפעס אן אָנווענדונג...

איכ האָב געפרעגט :

— וועגן וואָס רעדט איר ?

— ס'גלוסט זיכ ניט שלאָפּן, ריידן מיר, — האָט דער קאָזאק געענטפערט.

שפעטער, אז איכ האָב זיכ צוגעהערט צו זייער שמועס, בינ איכ געוווירע גע-וואָרן, אז זיי ריידן באנאכט וועגן די זעלבע זאכנ, וועגן וועלכע מענטשן האָבנ לייב צו ריידן באַטאָג: וועגן גאָט, עמעס, גליק, וועגן דער נארישקייט אונ כויעקייט פון די פרויען, וועגן דער זשענדעקייט פון די רייכע אונ וועגן דעם, אז דאָס לעבן אינגאנצן איז פארפלאָנטערט, אומפארשטענדלעכ.

איכ האָב אלעמאָל זיכ דאָרשטיק איינגעהערט אינ די געשפרעכנ, זיי האָבנ מיכ גע-רעגט, מיר איז געווען געפעלן, וואָס קימאט אלע מענטשן ריידן דאָס זעלבע: דאָס לעבן איז שלעכט, מע דארפ לעבן בעסער! נאָר אינ דער אייגענער צייט האָב איכ

געזען, אז דער פארלאנג צו לעבן בעסער פארפליכטעט ניט צו גארניט, ענדערש
ניט גארניט אינעם לעבן פונעם ווערקשטאט, אינ די באציונגען פון די מייסטערס
איינער צום אנדערן. אָט די אלע געשפרעכען האָבן, באלויטנדיק פאר מיר דאָס
לעבן, געעפנט הינטער דעם עפעס אן אומעטיקע פוסטקייט, און אינ אָט דער פוסט-
קייט, ווי מיט-שטרויעלעך אינ דער וואסער פון א סאזשעלעך בייס א ווינט, שווי-
מען אומ צערייצט און אָן א טאָלך די זעלבע מענטשן, וואָס ריידן, אז אָט די
שטויסעניש איז אומזיניק און באליידיקט זיי.

מ'האָט אסאך און גערן זיך געכקירעט, שטענדיק עמעצן געמישפעט, כאראַטע
געהאט, זיך בארימט און, אריינלאָזנדיק זיך אינ ביטערע קריגערייען איבער קרייני-
קייטן, האָט מען שטארק באליידיקט איינער דעם אנדערן. מע האָט זיך געפרוּווט
אריינדריינגען אינ דעם, וואָס וועט זיינ נאָכט טויט, און בא דער שוועל פונעם
ווערקשטאט, ווו ס'איז געשטאנען דער צעבער פאר די פאָמעניעס, האָט דורכגע-
פּוילט א די-לברעט, פון אונטערן פאָל האָט דורכ דער פוילער נאסער ווילגאַטש-לאַכ
געבלאָזן מיט קעלט, מיט א רייעכ פון דורכגעזייערטער ערד, דערפון זיינען געפרוירן
די פיס; מיר מיט פאוועלען פלעגן פארשטעקן די לאַכ מיט שמאטקעס און היי.
מע האָט אָפט גערעדט וועגן דעם, אז מע דארף איבערבייטן די ברעט, און די
לאַכ איז געוואָרן דערווייל אלץ ברייטער, אינ טעג פון שניי-זאווערוכעס האָט פון
איר געזעצט, ווי פון א קוימען, מענטשן פלעגן זיך פארקילן, הוסטן. דאָס בלע-
כערנע דריידל אינעם לופטשיקל האָט עקלדיק געקוויטשעט, מע האָט עס שענדלעך
געוילדט, און ווען איך האָב עס ארומגעשמירט מיט פעטס, האָט זשיכאריאָו זיך צו-
געהערט און געזאָגט:

— דאָס לופטשיקל קוויטשעט ניט, איז אומעטיקער געוואָרן!
געקומען פון באַד, לייגט מען זיך אינ די שטויביקע און שמוציקע געלעגערט, —
שמוצ און שלעכטע רייכעס האָבן אינ אלגעמיין קיינעם ניט געארט. ס'איז געווען א
מענגע נישטיקע קלייניקייטן, וואָס האָבן געשטערט צו לעבן, מ'האָט זיי לייכט גע-
קענט אָפּראַמען, נאָר קיינער האָט עס ניט געטאָן.

אָפט האָט מען גערעדט:

— קיינער האָט קיינ ראכמאַנעס ניט אפ די מענטשן, ניט גאָט, ניט זיי אליין...
נאָר ווען מיר, איך און פאוועל, האָבן אויסגעוואשן דעם שטאוּבנדיקן דאווי-
דאָווי, וואָס איז געווען אינגאנצן צעפרעסן פון אינזעקטן און ברוד, האָט מען פון
אונדז געמאכט א געלעכטער, אראָפּגענומען פון זיך די העמדער און פאָרגעלייגט,
מיר זאָלן זיי ארומזוכן, מע האָט אונדז גערופן בעדער און אינ אלגעמיין געטריבן
פון אונדז כויעק, פונקט ווי מיר וואָלטן אָפּגעטאָן עפעס א שענדלעכע און זייער
לעכערלעכע זאך.

פון ריזלעך ביז גרויסטאָנעס איז דאווידאָו געלעגן אפ די נארעס, פאראנגען
זיך אינ א דויערנדיקן הוסט, אראָפּגעשפיגן מיט שטיקלעך שמעקנדיק בלוט. ניט
אריינטרעפנדיק אינ צעבער מיט די פאָמעניעס, האָט זיך דאָס בלוט געשמיצט אפן
פאָל. באנאכט האָט ער געוועקט די מענטשן מיט געשרייען פון היצ.

קימאט אלע טאָג פלעג מען זאָגן:

— מע וואָלט אימ באדארפט אָפּפירן אינ שפיטאָל!

נאָר אינ אָנהייב האָט זיך ארויסגעוויזן, אז דאוּידאָוו האָט א נאָכטערמיניקן פאָס-
פאָרט, דערנאָך איז אימ געוואָרן בעסער, און צום סאָפּ האָט מען באשלאָסן :

— סייַווי וועט ער אינגיכטן שטארבן!

ער אליינ האָט צוגעזאָגט :

— כוועל נישט פארציען!

ער איז געווען א שטילער הומאָריסט און האָט זיך אויך אלעמאָל באמיט צע-
טרייבן דעם ביטערן לאַנגווייל פונעם ווערקשטאט מיט שפאסערייַ—לאָזט אראָפּ-
הענגען דאָס טונקעלע ביינערדיקע פאָנעם, און מיט א פינפנדיקער שטימ רופט
ער אויס :

— אוילעם, הערט די שטימ פון דעם, וואָס איז דערהויכט געוואָרן אפּ די

נארעס...

און האָט קונציק געזאָגט עפעס א טרויעריקע שטוסערייַ :

— אינדערהויך דאָ, אינ מיין געסט,

ליב איך אינ געהאקטע ווינדן,

וואנצן זינען מיין געסט,

טאראקאנעס — מיין קונדן.

— ער פאלט נישט אראָפּ בא זיך! — איז מען געווען אינ היספּיילעס.

אמאָל פלעג איך מיט פאוולען זיך פארקלייבן צו אימ — ער פלעג זיך וויצלען
אַנגעשטרענגט :

— מיט וואָס מעכאבעד זייַן, טייערע געסט? מיט א שפינעלע א פרישינקס,
עפּשער, האָט איר אפּעטיט?

אויסגעגאנגען איז ער לאַנגזאם, און דאָס האָט אימ זייער דערעסן, ער פלעג
ריידן מיט אופריכטיקן פארדראָס :

— סע שטארבט זיך נישט, פאָשעט אן אומגליק!

זייַן נישט מוירע האָבן פארן טויט האָט זייער געשראָקן פאוולען, ער פלעג מיך
וועקן באנאכט און פלעג שעפטשען :

— מאקסימיטש, ער איז, דאכט זיך, געשטאַרבן... אָט שטארבט ער באנאכט אוועק
און מיר וועלן ליגן קעגן אימ. אכ, גאָט מייןער! כ'האָב אזוי מוירע פאר מייסימ...
אָדער ער פלעג ריידן :

— נו, וואָס האָט ער געלעבט, צוליב וואָס? קיינ צוואנציק יאָר נישט אוועק, און
ער שטארבט שוין...

אינמאָל אינ א לעוואָנעדיקער נאכט האָט ער מיך אופגעוועקט און, קוקנדיק
דערשראָקן מיט אויסגעראטשעטע אויגן, האָט ער געזאָגט :

— הער זיך איינ!

אפּ די נארעס האָט געכריפעט דאוּידאָוו, אייליק און דיטלעך ריידנדיק :

— גיב נאָר אהער, גייב...

דערנאָך האָט ער אָנגעהויבן שְׁלֹקערצן.

— ער שטארבט, איך זאָג דיר, אָט וועסטו זען! — האָט זיך פאוועל געהיצט.
איך האָב א גאנצן טאָג געפירט אפּ זיך שניי פון הויפּ אינ פעלד ארויס, בינ

געווען שטארק פארמאטערט, מיר האָט זיך געגלוסט שלאָפן, נאָר פאוועל האָט מיך געבעטן :

— שלאָפ ניט, איך בעט דיך, ווי קריסטוס איז דיר לייב, שלאָפ ניט!
און פלוצעם איז ער אופגעשפרונגען אפ די קני מיט א ווילדן געשריי :
— שטייט אופ, דאווידאָו איז געשטאָרבן!
ווערניט-ווער איז אופגעשטאנען, פון די געלעערס האָבן זיך אופגעהויבן עט-לעכע פיגורן, ס'האָבן זיך געלאָזט הערן קאעסדיקע פראגעס.
קאפענדיוכיני איז ארופגעקלעטערט אפ די נארעס און פארבידעשט געזאָגט :
— ער איז טאקע אינדערעמעסן געשטאָרבן, אפאָנעמ... כאָטש ער איז נאָך א ווארעמינקער...

ס'איז געוואָרן שטיל, זשיכאריאָו האָט זיך איבערגעצייילעמט און, וויקלענדיק זיך אין דער קאָלדרע, האָט ער געזאָגט :
— נו, וואָס, א לייכטיקע יענע-וועלט זאָל ער האָבן!
עמעצער האָט פאָרגעלייגט :
— מע וואָלט אימ געדארפט ארויסטראָגן אין פירהויז...
קאפענדיוכיני איז אראָפ פון די נארעס, האָט פארקוקט אין פענצטער.
— זאָל ער לייגן ביז אינדערפרי, ער האָט לעבעדיקערהייט אויך קיינעם ניט געשטערט...

פאוועל האָט, באהאלטנדיק דעם קאָפ אונטערן קישן, געיאָמערט.
און סיטאנאָו האָט זיך ניט אופגעכאפט.

XV

ס'זיינען צעגאנגען די שנייען אין פעלד, ס'זיינען צעגאנגען די ווינטערדיקע וואָלקנס אין הימל, פאלנדיק אפ דער ערד אין נאסן שניי און רעגן. אלץ לאנג-זאמער איז די זון דורכגעגאנגען איר באטאָגיקן וועג, ווארעמער איז געוואָרן די לופט, ס'האָט זיך געדוכט, אז ס'איז שוין אָנגעקומען די פריילינגדיקע פריילעכקייט, באהאלט זיך אויס אין א שפאס ערגעץ הינטער דער שטאָט אין די פעלדער און וועט אינגיכט א פלייצ טאָג אין שטאָט אריין. אין די גאסן איז א ברוינגעלע בלאָטע, בא די טראָטוארן לויפן ריטשקעס, אפ די אָפגעגאנגענע ערטער פון דעם ארעסטאנטן-פלאַצ שפרינגען פריילעכ ארומ שפערן. אויך אין די מענטשן באמערקט זיך א שפערישע פארהאוועטקייט. איבערן פריילינגדיקן גערויש, קימאט אומופהערלעך פון אינדערפרי ביז אינאָוונט, פליסט דער גרויסטאָנעסדיקער גלאָקן-קלאנג, וויגנדיק דאָס הארץ מיט ווייכע שטויסן — אין אָט דעם קלאנג איז, ווי אין די רייד פון אן אלטן מאן, באהאלטן עפעס באליידיקטס, סע דוכט זיך, אז די גלעקער ריידן אלץ מיט א קאלטער פארומערטקייט :

— געווע-ען, געווען אזוינס, געווע-ען...

אין מיין נאָמען-טאָג האָט מיר דער ווערקשטאט געשענקט א קלייניק שיינ-אָנגעשריבן בילד פון אלעקסייען, גאָטס מענטשן, און זשיכאריאָו האָט געהאלטן אן ערנסטע רעדע, וואָס איך האָב פארגעדענקט :

— ווער ביסטו? — האָט ער גערעדט, שפּילנדיק מיט די פינגער, אונטערגע-
הויבנ די ברעמען. — ניט מער ווי א יינגל, א יאָסעם, דרייצן יאָר אלט, און איך
ביג עלטער פון דיר פיר מאָל אזויפיל קימאט און איך לויב דיך, באגיטיק דיך
דערפאר, וואָס דו שטייסט צו אלץ ניט מיט א זינט, נאָר מיטן פּאָנעם! אזוי זאָל-
טו שטיינ שטענדיק, דאָס איז גוט!

ער האָט גערעדט וועגן גאָטס קנעכט און זינע מענטשן, נאָר דער אונטערשייד
צווישן די מענטשן און די קנעכט איז מיר געבליבן אומפארשטענדלעך, און אויך אימ
איז ער, ווייזט אויס, געווען ניט קלאָר. ער האָט גערעדט לאנגווייליק, דער ווערק-
שטאט האָט אונטערגעלאכט, איך בין געשטאנען מיט דער איקאָנע אין די הענט,
זייער גערירט און צעמישט, ניט געוויסט, וואָס זאָל איך טאָן. ענדלעך, האָט קא-
פענדיוכני מיט פארדראָס אויסגעשרינג צום רעדנער:

— הער שוין אופ צו פרעפלען איבער אימ, די אויערן זינען אימ שוין אפילע
בלוי געוואָרן.

דערנאָך האָט ער מיך א פאטש געטאָן אין פלייצע און אויך געזאָגט א וואָרט
לויב:

גוט איז איך דיר דאָס, וואָס דו ביסט מיט אלע מענטשן אן אייגענער, און ניט
נאָר שלאָגן דיך, נאָר אָפּזידלעך דיך איז שווער, אז ס'איז אפילע דאָ פארוואָס.
אלע האָבן אפ מיר געקוקט מיט ווילע אויגן, מילד אויסלאכנדיק מיין פאר-
לעגנהייט, נאָך אביסל וואָלט איך זיך צערעוועט פון דער אומגעריכטער פרייד צו
פילן, אז איך בין א מענטש א נייטיקער פאר אָט די לייט. און פונקט האָט דעם
פרימאָרגן דער פריקאשטשיק געזאָגט איך קלייט צו פיאָטער וואסיליעוון, ווינקענ-
דיק אפ מיר מיטן קאָפּ:

— ניט קיינ אנגענעם יאטל און טויג ניט צו גאָרניט!

ווי שטענדיק, בין איך פון אינדערפרי אוועק איך קלייט, נאָר נאָך האלבן טאָג
האָט מיר דער פריקאשטשיק געזאָגט:

— גיי אהיימ, ווארפ אראָפּ דעם שניי פון דאך און שלאָג אָן דעם קעלער...

וועגן דעם, אז ס'איז היינט מיין נאָמען-טאָג, האָט ער ניט געוויסט.
איך בין געווען זיכער, אז קיינער ווייסט ניט דערפון. ווען די גראטוליר-
צערעמאָניעס אין ווערקשטאט האָבן זיך פארענדיקט, האָב איך זיך איבערגעטאָן, בין
ארויסגעלאָפן אין הויפּ, ארופגעקלעטערט אפן דאך פון דער שטאל אראָפּצווארפן דעם
געדיכטן שווערן שניי, וואָס ס'האָט איך דעם ווינטער אָנגעשאַטן א מענגע. נאָר פאר צע-
טראַנגקניט האָב איך פארגעסן עפענען די טיר פונעם קעלער און האָב זי פארוואלגערט
מיט שניי. אראָפּגעשפרונגען אפ דער ערד און דערזען דעם טאָעס, האָב איך זיך טייקעפ א
נעם געטאָן אָפּשארן דעם שניי פון דער טיר. א פייכטער, האָט ער זיך שטייפ צו-
נויפגעקלעפט, די הילצערנע לאָפעטע האָט אימ גענומען מיט שוועריקניט, קיינ
אייזערנע איז ניט געווען, און איך האָב צעבראָכן די לאָפעטע פונקט אין דעם
מאָמענט, ווען דער פריקאשטשיק האָט זיך באוויזן איך דער פאָרטקע. ס'האָט זיך
בארעכטיקט דער רוסישער שפּריכוואָרט: „די צאָרע גייט פוסטריט נאָך דער
פרייד“.

— אזוי-ווי, — האָט אָפּשפעטעריש געזאָגט דער פריקאשטשיק, צוגייענדיק צו

מיר, — עכ, — ביסטו אן ארבעטער, דער שווארציאָר זאָל דיך נעמען! אָט וועל איך
דיר א קנאק טאָן איבער דיין דולן קאַפּ.

ער האָט זיך פארמאָסטן אפּ מיר מיטן העלצל פון דער לאַפּעטע, איך האָב זיך
אַפּגערוקט און א זאָג געטאָן ביין :

— איך האָב זיך דאָך בא אַיך פארדונגען ניט פאר קיין הויפּער...
ער האָט מיר א שליידער געטאָן מיטן שטעקן צו די פיס, איך האָב אָנגעכאַפּט
א קנויל שניי און אימ א וואָרפ געטאָן אין פּאַנעם אריין. ער איז אוועקגעלאָפּן
פאַרשקענדיק, און איך האָב געוואָרפן די ארבעט און בין אוועק אין ווערקשטאט.
איך עטלעכע מינוט ארום איז פון אויבן אראָפּגעלאָפּן זיין קאלע, א מויד מיט א
ליידיק פּאַנעם אין פרישטשעס.

— מאקסימיטשן ארום!

— איך גיי ניט, — האָב איך געזאָגט.

לאַריאַניטש האָט א פרעג געטאָן שטיל און פארווונדערט :

— וואָס הייסט — דו גייסט ניט ?

איך האָב אימ דערציילט, איך וואָס סע גייט. אָנגעכמורעט פארוואָרגט, איז ער
אוועק ארום, זאָגנדיק צו מיר מיט האַלבן קאַל :

— איי, ביסטו, ברודער, אן אזעספּאַנעם...

דער ווערקשטאט האָט זיך צעהודעט, זידלענדיק דעם פריקאשטשיק. קאפענדיך
כיין האָט געזאָגט :

— נו, איצט וועט מען דיך ארויסזאָגן!

דאָס האָט מיך ניט געשראָקן. מיינע באציונגען מיטן פריקאשטשיק זיינען שוין
לאנג געוואָרן אומדערטרעגלעך — ער האָט מיך פיינט געהאט אקשאַנעסדיק און אלע
מאָל ביטערער, איך האָב אימ אויך ניט געקאָנט ליידן, נאָר איך האָב געוואָלט
פארשטיין, פארוואָס באציט ער זיך צו מיר אזוי אומגעלומפערט.

ער פלעג פאנאנדערווארפן איבערן פאָל פון דער קלייט מאטבייעס. אויסקערנ-
דיק, פלעג איך זיי געפינען און צונויפלייגן אפּ דער סטויקע אין דער שאַל, וווּ
ס'זיינען געלעגן גראָשנס און קאָפּיקעס פאר בעטלער. וויבאלד איך האָב זיך אָנ-
געשטויסן, וואָס סע באטייטן אָט די אָפטע געפינסן, האָב איך געזאָגט צום
פריקאשטשיק :

— אומזיסט ווארפט איר מיר אונטער געלט!

ער איז אָנגעצונדן געוואָרן און האָט אומפּאַרזיכטיק זיך צעשרינגן :

— דו לערן מיך ניט, איך ווייס, וואָס איך טו!

נאָר באלד האָט ער זיך פאריכט :

— וואָס הייסט — איך ווארפ אונטער אומזיסט ? זיי פאלן אליין...

ער האָט מיר פארבאָטן צו ליינען ביכער אין קלייט, זאָגנדיק :

— ס'ניט פאר דיין סייכל! וואָס — גרייטסט זיך אפּ א פירזאָגער, פוסטע-
פאסניק דו!

ער האָט ניט אופגעהערט זיינע פרווון צו פאקן מיך מיט א צוואנציקאַפּיקענעם,
און איך האָב פארשטאַנען, אז אויב די מאטבייע וועט בייסן פארקערן דעם פאָל
זיך פארקליינען אין א שפּאַרונע, וועט ער זיין זיכער, אז איך האָב זי געגאנוועט.

דענסטמאָל האָב איך אימ נאָכאמאָל פאָרגעלייגט אוועקווארפן די שפּיל, נאָר דעם זעלבן טאָג האָב איך, צוריקומענדיק פון טראַקטיר מיטן אָקרעפּ, געהערט, ווי ער רעדט איינע דעם ניט לאַנג אָנגעקומענעם שאַכנס פּריקאשטישק:
— דו לערנ אימ אָן צוגאנווענען א פּסאלטער — אינגיכט וועלן מיר באַקומען פּסאלטערס, דריי קערב...
איך האָב פּאַרשטאַנען, אז די רייך גייט וועגן מיר, — ווען איך בין אריין אין דער קלייט, זיינען זיי ביידע געקומען אין פּאַרלענגהייט, און אויך אויסער דעם סימען האָב איך געהאַט א גרונט זיי כוּשעד צו זיינען איך א לעפּישעוואטער פּאַר-שווערונג קעגן מיר.

דעם שאַכנס פּריקאשטישק האָט שוין ניט דאָס ערשטע מאָל געדינט בא אימ. ער האָט זיך גערעכנט פּאַר א פּלינקן הענדלער, נאָר ער האָט געליטן אפּ טרינק-זוכט. אפּ דער צייט פון זיינע שיקערטרינקען פּלעג אימ דער באַלעבאַס ארויסטרייבן, און דערנאָך פּלעג ער ווידער נעמען צו זיך אַט דעם זאַפּט-אַרעמען און קליינ-קרעפטיקן מענטשן מיט די כּיטרע אויגן. אויסערלעך א ווייכער, אן אונטערטעני-קער צומ באַלעבאַס מינדסטן זשעסט, האָט ער שטענדיק געשמייכלט צו זיך אין בערדל אריין מיט א קלוגיטשקן שמייכלע, האָט ליב געהאַט זאָגן א שאַרפּ ווערטל, און פון אימ האָט געטראָגן מיט יענעם פּאַסקודנעם רייכע, וואָס הערט זיך פון מענטשן מיט פּוילע צייט, כאַטש זיינע צייט זיינען געווען ווייט און שטאַרק. איינמאָל האָט ער מיך שרעקלעך פּאַרכידעשט: ער איז צוגעגאַנגען צו מיר ליב שמייכלענדיק, און פּלוצלינג האָט ער פון מיר אַראָפּגעשאַנגן דאָס היטל און אָנגע-כאַפט פּאַר די האַר. מיר האָבן זיך אָנגעהויבן שלאָנגן, פון דער גאַלעריי האָט ער מיך אריינגעשטויסן אין קלייט און זיך אלץ געפּלייסט אומוואַלערן מיך אפּ די גרויסע קיאָטן, וואָס זיינען געשטאַנען אפּן פּאַל — ווען דאָס גיט זיך אימ איינ, וואָלט איך צעקנאַקט די גלאַזן, צעבראַכן די שניצערין און וואָלט אוואַדע צעדראַ-פּעט די טייערע איקאָנעס. ער איז געווען זייער שוואַך, און מיר איז געראַטן אימ בייקומען, נאָר דענסטמאָל האָט אָט דער בערדיקער מאַנצבל, צו מיינ גרויסן ווונ-דער, זיך ביטער צעוויינט, איז דערביי געזעסן אפּן פּאַל און געווישט די צעשלאַ-גענע נאָז.

און דעם צווייטן פּרימאַרגן, ווען אונדזערע באַלעבאַטימ זיינען ערגעץ אוועק, און מיר זיינען געווען אליין, האָט ער פּריינטלעך געזאָגט צו מיר, רייבנדיק מיט א פינגער דעם בייזל אפּן נאָז-צווישן און האַרט אונטערן אויג:
— מיינסט, דאָס האָב איך מיטן אייגענעם ווילן און כּיישעק זיך אַרופּגעוואָרפּן אפּ דיר? איך בין ניט קיין נאַר, כּי האָב געוויסט, אז דו וועסט מיר געבן קלעפּ, איך בין א מענטש א שוואַכער, א טרינקענדיקער. דאָס האָט מיר דער באַלעבאַס געהייסן: גיב אימ, זאָגט ער, א כּייזעק און זע, ער זאָל בייסן געשלעג וואָס מער קאַליע מאַכן בא זיך איך קלייט, זאָלן זיי האָבן שאַדן! און אליין וואָלט איך זיך ניט אָנגעהויבן: אָט ווי דו האָסט מיר די צורע צעמאַלט...
איך האָב אימ געלייבט און האָב ראַכמאַנעס געקריגן אפּ אימ, איך האָב גע-וויסט, אז ער לעבט הונגערנדיק מיט א פּרוי, וואָס שלאָגט אימ. דאָך האָב איך א פּרעג געטאָן:

— און ווען מע צווינגט דיכ אָפּסאמען א מענטשן, וואָלסטו געסאמט?
— ער קען צווינגען, — האָט דער פּריקאשטיק געזאָגט שטיל, מיט א נעבעכ-
דיק שמייכלע, — ער קען...

אינגיכט נאָך דעם האָט ער מיכ געפרעגט:
— הער זיך איינ, איך האָב נישט קיין גראַשן, אינדערהיים איז נישטאָ וואָס צו
פרעסן, דאָס ווייב שעלט זיך, שלעפּ צו, גוטער ברודער, בא זיך פון לאַגער
אוועלעך נישט איז איקאָנע, און איך וועל זי פארקויפן. א? שלעפּ צו, א? אָדער
א פּסאלטער?

— איך האָב זיך דערמאנט אין דעם שוכווארג-מאגאזין, דעם קלויסטער-וועכ-
טער. ס'איז מיר געקומען דער געדאנק: ער וועט מיך אויסגעבן, אָט דער מענטש!
נאָר אָפּזאָגן איז געווען שווער, און איך האָב אים געגעבן אן איקאָנע. צושלעפּן
א פּסאלטער, וואָס האָט געקאָסט עטלעכע רובל, האָב איך נישט געפּויעלט בא זיך,
דאָס האָט מיר אויסגעוויזן פאר א גרויסן פארברעכן. וואָס קאָן מען טאָן? איז
דער מאָראַל איז שטענדיק פארשטעקט די אריינמעטיק. די הייליקע נאָווקייט פונעם
„טאטוט וועגן שטראָפּן קרימינעלע“ גיט זייער גוט אויס אָט דעם קלויניקן סעק-
רעט, הינטער וועלכע ס'באהאלט זיך דער גרויסער ליגן פון אייגנטום.
אז איך האָב דערהערט, ווי מיינ פּריקאשטיק גיט אריין אָט דעם געפּלאָגטן
מענטשן דעם געדאנק, ער זאָל מיך אונטעריידן צוגאנווענען א פּסאלטער — האָב איך
זיך דערשראָקן. ס'איז געווען קלאָר, אז מיינ פּריקאשטיק ווייסט, אז איך בין א
גוטער אפּ זיינ כעזשנ, און אז דעם שאַכנס פּריקאשטיק האָט אים דערציילט
וועגן דער איקאָנע.

די נישט-אַנשטענדיקייט פון גוט זיינ אפּ א פרעמדן כעזשנ און אָט די פּאס-
קודנע פּאסטקע פאר מיר — אלץ אינינעם האָט בא מיר ארויסגערופן א געפּיל פון
אופגעבראכטקייט, פון עקל צו זיך און צו אלעמען. עטלעכע טעג האָב איך זיך
ביטער געפּיניקט, ווארטנדיק, ווען וועלן אָנקומען די קערב מיט די ביכער. ענד-
לעך, זיינען זיי אָנגעקומען. איך צענעם זיי אינעם לאַגער, צו מיר קומט אריין
דעם שאַכנס פּריקאשטיק און בעט, איך זאָל אים געבן א פּסאלטער.
דענסטמאָל פרעג איך אים:

— דו האָסט אָפּגעטראָגן צו מיינעם וועגן דער איקאָנע?
— אָפּגעטראָגן, — האָט ער געענטפערט מיט א דערשלאָגענער שטימ. — איך,
ברודער; קען נישט באהאלטן קיין זאך...
דאָס האָט מיך איבעראשט, איך האָב זיך צוגעזעצט אפּן פּאָל און אויסגע-
ראטשעט אפּ אים די אויגן, און ער האָט גענומען אפּיך עפעס בעפען, א צע-
מישטער, א שרעקלעך נעבעכדיקער:

— פארשטייסט, דינער האָט זיך אליין אָנגעשטויסן, דאָס הייסט, מיינ באַרע-
באָס האָט זיך אָנגעשטויסן און דערציילט דינעם...
מיר האָט זיך אויסגעוויזן, אז איך בין שוין א פארפאלענענער — זיי האָבן מיר
אָפּגעטאָן, אָט די מענטשן, און איצט איז מיר אָנגעגרייט אן אָרט אין דער קאָ-
לאָניע פאר מינדערעריקע פארברעכער! אויב אזוי — איז שוין אלציינס! אויב זיך
טרינקען, איז אַ א טיפּן אָרט. איך האָב אריינגעשטופּט דעם פּריקאשטיק אין

די הענט א פסאלטער, ער האָט אימ באהאלטן אונטערן פאלטאָ און איז אוועק, נאָר גלייכ זיך אומגעקערט, און דער פסאלטער איז א פאל געטאָן מיר צו די פיס. און דער מענטש האָט אוועקגעשפאנט, זאָגנדיק:

— איך נעם ניט! מע קען אומקומען מיט דיר...

איך האָב ניט פארשטאנען די ווערטער — פארוואָס קען מען אומקומען מיט מיר? נאָר איך בין זייער געווען צופרידן, וואָס ער האָט ניט גענומען דעם בוך. נאָכדעם האָט מײַן קליינינקער פריקאשטיק אָנגעהויבן קוקן אפ מיר נאָך מיט מער בייזקייט און פארדאכט.

דאָס אלץ האָב איך זיך דערמאנט, ווען לאַרנאַניטש איז אוועק ארום. ער האָט זיך געזאמט ניט לאנג און האָט זיך אומגעקערט נאָך מער דערשלאָגן און שטיף, ווי שטענדיק, און פארן אָוונטברויט, אויג אפ אויג, האָט ער מיר געזאָגט: — איך האָב זיך געסטארעט, מע זאָל דיך אַפּלאָזן פון דער קלייט, אָפּגעבן איך ווערקשטאט. ס'איז ניט ארויס! קומא וויל ניט, ביסט איך זייער ניט צום הארצן...

איך שטוב האָב איך געהאט א סוינע, דעם פריקאשטיקס קאלע, א מיידל א שפילעוודיקס איבער דער מאָס. מיט איר האָט זיך געשפילט די גאנצע יונגווארג פונעם ווערקשטאט, אָפּגעווארט אפ איר איך פירהויז, ארומגענומען. זי פלעג זיך דערפון ניט באַידיקן, נאָר שטיף אונטערקוויטשען, ווי א קליין הינטל. פון אינדערפרי ביז אינאָונט האָט זי געקלייט, אירע קעשענעס זיינען שטענדיק געווען אָנגעשטאָפּט מיט האַניק־לעקעלעך, מיט פלעצעלעך, די קינבאקן האָבן זיך אָן אופהער באוועגט. קוקן אפ איר פוסט פאָנעם מיט די אומרויקע גרויניקע אייגעלעך איז געווען ניט אנגענעם. מיר און פאווען פלעג זי פאָרלייגן רעטענישן, וואָס האָבן שטענדיק באהאלטן א גראַבינקע אומפארשעמטקייט, פלעג אונדז איבערגעבן שנעל־ריידענישן, וואָס פלעגן זיך צונויפגיסן אין עפעס אן אומלייטיש וואָרט.

אייןמאָל האָט איר איינער פון די באיאָרטע מייסטערס געזאָגט:

— איי, ביסטו, מיידל, אומפארשעמט!

זי האָט האָפּערדיק אָפּגעענטפערט מיט די ווערטער פון א פארשייטער ליד:

— אז א מיידל טוט זיך שעמען —

טויג זי ניט, מע זאָל זי נעמען...

איך האָב צום ערשטן מאָל געזען אזא מיידל, זי איז מיר געווען דערוידער און האָט מיך געשראָקן מיט אירע גראַבע רייצענישן. זעענדיק, אז די דאָזיקע רייצענישן זיינען מיר ניט זיס, איז זי געוואָרן וואָס אמאָל פּרעכער. אייןמאָל איך קעלער, ווען איך מיט פאווען האָבן איר געהאָלפן פארען פעס־לעך פון אונטער קוואס און אוועקעס, האָט זי אונדז פאָרגעלייגט:

— איר ווילט יינגלעך, וועל איך אייך אויסלעבנען קושן זיך?

— איך קען בעסער פאר דיר, — האָט איר פאוועל געענטפערט מיט א געלעך־טער, און איך האָב איר געזאָגט, זי זאָל גיין זיך קושן צו איר כאָסן, און האָב עס געזאָגט ניט זייער פריינטלעך. זי איז אין קאס געוואָרן.

— אכ, ס'ארא גרוביאנ! א פריילן איז מיט אימ ליבלעך, און ער קערט אָפּ
די נאָז. זאָגט נאָר, ס'ארא צאָרע דאָס איז!
און זי האָט צוגעגעבן, דראָענדיק מיט א פינגער:
— נו, ווארט, איך וועל עס דיר געדענקען!
פאוועל האָט איר אויך געזאָגט, אונטערהאלטנדיק מיך:
— דער כאָסן וועט דיר שוין געבן, אז ער וועט געווירע ווערן פון דיין
צעלאָזנקייט.

זי האָט מיט פאראכטונג פארקנייטשט דאָס פרישטשעוואטע פאָנעם.
— איך האָב קיין מוירע ניט פאר אימ! מיט מיין נאדן וועל איך א צענדליק
געפינען, בעסערע אסאך. א מויד ביז דער כאסענע איז די סאמע צייט אפ א הר-
ליע טאָג.

און זי האָט אָנגעהויבן הוילען מיט פאוועלען, נאָר איך האָב פון דעמלט אָן גע-
קריגט אין איר אן אומדערמידלעכע מאָסערטע.

איז דער קלייט איז געוואָרן אלץ שווערער. איך האָב איבערגעלייענט אלע קלויס-
טער-ביכער. מיך האָבן שוין מער ניט פארכאפט די וויקויכע און די שמועסן פון
די פירזאָגער, — זיי האָבן קעסיידער גערעדט וועגן איינעם און דעם זעלבן. נאָר
פיאָטער וואסיליעו האָט ווי פריער מיך צוגעצויגן מיט זיין וויסן דאָס טונ-
קלע מענטשלעכע לעבן, מיט זיין קענען ריידן אינטערעסאנט און מיט ברענ-
אמאָל פלעג זיך מיר טראכטן, אז אָט פונקט אזא-אָ איז ארומגעגאנגען אי-
בער דער ערד דער נאָווי עלישאָ, אן איינזאמער און א נעקאָמע-אָנגעלאָדענער.

נאָר יעדעס מאָל, ווען איך האָב גערעדט מיטן אלטן אָפנהארציק וועגן מענטשן,
וועגן מייע געדאנקען, פלעג ער, נאָך דעם, אז ער פלעג וויל צוגעלאָזט אויס-
הערן, אָפטראַגן מייע רייד צום פריקאשטיק, און יענער איז אָדער ער פלעג
מיך באַליידיקנדיק אויסראַכטן, אָדער ביזו שעלטן.

איינמאָל האָב איך געזאָגט דעם אלטן, אז ניט זעלטן פארשרייב איך זיינע
רייד אין א העפט, וווּ ס'זיינען בא מיר פארשריבן פארשיידענע געדיכטן, ארויסזאָ-
גונגען פון ביכער. דאָס האָט דעם פירזאָגער שטארק דערשראָקן, ער האָט זיך גיך
א שאַקל געטאָן צו מיר און אָנגעהויבן אומרויך פאנאנדערפרעגן:

— צו וואָס טוסטו עס? דאָס, קליינער, טויג ניט! צום פארגעדענקען? ניין,
ווארפ עס אוועק! ס'ארא מאָדנער דו ביסט! דו ווייז מיר אָט די פארשרייבעכצן
דיינע, א?

ער האָט מיך לאַנג און איינגעשפארט איינגערעדט, איך זאָל אימ אָפגעבן די העפט
אָדער זי פארברענען, און דערנאָך האָט ער גענומען זיך שושקען מיטן פריקאשטיק.
ווען מיר זיינען געגאנגען אהיים, האָט מיר דער פריקאשטיק שטרענג גע-
זאָגט:

— דו מאכסט דאָרטן עפעס פארשרייבונגען — איז זאָל דאָס בא מיר מער ניט
זיינ! געהערט? דערמיט פארנעמען זיך נאָר שפּיאָנען.

איך האָב אומפאָרזיכטיק א פרעג געטאָן.
— ווי-זשע איז מיט סיטאנאָוון? ער פארשרייבט אויך.
— אויך? אזא לאַנגער לעקיש...

אָפּגעשווינגן היפּש לאַנג, האָט ער אומגעוויינלעך ווייך פּאָרגעלייגט :
— הער נאָר, באווייז מיר דיין העפט און סיטאנאָווס אויך — וועסט דערפאַר
קריגן א האַרב קערבל! נאָר מאכ עס אזוי, אז סיטאנאָוו זאָל ניט וויסן, שטילערהייט...
ער איז, ווייזט אויס, געווען זיכער, אז איך וועל אויספירן זיין פּאַרלאַנג, האָט
מער ניט גערעדט קיין וואָרט און איז אוועקגעלאָפּן פּאַרויס פּונ מיר אפּ די קורצע
פּיסלעך.

אינ שטוב האָב איך דערציילט סיטאנאָוו וועגן דעם פּריקאשטשיקס פּאַרשלאַג,
יעורגעני האָט זיך אָנגעכמורעט.

— האָסט אומזיסט געפלאַלט... איצט וועט ער שוין עמעצן אָנלערנען ארויס-
גאנווענען די העפטן בא מיר און בא דיר. ווייז מיר אהער דייןע, וועל איך בא-
האַלטן... און דיך וועט ער גיך ארויסשטויסן, זיי באוואָרנט!

איך בין געווען זיכער דערין — און האָב באשלאָסן אוועקגיין, ווי נאָר די בא-
בע וועט זיך אומקערן אין שטאָט, — זי האָט דעם גאנצן ווינטעף געלעבט אין בא-
לאכנא, פארבעטן צו עמעצן לערנען מיידלעך פלעכטן שפיצן. דער זיידע האָט ווי-
דער געלעבט אין קונאווינאָ, איך בין צו אימ ניט געגאנגען, און אויך ער פלעג,
זייענדיק אין שטאָט, מיך ניט באזוכן. איינמאָל האָבן מיר זיך צונויפגעשטויסן אפּ
דער גאַס, ער איז געגאנגען אין א שווערן שאַפּן-פּוטער, וויכטיק און לאַנגזאַם, ווי
א גאלעך, איך האָב זיך מיט אימ באגריסט, ער האָט מיך אָנגעקוקט פּונ אונטער
דער דלאַניע און פּאַרקלערטערייט געזאָגט :

— א, דאָס ביסטו... ביסט איצטער א גאָטשמירער, יאָ, יאָ... נו, גיי, גיי! —
האָט מיך אָפּגעשטופּט פּונעם וועג און איז פּונקט אזוי וויכטיק און לאַנגזאַם אוועק
ווייטער.

די באבע האָב איך געזען זעלטן. זי האָט געארבעט אָן אופּהער, געהאָדעוועט
דעם זיידן, וואָס האָט אונטערגעקערענקט אפּ זקיינישן שוואכזיג, האָט זיך געפּאַרעט
מיט די קינדער פּונ די פעטערס. באזונדערס אסאך זאָרג האָט איר פארשאפט סא-
שע, מיכאילס זון, א שיינער יונג, א טרוימער און א ביכער-לייב-האַבער. ער האָט גע-
ארבעט אין די פּאַרבערייען, אָפט אריבערגייענדיק פּונ איינ באַלעבאָס צום צווייטן,
און אין צווישנ-צייטן איז ער געזעסן בא דער באבען אפּן האַלדז, רויק אויס-
ווארטנדיק, ביז זי וועט אימ קריגן א ניי אָרט. אפּ איר האַלדז איז אויך געהאַב-
גען סאשעס שוועסטער, וואָס האָט ניט-געראַטן כאסענע געהאַט פּאַר א שיקערן
האַנטווערקער, און ער פלעג זי שלאָגן און טרייבן פּונ שטוב.

באגעגענענדיק זיך מיט דער באבע, פלעג איך אלץ באוויסטזיניקער קלייבן
היספּילעס פּונ איר נעשאַמע, נאָר איך האָב געפּילט, אז אָט די שיינע נעשאַמע
איז שוין פּאַרבלענדעט פּונ ווינדער-מיסעס און ניט פּייק צו זען, קאָן ניט פּאַר-
שטיינן זי דערשיינונגען פּונ דער ביטערער ווירקלעכקייט, און מיינ אומרו, מיינע
אופּרעגונגען זיינען איר פּרעמד.

— מע דארף ליידן, אָליאַשא.

דאָס איז אלץ, וואָס זי האָט מיר געקענט ענטפּערן אפּ מיינע דערציילונגען
וועגן די העסלעכקייטן פּונ לעבן, וועגן די מאטערנישן פּונ זי מענטשן, וועגן דער
בענקשאפט — וועגן אלץ, וואָס האָט מיך אזוי געערגערט.

איך בין געווען שלעכט צוגעפאסט צום געדולדיקן לידן, און טאָמער האָב איך אמאָל יאָ ארויסגעוויזן אָט די מידע פֿון אַ בעהיימע, אַ בוים, אַ שטיין — האָב איך זי ארויסגעוויזן צוליב אויספרוונן זיך, צוליב דעם, איך זאָל וויסן דעם פֿאַרנעם פֿון מינע קויכעס, דעם גראַד שטאַנדפֿעסטיקייט מינעם אפֿ דער ערד. אמאָל מאַכט זיך, אז אויס נאָרישער בעריאָקשיקייט, אויס קינע צום קויכע פֿון די דער-וואַקסענע, פֿרווון מינדעריעריקע אופֿהייבן און הייבן אפֿילע אופֿ מאַסעס, וואָס זי-נען צו שווער פֿאַר זייערע מוסקולן און ביינער, פֿרובירן באַרימערש, ווי דער-וואַקסענע גוואַרן, זיך ציילעמען מיט צווייפֿודיקע געוויכטן.

איך האָב דאָס אויך אלץ געטאָגן אין דירעקטן און אין איבערגעטראָגענעם זין, פֿיזיש און גייסטיק, און נאָר אַדאַנק עפעס אַ צופֿעליקייט האָב איך זיך ניט אונ-טערגעריסן אפֿ טויט, ניט צעקאַליטשעט זיך אפֿן גאַנצן לעבן, ווייל קיין זאַך צע-קאַליטשעט ניט דעם מענטשן אזוי שרעקלעך, ווי סע קאַליטשעט איך געדולד, אונ-טערטעניקייט צו דער קראַפט פֿון די אויסערלעכע באַדינגונגען.

און אויב איך וועל סאָפֿקאָלסאָפֿ זיך פֿונדעסטוועגן לייגן אין דער ערד אַ צע-קאַליטשעטער, וועל איך — ניט אָגן שטאַלץ — זאָגן אין מיין לעצטער שאַ, אז גוטע מענטשן, האָבן אַ יאָר פֿערציק ערנסט זיך געמיט אויסצוקרומען די נעשאַמע מי-נע, נאָר זייער איינגעשפֿאַרטע מי איז געווען ניט זייער געראַטן.

אלץ אָפֿטער פֿלעג מיך אָנכאַפֿן אַ שטורעמדיקער פֿאַרלאַנג צו לעצעווען, פֿאַר-וויילן מענטשן, צווינגען זיי לאַכן. מיר פֿלעג זיך עס איינגעבן, איך האָב געקענט דערציילן וועגן די סאָכרימ פֿון אונטערשטן מאַרק, פֿאַרשטעלנדיק זיי אין גע-שטאַלטן, באַווייזן ווי פֿויערימ און פֿויערטעס פֿאַרקויפֿן איקאָנעס, ווי פֿלינג דער פֿריקאַשטיק נאַרט זיי אָפֿ, ווי די פֿירזאָגער שפֿאַרן זיך.

דער ווערקשטאַט פֿלעג לאַכן, ניט זעלטן פֿלעגן די מיסטערס וואַרפֿן די אַר-בעט, קוקנדיק ווי איך שטעל פֿאַר, נאָר דערנאָך פֿלעג לאַקאָניש שטענדיק מיר אייצען:

וואַלסט עס גלייכער אלץ ווייזן נאָכן אָונטברויט, שטערסט אַרבעטן... פֿאַרענדיקט די „פֿאַרשטעלונג“, פֿלעג איך זיך דערפֿילן גרינג, ווי אַראָפֿגעוואַרפֿן אַ לאַסט, וואָס האָט מיך געדריקט. אפֿ אַ האַלבער שאַ, אפֿ אַ שאַ פֿלעג אין קאָפֿ ווערן אנגענעם פֿוסט, און דערנאָך פֿלעג ווידער דוכטן, אז דער קאָפֿ איז מיר פֿול מיט שאַרפע קליינע צוועכעס, זיי רירן זיך דאָרטן, וואַרעמען זיך אָן.

ארום מיר האָט אפֿגעוואָטן עפעס אַ קויטיקע קאַשע, און איך האָב געפֿילט ווי איך צעקאָכ זיך פֿאַמעלעכן אין איר.

ס'פֿלעג זיך טראַכטן:

„ניט שוין-זשע איז דאָס גאַנצע לעבן אַזאַמינס-אָ? און איך וועל לעבן אזוי, ווי אָט די מענטשן, וועל ניט געפֿינען, וועל ניט זען קיין בעסערס?“

— ווערט בייז, מאַקסימיטש, — האָט מיר געזאָגט זשיכאַריאָוו, אפֿמערקזאַם מיך אָנקוקנדיק.

סיטאַנאָוו פֿלעג מיך אָפֿט פֿרעגן:

— וואָס איז עס מיט דיר?

דאָס לעבן האָט פֿאַראַקשנט און גראָב אָפֿגעווישט אין מיין נעשאַמע זינע איי-

גענע בעסטע געשריפטסן, גיפטיק פארבייטנדיק זיי מיט עפעס אן אומנאציקן מיסט — כ'האָב ביז און אַלנגעשפּאַרט זיך אַקעגנגעשטעלט זײַן געוואָלט, איך בין געשוויר־מען איבער דעם זעלבן טיך, ווי אַלע, נאָר מיר איז די וואַסער געווען קעלטער און זי האָט מיך נישט אזוי לײַכט געהאַלטן, ווי אנדערע — צײַטנוויײַז פֿלעג מיר דוכטן אז איך זײַן איך עפעס א טיפּ.

די מענטשן האָבן זיך באַצויגן צו מיר אַלץ בעסער, מע האָט נישט געשריגן אפּ מיר, ווי אפּ פּאַוולענ, נישט אַרומגעיאָגט מיך, מיך האָט מען גערופּן באַם פּאַטער־נאָמען — דערמיט אונטערצושטרײַכן די אַכטונג צו מיר. דאָס איז גוט, נאָר ס'איז געווען א ווייטעק צו זען, ווי די מענטשן טרינקען אָן א שיר בראַנפּן, ווי עקלדיק זיי זײַנען שיקערעהייט, און ווי קרענקלעך ס'איז זייער באַצײַגן צו פּרויען, כאָטש איך האָב פּאַרשטאַנען, אז בראַנפּן און פּרויען זײַנען די איינציקע פּאַרוויילונגען אין דעם לעבן.

אַפּט פֿלעג זיך מיר דערמאַנען מיט טרויער, אז די קליינסטע, דרייטע נאָ־טאַליע קאָלעאָוסקאַיא פֿלעג אויך רײַדן, אז די פּרוי איז א פּאַרווײַלונג. נאָר ווי־זשע, אויב אזוי, איז מיט דער באַפען? און מיט דער קעניגן מאַראַג? וועגן דער קעניגן פֿלעג איך זיך דערמאַנען מיט א געפּיל, וואָס איז נאָענט צו שרעק, — זי איז געווען אזוי פּרעמד אַלעמען, ווי איך וואָלט זי געזען אין כאַלעמ. איך האָב צופּיל גענומען טראַכטן וועגן פּרויען און האָב שוין געשטעלט פּאַר זיך די פּראַגע: צי זאָל איך נישט גיין אין דעם נאָענטסטן יאַנטעוון אהינ, ווהינ אַלע גייען? דאָס איז נישט געווען קיין פיזישער באַנער, — איך בין געווען געזונט און האָב זיך געמיסעט, נאָר צײַטנוויײַז האָט זיך ביז ווילדקייט געוואָלט אַרומנעמען עמעצן א מילדן, א קלוגן און אַפּנהאַרציקן, אָן א שיר לאַנג רײַדן, ווי מיט א מאַמען וועגן דעם, וואָס באַמרויקט די נעשאַמע.

איך בין מעקאַנע געווען פּאַוולענ, ווען ער פֿלעג מיר באַנאַכט דערצײַלן וועגן זײַן ראָמאַן מיטן שטוב־מײַדל פּונ אַנטקעגן. אָט, ברודער, אַן אַינפאַל: מיט א כוידעש צוריק האָב איך אין איר געשלי־דערט מיט שניי, זי איז מיר נישט געפּעלן געווען, און איצט — זיצסטו אפּ דער באַנק, דריקסט זיך צו איר צו — און ס'קאָן גאָר קיינער טײַערער נישט זײַן! — וועגן וואָס רעדט איר?

— וועגן אַלץ, פּאַרשטייט זיך. זי מיר — וועגן זיך, און איך איר — אויך וועגן זיך. נו, מיר קושן זיך... נאָר זי איז אַן ערלעכע... זי, ברודער, איז א שרעק, וואָס פּאַר א מינ ווילע זי איז!.. אַי, רויכערסטו, ווי אַן אַלטער סאַלדאַט! איך האָב אַסאַך גערויכערט. דער טאַבעק פֿלעג פּאַרשיקערן און אַפּטעמפּן די אומרויקע געדאַנקען, די צערוודערטע געפּילן. בראַנפּן האָט באַ מיר, צו מײַן גליק, געוועקט א ווידערגעפּיל מיט זײַן רייעך און טאַם, פּאַוועל, אַפּער, האָט געטרונקען גערן, און אז ער פֿלעג זיך אַנטרינקען, פֿלעג ער יאַמערלעך וויינען:

— אהיימ וויל איך, אהיימ! לאָזט מיך אָפּ אהיימ...

ער, איז, געדענקט זיך מיר, געווען א יאַסעם, פּאַטער און מוטער זײַנען אימ פּרי אַפּגעשטאַרבן, קיין ברידער, קיין שוועסטער זײַנען נישט געווען, צו א יאָר אַכט האָט ער שוין געלעבט באַ פּרעמדע מענטשן.

אינ אָט דער שטימונג פון אומרויקער אומצופרידנקייט, וואָס איז נאָכ מער אופגערייזט געוואָרן דורך די רופן פונעם פריילינג, האָב איך באשלאָסן ווידער-אמאָל אַנקומען אפ א דאמפער, אראַפלאָזן זיך ביז אסטראכאן און אנטלויפן קיין פערסיע.

כיגעדענק ניט, פארוואָס עפעס קיין פערסיע, עפשער נאָר דערפאר, וויל מיר זיינען זייער געפעלן געווען די סאָכרימ פערסן אפן ניושעגאָרדער יאַרמארק: זינן אוינע שטיינערנע געצן, אויסגעשטעלט אפ דער זון די געפארבטע בערד, רויכערן רויק קאליאן, און אויגן בא זיי גרויסע, טונקעלע, אלצוויסנדיקע.

איך וואָלט געוויס ערגעץ אנטלאָפן, נאָר איך דער פאסכע-וואָך, ווען א טייל מיסטערס איז אוועקגעפאָרן אהיים, איך זייערע דערפער, און די איבערגעבליבענע האָבן געשיקערט, האָב איך, שפאצירנדיק איך א זוניקן טאָג איבערן פעלד בא דער אָקא, באגעגנט מיין באלעבאָס, דער באבעס פלימעניק.

ער איז געגאנגען איך א לייכטן גרויען פאלטאָ, די הענט איך די הויז-קעשע-נעס, איך די צייג א פאפיראָס, דער הוט אפן נאקן. זיי אנגענעם פאָנעם פאָנעם צו מיר פריינטלעך געשמייכלט. ער האָט געהאט א צוציענדיקן אויסזען פון א מענטשן א פרייען, א פריילעכן, און אויסער אונדז ביידן איז איך פעלד קיינער ניט געווען.

— א, פעשקאָוו, מיט קריסטוסעס ווידערופשטיין!

מיר האָבן זיך צעקריסטאָסעוועט, ער האָט געפרעגט, ווי מיר לעבט זיך, און איך האָב איך אָפנהארציק דערציילט, אז דער ווערקשטאט, די שטאָט און אלץ איך אלגעמיין איז מיר נימעס געוואָרן, און איך האָב באשלאָסן פאָרן קיין פערסיע.

— הער אופ, — האָט ער געזאָגט ערנסט, — צו וועלכע שווארציאָר טויג דיר די דאָזיקע פערסיע? דאָס, ברודער, איז מיר באקאנט, איך זיינע יאַרן האָט זיך מיר אויך געלויבט אנטלויפן צו אַדע רוכעס!...

מיר איז געפעלן געוואָרן, וואָס ער ווארפט זיך אזוי ווילעריש מיט רוכעס. איך איך האָט געשפילט עפעס א גוטס, א פריילינגדיקס, עפעס איז ער אינגאנצן געווען ווילעריש פארבראָכן אפ א זיט.

— רויכערסט? — האָט ער געפרעגט, דערלאנגענדיק א זילבערנעם פאָרטסיגאר מיט דיקע פאפיראָסן.

נו, דאָס האָט מיך שוין אינגאנצן באזיגט!

— אָט וואָס, פעשקאָוו, גיי צו מיר באניס א קאָן! — האָט ער פאָרגעלייגט. — איך, ברודער, האָב דאָס יאָר אָנגענומען פאָריאדן אפן יאַרמארק אפ א קערבלעך פערציק טויזנט — פארשטייסט? איז אָט, וועל איך דיך איינאָרדענען אפן יאַרמארק טאקע, וועסט בא מיר זייג א מיין אופזע, וועסט צונעמען פארשיידענע מאטע-ריאלן, אכטונג געבן, אלץ זאָל צו דער צייט זייג אפ אן אָרט, און די ארבעטער זאָלן ניט גאנווענען — סיגייט? געהאלט — פינף א כוידעש און א פיאטאק אפ מיטיק! די ווייבער גייען דיר ניט אָן, אינדערפרי אוועק, אינאָונט צוריק, — די ווייבער בלייבן אויסן! נאָר — זאָג זיי ניט, אז מיר האָבן זיך געזען! פראָסט קומ צו גיין זונטיק אפ דער פאָמינער און — אן עק!

מיר האָבן זיך צעזענגט, ווי גוטע-פריינט, צום אָפשייד האָט ער מיר א דריק

געטאָן די האַנט און, אוועקגייענדיק, האָט ער אפילו פונדערווייטנס פריינטלעך צוגעפאָכעט מיטן הוט.

ווען איך האָב געזאָגט איך ווערקשטאט, אז איך גיי אוועק, האָט עס איך אָנהייב ארויסגערוּפן באַ דער מערהייט אַ באדויערן, וואָס איז מיר געווען אנגענעם, באַ-זונדערס איז אופגערוּדערט געווען פאָוועל.

— נן, באַטראַכט נאָר, — האָט ער מיט פאָרווירפ גערעדט, — ווי וועסטו עס לעבן מיט פויערימ פארשיידענע נאָך אונדז? טעסלערס, מאַליארעס... עכ דו! דאָס רופט זיך — פון אַ דיאָקאָן אַ פאָנאָמאַר... זשיכאַריאָו האָט געוואָרטשעט:

— אַ פיש זוכט וואָס טיפער, אַ בעריע אַ יונג — וואָס ערגער... די ארויסבאָליטונג, וואָס דער ווערקשטאט האָט מיר אַינגעאַרדנט, איז געווען טרויעריק און נונע.

— געוויס, לוינט אויספרוּוו אַי דאָס, אַי יענצ, — האָט זשיכאַריאָו, געל נאָכן ארויסניכטערן זיך, גערעדט, — נאָר גלייכער איז פאַראַמאָל און שטייפער זיך פאַר-טשעפען פאַר עפעס וואָס איינס...

— און שוין אפ אַ גאַנצ לעבן, — האָט שטיל צוגעגעבן לאַריאַניטש. נאָר איך האָב געפילט, אַז זייערע רייד זיינען אויסגעמאַטערט און נאָר וויל מע מוז, — דער פאָדעם, וואָס בינדט מיך מיט זיי, איז מיטאַמאָל אזוי ווי איבער-געפּוילט געוואָרן און האָט זיך צעריסן.

אפ די אייבערשטע נאַרעס האָט זיך געדרייט דער שיקערער גאַנאַליעו און געכריפּעט:

— וואָל זיך מיר נאָר פאַרוועלן — זעצט מען אַייך אלעמען איך טורמע אַריין. איך ווייס אַ סאָך. ווער גלייבט דאָ איך גאָט? אַה-אַ...

ווי שטענדיק, זיינען צו דער וואנט געשטאַנען צוגעשפאַרט אָנזיכטיקע ניטדער-מאָלטע איקאָנעס, צו דער סטעליע זיינען געווען צוגעקלעפט די גלעזערנע קלייכער. באַמ פּייער האָט מען שוין לאַנג ניט געאַרבעט, מיט די קלייכער האָט מען זיך ניט גענוצט, אַ גרויער שיכט סאַושע און שטויב האָט זיי צוגעדעקט. אלץ אַרומ האָט זיך אַזויפיל פאַרגעדענקט, אַז מיט פאַרמאַכטע אויגן זע איך איך דער פינצ-טער דעם גאַנצן קעלער, די אלע טישן, די סלוייקעס מיט פאַרב אפ די פענצטער-ברעטער, בינטלעך פענדולען מיט האַלטערלעך, איקאָנעס, דעם צעבער מיט די פאָ-מעניעס איך ווינקל, אונטערן קופערנעם האַנטפאַס, וואָס איז ענלעך אפ דער קאַס-קע פון אַ פּייערלעשער, און גאַנאַליעווס אַראָפּגעאַנגענעם נאַקעטן פּוס פון די נאַרעס, אַ בלויען, ווי דער פּוס פון אַ דערטרונקענעם.

ס'האָט זיך געוואָלט וואָס גיכער אוועקגיין, נאָר איך אונדזער ראַסיי האָט מען ליב פאַרצויגן טרויעריקע מינוטן. אַז מענטשן געזעגענען זיך, איז ווי זיי וואָלטן אַפּריכטן אַ ליטורגיע נאָך אַ געשטאַרבּענעם.

זשיכאַריאָו האָט מיר געזאָגט, צונויפּרוקנדיק די ברעמען: — און אָט דעם בוך „דעמאָן“ קאָן איך דיר ניט אָפּגעבן, — ווילסט פאַר איך צוואַנציק קאָפּיקעס?

דער בוך איז געווען מיין אייגנטום — דער אלטער בראַנדמיסטער האָט איך

מיר אוועקגעשענקט, ס'איז מיר געווען א שאַד אָפּגעבן לערמאַנטאָוון. נאָר ווען איך האָב אַפּיסל אַ באַידיקטער זיך אָפּגעזאָגט פּונ געלט, האָט זשיכאַריאָו דוּיק אַרײַנגעלייגט די מאַטבייע אין בײַטעלע און פּעסט געמאַלדן:

— ווי דו ווילסט זיך, דעם בוך גיב איך נישט אָפּ! ס'א בוך נישט פאר דיר, דאָס איז אזא בוך, וואָס מיט אים קענסטו זיך גרינג אַרײַנשלעפּן אין א זינד...

— אָבער מע פאַרקויפט דאָך אים אין מאַנאזינען, איך האָב געזען!

נאָר ער האָט מיט נאָך מער איבערצייגונג מיר געזאָגט:

— דאָס איז אַ קלייניקייט, אין די מאַנאזינען פאַרקויפט מען פּיסטאַלעטן אויך... אזוי איז שוין לערמאַנטאָו בא אים געבליבן.

גייענדיק אַרופּ געזעגענען זיך מיט דער באַלעבאַסטע, האָב איך זיך אין פּיטהויז צונויפּגעטראַפּן מיט איר פּלימעניצע, זי האָט געפרעגט:

— מע זאָגט — דו גייסט אוועק?

— איך גיי אוועק.

— ווען דו גייסט נישט אוועק, טרייבט מען דיך אַרויס, — האָט זי מיר געגעבן צו וויסן נישט זייער העפלעך, דערפאַר דורכויס אופּריכטיק.

און די באַטרונקענע באַלעבאַסטע האָט געזאָגט:

— זיי געזונט, זאָל דיר קריסטוס בײַשטיינ — ביסט נישט קיין וויל יינגל, אַב אזעסניק! כאָטש איך האָב פּונ דיר גאַרניט אזוינס נישט געזען, נאָר אלע זאָגן — ביסט נישט קיין ווילער!

און זי האָט זיך פּלוצעם צעוויינט, ריינדניק דורכ טערנ:

— ווען ס'וואָלט איצט געלעבט דער פאַרשטאַרבענער, מײַן זיס מאַנדעלע, די טײַערע נעשאַמע, וואָלט ער דיר אַרײַנגעלייגט אַ כײלעק, אַרײַנגעוואָרפּן אַ דעכט מעסטל באַכענצעס — און וואָלט דיך איבערגעלאָזט, נישט געטריבן, ניינ! און היינט איז אלע אוועק אַנדערש: ווי נאָר עפעס נישט אזוי, איז באַלד — וואָנ-וואָנ, אַרויס! אַך, און ווײַהיג וועסטו, יינגעלע, זיך אַהינטאַגן, צו וואָס וועסטו זיך צוטוילענ?

XVI

איך פאָר מיטן באַלעבאַס אפּ א שיפּל איבער די גאַסן פּונעם יאַרמאַרק, צווישן די שטיינערנע קלייטן, וואָס זיינען פאַרגאַסן פּונ גרויסוואסער ביז דער הייך פּונ די צווייטע שטאַקן. איך זיצ בא די וועלעס, דער באַלעבאַס אפּן הינטערטייל רודערט אומגעשיקט, טיפּ אַרײַנזעצנדיק די רודער-וועסלע אין וואסער. דאָס שיפּל דרייט זיך אומגעלומפּערט, פאַרקערעווענדיק פּונ גאַס אין גאַס איבער דעם שטילן מוטנע-פאַרקלערטן וואסער.

— עך, איז היינט הויך דאָס וואסער, דער טיפּוול זאָל עס נעמען! וועט פאַר- האַלטן די ארבעט, — וואָרטשעט דער באַלעבאַס, רויכערנדיק אַ ציגאַר, דער רויך פּונ איר שמעקט מיט סמאלענעס פּונ געוואנט.

— שטילער, — שרייט ער דערשראַקן, — מיר פּאָרן אַרופּ אפּ אַ לאַמטערנל אויסגעקומען מיטן שיפּל, זידלט ער זיך:

— נו, האָט מען אונדז געגעבן אַ שיפּל, מענווואָלימ!..

ער וויינט מיר די ערטער, ווו ס'וועלן זיך אנהייבן, באלד ווי דאָס וואסער וועט אָפּפאלן, די ארבעטן פון רעמאָנטירן די קלייטן: ביז בלוי אויסגעגאָלט, מיט אונ-טערגעשאַרענע וואַנצעס און א ציגאר אין מויל, איז ער אפ קיין פאָדריאטשיק ניט ענלעך. ער טראָגט א לעדערנע קורטקע, הויכע שטיוול ביז די קני, איבערן אקסל — א יאגדטאש, צווישן די פיס שטעקט א טייערע צווייערדיקע לעבעל-ביקס, ער רוקט אומרויך איבער אלע וויילע דאָס לעדערנע היטל, רוקט עס אָן אפ די אויגן, בלאָזט אָן די ליפ און קוקט באזאָרגט ארום און ארום, שלאָגט ארום דאָס היטל אפן נאָן, ווערט יינגער און שמייכלט אין די וואַנצעס, טראכטנדיק וועגן עפעס אנגענעמס — און ס'גלייבט זיך ניט, אז ער האָט אסאך ארבעט, אז דאָס לאַנגזאמע פאלן פונעם וואסער באומרויךט אימ — איך אימ שפילט, קענטיק, א כוואליע פון אומזאכלעכע געדאנקען.

און מיך דערדריקט א שטייער פארווונדערונגס-געפיל: ס'איז אזוי מאַדנע צו זען אַט זי טויטע שטאַט, די גלייכע רייען געביידעס מיט פארמאכטע פענצער — א שטאַט דורכויס א פארגאַסענע מיט וואסער און אזויווי א שווימענדיקע פארביי אונדזער שיפל.

דער הימל איז גרוי. די זון האָט זיך פארפלאַנטעט אין די וואַלקנס, נאָר זעלטן-ווען אדורכלויכטנדיק דורכ זייער געדיכטעניש מיט א גרויסן ווינטערדיק-זילבער-זעם פלעק.

דאָס וואסער איז אויך גרוי און קאלט. דער שטראָם זינער איז ניט באמערק-לעך. סע דוכט זיך, אז ער איז פארגליווערט, איז איינגעשלאָפן אייניגעם מיט די ליידיקע הייזער, מיט די רייען קלייטן, וואָס זינען אָפגעפארבט אין ברודיק-געלן קאָליר. ווען דורכ די וואַלקנס קוקט די ווייסלעכע זון, ווערט אלץ ארום ליכטיקער, דאָס וואסער שפיגלט אָפ דעם גרויען געוועב פונעם הימל, — אונדזער שיפל הענגט דאן אינדערלופטן צווישן צוויי הימלען. די שטיינערנע געבייען הייבן זיך אויך אונטער און שווימען קוימ באמערקלעך צו דער וואַלגע, צו דער אָקא. ארום דעם שיפל וויגן זיך צעשלאָגענע פעסער, קאסטנס, קוישן, שפענער און שטרוי, אמאָל שווימט דורכ, ווי א טויטע שלאַנג, א שטאנג אָדער א קלאַץ.

ווינטי-ווו זינען די פענצער אָפן, אפ די דעכער פון די קראָמ-גאלערייען טריקנט זיך גרעט, סטארטשען פילצ-שטיוול. פון א פענצטער קוקט אפ דעם גרויען וואסער א פרוי. צו א שפיץ טשוהונען זיללעך פון א גאלעריי איז צוגעבונדן א שיפל, זינע רויטע באָרטנס שפיגלען זיך אָפ אין וואסער פעט און פליי-שיק.

ווינקענדיק מיטן קאָפ אפ די דאָזיקע סימאָנים פון לעבן, דערקלערט מיר דער באלעבאָס:

— דאָ ווינט דער וועכטער פונעם יאָרמארק. קריכט ארויס פונעם פענצטער אפן דאך, זעצט זיך אין א שיפל און פאָרט, גיט אכטונג — צי זעען זיך ניט ערגעץ קיין גאנאָוימ? און אויב קיין גאנאָוימ זינען ניטאָ, גאנוועט ער אליין...

ער רעדט פויל, רויך, טראכטנדיק וועגן עפעס אנדערש. ארום איז שטייל, וויסט

און אומגלויבלעך, ווי אינ א כאלעם. די וואלגע און די אקא האבן זיך צונויפ־געגאסן אין א ריזיקער אָזערע. אינ דער ווייט, אפ א האַריקן באַרג, שיינט קאָל־ליריק די שטאָט, אינגאנצן אינ סעדער, וואָס זיינען נאָך טונקל, נאָר די קנאָספּן פון די ביימער זיינען שוין אָנגעדראָלן. און די סעדער קליידן אָן די היזער און די קלויסטערס אינ א גרינבלעך־וואַרעמע פּעלצ. איבערן וואסער שפּרייט זיך גע־דיכט א פּאסכע־געקלאַנג, מע הערט, ווי סע הודעט די שטאָט, און דאָ איז, ווי א פּאָרגעסענעם צווינטער.

אונדזער שיפֿל דרייט זיך צווישן צוויי רייען שוואַרצע ביימער, מיר פּאָרן מיט דער הויפּט־ליניע צום אַרטן סאָבאַר. דער ציגאַר שטערט דעם באלעבאָט, פּאַר־שטעלט אימ די אויגן מיט עסעריקן רויך. דאָס שיפֿל נטיצעט זיך אלע ווילע מיט דער נאָז אָדער מיטן באַרטן אינ שטאַמען פון ביימער, — דער באלעבאָט כידעשט זיך א צערייצטער:

— אזא פּאסקודנע שיפֿל !

— הערט אופ צו פּראווען.

ווי־זשע קען מען? — וואָרטשעט ער. — אויב אינ א שיפֿל זיינען דאָ צווייען, איז אלעמאָל אזוי — איינער רודערט, דער צווייטער פּראוועט. אָט קוק: די כינע־זישע רייענ...

איך קען דעם יאָרמאַרק שוין לאַנג אפ דורכ און דורכ, איך קען אויך אָט די קאָמישע רייען מיט די לעפּישע דעכער. בא די ווינקלען דעכער זיצן, פּאַרלייגט די פּיס, גיפּסענע פיגורן פון כינעזער. ס'איז געווען אזא פּאַל אַמאָל, אז איך מיט מינע כאוויירימ האָבן מיר געוואָרפּן אינ זיי מיט שטיינער, און בא עטלעכע כינעזער האָבן איך טאַקע אָפּגעשלאָגן די קעפּ, די הענט, נאָר איך שטאַלציר שוין ניט דערמיט...

— נישטיקייטן, — זאָגט דער באלעבאָט, טייטנדיק אפ די רייען. — ווען מען גיט מיר, איך זאָל עס בויען...

ער פּייפט, אריבערוקנדיק דאָס היטל אפּן נאַקן.

און מיר קומט דער געדאַנק, אז ער וואָלט אויסגעבויט אָט די שטיינערנע שטאָט פּונקט אזוי לאַנגווייליק, אפ דעם זעלבן נידעריקן אָרט, וואָס די וואסערן פון צוויי טייכן פּאָרגיסן עס פון יאָר צו יאָר, און וואָלט אויסגעטראכט פּונקט אזוינע כינעזישע רייען...

דערטרונקענע דעם ציגאַר אונטערן באַרטן, האָט ער אימ באַגלייט מיט א שפּיי פון עקל און רופּט זיך אָן:

— אומעטיק, פעשקאָו! אומעטיק. געבילדעטע מענטשן פעלן, זיך דורכריידן —

ניטאָ מיט וועמען. ווילסט זיך א באַרימ טאָג — איז פאַר וועמען? ניטאָ קיין מענטשן, אַלץ טעסלערס, מוליערס, פויערימ, זשוליקעס...

ער קוקט רעכטס פון דער ווייסער מעטשעט, וואָס האָט זיך שיינ ארויסגעהויבן

פון וואסער אפּן בערגל, און זעצט פּאַר, ווי ער זאָל זיך דערמאַנען פּאַרגעסן.

— איך האָב אָנגעהויבן ביר טרינקען, רויכערן ציגאַרן, לעבן מיט־דייטש.

די דייטשן, ברודער, זיינען א געשעפּטלעך פּאַלק, אזוינע הינערשע כייעס! ביר — איז אן אנגענעמע באשעפּטיקונג, נאָר צו ציגאַרן האָבן איך זיך נאָך ניט צוגע־

וויינט! רויכערסט זיכ אָן, און דאָס ווייב וואָרטשעט: וואָס שמעקט עס פון דיר, ווי פון א רימער? יאָ, ברודער, מיר לעבנ, מיר קלייגנ זיכ... נו, פראווע שוין אליינ...

אוועקגעלייגט די וועסלע אפן באָרטנ, נעמט ער די ביקס און שיסט אינ א כי-נעזער אפן דאכ — דעם כינעזער האָט עס ניט געשאט, דער שרויט האָט באזייט דעם דאכ און די וואנט, אופהייבנדיק אינדערלופטן שטויביקע רויכלעכ. — ניט געטראַפן, — אנערקענט דער שיסער אָן באדויער און לייגט ווידער אריין אינ ביקס א פאטראַן.

— ווי האלט עס בא דיר מיקויעכ מיידלעכ — האָטט שוין פארפאסט דעם טאָ-נעס? ניין? און איכ האָב צו דרייצן יאָר שוין געפראוועט ליבע... ער דערציילט, ווי א כאַלעם, די געשיכטע פון זיין ערשטער ליבע צו א דינסט-מיידל פון אן ארכיטעקטאָר, בא וועלכנ ער האָט געלעבט, ווי א שילער. שטיף פאטשט דאָס גרויע וואסער, באוואשנדיק די ווינקלענ פון די געבייענ, הינטערן סאָבאַר בלישטשעט שוואכ די וואסער-וויסטעניש, ווירניט-ווו איבער איר הייבנ זיכ ארויס שווארצע ריטלעכ פון לאָזע. אינעם איקאָנעמאָלערישן ווערקשטאט האָט מען אָפט געזונגען א סעמינא-רישע ליד:

— בלויער יאמ,
שטורעמ-יאמ...

לאנגווייליק צום שטארבן קער ער זיין, אָט דער בלויער יאמ... — כ'יבין קיין נעכט ניט געשלאָפן, — רעדט דער באלעבאָס. — ס'פלעג טרעפן, איכ שטיי אופ פון בעט און שטיי בא דער טיר, ציטער, ווי א הינטל — א קאלט הויז געווען! באנאכט פלעג דער באלעבאָס צו איר קומען, געקענט מיכ דאָרט פאקן, נאָר איכ האָב זיכ ניט געשראָקן און... ער רעדט פארקלערט, ווי באטראכטנדיק אן אלטן, אָפגעניצעוועטן מאַלבעש — צי קען מען אימ אָנטאָן נאָכאמאָל צי ניין? — זי האָט מיכ באמערקט, האָט זיכ דערבארעמט, צעעפנט די טיר און רופט: קומ, קומ, נארעלע...

איכ האָב געהערט אסאך אזוינע דערציילונגען, זיי האָבן מיר דערעסן, כאָטש ס'איז געווען אינ זיי אן אנגענעמער שטריכ, — וועגן זייער ערשטער „ליבע“ האָבן קימאט אלע מענטשן גערעדט אָן בארימערין, אָן שמוץ, נאָר אָפטער מילד אזוי און טרויעריק, אז איכ האָב פארשטאנען: דאָס איז געווען דאָס בעסטע אינעם דערציילערס לעבן. אנדערע האָבן, דאכט זיכ, טאקע מער קיין גוטס אפ זייער לעבן ניט געוויסט.

לאכנדיק און שאַקלענדיק מיטן קאָפ, רופט אויס דער באלעבאָס מיט כידעש: — און דעם ווייב וועסטו עס ניט דערציילן, ניין, ניין! דאכט זיכ, וואָס איז דאָ אזוינס? און דאָ וועסטו ניט דערציילן! אָט א געשיכטע... ער דערציילט ניט מיר, נאָר זיכ אליין. ווען ער זאָל שווייגן, וואָלט איכ גע-רעדט, — אינ אָט דער שטילקייט און ליידיקייט מוז מען ריידן, זינגען, שפילן אפ.

א הארמאָניקע, אינט קאָנסטו אַנשלאָפּן ווערן אפּ שטענדיק מיט א שווערן שלאָפּ
אינ אַט דער טויטער שטאַט, וואָס איז פּאַרזונקען אין גרויען, קאַלטן וואסער.
— צום אלעמ ערשטן — האָב ניט כאסענע פּרי! — לערנט ער מיכ. — כאסענע
האַפּן איז, ברודער, אַן איניען פּונ א גוואַלדאָוונער וויכטיקייט! לעבן קאָנסטו, ווי
דיר געפעלט און ווי דיר געפעלט — ס'איז דייַן זאַכ! לעב זיכ אין פּערסיע, ווי
א מאכמעדאנער, זיי זיכ אין מאַסקווע א גאַראַדאָווי, גאנווע, בידעווע — אלץ לאָזט
זיכ פּאַריכטן! אָבער א ווייב — דאָס איז, ברודער, ווי דער וועטער, דאָס לאָזט
זיכ ניט פּאַריכטן... נייַן! דאָס איז דיר, ברודער, ניט קיינ שטיוויל — אראָפּגענומען
און אוועקגעוואָרפּן...

דאָס פּאַנעם באַ אימ האָט זיכ געענדערט, ער האָט געקוקט אין דעם גרויען
וואסער, צוגעכמוועט די ברעמען, געריבן מיטן פינגער די האָריקע נאָז און
געבעבעט:

— נייַאָ, ברודער... האלט קאָפּ! עמעס, דו בייגסט זיכ אין אלע זייַטן, און
שטייט פּאַרט גלייכ... נו, פונדעסטוועגען — פאר אַיטלעכען איז אָנגעגרייט זייַן
פּאַסטקע...

מיר פּאַרן אריין אין די קוסטעס פונ דער מעשטשערסקער אָזערע, זי האָט זיכ
צונויפגעאָסן מיט דער וואָלגע.

— רודער שטילער, — שעפטשעט דער באַלעבאַס, אָנצילנדיק די ביקס אין די
קוסטעס...

דערשאַסן עטלעכע מאָגערע וואסער-לויפערס, קאָמאנדעוועט ער:
— לאָמיר פּאַרן קיינ קונאווינאָ! איכ וועל דאָרטן בלייבן ביז אינאָונט, און
דו וועסט זאָגן אינדערהיים, אז איכ האָב זיכ פּאַרהאלטן מיט די פּאַדריאטשיקעס...
ארויסגעזעצט אימ אפּ איינער פונ די גאַסן פונ דער סלאָבאָדע, וואָס איז אויכ
פּאַרטרונקען געווען פונעם גרויסוואסער, קער איכ זיכ אומ מיטן יאַרמאַרק אפּ
דער סטרעלעקע, קניפּ אָן דאָס שיפּל און, זיצנדיק אין דעם, קוק איכ אפּן צונויפ-
גוס פונ ביידיע טייכן, אפּ דער שטאַט, אפּ די דאַמפּערס, אפּן הימל. דער הימל
איז, ווי א פּרעכטיקער פּליגל פונ א ריזיקן פּויגל, אינגאַנצן איך וויסע פּעדען
פונ וואָלקנס. איך די בלויע בלויע צווישן די וואָלקנס ווייזט זיכ די גאַלדענע זון,
און מיט איינ בליק צו דער ערד ענדערט זי אלץ אפּ איר, אלץ ארומ באוועגט
זיכ מונטער און זיכער, דער גיכער שטראָם פונעם טייכ טראָגט לייכט די אָנצאָל-
קע רונגען פּליטן. אפּ די פּליטן שטייען פּעסט-בערדיקע פּויערימ, קערעווען מיט
לאנגע וועסלעס און מאכנ קוילעס איינער אפּן אנדערן, אפּ א באגעגנטן דאַמפּער.
א קליינער דאַמפּער שלעפט קעגן שטראָם א ליידיקע בארזשע, דער טייכ טראָגט
אימ אָפּ, ווארפט אימ, ער דרייט מיט דער נאָז, ווי א העכט, און סאָפּעט, איינ-
שפּאַרנדיק זיכ פּאַראקשנט מיט די רעדער אין וואסער, וואָס לויפט אימ האסטיק
אַנטקעגן. אפּ דער בארזשע, אראָפּגעהאַנגען די פּיס איבערן באָרטן, זיצן אקסל צו
אַקסל פיר פּויערימ — איינער איז אין א רויט העמד — און זינגען א ליד. די
ווערטער הערט מען ניט, נאָר איכ קען די ליד.

מיר דוכט זיכ, אז דאָ, אפּ דעם לעבעדיקן טייכ, ווייס איכ אלצדינג, אלץ איז
מיר נאָענט. און איכ קאָן אלץ פּאַרשטיינ. און די שטאַט, וואָס ליגט הינטער מיר

א פארטרוקענע — איז א בייזער כאָלעם, דעם באלעבאָס און אויסטראכטעניש, וואָס איז פונקט אזוי ווייניק פארשטענדלעך, ווי ער אליינ.

צוזאט זיך אָנגעקוקט אפ אלץ, קער איך זיך אומ אהיים, פילנדיק זיך א דערוואק-סענער מענטש, וואָס איז פייניק צו יעדער ארבעט. אונטערוועגס קוק איך פונעם קרעמל-בארג אפ דער וואָלגע, — פונווייט, פונעם בארג זעט די ערד אויס ריזיק-גרויס און זאָגט צו געבן אלץ, וואָס סע קען זיך פארגלוסטן.

אינדערהיים האָב איך ביכער; איך דער דירע, וווּ ס'האָט געווינט די קעניגן מארגאָ, לעבט איצט א גרויסע מישפּאַכע: פינף פריילנס, איינע שענער פון דער אנדערער, און צוויי גימנאזיסטן, — זיי גיבן מיר ביכער. מיט דאָרשט לייען איך טורגעניעוונ און כידעש זיך, ווי אלץ בא אימ איז פארשטענדלעך, פראָסט און האַרסט-טיק-לויטער, ווי ריינ סע זיינען זיינע מענטשן, און ווי וויל ס'איז אלץ, וועגן וואָס ער לאָזט אונדז מילד צו הערן.

איך לייען פאָמילאָווסקיס „בורסע“ און כידעש זיך ווידער: דאָס איז מאָדנע ענדלעך אפן לעבן פון דעם איקאָנעמאָלערישן ווערקשטאט, מיר איז אזוי גוט באקאנט די פארצווייפלונג מאכמעס לאַנגווייל, וואָס זיט איבער איך אכואַרעסדיקן צולאָכעס.

ס'איז גוט געווען צו לייענען די רוסישע ביכער, איך זיי האָט זיך שטענדיק געפילט עפעס באקאנט און טרויעריקס, ווי צווישן די ביכער וואָלט פארהוילן געלעגן פארשטאָרען א גרויסעמאָדעסדיקער גלאָקן-קלאַנג, — עפנטט נאָר דעם בוך, קלינגט עס שוין שטיילינקערהייט...

„די טויטע נעפאשעס“ האָב איך איבערגעלייענט אָן כיישעק; די „שריפט פון טויטן הויז“ — אויך אזוי. „טויטע נעפאשעס“, א „טויט הויז“, „טויט“, „דריי טויטן“, „לעבעדיקע רעליקוויסעס“ — אָט די איינארטיקייט איך די נעמען פון די ביכער האָט ניטוויילנדיק אָפגעשטעלט די אופמערקזאמקייט, אופוועקנדיק אן אומקלאָרן פלינט-שאפטגעפיל צו אזוינע ביכער. „דער צייכנ פון דער צייט“, „טראָט נאָך טראָט“, „וואָס דארפ מען טאָן“, „די כראָניק פונעם דאָרפ סמוריןאָ“ זיינען מיר אויך ניט גע-פעלן געווען, ווי אויך אלע אנדערע ביכער פון דעם שניט.

נאָר ס'זיינען מיר זייער געפעלן געווען דיקענס און וואַלטר-סקאָט. אָט די אוואַטאָרן האָב איך געלייענט מיטן גרעסטן פארגעניגן צו צוויי, צו דריי מאָל אייך און דאָס זעלבע בוך. די ביכער פון וו. סקאָט פלעגן דערמאנען א יאָנטעוודיקע מיטיק-דינסט איך א רייכע קלויסטער — אביסל לאַנג און לאַנגווייליק, דערפאר שטענ-דיק פייערלעך. דיקענס איז פאר מיר פארבליבן, ווי א שרייבער, פאר וועלכן איך בייג זיך מיט אכטונג, — דער דאָזיקער מענטש האָט ווונדערלעך באגריפן די זייער שווערע קונסט פון ליבע צו מענטשן.

אָונט-צייט פלעג זיך אפן הויז-גאנעק צונויפנעמען א גרויסע קאָמפאניע: די ברידער ק., זייערע שוועסטער, מינדעריעריקע, דער קורנאָסער גימנאזיסט וויא-טשעסלאוו סעמאשאָ; אַמאָל פלעג קומען איינע א פריילן פטיצינא, א טאָכטער פון עפעס א וויכטיקן טשינאָוויק. מע האָט גערעדט וועגן ביכער, וועגן לידער, — דאָס איז געווען נאָענט, פארשטענדלעך אויך מיר. איך האָב געלייענט מער, ווי זיי אלע. נאָר אָפטער פלעגן זיי דערציילן איינע די אנדערע וועגן דער גימנאזיע, האָבן זיך

באקלאַגט אפ די לערער. הערנדיק זייערע דערציילונגען, האָב איך זיך געפילט פרייער פאר די כאוויירימ, ס'האָט מיך שטארק געכידעשט דער קויעכ פון זייער געדולד, נאָר איך בין זיי פונדעסטוועגן מעקאנע געווען — זיי לערנען זיך! מיינע כאוויירימ זיינען געווען עלטער פון מיר, נאָר מיר אליין האָט זיך אויס-געוויזן, אז איך בין דערוואקסענער פון זיי, רינפער און געניטער פון זיי. דאָס האָט מיך אביסל געענגט — איך האָב זיך געוואָלט פילן נעענטער צו זיי. איך פלעג קומען אהיים שפעט אינאָוונט, אין שטויב, אין ברוד, אָנגעלאָדן מיט איינדרוקן פון אן אנדער שניט, ווי זייערע איינדרוקן, וואָס זיינען אין טאָך געווען איינארטיק. זיי האָבן אסאך גערעדט וועגן פריילנס, האָבן זיך פארליבט אמאָל אין איינער, אמאָל אין אן אנדערער, האָבן זיך געפרוווט פארפאסן געדיכטן, — ניט זעלטן האָט זיך אין דער ארבעט געפאָדערט מיין הילף. איך האָב גערן זיך פראקטיקירט אין ווערסיפיקאציע, האָב גרינג צוגעקליבן גראמען, נאָר די געדיכטן פלעגן, כ'ווייט ניט פארוואָס, זיך בא מיר שטענדיק באקומען הומאָריסטישע, און די פריילן פטיצינא, וואָס איר זיינען די געדיכטן מיינסטנס צוגעטראָגן געוואָרן, פלעג איך ניט אנדערש פארגלייכן נאָר מיט גאָרטנווארג — מיט א ציבעלע.

סעמאשקאָ פלעג צו מיר זאָגן:

— וואָס זיינען עס פארא געדיכטן? דאָס זיינען שטיוול-צוועכעס.

ניט וועלנדיק אָפּשטיין פון זיי אין קיין שום זאך, האָב איך זיך אויך פאר-ליבט אין דער פריילן פטיצינא. כ'געדענק ניט, אין וואָס דאָס האָט זיך בא מיר אויסגעדריקט, נאָר פארענדיקט האָט זיך עס שלעכט: איבער דעם פוילן גרינעם וואסער פון דער וועזינער סאזשעלקע איז געשווומען א דיליע, און איך האָב פאָרגעלייגט דער פריילן זי דורכפירן אפ דער ברעט. זי האָט איינגעשטימט. איך האָב צוגעפירט די ברעט צום ברעג און זיך אפ איר אנדערגעשטעלט. מיך איינעם האָט זי געהאלטן גאנץ גוט. נאָר ווען זי רייכ אויסגעטרעטע פריילן, אינגאנצן אין שפיצן און סטענגעט, האָט זיך גראציעז א שטעל געטאָגן אפ דעם צווייטן עקן ברעט, און איך האָב זיך שטאָלץ אָפּגעשטויסן מיטן שטעקן פון דער ערד, האָט זי פארשלאָטענע דיליע זיך צעהוידעט אונטער אונדז, און די פריילן האָט זיך אונטערגעטוקט אין דער סאזשעלקע אריין. איך האָב זיך ריטעריש א וואָרפ געטאָגן נאָך איר, האָב זי שנעל ארויסגעשלעפט אפן ברעג, — די שרעק און דער גרינער סאזשעלקע-שליימ האָבן א טעל געמאכט פון מיינ דאמעס שיינ-קייט.

דאָענדיק מיר מיטן נאסן פויסטל, האָט זי געשריגן:

— דאָס האָסטו מיך אומיסטן דערטרונקען!

זי האָט ניט געגלייבט אין דער אופריכטיקייט פון מיינ פארענטפערונג און האָט פון דעמלט אָן זיך באצויגן צו מיר פיינטלעך.

איך אלגעמיין האָט זיך אין דער שטאָט געלעבט ניט זייער אינטערעסאנט. די אלטע באלעבאָסטע האָט זיך באצויגן צו מיר אומפריינטלעך, פונקט ווי פריער. די יונגע האָט געקוקט אפ מיר מיט פארדאכט. וויקטאָרושקע, וואָס איז נאָך געלער געוואָרן פון די קלייען, האָט, א שטענדיק באליידיקטער פון עפעס, געפאָרשקעט אפ אלעמען.

צייכנ-ארבעט איז באמ באלעבאָס געווען אסאך. ניט בנקייט בייצוקומען זי אינניעם מיטן ברודער, האָט ער פארבעטן זיך צו הילף מיין שטיפ־פאָטער. איינמאָל בין איך געקומען פונעם יאָרמארק פרי, אזייגער פינף און, ארינגייענדיק אינ עסציעמער, האָב איך דערזען א מענטשן, וואָס איך האָב אים לאנג פארגעסן, באמ טיש, באזינט מיטן באלעבאָס. ער האָט מיר דערלאנגט די האנט.

— גוטן אָונט...

איך בין צעמישט געוואָרן פאר אומגעריכטקייט, מיטאמאָל, ווי א פייער, האָט אופגעפלאקערט די פארגאנגענהייט, אָפגעסמאלעט דאָס הארץ.

— האָט זיך אויף דערשראָקן, — האָט דער באלעבאָס אויסגעשריגן.

דער שטיפ־פאָטער האָט געקוקט אפ מיר מיט א שמיכל אפן שרעקלעכ־אָפגע־צערטן פאָנעם. זיינע טונקלע אויגן זיינען געוואָרן נאָך גרעסער, אינגאנצן איז ער געוואָרן אַ אָפגעריבענער, א צעקוועטשטער. איך האָב א שטופ געטאָן די האנט אינ זיינע דינע, הייסע פינגער.

— נו, אָט, האָבן מיר זיך ווידער באגעגנט, — האָט ער געזאָגט, הוסטנדיק. איך בין אוועק אַ אָפגעשוואכטער, ווי מע וואָלט מיך צעמאזיקט. צווישן אונדז האָט זיך איינגעשטעלט עפעס אזוינע פאָרויכטיקע און אומקלאָרע באציונגען — ער פלעג מיך רופן באמ נאָמען און פאָטער־נאָמען, האָט מיט מיר גערעדט ווי מיט א גלייכן.

— אז איר וועט גיין אינ קלייט, איז זייט אזוי גוט, קויפט מיר א פערטל פונט טאבאק לאפערמ, א מייע גילדן וויקטאָרסאָן און א פונט געקאכטע ווורשט. דאָס געלט, וואָס ער פלעג מיר געבן, איז אלעמאָל געווען אומאנגענעם אָנגע־ווארעמט פון זיינ הייסער האנט. ס'איז קיין סאָפעק ניט געווען, אז ער האָט די טשאַכאָטקע און האלט שוין אפ דער ערד נאָך אלעמען. ער האָט עס געוויסט און גערעדט מיט א רויקער באַטישטימ, פארדרייענדיק דאָס שאַרפע, שווארצע בערדל:

— מיין קרענק איז קימאט אומגעלעכ אויסצוהיילן. כאָטש אויב מע זאָל עסן אסאך פלייש, קאָן מען זיך פאריכטן. עפשער וועל איך זיך פאריכטן. געגעסן האָט ער מוירעדיק פיל, געגעסן און גערויכערט פאפיראָסן, ארויסלאָזן־דיק זיי פונעם מויל נאָר בייסן עסן. איך האָב אים אלע טאָג געקויפט ווורשט, שינקע, סארדינען, נאָר דער באבעס שוועסטער פלעג פעסט און שאַדן־פריידיק דע־רופ זאָגן:

— דעם טויט וועסטו מיט פארבייסנס ניט אָנהאָדעווען, אים וועסטו ניט אָפ־נארן, ניין!

די באַלעבאטימ האָבן זיך באצויגן צום שטיפ־פאָטער מיט באַליידיקנדיקער אופ־מערקזאמקייט, האָבן אים אקשאַנעסדיק געיצעט אויספרוון די אָדער יענע רעפוע, נאָר הינטער די אויגן האָבן זיי אים אויסגעלאכט.

— אַן אַלדמאן! די ברעקלעך, זאָגט ער, דארף מען אָפטער אַראָפקערן פון די טישן, פליגן מערן זיך פון די ברעקלעך, — פלעג די יונגע באַלעבאָסטע דער־ציילן. און די אַלטע האַלט איר אונטער:

— ווי דען, אַן אַלדמאן! דאָס סורדוטל איז אינגאנצן דורכגעריבן, גלאנצט אויף,

און ער רייבט עס אלץ מיטן בערשטל. און איבערקלייבער — ס'זאל אימ קיין שטוי-
בעלע ניט זיין!

און דער באלעבאָס פלעג זיי טרייסטן:

— האָט צייט, כײַעס הינערשע, ער וועט אינגיכטן שטארבן!..

אָט די אומזיניקע פּינטלעכע באַציונג פון מעשטשאַנעס צום אדלמאַן האָט מיכ
זיטוילנדיק דערנענטערט מיטן שטיפּפּאַטער. דער מוכאַמאַר איז אויך א פּאַס-
קורנער שוואַם, איז ער כּאָטש שייַן!

די געזעלשאַפט פון אָט די מענטשן האָט אימ געשטיקט, צווישן זיי איז ער
ענלעכ געווען אפּ א פּיש, וואָס איז צופּעליק ארייַנגעפאַלן אין א הינער-שלאַק. א
לעפּישער פאַרגלייכ, ווי לעפּיש ס'איז געווען אָט דאָס גאַנצע לעבן.

איך האָב אָנגעהויבן געפּינען אין אימ שטריכטן פון „דער גוטער זאַכ“ — דעם
מענטשן, וואָס איך קאָן אימ ניט פאַרגעסן: אימ און די קעניג פלעג איך באַצירן מיט
אדדעם בעסטן, וואָס די ביכער האָבן מיר געגעבן, זיי פלעג איך אוועקגעבן דאָס
ציכטיקסטע אין מיר, אלע פּאַנטאזיעס, וואָס דאָס ליינענע פלעג איך מיר אופּוועקן.
דער שטיפּפּאַטער איז געווען אויך אזא פּרעמדער און אומגעליבטער מענטש, ווי
„די גוטע זאַכ“. ער האָט זיך געהאַלטן מיט אלעמען אין הויז גלייַכ, האָט קיינמאַל
ניט אָנגעהויבן ריידן דער ערשטער, פלעג ענטפערן אפּ פּראַגעס עפעס אפּ א בא-
זונדערן אויפן העפלעך און קורצ. מיר איז זייער געפּעלן געווען, וויאזוי ער
לערנט דעם באלעבאָס: שטייט באַם טיש ציוניפּגעבויגן אין צווייען, און, קלאַפּן-
דיק מיטן טרוקענעם נאָגל איבערן דיקן פּאַפּיר, גיט ער רויק צו פאַרשטיין:

— דאָ דאַרפּ מען צונויפּבינדן די קראַקוועס מיט א שליסל. דאָס וועט אָפּשטעלן
דעם דרוק אפּ די ווענט, אַנדערש וועלן די קראַקוועס צעשפּאַרן די ווענט.

— ריכטיק, דער טייוויל זאל עס נעמען! — האָט דער באלעבאָס געבעבעט, און
נאָכדעם, אז דער שטיפּפּאַטער גייט אוועק, זאָגט אימ דאָס ווייב:

— ס'איז פּאַשעט צו באוונדערן, ווי דו דערלויבסט עס, מע זאל דיך לערנען.
ס'פלעג זי באוונדערס אופּרעגן, ווען דער שטיפּפּאַטער פלעג נאָכן אָוונט-
עסן רייניקן די צייג און שווענקען דאָס מויל, ארויסבייגנדיק דעם שאַרפּן גאַרגל-
קנאַפּ.

— לויט מײַן פאַרשטאַנד, זאָגט זי מיט א זייערער שטימ — איז פאַר אייך,
יעווגעני וואסיליעוויטש, שעדלעך אזוי פאַרבייגן דעם קאַפּ!

העפלעך שמייכלענדיק, פּרעגט ער:

— פאַרוואָס זשע?

— נו... אָט אזוי...

מיט א ביינערן שטעקעלע נעמט ער זיך פּוצן די בלוילעכע נעגל.

— וואָס זאָגט איר, ער פּוצט זיך נאָך די נעגל? — איז די באלעבאָסטע צע-

טראַגן. — שטאַרבט, און האָט נאָך דאָס אין זינען...

— עכעכע! — זיפצט דער באלעבאָס. — וויפּל נאַרישקייט ס'איז אפּ אייך אָן-

געוואַקסן, כײַעס הינערשע...

— וואָס רעדסטו עס אזוינס? — ווערט דאָס ווייב אופּגעבראַכט.

און באַנאַכט באַקלאָגט זיך די אלטע הייס פאַר גאַט:

— גאַטעניו, אָט האָט מען מיר אָנגעהאנגען אפן האַרדו דעם צעפּוילטן — אָט דעמאָ, און וויקטאָרושקע בלייבט ווידער אין א זייט.

וויקטאָרושקע האָט אָנגעהויבן נאַכמאכן דעם שטייפֿפּאַטערס מאנירן, זיין לאַנג-זאַם גענגל, די זיכערע באוועגונגען פון די פריזישע הענט, זיין אויפן באזונדערס גרויסאַרטיק צו פאַרבינדן דאָס האַרדזיכל און פּינן, ניט טשאַווקענדיק, עסן. ער האָט געהאַלטן אין איינ פּרעגן:

— מאַקסימאָוו, ווי איז אפּ פּראַנצויזש א קני ?

— מע רופט מיך יעווגעני וואסיליעוויטש, — דערמאַנט אימ דער שטייפֿפּאַטער רויק.

— נו, רעכט! און א ברוסט ?

באַמ אָוונט-עסן קאַמאַנדעוועט וויקטאָרושקע צו דער מוטער:

— מא מער, דאָנע מוא זאַנקאָר פּעקל־פלייש !

— אכ, דו פּראַנצויזן! — קלייבט נאַכעס די מוטער.

דער שטייפֿפּאַטער קניט דאָס פלייש געלאסן, ווי א טויבשטומער, קוקט ניט אפּ קיינעם.

אינמאָל האָט דער עלטערער ברודער געזאָגט צום יינגערן:

— איצט, וויקטאָר, אז דו האָסט זיך אויסגעלערנט פּראַנצויזש, פּעלט דיר נאַך פאַרשאפן זיך א געליבטע...

דאָס איז געווען דאָס איינציקע מאָל, ווען דער שטייפֿפּאַטער האָט, געדענק איך, שווינגנדיק א שמייכל געטאָן.

און די באַלעבאַסטע האָט, אן אופגעבראַכטע, א וואָרפ געטאָן דעם לעפּל אפּן טיש און זיך צעשרינג אפּן מאַן:

— ווי שעמסטו זיך ניט פאַר מיר מיט אזוינע פאַסקודנע רייד ?

אַמאָל פלעג דער שטייפֿפּאַטער אריין צו מיר אין פירהויז. דאָרטן, אונטער די טרעפ, וואָס פירן צום בוידעם, פלעג איך שלאָפן. אפּ די טרעפ, קעגן די פענצער-טער, פלעג איך לייענען.

— איר לייענט? — פּרעגט ער, ארויסאַטעמענדיק דעם רויק; איז דער ברוסט באַ אימ האָבן געצישעט האַלעוועשקעס. — וואָס איז עס ? איך ווייז דעם בוך.

— אכ, — זאָגט ער, נאַך דעם, אז ער כאַפט א קוק אפּן טיטל, — דאָס האָב איך, דאַכט זיך, געלייענט! איר ווילט רויכערן ?

מיר רויכערן, קוקן דורכן פענצטער צום שמוציקן הויפ, ער זאָגט:

— א גרויסער שאָד, וואָס איר קענט זיך גיט לערנען, איר האָט, דאַכט זיך, פיייקייטן...

— אָט לערן איך זיך, לייען...

— דאָס איז ווייניק. ס'איז נייטיק א שול, א סיסטעם...

ס'האָט זיך געוואָלט אימ זאָגן:

„איר, מיין האר, זייט דורכגעאַנגען א שול, א סיסטעם, און וואָס איז דער טאַלעס ?“

נאָר ער, ווי ער וואָלט זיך אָנגעשטויסן וועגן מייע געדאַנקען, גיט צו:

— אז מע פארמאָגט כאַראַקטער, גיט די שול אַ גוטע דערציִונג. דאָס לעבנ קאָנען באַוועגן נאָר זייער גראַמעטנע מענטשן...

נאָר איינמאָל האָט ער מיר געייצט:

— איר וואָלט גלייכער געדארפט אוועק פונדאנען. כ'זע דאָ ניט פאר אייך קיינ זינ און קיינ נוצ...

— מיר געפעלן די אַרבעטער.

— אונ... מיט וואָס-זשע?

— ס'איז מיט זיי אינטערעסאנט.

— מעגלעכ...

— אינ איינמאָל האָט ער געזאָגט:

— ס'אראַ מיסט, אייגנטלעך, ד'י באַלעבאטימ אונדזערע זייענע, מיסט...

— כ'האָב זיך דערמאנט, וויאזוי און ווען די מוטער מינע האָט ארויסגערעדט דאָס וואָרט, און האָב זיך ניט ווילנדיק אָפגערוקט פון אימ. שמיכלענדיק, האָט ער א פרעג געטאָן:

— איר טראכט אנדערש?

— אזוי.

— נו, יאָ... איך זע עס.

— דער באַלעבאָס געפעלט מיר פונדעסטוועגן.

— יאָ, ער איז טאקע אַ גוטער יונג... נאָר אַ לעכערלעכער...

— מיר האָט זיך געוואָלט ריידן מיט אימ וועגן ביכער, נאָר ער האָט, אפאָנעם, ניט ליב געהאט קיינ ביכער און האָט ניט איינמאָל מיר געראָטן:

— לאָזט זיך ניט אריינ אוי שטארק, אינ די ביכער איז אלץ צוגעפארבט, פארקריפלט אינ דער אָדער אינ יענער זיט. די מערהייט פון די, וואָס שרייבן די ביכער, זייענע מענטשן פון דעם סאָרט, ווי אונדזער באַלעבאָס — קליינע מענטשן...

— אזוינע ארויסזאָגונגען האָבן מיר אויסגעוויזן צו זיין דרייסט און האָבן מיך אונטערגעקריפט.

— איינמאָל האָט ער מיך אַ פרעג געטאָן:

— איר האָט געלייענט גאָנטשארקאָונ?

— „פרעגאט פאלאדא“.

— זי איז שטארק לאַנגווייליק, די „פאלאדא“, נאָר אינ אלגעמיין איז גאָנטשאַ-ראָון דער קליינטער שרייבער אינ רוסלאַנד. איך אייצע אייך איבערלייענען זיין ראָמאן „אַבלאָמאָון“. דאָס איז דער סאַמע ערנסטער און דרייסטער בוך באַ אימ. און אינ אלגעמיין אינ דער רוסישער ליטעראַטור — דער בעסטער בוך...

— וועגן דיקענסן האָט ער געזאָגט:

— דאָס איז פלאַפּלירי, איך פארזיכער אייך... אָט אינ די בילאגעס צו דער צייטונג, נאָוואַיע וועמיאַ דרוקט זיך זייער אַ אינטערעסאַנטע זאַך „דער ניסויענע פונעם הייליקן אנטאָני“ — אָט דאָס לייענט איבער! איר האָט, דאַכט זיך, ליב דעם קלויסטער און די אלע קלויסטער-מיסעס. „דער ניסויענע“ וועט אייך זיין נוצלעך...

— ער האָט מיר אליינ געבראַכט דאָס פעקל בילאגעס, איך האָב איבערגעלייענט

פלעגערס סייכלדיקע ארבעט. זי האָט מיר דערמאנט אַנצאָליקע לעבנס-באשרייבונגען פֿונ די הייליקע, עפעס פֿונ די געשיכטעס, וואָס דער פֿירזאָגער פֿלעג דערציילן, נאָר קיין באַזונדער טיפֿן אינדרוק האָט זי ניט אַרויסגערופֿן. אסאך מער זיינען מיר געפֿעלן געוואָרן „די מעמאָרן פֿונ אופֿיליאָ פֿימאלי, דעם כּייעס-צוימער“, וואָס זיינען אָפּגעדרוקט געווען אין די זעלבע בייִלאַגעס.

אז איך האָב דעם שטיפֿפּאַטער דעריין זיך מוידע געזען, האָט ער רויק באַ-
מערקט:

— הייסט עס, אז פֿאַר אייך איז נאָך צו פֿרי לייענען אזוינע זאַכן! נאָר פֿאַר-
געסט ניט דעם בוך...

אן אנדערמאָל פֿלעג ער זיצן מיט מיר לאַנג, ניט ריינדדיק קיין וואָרט, נאָר אונטערהוסטנדיק און אויסגייענדיק מיט רויך. זיינע שיינע אויגן ברענען ניט היימ-
לעך. איך קוק שטילערהייט אפּ אימ אונ פֿאַרגעס, אז אָט דער מענטש, וואָס שטאַרבט אזוי ערלעך און פֿראַסט, אָן קלאַגעריי, איז אמאָל געווען נאָענט צו מיין מוטער און פֿלעג זי באַליידיקן. איך האָב געוואוסט, אז ער לעבט מיט עפעס אַ ניין טערן, און האָב וועגן איר געטראכט מיט אומפֿאַרשטיין און באַדויער: וויאזוי איז איר ניט דערווידער אַרומצונעמען אָט די לאַנגע ביינער, קושן אָט דאָס מויל, פֿונ וועלכן סע שמעקט מיט פֿוילעניש? פֿונקט אזוי, ווי ס'פֿלעג זיך מאַכן מיט דער „גוטער זאַך“, צערעדט זיך דער פּאַטער אומגעריכט וועגן עפעס ביז גאָר זיינס:

— איך האָב לייב יאָג-הינט, זיי זיינען נאַריש, נאָר איך האָב זיי לייב. זיי זיינען זייער שיינ. שיינע פֿרויען זיינען אָפּטמאָל נאַריש...
ניט אָן שטאַלצ טראכט איך מיר:

„ווען דו זאָלסט קענען די קעניגן מאַרגאָ!“

— באַ אלע מענטשן, וואָס לעבן לאַנג אין איינ הויז, באַקומען די פֿענעמער איינ אויסזען, — האָט ער איינמאָל געזאָגט. איך האָב עס פֿאַרשריבן אין מיין העפֿט. איך האָב געווארט אפּ די שפּרכן, ווי אפּ אַ גליקלעכער גאָב, — ס'איז אנגענומען געווען צו הערן אזוינע אומגעוויינלעכע ווערטער-באהעפֿטן אין אַ שטוב, וווּ אלע האָבן גערעדט מיט אַ פֿאַרבליאָזער שפּראַך, וואָס איז פֿאַרגליווערט געוואָרן אין אויס-
גערעכענע, איינאַרטיקע פֿאַרמעג.

דער שטיפֿפּאַטער האָט קיינמאָל מיט מיר ניט גערעדט וועגן דער מוטער, אפֿילע איר נאָמען, דאַכט זיך, קיינמאָל ניט דערמאנט. דאָס איז מיר זייער געפֿעלן געווען, האָט געוועקט אַ געפֿיל, ענדלעך אפּ אַכטונג צו אימ.

עפעס איינמאָל האָב איך אימ געפֿרעגט וועגן גאָט, — כּיגעדענק ניט, וואָס פֿינקט-
לעך; ער האָט אַ קוק געטאָן אפּ מיר און זייער רויק געזאָגט:
— איך ווייס ניט, איך גלייב ניט אין גאָט.

איך האָב זיך דערמאנט וועגן סיטאַנאַוו און דערציילט וועגן אימ, נאָר דער שטיפֿפּאַטער האָט, אויסהערנדיק מיך אומפֿערקוזאם, מיט דער זעלבער רויקליט באַ-
מערקט:

— ער כּקירעט, און דער, וואָס כּקירעט, גלייבט פֿונדעסטוועגן אין עפעס... און
איך גלייב פֿראַסט ניט!

— און מע קען דען אזוי?

— פארוואס דען ניט? אָט זעט איר דאָך — כ'גלייב ניט...

איך האָב געזען איינס — ער שטארבט. שווער צו זאָגן, צי ס'האָט מיר באַנק געטאָן, נאָר צום ערשטן מאָל האָב איך דערפילט א שאַרפן און נאטירלעכן אינ-טערעס צו אן אויסגלייכענדיקן נאָענטן מענטשן, צום סאָך פון טויט.

אָט זיצט א מענטש, באַרירנדיק מיך מיט א קני, א הייסער, א דענקענדיקער. ער צעשטעלט מיט זיכערקייט די מענטשן לויט די ליניעס פון זיינע באַציונגען צו זיי, רעדט וועגן אלץ, ווי איינער, וואָס האָט מאַכט צו מישפעטן און באַשטימען, — איך איך איך דאָ עפעס אזוינס, וואָס איז נייטיק פאַר מיר, אָדער שטרייכט אונטער דאָס, וואָס ס'איז מיר אומנייטיק. דאָס איז א באַשעפעניש פון אומבאַגרייפֿלעכער קאָמ-פּליצירטקייט, א באַהעלטעניש פון אן אומענדלעכן וויכער געדאַנקען. ווי איך זאָל זיך צו איך ניט באַציען, איז ער דאָך א טייל פון מיר אליין, לעבט ער בעצ איך מיר, איך טראַכט וועגן איך. און דער שאָטן פון זיינע נעשאַמע זיגט אפּ מיין נעשאַמע. מאָרגן וועט ער אינגאנצן פאַרשווינדן, אינגאנצן, מיט אלץ, וואָס ס'איז באַהאַלטן אין זיין קאָפּ, איך זיין האַרץ, וואָס איך, דאַכט זיך מיר, קאָן לייצען איך זיינע שיינע אויגן. ווען ער וועט ניט ווערן, וועט זיך צערײַסן איינער פון די לעבעדיקע פעדעם, וואָס פאַר-בינדן מיך מיט דער וועלט, וועט איבערבלײַבן א געדעכעניש, נאָך — זי איז אינגאנצן איך מיר אפּ שטענדיק באַגרענעצט, אומפאַרענדערלעך. און דאָס לעבעדיקע, פאַרענ-דערלעכע — וועט ניט בלייבן...

נאָך דאָס זיינען געדאַנקען, און הינטער זיי ליגט אזוינס, וואָס איז ניט אויס-צודריקן עס מיט קיין ווערטער, וואָס געבירט און נערט זיי, וואָס צווינגט הער-שעריש זיך צוקוקן צו די דערשיינונגען פונעם לעבן, פאָדערט פון יעדערער פון זיי ענטפער — צו וואָס?

כיוועל, דאַכט זיך, אינגליכן זיך אנדערלייגן, איר ווייסט, — האָט דער שטיפּ-פאָטער געזאָגט איינמאָל איך א רעגנדיקן טאָג. — אזא נאַרישע שוואַכקייט! און קיין זאַך גלוסט זיך ניט...

אפּן צווייטן טאָג, באַמ אָוונטיקן טיי, האָט ער באַזונדערס זאָרגעוודיק אַראָפּ-געשאַרט פון טיש און פון די קני די ברעקלעך ברויט, האָט באַזייטיקט פון זיך עפעס אומזיכטיקט, און די אלטע באַלעבאַסטע האָט, קוקנדיק אפּ איך פון אונטערן שטערן, געזאָגט צו דער שנור, שעפטשענדיק: קוק, ער פליקט זיך ארום, רייניקט זיך...

איך צוויי טעג ארום איז ער ניט געקומען צו דער אַרבעט, און דערנאָך האָט די אלטע באַלעבאַסטע מיר דערלאַנגט א גרויסן ווייסן קאַנווערט מיט די ווערטער: — נאַ, נעכטן נאָך האָט עס א ווייפֿל געבראַכט, צו האַלבן טאָג, נאָך כ'האַב פאַרגעסן אָפּגעבן. א פּייניק ווייבעלע, נאָר ווער קער זי זיך דיר אָן — דאָס ווייסט איך ניט, כ'לעבן!

איך קאַנווערט, אפּ א בויגן פאַפיר מיט א בלאַנק פון שפיטאַל, איז געווען אַנגעשריבן מיט גרויסע אויסעס:

„אז איר וועט האָבן פרייע צייט, קומט אריין זיך זען. איך בין אינעם מאַר-טינאַווער. יע. מ.“

אפּן צווייטן טאָג, אינדערפרי, בין איך געזעסן אין דער שפיטאַל-פאַלאַטע, אפּ

דעם שטייפֿפּאַטערס קויקע, און זײַנע פּיס אינ די גרויע אראָפּגעפאלענע שקאַר-
פּעטקעס האָבן געסטאַרטשעט דורך די פּרענטן פון דעם אָנלענ. די שײַנע אויגן
פּאַנעם און אפּ די קלײַנע הענט פון דעם מיידל, וואָס איז געוועסן צוקאַפּנס אפּ
א טאַבורעט. זי האָט אַנידערגעלײַגט די הענט אפּן קישן, און דער שטייפֿפּאַטער
האָט זיך געריבן אינ זיי מיט א באַק, צעפּנט דאָס מויל. דאָס מיידל איז געווען
א פּוילניקס, אינ א טונקעלן, גלאַטן קלייד. איבער איר לענגלעכע פּאַנעם זײַנען
לאַנגזאַם אראָפּגערוינען טרערן. די נאַסע, בלויע אויגן האָבן, ניט אַפּרײַסנדיק זיך,
געקוקט אינ פּאַנעם דעם שטייפֿפּאַטער, אפּ די שאַרפע בײַנער, אפּ דער גרויסער
פּאַרשפּיצטער נאָז און טונקעלן מויל.

— א גאַלעכ וואָלט מען באַדאַרפט, — האָט זי געשעפּטשעט, — און ער הייסט ניט...
פּאַרשטייט ניט גאַרניט...

און, אראָפּגענומען די הענט פונעם קישן, האָט זי זיי צוגעדריקט צו דער
ברוסט, ווי צו טפּילע טאַן.

אפּ א מינוט איז דער שטייפֿפּאַטער געקומען צו זיך, האָט א קוק געטאָן צו
דער סטעליע, ערנסט אָנגעכמורעט און, ווי עפעס זיך דערמאַנענדיק, דערנאָך צו
גערוקט צו מיר זײַן אויסגעדאַרטע האַנט:

— איר? א דאַנק. אָט זעט איר... כּיפּיל זיך נאַריש... זייער...

דאָס האָט אים אַינגעמידט, ער האָט פּאַרמאַכט די אויגן, איך האָב א גלעט
געטאָן זײַנע לאַנגע קאַלטע פּינגער מיט די בלויע נעגל, דאָס מיידל האָט שטיל
א בעט געטאָן:

— יעווגעני וואַסיליעוויטש, שטימט אײַן, איך בעט אײַך!

— אָט, באַקענט זיך, — האָט ער ארויסגערעדט, אָנווייזנדיק אפּ איר מיט די
אויגן. — א ווילדער מענטש...

איז אַנשווייגן געוואָרן, אַלץ ברייטער צעעפענענדיק דאָס מויל, און פּלוצעם
האָט ער אויסגעשרינגן הייזעריק, ווי א ראָב, האָט זיך גענומען וואַרפּן אפּ דער
קויקע, אראָפּשלאָגנדיק די קאָלדערע, שאַרנדיק ארום זיך מיט די הוילע הענט.
דאָס מיידל האָט אויך א געשריי געטאָן, פּאַרשטופּט דעם קאַפּ אינ צעקנייטשטן קישן.
געשטאַרבן איז דער שטייפֿפּאַטער גיך. געשטאַרבן — און באַלד שענער געוואָרן.
איך בין ארויס פון שפּיטאַל אונטער דער האַנט מיטן מיידל. זי האָט זיך גע-
שאַקלט, ווי א קראַנקע, געוויינט. אינ דער האַנט באַ איר איז געווען א טיכעלע,
צונויפּגעקוועטשט אינ א קנוילעכל. אָפּט צויליגנדיק דאָס טיכל צו די אויגן, האָט
זי עס יעדער מאָל צונויפּגעקנוילט אַלץ שטייפּער און געקוקט דערופּ, ווי ס'וואָלט
געווען דאָס טייערסטע און דאָס לעצטע באַ איר.

פּלוצעם האָט זי זיך אָפּגעשטעלט, זיך צוגעדריקט צו מיר, זאָגנדיק מיט
פּאַרווורם:

— אפּילע בין ווינטער ניט דערלעבט... אכ, גאָט מינער, גאָט מינער! וואָס-
זשע איז דאָס אוינס?

דערנאָך האָט זי אויסגעשטרעקט א האַנט, א נאַסע פון טרערן.

— א גוטן. ער האָט אײַך זייער געלויבט. די לעווייע איז מאַרגן.

— באגלייטן אייך אהיים ?

זי האָט זיך אומגעקוקט.

— צו וואָס ? איצט איז טאָג, ניט נאכט.

פון הינטערן געסל־ראַג האָב איך איר נאָכגעקוקט א וויילע — זי איז געגאנגען שטייל, ווי א מענטש, וואָס האָט ניט ווהיג זיך צו איילן.

ס'איז געווען אווגוסט, פון די ביימער זיינען שוין געפאלן בלעטער.

איך האָב קיינ צייט ניט געהאט צו באגלייטן דעם שטיפ־פּאָטער אפן צווינטער,

און איך האָב מער קיינמאָל דאָס מיידל ניט געזען...

XVII

אלע פרימאָרגן, זעקס אזייגער, פלעג איך גיין צו דער ארבעט, אפן יאָרמארק. דאָרטן פלעגן מיך באגענענען אינטערעסאנטע מענטשן: דער טעסלער אָסיפ, א גרוינער, ענלעך אפן ניקאָלי דעם גאָטגעפעליקן, א געשיקטער ארבעטער און א וויצ־לער, דער האָרבאטער דאכדעקער יעפֿימושקע; דער פרומער מוליער פּיאָטער, א פארטראכטער מענטש, וואָס האָט אויך דערמאנט א הייליקן; דער שטוקאטור גריי גאָרי שישלין, א בלאָנדבערדיקער, א בלוי־אויגיקער שיינער יונג, וואָס האָט זיך געלויבטן מיט שטילער גוטסקייט.

איך האָב געקענט אָט די מענטשן אין מייג צווייטן פּערנאָד לעבן באמ צייכ־נער. אלע זונטיק פלעגן זיי קומען אפ דער קיכ, געזעצטע, וויכטיקע, מיט אנגענער מען ריינדן, מיט נייע, פאר מיר באטאמטע ווערטער. די אלע סאָלידע פויעריג האָבן מיר דעמילט אויסגעוויזן דורכויס ווילע. איטלעכער איז געווען פאר זיך אינטערעסאנט, אלע האָבן זיי זיך צום גוטן אויסגעטיילט פון די בייזע גניווישע און שיי־קערע מעשטשאנעס פון דער סלאָבאָדע קונאווינאָ.

מער ווי אלע איז מיר דעמילט געפעלן געווען דער שטוקאטור שישלין. איך האָב זיך אפילע געבעטן צו אימ איך ארטעל, נאָר ער האָט, קראצנדיק זיך די גאָלדענע ברעמ מיטן וויסן פינגער, מיר אָפגעזאָגט:

— ס'איז פאר דיר צו פרי. אונדזער ארבעט איז ניט קיינ גרינגע. ווארט צו

א יאָר, צוויי...

דערנאָך האָט ער, פארווארפנדיק דעם שיינעם קאָפ, א פּרעג געטאָגן:

— וואָס, סע לעבט זיך דיר ניט פויגלדיק? גו, ס'גאָרניט, לינד צו, נעם זיך צו־

גויס שוואַרקער, איך זיך אליין, דענסטמאָל וועסטו אויסהאלטן!

איך ווייט ניט, וואָס אָט די גוטע אייצע האָט מיר געגעבן, נאָר איך האָב זי

מיט דאנקבארקייט פארגעדענקט.

זיי פלעגן אויך איצט קומען צו מייג באלעבאָט יעדן זונטיק אינדערפרי, זיך צע־

זעצן אפ די בענק ארום דעם קיכ־טיש און, ווארטנדיק אפן באלעבאָט, אינטערע־

סאנט שמועסן. דער באלעבאָט גרייט זיך מיט זיי רוישיק און פריילעך, דריקנדיק די

שטאָרקע הענט, און זעצט זיך אינעם ווינקל אויפנאָגן. ס'באווייזן זיך רעכנבוינדלעך,

א פּעקל געלט, די פויעריג צעלייגן אפן טיש זייערע רעכענונגען, צעקנייטשטע

גאָטיצ־ביבלעך, — ס'הייבט זיך אָן דער אויסצאָל פאר דער וואָכ.

וויצלענדיק זיכ און שיטנדיק מיט ווערטלעך, פלייסט זיכ דער באלעבאָס זיי
אַפנארן, און זיי — אימ. אן אנדער מאָל צעקריגט מען זיכ גאנצ שטארק, נאָר אָפֿ-
טער לאַכט מען אינינעם.
— עכ, ליבער מענטש, ביסטו א זשוליק, א געבוירענער! — זאָגן די פויעריג
צומ באלעבאָס.

ער ענטפערט מיט א פארשעמט געלעכטערל:
— נו, און איר, כײַעס הינערשע, זײַנט אויך גענוג זשוליקעוואטעו
— ווי-זשע אנדערש, פריינט-לעבן? — איז זיכ יעפּימושקע מוידע, און דער
ערנסטער פּיאָטער זאָגט:
— נאָר דערפון לעבסטו, וואָס דו גאנוועסט, און וואָס דו ארבעטסט אויס —
גייט פאר גאָט און פארן קייסער...
— איז אָט האָב איך טאקע כײַשעק אייך ארומפּליקן! — לאַכט דער באלע-
באָס.

זיי האלטן אימ אונטער גוטמוטיק:
— אָפּפרייערן הייסט עס?
— אָפּדאצן?
גרינגאָרי שישלין דריקט צו מיט די הענט צו דער ברוסט די היפשע באָרד און
זעט זינגעווייך:

— ברידער, און טאָמער לאָמיר פרווון אונדזערע געשעפטן אָפּטאָג פּראָסט, אָג
שווינדלערני? לעבן ערלעך — איז דאָך אזוי וויל, אזוי רויך, א? מענטשן האר-
ציקע, א?
זײַנע בלויע אויגן טונקלען, ווערן פּייכט. געווען איז ער אינ די מינוטן ווין-
דערלעך וויל. אלע פילן זיך אזויווי אביסל צעמישט פון זײַן ביטע, אלע קערן זיך
אָפּ פון אימ פארשעמט.

— א פויער וועט אפ קיין טאכ גיט אַפּנארן, — וואָרטשעט דער לײַטיש-פּאָנעם-
דיקער אָסיפּ מיט א זיפּצ, ווי באדויערנדיק דעם פויער דערפאר.
אויסגעבוירן איבערן טיש דעם סטולעוואטן רוקן, זאָגט געדיכט דער טונקלער-
מוליער:

— זינד איז ווי בלאָטע, — וואָס ווייטער, אלץ קלעפיקער.
און איך טאָגן צו זייערע רעדעס פּרעפּלט דער באלעבאָס:
— איך — וואָס בין איך? איך רופּ זיך אָפּ, ווי מע רופּט זיך אָג...
אָפּגעפּילאָזאָפּירט, פרוווט מען זיך ווידער באשווינדלען איינער דעם אנדערן,
און נאָכן צערעכענען זיך גייט מען פארשוויצטע און פארמאטערטע פאר אַנשטרענ-
גונג אינ טראַקטיר אריין טרינקען טיי, פארבעטנדיק מיט זיך דעם באלעבאָס.
אפּן יאָרמארק האָב איך געדארפט אכטונג געבן, די דאָזיקע מענטשן זאָלן גיט
גאנווענען קיין צוועכעס, קיין ציגל, קיין ברעטער. איטלעכער פון זיי האָט אוי-
טער דער ארבעט בא מיין באלעבאָס געהאט זײַנע אייגענע פּאָדריאדן און איטלע-
כער האָט געזוכט, וויאזוי צוזושלעפּן בא מיר פון אונטער דער נאָז וואָס גיט איז
פאר זײַן געשעפט.

זיי האָבן מיך באגעגנט ליבלעך, און שישלין האָט געזאָגט:

— געדענקסט, האָסט זיך געבעטן צו מיר איך ארטעל? און איצט — אָט ווי —
הינט'האָט דיך ארופגעשווענקט, וועסט זיך איבער מיר אן עלטערער, א?
— נו, נו — האָט זיך אָסיפ געווערטלעך. — היט און באוואכ, קיינ אויג ניט פארמאכ! ..
פיאָטער האָט אומפריינטלעך געזאָגט:

— אוועקגעשטעלט א יונגן בושל אפ אָנפירן מיט אלטע מיין...
מינע פליכטן זיינען מיר געווען מירעדיק צו לאסט. ס'איז מיר געווען א כאַר —
פע פאר די דאָזיקע מענטשן — זיי אלע, האָט אויסגעוויזן, ווייסנע עפעס באזונדערס
גוטס, וואָס קיינער אויסער זיי ווייסן ניט, און איך דארף אפ זיי קוקן, ווי אפ גאָ —
נאָווימ און שווינדלער. די ערשטע טעג איז מיר געווען שווער מיט זיי, נאָר אָסיפ
האָט עס גיך באמערקט און איינמאָל, פון אויג אפ אויג, האָט ער מיר געזאָגט:
— אָט וואָס, יאטל, דו בלאָז זיך ניט אָן, ס'איז איבעריק, — פארשטייסט?
איך האָב, נאטירלעך, גאָרניט פארשטאנען, נאָר כ'האָב דערפילט, אז דער אל —
טער פארשטייט די אויגעלומפערטקייט פון מיין לאגע, און בא מיר האָבן זיך מיט
איך גיך איינגעשטעלט אָפנהארציקע באציאונגען.
ער פלעג מיך לערנען ערגעץ אינא ווינקלעך:

— צווישן אונדן, אויב דו ווילסט וויסן, איז דער הויפט-גאנעווע דער מוליער
פעטרוכע. ער איז א מענטש מיט א גרויסער פאמיליע, א גינציקער. אפ איך גיב
גוט אכטונג, ער מ'עסט זיך ניט קיינ זאך, אלץ טויג איך: א פונט צוועקעס, א
צענדליק ציגל, א זעקל קאלך — אלץ דערלאנג אהער! א מענטש איז ער א ווילער,
א פרומער צו גאָט, מיט געדאנקען שטרענגע און א גראמעטנער, נו, אָבער גאנ —
ווענען האָט ער ליב. בא יעפּימושקען איז דאָס לעבן — איך ווייבער, ער איז א
שטילער, פאר דיר אן אוימושעדלעכער. ער איז אויך א קלוגער, די הויקערס זיינען
אלע ניט קיינ נאראַנימ! נאָר אָט גריגאָרי שישלין — דער איז א טאמעוואטער, ניט
נאָר פרעמדס נעמט ער ניט, ער איז גרייט אייגנס אוועקגעבן. ער ארבעט אינ —
גאנצן אפ פוסט, איך קאָן יעדער איינער אָפנארן, און ער — קאָן ניט! ער בא —
גייט זיך אָן סייכל.

— ער איז א גוטער?
אָסיפ האָט א קוק געטאָן אפ מיר אזויווי פונדערווייטנס און האָט געזאָגט פאר —
געדענקלעך ווערטער:
זיכער, א גוטער! פאר א פוילן איז גוט זיין — גאָר א פראָסטע זאך. גוטסקייט,
באָכער, פאָדערט ניט קיינ סייכל.

— נו, און דו אייני? — האָב איך אָסיפן געפרעגט. ער האָט א שמייכל געטאָן
און האָט געענטפערט:

— איך בין, ווי א מילד, אז כ'וועל זיין א באבע, דעמלט וועל איך וועגן
זיך דערציילן, האָב צייט דערווייל! אניט — איז טו א זוכ מיטן אייגענעם סייכל,
ווי בין איך ערגעץ פארבאהאלטן, — אנו, טו א זוכ!

ער האָט אומגעוואָרפן אלע מינע פאָרשטעלונגען וועגן איך און זיינע פריינט.
מיר איז געווען שווער צו צווייפלען איך דער עמעסדיקייט פון זיינע כאראקטעריס —
טיקעס, — איך האָב געזען, אז יעפּימושקע, פיאָטער, גריגאָרי האלטן, אז אָט דער
אלטער מיטן כאָשעוון אויסזען איז קליגער און באהאוונטער איך אלע לעבנס —

זאכנ, ווי זיי אליינ. זיי האָבן זיך מיט אימ געציעט וועגן אלץ, אויסגעהערט זיי-
נע אייצעס אופמערקזאם, ארויסגעוויזן אימ אלערליי צייכנס פון אכטונג.
— זיי אזוי גוט און גיב אונדז אן אייצע, בעטן זיי אימ, אָבער נאָך איינער
אזא באַקאָשע, אז אָסיפּ איז אוועקגעגאנגען, האָט דער מוליער שטיל געזאָגט צו
גרינגאָריענ:

— א יערעטיקער.

און גרינגאָרי האָט שמייכלענדיק צוגעגעבן:

— א פאיאצ.

דער שטוקאטור האָט מיך פריינטלעך געוואָרנט:

— דו האָב איך זינען, מאַקסימיטש, מיטן, אלטן מוז מען לעבן פאַרזיכטיק, ער
וועט דיך איך איינ האַלב שאַ אַרומ פינגער אַרומוויקלען! אזוינע אָט אלטיטשקע
איינגעגעסענע — איז זאָל גאָט היטן, ווי שעדלעך זיי זיינען!
איך האָט גאַרנישט פאַרשטאַנען.

מיר האָט זיך אויסגעוויזן, אז דער ערלעכסטער און פרימסטער מענטש איז
דער מוליער פּיאָטער. ער האָט וועגן אלץ גערעדט קורצ, מיט וואָג, זיינ געדאַנק
פלעג זיך אָפטער פאַר אלץ אָפּשטעלן אַפּ אזוינע זאכנ, ווי גאָט, גענעם און טויט.
— עך, ברידער-כעוורע, ווי דו זאָלסט זיך ניט שלאָגן, ווהיני סע זאָל דיך ניט
טראַגן, נאָר דעם קייווער און דעם צווינטער וועסטו ניט מיינד!

שטענדיק האָט אימ ווי געטאָגן דער בויך, און ס'פלעג זיך מאכט טעג, ווען
ער האָט אינגאַנצן ניט געקענט עסן, אפילע א קליינ שטיקל ברויט פלעג בא אימ
ארויסרופן ווייטעקן ביז קראמפּ און פּינלעכע נודנעקייט.

דער הויקער יעפּימושקע האָט אויך אויסגעוויזן גוט און ערלעך, נאָר שטענ-
דיק לעכערלעך, אַמאָל — טאַמעוואטע, אפילע דול, ווי א שטיל נארעלע. ער פלעג
זיך שטענדיק פארליבן אין פארשידענע פרויען און האָט וועגן אלע גערעדט מיט
די זעלבע ווערטער:

— איך זאָג אייך, ניט קיין ווייבל, נאָר א בלימל איך סמעטענע, מיינ וואָרט!
ווען די שמיידיקע קונאווינער מעשטשאַנקעס פלעגן קומען וואשן די פאָלן איך
די קלייטן, פלעג יעפּימושקע זיך אראָפּלאָזן פונעם דאַך, און שטעלנדיק זיך ערגעץ
איך א ווינקל, פלעג ער שטיין און מורקען, פאַרזשמורען די גרויע, לעבעדיקע
אויגן, צעציענדיק דאָס גרויסע מויל ביז די אויערן.

— ס'ארא יאָדערדיק ווייבעלע גאָט האָט מיר צוגעשיקט, אזא פרייד האָט
אראָפּגענידערט צו מיר. נו, איז עס א בלימל איך סמעטענע, ווי זאָל איך גאָר
דעם גוירל דאַנקען פאַר אזא געשאַנק? איך קאָגן דאָך פון אזא מיין שיינקייט א
לעבעדיקער פאַרברענט ווערן!

איך אָנהייב פלעגן די ווייבער לאַכטן פון אימ, אויסרופנדיק איינע צו דער אנדערער:
— זעט נאָר, ווי דער הויקער צעגייט עס, א, טאַטעלעך!

די אָפּשפּעטעריי פלעג דעם דאַכדעקער קיין האָר ניט אַרן, זיינ ברייטבאַקיק
פאַנעם ווערט שלעפּעריק, ער רעדט ווי פון היץ, זיסע ווערטער רינען, ווי א שי-
קערער שטראַם, און הייבן אָן פאַרשיקערן די פרויען. צום סאָפּ רופט זיך אָן
עמעצער פון די עלטערע מיט פאַרווונדערונג צו די כאווערטעס:

— איר הערט זיך נאָר איינ, ווי דער פויער מאטערט זיך, ווי א יונגער

באָכער!

— זינגט, ווי א פויגל...

— אָדער ווי א בעטלער אפ די קרויסטער-טרעפ, — גיט זיך ניט אונטער אב

אקשנטע.

נאָר יעפֿימושקע איז ניט ענלעך געווען אפ קיין בעטלער. ער איז געשטאנען פעסט, ווי א געפאקטער פניאק, זיין קאָל האָט געקלונגען אלץ רופנדיקער, די ווערטער זיינען געוואָרן אלץ פארנארנדיקער, די ווייבער האָבן שוין געהערט שווינגנדיקערהייט. ער איז טאקע אינדערעמעסן אזויווי צעגאנגען אין מילדע פאר-שיקערנדיקע רייד.

ענדיקן ענדיקט זיך עס דערמיט, אז איך דער צייט פון נאָך אָונט-עסן אָדער נאָכן פארשאפאשעווען זאָגט ער פארוונדערט צו די כאוויירימ, שאָקלענדיק מיטן שווערן, ווינקלדיקן קאָפּ:

— נו, א ווייבעלעך א זיס, א מעכטידיקס — דאָס ערשטע מאָל איך לעבן זיך

צוגערייט צו אוינס!

דערציילנדיק וועגן זינע ניצכוינעס, נעמט זיך יעפֿימושקע ניט איבער, כוידעקט ניט פון דער באזיגטער, ווי דאָס טוען געוויינלעך אנדערע, — ער צעגייט נאָר פאר דאנקבארקייט און פרייד, און די גרויע אויגן זיינע פארברייטערן זיך פון היספּילעס.

אָסיפּ שאָקלט מיטן קאָפּ און זאָגט:

— ווי שעפסטו עס זיך ניט אויס! דאָס וויפֿלסטע יאָר גייט דיר?

— דאָס יאָר גייט מיר דאָס פערטע נאָך פערציק. נאָר דאָס איז גאָרניט! היינט בין איך אפ א יאָר פינף יינגער געוואָרן, ווי כ'וואָלט זיך איך א טיכ אויסגע-באָדן, איך לעבעדיקער וואסער, בין גאָר געזינטער געוואָרן, אפן הארצן — א רוי-קייט! ניין, זאָגט-נאָר, ס'ארא פרויען ס'זיינען דאָ אפ דער וועלט, א?

דער מוליער זאָגט צו איך שטרענג:

— אז דו וועסט אריבערשאנען דעם פינפטן צענדליק, געדענק — ביטער און

געזאָצן וועלן דיר זיין דעמלט די מיסע געוויינשאפטן דינע!

— האָסט גאָר קיין בושע ניט, יעפֿימושקע! — זיפצט גרינגארי שישליין.

און מיר פלעג דוכטן, אז דער שיינער שטוקאטור פארגינט ניט דעם הויקער

זיין דערפאָג.

אָסיפּ קוקט אפ אלעמען פון אונטער די גלייך פארקרייזלטע זילבערנע ברעמען

און ווערטלע זיך:

— יעדער ליזע האָט אירע קאפּריון, איינע האָט ליב בופעטן און בעטן, א

צווייטער איז געפעלן קארעלן און בראסלעטן, און אלע ליזעס ווערן מיט דער

צייט עלטער-באבעס...

שישליין איז געווען א באווייבעטער, נאָר דאָס ווייב זיינס איז געבליבן זיבן

אין דאָרפ. ער פלעג זיך אויך פארקוקן אפ די פאָלנוועשערנס. אלע זיינען זיי

געווען גלייך צוגענגלעך, יעדע פון זיי האָט געזוכט א זייטיקן „פארדינסט“. צו

דעם מין פארדינסט האָט מען זיך אין דער הונגעריקער סלאָבאָדע באצויגן פונקט

אזוי פראָסט, ווי צו יעדער אנדער ארבעט. נאָר דער שיינער פויער האָט ניט געטשעפעט די פרויען, ער האָט נאָר געקוקט אפ זיי פונווייטן מיט א באזונדער מינ בליק, ווי ער וואָלט באדויערן עמעצן — זיך אָדער זיי; ווען זיי פלעגן אָנ- הייבן אימ פארטשעפען, רייצן, פלעג ער מיט א פארשעמט געלעכטער זיך אָפרוקן:

— גייט צו אלדע...

— וואָס טוסטו עס, נארעלע? — כידעשט זיך יעפּימושקע, — ווי לאָזט מען עס דורכ א צופאל?

— איך בין א באווייבטער, — דערמאנט גריגאָרי.

— אונ דאָס ווייב וועט דען וויסן?

— א ווייב דערווייט זיך שטענדיק, טאָמער האָסטו געלעבט ניט ערלעך, וועסט זי, ברודער, ניט אָפּמארן!

— פונוואנען קאָן זי וויסן?

— דאָס איז מיר ניט באווייבט, פונוואנען, נאָר זי מוז זיך דערווייטן, אויב נאָר זי אליינ האָט ערלעך געלעבט. טאָמער, ווידער, לעב איך ערלעך, אונ זי האָט געזינדיקט, וועל איך זיך וועגן איר דערווייטן.

— אָבער וויאזוי? — שרייט יעפּימושקע. נאָר גריגאָרי כאוערט רויך איבער:

— דאָס איז מיר אומבאווייבט.

דער דאכדעקער צענעמט די הענט, אן אופגעבראכטער:

— נא דיר אזוינס! ערלעך, אומבאווייבט... עכ, דו קאָפּ!

שישלינס ארבעטער, זיבן מאן, האָבן זיך באצויגן צו אימ פראָסט, ניט געפילט אינ אימ קיין באלעבאָס, אונ הינטער די אויגן האָבן זיי אימ אָנגערופן קאלב. גע- קומען צו דער ארבעט אונ זעט, אז זיי פוילן זיך, נעמט ער א סאָקאלאָק, א לאָ- פעטע אונ נעמט זיך ארטיטיש ארבעטן אליינ, ליבלעך אויסשרייענדיק:

— לייגט זיך אָן, כעוורע, ווארעמער!

איינמאָל האָב איך, אויספירנדיק דעם באלעבאָס א בייזן אָנזאָג, אויסגעערעדט גריגאָריען:

— שוואכע ארבעטער בא דיר...

ער האָט זיך אזויווי פארכידעשט:

— נו, טאקע?

— די דאָזיקע ארבעט וואָלט מען באדארפט נאָך נעכטן ביז האלבן טאָג פאר- ענדיקן, אונ זיי וועלן היינט אויך ניט פארטיק ווערן.

דאָס איז עמעס, אז זיי וועלן ניט פארטיק ווערן, — האָט ער איינגעשטימט, אונ נאָך א שווייגן האָט ער פאָרויכטיק געזאָגט:

— איך זע, פארשטייט זיך, נאָר ס'טראָגט דאָס הארץ ניט זיי אונטערצוטרײַבן — ס'איז דאָך אלץ אייגענע, פון איינ דאָרפ מיט מיר. נעם, ווידער, אזוי די זאכ: גאָט האָט באפוילן — אינעם שווייט פונעם פאָנעם עס דיין ברויט, איז דאָך עס, הייסט עס, אלעמען אָנגעזאָגט, דיר, מיר, אונ מיר מיט דיר האָרעווען ווייניקער פאר זיי, — נו, איז עפעס ניט אנגענעם זיי אונטערצוטרײַבן.

ער האָט געלעבט פארטראכט. גייט איבער די ליידיקע גאסן פונעם יאָרמארק,

און פלוצעם שטעלט ער זיך אָפּ אפּ איינעם פון די בריקן פונעם קרייז-קאנאל, שטייט לאנג בא די פּאַרענטשעס און קוקט אינ וואסער, אינ הימל, אינ דער ווייט הינטער דער אָקא. פּאַקסט אימ, פרענסט:

— וואָס איז?

— הא? — כאפט ער זיך אופ מיט א פארשעמטן שמייכל. — אזוי זיך... זיך אָפּגע-

שטעלט, געקוקט אביסל...

— וויל, ברודער, איז אלץ איינגעאַרדנט בא גאָט, רעדט ער אָפּט. — דער הימל, די ערד, טייכנ גייען, דאמפערס לויפן; זעצסט זיך אפּ א דאמפער, און ווי- הינ דו ווילסט זיך: קיין ריאזאן, קיין ריבינסק, קיין פערמ, ביז אסטראכאן! אינ ריאזאן בין איך געווען, נישקאָשע פון א שטעטל, נאָר אן אומעטיקס, אומעטיקער ווי ניושני. ניושני איז בא אונדז א ברען א יונג, א פריילעכער! אויך אסטראכאן איז אומעטיקער. אינ אסטראכאן איז דעריקער אסאך קאלמיקן פאראן, און איך האָב עס ניט ליב. כ'האָב ניט ליב קיין שום מאָרדווא. אָט די קאלמיקן, די פערסן, דייטשן און אלע אנדערש-געבוירענע פעלקערלעך דאָרטן...

ער רעדט לאנגזאם, זינע ווערטער טאפן פאַרזיכטיק אָן דעם איינשטימיק דענ- קענדיקן מענטשן און געפינען אימ שטענדיק אינ דעם מוליער פּיאָטער.

— ניט קיין אנדערש-געבוירענע זינען זיי, נאָר פרעמד-געבוירענע, רעדט פּיאָטער זיכער און בייז. — פרעמד צו קריסטוסן זינען זיי געבוירן, און פרעמד צו קריסטוסן לעבן זיי...

גריגאָרי ווערט לעבעדיקער, שיינט.

— אזוי צי אזוי, נאָר איך, ברידערלעך, האָב ליב א ריין פּאָלך, דאָס רוסישע פּאָלך, דאָס אויג זאָל קוקן גלייך! קיין זשידעס האָב איך אויך ניט ליב, און איך פארשטיי אפילע ניט, צוליב וואָס דארפ גאָט אלערליי פעלקערלעך. קונציק איז עס איינגעאַרדנט...

דער מוליער גיט צו כמורנע:

— קונציק, נאָר ס'איז עפעס אזויווי איבעריקס פאראן היפשלעך!...

צוגעהערט זיך א צייט צו זייערע רייד, מישט זיך אריין אָסיפ אָפּשפעטערש און בייסיק:

— איבעריקס איז דאָ, אָט די רייד אייערע זינען אינגאנצן איבעריק. עך, איר, שמאָכטע! ניטאָ אפּ אייך קיין בייטש קיין רעכטע.

אָסיפ האלט זיך באזונדער, פאר-זיך, נאָר מע קען ניט פארשטיין, מיט וואָס איז ער איינשטימיק, קעגן וואָס וועט ער ארויסטרעטן. אמאָל קומט אויס, אז ער איז גלייכגילטיק מאסקימ מיט אלע מענטשן, מיט אלע זייערע געדאנקען. נאָר אָפּ-טער זעט מען, אז אלע האָבן אימ דערעסן, ער קוקט אפּ די מענטשן, ווי אפּ האלב-דולע, און טוט א זאָ צו פּיאָטערן, גריגאָריען, יעפּימושקען:

— עך, איר, הינטלעך כאזערשע...

זיי שמייכלען, ניט זייער פריילעך און גערן, נאָר זיי שמייכלען.

דער באלעבאָס פלעג מיר ארויסגעבן אפּ ברויט א פּיאטאקל א טאָג. דאָס איז געווען קארג, כ'פלעג אביסל צוהונגערן. זעענדיק עס, פלעגן די ארבעטער מיך פארבעטן פרישטיקן און אָוונטברויט עסן מיט זיי, און אמאָל פלעגן אויך די

פאָדריאַטשיקעס מיכ רופן אין טראַקטיר טיי טרינקענ. איכ פלעג זיכ ניט לאָזן בעטן, מיר איז געפעלן געווען צו זיצן מיט זיי, הערן די לאַנגזאַמע רייד, די מאָדנע דערציילונגען. זיי פלעג פאַרשאפן פאַרגעניגן מיין באַלעזנקייט אין די קלויסטער-ביכער.

— האָסט זיכ אָנגעשלאָנגען מיט ביכלעך צוזאַם, שטייפּ אָנגעשלאָנגן די וואָלע, זאָגט אָסיפּ, אופּמערקזאַם באַטראַכטנדיק מיכ מיט די קאָרנבלימלדיקע אויגן, ס'איז שווער צו כאַפּן זייער אויסדרוק. די שוואַרצאַפּלען באַ אימ איז ווי זיי האַלטן קע-סיידער אין שמעלצן זיכ, אין צעגיינ.

— דו היט עס אָפּ, קלייב זיכ אָן אַ קניפּל, ס'קומט צונוצ. וועסט אויסוואַקסן גיי פאַר אַ מאַנאַכ טרייסטן דאָס פּאַלק מיט ווערטער, אָדער — פאַר אַ מיליאָנער... — אַ מיסיאָנער, — פאַריכט אימ דער מוליער מיט אַ באַליידיקטער שטימ.

— וואָס? — פּרעגט אָסיפּ.
— מיסיאָנער — זאָגט זיכ, ווייסט עס דאָך! און ביסט ניט טויב...

— נו, גוט, פאַר אַ מיסיאָנער, מיט יערעטיקער זיכ קריגן, אָדער פאַר אַ יע-רעטיקער פאַרשרייב זיכ, אויב אַ ברויט-שטעלע! אז מע האָט סיכל, קען מען אויב מיט יערעטישקייט זיכ דורכלעבן...

גריגאָרי לאַכט אין פאַרלעגנהייט, און פּיאָטער רעדט אין דער באַרד אַריין:
— אָט, קישעפּמאַכער לעבן אויב ניט שלעכט, גאָטלייךקענער אלערליי...

נאָר אָסיפּ ענטפּערט אָפּ אפּן אָרט:
— אַ קישעפּמאַכער איז ניט קיינ גראַמעטנער. פאַר אַ קישעפּמאַכער איז גרא-

מעטע אַן איבעריקע זאַכ.
און ער דערציילט מיר:

— אָט, זע, הער: אינ אונדזער וואָלאָאָסט האָט געלעבט אַן עלטערער מענטש איינער, טושקאַ האָט מען אימ גערופן, אַן אויסגעדייווערט פּויערל, אַ ליידיקס. געלעבט — ווי אַ פּעדער, אהער — אהינ, ווהינ דער ווינט בלאָזט, ניט קיינ אַרבעטער, ניט קיינ ליידיקגייער! אָט האָט ער איינמאַל פּונ לאַנג פּוסטעפּאַסעווען זיכ אַוועקגעלאָזט גאָט בעטן און זיכ אַרומגעבלאַנקעט צוויי יאָר צייט, און דערנאָך האָט ער זיכ פּלור צעם באַוויזן אין אַ נייעם אויסזען: האָר — ביז די אַקסלען, אפּן קאַפּ אַ סקופּייקע-לע, אפּן קאַרפּוס — אַ ברוינגעל ריאַסקעלע פּונ טייל-הויט; קוקט אפּ אלעמען, ווי אַן אָקון, און פּאָדערט אַקשאַנעסדיק: טוט טשוווע, פאַרשאַלטענע! און פאַרוואָס טאַקע ניט טשוווע טאַן, איבערהויפט — די ווייבער? און דאָס געשעפט האָט אָנגע-הויבן גיין: טושקאַ איז זאַט, טושקאַ איז שיקער, טושקאַ איז מיט ווייבער איבער דער מאָס צופּרידן..

דער מוליער שלאָגט איבער ביין:
— צי דאָס איז וויכטיק, וואָס ער איז שיקער און זאַט?

— וואָס-זשע אַנדערש?
— וויכטיק איז דאָס וואָרט!

— נו, אינ זיינע ווערטער האָב איכ זיכ ניט פאַרטיפּט, מיט ווערטער בין איכ אליינ רייכ מער, ווי מע דארפּ.

— טושניקאָוון, דמיטרי וואַסיליעוויטשן, קענען מיר גאַנצ גוט, — זאָגט באַליי-

דיקט פיאָטער, אוג גריגאָרי האָט אראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און קוקט צו זיך אין גלאַז אַרײַן.

— איך שפּאַר זיך ניט, — גייט אָסיפּ אפּ א שאַלעכ, — דאָס דערצייל איך אַלץ אונדזער מאַקסימיטשן מיקויעכ די פאַרשיידענע שטעגן-וועגן צום ביסן...

— מיט אנדערע וועגן קאָן מען אין טורמע אויך אָנקומען...
— און נאָך ווי! — שטימט אָסיפּ אַײַן. — ניט יעדער סטעזשקע איז א מיטל צו קריגן דאָס גאלעכשע היטל, מע דאַרף וויסן, ווי פאַרקערעווען...

ער רייצט זיך שטענדיק אביסל מיט די פרומע לייט — מיטן שטוקאַטור און מיטן מוליער. ס'קאָן זײַן, אז ער האָט זיי ניט ליב, נאָר ער באהאַלט עס פלינק; זײַן באצײַונג צו מענטשן איז אין אַלגעמיין שווער צו כאַפּן.

אפּ יעפּימושקען קוקט ער, דאַכט זיך, ווייכער, גוטהאַרציקער. דער דאַכדעקער לאָזט זיך ניט אַרײַן אין קיינ שמועסן וועגן גאַט, עמעס, וועגן סעקטעס, וועגן דער ביטערקייט פונעם מענטשנס לעבן — אינאָם די באַליבטע געשפּרעכען פונעם זײַנע פּרײַנט. אוועקגעשטעלט דעם שטול מיט א זײַט צום טיש — דער שטול-רוקן זאָל ניט שטערן דעם הויקער — טרינקט ער געלאסן טיי, א גלאַז נאָך א גלאַז, נאָר פּלוצעם שפּיצט ער זיך אָן, באַקונדיק דעם רויכיקן צימער, זיך אַײַנהערנדיק אין דעם אומגעאַרדנטן גערויש פונעם קוילעס, שפּרינגט אָפּ און ווערט פאַרשווונדן. דאָס באַטייט, אז איך טראַקטיר איך אַרײַן עמעצער, וואָס יעפּימושקען איז אימ שולדיק א כויוו, און קרע-דיטאַרן פאַרמאָגט ער — א געזונטן צענדליק, און אזויווי אייניקע גיבן אימ קלעפּ, — מאַכט ער פּיס באַצײַטנס.

— זײַנען אין קאַס, נאַראַנימ, — פאַרשטייט ער זיי שלעכט. — ווען איך האָב געלט, וואָלט איך דען ניט אָפּגעגעבן?

— אכ, דו צווייג פאַרדאַרטער, ביטערער... — באַגלייט אימ אָסיפּ ארויס. אן אנדער מאָל זיצט יעפּימושקע לאַנג, פאַרטראַכט, זעט ניט, הערט ניט נאָר-ניט. זײַן ברייטבאַקיק פּאַנעם ווערט ווייכער, די גוטע אויגן קוקן נאָך מער גוט.

— וועגן וואָס יסטו זיך פאַרטראַכט, דינסט-מענטש? — פּרעגט מען אימ.
— איך טראַכט, ווען איך בין רייך, עכ, האָב איך מיר כאַסענע מיט דער סאַ-מע ריכטיקער פּריצע, מיט אן אדל-פּרוי, אפּ מײַן וואָרט, מיט א פּאַלקאָוויקס א טאַכטער, אשטייגער, און ליב וואָלט איך זי געהאַט — גרויסער גאַט! לעבעדיקער-הייט וואָלט איך לעבן איר פאַרברענט געוואָרן... ווייל ס'איז געווען, ברידער, א פאַל, איך האָב געדעקט א דאַך בא א פּאַלקאָוויק אפּ דער דאַטשע...

— און ער האָט געהאַט א טאַכטער אן אלמאַנע, — מירן שוין געהערט! — שראַגט אימ פּיאָטער איבער אומפּרײַנטלעכ.

נאָר יעפּימושקען רייבט מיט די דלאָניעס די קני, שאַקלט זיך, בויערנדיק מיטן הויקער די לופט, און זעצט פּאָר:

— ס'פלעג טרעפּן, זי גייט ארויס אין סאָך, אינגאַנצן א ווייסע און א גרויס-אַרטיקע, איך קוק אפּ איר פונעם דאַך און — צו וואָס טויג מיר די זון, און — צו וואָס די ליכטיקע שײַן? אָט, ווי א טויב, וואָלט איך איר צו די פּיס אראָפּגעפּלויגן! פּראַסט — א הימלדיקע בלום אין סמעטענע! מיט אזאַ-אַ האַרנטע איז דאָך טאַקע רעכט, דאָס גאַנצע לעבן זאָל זײַן איינ נאַכט!

— און וואָס וואָלט איר געפרעסן? — פרעגט פּיאָטער שטרענג. נאָר יעפּימושקע ווערט ניט צעמישט.

— גרויסער גאָט! — רופט ער אויס. — אסאך דארפן מיר? אויסער דעם — איז זי דאָך רייכ...
אַסיפּ לאַכט:

— און ווען וועסטו שוין, יעפּימושקע, זיך אמאָל צעטרענצלענען אינאָם די גע-
שעפטן, צעטרענצלעך דו?

אויסער פרויען רעדט יעפּימושקע ניט וועגן קיין זאך. און און ארבעטער איז ער ניט קיין גלייכמעסיקער: אמאָל ארבעט ער אויסגעצייכנט, גיך, אמאָל ווידער, — גייט עס באַ אימ ניט, דאָס הילצערנע העמערל ניטעוועט די קאמען פויל, ניט אקור-ראט, איבערלאָזנדיק שפּאַרונעס. פון אימ שמעקט שטענדיק מיט אייל, מיט דזענעכצ, נאָר ער האָט זיין רייכע, א געזונטן און אן אנגענעמען. ס'דערמאנט דעם רייכע פון א פּריש אָפּגעהאקטן בוים.

מיטן טעסלעך איז אינטערעסאנט צו ריידן וועגן אלץ; אינטערעסאנט, נאָר ניט זייער אנגענעם. זינע ווערטער באומרוקן שטענדיק דאָס הארץ, און ס'איז שווער צו פארשטיין, ווען ער רעדט ערנסט, און ווען אינאָם א שפּאַס.
מיט גרינגאָריען, ווידער, איז אמבעסטן צו ריידן וועגן גאָט, ער האָט עס לייב און איז דעריין פעסט.

— גרישע, — פרעג איך, — דו ווייסט: פאראן מענטשן, וואָס גלייבן ניט אינ-
גאָט!

ער שמייכלט רויק:
— וואָס הייסט?

— זיי זאָגן: ס'איז ניטאָ קיין גאָט!
— אָ! אָט וואָס? דאָס ווייס איך.

און, זיך אָפּפּאַכנדיק מיט דער האנט פון עפעס אן אומזיכטיקער פּליג,
זאָגט ער:

— נאָך דאָוויד האמילעך, געדענקסטו, האָט געזאָגט: „ס'רעדט דער אָנזיניקער אינעם הארצן זינעם: ניטאָ קיין גאָט“, אָט נאָך ווען אָנזיניקע האָבן וועגן דעם גערעדט! אָן גאָט איז אומעגלעך זיך צו באַגיין...
אַסיפּ איז ווי איינשטימיק מיט אימ:

— נעם נאָר אָפּ באַ פעטרוכען גאָט, וועט ער דיר ווייזן, ווער עלטער איז!
שישלינס שיינ פּאַנעם ווערט שטרענג. איבערקלייבנדיק די באָרד מיט די פינגער-מיט פארטריקנטן קאלכ אפּ די נעגל, רעדט ער סוידעסדיק:
— גאָט זיצט אינאָם יעדן לייב. דער געוויסן און דער גאנצער אינערלעכער קערן — איז פון גאָט!

— און די זינד?
— די זינד זינען פונעם לייב, פונעם סאָטן! די זינד! — ס'איז פונדרויסן. ווי פאָקן, ניט מער! ס'זינדיקט אמשטארקסטן יענער, וואָס טראכט אסאך וועגן זינד, דערמאן זיך ניט אינאָם קיין זינד — וועסטו ניט זינדיקן! די געדאנקען וועגן זינד גיט אריין דער סאָטן, דער האר פונעם לייב...

דער מוליער צווייפלט .

— עפעס איז עס ניט אזוי, דאכט זיך...

— אזוי! גאָט איז אָנזינדיק, און דער מענטש איז די געשטאלט און דער אָנ-
בליק זינער. זינדיקן זינדיקט די געשטאלט, דאָס לייב, אָבער דער אָנבליק קאָנ-
ניט זינדיקן, ער איז דאָך — אָנבליק, גייסט...

ער שמייכלט זיגעריש, און פּיאָטער וואָרטשעט:

— דאָס איז, דאכט זיך, ניט אזוי...

— און נאָך דיינ מיינונג, — פרעגט אָסיפ דעם מוליער, — איז וועסטו ניט זינ-

דיקן — וועסטו ניט טשוווע טאָג, וועסטו ניט טשוווע טאָג — וועסטו ניט גערא-
טעוועט ווערן?

— אזוי זעט אויס פעסטער, מיינט איך! וועסטו דעם טיילו פארגעסן, וועט

דיר גאָט ניט לייב זיינ, — פלעג די אלטע זאָגן...

שישלין איז ניט קיין טרינקער, ער ווערט שיקער פון צוויי גלעזלעך. דאָס

פאָעמ ווערט אימ דעמלט ראָז, די אויגן — קינדערש, דאָס קאָל זינגט.

— ברידער מיינע, ווי וויל דאָס אלץ איז! אָט לעבן מיר, ארבעטן צוביסלעך,

זיינען, גאָט צו דאנקען, זאט, — אכ, ווי וויל!

ער וויינט, די טרערן רינען אימ אראָפּ אפּ דער באָרד און לויכטן זיך אפּ

זינד פון די האָר, ווי גלעזערנע פאטשערקעס.

זיינע אָפּטע לויבעזאנגען זעמ לעבן און אָז די גלעזערנע טרערן זיינען מיר

געווען ניט אנגענעם, — די באבע מיינע פלעג לייבן דאָס לעבן איבערזיגנדיקער,

פראָסטער, ניט אזוי צודרינגלעך.

די דאָזיקע אלע געשפרעכט האָבן מיך געהאלטן אינ קעסיידערדיקער אָנשטרענג-

גונג, וועקנדיק אן אומקלאָרן אומרו. איך האָב שוין געהאט איבערגעלייענט אסאך

דערציילונגען וועגן דעם פויער און געזען, ווי שארפ ניט ענלעך ס'איז דער

בוכ-פויער אפ דעם לעבעדיקן. אינ די ביכלעך זיינען אלע פויערימ אומ-

גליקלעך — די גוטע און די שלעכטע, אלע זיינען זיי אָרעמער פון די לעבע-

דיקע אינ ווערטער און געדאנקען. דער בוכ-פויער רעדט ווייניקער וועגן גאָט,

וועגן סעקטעס, וועגן קרויסטער — מער וועגן נאטשאַלסטווע, וועגן ערד, וועגן

עמעס און די שוועריקייטן פון לעבן. וועגן פרויען רעדט ער אויך ווייניקער. ניט

אזוי גראָב, פריינטלעכער אסאך. פאר דעם לעבעדיקן פויער איז די פרוי — א פאר-

ווילונג, נאָר א פארוויילונג א געפערלעכע. מיט א פרוי דארפ מען שטענדיק כיט-

רעווען, אגייט וועט זי נעמען די אויבערהאנט און וועט פארפלאַנטערן אפ א גאנצ

לעבן. דער פויער פונעם ביכל איז אָדער שלעכט, אָדער גוט, נאָר ער איז שטענ-

דיק אינגאנצן דאָ, אינ ביכל. און די לעבעדיקע פויערימ זיינען ניט גוט, ניט

שלעכט, זיי זיינען ווונדערלעך אינטערעסאנט. ווי דער לעבעדיקער פויער זאָל זיך

פאר דיר ניט אויסריידן — פילט זיך שטענדיק, אז אינ אימ איז נאָך עפעס געבליבן,

נאָר אָט דער רעשט איז דורכויס פאר אימ, און אינ אָט דעם ניט-ארויסגעזאָגטן,

באהאלטענעם — ליגט עפּשער, דער איקער.

פון אלע בוכ-פויערימ איז מיר אמערסטן געפעלן געווען פּיאָטער פונעם טעס-

לער-ארטעל. ס'האָט זיך מיר פארוואָלט איבערלייענען די דערציילונג פאר מיינע

פריינט, און איך האָב דעם בוך געבראכט מיט זיך אפן יאָרמארק. ס'פלעג מיר אָס
אויסקומען נעכטיקן אין דעם אָדער יענעם ארטעל. אן אנדער מאָל דערפאר, וויל
איך פלעג פארן טאָג זיך אויסמאטערן, און ס'איז קיין קויעכ ניט געווען צו
גיין אהיים.

ווען איך האָב געזאָגט, אז אָט האָב איך א בוך וועגן טעסלערס, האָט עס
אלעמען לעבעדיק פארינטערעסירט, און אָסיפּ באזונדערס. ער האָט גענומען דעם
בוך באַ מיר פון די הענט, האָט אים איבערגעבלעטערט, אומצוטרוילעך שאַקלענדיק
מיטן איקאָנע-ענלעכע קאָפּ.

— טאקע אינדערעמעסן וועגן אונדז, דאכט זיך, געשריבן! אזויגע שעלמעס!
ווער האָט געשריבן — א פּאַרעצ? נו. איך האָב אזוי טאקע געטראכט. פריצימ און
טשינאָוויקעס זינען אפּ אלץ בעריעס! וווּ גאָט קען זיך ניט אָנשטויסן, דאָרט איז
דעם טשינאָוויק אלץ קלאָר, דערופּ לעבן זיי...

— ניט פּאַרויכטיק רעדסטו, אָסיפּ, וועגן גאָט, — טראָגט פּיאָטער אריין זיין בא-
מערקונג.

ס'מאכט ניט אויס! פאר גאָט איז מייַן וואָרט ווייניקער, איידער מיר אפּן פלייך
א שנייעלע אָדער א רעגן-טראָפּן. דו קלעמ זיך ניט, מיר מיט דיר וועלן צו גאָט
ניט דערלאנגען...

ער האָט זיך פּלוצעם אומרויך צעשפילט, צעווארפנדיק שארפע ווערטלעך, ווי א
קרעמען פונקען, אראַפּשערנדיק מיט זיי, ווי מיט א שערל, אלץ, וואָס האָט זיך
אקענגעשטעלט. אין פארלויפ פון טאָג האָט ער עטלעכע מאָל געפרעגט:

— זייענען מיר, מאקסימיטש? ס'א זאך, ס'א זאך! דאָס איז ריכטיק צוגע-
טראכט.

נאָכן פארשאבאשעווען איז מען אוועק וועטשערע עסן צו אים אין ארטעל,
און נאָך דער וועטשערע האָט זיך באוויזן פּיאָטער מיט זיין ארבעטער ארדאליאָן,
און שושלין — מיט א יונגן באַכער פּאַמא. אין דער שטאָל, וווּ דער ארטעל איז גע-
שלאָפּן, האָט מען אָנגעצונדן א לאַמפּ, און איך האָב אָנגעהויבן זייענען. מ'האָט
געהערט שווייגנדיק, זיך קיין ריר ניט געטאָן, נאָר אינגיכטן האָט ארדאליאָן זיך
אָנגערופּן ביזו:

— נו, פאר מיר איז שוין גענוג!..

און איז אוועק. דער ערשטער איז אנשלאָפּן געוואָרן גריגאָרי מיט א פארווי-
דערט-צעפענטן מויל, נאָך אים זינען איינגעשלאָפּן די טעסלערס, נאָר פּיאָטער, אָסיפּ
און פּאַמא האָבן זיך צוגערוקט צו מיר און געהערט מיט אָנשטרענגונג. אז איך
האָב פארענדיקט זייענען, האָט אָסיפּ טייקעפּ-פארלאָשן דעם לאַמפּ — לויט די שטערן
האָט שוין געקערט זיין ארום א האַלבער נאכט.

פּיאָטער האָט געפרעגט אין דער פינצטער:

— צו וואָס-זשע איז עס אָנגעשריבן? קעגן וועמען?

— איצט — שלאָפּן! — האָט אָסיפּ געזאָגט, אראַפּנעמענדיק די שטייול.

פּאַמא האָט זיך שווייגנדיק אָפּגערוקט אין א זייט.

פּיאָטער האָט איבערגעכאזערט מאַנענדיק:

— איך זאָג — קעגן וועמען איז עס אָנגעשריבן?

— זיי ווייסן שוין! האָט אָסיפּ ארויסגערעדט, זיך אינלייגנדיק שלאָפּן אפּ זיינע ברעטער.

— אויב עס איז קעגן די שטיפ־מאמעס, איז עס אינגאנצן א פוסטע מייסטע: דערפון וועלן די שטיפ־מאמעס בעסער ניט ווערן, — האָט דער מוליער גערעדט זינס. — און קעגן פּיאָטערן, — איז עס אויך אומזיסט, ער האָט געזינדיקט — וועט ער ענטפערן! פאר א רעציקע — איז אינ סיביר, און אן עק! א ביכל איז אן איי־בעריקע זאך בא אזא זינד... אן איבעריקע, דאכט זיך, א?

אָסיפּ האָט געשוויגן. דענסטמאָל האָט דער מוליער צוגעגעבן:
— זיי האָבן ניט וואָס צו טאָן, לייגן זיי זיך אריין אין פרעמדע געשעפטן!
ווי די ווייבער, אז זיי קלייבן זיך צונויפ. א גוטן צייט שלאָפּן...
ער האָט זיך אפּ א מינוט פארהאלטן אינעם בלויען קוואדראט פון דער אָפּע־נער טיר און האָט א פרעג געטאָן:

— אָסיפּ, וואָס מיינסטו?
— אוי? — האָט זיך דער טעטלער אָפּגערופּן שלאָפּעריק.
— נו, גוט, שלאָפּ...

שישלין האָט זיך איבערגעקערט אפּ דער זייט, דאָרט, וווּ ער איז געזעסן. פּאָמא האָט זיך געלייגט אפּן צעריבענעם שטרוי לעבן מיר. די סלאָבאָדע איז גע־שלאָפּן. פונדערווייטנס האָט זיך געלאָזט הערן א געפליפּ פון א לאַקאָמאָטיוו, א שווערער ראש פון טשוהונגע רעדער, א געקלאנג פון בופערס. אינ שטאל האָט מען פארשיידנקוילעסדיק געכראָפּעט. איך האָב זיך געפילט ניט גוט, — איך האָב געווארט אפּ וועלכע ניט איז געשפרעכט, ערשט, — גאָרניט.

נאָר פּלוצעם האָט זיך אָסיפּ צערעדט שטיל און דייטלעך:
— איר, כעוורע, גלייבט ניט די אלע מייסעס, איר זייט יונג, איר האָט נאָך אסאך צו לעבן, זאמלט זיך אייגענעם פארשטאנד! אייגענער סייכל אביסל בא־שטייט פאר פרעמדס א פולע שיסל! פּאָמא, דו שלאָפּסט?
— ניין, — האָט זיך פּאָמא אָפּגערופּן גערן.

— אָט אזוי־אָ! איר זייט ביידע גראמעטנע, טאָ לייענט, נאָר גלייבן זאָלט איר ניט. זיי קאָנען דרוקן, וואָס זיי ווילן, ס'איז בא זיי אין די הענט!
ער האָט אראָפּגעלאָזט די פיס פונעם ברעטערנעם בריקל, זיך איינגעשפארט מיט די הענט אין ראנד פון דער ברעט און, אן איבערגעבויגענער צו אונדז, האָט ער פּאָרגעזעצט:

— א ביכל — וויאזוי דארפ מען עס פארשטיין? ס'איז א מעסירע אפּ די מענטשן, א ביכל! ס'הייסט, אָט קוקט, ווער ער איז דער מענטש, א טעטלער דאָרטן צי עמעצער אן אנדערער, און אָט דער־אָ איז א פּאָרצע, — איז ער שוין גאָר אן אנדער מענטש! א ביכל שרייבט זיך ניט אומזיסט, נאָר עמעצן צו פארטיי־דיקן...

פּאָמא האָט געזאָגט געדיכט:
— פּיאָטער האָט ריכטיק געטאָן, וואָס ער האָט דערהארגעט דעם פּאָריאטשיק!
— נו, דאָס רעדסטו שוין אומזיסט, א מענטשן דערהארגענע איז קיינמאָל ניט ריכטיק. איך ווייס, דו האָסט גרינגאָריען ניט ליב, נאָר אָט די געדאנקען וואָרפּן

אוועק. מיר אלע זינען ניט קיין ריכע מענטשן, היינט בין איך א באלעבאָס, מאָרגן — ווידער אן ארבעטער...

— איך רייך ניט וועגן דיר, פעטער אָסיפ...

— דאָס איז אלציינס...

— דו ביסט א גערעכטיקער...

— ווארט, איך וועל דיר דערציילן, צו וואָס איז די פארפאסונג אָנגעשריבן, —

האָט אָסיפ איבערגעשלאָגן פאָמאס הארבע ווערטער, — דאָס איז זייער א כּיטרע פארפאסונג! אָט האָסטו א פאָרעץ אָן דעם פויער, אָט האָסטו א פויער אָן דעם פאָרעץ! איצט קוק: דעם פאָרעץ איז שלעכט, און דעם פויער איז אויך ניט גוט. דער פאָרעץ איז שוואך געוואָרן, דול געוואָרן! און דער פויער איז געוואָרן א בארימער, א שיקער, א קרענקלעכער, א באַליידיקטער — אָט וואָס ס'איז געוואָרן! פאנשטשינע-צייט בא די פריצימי איז, קומט אויס, געווען בעסער: דער פאָרעץ האָט זיך באהאלטן הינטערן פויער, דער פויער — הינטערן פאָרעץ, און ביידע זיי גען געווען זאט, רויק... מע קאָן ניט זאָגן, ס'איז טאקע ריכטיק, אז בא די פרי-צימ האָט זיך געלעבט רויקער. די פריצימי לוינט ניט, דער פויער זאָל זיין אָרעם; זיי איז באקוועם, ווען ער איז פארמעגלעך, נאָר האָט ניט קיין סייכל. אָט וואָס זיי טויגן. איך ווייס עס, איך האָב דאָך אליין אפ פאנשטשינע קימאט פערציק יאָר אָפגעלעבט, בא מיר אפ דער פעל איז אסאך פארשריבן.

איך האָב זיך דערמאנט, אז פונקט אזוי האָט גערעדט וועגן די פריצימי דער פורמאן פיאָטער, וואָס האָט זיך דעם האַרדן איבערגעשניטן, און ס'איז מיר געווען זייער ניט אנגענעם, וואָס אָסיפס געדאנקען פאלן זיך צונויף מיט די געדאנקען פון יענעם בייזן אלטן.

אָסיפ האָט אָנגערירט מיט דער האנט מיין פוס, פאָרזעצנדיק:

— ביכלעך און אלערליי פארפאסונגען דארפ מען פארשטיין! אומזיסט טוט קיי-נער גאָרניט. דאָס קומט נאָר אויס אזוי פונויבן, אז ס'איז אומזיסט. אויך ביכלעך שרייבט מען ניט אומזיסט, נאָר דעם קאָפּ צו פארטומלען. אלץ טוט זיך מיט א סייכל, אָן סייכל וועסטו קיין שייטל האַלצן ניט צעהאקן, קיין נוס ניט צעקנאקן... גערעדט האָט ער לאנג, זיך געלייגט און ווידער אופגעשפרונגען, שייטנדיק שטילינקערהייט זינען געטאָקטע גלייכווערטלעך, אין פינצטערניש און שטילקייט.

— מע זאָגט: דער פאָרעץ און דער פויער זינען פרעמדע מענטשן. דאָס איז אויך ניט ריכטיק. מיר זינען די זעלבע לייט, נאָר פון דער אונטערשטער זייט. ווען דער פאָרעץ האָט זיך געלערנט אין די ביכלעך, זינען מיר געגאנגען אָן שייכלעך, דערצו איז באמ פאָרעץ דער הינטן וויסער — דאָס איז סאכאקל די מיסע. ניייי, כעוורע, צייט, די וועלט זאָל זיך א נעם טאָן לעבן אפ א נייעם אויפן, די אלע פארפאסונגען דארפ מען אוועקווארפן, לאָזן צורו; זאָל זיך איטלע-כער א פרעג טאָן: ווער בין איך? א מענטש. און ווער איז ער? אויך א מענטש. וואָס-זשע דען, אויב אזוי: ער איז בא גאָט אָנגעלייגט מער, ווי איך? ניייי, אין די אָפצאָלן פאר גאָט זינען מיר ביידע גלייך...

ענדלעך, צו אינדערפרי, אז דער אופגאנג האָט פארלאָשן אלע שטערן, האָט אָסיפ צו מיר געזאָגט:

— האָסט געזען, וואָס פאר א מינ פארפאסער איך בין? אָנגערעדט אזוינס, וואָס איך האָב גאָר קיינמאָל ניט געטראכט! איר, כעווערע, גלייבט מיר ניט, ס'נעמט זיך בא מיר מער פון ניט שלאָפן, איידער פון ערנסט. לייגסט, לייגסט — און קלערסט זיך אויס עפעס אזוינס צוליב צייט־פארטרייב: ערגעץ ניט הי, און ניט דאָ האָט אמאָל געלעבט א קראָ, געפלוויגן פון פעלד צו פעלד, פון פלויס צו פלויס, ביז זי האָט אָפגעלעבט איר וועלט, און ס'איז אז איר געקומען דער טויט: געפייגערט די קראָ — און אויס, ניטאָ. וואָס לייגט דערין פאר א זין? ניטאָ דערין קיין זין... אנו, לאַמיר א שלאָפ טאָן: צייט באלד אופשטיין...

XVIII

ווי דער הייצער יאקאָוו איך זיין צייט, אזוי האָט אָסיפּ איך מינע אויגן זיך ברייט צעוואקסן און פארשטעלט פאר מיר אלע מענטשן. איך אימ איז געווען עפעס זייער נאָענטס צום הייצער, נאָר איינציטיק האָט ער מיר דערמאנט דעם זידן, דעם פירזאָגער פיאָטער וואסיליעוו, דעם קעכער סמורי, און, דערמאנענדיק אָט די אלע מענטשן, וואָס האָבן זיך אזוי פעסט איינגעקלאַמערט איך מיין זיקאָרן, האָט ער איבערגעלאָזט איך אימ זיין טיפע צייכענונג, זיך איינגעגעסן איך אימ, ווי אָקסיד אינעם קופער פון א גלאָק. ס'האָט זיך געלאָזט מערקן, אז ער פארמאָגט צוויי מינימ גענג פון געדאנק: באַטאָג בא דער ארבעט, פאר מענטשן, זיינען די באוועגלעכע, פראָסטע געדאנקען זיינע זאכלעך און מער פארשטענדלעך, ווי די, וואָס באווייזן זיך בא אימ ביים אָפּרו, אָוונט־צייט, ווען ער גייט מיט מיר איך שטאָט אריין, צו זיין באקאנטער, א הענדלערקע מיט לאַטקעס, און איך די נעכט, ווען איך שלאָפט זיך ניט. ער האָט באזונדערע, באַנאכטיקע געדאנקען, פילזייטיקע, ווי פּיער איך א לאַמטערן. זיי לויכטן זיך גוט, נאָר ווי איז זייער ריכטיק פּאָנעם, וועלכע זייט פון דעם אָדער יענעם געדאנק איז אָסיפּ נעענטער און טייערער?

ער האָט מיר אויסגעוויזן אסאך קליגער פאר אלע מענטשן, וואָס איך האָב ווען־ניט־איז באַגעגנט, איך בין געאנגען ארום איך איך דער זעלבער שטימונג, ווי ארום דעם הייצער יאקאָוו. ס'וילט זיך דערגיין, פארשטיין דעם מענטשן, און ער גליטשט זיך, דרייט זיך, און — מע קען איך ניט פאקן, איך וואָס איך באהאלטן זיין עמעס? וואָס איך איך קען מען גלייבן?

איך געדענק, ווי ער האָט מיר געזאָגט:

— טו אַליין א זוכ, וווּ בין איך באהאלטן, אנו, טו א זוכ!

מיין אייגנליכע איז אָנגערירט, נאָר אָנגערירט איז מער, ווי די אייגנליכע, פאר מיר איז לעבנס־וויכטיק צו פארשטיין דעם אלטן.

בא זיין גאנצער אומבאגרייפֿלעכקייט — איז ער פעסט. ס'האָט געדוכט, אז ווען ער לעבט נאָך הונדערט יאָר, וועט ער אלץ בלייבן דער זעלבער. וועט זיך איינ־היטן אומגעוואקלט צווישן די מוירעדיק ניט־שטאנדאָפטיקע מענטשן. דער פיר־זאָגער פלעג בא מיר ארויסרופן פונקט אזא איינדרוק פון פעסטקייט, נאָר זי איז מיר געווען ניט גאָר אנגענעם; אָסיפּס פעסטקייט איז אַן אנדערע, זי איז מער אנגענעם.

די וואקלדיקייט פון די מענטשן ווארפט זיך צו שארפ אין די אויגן, זייערע פאקוסדיקע שפרונגען פון איינ לאגע אין אן אנדערער פלעגן מיך אראפשלענגן פון טראפ. איך בין שוין מיד געוואָרן פון כידעשן זיך אפ אָט די אומדערקלער-לעכע שפרונגען, און זיי האָבן צוביסלעך געלאָשן מיין לעבעדיקן אינטערעס צו די מענטשן, האָבן געשטערלט אין פארלענהייט מיין ליבע צו זיי.

איינמאָל, אין אָנהייב יול, איז צום אָרט, וווּ מיר האָבן געארבעט, האסטיק צו-געפאָרן א צעשטעכערטע דראָזשקע, אפ דער קעלניע איז געזעסן און וויסט געשלו-קערצט דער אָנגעזויפענער פורמאן, א בערדיקער, אָן א היטל און מיט א צע-האקטער ליפ. אין דער דראָזשקע האָט זיך צעלייגט, א שיקערער, גריגאָרי שישלין. אימ האָט געהאלטן אונטער דער האנט א גראָפע, רויטבאקיקע מויד אינ א שטרויען היטעלע מיט א העל-רויט שליפּל און גלעזערנע קארשן, מיט א שירעם אין דער האנט און אין גומענע קאלאָשן אפ די באַרוועסע פיס. פאָכנדיק מיטן שירעם און שאַקלענדין זיך, האָט זי געלאַכט און געשריגן:

— שיידימ! דער יאָרמארק איז פארמאכט, ניטאָ קיין יאָרמארק, און זיי פירן מיך אפן יאָרמארק!

א צעקנייטשטער, א צעכראסטער, איז גריגאָרי אראָפגעקראַכן פון דער דראָזשקע, האָט זיך געזעצט אפ דער ערד און מיט טרערן געמאָלדן אונדז, די צושויער:

— אפ די קקני שטיי איך — איך האָב שווער געזינדיקט! א טראכט געטאָן און געזינדיקט — אָט! יעפיושקע זאָגט: גרישע! גרישע! זאָגט ער... ער זאָגט עס ריכטיק, און איר — זייט מויכל מיר! איך קען אייך אלעמען מעכאבעד זיין. ער זאָגט ריכטיק: איינמאָל לעבן מיר... מער ווי איינמאָל איז ניט מעגלעך.

די מויד איז זיך פארגאנגען פאר געלעכטער, האָט געטופעט מיט די פיס, קע-טיידער פארלוירן די קאלאָשן, און דער פורמאן האָט אומפריינטלעך געשריגן:

פאָרן מיר ווייטער! כאמולעס — קומט פאָרן! דאָס פערד שטייט ניט!
דאָס פערד, אן אלטע דערשלאָגענע שקאפע, אינגאנצן איז זיפ, איז געשטאנען ווי פארגראָבן, און אלץ איינינעם איז געווען ניט איבערצוטראָגן לעכערלעך. גריגאָריעס ארבעטער האָבן זיך אויף געקאטשעט, אָנקוקנדיק דעם באלעבאָס, זיין אויסגעפוצטע דאמע און דעם צעדולטן פורמאן.

נאָר פאָמא איינער האָט ניט געלאַכט, ער איז געשטאנען אין דער טיר פון קלייט באזיט מיט מיר און גערעדט:

— ס'האָט פון אימ ארויסגעשפארט דער כאזער... און אינדערהיים האָט ער א ווייב, א שיינינע פרוי!

דער פורמאן האָט אלץ געיאָגט, מע זאָל פאָרן. די מויד איז אראָפ פון דער דראָזשקע, האָט אונטערגעהויבן גריגאָריען, און נאָכ דעם, ווי זי האָט אימ איינגע-לייגט זיך בא די פיס, האָט זי אויסגעשריגן מיט א מאכ דערצו מיטן שירעם:

— אוועקגעפאָרן!
מיט גוטמוטיקע שפאָט-ווערטלעך איבערן באלעבאָס און מיט קינע צו אימ האָבן זיך די מענטשן גענומען צו דער ארבעט נאָכ פאָמאס געשריי. אימ איז, ווייזט אויס, געווען ניט אנגענעם צו זען גריגאָריען אין אזא כויעק-צושטאנד.

— רופט זיך — באלעבאָס! — האָט ער געמורמלט. — ווייניקער פונ א כוידעש געבליבן צו ארבעטן, מירן פאָרן אין דאָרפ... האָט ער ניט אויסגעהאלטן... מיר איז געווען א פארדראָס אפ גרינגאָריען, — אָט די מויד מיט די קארשן איז געווען אזוי באַלידיקנדיק לעפּיש באַזייט מיט אימ.

איך האָב אָפּט געטראַכט: פארוואָס איז גרינגאָרי שישלין — א באַלעבאָס, און פאָמא טוטשקאָוו — אן ארבעטער?

א קרעפטיקער וויסער יונג, א קוטשעראווער, מיט א שפארבער-נאָז און גרויע קלוגע אויגן אפן קיילעכדיקן פאָנעם, איז פאָמא ניט ענלעך געווען אפ קיין פויער, — ווען מע טוט אימ פליין אָן, וואָלט מען אימ אָנגענומען פאר א סויכערס א זון פון א גוטער מישפאָכע. דאָס איז געווען א מענטש א כמורנער, האָט גערעדט ווייניק, זאכלעך. א גראמעטנער, האָט ער געפירט דעם פאָדריאטשיקס געשעפטן, צונויפֿ-געשטעלט רעכנ־פלענער, געקענט צווינגען די כאוויירי ארבעטן מיט דערפאָלג, גאָר אליין האָט ער געארבעט אָן כיישעק.

— אינגאנצן מיט דער ארבעט וועסטו אייביק ניט פארטיק ווערן, — פלעג ער זאָגן רויק. וועגן ביכער פלעג ער זיך אָפרופן מיט גרינגשעצונג:

— אָפּדרוקן קען מען אלצדינג, איך קען דיר אויסטראַכטן, וואָס דו ווילסט, ס'א קלייניקייט...

נאָר ער פלעג זיך צו אלץ אופמערקזאם צוהערן, און טאָמער האָט אימ עפעס אינטערעסירט, פלעג ער אויספרעגן אויספירלעך און איינגעשפארט, שטענדיק טראַכטנדיק וועגן עפעס זינס, אלץ אויסמעסטנדיק מיט זיין מאָס.

איינמאָל האָב איך געזאָגט צו פאָמא, אז ער וואָלט געדארפט זיין א פאָדריא־טשיק, ער האָט זיך פויל אָפּגערופּן:

— דרייען מיט גרויסע טויזנטער — נו, דאָס איז נאָך עפעס אהער־אהינ... נאָר אייסקען זיך מיט מענטשן איבער גראָשנס — דאָס איז א פוסטע מייסע. ניין, איך וועל זיך נאָך צוקוקן א שטיקל צייט און וועל אוועק אין מאָנאסטיר, אין אַראַנקי. איך בין א שיינער, א שטארקער, וועל עפּשער געפעלן ווערן א וועלכער ניט איז סויכערטע, אן אלמאָנע? ס'מאכט זיך אמאָל: איינער א סערגאצקער באַכער האָט אין צוויי יאָר אריינגעכאפט זיין גליק, האָט כאסענע געהאט, און נאָך מיט א מיידל, א היגער, א שטאָטישער. מע האָט געטראָגן אן איקאָנע איבער די היזער, האָט זי אימ דערזען...

דאָס איז באַ אימ געווען א באַטראַכטע זאך, — ער האָט געוויסט אסאך דער־ציילונגען וועגן דעם, וויאזוי מענטשן זיינען פון מאָנאסטירישער מאָנאכישקייט ארויס אפ א גרינגן וועג. מיר זיינען די דערציילונגען זיינע געווען ניט צום הארצן, ס'איז מיר אויך ניט געפעלן געווען פאָמאס געדאנקען־גאנג. נאָר איך בין געווען זיכער, אז ער וועט אוועק אין א מאָנאסטיר.

ס'האָט זיך געעפנט דער יאָרמארק, און פאָמא איז אומגעריכט פאר אלעמען אָנגעקומען אין א טראַקטיר פאר א קעלנער. כ'וועל ניט זאָגן, אז דאָס האָט פאר־כידעשט זיינע כאוויירי, נאָר זיי האָבן זיך אָנגעהויבן באַציען צום באַכער מיט כויעק. איך א יאָנטעו־טאָג, מע קלייבט זיך גיין טרינקען, רעדט מען איינער צום אנדערן מיט א שמיכל:

— היידיא צו אונדזער לאקיי!

אריינגעקומען אינ טראקטיר, שרייט מען באלעבאטיש:

— היי, קעלנער! קוטשעראווינקער, קום נאָר אהער!

ער גייט צו און פרעגט, אופהייבנדיק דעם קאָפּ:

— וואָס באפוילט איר?

— דערקענסט ניט קיינ באקאנטע?

— ניטאָ קיינ צייט צו דערקענען...

ער האָט געפילט, אז די כאוויירימ פאראכטנ אימ, ווילן טרייבן איבער אימ קאטאָדעס, און ער האָט געקוקט אפ זיי מיט לאַנגווייליק-אויסווארטנדיקע אויגן. דאָס פאַנעם פלעג בא אימ ווערן א הילצערנס, נאָר ס'האָט געדוכט, אז סע רעדט:

— נו, גיכער, לאכט שוינ...

— טרינק געלט געבן? — פרעגט מען אימ.

מע גראָבט זיך אינ די בייטעלעך אומיסטן לאַנג, און מע גיט ניט קיינ קאָפּיקע ביט.

איך האָב געפרעגט באַ פאַמאן: ווי-זשע איז עס מיט אימ געשען — האָט זיך געקליבן ווערן א מאָנאך, און איז געוואָרן א לאַקיי?

— אַ מאָנאך ווערן האָב איך זיך ניט געקליבן, — האָט ער געענטפערט, — און פאר א לאַקיי בין איך אוועק ניט אפ לאַנג...

א יאָר פיר שפּעטער האָב איך אימ באגעגנט אין צאריצין, אלץ נאָך א קעל-בער אינ א טראקטיר. און דערנאָך האָב איך איבערגעלייענט אינ א צייטונג, אז פאַמא טוטשקאָוו איז ארעסטירט פאר א פרוו צו מאכט א גנייווע מיט אופברעכן. באזונדערס האָט מיך געפּלעפט די געשיכטע מיטג מוֹרֵיער ארדאליאָן — דעם בעסטן און עלטסטן ארבעטער אינ פּיאָטערס ארטעל. אָט דער פּערציקיאָריקער פויער, א שוואַרצבערדיקער און א פריילעכער, האָט אויך ניטוויילנדיק געוועקט די פראגע — פארוואָס איז עפעס ניט ער באלעבאָס, נאָר פּיאָטער? בראַנפן האָט ער זעלבן-ווען געטרונקען און פלעג זיך קימאט קיינמאָל ניט אָנטרינקען שיקער. די ארבעט האָט ער געקענט אויסגעצייכנט, האָט געארבעט מיט ליבע, די ציגל זיינען געפּלויגן אינ די הענט בא אימ, ווי רויטע טויבן. באזייט מיט אימ האָט דער קראַנקער און פּיסנער פּיאָטער אויסגעזען, ווי גאָר אן איבערדיקער מענטש אינעם ארטעל. ער פלעג זאָגן וועגן דער ארבעט:

— איך בוי פאר ליטן היזער שטיינערנע, און פאר זיך — א טרונע א היל-

צערנע...

ארדאליאָן פלעג, לייגנדיק מיט פריילעכע ברענ די ציגל, אויסרופן:

— עכמא, ארבעט, כעווער, פאר גאָטס קאָוועד וועגן!

און פלעג אלעמען דערציילן, אז דעם קומענדיקן פּריליינג פאָרט ער קיינ טאַמסק, דאָרטן האָט זיינ שוואַגער גענומען א גרויסן פּאָדריאד — א קרויסטער בוינע און רופט אימ צו זיך פאר אן אופזעער.

— דאָס איז בא מיר א באשלאָסענע זאך. קרויסטערס בוינע — דאָס האָב איך ליב! — פלעג ער זאָגן, און פלעג מיר פּאַרלייגן: — היידיא מיט מיר! אינ סיביר,

ברודער, איז פאר א גראמעטנעם מענטשן זייער פראָסט, דאָרטן איז גראמעטע א טרומפ!

איך פלעג איינשטימען, און ארדאליאָן פלעג אויסשרייען זיגעריש:

— נו, אָט! דאָס איז אן איניען, ניט קיין שפאס...

צו פיאָטערן מיט גריגאָריען פלעג ער זיך באַציען מיט גוטמוטיקן שפאָט, ווי א דערוואַקסענער צו קינדער, און פלעג זאָגן צו אָסיפּ:

— באַרימער, נאָר זיי ווייזן איינער פאַרן אנדערן זייער סייכל, ווי זיי וואָלטן שפילן אין קאָרטן. איינער: — אָט פון וואָס פאַר א קאָלירן מיינע זיינען, דער צוויי-טער: — און איך האָב אלע טרומפּן!

אָסיפּ זאָגט אומבאַשטימט:

— ווי-זשע אנדערש? באַרימער? איז א מענטשעכע זאך, אלע מיידלעך גייען מיט דער ברוסט פאָרויס...

— אלץ אָט און אָט, גאָט און גאָט, און אליין — קלייבט מען די פויטעקע! — הערט ניט אופ ארדאליאָן.

— נו, גרישע וועט ניט אָנקלייבן...

— איך רעד וועגן מיינעם. גיי זיך מיט גאָט, אויב אזוי, אין וואַלד, אין דער וויסטעניש... עכ, איז מיר דאָ נימעס, פריילינג לאָז איך זיך אוועק קיין סיביר...

די אַרבעטער האָבן גערעדט מיט קינע צו ארדאליאָנען:

— ווען מיר האָבן אזא געלעגנהייט, ווי א שוואַגער, וואָלטן מיר זיך אויך פאַר סיביר ניט דערשראָקן.

און פּלוצעם איז ארדאליאָן פאַרפאַלן געוואָרן. זונטיק אוועק פון אַרטעל, און א טאָג דריי האָט קיינער ניט געוואָסט, ווו ער איז.

מיט אומרו האָט מען געפרוּווט זיך אָנשטויסן:

— עפּשער האָט אימ עמעצער געפאַטערט?

— צי ער האָט זיך געבאָדן און איז דערטרונקען געוואָרן?

נאָר יעפּימושקע איז געקומען און געמאַלדן א פאַרשעמטער:

— ארדאליאָן הויליעט!

— וואָס ליגנערסטו! — האָט פיאָטער אויסגעשריגן מיט אומצוטרוי.

— הויליעט, שיקערט פראָסט, ווי א שייער וואָלט זיך אָנגעצונדן און ברענען פון דער סאַמע מיט, ווי דאָס געליבטע ווייב וואָלט אימ אוועקגעשטאַרבן...

— ער איז אן אלמען! ווו איז ער?

פיאָטער איז א צעקאַסטער אוועק ראטעווען ארדאליאָנען, נאָר יענער האָט אימ צעמאַזיקט.

דעמלט האָט אָסיפּ שטייפ צונויפגעקוועטשט די ליפּן, פאַרוקט די הענט טיפּ איין די קעשענעס און געמאַלדן:

— איך וועל צוגיין א קוק טאָן, וואָס איז דאָרטן, אזא ווילער פויער...

איך האָב זיך אָנגעבונדן נאָך אימ.

— אָט האָסטו דיר א מענטש, — האָט אָסיפּ גערעדט, גייענדיק, — לעבט, לעבט, אלץ איז, דאַכט זיך, גוט, און מיטאַמאָל פאַרייסט ער דעם עק און לאָזט זיך לויפן איבער אלע פוסטענישן. זע, מאַקסימיטש, זאָסט זיך לערנען...

מיר זײַנען אריין אין איינעם פון די וואָלדעלע הייזלעך אינעם „לוסטיק-פריי-
לעכע קונאווינער דאָרפֿ“. אונדז האָט באגענט א גניווישע אלטיטשקע. אָסיפּ האָט
זיך א ווילע געשעפטשעט מיט איר, און זי האָט אונדז אריינגעפירט אין א קליין
ליידיק צימער, א טונקלס און א קויטיקס, ווי א שטאל. אפ א בעטל איז געשלאָפֿן
אצילינגט א גרויסע, דיקע פרוי. די אלטע האָט זי א שטויס געטאָן מיטן פויסט אין
זײַט און געזאָגט:

— ארויס, דו, זשאַבע, ארויס!

די פרוי איז אופגעשפרונגען א דערשראָקענע, רייבנדיק זיך מיט די דלאַניעס דאָס
פאָנעם, פּרעגנדיק:

— גאָט! ווער איז דאָס? וואָס איז דאָס?

— אויסשפירערס זײַנען געקומען, — האָט ביזו געזאָגט אָסיפּ.

די פרוי האָט אן אַכע געטאָן און איז פארשווונדן.

ער האָט זי באגלייט מיט א שפּי און געגעבן מיר צו פארשטיין:

— פאר אויסשפירער האָבן זיי מוירע ערגער, ווי פאר שיידימ...

די אלטע האָט אראָפּגענומען פון דער וואנט א קליינעם שפיגל און אופגע-

הויבן א שטיקל שפאליר.

— קוקט, ס'איז דער?

אָסיפּ האָט א קוק געטאָן דורכן שפאלט אין ווענטל.

— סאמע ער! טרייב ארויס פון דאָרטן דאָס מיידל...

איך האָב אויך א קוק געטאָן אין שפאלט: פונקט איז אזא ענגער קאָנורע,

ווי די, אין וועלכער מיר זײַנען געווען, אפן ברעט פון א פענצטער מיט פעסט

פארמאכטע לאַדן, האָט געברענט א בלעכענער לאַמפּ, לעבן אימ איז געשטאנען

א נאקעטע טאָטערקע מיט קאָסאָקע אויגן, פארנייענדיק א העמד. הינטער איר האָט

זיך אפ צוויי קישנס אפן געלעגער דערהויבן ארדאליאָנס אַנגעדראָלן פאָנעם, ס'האָט

געטארטשעט זײַן שווארצע פארפלאָנטערטע באָרד. די טאָטערקע האָט א ציטער

געטאָן, ארופגעוואָרפן אפ זיך דאָס העמד, איז אוועק פארביי דעם געלעגער און

גלוצעם זיך באוויזן אין אונדזער צימער.

אָסיפּ האָט א קוק געטאָן אפ איר און ווידער אויסגעשפיגן:

— או, דו אומפארשעמטע זאך!

— אליין אלטע נאר! — האָט זי געענטפערט מיט א געלעכטער.

און אָסיפּ האָט זיך צעלאכט, דראָענדיק איר מיטן פינגער.

מיר זײַנען אריבער אין דער טאָטערקעס קאָנורע, דער אלטער האָט זיך גע-

עצט אפן געלעגער ארדאליאָנען צופוסנס, לאנג אָן דערפאָלג אימ געוועקט, און

ענער האָט געפרעפלט:

— נו, רעכט... ווארט צו, מירן גיין...

ענדלעך האָט ער זיך אופגעכאפט, ווילד א קוק געטאָן אפ אָסיפּ, אפ מיר,

אַט פארמאכט די רויטע אויגן און האָט אויסגעמוקעט:

— נו, נו...

— דו, וואָס איז עס מיט דיר? — האָט אָסיפּ געזאָגט רויק, אָן פאָרוורפן, נאָר

יט פריילעך.

— זיך פארדרייט, — האָט, כריפענדיק און הוסטנדיק, דערקלערט ארדאליאָנ.

— וואָס איז עס?

— אזוי...

— עפעס איז עס ניט גוט, דאכט זיך...

— וואָס קאָן שוין דאָ זײַן גוטס...

ארדאליאָנ האָט גענומען פון טיש אַן אָנגעהויבענע פֿלאַש ברֶאָנפֿן און אָנגע-

הויבן טרינקען פֿון העלדזל, דערנאָך פֿאַרגעלייגט אָסיפֿן:

— ווילסט? דאָ דארף זײַן אויך עפעס צום פֿאַרבייסן...

דער אלטער האָט זיך אריינגעגאָסן אין מויל אביסל ברֶאָנפֿן, אראָפּגעשלונגען,

זיך פֿאַרקניטשט און גענומען אופּמערקזאַם קײַען א שטיקל ברויט, און דער מוזנע

ארדאליאָנ האָט פֿויל גערעדט:

— אָט, מיט א טאָטערקע זיך פֿאַרבונדן. ס'איז אלץ — יעפּימושקע, א יונגע טאָ-

טערקע, זאָגט ער, א יעסוימע פֿון קאסימאָוו, זי האָט זיך אויסגעקליבן אפֿן יאָר-

כאַרק.

פֿון דער וואַנט האָט מען געזאָגט פֿריילעך אפֿ א צעבראָכענער שפּראַך:

— טאָטערקע — בעסער! ווי א יונגע הונ. טרייב אימ וואָג. ניט א טאטע דינע...

— אָט טאקע די-אָ, — האָט ארדאליאָנ אויסגערעדט, קוקנדיק טעמפֿ צו דער

וואַנט.

— כ'האָב געזען, — האָט אָסיפֿ געזאָגט.

ארדאליאָנ האָט זיך א ווענד געטאָן צו מיר:

— אָט, ברודער, ווי איך האַלט...

איך האָב זיך געריכט, אז אָסיפֿ וועט אָנהייבן מוסערן ארדאליאָנען, לערנען

אימ, און יענער וועט א פֿאַרשעמטער טשווע טאָג. נאָר זיי זײַנען געזעסן באַנאַנד,

אקסל צו אקסל, און האָבן גערעדט רויק, מיט קורצע ווערטער. ס'איז זייער אַר-

מעטיק געווען צו זען זיי אין אָט דער טונקעלער, ברודיקער קאָנורע. די טאָטערקע

האָט אריינגערעדט דורכ דער שפּאַרונע אין וואַנט לעכערלעכע ווערטער, נאָר זיי

האָבן זיך ניט איינגעהערט. אָסיפֿ האָט גענומען פֿון טיש א וואָבלע, אָנגעקלאַפּט

זי אין שטייול און אָנגעהויבן אקוראַט אראָפּשיילן די הויט, פֿרעגנדיק:

— דאָס געלט האָסטו אינגאַנצן פֿאַרקנאַקט?

— איך האָב נאָך עפעס באַ פעטרוכענ...

— זע נאָר, זאָלסט כּאַטש קומען צו זיך. דאַרפסט איצט פֿאַרן קײַן טאָמסק...

— וואָס-זשע וועט שוין זײַן, אין טאָמסק...

— האָסט זיך דען באַטראַכט אפֿ נײַן?

— ווען פֿרעמדע זאָלן רופֿן...

— וואָס איז?

— און דאָ — א שוועסטער, א שוואָגער...

— נו?

— א קנאַפּער פֿאַרגעניגן צו אייגענע גײַן דינען.

— באַלעבאַטימ זײַנען אלע אלצײַנס.

— פֿונדעסטוועגן...

זיי האָבן גערעדט אזוי פּרײַנטלעך־ערנסט, אז די טאָטערקע האָט זיי אופּגע־
הערט צו פּארטשעפען, איז אריין אין צימער, האָט שווינגנדיק אראָפּגענומען פּונ
דער וואנט דאָס קלייד און איז אוועק.
— א יונגע, — האָט אָסיפּ געזאָגט.

ארדאליאָג האָט א קוק געטאָגן אפּ אימ און אָג פּארדראָס געזאָגט:
— ס'אלץ יעפּימושקע, דער אומרו; קיין זאכ, אויסער ווייבער, ווייסט ער ניט.
און די טאָטערקע איז א פּרײַלעכע, דרייט א קאָפּ...
— געדענק, וועסט זיכ ניט אויסדרייען, — האָט אימ אָסיפּ געוואָרנט, דערקייט
די וואָבלע און זיכ גענומען געוועגענען.

צוריקוועגס האָב איכ בא אָסיפּ געפרעגט:

— צו וואָס ביסטו געגאנגען צו אימ?

— א קוק טאָג, א באקאנטער מענטש. כ'האָב אסאך אזוינע מייסעס געזען —
א מענטש לעבט, און מיטאמאָל, ווי ער וואָלט זיכ פּונ א טורמע ארויסגעריסן, —
האָט ער איבערגעכאזערט, וואָס ער האָט שוין אמאָל געזאָגט. — ציטערן דארפּ מען
פארן טרונק בראָנפּן!

נאָר אינ א מינוט ארום האָט ער געזאָגט:

— און אָג דעם — איז לאַנגווייליק!

— אָג בראָנפּן?

— נו, יאָ! טרינקסט אָויס, איז ווי ס'וואָלט גאָר א נייע ערד זיכ באוויזן און־
טער דינע פּיס...

ארדאליאָג האָט זיכ ניט אויסגעדרייט. אינ עטלעכע טעג ארום איז ער געקומען
צו דער ארבעט, נאָר אינגיכט איז ער ווידער ניט געוואָרן, און פּרילינג האָב איכ אימ
באגעגנט צווישן די באַסיאקעס — ער האָט ארומגעהאקט דאָס אייז ארום באַרזשעס
באמ ברעג. מיר האָבן זיכ באגעגנט גוט און זינען אוועק אינ א טראקטיר טיי
טרינקען, און באמ טיי האָט ער זיכ באַרימט:

— געדענקסט, ס'ארא ארבעטער איכ בין געווען, א? איכ מעג פּראָסט זאָגן:
אינ מיינ פּאכ — א כימיקער! געקענט הונדערטער פּארדינען...

— נאָר האָסט ניט פּארדינט?

— טאקע ניט פּארדינט! — האָט ער מיט שטאַלץ אויסגעשריגן. — איכ שפּי אפּ
דער ארבעט!

ער האָט זיכ געהאלטן צעכראסטעט, מענטשן אינ טראקטיר האָבן זיכ צוגעהערט
צו זינע שאַרפע רייד מיט אופּמערקזאמקייט.

— געדענקסט, וואָס דער שטילער גאנעו פּעטרוכע האָט געזאָגט וועגן דער אר־
בעט? פאר לייט א געמויערט הויז, פאר זיכ — א טרונע א הילצערנע. אָט האָסטו
זי — די גאנצע ארבעט!

איכ האָב געזאָגט:

— פּעטרוכע איז א קראַנקער, ער האָט מוירע פארן טויט.

נאָר ארדאליאָג האָט זיכ צעשריגן:

— איכ בין אויכ א קראַנקער, עפּשער איז בא מיר די נעשאַמע ניט מיט:

אלעמען!

אינ יאָנטעוֹר־טעג פֿלעג איכ זיכ אָפֿטלעכ אראָפֿלאָזן פֿונ שטאָט צו דער „מיליאָ-
צער“ גאס, וווּ די באַס־יאַקעס האָבן זיכ אופֿגעהאלטן, און האָב געזען, ווי גיכ אר-
דאליאָנ ווערט אן אייגענער מענטש אינ דער „גאָלדענער ראַטע“. סאכאקל א יאָר
צוריק א פרייעכער אינ ערנסטער, אינ איצט ארדאליאָנ געוואָרן עפעס שרייעריש,
האָט געקריגט א באַזונדער צעלייגט גענגל, האָט געקוקט אפֿ מענטשן האָזעדיק, ווי
ער וואָלט ארויסרופֿן אלעמען אפֿ א קריג און א שלאכט, און האָט זיכ אלץ בא-
רימט:

— דו קוק זיכ נאָר צו, ווי מענטשן נעמען מיכ דאָ אופֿ, — איכ בין דאָ, ווי א
מינ אטאמאן!

ער האָט ניט געקאָרט דאָס פֿארדינטע געלט, האָט מעכאבעד געווען די באַ-
ס־יאַקעס, אינ געשלעג זיכ געשטעלט אפֿ דער זייט פֿונעם שוואכנ, און אָפֿט פֿלעג
ער אויסרופֿן:

— כעווער, ניט ריכטיק! מע דארפֿ האנדלען ריכטיק!
אזוי האָט מען אימ טאקע א נאָמען געגעבן — דער ריכטיקער! אימ איז דאָס
געווען זייער געפעלן.

איכ האָב זיכ פֿלייסיק צוגעקוקט צו די מענטשן, וואָס מיט זיי איז געווען גע-
דיכט אָנגעשטאָפֿט דער אלטער און קויטיקער שטיינערנער זאק פֿונ דער גאס. דאָס
זיינען אלץ געווען מענטשן, וואָס האָבן זיכ אָפֿגעבראָכן פֿונעם לעבן. נאָר ס'האָט
אויסגעדאכט, אז זיי האָבן געשאפֿן זייער אייגן לעבן, אן אומאָפֿהענגיקס פֿונ באַלעבא-
טימ און א פרייעכס. זאָרגלאָזע, בראווע, פֿלעגן זיי מיר דערמאנען דעם זיידנס
דערציילונגען וועגן בורלאַקעס, וואָס פֿלעגן זיכ גרינג פֿארוואנדלען אינ גאולאָנימ
און נעזירימ. אז קיין ארבעט איז ניט געווען, האָבן זיי זיכ ניט געמיעסט צו פֿאר-
נעמען זיכ מיט קליינע גניוועלעכ פֿונ באַרוזשעס און דאמפֿערס. נאָר דאָס האָט
מיכ ניט געארט, — איכ האָב געזען, אז דאָס גאנצע לעבן איז דורכגענייט מיט
גניווע, ווי אן אלטער קאפֿטן מיט גרויע פֿעדעם, און אינ דער זעלבער צייט האָב
איכ געזען, אז די דאָזיקע מענטשן ארבעטן אמאָל מיט גוואלדיקן ברען, קאָרגן ניט
די קויכעס, ווי דאָס פֿלעג זיכ מאכן באַ אייליקע אָנלאָדונגען, אפֿ סרייפֿעס, בייס
אייזגאנג. אינ אלגעמיין האָבן זיי געלעבט יאָנטעוודיקער, ווי אלע אנדערע
מענטשן.

נאָר אָסיפֿ, אז ער האָט באַמערקט מיין כאווערשאפֿט מיט ארדאליאָנען, האָט
ער מיכ פֿאָטערלעכ געוואָרנט:

— אָט וואָס, נעשאַמע מיניע, ביטער, דאר צווינגעלע, וואָס ביסטו עפעס מיט
דער מיליאָנער גאס אזוינע ענגע גוטע־פֿריינט? זע, זאָלסט ניט געשעדיקט
ווערן...

איכ האָב אימ געוואָגט, ווי איכ האָב געקענט, אז מיר געפעלן די דאָזיקע
מענטשן — לעבן אָן ארבעט און פרייעכ.

— ווי די פייגל אונטערן הימל, — האָט ער מיכ איבערגעשלאָגן מיט א שמיכל.
ס'איז דערפֿאר, ווייל זיי זיינען פֿויליאַקעס, נישטן, ארבעט איז פֿאר זיי א צאָרע.

— אָבער וואָס האָט מען פֿונ דער ארבעט? מע זאָגט דאָס: פֿונ ארבעט ערלע-
כער פֿארמאָגט מען ניט קיין הייזער הערלעכע!

מיר איז גרינג געווען צו זאָגן אזוי. איך האָב צו אָפט געהערט דאָס דאָזיקע גלייכווערטל און האָב געפילט זײַן ריכטיקייט. נאָר אָסיפּ איז אפּ מיר אופגעבראכט געוואָרן און האָט זיך צעשריגן :

— ווער רעדט עס אזוי? שויטימ און פויליאקעס, און דו, צוציק, דארפסט זיך אפילע ניט צוהערן! אזא מיסע! אָט אזוינע נארישקייטן ריידן ניט פארגינער, שלימאזאליקעס, אָבער דו — נעם פריער אָן אפּ זיך פּעדערן, און דערנאָך וועסטו זיך לאָזן פליען! און וועגן דינע כאווערשאפטן וועל איך דערציילן דעם באלע — באָס — נעם ניט פאר אומגוט!

און ער האָט דערציילט. דער באלעבאָס האָט פאר אימ אינ די אויגן מיר געזאָגט : — דו, פעשקאָוו, ווארפ די מיליאָנע אוועק! דאָרטן זײַנען גאנאָווימ, פּראָס-טיטוטקעס, און פונ דאָרטן איז איינ וועג — אינ טורמע, אינ שפיטאָל אריין. ווארפ עס אוועק!

איך האָב אָנגעהויבן באהאלטן מינע באזוכן אפּ דער מיליאָנער גאס, נאָר אינ-יכטן בין איך געצווונגען געווען זיך אָפּזאָגן פונ זיי.

איינמאָל בין איך געזעסן מיט ארדאליאָנע און מיטן כאווער זײַנעם ראָ-ביאָנאָק אפּן דאך פונ א שטאל אינ הויפּ פונ איינעם א נאכטלעגער. ראָביאָנאָק האָט טשיקאווע דערציילט אונדז, וויאזוי ער האָט צופוס זיך געשלעפט פונ ראָס-טאָוו קיין מאָסקווע. דאָס איז געווען א סאָלדאט א סאפּיאָר, א געאָרגיאָוואלער, א הינקענדיקער — ביים דער טערקישער מיליטאָר האָט מען אימ צעשעדיקט א קני. א נידעריקער, א געפאקטער, האָט ער אינ די הענט פארמאָגט א שרעקלעכע קויעכ, א קויעכ אן אומנוצלעכע פאר אימ, ארבעטן האָט ער ניט געקענט מאכעס זײַן הינ-קענדיקייט. פונ עפעס א שלאַפקייט זײַנען אימ אויסגעפאלן די האָר אפּן שארבן און אפּן פּאָנעם, — זײַן קאָפּ האָט, ווירקלעך, דערמאנט דעם קאָפּ פונ א ניי-געברירענעם.

אופגלאנדדיק מיט די ברוינגעלע אויגן, האָט ער גערעדט :

— נו, אָט, סערפוכאָוו: א גאלעך זיצט אינ א סעדרל הינטער די שטאכעטן; פאָטערל, זאָג, איך, שענקט עפעס א טערקישן הערוי...
שאַקלענדיק מיטן קאָפּ, זאָגט ארדאליאָן :

— נו, לײַג, לײַג...

— וורזשע לײַג איך! — פּרעגט ראָביאָנאָק ניט באליידיקט, און מײַן פריינט וואָרטשעט באלערנדיק און פויל :

— ביסט נישט קיין ריכטיקער מענטש! וואָלסט זיך געדארפט בעטן פאר א וועכטער. הינקענדיקע דינען אלעמאָל פאר וועכטער, און דו שליאָנדרעוועסט ארומ אומזיסט, און נאָר דו לײַגסט...

— דאָס טו איך דאָך, מע זאָל לאַכנ, צוליב וואָס לײַג איך דען — צוליב פריי-לעכקייט :

— פונ זיך אליין דארפסטו לאַכנ...

אפּן הויפּ, וווּ עס איז געווען קויטיק און טונקל, כאָטש דער וועטער איז גע-ווען א טרוקענער, א ווניקער, האָט זיך באוויזן א פרוי און האָט אויסגעשריגן, פאָכנדיק מיט עפעס א שמאָכטע :

— ווער קויפט א קליידל? היי, כאווערטעס...

פון די הויז־שפארונעס זינענ ארויסגעקראַכן פרויען און ענג ארומגערינגלט די פארקויפערן. איך האָב זי באלד דערקענט — ס'איז די וועשן נאטאליע! איך בין אראָפגעשפרונגען פון דאך, נאָר זי, ווי נאָר זי האָט אָפגעגעבן דאָס קליידל פאר דער ערשטער פאָרגעלייגטער פרייז, האָט זי באלד שטיל גענומען אוועקגיין פון הויפ.

— גוט מאָרגן, — האָב איך זי פריידיק באגריסט, אָניאָגנדיק באלד נאָכן טויער.
— און ווייטער וואָס'טו זאָגן? — האָט זי געפרעגט און א קאָסע בליק גע-
כאפט אפ מיר. און פלוצעם האָט זי זיך אָפגעשטעלט מיט א קאעסדיקן אויסגע-
שריי:

גאָט, דערבארעם זיך! וואָס טוסטו דאָ?..

מיך האָט גערירט און צעמישט איר דערשראָקענער אויסגעשריי. איך האָב פאר-
שטאנען, אז זי האָט זיך דערשראָקן פאר מיר: שרעק און כידעש האָבן זיך אזוי
דייטלעך אויסגעדריקט אפ איר קלוגן פאָנעם. אפגיך האָב איך איר געגעבן צו
פארשטיין, אז איך לעב ניט אפ דער גאס, און קומ נאָר אמאָל צו גיין א קוק טאָג.
— א קוק טאָג? — האָט זי אויסגעשריגן מיט שפאָט און קאס. — וואָס איז
עפעס, וווהיך קוקסטו עס? דורכגייער איך די קעשענעס און ווייבער איך די בר-
זעמס אריין?

דאָס פאָנעם איז איר געווען צעקנייטשט, אונטער די אויגן זינען געלעגן גע-
דיכטע שאַטנס, די ליפן זינען שלאַבעריק אראָפגעפאלן.

באמ אריינגאנג איך טראַקטיר האָט זי זיך אָפגעשטעלט און געזאָגט:

— קומ, איך וועל דיך פונדעווען מיט טיי! אָנגעטאָגן ריין, ניט דער היגער

גאנג, נאָר עפעס גלייב איך דיר ניט...

נאָר איך טראַקטיר האָט זי מיר שוין אזויווי יאָ געגלייבט און, אָנגיסנדיק טיי,
האָט זי גענומען ריינד לאַנגווייליק וועגן דעם, אז זי האָט זיך ערשט מיט א שאַ
צוריק אופגעכאפט און האָט נאָך ניט געגעסן, ניט געטרונקען.

— און נעכטן האָב איך זיך געלייגט שיקער-לאָט, כ'געדענק שוין ניט: ווו

האָב איך געטרונקען, מיט וועמען?

ס'איז מיר געווען א ראַכמאַנעס אפ איר, ניט אנגענעם פאר איר, און ס'האָט
זיך געוואָלט פּרעגן, ווירושע איז איר טאַכטער? און זי, אז זי האָט א טרונק גע-
טאָגן בראַנפן און הייסן טיי, האָט זי זיך צערעדט מיט דער באַקאנטער ווילעריש-
קניט און גראָב, ווי אלע פרויען פון דער גאס. נאָר אז איך האָב זי געפרעגט
וועגן דער טאַכטער, האָט זי, מיטאמאָל אן אויסגעניכטערטע, אויסגעשריגן:

— און צו וואָס דארפסטו עס וויסן? ניין, ליבער, די טאַכטער מיינע וועסטו

ניט קריגן, ניין!

זי האָט אויסגעטרונקען נאָך און האָט געזאָגט:

— די טאַכטער האָט מיט מיר ניט וואָס-צו טאָגן. איך בין ווער? א וועשן.
וואָס בין איך פאר א מוטער? זי איז א געבילדעטע, א געלערנטע. אזוי איז עס,
ברודער! זי איז אוועקגעפאָרן פון מיר צו א רייכער כאווערטע, פאר א לערערן,
דאכט זיך...

געשוויגן א ווײַל און ניט הויכ געפרעגט:

— אָט ווי! א וועשן געפעלט אייך ניט? און א לעב־פרוי געפעלט?

אז זי איז פון די „לעב־פרויען“, דאָס האָב איך, פארשטייט זיך, באַלד גע־
זען — קיינ אנדערע פרויען זײַנען דאָ ניט געווען. נאָר ווען זי האָט עס אליין גע־
זאָגט, האָבן פאר כאַרפּע און ראַכמאַנעס זיך מיר געשטעלט טרערן אין די אויגן,
ס'האָט מיך אזויווי אָפּגעברייט פון דעם באַוווּסטזײַן, אז דאָס איז געשען מיט איר —
ניט לאַנג צוריק אזא דרייַסטער, אומאַפהענגיקער און קלוגער!
— עכ, דו, — האָט זי געזאָגט, א קוק טוענדיק אפּ מיר מיט א זיפּצ. — גיי
אוועק פונדאנען! איך בעט דיך און איך אייצע דיר — רוק זיך ניט אהער, וועסט
אומקומען!

דערנאָך האָט זי שטיל און ווי אליין צו זיך אָנגעהויבן רייַדן, בייַגנדיק זיך
איבערן טיש און עפעס צייַכענענדיק מיט א פינגער אפּ דער טאַץ:

— און וואָס האָט בא דיר פאר א באַטרעפּ מיין אייצען און בעטן? אז א ליב־
לעכע טאַכטער האָט ניט געוואָלט הערן. איך שרײַ צו איר: קאָנסט ניט אוועקוואַרפּן
אן אייגענע מוטער, וואָס טוסטו? און זי — כ'וועל זיך אַפּהענגען, זאָגט זי. איך קאָ־
זאָן אוועקגעפּאַרן, לערנען זיך פאר אן אַקוואַרקע וויל זי. נו, גוט... און וואָס־
זשע טו איך? און איך — איז אָט וואָס איך טו... צו וואָס זאָל איך זיך צוטוילען...
צו א ליאדע דורכגייער...

אנשווינגן געוואָרן, האָט זי לאַנג געטראַכט וועגן עפעס, שאַקלענדיק מיט די
ליפּן אָן קלאַנג, און האָט, ווייַזט אויס, פאַרגעסן אָן מיר. די ווינקלען פון די ליפּן
האַבן זיך אַראָפּגעלאָזן, דאָס מויל האָט זי אויסגעבויגן, ווי א סערפּ, און ס'איז
געווען א ווייטעק צו קוקן, ווי סע ציטערט אופּ די הויט אפּ די ליפּן, און די צאַפֿ־
לענדיקע קנייטשעלעך רייַדן וועגן עפעס שטומ. דאָס פּאַנעם אירס איז געווען קינ־
דערש־באַליידיקט. פון אונטערן טיכל האָט זיך ארויסגעשלאָגן א פאַסמע האָר און
איז געלעגן אפּ דער באַק, פאַרבייַגנדיק זיך צום קלייניקן אויער. איך דער שאַל
מיטן אָפּגעקילטן טיי האָט א קאַפּ געטאַגן א טרער, די פרוי האָט עס באַמערקט,
אָפּגערוקט די שאַל און שטניפּ פאַרמאַכט די אויגן, ארויסדריקנדיק נאָך צוויי טרע־
רעלעך, דערנאָך האָט זי אויסגעווישט דאָס פּאַנעם מיטן טיכל.

איך האָב מער קיינ געדולד ניט געהאַט צו זיצן מיט איר לענגער, איך בין
שטיל אופּגעשטאַנען.

— א גוטן!

— א? גיי, גיי צום טייל! — האָט זי זיך אופּגעכאַפּט, ניט קוקנדיק אפּ מיר,
האָט, ווייַזט אויס, פאַרגעסן, ווער ס'איז דאָ מיט איר.

איך האָב זיך אומגעקערט אין הויפּ, צו אַרדאַלייַגען. ער האָט געוואָלט גיין מיט
מיר כאַפּן ראַקעס, און מיר האָט זיך געוואָלט דערציילן אימ וועגן דער פרוי.
נאָר ער און ראַבֿיאָנאַק זײַנען שוין אַכּן דאך ניט געווען. ביז איך האָב זיי גע־
זוכט איבערן געפּלאַנטעטן הויפּ, האָט זיך אפּ דער גאַס אָנגעהויבן א ראש פון א
סקאַנדאַל, — א געוויינלעכע זאַכ אפּ דער גאַס.

איך בין ארויס פון די טויערן און האָב זיך באַלד צונויפגעשטויסן מיט נאַטא־
ליען, — כליפּענדיק, ווישנדיק מיטן קאַפֿ־טיכל דאָס צעשלאָגענע פּאַנעם, פאַריכט־

דיק מיט דער צווייטער האנט די צעפאטלטע האָר, איז זי בלינד געגאנגען איבערן
טראָטואַר, און נאָך איר האָבן געשפּאַנט אַרדאַליאַן און ראַביאַנאַק. ראַביאַנאַק האָט
געוועזן:

— פּאַרפּאָר איר נאָכאַמאָל, פּאַרפּאָר!

אַרדאַליאַן האָט אָנגעיאָגט די פּרוי, פּאָכנדיק מיטן פּויסט. זי האָט זיך אויסגע-
קערעוועט צו אימ מיט דער ברוסט, דאָס פּאַנעם אירס איז געווען שרעקלעך, די
אויגן האָבן געברענט מיט סינע.

— נ'נא שלאַג! — האָט זי אויסגעשריגן.

איך האָב זיך אַינגעקלאַמערט אין אַרדאַליאַנס האַנט. ער האָט מיט כידעש א
קוק געטאָן אפּ מיר.

— וואָס ווילסטו?

— טשעפע ניט, — האָב איך קוימ אויסגערעדט.

ער האָט זיך צעלאַכט.

— זי איז דינע א געליבטע? איי, נאטאכע, געפאקט דאָס מאַנאַכל!

ראַביאַנאַק האָט אויך געלאַכט, פּאַטשנדיק זיך איבער די קליבעס, און זיי האָבן
מיך אזוי נאָך לאַנג געבראַטן אין הייסן קויט, — ס'איז געווען אַן עמעסע פּיינ!
נאָר ביים זיי האָבן זיך דערמיט פּאַרנומען, איז נאטאליע אוועק, און איך בין, ענד-
לעך, ארויס פון געדולד און האָב א זעצ געטאָן ראַביאַנאַקן מיטן קאָפּ אין דער
ברוסט אריין, אימ איבערגעקערט און אַנטלאָפּן.

זינט יענעם טאָג האָב איך א צייט ניט אַריינגעשמעקט אפּ דער מיליאָנער, נאָר
אַרדאַליאַנען האָב איך נאָכאַמאָל געזען — באַגענט אימ אפּ א פּאַראַמ.

— וווּ ביסטו פּאַרפּאַלן געוואָרן? — האָט ער געפּרעגט מיט פּרייד.

ווען איך האָב אימ געזאָגט, אז מיך עקלט צו דערמאַנען זיך, ווי ער האָט גע-
שלאָנג נאטאליע און האָט מיך שמוציק באַליידיקט, האָט זיך אַרדאַליאַן גוטמוטיק
צעלאַכט.

— ס'דען געווען ערנסט? דאָס האָבן מיר דיך נאָר אין א שפּאַס אזוי אָפּ-
געוואשן! און זי — פּאַרוואָס זאָל מען זי ניט שלאָנגן, אז זי איז — א גאַסן-פּרוי?
ווייבער שלאָנג מען, און אזוינע איז אוואדע ניטאָ וואָס צו שאַנעווען! נאָר ס'איז
געוויס פּוסטע קאַטאַוועס! איך פּאַרשטיי דאָך — א פּויסט איז ניט קיין לערער!

— און וואָס האָסטו זי צו לערנען? מיט וואָס ביסטו בעסער?

ער האָט מיך ארומגענומען פאַר די אַקסלען, א טרייסל געטאָן און געזאָגט
מיט א געלעכטערל:

— דאָס איז דאָך אונדזער שאַנד, וואָס קיינער איז פאַר קיינעם ניט בעסער...
איך, ברודער, פּאַרשטיי אלץ אי פּונדרויסן, אי פון דער אויסגעקערטער זייט, אלץ!
איך בין ניט דאָס דאָרפּ...

ער איז געווען אונטער א גלעזל, פּריילעך, האָט געקוקט אפּ מיר מיט מילדן
באדויער פון א גוטן לערער אפּ א שילער — א צעטראַגענעם קאָפּ...

... אַמאָל פלעג זיך מיר באַגעגענען פּאַוועל אַדינצאָוו. ער איז געוואָרן נאָך
האַפּערדיקער, האָט זיך אָנגעטאָן, ווי א פּראַנט, האָט גערעדט מיט מיר פּונויבן
אַראָפּ און קעסיידער פּירגעהאַלטן:

— צו וואָס פאר אַן אַרבעט האָסטו זיך עס גענומען — וועסט פארפאלן ווערן!
אַט די פויערימ...

דערנאָך פלעג ער טרויעריק דערציילן ניס פונעם לעבן אינעם ווערקשטאט.
— זשיכאריאָוו פלאַנטערט זיך אלץ מיט אַט דער קו. סיטאנאָוו האָט, ווייזט
אויס, הארצקלעמעניש, טרינקט אָן א שיר. און גאַנצליעוונ האָבן וועלע אופגע-
געסן, אפ סוויאטקעס איז ער געפאָרן אהיים, און דאָרטן האָבן אימ וועלפּ א שר-
קערן אופגעגעסן!
און פארגייענדיק זיך אין א פריילעכע געלעכטער, האָט פאוועל קאָמיש געפאנ-
טאזירט:

— האָבן אימ אופגעגעסן — און זיינען אויך אלע שיקער! פריילעכע אזעלכע
גייען זיי אומ איבערן וואַלד אפ די הינטערשטע פיס, ווי געלערנטע הינט, וויען,
און אין א מעסלעס ארום זיינען זיי אלע געפייגערט!..
איך האָב געהערט און אויך געלאכט, נאָר כ'האָב געפילט, אז דער ווערקשטאט
מיט אלץ, וואָס איך האָב דאָרטן איבערגעלעבט, איז ווייט פון מיר. דאָס איז גע-
ווען א קאפל טרויעריק.

XIX

ווינטער איז אפן יאָרמארק קיין ארבעט ניט געווען. אינדערהיים האָב איך, ווי
פריער, אויסגעפילט אַן א צאָל קליינע פליכטן. זיי האָבן אָפגענומען דעם גאנצן
טאָג, נאָר די אָוונטן פלעגן בלייבן פריי. איך האָב ווידער געלייענט אפן קאַל פאר
די באלעבאטימ די אומאנגענעמענע פאר מיר ראָמאנען פון „ניווא“ און „מאָס-
קאָווסקי ליסטאָק“, נאָר באנאכט האָב איך זיך פארנומען מיט גוטע ביכער און האָב
געפרוּווט שרייבן לידער.

אינמיטל, ווען די פרויען זיינען אוועק צו גאנצנאכט, און דער באלעבאָס איז,
פילנדיק זיך ניט מיט אלעמען, געבליבן אינדערהיים, האָט ער מיך געפרעגט:
— וויקטאָר לאכט, אז דו, פעשקאָוו, שרייבסט קלוימערשט לידער, איז עס טא-
קע ריכטיק? אנו, טו א לייען!

אָפּוואָגן איז געווען ניט אנגענעם, איך האָב איבערגעלייענט עטלעכע לידער.
זיי זיינען אימ, אפאָנעם, ניט געפעלן געוואָרן, נאָר ער האָט פונדעסטוועגן גע-
זאָגט:

— רייב, רייב! וועסט עפּשער ווערן א פּושקינ. האָסט געלייענט פּושקינען?

Домового-ли хоронят,
Ведьму-ль замуж выдают? 1

— אין זיינ צייט האָט מען נאָך געגלייבט אין שטוב־רוכעס, נו, אליין האָט ער,
מיינ איך, ניט געגלייבט; נאָר פּראָסט — געטריבן שפּאס. יאָ, יאָ, ברודער, — האָט
ער פארטראכטערהייט אויסגעצויגן, — וואָלסט זיך געדארפט לערנען; נאָר יסט פאר-

1 א מאכשיפע גיט מען אויס דאָרטן, צי א רוקע מע באגראָבט?

שפעטיקט! דער רועק ווייסט עס, וויאזוי דו וועסט לעבן... די העפט דינע פאר-
שטעק וואָס ווייטער, אניט וועלן זיך די ווייבער צוטשעפען — וועלן אויסלאכנ...
ווייבער, ברודער, האָבן עס ליב — פארן הארצן פארטשעפען...

זינט א געוויסע צייט איז דער באלעבאָס געוואָרן שטיל, פארטראכט און האָט
זיך אלץ אומזיכער ארומגעקוקט; און א קלונג פונעם גלעקל האָט אימ געשראָקן.
אמאָל פלעג ער פלוצעם קרענקלעכ אופגערעגט ווערן איבער פוסטע זאכן, פלעג
שרייַען אפ אלעמען און אוועקלויפן פון דער היים, און שפעט באנאכט פלעג ער
זיך אומקערן א שיקערער... ס'האָט זיך געפילט, אז אינ זיינ לעבן איז פאָרגעקומען
עפעס, וואָס קיינעם, אויסער אימ, איז עס ניט באוויסט, האָט אימ אונטערגעריסן
דאָס הארץ, און איצט האָט ער געלעבט ניס זיכער, ניט גערן, נאָר עפעס אזוי פאר
געוויינשאפט.

אינ די יאָנטעווער-טעג, פון מיטיק ביז ניין אזויגער, פלעג איך גיין שפאצירן.
אינ אונט פלעג איך זיצן אינ טראקטיר אפ דער יאמסקאיער גאס. דער באלעבאָס
פון טראקטיר, א דיקער און שטענדיק א שווייסיקער מענטש, האָט שרעקלעך ליב
געהאט געזאנג. דאָס האָבן געוויסט די זינגער פון קימאט אלע קלויסטער-כאָרן און
פלעגן זיך צונויפקומען בא אימ. ער פלעג זיי מעכאבעד זיינן פאר די לידער מיט
בראָנפן, ביר, טיי. די זינגער זיינען אן אוילעם א שיקערער און ווייניק אינטערע-
סאנטער. זינגען פלעגן זיי אָן כיישעק, נאָר צוליב קיבעד, און קימאט שטענדיק
עפעס קלויסטערדיקס; נאָר אזויווי די גאָטספאָרטיקע שיקורים האָבן געהאלטן, אז
פאר קלויסטער-זאכן איז אינ טראקטיר ניט דאָס אָרט, פלעג דער באלעבאָס זיי
פארבעטן צו זיך אינ צימער, און איך האָב געקענט הערג זייער געזאנג נאָר דורכ
דער טיר. נאָר ניט זעלטן פלעגן אינ טראקטיר זינגען דאָרפישע פויערימ, האנט-
ווערקער — דער טראקטיר-באלעבאָס פלעג אליינ ארומזוכן זינגער איבער דער
שטאָט, זיך צעפרעגן וועגן זיי אינ די מארק-טעג בא אָנגעפאָרענע פויערימ און זיי
איינלאדן צו זיך.

דער זינגער פלעג זיך שטענדיק זעצן אפן שטול בא דער סטויקע פונעם בופעט,
אונטערן פעסל בראָנפן — זיינ קאָפ פלעג זיך צייכענען אפן דעק פונעם פעסל, ווי
אינ א קיילעכיקער ראם.

בעסער ווי אלע, און שטענדיק עפעס אזוינע באזונדערס טייערע לידער, פלעג
זינגען דער קליינינקער, דארער רימער קלעשטשאָוו; א מענטש א געקוועטשטער,
א געקייטער, אינ קנוילן רויטע האָר; דאָס נעזל בא אימ האָט געגלאנצט, ווי בא א
מעס, די ברעקלעך אויגן זיינען געווען שלעפעריק און אומבאוועגלעך.
אמאָל פארמאכט ער זיי, שפארט זיך אָן מיטן נאקן צום דעק פונעם פעסל,
שטעלט אויס די ברוסט, און אפ א שטיל, אלץ באזיגנדיק טענאָרל הייבט ער אָן
מיט שנעל-ריידעניש:

— עכ, אז דער נעפל איז אראָפגעפאלן אפן ריינעם פעלד,
און אז ס'האָט דער נעפל צוגעדעקט דעם ווייטן וועג...

דאָ שטעלט ער זיך אופ, שפארט זיך אָן מיטן קריזש אָן דער סטויקע, איבער-

געבויגנ אפ הינטן, און צעלאָזט זיך הארציק, דאָס פּאַנעם פּאַרהויבן צו דער
סטעליע :

— עכ, און ווהינ, ווהינ איצט גיין,
ווי זאָל איך דאָ דעם גלעכטן שלאָב געפינען ?

א שטימ האָט ער געהאט א קליינינקע, אָבער אַן אומדערמידלעכע; זי נייט
דורך דעם טויבן, פארטונקלטן געפילדער פונעם טראַקטיר מיט א זילבערנער
סטרונע. טרויעריקע ווערטער, קרעכצן, אויסגעשרייען נעמען איינ די הערצער פון
אלע מענטשן — אפילע שיקערע ווערן פארווונדערט-ערנסט, קוקן שווינגנדיק צו די
טישן פאר זיך, און מיר רייסט דאָס הארצ, איבערגעפילט מיט יענעם מעכטיקן גע-
פיל, וואָס גוטע מוזיק וועקט שטענדיק, באַרינדיק ווונדערלעך די טיפן פון דער
נעשאַמע.

אין טראַקטיר ווערט שטיל, ווי אינ א קלויסטער, און דער זינגער איז א מינ
גוטער גאלעכ. ער פריידיקט ניט, נאָר טוט, ווירקלעך, פונעם גאנצן הארצן טפילע
פאר אלע מענטשן, טראַכט ערלעך אפן קאָל וועגן אלע מאַטערנישן פונעם
אָרעמען מענטשן-לעבן. פון אומעטום קוקן אפ אימ בערדיקע מענטשן, אפ די
כיישע פענעמער פינטלעך פארקלערט קינדערשע אויגן, אמאָל הערט זיך עמעצנס א
זיפצ, און דאָס שטרייכט גוט אונטער די באַזיגנדיקע קראַפט פון דער ליד. אינ
אווינע מינוטן פלעג מיר שטענדיק דוכטן, אז די מענטשן לעבן מיט א פאלש,
אויסגעטראַכט לעבן, און דאָס עכטע מענטשלעכע לעבן — אָט איז עס !

זיצט זיך אינ א ווינקל די זיקפארצעפדיקע הענדלערקע ליסוכע, אן אומפאר-
שעמטע לעב-פרוי, דער קאָפּ איז איר באַהאַלטן אינ די פעטע פלייצעס און זי
וויינט, וואַשט שטילערהייט אינ טרערן אירע פּרעכע אויגן. ניט וויינט פון איר האָט
זיך אָנגעוואַלגערט אפן טיש דער טריבער אָקטאוויסט מיטראַפּאָלסקי, א האַריקער
יונג, ענלעך אפ אן ארויסגעטריבענעם דיאָקאָן; מיט גרויסע אויגן אפן שיקערן פאָ-
נעם, — קוקט אינ גלעזל בראַנפן פאר זיך, נעמט עס, טראָגט צו צום מויל און
שטעלט עס ווידער אפן טיש, פּאַרויכטיק און אָן גערויש, — קאָן עפעס נישט אויס-
טרינקען.

און אלע אינ טראַקטיר זינען אָפּגעשטאַרבן, ווי זיי זאָלן זיך צוהערן צו עפעס,
וואָס איז לאַנג פארגעסן, וואָס איז געווען זיי טייער און נאָענט.
אז קלעשטשאַוו, נאָכן פארענדיקן די ליד, לאָזט זיך באַשיידן אראָפּ אפן שטול,
זאָגט צו אימ דער טראַקטיר-באלעבאָס מיט א שמיכל פון פארגעניגן, דערלאַנגען-
דיק א גלאָזן בראַנפן :

— נו, ס'איז גוט, פארשטייט זיך! כאָטש דו דערציילסט מער, ווי דו זינגסט,
נאָר ביסט א מייסטער, וואָס איז דאָ צו ריינדן! אנדערש וועט קיינער ניט
זאָגן !..

קלעשטשאַוו טרינקט דעם בראַנפן ניט געכאפט, הוסט אָפּ פּאַרויכטיק און
זאָגט שטיל :

— אָפּזינגען קען איטלעכער, ווער ס'האָט נאָר א שטימ, אָבער ווייזן, אוועלעכע
איז די נעשאַמע פון דער ליד, — דאָס איז נאָר מיר געגעבן !

— נו, נעם זיך ניט איבער פונדעסטוועג!
— ווער ס'האָט ניט מיט וואָס, יענער נעמט זיך ניט איבער, — רעדט דער זינער
גער אלץ אזוי שטיל, נאָך נאָך פאראקשנטער.
— האַלטסט זיך גרויס, קלעשטשטשאַו! — שרייט אויס דער טראַקטירניק מיט פאָר-
דראָס.

— העכער, ווי די נעשאַמע מיינע, האַלט איך זיך ניט...
און איך ווינקל ריטשעט דער טריבער אָקטאוויסט:
— וואָס פארשטייט איר אין געזאנג פון אָט דעם העסלעכע מאלעכ, איר ווע-
רעם, איר שימל?

ער איז שטענדיק און מיט אלעמען געווען ניט איינשטימיק, האָט זיך מיט
אלעמען געשפּאַרט, אלעמען באשולדיקט, און קימאט יעדער יאָנטעוואָבן אימ אכ-
זאָרעסדיק דערפאַר געשלאָנגן די זינגער און איטלעכער, ווער ס'האָט געוואָלט, ווער
ס'האָט געקענט.

דער טראַקטירניק האָט זיב קלעשטשטשאַווס לידער, נאָך קאָגן ניט פארטראָגן דעם
זינגער אליין; קלאָגט זיך פאַר אלעמען אפּ אימ און זוכט אָפּן געלעגנהייטן צו בא-
ליידיקן דעם רימער, כויעק מאכט פון אימ: דאָס ווייסט אי די שטענדיקע באזוכער
פונעם טראַקטיר, אי קלעשטשטשאַו אליין.

— א גוטער זינגער, נאָר מיט גייווע, מע דארף זי אימ ארויסשלאָנגן, — זאָגט
ער, און אנדערע געסט זינען מיט אימ איינשטימיק.
— דאָס איז ריכטיק, דער יונג האָט גייווע!

— מיט וואָס האָט ער זיך איבערצונעמען? די שטימ איז פון גאָט, ער האָט זי
ניט פארהאָרעוועט! און ווי גרויס איז די שטימ? — לאָזט ניט אָפּ דער טראַקטירניק
פאראקשנט.

דער אוילעם, וואָס איז מאסקימ, זאָגט אימ נאָך:
— ריכטיק, דאָ ווירקט ניט די שטימ, נאָר מער — די קענטעניש.
איינמאָל, אז דער זינגער איז נאָכט אָפּקילט זיך אוועק, האָט דער טראַקטירניק
גענומען איינריידן די ליסוכע:

— אָט דו, מאריע יעוודאָקימאָווע, וואָלסט געדארפט זיך א שפיל טאָגן מיט
קלעשטשטשאַוונ, א טרייסל טאָגן אימ א קאפעלע, א וואָס קאָסט עס דיר?
— ווען איך בין יינגער, — האָט די הענדלערקע געזאָגט מיט א שמיכל.
דער טראַקטירניק האָט הייס און הילכיק זיך צעשרינגן:

— וואָס קאָנען די יונגע? אָט דו גיב זיך א נעם! און מירן קוקן, ווי ער
ווארפט זיך ארום דיר! איך בענקשאפט אימ אריינטרייבן, אָט וואָלט ער זיך צע-
זונגען, א? גיב זיך א נעם, יעוודאָקימאָווע, כויעל דיר אָפּדאנקען, וואָס?
נאָר זי האָט זיך ניט גענומען. א גרויסע, א פעטע, האָט זי, מיט אראָפּגעלאָזטע
אויגן און איבערקלייבנדיק מיט די פינגער די פראנדז פונעם טיכל אָפּ דער ברוסט,
איינארטיק און פויל גערעדט:

— דאָ דארף מען א יונגע. ווען איך בין יינגער, נו — וואָלט איך זיך ניט פאָר-
טראכט...
קימאט שטענדיק האָט דער טראַקטירניק זיך געפליסט אַנצושיקערן קלעשטשטשאַוונ,

נאָר יענער האָט זיך אָפגעזונגען א צוויי־דריי לידער, אויסגעטרונקען פאר יעדערער צו איינ גלאַז, זאָרגעוודיק ארומגעוויקלט דעם האלדז מיט א געשטריקטן שאַרף, שטייפ אָנגערוקט דעם קארטז אפן פאטלאטן קאָפּ און איז אוועק.

ניט זעלטן פלעג דער טראקטירניק אויסזוכן קעגנער פאר קלעשטשאַוונ, דער רימער זינגט אויס א ליד, לויבט ער אימ אָפּ און זאָגט שטארק צעטראָגן:

— דאָ איז, אגעו, נאָך איינער א זינגעוודיקער געקומען! אנו, ווייזט, וואָס איר קענט, זייט אזוי גוט!

יענער פלעג אמאָל ווייזן א גוטע שטימ, נאָר איך ווייס ניט קיין פאל, אז עמעצער פון קלעשטשאַוונ קעגנער זאָל זינגען אזוי פראָסט און הארציק, ווי ס'האָט געקענט זינגען אָט דער קלייניקער ניט שיינער רימער.

— נו, יאָ, — האָט גערעדט דער טראקטירניק ניט אָן באדויער, — דאָס איז, פארשטייט זיך, גוט! דעריקער — א שטימ איז דאָ, נאָר אָט — א נעשאַמע... דער אוילעם לאַכט:

— ניין, דעם רימער וועט מען ניט בייקומען, ווייזט אויס!

און קלעשטשאַוונ קוקט אפ אלעמען פון אונטער די רויטע געשטיקלטע ברעמען און זאָגט צום טראקטירניק העפלעכסט רויק:

— איר טרייבט אומזיסטע שפיל. איך פארגלייך מיט מיר וועט איר קיין זינגער ניט געפינען, ווייל מיינ גאָב — איז פון גאָט!

— מיר אלע זינען פון גאָט...

— איר זאָלט פאטערן א פארמעגן אפ ווייזן, וועט איר סייווי ניט געפינען...

דער טראקטירניק ווערט רויט און בעלעבעטשעט:

— מע קאָן ניט וויסן, מע קאָן ניט וויסן...

און קלעשטשאַוונ דערווייזט אימ אקשאַנעסדיק:

— נאָך וועל איך אייך זאָגן, אז געזאנג איז ניט דאָס זעלבע, אשטייגער, וואָס

הענער־געשלעך...

— איך ווייס! וואָס טשעפעסטו זיך?

— איך טשעפע זיך ניט, איך דערווייז נאָר: ווען א ליד איז א שפיל, איז זי

שוין פונעם טייוול!

— גענוג שוין! בעסער זינג עפעס...

— זינגען קען איך שטענדיק, אפילע איך שלאָפּ, — איז קלעשטשאַוונ גרייט,

הוסט אָפּ פאָרזיכטיק און הייבט אָן זינגען.

און אלע פוסטע קלייניקייטן, דאָס גאנצע מיסט פון ווערטער און מיינען, גאָר

דאָס געמיינע, טראקטירישע — פארשווינדט ווונדערלעך, ווי רויך, אפ אלעמען ווייעט

א שפראך פון אן אנדער לעבן — א פארקלערטס, א זויבערס, פול מיט ליבע און

טרויער.

איך בין מעקאנע געווען אָט דעם מענטשן, אָנגעשטרענגט מעקאנע געווען זיין

טאלאנט, זיין מאכט איבער די מענטשן — ער האָט זיך אזוי ווונדערלעך גענוצט

מיט אָט דער מאכט! מיר האָט זיך געוואָלט אסאך ריידן מיט אימ, נאָר איך האָב

זיך ניט געקענט איינשטעלן צוגייגן צו אימ, — קלעשטשאַוונ האָט געקוקט אפ אלע

מען מיט ווייסלעכע אויגן אזוי מאַדנע, זיי ער וואָלט קיינעם פאר זיך ניט געזען.

און ס'איז געווען אין אימ עפעס, וואָס איז מיר געווען נישט אנגענעם, האָט גע-
שטערט אימ לייב קריגן, — און געוואָלט האָט זיך לייב האָבן אָט דעם מענטשן נישט
נאָר דעמלט, ווען ער האָט געזונגען. ס'איז געווען נישט אנגענעם צו קוקן, ווי ער
ציט ארום זקייניש דעם קארטו אפּן קאָפּ, און ווי אומיסטן, מע זאָל זען, קוטעט
ער דעם האַלדז מיטן רייטן געשטריקטן שאַרפּ, וועגן וועלכען ער פֿלעג זאָגן:

— דאָס האָט מיר די געליבטע מיינע אויסגעשטריקט, א מיידעלע איינס...

ווען ער האָט נישט געזונגען, האָט ער זיך וויכטיק געבלאָזן, געריבן מיט א
פּינגער די טויטע, געפרוירענע נאָז, און אפּ די פראגעס געענטפערט איינטראפיק,
אומגערן. אז איך האָב זיך צוגעזעצט צו אימ און וועגן עפעס א פּרעג געטאָן,
האָט ער אפּילע אָן א בליק אין מיינ זייט געזאָגט:

— טראָג זיך ווייטער, יאטל!

אסאך מער איז מיר געפֿעלן געווען דער אָקטאוויסט מיטראָפּאָלסקי. אריין אין
טראקטיר, גייט ער דורך צום ווינקל מיטן גאנג פון א מענטשן, וואָס טראָגט א
גרויסע מאסע, רוקט אָפּ דעם שטול מיט א שטויס פונעם פוס און זעצט זיך, צע-
לייגט די עלנבויגנס אפּן טיש, אופגעלייגט אפּ די דלאַניעס דעם גרויסן פאטלאטן
קאָפּ. אויסגעטרונקען שווינגנדיק א צוויי-דריי גלעזעלעך, הוסט ער אָפּ הילכיק.
אלע קערעווען זיך אויס צו אימ מיט א צייטער, און ער, אָנגעשפארט מיטן קינ
אינ די דלאַניעס, קוקט ארויסרופעריש אפּ די מענטשן. די גריווע פון נישט-צעקעמ-
טע האָר האָט ווילד באשאַטן זיין אָנגעדראָלן, ברוינגרוי פּאָנעם.

— וואָס קוקט איר? וואָס זעט איר? פּרעגט ער פּלוצעם מיט זעצנדיקע

ווערטער.

אמאָל ענטפערט מען אימ:

— א וואלד-רויכ זעען מיר!

ס'פלעג זיך מאכן אָונטן, ווען ער פֿלעג טרינקען שווינגנדיק און שווינגנדיק
אוועקגיין, שווער שאַרקענדיק מיט די פיס, נאָר עטלעכע מאָל האָב איך
געהערט, ווי ער פֿלעג ארויסטרעטן מיט שטראָפֿ-רייד צו די מענטשן מיטס-נאָווי.
— איך, מיינן גאָטס געטרייער דינער, דעק אופ אייערע זינד, ווי יעשייע אין זיין

צייט! ווי צו דער שטאָט ארבעל, ווו לעסטערער און זשוליקעס און אלערליי
מענוואָאָלימ עקלדיקע לעפּן אינעם קויט פון די נידערטרעכטיקע גלוסטונגען זייערע!
ווי צו די זעגל-פּליגלען פון דער ערד, דען זיי טראָגן איבער די וועגן פון דער
וועלט מענטשעלעך לעצט-מאָסע — דאָס מיינן איך אייך, שיקורימ, פּרעסער, אָפּ-
וואַרפּ ניוועדיקער, — ס'איז גאָר אייך נישט איבערצוציילן, פארשאַלטענע, און סע
געמט אייך די ערד נישט אין די אינגעווייד אירע!

זיין קאָל האָט אזוי געהודעט, אז די שויבן אין די פענצטער האָבן אוש גע-
קלונגען, — דאָך איז דעם אוילעם זייער געפֿעלן געווען, און מע פֿלעג דעם נאָווי
אונטערהאלטן:

— ער קנאקט געזונט, דער פאטלאטער הונט!

מיט אימ איז געווען לייכט זיך צו באקענען, — מע האָט אימ נאָר באדארפט
פּאַרלייגן עפעס נעמען אין מויל; ער האָט פארלאנגט א קאראפּינ בראָנפּן און א
פּאַרציע אָקסענעם לעבער מיט רייטן פּעפּער, זיין באליבט מייכל. עס פֿלעג רייסן

דאָס מײל און אלע געדערײַם. ווען איך האָב אים געבעטן, ער זאָל מיר זאָגן, וואָס פאַראַ ביכער דארפֿ מען לײענען, האָט ער מיר גרויזאָם און האַרט אײַן פּאַנעם אַרײַן געענטפערט מיט אַ פּראַגע:

— צו וואָס לײענען?

נאָר, דערזען מײַן פאַרלעגנהײַט, אײַז ער ווײכער געוואָרן און האָט אויס־געוודעט.

— קוײהעלעס האָסטו געלײענט?

— געלײענט.

— לײען קוײהעלעס! מער גאָרניט. דאָרטן אײַז גאָר די כאַכמע פֿונ דער וועלט. נאָר באַראַנעס קוואַדראַטע פאַרשטייען זײַ ניט — ס׳הײסט, קײנער פאַרשטייט ניט... ווער בײסטו — דו זײַגסט?

— נײַן.

— פאַרוואָס? מע דארפֿ זײַגען. ס׳אײַז די סאַמע לעפּישע באַשעפּטיקונג.

פֿונעם שכײנישן טיש האָט מען אים געפּרעגט:

— און דו אַלײן אָט — זײַגסט?

— יאָ, איך בײַן אַ פּוסטעפּאַסניק, — נו?

— גאָרניט.

— דאָס אײַז ניט קײַן נײַס. אלע ווײסן, אז באַ דיר אײַן קאַפּ אײַז ניטאָ גאָר־בײַט. און ס׳וועט קײַנמאָל גאָרניט זײַן. אָמײַן!

אײַן דעם טאָג האָט ער גערעדט מיט אלעמען און אויך מיט מיר, פאַרשטייט זיך; כאַטש נאָך אַ צוויי־דרייַ מאָל פֿונדעווען האָט ער גענומען זיך באַצײען צו מיר ווײכער, און האָט אפּילע אײַנמאָל מיט אַ שאַטירונג פֿון כײַדעש געזאָגט:

— איך קוק אפּ דיר און פאַרשטיי ניט: וואָס בײסטו, ווער בײסטו און צו וואָס בײסטו? כאַטש — מעגסט זיך גײַן צו אַלדע רוכעס!

צו קלעשטשאַוון האָט ער זיך באַצויגן אומפאַרשטענדלעך: געהערט אים מיט אַפּענעם פאַרגעניגן, אמאָל אפּילע מיט אַ מײַדן שײכל, נאָר האָט זיך מיט אים גײט באַקענט און גערעדט וועגן אים גראָב, מיט פאַראַכטונג:

— דאָס אײַז אַ באַלואַן! ער קען עטעמען, ער פאַרשטייט, וואָס ער זײַגט, און פאַרט אײַז ער — אַן אײַז!

— פאַרוואָס?

— לײט דער נאַטור.

מיר האָט זיך געגלױסט אַ שמועס טאָגן מיט אים, ווען ער אײַז נײכטער, נאָר אַ בײכטערער האָט ער נאָר געמוקעט, קוקנדיק אפּ אלע מיט פאַרנעפּלעטע, בענקענדיקע אויגן. פֿונעם מעצעבן בײַן איך געוויירע געוואָרן, אז אָט דער אפּן גאַנצן לעבן שיקע־רער מענטש האָט זיך געלערנט אײַן דער קאַזאַנער אַקאַדעמיע, האָט געקענט זײַן אַן אַרכײַערײַ, — איך האָב דערײַן ניט געגלײבט, נאָר אײַנמאָל האָב איך, דערצײ־לנדיק אים וועגן זיך, דערמאַנט דעם נאָמען פֿון בײסקאַפּ כריסאַנאָפּ. דער אַקטאַוויסט האָט אַ טרײַסל געטאָגן מיטן קאַפּ און געזאָגט:

— כריסאַנאָפּ? איך קען אים מײַן לערער און גוטווינטשער. אײַן קאַזאַן, אײַן דער אַקאַדעמיע, — כײַגעדענק! כריסאַנאָפּ — הײסט גאַלדענער קאַליר, ווי דאָס

איז ריכטיק געזאגט בא פאמווא בערינדא. יא, ער איז געווען גאלד-קאליריק, כריסאנפ!

— און ווער איז עס פאמווא בערינדא? — האָב איך געפרעגט, נאָר מיטראָפּאַלטיק האָט קורצ געענטפערט:
— ניט דיין אייטעק.

אינדערהיים האָב איך זיך פארשריבן אין העפט: „אומבאדינגט לייענען פאמווא בערינדא“. מיר האָט זיך געדוכט, אז טאקע בא אָט דעם בערינדא וועל איך גע- פינען אַן ענטפער אפ דער מענגע פראגעס, וואָס מוטשעט מיך.
דער זינגער האָט זייער ליב געהאט באנוצן נעמען, וואָס זיינען מיר אומבאקאנט, מאַדנע וואָרט-באהעפטונגען. דאָס האָט מיך זייער אויפגערעגט.
— דאָס לעבן איז דיר ניט אניסיע! — טוט ער א זאָן.

איך פרעג:

— ווער איז די אניסיע?

— א נוצלעכע, — ענטפערט ער, און מיינט צעמישקייט פארוויילט אימ.
אָט די ווערטלעך און דאָס, וואָס ער האָט זיך געלערנט אין דער אקאדעמיע, האָבן מיך געצווינגען צו קלערן, אז ער ווייסט אסאך, און ס'איז געווען א גרוי- סער פארדראָס, וואָס ער וויל וועגן קיין זאך ניט ריידן. און אז ער רעדט יא, איז עס אומפארשטענדלעך. און עפשער, האָב איך ניט געוואוסט, ווי צו פרעגן בא אימ?

נאָר דאָך פלעג ער עפעס איבערלאָזן אין דער נעשאַמע בא מיר, מיר פלעג געפעלן די שיקרע דריסטקייט פון זיינע שטראָפּרייד, וואָס זיינען אַעבויט געווען לויטן גאנג פון יעשייע האנאָווי.

— אָ, אומצייכטיקייט און איפעש פון דער ערד! — פלעג ער ריטשען. — די ערגסטע זיינען בא אייך דערהויכט, און די בעסטע — גערודעפט. ס'וועט אַנקומען א שרעקלעכער טאָג, און איר וועט כאַראָטע האָבן אפ אייערע מייסימ, נאָר ס'וועט שוין זיין שפעט, שפעט!

הערנדיק דאָס דאָזיקע רעווען, פלעג איך זיך דערמאנען די „גוטע זאך“, די וועשן נאטאליע, וואָס איז אומגעקומען אזוי פארדריסלעך און גרינג, די קעניגן מאַרגאָ אין דער כמארע פון די ברודיקע רעכילעסן, — כ'האָב שוין געהאט וואָס צו דערמאנען זיך...

מיינט קורצע באקאנטשאפט מיט דעם מענטשן האָט זיך פארענדיקט מיט א קוריאָז.

פריילינג האָב איך אימ באגעגנט אין פעלד, לעבן די לאַגערן, ער האָט געשפאנט ווי א ווערבליד, שאַקלענדיק מיטן קאָפּ, אן איינזאמער און אן אַנגעדראָלענער.

— שפאצירסט? — האָט ער געפרעגט הייזעריק. — לאַמיר גיין צוזאמען. איך שפאציר אויך. איך, ברודערל מיינס, בין קראַנק, יא...

עטלעכע טריט זיינען מיר געגאנגען שווייגנדיק, און פלוצעם האָבן מיר אין א גרוב פון א געצעלט דערווען א מענטשן: ער איז געזעסן אפן דעק פון דער גרוב, איבערגעבויגן אפ א זייט, אַנגעשפארט מיט אן אקסל אפ דער וואנט פונעם

גראָבנ. די פאלטאָ איז אימ פון איינ זייט ארופגעפאָרן העכער די אויערן, ווי ער וואָלט זי געוואָלט אראָפנעמען און ניט געקענט.

— א שיקערער, — האָט דער זינגער באשלאָסן, זיך אָפּשטעלנדיק.

נאָך אונטער דער האנט בא דעם מענטשן, אפן יונגן גראָז, האָט זיך געוואָלט גערט א גרויסער רעוואָלווער, ניט ווייט פון אימ — א היטל, און דערביי אן אַקאָרשט אָנגעהויבענע פלאש בראַנפן — איר פוסט העלדזל האָט זיך פארגראָבן אינ די גרינע גרעזלעכ. דאָס פּאָנעם דעם מענטשן איז געווען שעמעוודיק פארבא- האלטן אינ פאלטאָ.

בא א מינוט זיינען מיר געשטאנען שווינגנדיק, דערנאָך האָט מיטראָפּפּאַלסקי, ברייט צעשטעלנדיק די פיס, געזאָגט :

— ער האָט זיך דערשאָסן.

איך האָב גלייך פארשטאנען, אז דער מענטש איז ניט שיקער, נאָך טויט. אָבער דאָס איז געווען אזוי אומגערעכט, אז ס'האָט זיך ניט געוואָלט גלייבן. כ'געדענק, איך האָב ניט געפילט ניט קיינ שרעק, ניט קיינ מיטלייד, קוקנדיק אפן גרויסן גלאטן שארבן, וואָס האָט זיך ארויסגערוקט פון אונטערן פאלטאָ, און אפן בלויען אויער, — ס'האָט זיך ניט געגלייבט, אז א מענטש זאָל אינ אזא מילדן פריילינג-טאָג זיך נעמען דאָס לעבן.

דער אַקטאוויסט האָט שטארק געריבן מיט די דלאָניעס זיינע ניטגעאָלטע באקן, ווי ס'וואָלט אימ זיין קאלט, און האָט געכריפעט :

— א באיאָרטער. דאָס ווייב איז אנטלאָפן, אָדער ער האָט פארשווענדט פרעמד געלט...

מיכ האָט ער אוועקגעשיקט אינ שטאָט נאָך פּאָליציי, און אליינ האָט ער זיך צוגעזעצט אפן ראנד פון דער גרוב, אראָפּגעלאָזט אינ איר די פיס, פריינדיק זיך געקוטעט אינ שטארק-אָפּגענוצטע וועטן מאנטל. געגעבן צו וויסן א גאָראָדאָווי וועגן דעם זעלבסטמערדער, בין איך אפגיכ געקומען צו לויפן צוריק, נאָך פאר דער צייט האָט דער אַקטאוויסט אויסגעטרונקען דעם געשטאַרבנעם בראַנפן און האָט מיך באגעגנט, פּאָכנדיק מיט דער ליידיקער פלאש.

— אָט וואָס ס'האָט אימ אוועקגעפאטערט! — האָט ער געריטשעט און מיט א צאָרנדיקן זעצ אינ דער ערד האָט ער צעקנאקט די פלאש אפ פיצלעכ.

באלד נאָך מיר איז געקומען צו לויפן דער גאָראָדאָווי, האָט אריינגעקוקט אינ גרוב, אראָפּגענומען דאָס היטל, זיך איבערגעצילעמט אומאנטשלאָסן און געפרעגט דעם זינגער :

— ווער ביסטו אזוינער ?

— ניט דיין אייסעק...

דער פּאָליצייאנט האָט א קלער געטאָן און געפרעגט איידעלער :

— וואָס-זשע הייסט עס — דאָ איז א מעס, און איר זייט שיקער ?

— שוין צוואנציק יאָר, אז איך בין שיקער! — האָט דער זינגער געזאָגט מיט

שטאַלץ און דערביי א זעצ געטאָן זיך מיט דער דלאָניע אינ ברוסט.

איך בין געווען זיכער, אז מע וועט אימ ארעסטירן פארן אויסגעזשליאַקעטן בראַנפן. פונ דער שטאַט זיינען אָנגעלאָפן מענטשן, אפ א דראָזשקע איז געקומען

צו פֿאַרן א שטרענגער קווארטאלנער, האָט זיך אראָפּגעלאָזט אין גרוב, אונטער גע-
הויבן די פאלטאָ אפן זעלבסטמערדער און אימ פארקוקט אין פּאַנעם אריין.

— ווער האָט דער ערשטער דערזען ?

— איך, — האָט געזאָגט מיטראָפּפּאָלסקי.

דער קווארטאלנער האָט א קוק געטאָן אפ אימ און דראָענדיק אויסגעצויגן :

— א-א, א גוט מאָרגן, מיין הער !

ס'זיינען זיך צונויפגעקומען צושויער א צענדליק אַנדער האלבן. פארסאָפּעטע,
אופגעלעבטע, האָבן זיי זיך געדרייט ארום דער גרוב, אריינקוקנדיק ; עמעצער האָט
אויסגערופּן :

— דאָס איז פון אונדזער גאס א טשינאַוויק, איך קען אימ !

דער אָקטאוויסט איז, שאַקלענדיק זיך, געשטאנען פארן קווארטאלנעם, דעם
קארטון אראָפּגענומען, און האָט זיך מיט אימ געשפּאַרט, אומדניטלעך, טויב אויס-
שרייענדיק עפעס ווערטער. דערנאָך האָט דער קווארטאלנער אימ א שטויס געטאָן
אין דער ברוסט. ער האָט זיך א שאַקל געטאָן, זיך צוגעזעצט. דענסטמאָל האָט
דער פּאָליציאַנט ניט געכאַפט ארויסגענומען פון קעשענע א שטריקל, געבונדן
דערמיט דעם זינגער די הענט, וועלכע ער האָט אונטערטעניק און צוגעוויינט בא-
האַלטן הינטערן רוקן. און דער קווארטאלנער האָט גענומען שרייען מיט קאס אַז
די צושויער :

— אוועקט ! מ'מיסט...

ס'איז געקומען צו לויפן נאָך איינער, אן אלטינקער גאַראַדאָווי מיט נאסע
רויטע אויגן, דאָס מויל צעעפנט פאר מידקייט, ער האָט גענומען אין דער האנט
אן עק פונעם שטריקל, מיט וועלכע דער אָקטאוויסט איז געווען געבונדן, און האָט
אימ פאמעלעך אוועקגעפירט אין שטאָט אריין.

איך בין אויך אוועק פון פעלד א דערשלאָגענער. איך זי קאַרן האָבן מיט א
הילכנדיקן עכאָ געקלונגען די שטראַפּנדיקע ווערטער :

— וויי דער שטאָט אריעל !

און פאר די אויגן איז א דריקנדיק בילד : א פּאָליציאַנט נעמט ארויס, ניט-
געילט, פון דער שינעליקעשענע א שטריקל, און דער מוירעדיקער נאָווי פארלייגט
אונטערגיביק די רויטע, האַריקע הענט הינטערן רוקן און קרייצט איבער די הענט-
לעפל זייערע מיט געוויינשאפט און קענטעניש...

אינגיכט בין איך געוויירע געוואָרן, אז דעם נאָווי האָט מען ארויסגעשיקט פון
שטאָט מיטן עטאפ, און נאָך אימ איז פארשוונדן קלעשטשאָו, — האָט גוט כאסענע
געהאט און איז אריבערגעפאָרן ווינען אין אויעזד, ווו ער האָט געעפנט א רימער-
ווארשטאט.

... איך האָב אזוי פלייסיק געלויבט דעם רימערס געזאנג פארן באַלעבאָס, אז

איינמאָל האָט ער געזאָגט :

— מע דארפ צוגיין א הער טאָן...

און אָט זיצט ער בא א טישל אנטקעגן מיר, מיט פארווינדערט אופגעהויבענע

ברעמען, מיט ברייט צעעפנטע אויגן.

אפן וועג צום טראקטיר האָט ער מיך אויסגעלאכט, איך טראקטיר האָט ער

די ערשטע מינוטן אלץ געכויוזעקט פון מיר, פונעם אוילעם און די שטיקנדיקע רייכעס. ווען דער רימער האָט אָנגעהויבן זינגען, האָט ער שפּאַטיש א שמיכל געטאָן און גענומען אָנגיסן ביר אין גלאָז, אָנגעגאָסן ביז דער העלפט און זיך אָפּ-געשטעלט, געזאָגט:

— אָהאָ .. אָט א שעד!

די האנט זינגע האָט גענומען ציטערן, ער האָט שטיילינקערהייט אוועקגעשטעלט די פלאש און גענומען אָנגעשטרענגט זיך איינהערן.

— יי, ברודער, האָט ער געזאָגט, אָפּזיפּנדיק, ווען קלעשטשאָו האָט אופגעהערט זינגען. ער זינגט, ווירקלעך... דער טייל זאָל אימ נעמען! ס'איז מיר אזש הייס געוואָרן...

דער רימער האָט ווידער אָנגעהויבן זינגען, פארוואָרפּן דעם קאָפּ, קוקנדיק צו דער סטעליע:

— פון א דאָרפ, דורכ פרייען פעלד, קעגן פארנאכט
א יונג מיידל האָט געשפּאנט מיטן ברייטן שליאכ.

— ער זינגט, האָט דער באלעבאָס געזאָגט, שאַקלענדיק מיטן קאָפּ און שמיכל-לענדיק.

און קלעשטשאָו פארגייט זיך, ווי א פינל:

— אימ דאָס מיידל אז ענטפער דעמלס גיט:
א יעטומע בין איך, קיינער דארפ מיך ניט...

— גוט, שעפטשעט דער באלעבאָס, פינטלענדיק מיט די רויט-געוואָרענע אויגן, פֿרופּ, טייל... גוט.

איך קוק אפּ אימ און פריי זיך. און די יאָמערנדיקע ווערטער פון דער ליד באזינג דעם ראש פון טראקטיר, קלינגען אלץ שטארקער, שענער, הארציקער:

אונדזער דאָרפֿ-לעבן איז פינצטער און געמיין,
רוישן הוליאנקעס בא לייט, איך זיך אליין.
אָרעם בין איך, אוי, פארלאָזן אָן א שיר,
וועט א רעכטער יונג זיך אומקוקן אפּ מיר?
פאר א דינער אן אלמען רופט צו זיך,
וויל איך זיך ניט אונטערגעבן אזוי גיך!..

דער באלעבאָס מיינער האָט זיך אומפארשעמט צעוויינט, זיצט אָנגעבויגן דעם קאָפּ און שמאַרעט מיט דער הויקערדיקער נאָז, און אפּ די קני אימ קאפען טרערן. נאָך דער דריטער ליד האָט ער געזאָגט, אן אופגערודערטער און א צעקנאָטער-נער:

— איך קאָן דאָ מער ניט זיצן, כווער דערשטיקט, רייכעס אזוינע, צום טייל... לאָמיר פאָרן אהיים!..
נאָר איך גאס האָט ער פאָרגעלייגט:

— היינדא, פעשקאוו, אינ א האטעל אריינ, מירן צובייסן — און גאָר... ס'וילט זיך ניט אהיימ!..

ניט באדונגען פריער, האָט ער זיך אריינגעזעצט אינ א שליטן און דעם גאנצן זעג געשוויגן, און אינ האטעל האָט ער, ווי ער האָט נאָר פארנומען א טישל אינ א ווינקל, באלד אָנגעהויבן, זיך אומקונדיק, מיט האַלבן קאָל מיט קאס און בענק-שאפט:

— ער האָט מיך צעטרייבערט, אָט דער צאפ... אזא אומעט אָנגעטריבן... ניין, אָט דו לייענסט, כקירעסט, נאָר זאָג מיר, וואָס איז עט פאר א טיילשע אָנשיקע-ניש? לעבסט, לעבסט, פערציק יאָר אָפגעלעבט, א ווייב, קינדער — און ניטאָ מיט וועמען אויסרייבן א וואָרט. אן אנדער מאָל גרוסט זיך אופרודערן די נעשאַמע, פאנאנדערייבן זיך מיט עמעצן, און ס'איז ניטאָ מיט וועמען! פרווסט רייבן מיט איר, מיטן ווייב — דערגייט ניט צו איר... וואָס קער זיך עס איר אָן! זי האָט קינדער... נו, די ווירטשאפט, אירע זאכן. זי איז דער נעשאַמע מינער פרעמד. א ווייב איז א פריינט — ביזן ערשטן קינד... ווי דער שטייגער. און זי איז בא מיר, אינ אלגעמיין... נו, זעסט אליינ... ניט צום פיפּל, ניט צום טאנצ... אזוי — אומ-באלעבט פלייש, נעם אייך דער שווארציאָר! אומעטיק, ברודער!..

ער האָט מיט קראמפ אויסגעטרונקען דעם קאלטן, ביטערן ביר, האָט געשוויגן א ווילע, אופשויערנדיק די לאנגע האָר, און זיידער זיך צערעדט.
— אינ אלגעמיין, ברודער, די מענטשן זינען פאסקוויאקעס! אָט רעדסטו דאָרטן מיט די פויערימ, דאָס און יענצ... איך פארשטיי — אסאך ניט ערלעכקייט. שווינדל — ריכטיק, ברודער... גאנאווימ דורכויס! און דו מיינסט, אז דיין וואָרט דערגייט? קיינ מאָנעלע ניט! יאָ, זיי — פיאָטער, אָסיפ, — ס'איז זשוליקעס! זיי דערציילן מיר אלץ, און אויך, ווי דו זאָגסט אריינ וועגן מיר, און אלץ... וואָס, ברודער?

איך האָב געשוויגן א געפּלעפטער.

— אָט דאָס איז עס! — האָט דער באלעבאָס געזאָגט מיט א שמייכל. — דו האָסט ריכטיק זיך געקליבן אוועק קיינ פערסיע, דאָרט וועסטו כאַטש קיינ זאך ניט פארשטיין — א פרעמדע שפראך! אָבער אפ אן אייגענער שפראך — איז הוילע ניי-דערטרעכטיקייט!

— אָסיפ דערציילט וועגן מיר? — האָב איך געפרעגט.

— נו, יאָ! און וואָס האָסטו געמיינט? ער רעדט מער ווי אלע, דער פלאפלער. ער, ברודער, איז א רעכטער כעוורעמאן... ניין, פעשקאוו, ווערטער דערגייען ניט. דער עמעס? צו וועלכע רוכעס דארפ מען אימ? ס'איז דאָס זעלבע, ווי א שניי אינ הארבסט — אראָפגעפאלן אינ בלאָטע און צעגאנגען, איז געוואָרן מער בלאָטע. גליי-כער שוויג...
ער האָט געטרונקען ביר, א גלאָז נאָך א גלאָז, און, ניט ווערנדיק שיקער, האָט ער גערעדט אלץ מער גיב און צערייצט:

— דאָס שפריכווערטל זאָגט: א וואָרט איז ניט קיינ נאָל, שווייגן גילט אלע-מאָל. עך, ברודער, אומעט, אומעט... ריכטיק האָט ער געזונגען: „אונדזער דאָרפ-לעבן איז פינצטער און געמיין.“ א יאָסעם איז דער מענטש...

ארוםגעקוקט זיך און נאָך שטילער זיך צערעדט:

— אָט האָב איך זיך געהאט אָפּגעזוכט... א הארצנס־פּרײַנט, א פרוי איינע האָט זיך מיר דאָ באגעגנט, אב אלמאָנע, דעם מאַן אירן האָט מען אפּ סיביר פארמישפּעט פאַר פאַרש געלט — זיצט נאָך דאָ אינ טורמע, איך האָב זיך באקענט מיט איר... קיינ געלט האָט זי נישט קיינ קאָפּיקע, נו, איז, פאַרשטייטו, פאַרנעמט זי זיך... א מעקלערן האָט מיך באקענט מיט איר... איך קוק זיך צו — ס'אראַ ליבער מענטש! אזא שיינע, פאַרשטייט, א יונגע... פאַשעט מערקווירדיק! איינ מאָל, צוויי מאָל. דערנאָך זאָג איך צו איר: וויזשע-איז עס, זאָג איך, דער מאַן דינער איז א זשור־ליק, אריינ פירסטו זיך נישט ערלעך — צו וואָס־זשע פאַרסטו נאָך איך מיך קיינ סיביר? ווייל זי, מוזסטו וויסן, גייט נאָך איך, — איך פאַרשיקונג, יאָ, יאָ... איז אָט זאָגט זי צו מיר: אוועלכער ער זאָל נישט זײַן, סײַווי האָב איך איך ליב, פאַר מיר איז ער גוט! עפשער האָט ער עס צוליב מיר געזינדיקט? און איך זינדיק מיט דיר צוליב איך. ער דארף, זאָגט זי, געלט, ער איז אַן אדלמאַן און איז געווינט צו גוט לעבן. ווען, זאָגט זי, איך זאָל זײַן איינ מענטש, וואָלט איך געלעבט ערלעך, איר, זאָגט זי, זײַנט אויך א ווילער מענטש, און איר געפּעלט מיר זייער, נאָר רעדט נישט מיט מיר וועגן דעם... — טייל!.. איך האָב איר אָפּגעגעבן אלץ, וואָס איך האָב מיט זיך געהאט — אכציק רובל מיט עפעס — און זאָג: אנטשולדיקט, זאָג איך... איך קאָן מיט אייך נישט מער, איך קאָן נישט! בינ אוועק, און אָט... ער האָט געשוויגן אביסל, מיטאמאָל דערפילט זיך שיקער, און אַן אָפּגעפאַלע־נער זיך צעבעלעמעטשעט:

— זעקס מאָל בינ איך בא איר געווען... קאָנסט זיך נישט פאַרשטעלן, וואָס דאָס איז אוינס! נאָך זעקס מאָל, אוואדע, בינ איך צוגעגאנגען צו איר קווארטיר... זיך נישט איינגעשטעלט אריינגיין... נישט געקענט! איצט איז זי אוועקגעפאַרן... ער האָט ארופגעלייגט די האנט אפּן טיש, און שעפטשענדיק, באוועגנדיק מיט די פינגער, האָט ער געזאָגט:

— גאָט באוואָרן, טאָמער טרעפּ איך זי ווידער... גאָט באוואָרן! דענסטמאָל איז אלץ צום טייל! קום אהיימ... קום!
מיר זײַנען אוועק. ער האָט זיך געשאַקלט און געוואָרטשעט:
אָט ווי, ברודער...

מיך האָט די געשיכטע, וואָס ער האָט דערציילט, נישט פאַרכידעשט — מיר האָט שוין לאנג אויסגעוויזן, אז מיט איך וועט געשען עפעס אומגעוויינלעכס. נאָר איך בינ געווען זייער דערשלאָגן פון דעם אלעמען, וואָס ער האָט גע־זאָגט וועגן לעבן, באזונדערס פון זײַנע ווערטער וועגן אָסיפּן.

XX

דריי זומערס האָב איך דורכגעלעבט ווי אַן אופזעער אין דער טויטער שטאָט, צווישן ליידיקע געבייען, אכטונג געגעבן, ווי די ארבעטער צעברעכן הארבסט־צײַט די לעפישע געמויערטע קלייטן, און פּרילינג בויען זיי פונקט אוינע נאָכאמאָל. דער באַלעבאָס האָט אסאך געזאָרגט, איך זאָל ווי געהעריק פאַרדינען זײַנע

פינפ רובל. טאָמער האָט מען אין קלייט איבערגעלייגט דעם פּאַל, — האָב איך גע-
דארפט ארויסנעמען פון דעם גאנצן שעטעך אירן די ערד אפּ און ארשינ אין דער
טיפּ. די באַסיאקעס פּלעגן פאר דער ארבעט קריגן א קערבל, איך — גאַרניט; נאָר,
זייענדיק פארנומען מיט דער ארבעט, פּלעג איך ניט באווייזן אכטונג געבן אפּ די
מוליערס, און זיי פּלעגן אָפּשרויפּן די טיר-שלעסער, די הענטלעך, גאנווענען אלער-
ליי קלייניקייטן.

סיי די ארבעטער, סיי די פּאָדריאטשיקעס פּלעגן זיך פּלייטן מיך אָפּנארן, עפעס
צוגאנווענען, האָבן עס געטאָן קימאט אָפּן, ווי אויספירנדיק עפעס א לאנגווייליקע
פליכט, און פּלעגן קיין האָר ניט זיינן אין קאס, טאָמער האָב איך זיי געפּאקט. זיי
פּלעגן זיך נאָר ווונדערן:

— לייגסט מי פאר פינפ קערבלעך, ווי פאר צוואנציק, א געלעכטער צו
קוקן!

איך פּלעג אָנווייזן דעם באַלעבאָס, און אויסשפּילנדיק אפּ מיין ארבעט א קערבל,
פארלירט ער שטענדיק צען מאָל אויפיל. ער פּלעג דערופּ זאָגן, אונטערפּינטלעך-
דיק מיט אן אויג:

— פיין, מע קען די אָנשטעלן!

איך האָב פארשטאנען, אז ער איז מיך כוישעד אין מיטהעלפּן די גנייוועס.
דאָס האָט בא מיר ארויסגערופּן א ווידערגעפיל צו אימ, נאָר ס'האָט ניט באליידיקט.
אזוי איז די אָרדענונג: אלע גאנווענען, און דער באַלעבאָס אליין האָט אויך לייב
צו נעמען פרעמדס.

באקונדיק נאָכן יאָרמארק די קלייטן, וואָס ער האָט גענומען אפּ רעמאָנט, און
דערווענדיק א פארגעסענעם סאמאָואר, געפעס, א טעפּיכ, א שער, און אמאָל א
קעסטל אָדער א שטיק סכּוירע, — פּלעג דער באַלעבאָס זאָגן, שמייכלענדיק:

— שטעל צונויף א צעטל פון די זאכן און טראָג אָפּ איך לאַגער!

און פון לאַגער פּלעג ער פירן די זאכן צו זיך אהיים, צווינגענדיק מיך צו
עטלעכע מאָל איבערמאכן דאָס צעטל.

איך האָב ניט לייב קיין זאכן, מיר האָט זיך קיין זאך ניט געוואָלט האָבן, אפּ-
לע ביכער האָבן מיך באַלעסטיקט. איך האָב גאַרניט ניט געהאט אויסער א קליין
בענדל בעראנושע און היינעס לידער. כ'האָב געהאט כיישעק זאַרשאפּן זיך פּוש-
קינען, נאָר דער איינציקער בוקניסט איך שטאָט, א בייזער אלטיטשקער, האָט פאר-
לאנגט פאר פּושקינען צופיל געלט. דאָס מעבל, די טעפּיכער, שפּיגלען און אלץ,
וואָס האָט פארוואַלערט דעם באַלעבאָס קווארטיר, איז מיר ניט געפּעלן געווען,
האָט אופּגערעגט מיט דער שווערער אומגעלומפערטקייט, מיט די רייכעס פון פארב
און לאַק, מיר זיינען איך אלגעמיינ ניט געפּעלן געווען די באַלעבאָטימס צימערן.
זיי האָבן דערמאנט קופּערטן, אָנגעפּאקעוועטע מיט אומנוציקס, איבעריקס. און
ט'איז געווען דערווידער, וואָס דער באַלעבאָס שלעפּט פון לאַגער פרעמדע זאכן,
פארגרעסערט אלץ דאָס איבעריקע ארום זיך. אין די צימערן פון דער קעניגן מאר-
גאָ איז אויך געווען ענג, דערפאר אָבער שיינ.

דאָס לעבן איך אלגעמיינ האָט מיר אויסגעוויזן לעפּיש, צעדרייט, איבערפול
מיט אָפּענער נארישקייט. אָט בויען מיר איבער די קלייטן, און פּרילינג וועט דער

גרויסוואסער זיי פארטרינקען, ארופשפארן די פאלן, צעקרימען די דרויסנ-טירן. אז דער וואסער וועט אָפּפאלן, וועלן נעמען פוילן די באלקעס. פון יאָר צו יאָר אינ פארלויפ פון יאָרצענדליקער פארגיסט דער וואסער דעם יאָרמארק, פירט איבער די געבייטע, די ברוקן. די דאָזיקע יאָר-יערלעכע פארפלייצונגען מאכט אָן גרויסע שאַדנס, און אלע ווייסן, אז די פארפלייצונגען וועלן פון זיך אליין גיט באַזייטיקט ווערן.

אלע פריילינג שניידט דער אייזגאנג אראָפּ באַרושעס, צענדליקער קליינע שיפן, די מענטשן אַכצן אביסל און בויען נייע שיפן, און דער אייזגאנג ברעכט זיי ווי דער. ס'ארא אומגעלומפערטע שטויסעניש אפ איין אָרט !

איך פּרעג וועגן דעם בא אָסיפּ, כידעשט ער זיך און לאַכט :

— אכ, דו שטאַרַך, ווי ער שטאַרַכעט עס אומעטומ. וואָס גייט דיר דאָס אלץ אָן ? וואָס איז דיין אייסעק, א ?

נאָר באַלד טאַקע רופט ער זיך אָן ערנסטער, גיט לעשנדיק, פונדעסטוועגן, דאָס פּייערל פון שפּאַט אינ די בלויע, גאָר גיט ווי בא אַן אלטן, לויטערע אויגן :

— דאָס האַסטו ריכטיק באַמערקט ! כאַטש ס'איז דיר איבעריק, נאָר ס'קאָן, עפשער, צונוצ קומען ! אָט נאָך וואָס באַמערק...

און ער דערציילט מיט טרוקעניקע ווערטער, רייכ צעשיטנדיק אינ זיי וויצ-אויסדרוקן, אומגעריכטע פארגלייבן און אלערליי ווערטלעך :

— אָט קלאָנג זיך מענטשן : ס'איז דאָ ווייניק ערד, און די וואַלגע רייסט פריילינג די ברעגן, טראַגט אוועק די ערד, לייגט זי אָפּ אינ איר געלעגער אינ זאמד-בענק. דענסטמאָל קלאָנג זיך אנדערע : די וואַלגע ווערט פלאַכ ! די פריילינג שטראַמען און די זומערדיקע רעגנס גראַבן אויס יארן, — גייט עס ווידער פון דער ערד אריבער אינ טייַך !

ער רעדט אָן מיטלייד, אָן בייזקייט, נאָר אזויווי מיט האַנאַע פון זיינ וויסן אסאך טיינעס צום לעבן, און כאַטש די ווערטער זיינע שטימען מיט מיינע געדאַנ-קען, איז דאָך מיר גיט אנגענעם זיי צו הערן.

— און נאָך באַמערק — סרייפּעס...

איך דערמאן זיך, אז ס'איז, דאכט זיך, גיט געווען קיינ איינ זומער, אפ יע-נער זייט וואַלגע זאָלן גיט ברענען די וועלדער. אלע יאָר אינ יול איז דער הימל פארצויגן מיט א מוטנע-געלן רויך, א רויטע זון, וואָס האַט פארלוירן די שטראַלן, קוקט אפ דער ערד, ווי א קראַנק אויג.

— וועלדער איז א קלייניקייט, — זאָגט אָסיפּ, — דאָס איז פארמעגן פריזישער, קאזיאַנער, די פויערימ האַבן קיינ וועלדער גיט. ס'ברענען שטעט — איז עס אויך גיט קיינ וויכטיקע מיסע, — אינ די שטעט ווינען ריכטע, זיי באדויערן אינ גיט אָ וואָס ! דו נעם די דערפער — וויפל דערפער פאַר א זומער ווערן פארברענט ! אוואדע גיט ווייניקער פון הונדערט, — אָט דאָס איז א שאַדן !

ער לאַכט שטיל.

— אסאך גוטס, און ווייניק נוצ ! און ס'באקומט זיך בא מיר מיט דיר, אז גיט פאַר זיך ארבעט דער מענטש, גיט פאַר דער ערד, נאָר פאַר פּייער און וואסער !

— וואָס-וועט לאַסטו?

— אונ פארוואָס ניט? א סרייפּע וועסטו מיט א טרער ניט פארלעשן, אונ א פארגלייבונג וועט פונ טרערנ נאָכ שטארקער ווערן.
איך ווייס, אז אָט דער אלטער מיטן בעקאָוועדיקן אויסזען איז דער קליגסטער מענטש פונ אלע, וואָס איך האָב געזען, נאָר וואָס-וועט ער ליב, אונ וואָס האָט ער פּיינט?
איך טראכט וועגן דעם, אונ ער לייגט אלץ ווייטער צו אינ מיינ שיטער טרו-קענע ווערטלעך:

— דו גיב נאָר א קוק, ווי ווייניק די מענטשן שפּאַרן זייערע קויכעס, סיי אייגענע, סיי פרעמדע, א? דער באלעבאָס, אשטייגער, ווי ער יאָגט עס דיך ארומ? אונ דער בראַנפן, וואָס ער קאָסט עס אָפּ דער וועלט? ניט אויסצו ציילן, ס'איז הע-כער פונ יעדן געלערנטן פארשטאנד... אז א שטיבל ברענט אָפּ, קאָנ מען שטעלן א צווייטס, נאָר אָט אז א רעכטער פויער קומט אומ אומזיסט — דאָס קענ מען ניט פאריכטן! ארדאליאָנ, אשטייגער, אָדער גרישע — ווי ער האָט עס אופגעפלאקערט! ער איז א נארישעוואטער, אָבער דערפאר א הארציקער פויער, אָט דער גרישע! זעצט מיט רויכ, ווי א גארב שטרוי, ווייבער זינען אפ אימ אָנגעפאלן, ווי ווערעם אפ א דערהארגעטן אינ וואַלד.

איך פרעג אימ — אָנ פארדראָס, מיט נייגער:

— צו וואָס דערציילסטו דעם באלעבאָס מיינע געדאנקען?

רויך אונ אפילע ליב גיט ער צו פארשטיין:

— קעדיי ער זאָל וויסן, ס'ארא מינע שעדלעכע געדאנקען דו האָסט. מע דארפ דיך לערנען. ווער וועט דיך לערנען, אויסערן באלעבאָס? גיט פאר שלעכטקייט דערצייל איך אימ, נאָר פאר מיטלייך צו דיר. א יינגל ביסטו ניט קיין נאר, נאָר אינ קאָפּ בא דיר פראוועט שטיק א רוע. גאנווע עפעס — וועל איך שווינגן, צו מיידלעך גיי — וועל איך אויך פארשווינגן, טאָמעך וועסטו אויסטרינקען, — וועל איך אויך ניט זאָגן! נאָר וועגן דינע אזעסן וועל איך שטענדיק איבערגעבן דעם באלעבאָס, אָט, מעגסט עס וויסן...

— מער רייך איך ניט מיט דיר!

ער האָט געשווינגן א ווייל, געקאלופעט מיט א נאָגל די סמאָלע פונ דער דלָאָ-ניע, דערנאָך האָט ער א קוק געטאָנ אפ מיר מיט די בילדע אויגן אונ גע-זאָגט:

— לייגסט, וועסט ריידן! מיט וועמען נאָכ קענסטו ריידן? ניטאָ מיט ווע-מען...

דער ציכטיקער, פינקטלעכער אָסיפּ ווייזט מיר אויס ענלעך אפן הייצער יאקאָוו, וואָס איז גלייכגילטיק צו אלץ.

אמאָל דערמאנט ער מיר דעם פירזאָגער פיאָטער וואסיליעוו, אן אנדער מאָל דעם פּורמאן פיאָטער, צייטנווייז ווייזט זיך אינ אימ עפעס געמיינזאמס מיטן זיידן, — אזוי אָבער אנדערש איז ער ענלעך אפ אלע אלטע לייט, וואָס איך האָב געזען, אלע זיינען זיי געווען ווונדערלעך-אינטערעסאנטע, נאָר כ'האָב געפילט, אז לעבן מיט זיי איז ניט מעגלעך — שווער אונ עקלדיק. זיי עסן אויס, דאכט זיך, די

נעשׂאָמע, זייערע קלוגע רייד דעקן צו דאָס הארצ מיט ברוינעם זשאַווער. אָסיפּ איז א גוטער? ניין. א שלעכטער? אויכ ניט. ער איז א קלוגער — אָט דאָס איז מיר קלאָר, נאָר, פארווונדערנדיק מיט זײַן בייגעוודיקייט, האָט דער דאָזיקער סייכל מיכ אָפּגעטייט, און סאָפּאָלסאָפּ האָב איכ גענומען פילן, אז ער איז מיר ביז גאָר פּײַנטלעך.

אינ דער נעשׂאָמע האָבן מיר גענומען אופזינדן שווארצע מאכשׂאָועס: „אלע מענטשן זײַנען פרעמדע איינע די אנדערע, — בא די אלע ליבלעכע ווער-טער און שמייכלען, — און אלע אפ דער ערד זײַנען פרעמדע. קיינער, אפאָנעם, איז מיט איר ניט פארבונדן מיט א שטארקן ליבע-געפיל. נאָר די באבע מײַנע האָט ליב צו לעבן און האָט אלץ ליב, די באבע און די פרעכטיקע קעניגן מארגאָ.“

אמאָל פלעגן אָט די געדאנקען און ענלעכע צו זיי זיך צונויפנעמען אין א געדיכט-טער כמארע, לעבן פלעג ווערן ענג און שווער, און ווי לעבט מען אנדערש, ווי-הינ גייט מען? אפילע ריידן איז ניטאָ מיט וועמען, אויסער אָסיפּן. און איכ האָב אלץ אָפּטער גערעדט מיט אימ.

ער פלעג אויסהערן מײַן הייסע פלאפּלערייַ מיט אָפּנעמען אינטערעס, פלעג איר בערפרעגן, עפעס האָט ער געוואָלט ארויסבאקומען, און פלעג רויק זאָגן: — דער פיקהאַלץ איז איינגעשפארט, נאָר אָן סאקאַנע, קיינער האָט פאר אימ קיינ מוירע ניט! מײַן הארצלעכע אייצע דיר: גיי אין מאָנאסטיר, וועסט דאָרטן לעבן ביז צו א געוויסן עלטער — וועסט מיט גוטן געשפרעך די דאווענער טרייסטן, דיר וועט זײַן רויק, און די מאָנאכ וועלן האָבן פארנאָסע! מײַן הארצלעכע אייצע, צו די וועלטלעכע געשעפטן ביסטו, ווייזט אויס, ניט צוגעפאסט, צי וואָס... אינ מאָנאסטיר האָט זיך מיר ניט געוואָלט גיין, נאָר כ׳האָב געפילט, אז איכ דריי זיך אין א פארקישעפטן קרייז פון אומפארשטענדלעכס. א בענקשאפט האָט גענאָגט. דאָס לעבן איז ענלעך געוואָרן אפ א הארבסטיקן וואלד, — די שוואַמען האָבן זיך שוין אויסגעלאָזט, טאָגן איז אין פוסטן וואלד ניטאָ וואָס און סע דוכט זיך, אז דו קענסט אימ שוין אפ דורכ און דורכ.

איכ האָב ניט געטרונקען קיינ בראַנפן, זיך ניט געטומלט מיט קיינ מיידלעך, — די ביכער האָבן מיר פארביטן אָט די ביידע מינימ פארשיקערונג. אָבער וואָס מער איכ האָב געלייענט, אלץ שווערער איז מיר געווען צו לעבן אזוי ליידיק און אומ-נוציק, ווי די מענטשן, לויט מיר האָט געדוכט, האָבן געלעבט.

איכ בין אָקאָרשט אלט געוואָרן פופצן יאָר, נאָר אן אנדער מאָל האָב איכ זיך שוין געפילט ווי א באיאָרטער מענטש. איכ בין אזויווי אינערלעך אופגעפוישט און שווער געוואָרן פון אלץ, וואָס איכ האָב איבערגעלעבט, איבערגעלייענט און אינ אומרו איבערגעקלערט. אריינקונדיק אינ זיך, פלעג איכ די ווינונג פון מײַנע איינדרוקן געפינען ענלעך אפ א פינצטער קעמערל, וואָס איז ענג און ווי ניט איז אָנגעפראָפט מיט פארשיידענע זאכענישן. אפ פאנאנדערקלײַבן זיך אינ זיי איז ניט געווען ניט קיינ קויער, ניט קיינ קענטעניש.

און אלע שווערע זאכען, כאָטש זיי זײַנען געווען אייגענע, זײַנען אָבער געלעגן ניט פעסט, האָבן זיך געשאַקלט און געהיידעט מיכ, ווי וואסער היידעט א קיילע, וואָס שטייט ניט פעסט.

איך האָב נישט ליב געהאט און ס'זיינען מיר געווען דערווידער אומגליקן, שלאָפֿ-
קייטן, קלאַנגערניי. אז איך פלעג זען אכזאָריעס — בלוט, קלעפּ, אפילו נאָר וואָרט-
כויזעק איבער א מענטשן, — פלעג עס באַ מיר ארויסרופֿן אן אַרגאנישן עקל. ער
פלעג גיך אריבערוואקסן אינעם מינ קאלטן צאָרן, און כ'פלעג זיך ווארפֿן שלאָגן,
ווי א כליי, — און דערנאָכ פלעג מיר זיינ א כארפע ביז ווייטעק.
אמאָל פלעג זיך אזוי הייס גלוסטן צעגעריקן דעם פייניקער, און איך פלעג זיך
אזוי בלינד ווארפֿן אינעם געשלעג, אז נאָכ איצט דערמאן איך זיך מיט כארפע און
פארדראָס וועגן אָט די אָנפאלן פון פארצווייפלונג, וואָס פלעגן מיר קומען פון אַנ-
מאכט.

אינעם מיר האָבן געלעבט צווייען: איינער, אז ער איז געווינען געוואָרן פון
צופוֹר נידעריקייט און ברוד, איז ער אביסל דערשראָקן געוואָרן דערפון, און,
דערדריקט פונעם וויסן דאָס וואָכעדיק־שוידערלעכע, האָט ער אָנגעהויבן זיך באַ-
ציען צום לעבן, צו די מענטשן מיט אומצוטרוי, מיט פארדאכט, מיט אָנמעכטיקער
ראכמאַנעס צו אלעמען און אויך צו זיך אליין. אָט דער מענטש האָט געטרוימט
וועגן א שטיבל, איינזאמל לעבן מיט ביכער, אָן מענטשן, וועגן א מאָנאסטיר, א
וואלד־שטיבל, אן איינזאמל־ביידל, וועגן פערסיע און א שטעלע פון א נאכט־וועק-
טער ערגעץ עק־שטאָט. וואָס ווייניקער מענטשן, וואָס ווייטער פון זיי...
דער צווייטער, געצוילעמט פונעם הייליקן גיסט פון די ערלעכע און קלוגע ביי-
כער, האָט געזען די זיגערישע קראפט פונעם וואָכעדיק שוידערלעכע, געפילט, ווי
לייכט אָט די קראפט קאָן אימ אָפרייסן דעם קאָפּ, צעקוועטשן דאָס הארץ מיטן
שמוציקן קנאפל, און האָט אָנגעשטרענגט זיך געווערט, צונויפגעצופעט די צייט,
צונויפגעדריקט די פויסטן, שטענדיק גרייט אפ קריג און שלאכט. די ליבע פון
אָטאָ דעמאָ איז געווען טעטיק, און, ווי דאָס האָט געפאסט פאר א מוטיקן העלד
פון א פראנצויזישן ראָמאן, פלעג ער צום דריטן וואָרט ארויסכאפֿן די שפאגע פון
שייד און זיך שטעלן אינעם דער שלאכט־פּאָזיציע.

ס'איז געווען באַ מיר אינעם יענער צייט א גיפטיקער פיינט, א הויפער פון איי-
נעם א שאנד־הויז אפ קליינ־פּאַקראָווער גאס. איך האָב זיך באקענט מיט אימ איינ-
מאָל אינדערפרי, גייענדיק אפן יאָרמארק: באַם טויער פונעם הויז האָט ער פון א
דראָזשקע געשלעפט א טויט־שיקער מיידל. אָנגעכאפט זי פאר די פיס אינעם אַר-
געפאלענע זאָקן, אנטבלייבט זי ביזן גארטל, האָט ער זי אומפארשעמט געצופט,
געהוקעט, געלאכט, געשפינג איר אפן ליב, און זי האָט, אראָפהעפענדיק פון דער
דראָזשקע, א צעקנייטשטע, א בלינדע, מיט אן אָפּן מויל, פארוואָרפֿן הינטערן
קאָפּ די ווייכע און אזויווי אויסגעלינקטע הענט, זיך געשלאָגן מיטן רוקן מיטן נא-
קעטן און בלויע פּאַנעם אינעם זיץ פון דער דראָזשקע, אינעם פיס־טרעפל — און
איז ענדלעך אנדערגעפאלן אפן ברוק מיט א זעץ פונעם קאָפּ אינעם די שטיינער.
דער פורמאן האָט א שמיץ געטאָן דאָס פערד און איז אוועק, און דער הוי-
פער האָט זיך איינגעשפאנט אינעם דעם מיידלס פיס און, אָפּטרעטנדיק הינטערוויי-
לעכס, האָט ער זי אוועקגעשלעפט אפן טראָטוואר, ווי אַ טויטע. ווי א מעשוגענער,
האָב איך זיך אַ לאָז געטאָן און, צו מיינ גליק, לויפנדיק אוועקגעוואָרפֿן, צי נישט
וויילנדיק פארלוירן דעם קלאפטערדיקן וואטערפאס, און דאָס האָט געראטעוועט

דעם הויפער און מיכ פון א גרויסער אומאנגענעמלעכקייט. א זעצ געטאָן דעם הויפער אינ אימפעטיקן אַנלויפ, האָב איכ אימ אומגעוואָרפן, בינ ארופגעשפרונגען אפן גאנעק און גענומען פארצווייפלט צופן דאָס הענטל פונעם גלעקל. ס'זיינען ארויסגעלאָפן עפעס ווילדע מענטשן, איכ האָב גאָרניט געקענט דערקלערן, — און בינ אוועק, אופהייבנדיק דעם וואטערפאס.

באמ אראַפפאָר האָב איכ אָנגעיאָגט דעם פורמאן. ער האָט אפ מיר א קוק גע- טאָן פון דער קעלניע-הייכ און באגיטיקנדיק געזאָגט:
— ביסט אימ פלינק פארפאָרן!

איכ האָב אימ געפרעגט: וויאזוי האָט ער עס דערלויבט דעם הויפער פלינקיג דאָס מיידל? — ער האָט געענטפערט רוין און מיט פאראכטונג:
— לויט מיר — מעגן הינט זי עסן! די הערן האָבן מיר באצאָלט, ווען זיי האָבן זי ארופגעזעצט אפ דער דראָזשקע, — וואָס-זשע גייט עס מיר אָן, ווער וועמען סע שלאָגט?

— און ווען מע דערהארגעט זי?
— אזוי גיכ הארגעסטו אוועק אזאָ, — האָט דער פורמאן געזאָגט, ווי ער וואָלט שוין ניט איינמאָל געפרוּווט הארגענען שיקערע מיידלעכ.
פון יענעם טאָג אָן האָב איכ אלע פרימאָרגן געזען דעם הויפער, כ'גיי איבער דער גאס, און ער קערט דעם ברוק אָדער זיצט אפן גאנעק, ווי ער וואָלט ווארטן אפ מיר. איכ גיי צו אימ צו, ער שטייט אופ, פארשארצט די ארבל און גיט מיר וואָרענדיק צו וויסן:

— נו, באלד צעברעכ איכ דיר די ביינער!
ער איז געווען אלט א יאָר פערציק. א קליינינקער, א קרומפיסיקער, מיט א בויכ פון א טראָגעדיקער פרוי, קוקט ער אפ מיר, שמייכלענדיק מיט שטראלנדיקע אויגן, און ס'איז געווען מעשונעדיק ביז שוידער צו זען, אז די אויגן בא אימ זיינען גוטע, פריילעכע. שלאָגן זיכ האָט ער ניט געקענט, דערצו זיינען בא אימ די הענט געווען קירצער ווי מיינע, — נאָכ א צוויי-דריי פרווונ פלעג ער אַפטרעטן, זיכ צוקוועטשן מיטן רוקן צום טויער און זאָגן מיט כידעש:
— נו, ווארט, וועסט נאָכ לייזן!..

די דאָזיקע געשלעגן האָבן מיר דערעסן, און איכ האָב אימ איינמאָל געזאָגט:
— הער נאָר דו, טיפעש איינער, לאָז מיכ צורו, איכ בעט דיכ!
— וואָס-זשע שלאָגסטו זיכ? — האָט ער מיט פאָרוורפ געפרעגט.
איכ האָב אימ אויכ געפרעגט, פארוואָס איז ער אזוי עקלדיק זיכ באגאנגען מיטן מיידל.

— און וואָס ארט עס דיכ? ס'א ראכמאָנעס אפ איר?
— געוויס א ראכמאָנעס.
ער האָט געשוויגן א וויל, אויסגעווישט די ליפן און געפרעגט:
— און אפ א קאצ איז דיר אויכ א ראכמאָנעס?
— נו, אפ א קאצ אויכ...
דעמלט האָט ער מיר געזאָגט:
— ביסט א נאר, א זשוליק! ווארט, איכ וועל דיכ נאָכ אַנלערנען...

איך האָב ניט געקענט ניט גיין איבער דער גאס — דאָס איז געווען דער קירצ-
 סטער וועג. נאָר כ'האָב אָנגעהויבן אופשטיין פריער, קעדיי ניט באַגעגענע זיך
 מיט אַט דעם מענטשן, און דאָך האָב איך אימ אינ עטלעכע טעג ארום דערזען —
 ער איז געזעסן אפן גאנעק און האָט געגלעט א רויכ־קאָלירטע קאצ, וואָס איז גע-
 לעגן אפ די קני באַ אימ, נאָר אז איך בין צוגעגאנגען צו אימ אפ א דריי טריט,
 האָט ער א שפרונג געטאָן פונעם אָרט, האָט אָנגעכאפט די קאצ פאר די פיס און
 פון צעפאָכטער האנט זי א קנאק געטאָן מיטן קאָפּ אינ דער טומבע אזוי, אז ס'האָט
 אַ מיר א שפריצ געטאָן מיט ווארעמס, — א קנאק געטאָן, צוגעוואָרפן די קאצ
 מיר צו די פיס און זיך אריינגעשטעלט אינ פאָרטקע מיט א פרעג:
 — וואָס?

— נו, וואָס זאָל מען טאָן? מיר האָבן זיך געקניקלט איבערן הויפּ, ווי צוויי
 הינט. און דערנאָך, זיצנדיק אינ בוריאַן, וואָס אפן אראָפּפאָר, מעשוּגע פאר פּינ,
 וואָס עס איז אומגעלעכ זי אויסצודריקן, האָב איך געביסן די ליפּן ניט צו רעווען,
 ניט צו שרייען... אָט דערמאנסטו זיך וועגן דעם, און א פארציטערטער פונ פּינ-
 לעבן עקל כידעשסטו זיך: ווי בין איך עס ניט אראָפּ פונ זינען, ניט דערהארגעט
 קיינעם?

צו ליב וואָס דערצייל איך אָט די גרוילן? קעדיי איר זאָלט פונ זיי וויסן, גנע-
 זיקע הערן, זיי זינען דאָך ניט אריבער, ניט אוועק! אייך געפעלן אויסגעטראכטע
 פּכאָדמי, ס'געפעלן שוידער, שיינ דערציילטע, פאנטאסטישע שרעקן רודערן אייך
 אנגענעם אופ, און איך אָט ווייס פון ווירקלעכ־שרעקלעכע זאכן, וואָכעדיק־שוידער-
 לעכע, און איך האָב א רעכט, וואָס קיינער קאָן באַ מיר ניט אוועקנעמען, אומא-
 גענעם צערודערן אייך, דערציילנדיק וועגן זיי, איר זאָלט זיך דערמאנען, וויאזוי
 איר לעבט און מיט וואָס איר לעבט.

נידעריק און קריטיק איז אונדזער אלעמענס לעבן, אָט אינ וואָס עס גייט!
 איך האָב זייער ליב מענטשן און וואָלט קיינעם ניט געוואָלט פארשאפן קיין
 פּינ, נאָר מע טאָר ניט זיין סענטימענטאל און מע טאָר ניט פארבאהאלטן דעם
 שוידערלעכע עמעס אינ קאָליריקע ווערטער פון צוגעפוצטע לינגס. צום לעבן! צום
 לעבן! מע מוז אינ דעם אריינטראָנג אלדאָס גוטע און מענטשלעכע, וואָס ס'איז
 פאראן אינ אונדזערע הערצער און מויכעס.

...באזונדערס פלעג מיך דול מאכן די באציונג צו דער פרוי. אָנגעלייענט מיט
 ראָמאנען, האָב איך געקוקט אפ דער פרוי, ווי אפן בעסטן און באדייטנדיקסטן אינ
 לעבן. די מיינונג האָט אינ מיר פארפעסטיקט די באבע מיט אירע דערציילונגען
 וועגן דער גאָט־געווינערן און דער איבערקלוגער וואסיליסען, די אומגליקלעכע וועשן
 נאטאליע און יענע הונדערטער, טויזנטער אופגעכאפטע בליקן, שמייכלען, מיט
 וועלכע די פרויען, די מוטערס פון לעבן, באצירן עס, אָט דאָס לעבן, וואָס איז
 אזוי אָרעם מיט פריידן, אָרעם מיט ליבע.

לייב דער פרוי האָבן געוונגען די ביכער פון טורגעניעוון, און מיט אלץ, וואָס
 איך האָב געוויסט וויילס וועגן פרויען, האָב איך באפוצט די געשטאלט פון דער
 טיפּ אינ זיקאַרן איינגעשניטענער קעניגן. היינע און טורגעניעוון האָבן באזונדערס
 פיל קאָסטבאריקייטן געגעבן פאר דעם.

אומקערנדיק זיך אָוונט-צו פונעם יאָרמארק, פֿלעג איך זיך אָפּשטעלן אפּן באַרג, באַ דער וואַנט פונעם קרעמל, און קוקן, ווי הינטער דער וואַלגע לֶאָזט זיך אַראָפּ די זון, איך די הימלען פֿליסן פֿייערדיקע טיכונ, ס'רויטלע און ס'בלויט דער ליבער ערדישער טיכ. איך אזוינע מינוטן פֿלעג די גאַנצע ערד אויסווייזן ווי אַ ריזיקע אַרעסטאַנטן-באַרושע; זי איז ענלעך אַפּ אַ כאַזער, און אַן אומזיכטיקער דאַמפּער שלעפּט זי ערגעץ פּויל.

נאָך אָפּטער האָט זיך געטראַכט וועגן דער גרויסקייט פון דער ערד, וועגן שטעט, וואָס זיינען מיר באַוווּסט געווען פון ביכער, וועגן פרעמדע לענדער, וועגן מע לעבט אַנדערש. איך די ביכער פון די פרעמדלענדישע שרייבער איז דאָס לעבן געווען אויסגעמאַלט ריינער, ליבער, ניט אזוי שווער, ווי דאָס דאָזיקע, וואָס האָט פאַמעלעך און איינאַרטיק געזאָגט אַרום מיר. דאָס פֿלעג שטיילן מיין אומרו, וועקן אַקשאַנעסדיקע טרוימען וועגן דער מעגלעכקייט פון אַן אַנדער לעבן.

און ס'האָט זיך קעסיידער געדוכט, אַז אָט וועל איך באַגעגענען עמעצן אַ פּראָסטן, קלונג מענטשן, און ער וועט מיך אַרויספירן אַפּ אַ ברייטן, קלאָרן שליאַכ. איינמאַל בין איך געזעסן אַפּ אַ באַנק באַ דער וואַנט פון קרעמל, האָט זיך האַרט לעבן מיר באַווויזן דער פעטער יאַקאָו. איך האָב ניט באַמערקט, ווי ער איז צוגעגאַנגען, און האָב איך ניט באַלד דערקענט. כאַטש מיר האָבן איך פאַרלוירן פון עטלעכע יאָר געוויינט איך איינ שטאָט, נאָר באַגעגנט האָבן מיר זיך זעלטן, צופּע-ליק און קורצ.

— אָט ווי ס'האָט דיך אויסגעצויגן! — האָט ער געזאָגט שפּאַסיק און מיך דערביי אַ שטורכע געטאָן. מיר האָבן זיך צערעדט, ווי פרעמדע, נאָר לאַנג באַ-קאַנטע מענטשן.

פון דער באַבעס דערציילונגען האָב איך געוויסט, אַז פאַר די יאָרן איז דער פעטער יאַקאָו אינגאַנצן רוינירט געוואָרן, האָט אלץ פאַרלעבט, פאַרהוילעט. ער האָט געדינט ווי אַ געהילף פונעם עלטסטן אפּן עטאַפּנעם הויפּ, נאָר די דאָזיקע דינסט האָט זיך אויסגעלאָזט שלעכט: דער עלטסטער איז קראַנק געוואָרן, און דער פעטער יאַקאָו האָט אָנגעהויבן איינאַרדענען באַ זיך איך ווייניגן הויליאַנקעס פאַר די אַרעסטאַנטן. דאָס איז באַוווּסט געוואָרן, מ'האָט איך אָפּגעזאָגט פון דער שטעלע און איבערגעגעבן איך געריכט, באַשולדיקט, אַז ער לֶאָזט די אַרעסטאַנטן אַפּ באַ-נאַכט איך שטאָט אַרויס „אַ הויליע טאָן“. קיינער פון די אַרעסטאַנטן איז ניט אַנט-לאָפּן, נאָר איינעם האָט מען גראָד געפאַקט איך דער מינוט, ווען ער האָט מיט גרויס פֿלייס געשטיקט עפעס אַ דיאַקאָן. די אויספאַרשונג האָט זיך געצויגן לאַנג, נאָר צום געריכט איז די זאַך ניט דערגאַנגען, — די אַרעסטאַנטן און די אַופּוערס האָט זיך איינגעגעבן אַרויסצוהעלפּן דעם גוט האַרציקן פעטער פון אָט דער געשיכטע. איינעם האָט ער געלעבט אָן אַרבעט, אַפּ די מיטלען פונעם זון, וואָס האָט געזונגען איך רוקאווישניקאָווס קלויסטער-כאָר, אַ באַרימטן כאָר צו יענער צייט. וועגן דעם זון האָט ער גערעדט מאָדנע:

— ער איז באַ מיר געוואָרן אַן ערנסטער זייער, אַ וויכטיקער! אַ סאָליסט. טאָ-מער באַוווייזסטו ניט דערלאַנגען צו דער צייט דעם סאַמאָואַר, אָדער די קליידער אויסבערשטלען, — איז ער איך קאַס! אַן אַקוראַטער באַכער און האַלט זיך רייני...

דער פעטער אליין איז שטארק אלט געוואָרן, האָט אויסגעזען אינגאנצן פאר-
ברודיקט, אָפּגעקראָכן און צעווייקט. זײַנע פּרײַלעכע קוטשערן זײַנען שטארק שײ-
טער געוואָרן, די אויערן האָבן געסטארטשעט, אפּ די אויגן-וײַסלעכער און אפּ דער
סאפּיאנענער הויט פון די געגאַלטע באקן האָט זיך באוויזן א געדיכטע נעץ רויטע
אָדערלעך. גערעדט האָט ער וויצלדיק, נאָר ס'האָט געדוכט, אז אינ מייל בא אימ
לײַגט עפּעס און שטערט דער צונג, כאָטש די צײַן זײַנען געווען גאנצ.

כ'האָב זיך דערפּרײט מיט דער מעגלעכקײט זיך דורכצורײדן מיט א מענטשן,
וואָס האָט געקענט לעבן פּרײַלעך, האָט אסאך געזען און דארפּ אסאך וויסן. ס'האָבן
מיר זיך שארפּ דערמאנט זײַנע פּאַרשײטע, לעכערלעכע לידער, און ס'האָבן אָפּגע-
קלונגען אינ זיקאַרן דעם זײַדנס ווערטער וועגן אימ:

— ווי דאָויד האמײלעך — אינ געזאנג, און ווי אוישאַלעם — אינ דער נא-
טור — א שלאנג!

איבערן בלוואר פארביי אונדז איז געגאנגען א ציכטיקע פובליקע: גרויסאר-
טיקע דאמעס, טשינאָוניקעס, אָפּיצערן. דער פעטער איז געווען אָנגעטאָן אינ אן
אָפּגעריבענער הארבסטיקער פאלטאָ, א צעקנייטשטן קארטון, רויטלעכע שטיוול און
האָט זיך אלץ איינגעצויגן, קענטיק, זיך געשעמט פאר זײַן קאָסטיומ. מיר זײַנען
אזעק אינ איינעם א טראקטיר פונעם פּאָטשיינער יאר, האָבן פארנומען אן אָרט
בא אן אָפּענעם פענצטער צום מארק.

— איר געדענקט, ווי איר האָט געזונגען:

— א בעטלער האָט אויסגעהאנגען אָנעטשעס טריקענען,
האָט זיי א בעטלער א צווייטער געגאנוועט.

אז איך האָב אויסגערעדט די ווערטער פון דער ליד, האָב איך פלוצעם צום
ערשטן מאָל דערפילט זייער אָפּשפעטערישן זין, און מיר איז געקומען דער גע-
דאנק, אז דער פּרײַלעכער פעטער איז ביזן און קלוג.

נאָר ער האָט, אָנגיסנדיק בראַנפן אינ קעלישעק, פארטראכטערהייט געזאָגט:
— יאָ, מע האָט א לעב געטאָן, געפראוועט שטיק, נאָר — ווייניק! אָט די ליד איז
ניט מײַנע. ס'האָט זי פארפאסט איינער א לערער פון א סעמינאריע, ווי האָט ער
געהייסן, דער פארשטאַרבענער? פארגעסן. מיר זײַנען מיט אימ געווען גוטע-פּרײַנט,
ער איז געווען ניט קיין באווייבטער. די טרינקזוכט האָט אימ געפאטערט. גע-
שטאַרבן, דערפּוירן געוואָרן. וויפּל מענטשן האָבן דאָס לעבן פארטרונקען פאר
מײַן געדענקען — ניט אויסצוהײלן! דו טרינקסט ניט? האָב צײַט. דעם זײַדן זעס-
טו אָפּט? ניט קיין פּרײַלעכער אלטער. גײט, דאכט זיך, פון זינען אראָפּ.
אויסגעטרונקען, האָט ער אופּגעלעבט, זיך אויסגעגלייכט, געוואָרן יינגער און
גענומען רײַדן פלינקער.

כ'האָב אימ געפּרעגט וועגן דער געשיכטע מיט די ארעסטאנטן.

— האָסט געהערט? — איז עס אימ געווען טשיקאווע. ער האָט זיך אומגעקוקט
און מיט א שטיל קאָל גענומען רײַדן:

— וואָס-זשע, אז ארעסטאנטן? איך בין זיי ניט קיין ריכטער. איך זע —

מענטשן, ווי מענטשן, און זאָג צו זיי: ברידער, לאָמיר לעבן כאוועריש, לאָמיר
לעבן פריילעך. ס'פאראן, זאָג איך, אזא ליד:

קיין שיקזאל דארפ די פרייד פארשטערן:
קיין פלאַג, ווי שווער זי זאָל ניט זיין,
געלעכטער קאָן אונדז ניט פארווערן.
א נאר איז, ווער עס וויינט פאר פיין...

ער האָט זיך צעלאכט, ארויסגעקוקט אין פענצטער אפן טונקל-געוואָרענעם יאר,
וואָס איז באשטעלט געווען איבערן דנאָ מיט האנדל-רונדקלעך, און האָט ווייטער
גערעדט, פאריכטנדיק די וואַנצעס:

— זיי, פארשטייט זיך, זיינען צופרידן. איך טורמע איז אומעטיק. נו, איז אָט,
ווי נאָר פארענדיקט מיטן איבערקוקן, איז באלד צו מיר. בראַנפן, פארבייסן. אמאָל
מינע, אמאָל — זייערע, און ס'האָט זיך צעהוידעט, צעשפילט די מאמעניו ראסי! ...
איך האָב ליב געזאנג, טענצ, און צווישן זיי זיינען פאראן אויסגעצייכנטע זינגער
און טענצער, ווונדערלעך! אן אנדערער איז אין קאנדאלן, נו, — איך זיי וועסטו
קיין טאנצ ניט גיין, פלעג איך דערלויבן אראָפנעמען די קאנדאלן. דאָס איז עמעס,
כאָטש זיי קענען אליין אראָפנעמען אָן א קאָוואַל, ס'א פלינקער אוילעם, ווונדער-
לעך! נאָר אז איך פלעג זיי קלוימערשט ארויסלאָזן אין שטאָט אריין ראבעווען —
דאָס איז שטוסערין, דאָס איז אפילע געבליבן ניט דערווייזן...

ער איז אנשווינג געוואָרן און האָט א קוק געטאָן אין פענצטער, איך יאר, ווי
די אלטווארגער האָבן געהאלטן אין פארשליסן זייערע רונדקעס. דאָרט האָט גער-
בריאזגעט דאָס אייז פון די ריגלען, האָבן געקוויטשעט פארוואווערטע טיר-אנג-
לען, זיינען געפאלן עפעס ברעטער, הייליך הוקענדיק. דערנאָך האָט ער, פריילעך
אונטערפוינטלעך צו מיר, שטיל פאָרגעזעצט:

— דעם עמעס געוואָגט, איז געווען איינער, וואָס פלעג טאקע אָפט אוועקגיין
באנאכט. ניט קיין קאנדאלניק, נאָר פראָסט א גאנעו א היגער, א ניושעגאָראָדער.
ניט ווייט, אפ דער פעטראָווקע, האָט געווינט זיין געליבטע... און מיטן דיאקאָן די
געשיכטע איז אויך פאָרגעקומען דורכ א טאָעס: מע האָט אפן דיאקאָן געמיינט,
אז ס'א טויכער. ס'איז געווען באנאכט. ווינטער, א זאווערוכע, אלע — איך פלעצן,
גיין, איך איילעניש, קלייב זיך דאָ פאנאנדער, ווער איז א טויכער, ווער — א
דיאקאָן.

דאָס האָט בא מיר ארויסגערופן א געלעכטער, ער האָט זיך אויך צעלאכט,
זאָגנדיק:

— אינדערעמעס! דער רועק קען זיך דאָ פארנאנדערקלייבן...

דאָ איז דער פעטער אומגעריכט און מאָדע לייכט איך קאָס געוואָרן, האָט
אָפגעשטופט דעם טעלער מיטן פארבייסן, אומצופרידן פארקנייטשט דאָס פאָנעם,
פארויכערט א פאפיראָס און טויב זיך צעמורמלט:

— גאנווענען איינע בא די אנדערע, דערנאָך כאפן זיי איינע די אנדערע, זעצן
אין טורמעס, איך סיביר, איך קאטאָרגע, נו, און וואָס האָב איך דאָ צו טאָן? איך
שפיי אפ אלעמען... איך האָב מיר מיין נעשאַמע.

פאר מיר איז אופגעשטאנען דער פאטלאטער הייצער, — ער פלעג אויך אָפּט זאָגן „איך שפּיל". און ער האָט אויך געהייסן יאקאָוו.

— וועגן וואָס טראכסטו? — האָט דער פעטער ווייב א פרעג געטאָן.

— ז'איז אייך געווען א ראכמאַנעס אפ די ארעסטאנטן?

— אה זיי איז גרינג ראכמאַנעס צו קרינגן. פאראן צווישן זיי אזוינע מענטשן, ווונדערלעך! אן אנדער מאָל קוקסטו און טראכסט: איך בין דאָך, אייגנטלעך, זיין פיאטע ניט ווערט, כאָטש איך בין א נאטשאַלניק איבער אימ! קלוגע רוכעס, פלינקע...

דער ווייב און די זיכרוינעס האָבן אימ ווידער אנגענעמ אופגעוועקט. אָנגע-שפארט מיטן עלנבוינג אָן פענצטער-ברעט, פאָכנדיק מיט דער געלער האנט, מיטן ניט-דערויכערטן פאפיראָס צווישן די פינגער, האָט ער זיך לעבחהפטיק צערעדט: — איינער אָן אן אויג, א גראוירער און א זייגערמייסטער, איז געמישפעט גע-וואָרן פאר פאלש געלט און איז אנטלאָפן. האָסטו געמעגט הערן, ווי דאָס האָט גערעדט! פֿייער! מאמעש ער זינגט, ווי א סאָליסט. גיט מיר צו פארשטיין, זאָגט ער, פארוואָס די מעלוכע מעג שטעמפלען געלט, און איך ניט? גיט אימ צו פאר-שטיין! קיינער קען עס אימ ניט געבן צו פארשטיין, קיינער ניט, און איך — אויך ניט. און זיין בין איך איבער אימ א נאטשאַלניק! א צווייטער, א בארימטער מאָס-קווער גאנעו, א שטיילינקער אזא, א פראנט, א צוכט, — יענער פלעג ריידן העפ-לעך. מענטשן, זאָגט ער, ארבעטן ביז טעמפ צו ווערן, און איך וויל עס ניט. איך, זאָגט ער, האָב עס אויסגעפרוווט: ארבעטסט, ארבעטסט, ווערסט פאר מידקייט א קלאַצ, טרינקסט זיך אָן פאר א גראָשן, א צוואנציקער פארשפילסטו אינ קאַרטן, א פיאטאקל א נעקיווע פאר ליבע, דערנאָך ביסטו ווידער הונגעריק און אָרעם. ניין, זאָגט ער, איך באטייליק זיך ניט אין דער שפּיל...

דער פעטער יאקאָוו האָט זיך אָנגעבוינגן צום טיש און פאָרגעזעצט, רויט בין צום שייטל, אופגערעגט אזוי, אז אפילע זיינע קליינע אויערן האָבן געצייטערט:

— זיי, ברודער, זיינען ניט קיין נאראַנימ, זיי אורטיילן ריכטיק! גייט זי צום טיילו, די גאנצע פארדרייעניש. א ביישפיל: וויאזוי האָב איך געלעבט? א כארפע צו דערמאנען זיך, — אלץ ברעקלעכווייז, געגאנוועטערהייט. צאָרעס — אייגענע, אָבער פרייד — געגאנוועטע! דאָס שרייט דער טאטע — מע טאָר ניט, דאָס שרייט דאָס ווייב — מע דארף ניט, דאָס האָסטו אליין מוירע צו קוילען א קערבל. אזוי האָב איך פארשלאָפן דאָס לעבן — און בין אפ דער עלטער בא מינג זון א לאקיי. וואָס איז דאָ צו פארבאהאלטן? איך בין, ברודער, שטיל פאָלגנדיק, און ער אפ מיר מאכט קוילעס, ווי א פאָרעצ. זאָגן זאָגט ער — פאָטער, און איך הער — לאקיי! וויזושע, בין איך טאקע צוליב דעם געבוירן געוואָרן, האָב איך צוליב דעם זיך ארומגעוואלגערט, איך זאָל דעם זון מיינעם דינען? אויב אפילע ניט צוליב דעם — איז צו וואָס האָב איך פאָרט געלעבט, אסאך פארגעניגן האָב איך געהאט?

איך האָב אימ אויפמערקזאם געהערט. אומגערן און ניט האָפנדיק אפ קיינ-ענטפער, האָב איך פונדעסטוועגן געזאָגט:

— איך זאָל ווייס אויך ניט, וויאזוי צו לעבן...

ער האָט א שמייכל געטאָן:

— נו, ווער ווייס עס? כ'האָב נאָכ ניט געזען אזוינע, וואָס זאָלן וויסן! אזוי, מענטשן לעבן, ווי ווער ס'איז געווינט...

אונ ער האָט זיך ווידער צערעדט באַליידיקט, קאעסדיק:
— ס'איז געזעסן באַ מיר פאַר אַ פאַרגוואַלדיקונג אַ מענטש איינער פון אַרײַאָל, אַן אדלמאַן, אַן אויסגעצייכנטער טענצער, פֿלעג ער אַלעמען לאַכנדיק מאַכן. ער האָט געהאַט אַ לײַד וועגן וואַנקען:

— וואַנקע, שפּאַנטס איבערן צווייטער —
דאָס איז זײער פּראָסט:
עטוואָס ווייטער פּונעם צווייטער
שטעק אַרויס די נאָז!...

איז, מײַן איך, אַז דאָס איז גאָר ניט צומ לאַכן, נאָר ס'איז עמעס! ווי דו זאָלסט זיך ניט דרייען, ווייטער פּונעם צווייטער וועסטו ניט אַרויסשמעקן. אונ אויב אזוי, איז מיר אַלצײַנס: לעבן ווי אַן אַרעסטאַנט אָדער ווי אַ נאַטשאַליק איבער אַרעסטאַנט...

ער איז מיך געוואָרן פון רײַדן, האָט גענומען אַ טרונק בראַנפן אונ אַרײַנגעקוקט פּויגלש, מיט איינ אויג, אינ לײַדיקן קאַראַפּינ, שווינגנדיק פאַרויכערט נאָכ אַ פאַפּיראַס, לאַזנדיק דעם רויך אינ די וואַנצעס אַרײַן.
— ווי דו זאָלסט זיך ניט שלאַגן, וועסטו זיך צו גאַרניט ניט דערשלאַגן, דעם קײווער אונ דעם צווייטער וועט קײנער ניט מײַדן, — פֿלעג אָפּט זאָגן דער מוליער פּיאָטער, וואָס איז גאָר ניט ענלעך געווען אפּן פעטער יאַקאָוו. וויפֿל אזוינע אונ ענלעכע גלײַכווערטלעך איך האָב שוין געוויסט!

מער האָט זיך גאַרניט געלױסט פּרעגן באַם פעטער. ס'איז געווען אומעטיק מיט אימ, אונ ס'איז געווען אַ ראַכמאַנעס אפּ אימ. ס'האַבן מיר זיך אַלץ דערמאַנט זײַנע ווילערישע לידער אונ אָט דער קלאַנג פון דער גיטאַרע, וואָס האָט דורכגעזאַפּט מיט פּרייד דעם ווייכן טרויער. איך האָב אויך ניט פאַרגעסן דעם פּרייִלעכע ציגאַנ, ניט פאַרגעסן, אונ קוקנדיק אפּ דער אָפּגעריבענער פּיגור פּונעם פּע־טער יאַקאָוו, האָב איך ניטוילנדיק געטראַכט:

„צי געדענקט ער, ווי מע האָט דערקוועטשט ציגאַנען מיטן צײַלעם?“
ס'האַט זיך ניט געוואָלט וועגן דעם פּרעגן.

איך האָב געקוקט צום יאַר, וואָס איז ביז די ראַנדן געווען אָנגעגאַסן מיט פּײַכטן אויגוסטיקן טונקל. פּונעם יאַר איז אפּגעשטאַנען אַ רײַע פון עפֿל אונ דיניעס. איבערן שמאַלן אַרײַנפאַר אינ שטאַט האָבן זיך געצונדן לאַמטערנס, אַלץ איז געווען אפּ דורכ אונ דורכ באַקאַנט: אָט וועט באלד זיך צעהודען דער דאַמ־פּער אפּ ריבינסק, אונ דער צווייטער — אפּ פּערמ...

— מע דאַרפּ פּונדעסטוועגן גײַן, — האָט דער פעטער געזאָגט.

בא דער טיר פון טראַקטיר האָט ער, טרייסלענדיק מיר די האַנט, שפּאַסיק געײַצט:

— זײַ ניט אזוי צעקלעמט, קלעמסט זיך שטאַרק, אַ? טו אַ שפּײַל! ביסט נאָכ אַ יונגיקער. דעריקער געדענק: „קײַן שיקואַל דאַרפּ די פּרייד פאַרשטערן.“ נו, זײַ געזונט. איך דאַרפּ צו אוספּעניע!

דער פרייעכער פעטער איז אוועק און איבערגעלאזט מיך נאָך מער פארפלאַגט-
טערט דורך זיינע רייד.

איך בין אוועק צו דער שטאָט, בין ארויס אין פעלד. ס'איז געווען א פולע
לעוואָנע, איבערן הימל זיינען געשווומען שווערע וואָלקנס, אַפּווישנדיק מיט שוואַר-
צע שטאָטנס מיין שטאָט פון דער ערד. ארומגעגאנגען די שטאָט מיטן פעלד, בין
איך געקומען צו דער וואָלגע, אפּ אַטקאַס, דאָרטן זיך אנדערגעלייגט אפּן שטוי-
ביקן גראָז און געקוקט לאַנג אפּן טייך, צו די לאַנקעס, אפּ דער אומבאוועגלעכער
ערד. איבער דער וואָלגע האָבן זיך לאַנגזאָם געשלעפט שטאָטנס פון וואָלקנס;
אריבערגעשפּאַנט אין די לאַנקעס אַרײַן, ווערן זיי ליכטיקער, ווי אויסגעוואשן אין
דער וואסער פונעם טייך. אלץ ארומ שלאַפּט אפּדערהאלב, אלץ איז צוגעשטיקט,
אלץ באוועגט זיך עפעס אָן כיישעק, פאר שווערן מוז, און גיט פאר פלאַמיקער
ליבע צו באוועגונג, צו לעבן...

און סע גלוסט זיך אזוי געבן א גוטן זעצ מיטן פוס דער גאנצער ערד און זיך
אליין, אז אלץ, און אייך איך, זאָל זיך פארדרייען אין א פריידיקן וויכער, אין
א יאָנטעוודיקן טאנצ פון מענטשן, וואָס זיינען פארליבט איינער אין דעם אנדערן,
אין אַט דעם לעבן, וואָס איז אָנגעהויבן געוואָרן צוליב אן אנדער לעבן, — א
שיינס, א מונטערס, אן ערלעכס...

ס'האָט זיך געטראכט:

— מע מוז עפעס טאָן מיט זיך, אניט וועל איך אונטערגיין...

אין כמורנע הארבסטיקע טעג, ווען ניט נאָר דו זעסט ניט, נאָר דו פילסט ניט
די זון, פארגעסט גאָר אין איר, — אין הארבסטיקע טעג איז ניט איינמאָל אויסגע-
קומען ארומצובלאַנקען איבערן וואלד. שלאַגסט זיך אראָפּ פון וועג, פארלירסט אלע
סטעזשקעס, איז אז דו ווערסט סאָפּקאַלסאַפּ מיד זיי צו זוכן, פארציפעסטו די צייט
און לאָזט זיך גיין גלייך דורך דער געדיכטעניש איבער פוילען צווייגן-ברוכ, איבער
וואקלדיקע זומפֿבערגלעך — און צום סאָפּ קומסטו שטענדיק ארום אפּ א וועג!

אזוי טאקע האָב איך באשלאָסן.

דעם זעלבן יאָר הארבסט בין איך אוועקגעפאָרג קיין קאזאן מיט דער געהיי-
מער האָפענונג, אז, עפשער, וועל איך דאָרט ערגעצ אָנקומען זיך לערנען.

רעדאקטאָר — ג. זשיצ.
טעכנישער אָנפירער — ש. בוימ.
קאָרעקטאָרן — ב. שוכמאני, ע. מעלניק און א.

פאפיר 60X92—1/16—36 קג. 19 דרוק-
בויגן. 23,81 דיסקאנט-אווט. -בויגן. טיראזש
2000 עקז. באפולמ. פון הויפטליט 8067.
באשט. נומ. 1728. פארלאג-נומ. 516.
שטאַטליט נומ 1431. נקמפ אוסטר, 11-טע
דרוקעריי אופט, בערדיטשעוו. אָפגעגעבן
אין זאצ 9/V—1940. אונטערגעשריבן
צום דרוק 9/V—1940 י.

